

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Это цифровая копия книги, хранящейся для потомков на библиотечных полках, прежде чем ее отсканировали сотрудники компании Google в рамках проекта, цель которого - сделать книги со всего мира доступными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских прав на эту книгу истек, и она перешла в свободный доступ. Книга переходит в свободный доступ, если на нее не были поданы авторские права или срок действия авторских прав истек. Переход книги в свободный доступ в разных странах осуществляется по-разному. Книги, перешедшие в свободный доступ, это наш ключ к прошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохраняются все пометки, примечания и другие записи, существующие в оригинальном издании, как упоминание о том долгом пути, который книга прошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использования

Компания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы перевести книги, перешедшие в свободный доступ, в цифровой формат и сделать их широкодоступными. Книги, перешедшие в свободный доступ, принадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, поэтому, чтобы и в дальнейшем предоставлять этот ресурс, мы предприняли некоторые действия, предотвращающие коммерческое использование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические запросы.

Мы также просим Вас о следующем.

- Не используйте файлы в коммерческих целях.
Мы разработали программу Поиск книг Google для всех пользователей, поэтому используйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отключайте автоматические запросы.
Не отключайте в систему Google автоматические запросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного перевода, оптического распознавания символов или других областей, где доступ к большому количеству текста может оказаться полезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем использовать материалы, перешедшие в свободный доступ.
- Не удаляйте атрибуты Google.
В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он позволяет пользователям узнать об этом проекте и помогает им найти дополнительные материалы при помощи программы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
Независимо от того, что Вы используете, не забудьте проверить законность своих действий, за которые Вы несете полную ответственность. Не думайте, что если книга перешла в свободный доступ в США, то ее на этом основании могут использовать читатели из других стран. Условия для перехода книги в свободный доступ в разных странах различны, поэтому нет единых правил, позволяющих определить, можно ли в определенном случае использовать определенную книгу. Не думайте, что если книга появилась в Поиске книг Google, то ее можно использовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских прав может быть очень серьезным.

О программе Поиск книг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне доступной и полезной. Программа Поиск книг Google помогает пользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый поиск по этой книге можно выполнить на странице <http://books.google.com/>

АРХИВЪ

ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССИИ,

ИЗДАВАЕМЫЙ

ВРЕМЕННОЮ КОММИССІЕЮ

ДЛЯ

РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ,

ВЫСОЧАЙШЕ УЧРЕЖДЕННУЮ

при

Кіевскомъ, Подольскомъ и Волынскомъ

ГЕНЕРАЛЪ-ГУБЕРНАТОРЪ.

*Николай Прокофьевичъ
Василенико.*

Часть четвертая

АКТЫ О ПРОИСХОЖДЕНІИ ШЛЯХЕТСКИХЪ РОДОВЪ
ВЪ ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССИИ.

Томъ I.

КІЕВЪ.

Въ типографіи Е. Федорова.

1867.

4

АРХИВЪ

ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССИИ.

1000000

1000000

АРХИВЪ

ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССИИ,

ИЗДАВАЕМЫЙ

ВРЕМЕННОЮ КОММИССЕЮ

ДЛЯ

РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ,

ВЫСОЧАЙШЕ УЧРЕЖДЕННОЮ

при

Кіевскомъ, Подольскомъ и Волынскомъ

ГЕНЕРАЛЬ-ГУБЕРНАТОРЪ.

*Николай Прокофьевичъ
Василенко.*

Часть четвертая

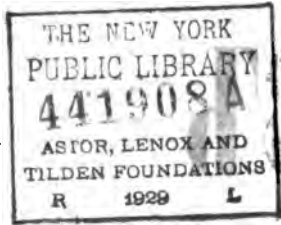
АКТЫ О ПРОИСХОЖДЕНИИ ШЛЯХЕТСКИХЪ РОДОВЪ
ВЪ ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССИИ.

Томъ I.

КІЕВЪ.

Въ типографіи Е. Федорова.

1867.

ИЗДАНИЕ ПЕРВОЕ

ОБЩЕСТВЕННАЯ БИБЛИОТЕКА

Печатать разрешается. Марта 9 дня 1867 года.

Председатель Комиссии *М. Юзефовичъ.*

СМОЛЕНСКОЕ УЧЕБНОЕ ЗАВЕДЕНИЕ

МОСКВА - 1867

СВЕТСКОМУ

ПЕЧАТАНО ВЪ СМОЛЕНСКОМЪ УЧЕБНОМЪ ЗАВЕДЕНІИ

ВЪ СМОЛЕНСКОМЪ УЧЕБНОМЪ ЗАВЕДЕНІИ

1867

NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

СМОЛЕНСКОЕ УЧЕБНОЕ ЗАВЕДЕНИЕ
МОСКВА - 1867

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Настоящимъ томомъ Кіевская археографическая коммисія, согласно принятому ею плану, открываетъ новый отдѣлъ своихъ изысканій: отдѣлъ изслѣдованій о происхожденіи мѣстныхъ шляхетскихъ родовъ. Отдѣлъ этотъ имѣетъ ту особенную важность для исторіи Югозападной Россіи, что изъ всей, живущей въ ней шляхетской массы едва ли найдется и десятая часть коренныхъ Поляковъ; всѣ же остальные состоятъ изъ родовъ чисто Русскаго происхожденія, совратившихся въ латинство и ополчавшихся.—Этимъ фактомъ лучше всего опредѣляется значеніе здѣшняго Польскаго вопроса, который, сказать мимоходомъ, и въ самой Польшѣ есть вопросъ не Польскій, а шляхетскій, такъ-какъ шляхетство никогда не представляло народа, а, напротивъ того, по самой своей сущности, всегда было и продолжаетъ быть его отрицаніемъ.

Избранный нами предметъ важенъ и тѣмъ еще, въ историческомъ смыслѣ, что самые могучіе элементы Рѣчи Посполитой образовались изъ Русскаго дворянства: изъ него свилось гнѣздо главныхъ представителей анархическаго начала, подпиравшихъ, въ теченіе нѣсколькихъ вѣковъ, его не естественное учрежденіе, и потомки которыхъ, по настоящее время, составляютъ самую значительную силу Польско-шляхетской идеи и силятся во вредъ самимъ себѣ, своей

II

странѣ и всему государству, отстаивать, во чтобы ни стало, погибшій и неприимый въ исторіи порядокъ.

Совращеніе здѣшнихъ Русскихъ дворянъ изъ православія въ латинство началось послѣ Люблинской Уніи, во второй половинѣ XVI вѣка, и составляло главную задачу Польской политики, такъ какъ латинство, будучи символомъ Польской народности, служило самымъ дѣйствительнымъ объединяющимъ началомъ и самымъ лучшимъ способомъ для ассимилированія съ Польшей православной Русской стихіи. — Но Русское дворянство поддавалось отступничеству не вдругъ: оно было богато и сильно, богаче и сильнѣе Польской шляхты, и имѣло такихъ вождей, какъ князь Константинъ Острожскій и такихъ іерарховъ, какъ Петръ Могила. — Засѣдая въ Варшавскомъ Сенатѣ, могущественные представители Руси не допускали формальныхъ посягательствъ на свою вѣру и народность, а церковныя православныя братства, располагая значительными денежными средствами и давая ежегодныя взятки не только Польскимъ сановникамъ, но и нуждавшимся въ доходахъ королямъ ¹⁾, сохраняли свободу дѣйствія и поддерживали духъ православія въ своемъ народѣ. Такимъ образомъ, даже и послѣ провозглашенія религіозной уніи, въ 1596 году, Польское правительство не рѣшалось еще принимать формальныхъ насильственныхъ мѣръ противъ православнаго дворянства, державшагося крѣпко ²⁾, и до второй половины XVII вѣка ограничивалось лишь косвеннымъ, административнымъ покровительствомъ совращавшимся въ латинство или унію, награждая, изъ Русскаго дворянства, чинами, должностями, староствами и всякими бенефиціями исключительно отступниковъ. — Но и такая поли-

¹⁾ См. Исторію церковныхъ православныхъ братствъ, соч. Флѣрова, 1887 года.

²⁾ См. Архивъ югозападной Россіи: постановленія дворянскихъ провинціальныхъ сеймовъ, часть II-я томъ I-й, 1861 г.

III

тика оставалась не безъ успѣха: и въ этотъ періодъ времени латино-польская пропаганда представляетъ уже не мало прозелитовъ, поддавшихся соблазну мірскихъ благъ, и которымъ сдѣлки съ совѣстью устроивали іезуиты ¹⁾. Мы знаемъ, что въ это время кн. Константинъ Острожскій высылалъ уже свои дружины, подъ предводительствомъ будущаго козацкаго гетмана Наливайка, для наказанія по-

1) Вотъ одинъ изъ образцовъ такой сдѣлки, взятый нами изъ извѣстнаго сочиненія Несецкаго: *Korona Polska*, т. III, стр. 359, авторъ котораго былъ самъ іезуитъ, а потому не можетъ быть заподозрѣнъ въ неправдивости подобныхъ показаній.

«Владиславъ Немиричъ, обращенный въ католицизмъ», рассказываетъ Несецкій, «просилъ, передъ смертью, напутствовать его іезуита Михайла Кисаржевскаго.—Исповѣдавъ передъ нимъ грѣхи, онъ заявилъ сомнѣніе о томъ, достигнетъ ли онъ спасенія, если приметъ причастіе подъ однимъ видомъ и, потому, просилъ іезуита выдать ему формальное письменное удостовѣреніе въ томъ, что онъ будетъ спасенъ въ католичество. Ксендзъ охотно выдалъ требуемое удостовѣреніе. Вотъ текстъ онаго: «Я, Михайлъ Кисаржевскій, изъ ордена іезуитовъ, удостовѣряю симъ Божіе Величіе въ томъ, что если благородный Владиславъ Немиричъ потерпитъ какой либо ущербъ передъ судомъ Господнимъ, вслѣдствіе причастія католическаго подъ однимъ видомъ, одобреннаго церковью въ теченіе всѣхъ вѣковъ, то я весь сей ущербъ принимаю на себя и на свою душу и готовъ буду отвѣчать передъ Величіемъ Божиимъ, вмѣстѣ съ матерью моею, святою католическою и апостольскою церковью и со всѣми вѣрными. Дано въ Люблинѣ, въ іезуитской коллегіи, 19 апрѣля 1653 года. Михайлъ Кисаржевскій».— Немиричъ скончался, держа въ рукѣ это удостовѣреніе, и съ нимъ положенъ былъ, согласно его желанію, во гробъ. Черезъ пять дней послѣ его смерти, когда собрались спускать тѣло его въ могилу, устроенную въ Люблинской нашей церкви, и, передъ тѣмъ, открыли гробъ, то кромѣ документа, бывшаго въ рукахъ покойника, обрѣли другой на его груди, слѣдующаго содержанія: «Я, Владиславъ Немиричъ, освобождаю преподобнаго Михайла Кисаржевскаго, ксендза іезуитскаго ордена, отъ обязательства, принятаго имъ на свою душу, ибо я получилъ полное удовольствованіе, по безграничной милости Божіей, и отпущеніе мнѣ всѣхъ грѣховъ въ страшную минуту суда, вслѣдствіе испо-

IV

мѣстныхъ Русскихъ дворянъ за измѣну православію, и мы находимъ, что первыми отступниками, въ слѣдъ за Люблинскою Унією, были знатные люди, какъ ближе стояшіе къ искусительнымъ побужденіямъ.—Знатные отступники становились естественно проводниками латинства и притягательными центрами для окружающей среды, особенно для своей безчисленной дворни, которая, волею и неволею, должна была подчиняться примѣру своихъ патроновъ. Такимъ образомъ, въ первое же столѣтіе, послѣ Люблинской Уніи, Польская политика умѣла образовать въ средѣ Русскаго дворянства достаточный запасъ поборниковъ латинства, чтобы, съ ихъ опорой, начать формальную осаду православія и начала ее во второй половинѣ XVII вѣка, съ воцареніемъ бывшаго іезуита Яна Казимира, въ 1649 году. Этотъ король, при самомъ вступленіи на престолъ, далъ торжественную присягу не предоставлять ни одного мѣста въ Сенатѣ, ни одной должности, ни одного староства не католикамъ. Туже присягу постоянно повторяли и слѣдующіе короли. Послѣ этого перваго рѣшительнаго шага, стали возникать противъ Русской церкви и народности, одно за другимъ, притѣснительныя правительственныя распоряженія, которыя дошли наконецъ до того, что однимъ изъ нихъ запрещалось канцлерамъ прикладывать государственную печать ко всякимъ актамъ, даже къ актамъ королевскаго помилованія, если только эти акты прямо или косвенно, вообще или въ частности, содержали что либо выгодное для лицъ не католическаго вѣроисповѣданія, т. е. все православное населеніе объявлялось внѣ закона ¹⁾,

«вѣди и святаго причастія, принятаго мною по обряду римской церкви, «въ минуту моей смерти. Въ семь удостоверяю настоящимъ свидѣтельствомъ. Дано въ Долинѣ Покаянія, 26 апрѣля, 1653 года. Владиславъ «Немиричь». Оба эти документа, для большей достовѣрности, явлены «были въ актовыя книги Люблинскаго трибунала, 1653 года, ректоромъ «іезуитской коллегіи, ксендзомъ Ордою.»

¹⁾ Постановленіе сейма 1712 года.

а другимъ постановлялось, что церковь католическая не должна терпѣть рядомъ съ собою, никакимъ образомъ, другихъ вѣроисповѣданій, послѣдователи которыхъ, въ правахъ своихъ, сравнивались съ правами Евреевъ и духовенству которыхъ формально запрещалось ходить по улицамъ со святыми дарами; крещеніе, бракъ и похороны предоставлялось совершать не иначе, какъ съ разрѣшенія ксендзовъ, за установленную плату; публичныя похороны воспрещались иновѣрцамъ вовсе, а разрѣшались не иначе, какъ ночью; на церквяхъ упразднялись колокола, а каноническіе законы католиковъ объявлялись обязательными и для иновѣрцевъ ¹⁾.—Наконецъ, вслѣдствіе правительственныхъ мѣръ, была упразднена въ Югозападномъ краѣ православная іерархія: съ 1709 года до окончательнаго раздѣла Польши, т. е. въ продолженіе сорока осьми десяти лѣтъ, не было въ этомъ краѣ ни одного православнаго епископа, а рукоположенію священниковъ за границей, въ Россіи и Молдавіи, воздвигнуты были всевозможныя препятствія, такъ что православная церковь, лишенная іерархія, осуждена была на неизбѣжную гибель, путемъ естественнаго вымиранія духовенства.—Подъ такимъ гнетомъ внѣшней силы, дѣлавшимъ жизнь почти не выносимою, нужны были необыкновенная крѣпость вѣры и твердость духа, чтобъ дворянину, въ виду латино-шляхетскихъ преимуществъ, столь соблазнительныхъ для корыстныхъ человѣческихъ инстинктовъ, устоять противъ искушенія и не совратиться въ католика и Поляка. А потому, къ концу XVIII вѣка Русскіе

¹⁾ Постановленія конфедераціи, во время междуцарствія, въ 1732 г., получившія, по показанію Морачевскаго, (Польскіе древности т. 1-й, стр. 195) силу закона.—Хотя эти постановленія и не внесены въ *Volupta legit*, изд. I. Огрызки, по существованіе ихъ, и при томъ какъ закона, доказывается трактатомъ Императрицы Екатерины, заключеннымъ въ Варшавѣ кн. Репниномъ въ 1775 году, и отмѣняющимъ или облегчающимъ; въ пользу православныхъ, тѣ самыя статьи, которыя приведены выше изъ этихъ постановленій.

православные дворяне стали исключеніями въ Югозападной Россіи. Но они еще были. Есть драгоцѣнное свидѣтельство, что въ концѣ XVIII вѣка, на канунѣ паденія Польши, подъ ея господствомъ еще существовало Русское православное дворянство: въ прибавленіи къ трактату, заключенному Россіею съ Польшей въ 1775 году, говорится, что *шляхетскіе православные роды* должны пользоваться всеми правами, на равнѣ съ дворянами католическими. Надо полагать, что такихъ родовъ было еще достаточно, если Русское правительство нашло нужнымъ обратить на нихъ свою заботу. Нѣтъ сомнѣнія, что національная политика Е к а т е р и н ы В е л и к о й оберегла бы эти остатки, какъ добрый запасъ, для обратнаго обрусенія возвращеннаго Россіи края; но извѣстно, что по кончинѣ мудрой государыни, ея политика по Польскому вопросу испытала крутой поворотъ и уступила мѣсто формальному офиціальному признанію Польской національности въ нашихъ западныхъ областяхъ, послѣ чего этимъ остаткамъ ничего не предстояло болѣе, какъ подчиниться началамъ, признаннымъ законно-господствующими верховною властью самой Россіи. Такимъ образомъ, окончательное окатоличеніе и ополяченіе высшаго сословія въ нашихъ западныхъ областяхъ совершилось подъ Русскимъ уже владычествомъ, въ промежутокъ времени, отъ кончины И м п е р а т р и ц ы Е к а т е р и н ы до возшествія на престолъ И м п е р а т о р а Н и к о л а я.—Изъ здѣшняго туземнаго православнаго дворянства уцѣлѣла до настоящаго времени только такъ называемая околичная шляхта, благодаря своему родовому быту, а можетъ быть и тому обстоятельству, что заносчивое и восторжествовавшее Польское панство, не удостоивало вниманія людей, мало отличающихся, по своему общественному положенію и быту, отъ простаго земледѣльческаго класса.—Акты, собранные въ настоящемъ томѣ, служатъ къ объясненію происхожденія и бытоваго устройства этихъ обломковъ древняго Русскаго дворянства.

Не смотря, однакожь, на несомнѣнное Русское происхожденіе почти всей здѣшней шляхты, было бы ошибочно принимать всю массу ея родовъ за потомство древняго Русскаго дворянства. Это дворянство было далеко не такъ многочисленно, какъ можно судить по древнему дворянству всей остальной Россіи. Огромное большинство изъ нынѣшней шляхты получило свое начало отъ новобранцевъ, возведенныхъ разновременно въ шляхетство послѣ Люблинской Уніи, въ теченіе двухъ съ половиною вѣковъ, и взятыхъ изъ мѣстныхъ элементовъ низшихъ сословій, особенно же изъ дворовыхъ людей знатныхъ родовъ. Численное умноженіе шляхты въ Польшѣ вообще и въ западныхъ Русскихъ областяхъ въ особенности, входило въ расчетъ Рѣчи Посполитой, какъ политическая необходимость. Построивъ государство и сосредоточивъ его идею исключительно на шляхетскомъ элементѣ, Рѣчь Посполитая должна была заботиться о численномъ умноженіи этаго элемента, изъ котораго, по шляхетскому принципу, исключительно составлялась ратная сила государства.—Въ Русскихъ же областяхъ, кромѣ того, отъ приращенія этаго латино-польскаго элемента, зависѣли и преобладаніе надъ ними Польши, и крѣпость ея съ ними связей, и сила управлявшихъ ею партій. По этому, Рѣчь Посполитая до того была щедра на такъ называемую нобилитацію, что нѣкоторые ея защитники серьезно утверждаютъ, будто бы у нея имѣлось въ виду опшляхтовать постепенно весь народъ и тѣмъ довершить зданіе образцовой шляхетской республики! Знатные-же и богатые люди находили личную выгоду опшляхтовывать своихъ челядинцевъ, которые, въ званіи шляхтичей, доставляли имъ политическій вѣсъ на сеймикахъ и сеймахъ и надъ которыми, въ то же время, они не теряли своей господской власти, сохраняя за собою обычное право даже ихъ сѣчь, подъ однимъ лишь условіемъ: сѣчь не иначе, какъ разложивъ на коврѣ, въ отличіе отъ хлоповъ. ¹⁾ Изъ этой

¹⁾ Морачевскій, Польскія древности т. I стр. 243.

VII

то двори вышло множество выскочекъ, которые, разбогатѣвъ на службѣ и на счетъ своихъ патроновъ, вывели въ люди своихъ потомковъ, разыгрывающихъ теперь въ нашемъ обществѣ роль родовитыхъ Польскихъ аристократовъ. Между этими титулуемыми аристократами встрѣчаются также господа Еврейскаго происхожденія, христіанскіе родоначальники которыхъ, не далѣе XVIII вѣка, приобрѣли шляхетство, въ силу закона, даровавшаго Евреямъ шляхетское достоинство за принятіе латинства ¹⁾.

Намъ удалось, по сіе время, привести въ положительную извѣстность Русское происхожденіе 711 здѣшнихъ шляхетскихъ родовъ и собрать свѣденія, опредѣляющія, частью съ точностью, частью приблизительно, время обращенія въ латинство членовъ 140 Русскихъ фамилій. Изъ всего общаго числа, 477 родовыхъ именъ взяты нами изъ постановленій дворянскихъ провинціальныхъ сеймовъ Югозападной Россіи, участники которыхъ, съ самаго возникновенія Люблинской Уніи, т. е. съ 1569 года, до второй половины XVII столѣтія вели этими постановленіями постоянную борьбу противъ посягательствъ Польши на права и интересы православної церкви и Русской народности, а потому не могли быть ничѣмъ инымъ какъ Русскими православными.—Полный алфавитный списокъ этихъ именъ напечаталъ, еще въ 1861 году, при изданномъ Комиссіею, подъ редакціею профессора Иванішева, архивъ Югозападной Россіи, части II-й томъ I-мъ. Въ этомъ спискѣ заключаются имена большаго числа здѣшнихъ значительныхъ шляхетскихъ родовъ, какъ уже вышершихъ, такъ и по нынѣ еще здравствующихъ. Вотъ нѣкоторые изъ этихъ именъ, примѣчательныя по историческому или современному интересу: Князья Вишневецкіе, Воронцовы, Друцкіе-Горскіе, Друцкіе-Лю-

¹⁾ См. Vol. legum, т. VII, постановленія сейма 1768, стр. 400, изданіе I. Огрызки.

БЕЦКІЕ, ЗАСЛАВСКІЕ, ЗВАРАЖСКІЕ, КОРЕЦКІЕ, КОЗИКИ, МАСАЛЬСКІЕ, ОСТРОЖСКІЕ, ПУЗИНЫ, САНГУШКИ, ЧЕТВЕРТИНСКІЕ И ЧАРТОРЫЙСКІЕ; дворяне: АКСАКИ, БАЛАВАНЫ, БЕНЕВСКІЕ, БОРЕЙКИ, БРОНИЦКІЕ, ВЕЛЬГОРСКИЕ, ВОЙНАРОВСКИЕ, ВОРОНИЧИ, ВЫГОВСКИЕ, ВЫСОЦКІЕ, ГОЛОВИНСКІЕ, ГУЛЕВИЧИ, ГУЛЯНИЦКІЕ, ДАНИЛОВИЧИ, ДЕНИСКО, ДОМБРОВСКИЕ, ДРЕВНИЦКІЕ, ЕЛОВИЦКІЕ, ЯНИЧИ, ЖАВОКРИЦКІЕ, ЗАЛЬСКІЕ, ЗАЛЕСКИЕ, ИВАНИЦКІЕ, КОСАКОВСКИЕ, КОТУЖИНСКИЕ, КРАСИНСКИЕ, КОРСАКИ, ЛЕДУХОВСКИЕ, ЛЕНКЕВИЧИ, ЛЯЩИНСКИЕ, МАЛИНОВСКИЕ, МОЩЕНСКИЕ, НЕПОКОЙЧИЦКІЕ, ОЛИЗАРЫ, ОСОЛИНСКИЕ, ОСТРОРОГИ, ПАЦЫ, ПОДГОРСКИЕ, ПОДГОРОДЕНСКИЕ, ПОТОЦКІЕ, ПРОСКУРЫ, ПРУШИНСКИЕ, РАКОВСКИЕ, РЖИЩЕВСКИЕ, РОГОЗИНСКИЕ, РЫЛЬСКИЕ, СЕМАШКИ, СОВЬСКИЕ, СЕЛЕЦКІЕ, СОЛТАНЫ, ТАРНОВСКИЕ, ТЫШКЕВИЧИ, ТРИПОЛЬСКИЕ, ТРЖЕЦЯКИ, ХОЛОНЕВСКИЕ, ХАЛЕЦКИЕ, ХАРЛЕНСКИЕ, ХОВЦКІЕ, ЧАПЛИЦЫ, ЩЕНЕВСКИЕ, ЮРЬЕВИЧИ, ЯНКОВСКИЕ, и т. д. Этотъ списокъ пополняется теперь новыми, взятыми изъ помѣщаемой въ слѣдъ за симъ таблицы упомянутыхъ выше 140 родовъ, 50-ю именами: Князей Курцевичей, Огинскихъ, Полувенскихъ, Пронскихъ, Ружинскихъ, Сапегъ, Слуцкихъ, и Шуйскихъ; дворянъ: Ваковецкихъ, Братковскихъ, Васидевичей, Волостовскихъ, Вешковскихъ, Гумецкихъ, Гаравурдовъ, Горвовскихъ, Ельцевъ, Жураковскихъ, Завлоцкихъ, Карницкихъ, Кульчицкихъ, Козловскихъ, Куликовскихъ, Мазаракъ, Микуличей, Нападовскихъ, Нецевичей, Овуховичей, Потеевъ, Перепятковичей, По-

цедей, Рудницкихъ, Рымчинскихъ, Служковъ, Селявъ, Соловевскихъ, Стетневичей, Студницкихъ, Стежикъ, Тврлецкихъ, Федьковичей, Халенскихъ, Шашкевичей, Шумлянскихъ, Шивинскихъ, Шептыцкихъ, Шумовскихъ, Яворскихъ, Яроцкихъ, и Ярошицскихъ. Наконецъ, мы призовокуемъ сюда выборку 184 Русскихъ ородяченыхъ родовъ, не входящихъ въ обихъ предыдущихъ списковъ и взятыхъ нами изъ актовъ настоящаго тома князя Глинскіе, Капусты и Севскіе (?); дворян: Вагриновскіе, Барановскіе, Беличи, Белдевичи, Бехи, Блищановичи, Блоцкіе, Богдановичи, Бойтовичи, Болгаряны, Волсуновскіе, Браславскіе, Булавскіе, Бьлонецкіе, Бядошицкіе, Бьязовскіе-Булгаковскіе, Вадевскіе, Варьковскіе, Венжики, Вершовскіе, Вельняки, Волковскіе, Вороневскіе, Вытриновскіе, Вышнпольскіе, Гдышинскіе, Гевевскіе, Гевевскіе-Ловдыковскіе, Гергелевичи, Глебовскіе, Гомшовскіе, Григоревичи, Григоричи, Гроты, Гриневскіе, Гричанничи, Дедовичи, Девинскіе, Дидковскіе, Долженвичи, Дубецкіе, Дубинскіе, Духовскіе, Ерши, Журдяны, Жукевичи, Жукевскіе, Жумери, Жывульты, Забелескіе, Завялича, Завяличчи-Мояульскіе, Закрыницкіе, Закусилы, Залускіе, Варускіе, Ввижовскіе, Зіолковскіе, Змицвскіе, Илинскіе, Иржиковскіе, Искофостеневскіе, Искрицкіе, Каленскіе, Карачевскіе, Кмитичи, Коженевичи, Ковровскіе, Кондзелевичи, Кончаковскіе, Коподковичи, Корешки, Костюшковскіе, Котосевичи, Крековецкіе, Брижановскіе, Круковскіе, Крывицкіе, Крыжковичи, Крышков-

оки, Курьянскіе, Ладш, Дюпановскіе, Левковскіе, Левинши, Ловни, Ловки, Лончинскіе, Ловатинскіе, Лукьянскіе, Лавдаискіе, Лясоты, Макаревичи, Малюшицеи, Мавицкіе, Меденевскіе, Милановскіе, Михалевичи, Молодечніе, Мошконскіе, Нарбуты, Недашковскіе, Недзельскіе, Немировичи, Нимичевскіе, Оги, Ольшевскіе, Падальскіе, Палубкіе, Паньковичи, Пашковскіе, Пацковичи, Пенскіе, Перляковскіе, Пешеровскіе, Подгоровскіе, Подлесскіе, Подровскіе, Поколевскіе, Полозовичи, Поплавскіе, Потвалльскіе, Прегарлинскіе, Пржеворовскіе, Привускіе, Пригарницкіе, Пузырвичи, Пясковскіе, Равштинскіе, Рогозы, Радзивиловскіе, Раковецкіе, Редчицы, Родзевичи, Рупновскіе, Русановскіе, Рудкіе, Рвчицкіе, Сахевичи, Сельковскіе, Сервицкіе, Сими, Скалковскіе, Сваржинскіе, Оквичи, Скочинскіе, Оловенскіе, Оташевевичи, Стежневичи, Сушкевичи, Счервини, Сынгалевскіе, Тврнеловскіе, Толкачи, Томашевскіе, Турчины, Турн, Тышевичи, Угловскіе, Угрновскіе, Усклитыскіе, Ущавовскіе, Федоровичи, Филоновичи, Хоболтовскіе, Ходзьковскіе, Хрушлинскіе, Цѣхановскіе, Черевичи, Чодовскіе, Чорвогувовскіе, Чулавовскіе, Чыжи-Ташевинскіе, Швавы, Шинваревичи, Шинчичи, Шлирицы, Шкуратовскіе, Янишевскіе и Ярушевскіе.

Замѣчательно, что ни въ одномъ историческомъ документѣ, вплоть до паденія Польши, намъ не встрѣтилось ни при одномъ имени шляхетскій, Русскаго происхожденія родовъ Югозападнаго края, графскаго титула, которыми тамъ

преизобилуетъ здѣшняя крупная Польская шляхта. По этому полагать должно, что употребленіе ея этого титула относится ко времени Русскаго уже господства, и было усвоено какъ средство открыть себѣ мѣста въ первыхъ рядахъ нашего общества, что и удалось ей вполне, благодаря Польскому мастерству блистать мишурой и бросать намъ пыль въ глаза.

Изъ прилагаемой при семь таблицы можно сдѣлать слѣдующіе выводы: до Люблинской Уніи случаи совращенія Русскихъ дворянъ югозападной Россіи въ латинство были лишь рѣдкими исключеніями: мы нашли совращеннымъ до этой Уніи только одного князя Ивана Сапегу, и то совратившимся въ Римъ, въ самомъ центрѣ латинской пропаганды.—Послѣ же Люблинской Уніи являются первыми отступниками, какъ мы сказали выше, знатные и богатые люди, лица княжескихъ родовъ ¹⁾. Люди менѣе значительные слѣдуютъ уже за ними. Движеніе совращенія идетъ въ этомъ смыслѣ до второй половины XVII столѣтія. Съ этого времени начинается снова паденіе въ отступничество знатныхъ и богатыхъ родовъ а, съ тѣмъ вмѣстѣ, прогрессивные успѣхи латинства и религіозной уніи въ краѣ.—Эти данныя опредѣляютъ эпоху окончательнаго торжества Польскихъ началъ въ средѣ мѣстнаго Русскаго дворянства и объясняютъ, въ главныхъ чертахъ, процессъ развитія этихъ началъ въ Югозападной Россіи.

Вотъ все, что мы до сихъ поръ успѣли добыть о происхожденіи здѣшнихъ шляхетскихъ родовъ и о времени ихъ совращенія въ латинство и полонизмъ.—Бѣ сожалѣнію, для насъ закрыты фамиліные архивы, безъ пособія которыхъ, отъ однихъ публичныхъ актовъ, трудно ожидать полныхъ свѣдѣній по этому предмету, хотя мы и будемъ продолжать наши изысканія.—Но для насъ всего было важнѣе обнаружить Рус-

¹⁾ Въ этотъ періодъ времени Русская народность лишилась уже и князей Острожскихъ, лучшей своей опоры.

ское происхожденіе здѣшнихъ шляхетскихъ родовъ и тѣмъ доказать, что здѣсь не только земля и народъ Русскіе, но и нынѣшніе враги наши не пришельцы, не завоеватели, а совращенные и заблудшіе Русскіе же люди, Русскія украденныя дѣти, по выраженію поэта. Въ этомъ отношеніи наши изысканія были не безуспѣшны и, можетъ быть, они принесутъ пользу не одной наукѣ, когда шляхта убѣдится окончательно, что иллюзіи ни къ чему ей не послужатъ, что поворота въ ея сторону быть не можетъ, и когда она уразумѣетъ наконецъ, что шляхетское государство могло быть не чѣмъ инымъ, какъ историческимъ эпизодомъ, подобно многимъ историческимъ явленіямъ, исчезающимъ безвозвратно; что самостоятельная Польша, въ силу географическихъ законовъ, была бы возможна не иначе, какъ на мѣстѣ Россіи; но мечтать о подчиненіи десятиллионному разбросанному и смѣшанному племени пятидесяти пяти миллионнаго, сплошнаго, единокровнаго и единовѣрнаго народа болѣе чѣмъ безумно; что послѣ того, какъ весь Русскій народъ уже понялъ и прочувствовалъ духъ и значеніе Польскихъ притязаній, никакая интрига, въ Польскомъ смыслѣ, не можетъ быть успѣшна, не можетъ привести ни къ какимъ серьезнымъ результатамъ, кромѣ развѣ продленія мученій шляхетской агоніи, и, что, по этому, гораздо благоразумнѣе отказаться отъ безвыходнаго положенія; навязаннаго историческимъ насиліемъ, и перейти отъ чужаго и мертваго отечества къ своему живому; гораздо честнѣе оставить гнѣздо интригъ, крамоль и измѣны и возвратиться, изъ пріемышей Польши, въ родное лоно покинутой семьи своихъ предковъ.

Предсѣдатель *М. Юзефовичъ.*

~~—————~~

Приложеніе къ предисловію.

Таблица шляхетскихъ родовъ югозападнаго края, съ указаніемъ времени перехода ихъ членовъ въ католичество и въ унию, или упоминанія о нихъ въ первый разъ какъ католиковъ и въ послѣдній какъ православныхъ ¹⁾.

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичество.	Когда въ послѣд. разъ упомянутъ членъ рода православ.	Когда въ первый разъ упомянутъ католич. членъ рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
1. Княз. Сапеги.	1514	—	—	Родъ ихъ происходитъ отъ Гедимины. Около 1514 Иванъ, маршалъ Литовскій, перешелъ изъ православія въ католичество во время пребыванія своего въ Римѣ, куда ѣздилъ въ качествѣ посланника (Несецкій т. IV ст. 21).
2. Кн. Пронскіе.	около 1580	—	—	Происходили отъ русскихъ удѣльныхъ князей. Около 1580 Александръ, Кастелянъ Троцкій, принялъ католичество во время путешествія въ Римъ. (Нес. т. III стр. 740).

¹⁾ Тѣ роды, при которыхъ упоминаются только православные члены, но время перехода которыхъ въ католичество не указано, по недостатку источниковъ, помѣщены въ таблицѣ въ такомъ только случаѣ, если потомки рода существуютъ въ настоящее время въ краѣ, среди окатоличеннаго дворянства.

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- тво.	Когда въ послѣд. разъ упо- мян. правосл. члены рода	Когда въ первый разъ упо- мянутся катол. члены рода	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
3. Семашен.	1586	—	—	Принялъ католичество Ка- стелянъ Брацлавскій, Алек- сандръ, 1586, вслѣдствіе про- повѣди іезуита Бенедикта Гер- беста (Нес. т. III стр. 80).
4) Кн. Слуцкіе (Омельковичи).	около 1590	—	—	Около 1590 приняли ка- толичество два послѣдніе пред- ставители этого рода: Алек- сандръ и Симеонъ (Нес. т. III стр. 433).
5. Кн. Збаражскіе	1595	—	—	1595 обращены въ като- личество іезуитомъ Нагаю- сомъ: Степанъ, воевода Троц- кій съ женою и дочерью и, около 1600, его племянникъ Янушъ, воевода Брацлав- скій (Нес. т. IV ст. 706).
6. Кн. Вишневец- кіе	1595	—	—	Приняли католичество: 1) Евва Александровна, по мужу внягина Збаражская 1595 г., вслѣдствіе проповѣди іезуита Нагаюса; 2) около 1600 г. Юрій Михайловичъ васт. Кі- евскій; онъ отказалъ многія имѣнія доминиканцамъ и іе- зуитамъ; 3) Еремія Мяхай- ловичъ, воевода Русскій, 1614 года, вслѣдствіе воспитанія въ іезуитской Львовской кол- легіи; 4 и 5) 1629 внесены

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ</p>	<p>Когда принялъ католичес- тво.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упо- мян. правосл. члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- минаются катол. члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>7. Терлецкіе.</p>	<p>1596</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>въ поминникъ Кравцовскихъ іезуитовъ князя: Александръ-Тома и Юрій-Криштофъ Вишневецкіе; 6) Елисавета Андреевна, по мужу Радзивилова, около 1600. 7) Константинъ Константиновичъ, воевода Русскій 1595, вслѣдствіе проповѣди Нагаюса, (Нес. т. IV ст. 541—553). Кирилъ, Луцкій епископъ, принялъ унию.</p>
<p>8. Потен.</p>	<p>1596</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>1596 г. Адамъ-Ипатій, епископъ Владимірскій, былъ главнымъ руководителемъ Унии; его дѣти приняли католичество. (Нес. т. III, ст. 619).</p>
<p>9. Кн. Массальскіе</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>ОКОЛО 1600</p>	<p>Упоминаются католики: Лука и Александръ — маршалокъ военскій и воевода Минскій (Нес. т. III, ст. 228).</p>
<p>10. Кн. Острожскіе</p>	<p>ОКОЛО 1600</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>Около 1600 князь Янушъ Константиновичъ, воевода Волынскій, принялъ католичество. (Нес. т. III, ст. 517).</p>

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- ство.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
11. Кн. Ружин- скіе	около 1600	—	—	Около 1600 г. князь Ро- манъ принялъ католичество.— Онъ-же военачальникъ Поль- скій въ походъ Дмитрія само- званца (Нес. т. III, ст. 898).
12. Корсаки .	—	—	1600	Около 1600 г. Иванъ, вос- вода Смоленскій, основалъ мо- настырь доминиканскій въ Островцѣ. Іосифъ, воевода Мстиславскій, около 1611 г. основалъ монастырь карме- литскій въ Глубокомъ. (Нес., т. II, стр. 617).
13. Хрыницкіе.	—	1601	—	1601 г. Александръ, Иванъ и Прокopfъ обязались защи- щать Люблинское братство. (Архивъ Югозападной Россіи, ч. II, т. I-й, стр. 38—39).
14. Кн. Заслав- скіе	1603	—	—	1603 г. принялъ католи- чество Янушъ, воевода Во- лынскій, вслѣдствіе обуче- ній іезуита Нагаюса. (Нес. т. IV стр. 690).
15. Грабовецкіе.	—	1654	1607	1619 Аврамъ записался въ Луцкое братство. (Памятники, изданные кievскою археогра- фическою комиссіею т. I, ч. I, ст. 12). 1634 родъ вне- сенъ въ помянникъ Луцкаго братства (см. помянникъ)

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичество.	Когда въ послѣд. разъ упоминае. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упоминается катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
16. Малинскіе.	1608	1601	—	<p>1654. Аврамъ членъ Луцкаго братства (Пат. т. I, ч. I, ст. 174). 1607 упоминается католическій аббатъ Себастьянъ. (Нес. т. III, стр. 300).</p> <p>1597 г. Василій подписался свидѣтелемъ на фундушовой записи Анны Гойской Почаевскому монаст. (Памят. т. IV, ч. I, стр. 53). 1601. Татьяна записалась въ Львовское братство. (Пам. т. III, ч. I, ст. 91). 1608 г. Евстафій, архіепископъ Луцкій, принялъ унию. 1628 г. Николай основалъ Бернардинскій монастырь и т. д. (Нес. т. III ст. 218).</p>
17. Кн. Чарторыйскіе . . .	около 1610	—	—	<p>Около 1610 г. перешелъ въ католичество князь Юрій Ивановичъ, строилъ костелы, раздавалъ имѣнія иезуитамъ и др. католическимъ монастырямъ (Нес. т. I-й, ст. 370).</p>
18. Гумецкіе.	—	—	1613	<p>1613 г. Войтехъ, вастелянъ Галицкій, основалъ монастырь доминиканскій въ Каменцѣ. (Нес. т. II стр. 382).</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичес- тво.</p>	<p>Когда въ послѣд. разѣ упо- мян. правосл. членъ рода.</p>	<p>Когда въ первый разѣ упо- мянутся католическ. членъ рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>19. Козинскіе.</p>	<p>1613</p>	<p>1647</p>	<p>—</p>	<p>Около 1613 г. Адамъ, ка- стелянъ Волынской, принялъ католичество и снабдилъ имѣ- ніями іезуитскую Луцкую кол- легію. (Нес. т. II стр. 687). 1624 одинъ изъ нихъ под- писалъ уставъ Луцкаго брат- ства (Пам. т. I, ч. I, ст. 81). 1640 родъ Льва внесенъ въ помянникъ Луцкій. 1647 г. Юрій участвовалъ въ избра- ніи митрополита Коссова. (Арх. часть II, т. I, стр. 348)</p>
<p>20. Загоровскіе.</p>	<p>Около 1680</p>	<p>1663</p>	<p>1614</p>	<p>1601. Александръ и Ан- дрей подписались въ числѣ защитниковъ Луцкаго брат- ства. (Арх. ч. II, т. I, ст. 37—38). 1663 г. Викторъ былъ игуменомъ мгарскаго монастыря (Пам. т. IV, часть III, стр. 334). Приняли католичество: око- ло 1614 г. Геронимъ, посту- пившій въ іезуитскій орденъ. Около 1680 Катерина и ея дочери. (Нес. IV стр. 642).</p>
<p>21. Гойскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1616</p>	<p>—</p>	<p>1597 г. Анна отписала крестьянъ и земли Почаевской церкви. (Пам. т. I, часть I, стр. 39). 1601 Гаврило и Ерофей подписали обязатель- ство защищать Люблинское братство. (Арх. часть II, т. I, ст. 37—38).</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда приняты католичество.</p>	<p>Когда въ послѣдн. разъ упоминаются члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упоминаются католически члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКАЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>22. Харленскіе.</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>1616</p>	<p>Упоминаются въ числѣ землянъ волынской до Люблинской Уніи. Иванъ, Кастилянъ Брацлавскій, похороненъ 1616 въ Луцкомъ іезуитскомъ монастырѣ. (Нес. т. I, стр. 248).</p>
<p>23. Ки Борецкіе.</p>	<p>около 1617</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>Богуша Федоровича, воеводу Волынскаго, напрасно король уговаривалъ принять унію; умирая, онъ оставилъ завѣщаніе, въ которомъ сказано: «Вѣрую въ св. церковь, екоже правятъ 4 патріархи». 1601 г. сынъ его Іоакимъ подписался въ числѣ защитниковъ Люблинскаго братства (Арх, часть II, т. I, стр. 37). около 1617 г. приняли католичество сыновья Іоакима: Самуиль и Иванъ-Карлъ, кастилянъ Волынскій. (Нес. т. II, стр. 606—612).</p>
<p>24 Свищевскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1619</p>	<p>—</p>	<p>1619 г. Адамъ—членъ Луцкаго братства. (Шмидт. т. I, ч. I, стр. 12).</p>
<p>25. Кн. Самгушви.</p>	<p>около 1620</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>Около 1620 г. приняли католичество: Симеонъ-Самуиль воевода Минскій, и Адамъ, воевода Волынскій. (Нес. т. IV ст. 10 - 11).</p>

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичесство.	Когда въ послѣд. разъ упоминан. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упоминается католически члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
26. Зеновичи.	около 1620	—	—	Около 1620 Богуславъ, кастелянъ Полоцкій, перешелъ изъ православія въ католичество. (Нес. т. IV ст. 745).
27. Тривны .	—	1647	1620	Петръ, парнавскій воевода, около 1620 основалъ іезуитскую коллегію въ Бобруйскѣ; предки его упоминаются въ XVI в. какъ православные земле новгородскаго воеводства. (Нес. т. IV ст. 384). 1647 Іосифъ избранъ архимандритомъ Кіево - Печерскимъ. (Арх. ч. II, т. I, стр. 345).
28. Шапкевичи.	—	1624	—	1624 Николай былъ похороненъ въ Кіево-Печерской Лаврѣ. (Максимовичъ, кіевлянинъ 1840 г., стр. 156).
29. Ельцы . .	около 1625	—	—	Дмитрій, Филипъ и Иванъ (1603) погребены въ Кіево-Печерской Лаврѣ. (Максимовичъ кіевлянинъ 1840 г., ст. 155). Александръ - Игнатій принялъ католичество 1620—1630 и основалъ орудскую іезуитскую коллегію. (Нес. т. II стр. 425).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичество.	Когда въ первый разъ упоми- н. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются католическ. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
30. Горбовскіе.	около 1625	1649	—	1625 г. Сигизмундъ, не смотря на просьбы и стараніе родителей принялъ католичество и поступилъ въ іезуиты. (Нес. т. IV, стр. 679). 1649 внесены въ помянииъ Луцкаго братства. (см. Помянииъ).
31. Яроцкіе . . .	—	1654	1629	1629 упоминается Василій монахъ кармелитскій; около 1730 г. Иванъ іезуитъ. (Нес. т. II ст. 402). 1654 г. родъ Романа внесень въ Луцкій помянииъ.
32. Кн. Полубинскіе	—	1634	около 1629	1634 Михаилъ погребень въ Кіево-Печерской Лаврѣ, также были погребены его предки князя: Андрей, Василій, Левъ, Ивавъ. (Максимовичъ кіевл. 1840 г., ст. 152). около 1629 Александръ основаль доминиканскій монастырь (Нес. III, стр. 351).
33. Служки	около 1630	—	—	Упоминаются въ числѣ земель Овруцкаго повѣта 1545 г. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 48). Принялъ католичество Александръ Минскій воевода, (1620—1636) и основаль многія католическія церкви и монастыри (Нес. т. IV, ст. 136).

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичес- ство.</p>	<p>Когда въ послѣд. разѣ упо- мян. правосл. члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разѣ упо- мянуты католич. члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>34. Тышневичи.</p>	<p>около 1630</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>Федоръ, посланникъ въ Мос- кву, около 1600 г. обращенъ въ Унію Іосафатовъ Кувце- вичомъ (Нес. т. IV, ст. 420). Около 1630 г. Федоръ при- нялъ католичество; сынъ его Янушъ, воевода кievскій, по- строилъ многіе монастыри католическіе (Костомарова Богданъ Хмельницкій т. I, ст. 177; Несец. т. IV стр. 422).</p>
<p>35. Халецкіе .</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>1630</p>	<p>Упомянуты въ числѣ зе- мянъ южнорусскихъ до Люб- линской Уніи. (Арх. часть IV, т. I, ст. 22—25). Крыштофъ, мечникъ Литов- скій, около 1630 г. основалъ францисканскій монастырь въ Гроднѣ и обогатилъ тамъ іе- зуитскую коллегію (Несец. т. I, стр. 244).</p>
<p>36. Воютынскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1634</p>	<p>—</p>	<p>1634 родъ ихъ внесенъ въ помянникъ Луцкаго брат- ства.</p>
<p>37. Роговинскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1634</p>	<p>—</p>	<p>1634 родъ ихъ внесенъ въ помянникъ Луцкаго брат- ства.</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда пренялъ католичес- ство.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упо- мян. правосл. членъ рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- минается катол. членъ рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>38. Рудецкіе.</p>	<p>—</p>	<p>1634</p>	<p>—</p>	<p>1624 Урсуль подписалъ уставъ Луцкаго братства и основалъ монастырь Черненскій (Пам. т. I, ч. I, ст. 81, 141). 1634 родъ его внесенъ въ памятникъ Луцкаго братства.</p>
<p>39. Бнзья Кознени.</p>	<p>около 1635</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>Нѣкоторые члены этого рода были погребены въ XVII в. въ Киевопечерской Лаврѣ, другіе въ церкви православной въ селѣ Зимнѣ, иные наконецъ, (съ 1630—1640) въ Сокалѣ, въ Бернардинскомъ монастырѣ. (Несец. т. II, ст. 686. Балинскій и Липинскій Starożytna polska т. II, статья Zimno).</p>
<p>40. Холоневскіе-Мышеи.</p>	<p>—</p>	<p>1619</p>	<p>1635</p>	<p>1619 Михаилъ былъ членомъ Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. 1-я, стр. 12). 1635 упоминается Реміанъ, поступившій въ иезуитскій орденъ (Несец. т. III стр. 324).</p>
<p>41. Пясочинскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1677</p>	<p>1636</p>	<p>Упоминаются католики: Александръ, воевода Новгородскій, основашій иезуитскій монастырь въ Новгородеѣ около 1636, Иванъ, похороненный въ Люблинскомъ иезуитскомъ монастырѣ 1679 и Па-</p>

НАЗВАНІЕ РѢДОВЪ.	Когда привнезъ католичес- тво.	Когда въ послѣд. разъ упо- мян. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- мянутся католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
42. Ярмолинскіе.	—	1637	—	<p>вель, бывший іезуитомъ (Не-сецк. т. III стр. 582). 1677 года Люція и сынъ ея, Степанъ, были православные (Пам. т. I, ч. I, стр. 179—184).</p> <p>1601 Николай, покровитель Люблинскаго братства (Арх. ч. II, т. I, стр. 38).</p> <p>1637 г. Ирина дала фундушовую запись Загаецкому монастырю, ту же запись подписалъ въ качествѣ свидѣтеля Иванъ Ярмолинскій (Пам. т. IV, ч. I, ст. 85).</p>
43. Нападковскіе.	—	1638	—	<p>1619 Николай былъ членомъ Луцкаго православнаго братства (Пам. т. I, ч. I, ст. 12). 1638 родъ Михайла внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства.</p>
44. Кропивницкіе.	—	1640	—	<p>1640 родъ ихъ внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства.</p>
45. Трацевскіе.	—	1640	—	<p>1640 Евстафій внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства.</p>
46. Хорощки.	—	1640	—	<p>1597 Кондратъ подписалъ запись фундушовую Гойской Почаевскому моваст. (Пам. т. IV, ч. I, стр. 54).</p> <p>1619 г. Константинъ за-</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОУЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичес- ство.</p>	<p>Когда въ послѣд. разѣ упо- мян. правосл. члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- минается католическія члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>47. Корчевскіе.</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>1641</p>	<p>писался въ Луцкое братство (Пам. т. I, ч. I, ст. 12) 1640 родъ ихъ внесенъ въ Луцкій помянникъ. Упоминаются въ числѣ земель Овруцкихъ 1478. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 7). 1641 Адамъ основалъ въ Гроднѣ монастырь доминиканск. (Нес. т. II, стр. 606).</p>
<p>48. Иваницкіе.</p>	<p>около 1641</p>	<p>1710</p>	<p>—</p>	<p>Около 1641 упоминается Константинъ, каноникъ и проповѣдникъ католическій (Нес. т. II стр. 454). 1710 Константинъ и Войтехъ подписа-ли актъ избранія Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362).</p>
<p>49. Селявы.</p>	<p>—</p>	<p>1657</p>	<p>1646</p>	<p>Павель 1657 г. вписанъ въ помянникъ Луцкаго братства. 1646 Анастасій избранъ уніатскимъ митрополитомъ, уніатъ ревностный (Нес. т. IV, стр. 78).</p>
<p>50. Вржозовскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1647</p>	<p>—</p>	<p>1647 Максимилианъ, каштелянъ Кіевскій, подписалъ акты объ избраніи архимандрита Печерскаго, Іосифа Тризны, и митрополита, Сильвестра Коссова. (Арх. ч. II, т. I, стр. 341—347).</p>

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католическо.	Когда въ послѣд. разъ упоми- нн. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минается католич. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
51. Вороничи.	—	1647	—	1647 Даниль, Юрій и Самуилъ подписали актъ избранія Тризны въ архимандриты печерскіе и Сильвестра Коссова въ митрополиты. (Арх. ч. II, т. I, стр. 341—347).
52. Голубы . .	—	1647	—	1647 г. Даниль подписа какъ свидѣтель, завѣщаніе Петра Могилы и участвовалъ въ избраніи Сильвестра Коссова. (Пам. II, ч. I, стр. 180 и Арх. ч. II, т. I, стр. 347).
53. Проскуры-Су- щанскіе. . .	—	1647	—	1647 г. Ѳеодоръ упоминается въ числѣ попечителей, назначенныхъ Петромъ Могилою надъ его коллегією. (Пам. т. II, ч. I, стр. 29, 171).
54. Солтаны. .	—	1647	—	1647 Ѳеодоръ подписалъ завѣщаніе Петра Могилы и участвовалъ въ избраніи Сильвестра Коссова (Арх. ч. II, т. I, стр. 342—347).
55. Ставецкіе.	—	1647	—	1647 Андрей подписалъ завѣщаніе Петра Могилы. 1647 Андрей и Симеонъ принимали участіе въ избраніи архимандрита печерскаго (Арх. ч. II, т. I, стр. 341—342).

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- тво.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются католическ. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
56. Щеневскіе.	—	1647	—	1647 г. Давидъ и Павелъ принимали участіе въ выборахъ архимандрита печерскаго и кievскаго митрополита (Арх. ч. II, т. I, стр. 341—348).
57. Кашовскіе.	около 1648	1638	—	1638 Андрей упоминается какъ православный (Арх. ч. II, т. I, стр. 246). около 1648 года Генрихъ католикъ; сынъ его Иванъ—каноникъ Гнезненскій (Нес. т. II, стр. 491).
58. Агсаки.	около 1650	—	—	1586 Александръ участвоваъ въ основаніи Львовскаго братства (Пам. т. III, ч. I, стр. 91). Степанъ, судья земскій Кіевскій, учредитель доминиканскаго кievскаго монастыря; его сестра, 1650 года, скончалась въ католическомъ монастырѣ. (Нес. т. I, ст. 13).
59. Валабаны.	около 1650	1710	—	1590 г. Арсеній, епископъ Львовскій православный (Пам. т. III, ч. I, стр. 48). 1601 Федоръ и Адамъ обязались защищать Люблинское православное братство (Арх. ч. II, т. I, стр. 38—39). 1619 Дмитрій, членъ Луцкаго брат-

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда приняты католичесство.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упомян. правосл. члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упоминаются католическіе члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>60. Древинскіе.</p>	<p>—</p>	<p>около 1650</p>	<p>—</p>	<p>ства (Пам. т. I, ч. I, стр. 12). Съ 1657 по 1663 Діонисій митрополитъ кievскій (Роспись митрополита Евгенія) 1667 года Александръ записался въ Луцкое братство (каталогъ луцк. брат.) 1677 г. родъ Балабановъ внесенъ въ поминникъ Луцкаго братства. Около 1650 г. Юрій, староста Трубовельскій, и Александръ приняли унию во время своего пребыванія въ Римѣ (Нес. т. I, стр. 35). 1710 Михаилъ подписалъ актъ избранія въ епископы Кирилла Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 361). 1601 Лаврентій подписалъ обязательство защищать Люблинское братство. (Арх. ч. II, т. I, стр. 38). Около 1600 г. Анастасія завѣщала 3000 злотыхъ Луцкому братству. (Пам. т. I, ч. I, стр. 184).</p>
<p>61. Соболевскіе.</p>	<p>около 1650</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>1650 Лукіанъ записанъ въ поминникъ Луцкаго братства; вскорѣ потомъ встрѣчается Адамъ—іезуитъ. (Нес. т. IV стр. 153).</p>
<p>62. Стеткевичи.</p>	<p>около 1650</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>1647 г. Богданъ назначенъ Петромъ Могилою въ число опекуновъ Могилян-</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичес- тво.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упо- мян. правосл. члены рода</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- мянуты католическія члены рода</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
				<p>свой коллегіи. (Пам. т. II, ч. I, стр. 171). Около 1650 г. братъ его Криштофъ принялъ католичество. (Нес. т. IV стр. 205).</p>
<p>83. Зубчевскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1652</p>	<p>—</p>	<p>1617 Александръ и Владиміръ записались членами Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 2 и 12). 1652 г. родъ Владиміра вписанъ въ помянникъ Луцкаго братства.</p>
<p>84. Русины.</p>	<p>—</p>	<p>1652</p>	<p>—</p>	<p>1652 родъ Павла внесенъ въ Луцкій помянникъ.</p>
<p>85. Немчиричи.</p>	<p>1653</p>	<p>1650</p>	<p>—</p>	<p>1601 Матвѣй обязался защищать Люблинское братство. (Арх. ч. II, т. I, стр. 38). 1619 Александръ былъ членомъ Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 12). 1647 г. родъ Александра внесенъ въ помянникъ Луцк. брат. 1650 г. Юрій присоединился отъ аrianства къ православію. 1653 принялъ католичество Владиславъ, около 1704 упоминается іезуитъ Михаилъ. (Несец. т. III, стр. 338—339).</p>
<p>86. Мелешки.</p>	<p>1652</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>Иванъ и Николай поступили въ іезуиты 1652 Иванъ, востелянъ Смоленскій, обра-</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичес- ство.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упо- мян. правосл. члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- мянутся катол. члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>67. Подгаецкіе.</p>	<p>—</p>	<p>1654</p>	<p>—</p>	<p>щенъ въ унию Іосафатомъ Кунцевичемъ. (Несец. т. III стр. 256). 1654 родъ Сидора внесе- сенъ въ помянникъ Луцкаго братства.</p>
<p>68. Савицкіе.</p>	<p>—</p>	<p>1677</p>	<p>1657</p>	<p>1647 г. Романъ участво- валъ въ избраніи нечерскаго Архимандрита. (Арх. ч. II, т. I, стр. 342). 1655 Іосифъ, протоіерей, участвовалъ въ избраніи старость Луцк. брат. (Пам. т. I, ч. I, стр. 168). 1657 Иванъ поступилъ въ іезуитскій орденъ, братъ его Мельхиоръ, воевода Брестскій, былъ докторомъ католическа- го богословія, (Нес. т. IV, стр. 44). 1677 Іеромонахъ Іеремія въ Луцкомъ брат- ствѣ. (Пам. т. I, ч. I, ст. 273).</p>
<p>69. Обуховичи.</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>1658</p>	<p>Упомянуты еще 1528 въ числѣ земель волинскихъ. Въ 1658 упоминается като- ликъ Захарія, дѣканъ Смолен- скій. (Нес. т. III, стр. 395).</p>
<p>70. Кн. Огин- скіе</p>	<p>около 1660</p>	<p>1647</p>	<p>—</p>	<p>1647 Александру, воеводѣ Минскому, и Богдану, хорун- жему княжества Литовска- го, Петръ Могила поручилъ, въ числѣ прочихъ, попечение</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичес- тво.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упо- мян. правосл. члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- мянуты катол. члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>71. Павловичи.</p>	<p>—</p>	<p>1666</p>	<p>—</p>	<p>объ основанной имъ коллегіи. (Пам. т. II, ч. I, стр. 170—171). Около 1660 г. сынъ Александра—Маркіанъ принялъ католичество, строилъ и обогащалъ многіе монастыри и костелы католическіе. (Нес. т. III, ст. 419).</p> <p>1601 Дамьянь-Симеонъ и Проконъ записались въ число защитниковъ Люблинскаго братства. (Арх. ч. II, т. I, стр. 37—39). 1624 г. Михайлъ и Константинъ подписали уставъ Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 81). 1634 и 1660 г. роды Дамьяна и Федоры внесены въ помянникъ Луцкаго братства. 1666 Яковъ записанъ въ списокъ Львовскаго братства. (Пам. т. III, ч. I, стр. 91).</p>
<p>72. Мазараки.</p>	<p>—</p>	<p>1666</p>	<p>—</p>	<p>1666 Иванъ записался въ Львовское братство. (Пам. т. III, ч. I, стр. 91).</p>
<p>73. Князья Вулыги-Курцевичи.</p>	<p>—</p>	<p>1669</p>	<p>—</p>	<p>Иванъ 1601 г. подписалъ обязательство защищать Люблинское братство. (Арх. ч. II, т. I, стр. 38). Максимъ служилъ въ Запорожскомъ</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда прине- зъ католичес- тво.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- минаются католическія члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>74. Князья Пу- зыны.</p>	<p>—</p>	<p>1698</p>	<p>1670</p>	<p>войскъ (Нес. т. I, стр. 222) и былъ полковникомъ воезачимъ. 1669 родъ Максима внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства. 1601 Юрій защитникъ Люблинскаго братства (Арх. ч. II, т. I, стр. 38). 1644 Павелъ (Афанасій) епископъ Луцкій православный (Арх. ч. II, т. I, стр. 345). 1698 Юрій и Михаилъ подписали протестъ противъ притѣсненія православія католиками (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348). Около 1670 г. встрѣчаемъ Петра и Павла, внуковъ Павла-Афанасія, монахами католическими (Нес. т. III, стр. 785). 1680 Андрей членъ Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 192—196).</p>
<p>75. Вушинскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1670</p>	<p>—</p>	<p>1646 г. выдано имъ свидѣтельство о православномъ происхожденіи Петромъ Могилею. (Арх. ч. II, т. I, ст. 320) 1670 г. внесены въ помянникъ Луцкаго братства.</p>
<p>76. Князья Шуй- скіе.</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>1671</p>	<p>До 1660 г. перѣехали изъ Москвы въ Литву. 1671 Владиславъ—Александръ похороненъ въ Брестъ</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичес- тво.</p>	<p>Когда въ послѣдъ разъ упо- мян. нравосл. члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- мянется катол. члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>77. Кн. Четвер- тынскіе-Свято- подеи</p>	<p>1673</p>	<p>1710</p>	<p>—</p>	<p>скомъ іезуитскомъ монасты- рѣ. (Нес. т. IV, стр. 289).</p> <p>1685—1690 митрополитъ кіевскій Гедeonъ (роспись митрополита Евгенія) около 1710 года Сильвестръ архіер. Могилевскій. Приняли като- личество: около 1673 Сте- фанъ и Андрей Григорьевичъ (Нес. т. I, стр. 386).</p>
<p>78. Шостаков- скіе</p>	<p>—</p>	<p>1686</p>	<p>1674</p>	<p>1636 Николай пожертво- валъ чашу въ церковь Луц- каго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 272). 1686 родъ ихъ внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства. 1674 извъ- стенъ Прокопъ, принявшій ка- толичество и поступившій въ доминиканскій орденъ. (Нес. т. IV, стр. 285).</p>
<p>79. Оранскіе</p>	<p>—</p>	<p>1631</p>	<p>1674</p>	<p>1631. Θεодосій іеромонахъ Пелерекій (Пам. т. II, ч. I, стр. 44 и 181). 1674 встрѣ- чаемъ Гедeона, уніятскаго пинскаго епископа. 1728 Адамъ, намѣстникъ католиче- скій каменецкой епархіи. (Нес. т. III, стр. 477—478).</p>

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католиче- ство.	Когда въ послѣд. разѣ упо- мян. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОВЪЯОНЕНІЯ.
80. Вышневскіе.	—	1677	—	1677 родъ ихъ внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства.
81. Дениски-Му- косеи	—	—	—	1632 Александръ, іеромонахъ печерскій. (Арх. ч. II, т. I, стр. 346). 1650 Александръ записался въ Луцкое братство. 1677 Иванъ участвовалъ въ выборѣ старостъ Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 190).
82. Нецевичи.	—	1677	—	1657 Оедоръ участвовалъ въ выборѣ старшинъ Луцкаго братства, (Пам. т. I, ч. I, стр. 169). 1677 родъ его внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства.
83. Рыбчинскіе.	—	1677	—	1651 Стефанъ сдѣлалъ владѣ въ церковь Луцкаго братства. 1677 Леонтій — игумень братства Луцкаго. (Пам. т. I, ч. I, стр. 189 и 272).
84. Диневскіе.	—	1678	—	Упоминаются въ числѣ православныхъ дворянъ до 1650 г. 1678 г. Юрій записался въ Луцкое братство. (Каталогъ Луцк. братства).
85. Еловицкіе.	—	1638	1680	1617—1619 Криштофъ и Филонъ были членами Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I,

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда приняты католичество.	Когда въ послѣд. разъ упомян. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упоминаются католически члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
	около			стр. 2 и 12). 1601 Николай обязался защищать Люблинское братство. (Арх. ч. II, т. I, стр. 39). 1688 родъ ихъ внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства. 1680 упоминается Иванъ, каноникъ Луцкій и около 1700 Геронимъ-Матвей, католическій епископъ (Нес. т. II, стр. 430—431).
86. Шумлянскіе.	1681	1721	--	1681 Иосифъ, архіепископъ Львовскій, перешелъ въ Унію (Лѣтоп. Величва). 1721 скончался Кирилъ, православный Переяславскій епископъ. (М. А. Максимовичъ).
87. Мивулчи.	—	1624	1681	1617 Герасимъ былъ игуменомъ Чернинскаго монастыря, и въ 1624 — игуменомъ Луцкаго братства (Пам. т. I, ч. I, стр. 1 и 81). 1681 Ѳедоръ епископъ католическій Граціанопольскій (in partibus infidelium) (Нес. т. III, стр. 263).
88. Головинскіе.	—	1682	—	1545 Богданъ упоминается въ числѣ земель Луцкаго повѣта. (Пам. т. IV, ч. II, стр. 44). 1647 г. родъ Петра внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства. 1682 г.

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичес- тво.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упо- мян. правосл. члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- минаются катол. члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>88 Шибинскіе- Шохосен . . .</p>	<p>—</p>	<p>1688</p>	<p>—</p>	<p>Дмитрій записанъ въ число Лудскихъ братчиковъ. (помянутъ и каталогъ Лудскаго братства). 1638 Ниводимъ архимандритъ Супралскій. (Арх. ч. II, т. I, стр. 241). 1688 Иванъ и Александръ записались въ Лудское братство (каталогъ Лудскаго братства).</p>
<p>89 Верховские . . .</p>	<p>около 1690</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>Упоминаются въ числѣ земель Волынскихъ до Люблинской уніи. Приняли католичество около 1690; одинъ изъ нихъ—Криштофъ умеръ іезуитомъ 1720 г. (Нес. т. IV, стр. 524).</p>
<p>91 Князья Друцкіе-Дубецкіе . . .</p>	<p>—</p>	<p>около 1634</p>	<p>около 1690</p>	<p>1601 Павелъ подписался въ числѣ защитниковъ Люблинскаго братства, 1619 г. онъ-же членъ Лудскаго братства—жилъ еще 1634 г. (Арх. ч. II, т. I, стр. 39). Около 1690 упоминается іезуитъ Иванъ. (Нес. III, стр. 157).</p>
<p>92 Кисели . . .</p>	<p>1690</p>	<p>1710</p>	<p>—</p>	<p>Францисъ принялъ унію около 1690 г. и основалъ уніатскій монастырь на томъ мѣстѣ, гдѣ былъ убитъ</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда переимъ католичесво.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упоминаются члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упоминаются католически члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>93. Карниціе.</p>	<p>—</p>	<p>1648</p>	<p>около 1691</p>	<p>Кунцевичъ. (Нес. ч. II, 49. 520). 1710 Степанъ, Самуиль и Федоръ принимали участие въ выборѣ Кирила Шумлянскаго. (Арх. ч. IV, т. I, ст. 361). 1648 Трохимъ записался въ Луцкое братство (каталогъ Луцкаго братства). 1691 Станиславъ умеръ въ иезуитскомъ ордень, (Нес. т. II, стр. 481).</p>
<p>94. Залевскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1630</p>	<p>1692</p>	<p>Съ 1545 г. упоминаются между землями Волынскими. Стефанъ 1630 записался въ Луцкое братство (каталогъ Луцк. братства). 1692 Лаврентій былъ каноникомъ Луцкимъ (католич.) (Нес. т. IV, стр. 653).</p>
<p>95. Василевичи.</p>	<p>—</p>	<p>1693</p>	<p>—</p>	<p>Григорій 1586 участвовалъ въ основаніи Любоваго братства. (Пам. т. III, ч. I, стр. 91). 1634 Дамьянъ былъ израненъ при нападеніи иезуитскихъ учениковъ на Луцкое братство. (Пам. т. I, ч. I, стр. 212). 1693 Рафаиль іеромонахъ Кіевского братства. (Пам. т. II, ч. I, стр. 300).</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичес- ство.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- минается католическии члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>96. Павши .</p>	<p>—</p>	<p>1698</p>	<p>—</p>	<p>1647 Симеонъ участвовалъ въ избраніи Печерскаго архимандрита. (Арх. ч. II, т. I, стр. 342). 1698 Федоръ подписалъ протестъ противъ притѣсненій православія. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348).</p>
<p>97. Третьяки .</p>	<p>—</p>	<p>1698</p>	<p>—</p>	<p>1647 г. Станиславъ принималъ участіе въ избраніи Печерскаго архимандрита. (Арх. ч. II, т. I, стр. 342) 1698 Александръ протестовалъ противъ притѣсненія православія католиками. (Арх. ч. IV, т. I стр. 348).</p>
<p>98. Халепинскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1698</p>	<p>—</p>	<p>Яковъ 1676 переселился изъ Молдавіи. (Нес. т. I, стр. 245). 1698 записался въ Львовское братство. (Пам. т. III, ч. I, стр. 92).</p>
<p>99 Ваковецкіе- Мососеи .</p>	<p>—</p>	<p>1699</p>	<p>—</p>	<p>1619 г. Григорій членъ Луцкаго братства. (Пам. т. I, ч. I, стр. 12). 1638 г. Іосифъ, владыка Владимірскій (Арх. ч. II, т. I, стр. 246). 1655 Венедиктъ, архимандритъ Жидичинскій. (Нес. т. I, стр. 28). 1686 г. Иванъ членъ Луцкаго братства (каталогъ Луцкаго братства). 1699 Иванъ подписалъ про-</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичес- тво.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упо- мян, правосл. члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- минается катол. члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>100. Ясеницкіе.</p>	<p>—</p>	<p>1640</p>	<p>1700</p>	<p>тестъ православныхъ дворянъ противъ насилій католиковъ (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348). 1640 родъ Матѳея внесенъ въ Луцкій помянникъ. Около 1700 г. упоминается езуитъ Иванъ (Нес. т. II, стр. 408).</p>
<p>101. Вельгоровіе.</p>	<p>—</p>	<p>1652</p>	<p>около 1700</p>	<p>1616 Александръ участво-валъ въ посольствѣ дворянъ Волынскихъ, требовавшихъ отъ сейма, именемъ своего сеймика, отмѣнить мѣры стѣснительныя для православія. 1652 г. въ такомъ же по-сольствѣ участвовалъ Кили-янъ (Арх. ч. II, т. I, стр. 104—393). Около 1700 г. вну-ки его: Анна и Антоній, упо-минаются въ католическихъ монастыряхъ (Нес. т. IV, стр. 505).</p>
<p>102. Калусовскіе</p>	<p>—</p>	<p>1652</p>	<p>около 1700</p>	<p>1652 родъ Петра записанъ въ помянникъ Луцкаго брат-ства. Около 1700 г. Несецкій упоминаетъ о постройкѣ Ка-лусовскими католическ. цер-квей въ Константиновѣ и Чуд-новѣ (Нес. т. II, стр. 469).</p>
<p>103. Кульчицкіе.</p>	<p>около 1700</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>1619 Юрій и Криштофъ записались въ Луцкое брат-ство. 1647 Криштофъ уча-</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичесство.</p>	<p>Когда въ послѣд. разѣ удостоенъ правосл. членъ рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ удостоиваются катол. члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>104. Олизары-Водичевичи . . .</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>около 1700</p>	<p>ствовавалъ въ избраніи С. Косова въ митрополиты. 1688 родъ Николая внесенъ въ поминникъ Луцкаго братства. Послѣ 1700 г. Степанъ записался въ Львовское братство (Арх. ч. II, т. I, стр. 347; Пам. т. I, ч. 1, стр. 12 и т. III, ч. I, стр. 92). Въ то же время одинъ изъ Кульчицкихъ былъ ревностнымъ униатскимъ Пинскимъ архіереемъ (Нес. II, стр. 741). 1512 Олизаръ Семень подарилъ село Бѣлашево Дерманскому монастырю. Около 1700 г. одинъ изъ нихъ былъ похороненъ въ іезуитскомъ монастырѣ (Нес. т. III, стр. 453—454).</p>
<p>105. Гулевичи.</p>	<p>1700 по 1708</p>	<p>1715</p>	<p>—</p>	<p>1615 Анна основательница Кіевского братства. 1617 г. Михаилъ принадлежалъ въ Луцкому братству. 1619 г. въ Луцкое братство записались: Иванъ, Петръ, Романъ, Семень, Ѳедоръ и Яцко. 1624 подписали уставъ Луцкаго братства: Романъ, Петръ и Семень. 1634 г. подписали протестъ въ пользу Луцкаго братства: Романъ, Семень и Вячеславъ (Пам. т. I, ч. I, стр. 12, 81 и 222; т. II, ч.</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичество.</p>	<p>Когда въ послѣдн. разѣ упомянутъ. членъ рода.</p>	<p>Когда въ первый разѣ упомянутъ католическіе члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>108' Гарабурды.</p>	<p>—</p>	<p>1636</p>	<p>1701</p>	<p>I, стр. 2). Многие члены этого рода принимали участие въ постановленіяхъ провинціальныхъ сеймиковъ воеводства Волынскаго въ XVII в. (Арх. ч. II, т. I, стр. 228, 250, 253, 268, 283 и т. д.) Сильвестръ въ 1639 г. былъ епископомъ православнымъ Перемышльскимъ (Арх. ч. II, т. I, стр. 263). Въ помянникъ Луцкій внесены роды: 1652 г. Маріи, 1708 Адама; 1677 участвовалъ въ выборѣ старостъ Луцкаго братства — Андрей. 1686 участвовалъ въ выборѣ старостъ Луцкаго братства — Иванъ; онъ же былъ братчиномъ Луцкимъ еще въ 1700 г. (Пам. т. I, ч. I, стр. 190, 193, 199.) 1710 Михаилъ подписалъ актъ избранія Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362). Приняли католичество: 1694 Петръ, 1700 Владимиръ, сынъ его Яковъ поступилъ въ орденъ доминиканцевъ; 1708 г. Юрій основалъ миссію іезуитовъ, 1730 г. Дмитрій поступилъ въ іезуиты (Нес. т. II, стр. 381—382). 1563 Аникій былъ православнымъ Полоцкимъ епископомъ (Нес. т. II, стр. 351).</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда приняты, католоче- ство.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упо- мян. правосл. члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- минается катол. члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>107. Ковловскіе .</p>	<p>—</p>	<p>1686</p>	<p>1701</p>	<p>съ 1636 члены рода внесены въ помянникъ Дерманскаго монастыря и въ помянникъ Луцкаго братства. Въ 1701 упоминается Андрей, поступившій въ іезуитскій орденъ (Нес. т. II, стр. 351). Василій 1686 братчикъ Луцкій, (каталогъ Луцкаго братства). 1701 Францискъ былъ каноникомъ Луцкимъ. Около 1730 Іосифъ іезуитъ (Нес. т. II, стр. 687—688).</p>
<p>108. Ярошинскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1702</p>	<p>—</p>	<p>Степанъ записался въ Луцкое братство около 1674 г. и вторично 1686 г. (каталогъ Луцкаго братства) 1702 Феодоръ былъ еще православнымъ (Нес. т. II, стр. 403).</p>
<p>109. Вратковскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1702</p>	<p>—</p>	<p>Богданъ 1619 г. членъ Луцкаго братства (Пам. т. I, ч. I, стр. 12.) 1677 Богданъ участвовалъ въ выборахъ игумена Луцкаго братства и самъ былъ старшиною брат. (Пам. т. I, ч. I, стр. 190 и 273.), родъ его внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства. 1699 Даниль подписалъ протестъ противъ притѣсненій право-</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принятъ католичес- тво.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упо- мян. правосл. члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- мянуты католически члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>110. Вореѣи</p>	<p>—</p>	<p>1710</p>	<p>—</p>	<p>славія католиками, — онъ, каз- ненъ Поляками за ревность въ православію 1702. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348 и помянникъ Луцкаго братства.)</p>
<p>111. Войнаровскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1710</p>	<p>—</p>	<p>1634 г. Николай внесенъ въ помянникъ Луцкаго брат- ства, 1699 Самуилъ подпи- салъ протестъ прав. дворянъ противъ насилій католиковъ (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348). 1710 Иванъ подписалъ актъ избранія въ епископы Кири- ла Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362).</p>
<p>112. Князья Воро- нецкіе</p>	<p>—</p>	<p>1710</p>	<p>—</p>	<p>1619 г. Юрій подписанъ въ числѣ охранителей Луц- каго братства. 1634 Иванъ подписалъ протестъ противъ притѣсненій іезуитами Луц- каго братства (Изм. т. I, ч. I, стр. 12 и 222.) 1710 Александръ подписалъ актъ избранія въ епископы Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362).</p>

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- тво.	Когда въ послѣд. разъ упо- мн. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются католическыя члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
113. Ласки-Черн- чицкіе . . .	—	1710	—	1647 г. Адамъ принималъ участие въ избраніи Сильвестра Коссова (Арх. ч. II, т. I, стр. 347) 1710 г. Петръ принималъ участіе въ выборѣ Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362.)
114. Подгороден- скіе . . .	—	1710	—	1634 родъ Андрея внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства. Петръ участвовалъ 1710 г. въ избраніи Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 361.)
115. Порванецкіе.	—	1710	—	1687 Андрей записанъ въ Луцкое братство. 1691 Иванъ записанъ тамже (каталогъ Луцкаго братства). 1699 г. Андрей и Иванъ подписали протестъ противъ притѣсненія православія католиками. 1710 Ілія принималъ участіе въ выборѣ Кирила Шумлянскаго. (Арх. ч. IV, т. I, ст. 348 и 361.)
116. Ступицкіе.	—	1710	—	1686 родъ Александра внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства. 1710 Гавріилъ подписалъ актъ избранія Кирила Шумлянскаго. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 361.)

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичес- ство.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упо- мян. правосл. члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- минаются католич. члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>117. Федьковичи.</p>	<p>—</p>	<p>1710</p>	<p>—</p>	<p>1693 Иванъ записался въ Луцкое братство. 1699 Михаилъ протестовалъ противъ притѣсненія православія и 1701 записался въ Луцкое братство. 1710 г. онъ же принималъ участіе въ избраніи Кирилы Шумлянскаго (каталогъ Луцкаго братства и Арх. ч. IV, т. I, стр. 348, 362.)</p>
<p>118. Юшковскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1710</p>	<p>—</p>	<p>Упоминаются въ числѣ древнихъ земель Волынскихъ. 1677 родъ Василя внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства. 1710 Александръ принималъ участіе въ выборѣ Кирилы Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 361).</p>
<p>119. Заблоцкіе- Визгерты.</p>	<p>—</p>	<p>1710</p>	<p>—</p>	<p>1695 Петръ записался въ Луцкое братство. 1710 онъ же участвовалъ въ избраніи Кирилы Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348 и 361).</p>
<p>120. Яворскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1767</p>	<p>1720</p>	<p>Послѣ 1700 Григорій записался въ Львовское братство (Пам. т. III, ч. I, стр. 92.) 1702—1722. Стефанъ, блюститель Патриаршаго престола (Словарь рос. писат. духовн. чина митроп. Евгения)</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичес- тво.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. членъ рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- минается катол. членъ рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>121. Гуляницкіе.</p>	<p>—</p>	<p>1720</p>	<p>—</p>	<p>1767 Иванъ и Василій под- писали манифестъ противъ уни (Арх. ч. I, т. 3, стр. 340.) около 1720 г. встрѣчается Иванъ въ іезуитскомъ орде- нѣ (Нес. т. II, стр. 42).</p> <p>1569 въ спискѣ дворянъ Русскихъ воеводствъ записа- но 25 Гуляницкихъ (Арх. ч. II, т. I, стр. 1—12. (1677— 1720 записаны были въ Луц- кое братство: Иванъ, Яковъ Ѳома, Александръ, Стефанъ (Пам. т. I, ч. I, стр. 190— 200) 1699 подписали про- тестъ противъ угнетенія пра- вославія: Александръ (брат- чикъ Луцкій, съ 1648) Петръ, Яковъ и другой Александръ (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348). 1710 г. участвовали въ вы- борахъ Шумлянскаго: Петръ, Яковъ, Юрій, Казиміръ (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362).</p>
<p>122. Красовскіе.</p>	<p>—</p>	<p>около 1720</p>	<p>—</p>	<p>1586 г. записались въ чле- ны Львовскаго братства: Дми- трій и Іоаннъ Димидовичи— 1649 Степанъ, 1666 г. Ни- колай, 1698 Романъ; послѣ 1710 Андрей (Пам. т. III, ч. I, стр. 90—91).</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичес- тво.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упо- мян., правосл. члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- мянутся католическии членаи рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>123. Ледуковскіе.</p>	<p>около 1720</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>1597 Маварь подписалъ, въ качествѣ свидѣтеля, фундушовую запись Анны Гойской Почаевскому монастырю. 1637 г. Самуилъ подписалъ такую же запись Ирины Ярилинской Загаецкому монастырю (Пам. т. IV, ч. 1, ст. 54 и 85.—1). 1647 Гавриилъ принялъ участіе въ выборѣ Сильвестра Коссова. (Арх. ч. II, т. 1, стр. 348.) Степанъ и Адамъ приняли участіе въ выборѣ Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. 1, стр. 362). Были католическаго вѣроисповѣданія: Станиславъ 1725, братъ его Францискъ, кастелянъ Волынской Яковъ, построившій монастырь Бернардинскій въ Варковичахъ 1733 г. (Нес. т. III, стр. 65).</p>
<p>124. Рудницкіе.</p>	<p>—</p>	<p>1637</p>	<p>1724</p>	<p>1637 Антоній игумень православнаго Загаецкаго монастыря (Пам. т. IV, ч. 1, стр. 72, 74, 81 и 84). Упоминаются: католикъ Доминикъ, поступившій въ езуиты около 1724 и уніатъ Θεодосій, епископъ Луцкій, около 1740. (Нес. т. III, стр. 906).</p>

<p>НАЗВАНІЯ РОДОВЪ,</p>	<p>Когда приняты католичес- тво.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упо- мян. правосл. члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- мянуты католическии члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКАЯ ОБЪЯСНЕНІЯ,</p>
<p>125. Трипольскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1724</p>	<p>—</p>	<p>1647 г. Степанъ, Парфень, Оеодоръ и Александръ принимали участіе въ избраніи Печерскаго архимандрита и Кіевскаго митрополита. 1699 Павелъ протестовалъ противъ притѣсненія православія католиками, 1691 онъ записался въ Луцкое братство. 1724 родъ Павла внесенъ въ помянникъ Луцкаго братства (Арх. ч. II, т. I, стр. 341—348 и ч. IV, т. I, стр. 348. Помянникъ Луцкаго братства).</p>
<p>126. Шемшинскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1700</p>	<p>1728</p>	<p>Николай послѣ 1700 г. записался въ Львовское братство. (Пам. т. III, ч. I, стр. 92.) 1728. Варлаамъ, епископъ Львовскій, былъ ревностный уніатъ (Нес. т. IV, стр. 279).</p>
<p>127. Чапличи-Шпановскіе.</p>	<p>около 1728</p>	<p>1650</p>	<p>—</p>	<p>Въ XVI, в. упоминаются въ числѣ землянъ Волынскихъ. 1600 Юсифъ Архiereй Луцкій (Пам. ч. II, стр. 204). Около 1728 г. всѣ дѣти Юрія Чаплича были уже католики. (Нес. I, стр. 332).</p>
<p>128. Сураховскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1686</p>	<p>1730</p>	<p>1686 г. внесены въ помянникъ Луцкаго братства. Около 1730, упоминаются Евсеvій и Анна въ монасты-</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичество.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упоминается, членъ рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упоминается католический членъ рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКОЕ ОБЪЯСНЕНІЕ.</p>
<p>129. Куликовскіе Ушаки . . .</p>	<p>—</p>	<p>1730</p>	<p>—</p>	<p>ряхъ католическихъ (Нес. т. IV, стр. 763). 1619 Григорій членъ Луцкаго братства. Ананія 1647 г. инокъ монастыря Печерскаго. 1686-1695 г. Ѳеодоръ былъ старостою Луцкаго братства. Данииль староста Луцкаго братства 1713—1730 (Пам. т. I, ч. I, ст. 12, 192, 196 и 199; и т. II, ч. I, стр. 181).</p>
<p>130. Горайны . . .</p>	<p>1733</p>	<p>1710</p>	<p>—</p>	<p>1607. Богушъ подписалъ инструкцію, данную посламъ, отправленнымъ на сеймъ отъ воеводства Волинскаго съ требованіемъ уничтоженія Уніи. 1624 Иванъ подписалъ уставъ Луцк. брат. 1710 Иванъ участвовалъ въ избраніи Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. II, т. I, стр. 81 и ч. IV, т. I, стр. 361. Пам. т. I, ч. I, стр. 81) Принялъ католичество: 1733 Александръ, бывший епископъ Жмудскій, около того же года. Иванъ, поступившій въ иезуиты (Нес. т. II, стр. 370).</p>
<p>131. Владостовскіе . . .</p>	<p>—</p>	<p>1678</p>	<p>1737</p>	<p>Ѳеодоръ избранъ старшиною Луцкаго братства 1655 г. (Пам. т. I, ч. I, стр. 167) 1678 г. родъ его внесенъ въ помянникъ того же братства. 1737</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичес- ство.</p>	<p>Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упо- минается катол. члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>132. Олшваровскіе.</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>1738</p>	<p>Войтехъ уже находился на- службѣ у архіепископа като- лическаго (Нес. т. IV, стр. 563).</p> <p>1545 упоминаются въ чис- лѣ земель воеводства Волин- скаго (Пам. т. IV, ч. II, стр. 42, 87 и т. д.)</p> <p>1738 упоминается Юрій, поступившій въ іезуитскій ор- денъ. — (Нес. т. II, стр. 454).</p>
<p>133. Верещани</p>	<p>—</p>	<p>1710</p>	<p>около 1740</p>	<p>1686 г. Мавсимъ участво- валъ въ выборѣ старостъ Луц- каго братства (Пам. т. I, ч. I, стр. 193). Его родъ вне- сенъ въ помянникъ Луцкаго братства 1710 г. Михаилъ подписалъ актъ избранія въ епископы Кирила Шумлян- скаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 361). Около 1740 г. упоми- нается членъ іезуитскаго ор- дена — Доминиѣъ (Нес. т. IV, стр. 492).</p>
<p>134. Перетяте- вичи</p>	<p>—</p>	<p>1710</p>	<p>около 1740</p>	<p>1668 Криштофъ записался въ Луцкое братство (ката- логъ Луц. бр). 1710 г. Адамъ и Антонъ принимали участіе въ выборѣ въ епископы</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>КОГДА ПРИНЯЛЪ КАТОЛИЧЕСТВО.</p>	<p>КОГДА ВЪ ПОСЛѢД. РАЗЪ УЧЛИН. ПРАВОСЛ. ЧЛЕНЪ РОДА.</p>	<p>КОГДА ВЪ ПЕРВЫЙ РАЗЪ УЧЛИН. ПРАВОСЛ. ЧЛЕНЪ РОДА.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>135. Пшотровскіе.</p>	<p>—</p>	<p>1710</p>	<p>1740</p>	<p>Лудкіе Кирила Шумлянскаго (Арх. ч. IV, т. I, стр. 362. Около 1740 г. уже были въ католическихъ монастыряхъ: Варвара, Пій и Ядвига. (Нес., т. III, стр. 375). 1699 г. Степанъ подписалъ протестъ противъ притѣсненій православія католиками. 1710 г. Александръ участвовалъ въ избраніи Кирила Шумлянскаго. (Арх. ч. IV, т. I, стр. 348 и 362). Около 1740 г. Маріанна и Ева были въ католическомъ монастырѣ. Станиславъ подарилъ Лудкой иезуитской коллегіи село Кочворовъ. (Нес. т. III, стр. 604).</p>
<p>136. Попели . . .</p>	<p>1740</p>	<p>—</p>	<p>—</p>	<p>Иванъ записался въ XVIII в. въ Лудское и Львовское братства. — (Каталогъ Лудскаго братства). Около 1740 г. встрѣчаемъ Симеона и Станислава въ католическихъ монастыряхъ. (Нес. т. III, стр. 651).</p>
<p>137. Стецкіе</p>	<p>—</p>	<p>1710</p>	<p>1740</p>	<p>1615 г. Николай православ. (Пам. т. II, ч. I, стр. 26 и 28). 1710 Казиміръ подписалъ актъ избранія Кирила Шум-</p>

<p>НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.</p>	<p>Когда принялъ католичество.</p>	<p>Когда въ послѣдъ разъ упоминается, правосл. члени рода.</p>	<p>Когда въ первый разъ упоминаются католич. члены рода.</p>	<p>ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.</p>
<p>138. Сурины . . .</p>	<p>—</p>	<p>1699</p>	<p>около 1740</p>	<p>лянского. (Арх. ч. IV, т. 1, стр. 362). Около 1740 г. Гавріиль и Андрей были уже въ ордеѣ іезуитовъ. (Нес. т. IV, стр. 202).</p> <p>1601 Федоръ защитникъ Люблинскаго братства. 1619 г. Петръ членъ Лудскаго братства. 1647 г. Иванъ участвовалъ въ выборѣ архимандрита Печерскаго. 1699 г. Ремигіанъ, Иванъ и Мартинъ протестовали противъ насилій, принимаемыхъ православію католиками. (Арх. ч. II, т. 1, стр. 37 и 342 и ч. IV, т. 1, стр. 346 и 348). Около 1740 г. Казиміръ записанъ въ числѣ фундаторовъ Кривошинскаго костела (Нес. т. IV, стр. 241.)</p>
<p>139. Городыськіе . . .</p>	<p>—</p>	<p>1750</p>	<p>около</p>	<p>1634 Иванъ подписалъ протестъ противъ нападенія на Лудское братство іезуитскихъ учениковъ. (Пам. т. I, ч. I, стр. 222). Степанъ 1647 г. подписалъ актъ избранія Сильвестра Боссова. (Арх. ч. II, т. I, стр. 347). 1700—1750 Иванъ, Петръ и Степанъ записались въ</p>

НАЗВАНІЕ РОДОВЪ.	Когда принялъ католичес- тво.	Когда въ послѣд. разъ упо- мин. правосл. члены рода.	Когда въ первый разъ упо- минаются катол. члены рода.	ИСТОРИЧЕСКІЯ ОБЪЯСНЕНІЯ.
140. Шумовицкіе.	—	1767	—	<p>члены Луцкаго братства. (Пам. т. III, ч. I, стр. 92).</p> <p>1767 г. одиннадцать чле- новъ рода Шумовицкихъ подписали манифестъ противъ Уніи (Арх. ч. I, т. III, стр. 349).</p>

REPRODUCTION

REPRODUCTION

REPRODUCTION

REPRODUCTION

REPRODUCTION

REPRODUCTION

СОДЕРЖАНІЕ АКТОВЪ

ОБЪ ОКОЛИЧНОЙ ШЛЯХТЪ.

Среди ополяченнаго дворянскаго сословія Южнорусскаго края есть довольно многочисленное дворянское-же народонаселеніе, которое въ продолженіи всей исторической жизни края сохраняло всегда всѣ коренныя черты русскаго своего происхожденія: сознаніе русской народности, православную вѣру, русскій языкъ и этнографическія отличительныя черты въ быту своемъ, сродныя русскому человѣку. Народонаселеніе это—такъ называемая *околичная шляхта*, т. е. шляхта живущая въ „околицахъ“¹⁾ въ сѣверныхъ частяхъ волынской и кіевской губерніи въ уѣздахъ; овруцкомъ и радомысльскомъ.

Отличительныя черты околичной шляхты состоятъ въ настоящемъ какъ и въ прошедшемъ въ слѣдующемъ: они

¹⁾ *Околицами* или *околичными селами* называли свои поселенія сами, населявшіе ихъ, шляхтичи, какъ это видно изъ многихъ приведенныхъ актовъ. Изъ изслѣдованія г. Иванішева «о сельскихъ общинахъ въ юго-западной Россіи» извѣстно, что именовъ этимъ опредѣлялось нѣкогда собраніе сельъ, составлявшихъ одну общину. Въ шляхетскихъ селахъ, поставленныхъ въ лучшія, чѣмъ крестьянскія, юридическія отношенія, какъ само имя, такъ и древнія общинныя сходни просуществовали гораздо долѣе, чѣмъ въ селахъ помѣщичьихъ—почти до половины XVIII вѣка.

раздѣляются на роды, носящіе отдѣльныя фамиліи, при чемъ каждый родъ, иногда очень многочисленный, занимаетъ отдѣльное село, носящее названіе общее съ фамиліею, населяющаго это село, дворянскаго рода. Они собственники, землѣвладѣльцы, но крестьянъ на ихъ земляхъ нѣтъ и крѣпостными людьми они не владѣли, или, если владѣли, то въ весьма рѣдкихъ случаяхъ. По происхожденію эти дворянскіе роды принадлежатъ къ числу самыхъ древнихъ дворянскихъ родовъ юго-западнаго края, но рѣзко отличаются и отличались въ продолженіи нѣсколькихъ столѣтій отъ другихъ русскихъ дворянскихъ родовъ этого края тѣмъ, что никогда не поддавались польско-католической пропагандѣ и въ минуту самаго сильнаго ея напора оставались вѣрны русской народности и православной вѣрѣ. Между тѣмъ какъ другіе коренные русскіе роды края, болѣе знатные и богатые, даже такіе, которые долѣе другихъ оставались вѣрны народности предковъ, какъ: Дедовичи-Трипольскіе, Жабокрицкіе, Павши и т. д. переходятъ въ концѣ XVII и началѣ XVIII вѣка въ католичество, прельстившись выгодами мірскихъ благъ и увлеченные родственными связями и общественнымъ мнѣніемъ шляхетской среды; въ то именно время околичныя шляхтичи, удовлетворяются своею скромною участію и преслѣдуютъ общественнымъ мнѣніемъ тѣ личности изъ числа ихъ братіи, которыя, путемъ отступничества отъ своихъ религіозныхъ и народныхъ началъ, стараются втереться въ число знатной польской шляхты.

Настоящій очеркъ имѣетъ цѣлью представить тѣ черты быта околичной шляхты, какія удалось собрать въ актовыхъ книгахъ кіевского центрального архива. Источникъ этотъ, доставляя неоспоримое ручательство въ подлинности приводимыхъ фактовъ, хотя и не даетъ достаточнаго матеріала для того, чтобы представить предметъ въ желаемой полнотѣ, однако позволяетъ раскрыть довольно оригинальныя черты изъ прошедшей жизни нашего края, не лишеныя и общаго историческаго интереса.

Данныя, относящіяся къ исторіи околичной шляхты могутъ быть распределены по слѣдующимъ отдѣламъ: 1) свѣденія о происхожденіи околичныхъ шляхтичей, 2) данныя подтверждающія постоянную ихъ приверженность къ православію, 3) данныя, опредѣляющія черты бытовой ихъ жизни, 4) факты, доказывающіе постоянное сознаніе околичными шляхтичами русской народности и опредѣляющія ихъ отношенія къ польской народности.

Вотъ перечень тѣхъ родовъ околичной шляхты, о которыхъ свѣденія болѣе или менѣе подробныя находятся въ актовыхъ книгахъ: Барановскіе, Бехи, Волсуновскіе, Вулгаки, Бѣлоцкіе, Бѣлошицкіе, Васьковскіе, Верповскіе, Волковскіе, Выговскіе, Геевскіе, Гошовскіе, Дидковскіе, Закусицы, Каленскіе, Кобылинскіе, Кончаковскіе, Коркуши, Костюшковскіе, Левковскіе, Макаревичи, Меленевскіе, Мошковскіе, Невмерицкіе, Недашковскіе, Пашинскіе, Сынгаевскіе, Толкачи, Ущатовскіе, Ходаковскіе, Чоповскіе, Швабы, Шкуратовскіе. Кромѣ этихъ большихъ родовъ были еще роды менѣе многочисленныя, которые помѣщались въ селахъ, занятыхъ родами вышеупомянутыми и связаны были съ ними родствомъ, образомъ жизни, понятіями и убѣжденіями; такихъ родовъ было очень много, чаще-же другихъ попадаются: Вильскіе, Пашковскіе, Стемпковскіе, Думинскіе, Духовскіе, Словенскіе, Зміевскіе, Корчевскіе, Чулаевскіе, Шишнаревичи, Пригарлинскіе, Скаржинскіе, Потопальскіе, Редчичи, Ярмолинскіе и т. д. Такъ какъ роды эти во всѣхъ отношеніяхъ сжились съ бытомъ околичной шляхты, то мы можемъ отнести къ нимъ всѣ отличительныя черты послѣдней, хотя и не находимъ въ актахъ документовъ о происхожденіи большей части ихъ.

I.

По древности своего происхожденія околичная шляхта должна быть отнесена къ числу самыхъ древнихъ дворян-

скихъ родовъ вѣннорусскаго края. Всѣ дипломы на дворянство шляхтичи околичные получили отъ великихъ князей литовскихъ еще до Люблинской Уніи, въ XIV, XV и XVI столѣтіяхъ. Нѣкоторые изъ нихъ, напримѣръ Чошовскіе и Бѣлошккіе, осылались на грамоты еще болѣе древнія, пожалованныя имъ „отъ достославныхъ русскихъ князей“, еще во время удѣльнаго періода княжеской Руси. ¹⁾

Во время литовскаго владычества всѣ роды эти принадлежали къ сословію дружинному: т. е. къ боярамъ—всѣ дипломы, выданные околичнымъ шляхтичамъ великими князьями литовскими на право владѣній землями и на разныя преимущества, уноминають о томъ, что они даются за военныя заслуги.

Но въ теченіи времени при литовскихъ князьяхъ древнее русское боярство распалось на нѣсколько категорій; изъ среды его выдѣлялись: „земляне“, „слуги ординскіе“ и „слуги замковыя“; разница между этими категоріями состояла въ слѣдующемъ: земляне—это были члены княжеской дружины, получившіе помѣстія (землю) и обязанные нести земскую повинность съ этой земли въ пользу князя, повинность эта была привязана къ потомственно принадлежавшему имъ помѣстію и состояла въ обязанности являться, лично, или, смотря по обширности помѣстія, доставлять опредѣленное число людей на войну „конно и оружно“ по призыву князя. Они должны были „ехати на послугу господарскую при воеводѣ, якъ ихъ обоплетъ“. Повинность эта называлась: „господарскою, военною, земскою, службою, конемъ“ и кромя ея земляне не несли никакихъ другихъ повинностей, не подчинялись суду княжескихъ замковъ и ихъ державцевъ, а судились или передъ лицомъ самаго князя, или его воеводы, или-же комиссіями, назначаемыми княземъ спеціально для каждаго отдѣль-

¹⁾ № LII, страница 175, № LIII, стр. 176 и № LX, стр. 193.

наго случая. Земле начали выдѣляться изъ среды боярства, какъ отдѣльное сословіе, пользующееся отдѣльными правами и привилегіями около половины XVI вѣка; по крайней мѣрѣ еще въ грамотахъ Сигизмунда I мы встрѣчаемъ выраженія такіа, въ которыхъ очевидно слово бояре употребляется еще безразлично вмѣсто слова земяне. Такъ въ подтвердительной грамотѣ этого короля, выданной 1521 года „боярину нашему Василю Беху“ на землю Беховщину сказано между прочимъ: „за што онъ долженъ намъ, господарю, зъ того службу военную служиты, потому, яко и ияшіе бояроче наши въ повете кievскомъ, и маєть всѣхъ вольностей заживати, безо всякихъ иншихъ повинностей“ ¹⁾. Но при наследникѣ уже Сигизмунда I, Сигизмундѣ II Августѣ, земля не только не смѣшиваются съ остальными боярами, но противуполагаются имъ, такъ въ приказѣ, данномъ Сигизмундомъ Августомъ старостѣ овруцкому, Хриштофу Кмитичу, 1544 года сказано: чтобы онъ не приволивалъ на равнѣ съ боярами овруцкими къ суду своему и къ сторожѣ замковой Хому Мошковецаго, Василя Ущана и братію ихъ, такъ какъ они *земляне*, обязанные только къ земской военной службѣ ²⁾.

Другая категорія, выдѣлившаяся изъ среды древняго боярства, состояла изъ такъ называемыхъ *слугъ ордынскихъ*. Слуги ордынскіе владѣли также участками земли и за то обязаны были отправлять „*есачную повинность*“ т. е. они должны были по очереди являться на „полную (полевою) сторожу“ или „на недѣлю чернобыльскую“ въ сторожевыя стоянки, устроенныя на границахъ Польсіа и стѣиной Украины, на „татарскихъ шляхахъ“, т. е. на дорогахъ, которыми обыкновенно врывались Татары въ области великаго княжества литовскаго, для того, чтобы предупреждать жителей Польсіа и

¹⁾ № VI, стр. 22.

²⁾ № IX, стр. 33.

державцевъ королевскихъ замковъ о татарскомъ набѣгѣ. Такія „полныя сторожи“, подвѣдомственныя овруцкому замку находились: одна въ 30 миляхъ отъ него „за Ходорковымъ полемъ у Каменя на Вили рецѣ“ стерегли-же ее „по четыре человека отъ святого Юря, свята вешняго, до Покровы святыя Богородицы“; другая въ Чернобылѣ, не далеко отъ устїя Припяти въ Днѣпрѣ. Кромѣ того ордынскіе слуги обязаны были „при послахъ и гонцахъ господарскихъ ѣздити до орды“ т. е. составляли вооруженный конвой, въ случаѣ отправленія великокняжескаго посольства или гонца въ Крымъ. Также во время войны они должны были „при старостѣ на службу господарскую конно и збройно ехати“; сверхъ того ордынскіе слуги должны были „подводы и стаціи посламъ и гонцамъ давати, также воеводѣ кїевскому, коли черезъ Овручїй ѣдетъ, также подводы и стаціи винны давати вся урочисто, то есть: яловицу, вепря, а зъ дыму по курицы; овса, сѣна въ потребу“. Наконецъ *слуги замковыя* или *путныя*, владѣя небольшими участками земли, обязаны были за нихъ отправлять „послугу замковую“; изъ этой службы замковой важнѣйшую обязанность составляла „сторожа“, т. е. обязанность поочередно содержать карауль у воротъ замка, къ послугѣ замковой относилось еще „погонь“, то-есть исполненіе административныхъ распоряженій державцы или старосты и „оповѣданіе вѣстей“, то-есть развозка писемъ, пакетовъ и оповѣщеній по приказанію старосты или державцы; вслѣдствіе послѣдней обязанности бояре замковыя и получили въ послѣдствїи названіе *путныхъ*. Кромѣ того они платили въ пользу замка „поплаты и пошлины“¹⁾. Какъ ордынскіе такъ и путныя слуги въ административномъ и судебномъ отношенїяхъ подчинены были „зверхности замковой“, то-есть власти старосты или державцы, управлявшаго тѣмъ замкомъ, къ которому они были приписаны.

1) № II, стр. 9, № X, стр. 40—42 № I, стр. 3.

Замокъ составлялъ центръ извѣстнаго округа, на которые, по числу замковъ, подраздѣлялись въ военномъ отношеніи земли, княжества или воеводства великаго княжества литовскаго и княжескій державца замка былъ вмѣстѣ съ тѣмъ военнымъ начальникомъ своего округа. Въ отношеніи къ землямъ этого округа онъ былъ ихъ военачальникомъ только во время войны и то въ томъ только случаѣ, если они „по доброе волѣ“ являлись къ нему. Земляне наравнѣ съ боярами обязаны были къ подчиненію на свой счетъ замковыхъ укрѣпленій, за что тѣ и другіе имѣли внутри укрѣпленій свои городни, то-есть зданія для сохраненія имущества во время осады.

Такое распаденіе боярства оказалось особенно важнымъ послѣ люблинской Уніи 1569 года. Во время этого сейма вся южная Русь была отнята отъ Великаго Княжества Литовскаго и присоединена къ Польшѣ, вслѣдствіе этого вошли въ дѣйствіе польскіе законы и жителямъ южной Руси пришлось размѣститься по составнымъ категоріямъ, существовавшимъ въ Польшѣ. Потому различная участь постигла, распавшееся на части, русское боярство. Между тѣмъ какъ *земляне* были признаны польскою шляхтою и, въ силу этого признанія, получили участіе въ сеймахъ и сеймикахъ, голосъ въ политическомъ управленіи, освободились отъ обязанности земской военной службы, замѣненной, призрачною болѣе чѣмъ дѣйствительною, обязанностию участвовать въ шляхетскихъ поголовныхъ ополченіяхъ, получили выборныхъ земскихъ чиновниковъ, городскіе суды и трибуналы, безграничную судебную, экономическую и административную власть надъ крестьянами и т. д. Въ то же время другіе разряды бояръ: ордынскіе и замковые слуги, признаны были людьми посполитыми, подвластными королевскому старостѣ (новое наименованіе бывшихъ при литовскихъ князьяхъ державцевъ), къ которому они стали почти въ такія-же юридическія отношенія, въ какихъ находились крестьяне къ вла-

дѣвшимъ ими шляхтичамъ, а отличались отъ послѣднихъ только по отношенію къ землевладѣнію. Конечно послѣ этого разница между бывшими земьями и боярами одѣлалась слишкомъ рѣзкою и чувствительною и потому всѣ люди, стоявшіе на рубежѣ, довольно не точно разграничивавшемъ оба сословія до люблинской Уніи, спѣшили заявить старыя документы или выхлопотать новыя, на основаніи которыхъ они могли-бы попасть въ категорію землянъ и извернуться изъ сословія ординскаго и замкового боярства.

На такой порубежной чертѣ находились именно околичныя шляхтичи. Почти всѣ роды ихъ владѣли, какъ увидимъ изъ перечня, великокняжескими грамотами, признававшими за ними права землянъ, но съ другой стороны ихъ бытъ, обстановка, малая относительно зажиточность, привязанность къ русскимъ простонароднымъ формамъ жизни, ихъ многочисленность и отсутствіе (за малыми исключеніями) подвластнаго имъ крѣпостнаго народонаселенія—всѣ эти условія сближали ихъ слишкомъ съ людьми посполитыми и въ глазахъ богатыхъ землянъ, пріобрѣвшихъ шляхецкія права, дѣлали ихъ недостойными шляхетскаго званія. При томъ околичныя шляхтичи встрѣтили сильныхъ противниковъ, имѣвшихъ личный интересъ въ недопущеніи ихъ къ шляхетству—въ овруцкихъ старостахъ; послѣдніе понимали, что если имъ удастся приписать околичную шляхту къ числу бояръ овруцкаго староства, то они увеличатъ почти въ десятеро свои доходы. Вслѣдствіе этого завязалась ожесточенная борьба, по временамъ юридическая, по временамъ и кулачная между околицами и овруцкими старостами. Еще до люблинской Уніи овруцкіе державцы пытались было нѣсколько разъ подчинить своему суду, отнять земли или принудить къ замковой службѣ то ту, то другую околицу; но жители обращались немедленно съ жалобою къ великому князю или къ воеводѣ, которые заступались за нихъ и не рѣдко штрафовали державцевъ за превышеніе ими власти. Такъ въ 1585 году Сигизмундъ I,

владѣтніе жалобы, принесенной ему Василіемъ Ущаномъ, Николаемъ Хиневичемъ—Васьковскимъ, Андреемъ Пашиничемъ и Николаемъ Волковичемъ, далъ приказъ державцѣ овруцкому, Тихову Гринковичу Козинскому и „будущимъ овруцкимъ державцамъ“, чтобы они не осмѣливались впередъ требовать съ истцовъ „сторожи у воротъ замка и возенія несемъ“, такъ какъ они заявили ему древнія грамоты и документы, на основаніи которыхъ они отъ службы замковой уволены и обязаны, на равнѣ съ другими землянами кіевскими, „только зъ отчизанъ своихъ дедичныхъ и выслуженыхъ на службу земскую военную ездити“¹⁾. Точно также въ 1544 году Сигизмундъ Августъ охранилъ Ущановъ отъ посягательства овруцкаго державца, Криштофа Кмитича; но Кмитичъ попытался, не смотря на неудачу подчинить себѣ въ которыя другія онолицы, онъ потребовалъ отъ нихъ замковой сторожи, а когда къ нему явились Григорій Мошковичъ и Иванъ Барановичъ съ документами, доказывавшими ихъ землянскія права, то онъ документы у нихъ отобралъ и уничтожилъ, а ихъ посадилъ въ тюрьму, какъ ослушныхъ бояръ. Депутація отъ околицъ отправилась къ великому князю, который для обсужденія дѣла немедленно назначилъ комиссію, состоявшую изъ епископа луцкаго и берестейскаго, Юрія Хвальчевскаго, и изъ кіевского воеводы, Ивана Юріевича Глебовича. Комиссія, рассмотрѣвъ документы, представленныя истцами, признала Кмитича виновнымъ въ превышеніи власти и приказала ему уплатить 20 рублей штрафа въ пользу встпевъ, которымъ и выдала, въ замѣнъ документовъ уничтоженныхъ Кмитичемъ, новую подтвердительную въ званіи землянъ грамоту²⁾. Наконецъ въ 1553 году державца овруцкій, Іосифъ Михайловичъ Халецкій, потребовалъ отъ Веховъ замковыхъ повинностей и объявилъ имъ, что они подлежатъ

1) № VIII, стр. 26—31.

2) № VIII, стр. 26—31. № IX, стр. 31—34

его судебной власти. Василий Вехъ обратился съ жалобою къ кievскому воеводѣ, князю Фридриху Глѣбовичу Пронскому. Воевода, разсмотрѣвъ документы, призналъ Веховъ земьянами и запретилъ державцѣ посягать на ихъ права ¹⁾.

Но попытки эти овруцкихъ державцевъ до Люблинской Уніи были рѣдки, они возникали изъ личнаго ихъ интереса и весьма скоро удерживались вслѣдствіе вмѣшательства власти великаго князя. Послѣ Люблинской Уніи старосты овруцкіе ведутъ противъ околицъ борьбу систематическую. Почти ни одинъ изъ овруцкихъ старостъ, начиная съ Михаила Мышки зъ Варковичъ (1573) и кончая Иваномъ Стецкиимъ (около 1790 года), не упускаетъ учинить попытку на подчиненіе себѣ околичныхъ шляхтичей, которые вынуждены отстаивать свою свободу то силою, то юридическими мѣрами. Въ этой борьбѣ старосты не только руководствуются личнымъ интересомъ, но служатъ представителями общаго шляхетскаго мнѣнія и находятъ поддержку въ богатыхъ шляхтичахъ, которымъ не любо терпѣть въ своей средѣ многочисленное народонаселеніе, православное по вѣрѣ, русское по сознанию своей народности, мужицкое по правамъ и обстановкѣ жизни. Уже 1574 года Булгаки, Левковскіе и Геевскіе обращались къ королю Генриху, при посредничествѣ кievскаго воеводы князя Константина Константиновича Острожскаго, съ жалобою о томъ, что нѣкоторые земьяне кievскіе недопускаютъ ихъ въ градскій и земскій суды и принуждаютъ судиться передъ овруцкимъ державцею ²⁾. Вслѣдствіе такихъ отношеній болѣе энергическіе изъ старостъ прибѣгаютъ или къ крутымъ мѣрамъ насилія, или ко всевозможнымъ юридическимъ изворотамъ для того, чтобы подчинить себѣ шляхецкія околицы. Такъ въ 1573 году Михаилъ Мышка зъ Варковичъ приписалъ Кобылинскихъ къ числу путныхъ бояръ

1) № VI, стр. 22.

2) № I, стр. 4.

овруцкаго замка и отъ своей попытки долженъ былъ отказаться только вслѣдствіе королевскаго листа ¹⁾. Въ 1588 году староста Авраамъ Мышка зъ Варковичъ началъ формальный искъ о томъ, что Левковскіе, Вехи, Кобылинскіе, Верповскіе и нѣкоторые другіе роды присвоиваютъ себѣ самовольно дворянскія права и что они должны быть приписаны къ числу бояръ овруцкаго замка. Не смотря на документы, представленныя отвѣтчиками, и выборныя шляхецкія комиссіи, и суды кievскіе земскіе и городскіе рѣшали дѣло въ пользу старосты; околичныя шляхтичи апеллировали къ королю, король отсылалъ дѣло для переислѣдованія обратно въ городскій судъ или поручалъ его шляхетскимъ комиссіямъ и оно затягивалось до бесконечности; а между тѣмъ староста, предупреждая окончательное рѣшеніе дѣла по суду, насильно взымалъ съ тяжущихся боярскія повинности и подчинялъ ихъ своей судебной власти. Для этого онъ даже предъявилъ имъ въ 1598 году копію подложную съ небывалаго королевскаго декрета. Только въ 1599 году изданъ былъ листъ королевскій, освобождавшій Веховъ отъ посягательствъ старосты; дѣло-же о другихъ околицахъ тянулось далѣе ²⁾. Преемникъ Авраама Мышки, староста Павелъ Рудкій, продолжалъ начатое имъ дѣло, не смотря на напоминательныя королевскія листы, издаваемые отъ времени до времени королемъ въ пользу то той, то другой околицы, онъ продолжалъ ихъ „приворочати и примушати подъ присудъ юриздикціи замку овруцкаго“, требовалъ съ нихъ замковыхъ повинностей и, въ случаѣ неповиновенія, грабилъ села, жегъ дома и причинялъ жителямъ околицъ всякія насилія. Наконецъ въ 1617 году Васьковскіе, Ушаповскіе, Барановскіе, Гошовскіе, Болсуновскіе и Мошковскіе выхлопотали у короля напоминательный листъ кievскому городскому суду, которому они представили всѣ

1) № XXII, стр. 99.

2) № VI, стр. 19; № СХХVIII, стр. 403—416.

документы о дворянском своемъ происхожденіи, выданные имъ и подтвержденные всѣми князьями литовскими, начиная отъ Семена Александровича (Олельковича) и окончивая Сигизмундомъ III. Судъ долженъ былъ признать ихъ шляхтичами и присудить къ штрафу овруцкаго старосту. ¹⁾ Но, не смотря на декретъ гродскаго суда, дѣло осталось спорнымъ и въ томъ или другомъ видѣ возобновлялось каждымъ изъ послѣдующихъ овруцкихъ старостъ. Настоячивѣе другихъ дѣйствовалъ овруцкій староста Францискъ Потоцкій (1680—1705). Немедленно послѣ принятія должности онъ старался угрозами и насиліями заставить околичную шляхту подчиниться своей власти. Онъ наносилъ протестовавшимъ побои, напоминалъ имъ о томъ, что его отецъ убитъ за сопротивление Антона Невмерицкаго, влечилъ его трупъ, привязавъ къ конскому хвосту, и конфисковалъ, оставшееся послѣ Невмерицкаго, имѣніе; староста угрожалъ подвергнуть строитивыхъ той-же участи; онъ дозволялъ своимъ „офиціалистамъ“ похищать женъ околичныхъ шляхтичей и т. п. ²⁾ Когда же эти насильственные мѣры не подѣйствовали, то онъ рѣшился возобновить юридическій искъ: 1690 года онъ подалъ королю (Яну III) жалобу о томъ, что бояре овруцкаго замка (онъ поименовалъ всѣ шляхетскія околицы) присвоиваютъ себѣ шляхетское званіе, отказываются отъ повиновенія старостѣ и отъ исполненія замковыхъ обязанностей. Король потребовалъ околичныхъ шляхтичей въ свой ассессорскій судъ. Въ началѣ 1691 года королевскіе мандаты были развезены возными во всѣ шляхетскія околицы ³⁾. Обвиненные, чувствуя, что у старосты сильное вліяніе при дворѣ, не явились въ судъ королевскій и перенесли дѣло въ судъ гродскій, куда они по-

1) № XVI, стр. 67 и XVII, стр. 69—75.

2) № XLVII; стр. 161—164.

3) № LXXXVI, стр. 290; № LXXXIX, стр. 298 и № XCVII, стр. 322.

дали жалобу на старосту о томъ, что онъ оклеветалъ ихъ передъ королемъ ¹⁾. Не получивъ удовлетворенія въ градскомъ судѣ, они апеллировали въ Люблинскій трибуналъ, который еще разъ подтвердилъ ихъ шляхетскія права въ 1695 году ²⁾. Не смотря на это, староста продолжалъ носить въ королевскомъ ассесорскомъ судѣ и склонилъ короля къ назначенію судебной комиссіи, составленной изъ богатыхъ шляхтичей овруцкаго-же уѣзда. Во главѣ комиссіи стояли: овруцкій подстароста, Михайль Ставедкій, и овруцкій подстолий, Федоръ Павша; вся комиссіи была вполнѣ предана старостѣ и раздѣляла его побужденія, виды и намѣренія. Комиссары, заявивъ выданное имъ королевское полномочіе для окончательнаго рѣшенія дѣла, отправились въ 1696 году въ село Мошня, для изслѣдованія дѣла на мѣстѣ и призвали туда къ восьмому февралю всѣхъ околичныхъ шляхтичей. Последніе, зная настроеніе комиссіи, рѣшились, во что-бы то ни стало, не допустить ее къ засѣданіямъ. Дѣйствительно, когда комиссары подъѣхали къ Мошкамъ, за селомъ ихъ встрѣтила опростная вооруженная толпа, состоявшая изъ обѣжавшихся со всѣхъ околицъ шляхтичей, числомъ до 300 человекъ. Комиссары были остановлены, на нихъ посыпалась брань и ругательства; имъ объявили, что скорѣе перебыютъ ихъ или сами погибнутъ, чѣмъ дозволить судить свое дѣло или даже въѣхать хоть-бы въ одно околичное село. Изъ толпы раздалось нѣсколько холостыхъ выстрѣловъ. Комиссары растерялись и обратились въ бѣгство ³⁾. Толпа провожала ихъ, слѣдуя за ними на извѣстномъ разстояніи, по направленію къ Овручу; около мѣстечка Веледниѣ они наткнулись на самаго Потоцкаго, шедшаго съ вооруженными людьми на подмогу комиссарамъ; между шляхтичами и стражею Потоц-

1) № XC, стр. 301 и № XCI, стр. 303.

2) № C, стр. 331.

3) № CI, стр. 333—336.

каго завязалась драка, при чемъ перевѣсъ оказался на сторонѣ первыхъ. Избитые старостинскіе слуги были ими обезоружены и торжественно отведены въ плѣнъ; самъ староста получилъ нѣсколько полновѣсныхъ ударовъ и убѣжалъ. Въ Мошкахъ побѣдители отпраздновали свое торжество ¹⁾).

Тяжба продолжалась далѣе еще съ большимъ ожесточеніемъ. Староста старался покончить дѣло въ королевскомъ ассессорскомъ судѣ или въ комиссіяхъ, назначаемыхъ королемъ, околичныя шляхтичи уклонялись отъ этого суда и старались перетянуть дѣло въ суды гродскіе и въ трибуналъ. Дѣло тянулось до смерти Потоцкаго и потому возобновлялось его преемниками: Иосифомъ Бржуховскимъ (1712), Станиславомъ Ольшанскимъ, Загурскимъ и Стецкимъ (около 1790 года) съ тѣмъ-же характеромъ насилія и сутяжничества ²⁾).

Во время этой безпрестанной тяжбы съ овруцкими старостами околичныя шляхтичи опирались постоянно на грамоты, выданныя имъ литовскими князьями и на другія документы, удостовѣряющіе ихъ происхожденіе;—они являли эти документы въ актовыя книги, или, въ случаѣ ихъ потери, немедленно о таковой заявляли и представляли доказательства въ удостовѣреніе потери. Такимъ образомъ уцѣлели въ актовыхъ книгахъ многочисленныя документы о происхожденіи каждаго почти рода околичныхъ шляхтичей. Вотъ перечень документовъ, относящихся къ каждому изъ нихъ:

1) *Чоповскіе* имѣли грамоты, выданныя имъ еще удѣльными князьями русскими на право владѣнія ихъ землями; Игнатъ Чопъ предъявлялъ эти документы великимъ князьямъ Александру и Сигизмунду Казимировичамъ, которые подтвердили Чоповскимъ права на земли и зачислили ихъ въ категорію земель, обязавъ ихъ снаряжать “двѣ службы земскія военныя”. Права эт были еще разъ подтверждены Чопов-

1) № CVI, стр. 349—351.

2) № CXIII, стр. 370 и № CXXVIII, стр. 403—416.

скимъ Владиславомъ IV. Во время возстанія Хмельницкаго, казаки, занявъ овруцкій повѣтъ, истребили всѣ попавшіеся имъ документы; замокъ овруцкій, въ которомъ хранились городскія овруцкія книги, былъ также сожженъ козаками. Такимъ образомъ, въ числѣ прочихъ, пропали документы Чоповскихъ, потому, во время тяжбы съ Францискомъ Потоцкимъ, Чоповскіе заявили въ 1682 году въ актовыя книги счетъ пропавшихъ документовъ и представили аттестацію (удостовереніе), подписанную всѣми ихъ сосѣдями—о томъ, что послѣдніе видѣли дѣйствительно у Чоповскихъ означенныя документы: съ этою аттестацію Самуиль, Андрей и Тимофей Чоповскіе отправились отыскивать копія своихъ документовъ въ метрикѣ коронной. Поиски ихъ оказались успѣшными, и уже на сеймикѣ 1685 года они представили копія своихъ документовъ, въ чемъ получили удостовѣреніе отъ сеймика и, наконецъ, добились отъ короля, Юанна III, окончательнаго признанія за ними шляхетскаго званія и подтвержденія прежнихъ великокняжескихъ грамотъ ¹⁾).

2) Столь-же древними документами владѣли *Влоцкіе*, они также выводили свой родъ со временъ удѣльныхъ русскихъ князей. Подлинники грамотъ, выданныхъ имъ, также погибли во время козацкихъ войнъ, остались-же только копія въ метрикѣ коронной ²⁾).

3) Малкевичи имѣли грамоты отъ великихъ князей литовскихъ на званіе земянъ, 1570 года Сигизмундъ Августъ подтвердилъ эти права Василию Малкевичу и „за военную, господарскую, земскую службу“ далъ ему въ потемственное владѣніе землю Ходаковскую—съ тѣхъ поръ его потомки усвоили себѣ названіе *Ходаковскихъ* ³⁾).

1) № III, стр. 176; № LIII, стр. 176; № LV, стр. 181; № LXV, стр. 214; № LXXXII, стр. 277.

2) № LX, стр. 193.

3) № XIX, стр. 88 и № LXXXII, стр. 277.

4) Родоначальникъ рода *Беховъ*—Федоръ, получилъ землю Выховщизну еще отъ кievскаго князя Владимира Ольгердовича. Въ послѣдствіи Бехи получили подтвердительныя грамоты на владѣніе этою землею отъ великихъ князей: Витольда и Казимира, отъ кievскаго воеводы, Андрея Нежаровича (1514—1539) и отъ великаго князя Сигизмунда I (въ 1521 году). Всѣ эти грамоты указываютъ на обязанность земской, военной службы и освобождаютъ Беховъ отъ суда и повинностей замковыхъ. Тѣже права подтверждаютъ имъ королевскіе декреты 1595 и 1599 годовъ и декретъ кievскаго воеводы, Фридриха Глебовича Пронскаго, 1558 года, равно какъ и люстрація кievскаго воеводства 1616 года ¹⁾.

5) Родоначальникъ *Левковскихъ*—Ларионъ Валевскій, получилъ грамоту на владѣніе землею отъ князя Олелька Владиміровича 1450 года. Въ грамотѣ этой сказано: „не обязанъ онъ намъ служить со слугами, ни платы платить, ни какихъ-бы-то ни было посылокъ; и не долженъ онъ въ Чорнобыль съ подводами на сторожу ѣздить, но служить ему службу съ бояры“ ²⁾. Далѣе Левковскіе были признаны земьянами въ грамотахъ, выданныхъ имъ кievскимъ воеводою, Мартыномъ Гаштольдомъ. (1471—1482) и великими князьями: Казимиромъ и Александромъ, также декретами Сигизмунда Августа 1569 и 1571 года. Опись овруцкаго замка 1546 года упоминаетъ ихъ въ числѣ землянъ, владѣвшихъ городнями въ овруцкомъ замкѣ, а люстрація 1688 года указываетъ на Левковскихъ какъ на самый многочисленный родъ околичной шляхты. Тѣже документы относятся и къ поясненію происхожденія рода *Вертовскихъ* и *Гевескихъ*, которые были отдѣльными вѣтвями рода Левковскихъ, принявшими другія фамиліи только около 1548 года ³⁾.

¹⁾ № VI, стр. 49 и № XV, стр. 65.

²⁾ № I, стран. 1.

³⁾ № XXI, стр. 96; № CXVIII, стр. 403—416; № X, стр. 37 и книга городская овруцкая № 3211, стр. 733.

6) Тотже князь Олелько Владиміровичъ далъ на земскою правѣ родоначальнику *Редичий*—Ларіону Владиміровичу, земли *Брликковскую* и *Тенетыловскую*—земскія права ихъ были подтверждены князьями: Свидригайломъ, Сигизмундомъ I (1522 и 1537 года), Сигизмундомъ Августомъ 1545 и Сигизмундомъ III 1605 г. ⁴⁾

7) Великій князь Витольдъ за военныя заслуги даровалъ „выслуженныя земли“ между рѣками *Ушью* и *Жеревію Васьковичамъ* и *Ущанамъ*, а разныя другія земли въ овурацкомъ повѣтѣ: *Мошковичамъ*, *Волковичамъ*, *Пашиничамъ*, *Болотновичамъ* и *Барановичамъ*. Право на владѣніе этими землями было подтверждено ихъ слѣдующими документами: листами князя Олелька Владиміровича (около 1454 г.), Симеона Олельковича (1454—1461 г.) и великаго князя Казимира (1467 г.), въ которыхъ поименованы были земли, принадлежавшія каждому роду: граничнымъ листомъ, выданнымъ кievскимъ воеводою Мартыномъ Гаштольдвичемъ *Ущанамъ* и *Васьковичамъ* на раздѣлъ между ними земель (около 1471 года); двумя листами великаго князя Александра, выданными въ 1508 году Сидору Васьковичу, Ивану Ущану, Мартыну Пашиничу и Андрею Волковичу на право владѣнія землями, упомянутыми въ листахъ; листомъ Сигизмунда I 1518 г., въ которомъ подтверждаются предъидущія права на владѣніе землями всѣмъ поименованнымъ родамъ, при чемъ упомянуто, что они освобождаются отъ замковой повинности и обязываются только къ земской военной службѣ. Судными листами кievскихъ воеводъ: Юрія Николаевича Радзивиловича (1511—1514 г.) и Андрея Яковлевича Неміровича (1514—1530 г.); двумя подтвердительными грамотами, выданными Сигизмундомъ I Тимошу Барановскому 1531 года, и Волковскимъ и Пашинскимъ 1532 года на право владѣнія землями, подъ условіемъ исполненія ими земской военной служ-

⁴⁾ № СХХVIII, стр. 403—416.

бы: грамотою Сигизмунда Е, писанною 1595 г. къ овруцкому старостѣ, Тихону Гриньковичу Козинскому, о увольненіи всѣхъ упомянутыхъ родовъ отъ замковыхъ повинностей. Подтвердительною грамотою Сигизмунда I 1540 г. Двумя подтвердительною грамотами, выданными Сигизмундомъ II въ 1544 и 1547 годахъ подтверждающими земскія права нѣкимъ вообще упомянутымъ родамъ, и въ особенности охраняющими отъ насилій овруцкихъ старостъ Ущановскихъ и Мошковскихъ. Суднымъ листомъ, выданнымъ королевскими комиссарами 1548 г. по поводу тяжбы околичныхъ шляхтичей съ овруцкимъ старостою, Кмитичемъ. Листомъ Сигизмунда II къ кievскому воеводѣ Константину Константиновичу Острожскому о сохраненіи околичной шляхты отъ посягательствъ овруцкаго старосты, Филона Кмиты. Подтвердительною грамотою короля Стефана 1581 г.; люстраціями, произведенными въ кievскомъ воеводствѣ въ 1616 и 1688 годахъ. Двумя подтвердительною грамотами Сигизмунда III 1600 и 1616 г. Декретомъ кievскаго градскаго суда (1617 г.) по дѣлу околичныхъ шляхтичей съ овруцкимъ старостою, Павломъ Рудкимъ, и подтвердительною грамотами, выданными Мошковскимъ отъ королей: Михаила (1671 г.), Яна III (1678 г.) и Августа II (1698) ¹⁾. Всѣ эти документы представляютъ почти въ непрерывной связи слѣды происхожденія: Мошковскихъ, Ущановскихъ, Болсуновскихъ, Папинскихъ, Волковскихъ, Васьяковскихъ, Барановскихъ и *Гомосицкихъ*; сіи послѣдніе были вѣтвью, выдѣлвшеюся въ началѣ XVI вѣка изъ рода Барановскихъ.

8) *Булежи* владѣли дядревле Смольчанскою землею; воевода Гапшольдъ подтвердилъ за ними это владѣніе, а

¹⁾ № III, стр. 10; № V, стр. 15; № VII, стр. 24; № VIII, стр. 26—31; № IX, стр. 31—34; № XIV, стр. 63; № XVI, стр. 67; № XVII, стр. 69—75; № XXX, стр. 116; № X, стр. 35; № CXXVIII, стр. 403—416 и книга градская овруцкая № 3244, стр. 733.

великій князь литовскій Александръ въ 1486 году (подтвердилъ грамоту Гапгольда по просьбѣ Булгака (Белавскаго). Въ послѣдствіи документы Булгаковскихъ были подтверждены грамотою короля Генрика 1574 г. Въ грамотѣ этой король подтверждаетъ ихъ право на владѣніе землею подъ условіемъ служить земскую военную службу и признаетъ за ними право судиться въ городскомъ и земскомъ судахъ. 1).

9) Великій князь Александръ, вслѣдствіе просьбы Макара Ивановича Вручаннина, далъ ему землю Ремеювщизну въ 1503 г. Въ 1518 право на владѣніе этою землею было подтверждено Макаровичамъ Сигизмундомъ I; въ 1585 г) королемъ Стефаномъ и въ 1600 Сигизмундомъ III; во всѣхъ этихъ документахъ *Макаровичи* называются землянами овруцкими и на нихъ возлагается обязанность „господарю службу земскую военную служить, какъ и прежде предки ихъ служили. 2).

10) Солуяны Сидоровичъ и двоюродные его братья Гринь, Оницій, Фѣдоръ и Андрей *Несжиричѣ* получили землю въ силу грамоты Сигизмунда I, выданной 1539 г. и подтвержденной имъ же 1544 г. Между ними произведенъ былъ дѣлежъ этой земли 1552 г. и потомъ между ихъ потомками 1589 г., при чемъ они называются постоянно „земьянами господарскими“ 3).

11) Сигизмундъ I, желая поддержать средства землянъ своихъ овруцкихъ, Лучичей, и дать имъ возможность исправно исполнять земскую службу, пожаловалъ имъ 1541 года пустую землю Скочковскую въ Выговѣ. Лучичи эти были родоначальниками *Выговскихъ*. Права ихъ были потомъ подтверждены 1546 годомъ Сигизмундомъ Августомъ и 1611 г. Сигизмундомъ III 4).

1) № I, стр. 4; № СХХVIII, стр. 403—416.

2) № IV, стр. 12 и № СХХVIII, стр. 403—416.

3) № XII, стр. 56 и № СХХVIII, стр. 403—416.

4) Архивъ Югозападной Россіи часть III, томъ I, стран. 314.

12) Земля и права *Думинскихъ* были получены также отъ Сигизмунда I 1520 г. Пашкомъ Думеничемъ и подтверждены его потомкамъ 1623 г. Сигизмундомъ III ¹⁾.

13) Сигизмундъ Августъ „далъ слугѣ своего замку овруцкаго“, Федору *Швабовичу*, землю Вердовшиязу 1551 г., съ тѣмъ, чтобы онъ „службу нашу военную господарскую кономъ служилъ, а иныхъ всякихъ повинностей, работъ и податковъ въ той земли полнети и давати не будетъ“. Съ тѣхъ поръ Швабовичи именуются землянами и права ихъ подтверждаются грамотами Сигизмунда Августа 1570 года и Сигизмунда III 1595 года ²⁾.

14) Въ 1573 году Сигизмундъ Августъ выдалъ *Кобылинскимъ* листъ къ овруцкому старостѣ Мышалу Машкѣ о томъ, чтобы онъ не причислялъ ихъ къ путнымъ боярамъ, такъ какъ Кобылинскіе издревле обязаны только, въ качествѣ землянъ, къ военной земской службѣ. Права ихъ были возобновлены 1650 г. Иоанномъ Казимиромъ, которому они принесли жалобу о потерѣ документовъ во время козацкой войны ³⁾.

15) *Корчушки* были освобождены королемъ Александромъ отъ „есачной повинности и недѣли Чернобыльской“ и имъ предоставлено было служить съ ихъ земли одну земскую военную службу, подобно другимъ овруцкимъ боярамъ; подтвержденіе этой грамоты они получили въ 1521 году отъ Сигизмунда I и потомъ въ 1600 году отъ Сигизмунда III ⁴⁾.

16) *Корчицкіе* получили 1478 года жалованную грамоту отъ короля Казимира на землю Хомчинскую, съ обязанностію служить изъ ней одну господарскую службу; грамота эта была подтверждена имъ Сигизмундомъ III 1600 года ⁵⁾.

¹⁾ № СХХVIII, стр. 403—416.

²⁾ № XI, стр. 50 и № СХХVIII, стр. 406.

³⁾ № XXII, стр. 99.

⁴⁾ № II, стр. 8—10.

⁵⁾ № II, стр. 7—10.

17) Изъ объявленія; поданнаго въ оверуцкій городскій судъ Грегоріемъ Даміановичемъ *Меленоскимъ*, 1663 года, мы узнаемъ, что Меленевскіе владѣли многочисленными королевскими грамотами, сеймовыми, ассессорскими и задворными судебными рѣшеніями, крѣпостными актами и т. д., удостовѣрившими ихъ право на владѣніе землями и дворянское ихъ званіе, во что всѣ эти документы были уничтожены козаками въ 1658 году. ²⁾

18) Предокъ *Толкачой*—Лосина получалъ около 1503 г. отъ кievскаго воеводы, князя Михаила Ивановича, (Метиславскаго) грамоту на землю Тенетыловщину, съ обязанностію служить съ нея службу великому князю и съ освобожденіемъ отъ всякихъ „даней и полатокъ“ ³⁾.

19) Сигизмундъ III подтвердилъ 1601 года древнія грамоты *Костюшковскимъ* и разрѣшилъ имъ основать мѣстечко въ наслѣдственномъ имѣніи ихъ—Костюшковщинѣ. ⁴⁾

20) *Закусилы* владѣли грамотами и другими документами, доказывавшими ихъ право на дворянское званіе и на владѣніе землею съ 1560 и 1597 годовъ. ¹⁾

Изъ перечня этихъ документовъ мы убѣждаемся въ слѣдующихъ положеніяхъ: что оволичныя шляхтичи происходятъ отъ тѣхъ русскихъ бояръ, которые при великихъ князьяхъ литовскихъ причислены были къ сословію землянъ, что они слѣдовательно—коренные рускіе люди.—Что они получили грамоты на званіе землянъ отъ великихъ князей литовскихъ до Любливской Уніи, — слѣдовательно не имѣютъ ничего общаго съ польскою шляхтою, начавшею селиться въ южнорусскомъ краѣ послѣ 1569 года.

Что они неохотно были допущены къ правамъ шляхет-

1) № XXIX, стр. 113.

2) № CXIX, стр. 385.

3) № CXXVIII, стр. 407.

4) № CXXVIII, стр. 407.

были, потому что представляли слишком много сходных чертъ съ остальными русскими населеніемъ края и должны были въ теченіи 200 слишком лѣтъ выдерживать упорную борьбу за свои древнія права. — Что, наконецъ, самыя ихъ фамиліи получили только случайно польское окончаніе: въ названіи фамиліи обратились прилагательныя, произведенныя отъ названій земель, принадлежащихъ околичнымъ шляхтичамъ; такъ Малкевичи начали называться Ходаковскими, Хиневичи — Васьковскими, Лучичи — Выговскими и т. д. и только нѣсколько родовъ: Вехи, Булгаки, Закусылы, Макаревичи, Толкачи и Швабы удержали древнюю боярскую форму въ своемъ фамильномъ названіи.

II.

Перейдемъ теперь къ обзорнiю религіозной жизни околичной шляхты: околичныя шляхтичи были, подобно всемъ русскимъ дворянскимъ родамъ — православные. Но особенно многочисленные слѣды ихъ религіозной ревности мы находимъ въ то время, когда церковная Унія начинаетъ поглощать другіе русскіе православные роды, т. е. съ первой половины XVII столѣтія. Центромъ религіозной жизни шляхетскихъ околицъ былъ *Левковскій монастырь*, основанный въ селѣ Невмерицкомъ ¹⁾ „коштомъ Левковскихъ, Невмерицкихъ и братіи ихъ.“ Мы не можемъ точно опредѣлить времени ея основанія; хотя въ актовныя книги и внесенъ одинъ документъ, относящійся къ этому предмету, но къ несчастію въ ней не помѣчено число и годъ, въ которомъ онъ былъ составленъ. Документъ этотъ есть листъ дворянина Андрея Малюшицкаго, которымъ онъ даритъ Святоникольскому Левковскому монастырю „ново-фундуемуса въ селѣ Невмерицкихъ — островъ Шепелевскій въ грунтахъ Кобылинскихъ“. Въ листѣ этомъ упомянуто, что первымъ игуменомъ Левковскаго монастыря

¹⁾ Села Невмерицкое и Левковичи смежны между собой.

былъ Иремія Гдишинскій ¹⁾. Левковскій монастырь пользовался особеннымъ уваженіемъ околичныхъ шляхтичей. Въ праздничные дни „въ околичныхъ селѣ люди сходились на побоженство въ село Левковичи“ въ церковь, бывшую при монастырѣ. Особенно многочисленныя были сходки изъ всегда околичныхъ селѣ въ храмовой праздникъ монастырской церкви, въ день св. Николая ²⁾. Многіе околичныя шляхтичи, составляя духовныя завѣщанія, помѣщали въ нихъ, требованіе, чтобы тѣло ихъ было погребено въ Левковскомъ монастырѣ и чтобы въ немъ наследники ихъ отслужили сорокоустъ за упокой души завѣщателя. Таковы распоряженія, помѣщенные въ духовныхъ завѣщаніяхъ: Палагеи Федоровны Новмержицкой (1647 г.), Семена Мартыновича Левковского (1680), Николая Думинскаго (1689), Марьянны Невмержицкой (1713 г.) ³⁾ и т. д. Многія лица изъ числа околичной шляхты дѣлали вклады въ пользу монастыря, иные поступали въ число монастырской братіи, другіе, состарѣвшись, отправлялись на упокой жить въ монастырѣ.

Со временемъ, когда, вслѣдствіе усиленной пропранды езуитской, употреблявшей съ одной стороны всевозможныя шелести слова, съ другой подстрекавшей своевольныя инстинкты шляхты, существованіе православныхъ церквей и монастырей сдѣлалось не безъопасно, когда имъ стали угрожать какъ проповѣдь вкрадчивыхъ патеровъ, такъ и вооруженныя заѣады буйныхъ шляхтичей-фанатиковъ и своевольныхъ хоругвей войска, тогда околичныя шляхтичи приняли мѣры для охраненія своего монастыря: они его окружили валомъ, рвомъ и „кобылицами“ и для того, чтобы усилить связь свою съ православнымъ міромъ—они приписали свой

1) № XIII, стр. 61.

2) № LXIII, стр. 207 и книги земскія кievскія № 135, листъ 7.

3) № XX, стр. 93; № XXXVII, стр. 134; также книги кievскія градскія: № 4, листъ 260 на оборотъ и № 31, листъ 372 на оборотъ.

монастырь около 1690 года къ монастырю Межигорскому, гдѣ одинъ изъ околичныхъ шляхтичей—Феодосій Ваевковскій былъ въ то время игуменомъ.

Натискъ со стороны езуитовъ на шляхетскія околицы былъ дѣйствительно и настойчивъ и силенъ; вслѣдствіе этого и отношенія жителей околицъ къ езуитамъ всегда носили враждебный характеръ. Въ началѣ второй четверти XVII столѣтія езуиты засѣли уже въ своей коллегіи въ овруцкомъ повѣтѣ, гдѣ они получили въ даръ большія помѣстія отъ, поступившаго въ ихъ орденъ, Игнатія-Александра Ельца. Они, по своему обыкновению, стали вести настойчивую пропаганду въ шляхетскомъ обществѣ; расширяя по мѣрѣ возможности предѣлы своихъ помѣстій, езуиты старались распредѣлять свои новыя пріобрѣтенія такимъ образомъ, чтобы имѣть точки опоры для пропаганды на пространствѣ цѣлаго повѣта. Раздробляя и разбрасывая небольшія клочки своихъ владѣній, они искали возможности помѣстити въ каждомъ околоткѣ одного изъ членовъ своего ордена въ качествѣ „администратора“ т. е. прикащика. Между прочимъ они сильно хлопотали о томъ, чтобы, то куплею, то возстановленіемъ, якобы забытыхъ, правъ своего „фундатора“, Ельца, пріобрѣсти хоть по лоскутку земли въ каждомъ околичномъ селѣ. Шляхтичи-же околичныя чувствовали, подобно всему южнорусскому народу, полное отвращеніе отъ смиренныхъ отцевъ, которыхъ считали, не безъ основанія, главною причиною того гоненія на православную вѣру и русскую народность, которое съ начала XVII вѣка все сильнѣе и сильнѣе тяготѣло надъ краемъ. Появленіе езуитовъ въ близкомъ сосѣдствѣ и даже въ ихъ собственныхъ селахъ стало для нихъ невыносимо и они искали только удобнаго случая, чтобы избавиться отъ непріятныхъ сосѣдей. Случай этотъ представился во время козацкихъ войнъ. Передъ грозою Хмельницкаго езуиты бѣжали изъ Овруча въ Польшу, предоставивъ на произволь судьбы и свою коллегію и ея богатія помѣстія. Этою минутою воо-

пользовались жители околичныхъ селъ. Въ каждомъ селѣ, испытавшемъ сосѣдство езуитовъ, приняты были мѣры къ тому, чтобы отъ нихъ избавиться или чтобы разрушить по возможности езуитское пристанище; такъ Дидковскіе завладѣли частію села Дидковецъ, попавшею въ руки езуитовъ, раздѣлили между собою земли и угодія и истребили рыбу въ ксаверовскихъ, езуитскихъ прудахъ ¹⁾. Мошковскіе отняли земли въ селѣ Мошкахъ, принадлежавшія, по увѣренію езуитовъ, Ельцу; частію присоединили ихъ къ своимъ полямъ, частію заняли подъ постройки ²⁾. Шкуратовскіе бросились на езуитское село — Ягодное, разогнали крестьянъ, выдрали медь изъ бортей и обратили земли въ свое пользованіе ³⁾. Недашковскіе завладѣли частію села Недашковъ, купленною нѣкогда, по словамъ езуитовъ, Ельцемъ, разорили межевые знаки и присоединили ее къ своимъ владѣніямъ, потому они напали на два сосѣднія езуитскія села: Ельпудынъ и Игнатовку, разогнали крестьянъ и вырубали всѣ бортные деревія, находившіяся въ езуитскихъ лѣсахъ и островахъ ⁴⁾ и т. д. Когда, послѣ прекращенія козацкихъ войнъ, езуиты возвратились въ свою запустѣвшую коллегію и стали требовать возвращенія, принадлежавшихъ имъ, земель, то околичныя шляхтичи отвѣчали имъ насмѣшками. Съ 1681 года езуиты начали тяжбу, но и на этомъ поприщѣ они встрѣтили сильныя препятствія: юридическія проволочки, неявки на судебныя сроки, полное отсутствіе исполнительной власти затянули дѣло на цѣлыя десятки лѣтъ; между тѣмъ всякая попытка со стороны езуитовъ фактически овладѣть спорными землями встрѣчала энергическій отпоръ: Мошковскіе грозили имъ „мушкетами“, били и прогоняли езуитовъ, появлявшихся иногда яко-

1) № XXXVIII, стр. 137.

2) № XXXIX, стр. 138.

3) № LVI, стр. 184.

4) № CXX, стр. 385.

бы для осмотра бортныхъ деревіевъ; Недашковскіе привѣтствовали выстрѣлами езуитскихъ „прокураторовъ“ и т. д.

Но бывали и такіе случаи, въ которыхъ негодованіе околичныхъ шляхтичей противъ езуитовъ принимало болѣе ласпупательный характеръ. Такъ Михаилъ Сынгаевскій, проживая въ Овручѣ въ качествѣ намѣстника овруцкаго староства (1719—1720), проявлялъ непримиримую къ нимъ вражду: по словамъ езуитской жалобы онъ беспрестанно „и въ частныхъ и въ публичныхъ разговорахъ унижаетъ, оскорбляетъ и порицаетъ доброе имя и честь ордена.... членовъ его при многочисленномъ собраніи народа обзываетъ собаками“. Онъ дважды напалъ на езуитскія фермы, разрушалъ ихъ и разгонялъ прислугу, подстрѣкалъ овруцкихъ мѣщанъ къ буйствамъ противъ езуитовъ, похвалялся выгнать ихъ изъ Овруча и сечь резиденцію, подсылалъ одного изъ бурмистровъ съ приказаніемъ „рубить на порогѣ шеи езуицкимъ людямъ“ и нѣсколько разъ осаждалъ и самыхъ езуитовъ въ ихъ помѣщеніи, находившемся въ овруцкомъ замкѣ ¹⁾.

Среди этой борьбы отъ вниманія езуитовъ не могло ускользнуть значеніе Левковскаго монастыря, какъ центра, на который опиралось православное благочестіе околичной шляхты. Въ 1712 году, послѣ заключенія прутскаго договора, когда западная половина Украины была вновь предоставлена на произволъ Полякамъ, когда связь съ Кіевомъ и Межигоріемъ ослабѣла вслѣдствіе запрещенія православнымъ отлучаться за границу речипосполитой подъ какимъ-бы то ни было предлогомъ, тогда езуиты рѣшились воспользоваться уединеніемъ, въ которомъ находился Левковскій монастырь. Со свойственною имъ ордену вкрадчивостію они свели знакомство а потомъ и дружбу съ монахами, начали посѣщать монастырь, приглашали къ себѣ братію, заводили съ ними богословскія пренія, въ которыхъ, благодаря ловкой казуисти-

¹⁾ СХХІІІ, стр. 392 и № СХХV, стр. 396.

кѣ, легко одерживали верхъ надъ мало образованными монахами; наконецъ, подготовивъ нѣкоторыхъ изъ ихъ числа, рѣшились мало по малу ознакомить съ собою и прихожанъ. Они стали являться въ монастырь во время торжественныхъ храмовыхъ праздниковъ, и приглашали къ себѣ братію для участія въ процессіяхъ. Это снованіе езуитовъ въ православномъ монастырѣ не понравилось околичнымъ шляхтичамъ; неудовольствіе свое они стали открыто заявлять монахамъ: когда на храмовой праздникъ св. Николая (1714) явился въ Левковичи езуитъ Коморовскій и отправился, послѣ церковной службы, въ монастырскую трапезу, гдѣ игумень, Паксій Тарнавскій, угощалъ „многихъ собравшихся священниковъ, монаховъ и шляхту“, то видъ его привелъ въ смущеніе все общество; одинъ изъ Левковскихъ—Романъ всталъ изъ за стола и обратился къ игумену съ выговоромъ; онъ въ довольно крупныхъ выраженіяхъ передалъ ему неудовольствіе прихожанъ по поводу посѣщенія монастыря неблагонадежными лицами. Но такія демонстраціи на езуитовъ не дѣйствовали—на слѣдующій годъ на храмовой праздникъ въ Левковичи опять явилось нѣсколько паторовъ. Опять Левковскіе встревожились и объявили, принявшему ихъ намѣстнику монастыря, Макарію Недзельскому, что они удалятъ его самого изъ монастыря, если онъ не откажется отъ непріятныхъ для прихожанъ связей. Черезъ три мѣсяца произошла еще болѣе скандальная исторія: 18 іюня между Левковскими распространилось извѣстіе, что намѣстникъ, Недзельскій, и монахъ, Θεодосій, дали слово овруцкимъ езуитамъ участвовать въ процессіи, которую должны были на слѣдующій день совершать езуиты по поводу католическаго праздника „Божьяго тѣла“ и что они уже собираются въ дорогу. Левковскіе толпою побѣжали въ монастырь—довольно крупно объяснились съ обвиненными монахами, даже, въ жару объясненія, нанесли имъ нѣсколько ударовъ и объявили, что они формально закупаютъ имъ отправляться на езуитскую процессію. Но

лишь только они удалились, монахи заперли церковь и, пробираясь по задворкамъ, ускользнули изъ села и отправились въ Овручъ; навѣдавшись въ монастырь, Левковскіе узнали о побѣгѣ монаховъ; они немедленно отправились въ погоню и настигли бѣглецовъ въ мѣстечкѣ Веледникахъ. Но тамъ они не осмѣливались объявить причины бѣгства монаховъ, ибо мѣстечко принадлежало овруцкому старостѣ, на покровительство котораго бѣглецы могли разсчитывать въ данномъ случаѣ; потому Левковскіе, вбѣжавъ толпою въ мѣстечко, объявили жителямъ, что намѣстникъ, Макарій, и монахъ, Θεодосій, бѣжали изъ монастыря, похитивъ церковное имущество. Вышло дѣло такое, въ которое старостѣ не приходилось вмѣшиваться. Около монаховъ собралась толпа мѣщанъ и мѣщанокъ и задержала ихъ, упрекая въ неблаговидномъ поступкѣ. Протесту ихъ никто не внималъ; и Левковскіе, и жители мѣстечка, притворяясь преслѣдуемыми грабежъ церковнаго имущества, отняли у нихъ богослужебныя книги, отобрали у Макарія „патентъ“ на званіе намѣстника, свали рясы и клобуки и, оставивъ ихъ въ одномъ бѣльѣ, лишили всякой возможности продолжать путешествіе и участвовать въ предполагаемой процессіи, а вмѣстѣ съ тѣмъ наказали ихъ легкомысленный умыселъ публичнымъ посрамленіемъ. Игуменъ Тарнавскій, встрѣтившись вскорѣ потомъ съ Левковскими на ярмаркѣ въ Веледникахъ, получилъ отъ нихъ публичный выговоръ за несоблюденіе правилъ монастырской дисциплины ¹⁾.

Кромѣ Левковскаго монастыря во многихъ околичныхъ селахъ были также православныя церкви. По слѣдамъ, оставшимся въ актовыхъ книгахъ, можно достовѣрно указать на существованіе слѣдующихъ тринадцати церквей въ періодъ времени съ 1650 по 1720 годъ. Въ селѣ Мошкахъ была церковь во имя св. Николая; въ селѣ Дидковцахъ—во имя Пресвятой

¹⁾ СХУІІ, стр. 379—381.

Троицы; въ селѣ Меленяхъ—во имя Архистратига Михаила; въ селѣ Шкуратахъ—во имя Рождества Богородицы; въ селѣ Выговѣ—во имя Воздвиженія честнаго Креста; въ селѣ Ходакахъ—во имя Покрова Пресвятой Богородицы; въ селѣ Чоповичахъ—во имя Пресвятой Троицы; въ селѣ Бѣлошицкомъ—во имя св. Дмитрія ¹⁾; въ селѣ Невмерицкомъ—во имя св. Николая; также были церкви въ селахъ: Малыхъ Сынгаяхъ, Васьковичахъ, Пашинахъ и Закусилахъ. Въ эти церкви обыкновенно на храмовые праздники со всѣхъ селъ съѣзжались околичныя шляхтичи; почти на каждомъ шагу въ актахъ попадаются выраженія въ видѣ слѣдующихъ: „дѣло происходило на праздникѣ въ селѣ Левковичахъ, на св. Николая русскаго, куда съ околичныхъ селъ собралось множество народа для молитвы и гдѣ сосѣди, отдыхая, вели общій разговоръ“; или „въ село Дидковцы, въ день Рождества Богородицы, въ церковь, на службу Божью, съѣхались шляхтичи изъ разныхъ селъ“; или „въ село Шкураты, на праздникъ Рождества Богородицы, съѣхались не только сосѣди и братія Шкуратовскіе, но и другіе околичныя шляхтичи и составили канунъ“; или „въ селѣ Васьковичахъ, въ присутствіи многихъ обывателей кievскаго воеводства, собравшихся туда по причинѣ праздника“ ²⁾ и т. п. Очевидно съѣзды эти укрѣпляли въ средѣ околичныхъ шляхтичей силу общественнаго мнѣнія въ пользу Православія и для насъ могутъ служить мѣриломъ степени ихъ благочестія, которое точно также обнаруживалось и въ многочисленныхъ вкладыахъ и пожертвованіяхъ, приносимыхъ въ пользу церквей. Въ каждомъ почти духовномъ завѣщаніи завѣщатель опредѣляетъ церковь, въ которой онъ желаетъ быть похороненнымъ и всегда дѣлаетъ посильное приношеніе въ пользу церкви „на сорокоустъ“ или „для от-

¹⁾ Книга гродская кievская № 36, листъ 1097 на оборотѣ.

²⁾ № XLIX, стр. 168; № LXIII, стр. 207; № LXXXV, стр. 287
в № LXXXVIII, стр. 296.

правовая память по душѣ: небольшую сумму денегъ, лошадей, воловъ и т. п. Иногда приношенія эти довольно значительны, такъ напримѣръ Дмитрій Степановичъ Бѣлошицкій, чувствуя себя больнымъ, отправляется просить объ исцѣленіи къ чудотворной яковѣ въ Миляновичи, но на дорогѣ онъ умираетъ и отказываетъ въ пользу церкви все свое имущество ¹⁾. Такъ въ 1638 году Юрій Макаревичъ отказываетъ въ пользу Кириловскаго монастыря всѣ свои, довольно обширныя, имѣнія ²⁾. Вообще въ актовыхъ книгахъ находится значительное число завѣщаній околичныхъ шляхтичей, заключающихъ въ себѣ отказы въ пользу церквей; только нѣскольکو изъ нихъ, во избѣжаніе повторенія, напечатаны въ предлагаемомъ томѣ. Въ завѣщаніяхъ этихъ встрѣчаются постоянно выраженія, свидѣтельствующія о глубинѣ религіознаго убѣжденія завѣщателей: такъ Максимиліанъ Геевскій-Ловдиковскій начинаетъ свое завѣщаніе словами: „Важнѣйшимъ залогомъ будущей жизни считаю то обстоятельство, что окончиваю жизнь земную въ повиновеніи святой, восточной, апостольской церкви, что вѣрую во всѣ догматы ея признаваемые и исповѣдую правила святыми апостолами преподанныя этой церкви. Съ сією вѣрою желаю предстать послѣ моей кончины предъ судомъ грознаго, справедливаго Судіи“. Въ завѣщаніи Татьяны Пригарницкой сказано: „Грѣшное тѣло мое должно быть похоронено въ Ходакахъ, въ оградѣ Ходаковской церкви, гдѣ покоятся мой отецъ, моя мать и другіе усобшіе мои родственники.... мои сыновья обязаны будутъ похоронить меня обычаемъ и порядкомъ христіанскимъ, Греко-русскимъ и потомъ не должны забывать о моей душѣ“. Такое-же желаніе „быть похороненнымъ обычаемъ и порядкомъ русскимъ“ заявляетъ въ своемъ завѣщаніи (1719 года) Ѳома Редчицъ, предписывая притомъ семейству поми-

¹⁾ № XLVIII, стр. 165,

²⁾ Книга градская житомирская № 209; листъ 444 на оборотѣ.

вать его душу „церковными молитвами и подаваніемъ, особенно-же у святыхъ кіевскихъ мощей“ и т. п. ¹⁾.

Околичныя шляхтичи пеклись постоянно о благолѣпіи своихъ церквей. Довольно часто въ актовыхъ книгахъ упоминаются слѣды значительныхъ пожертвованій, принесенныхъ ими для этой цѣли. Такъ на примѣръ въ 1698 году упоминается, что въ церкви въ селѣ Пашинахъ находились на иконѣ Богородицы ризы пожертвованныя Пашинскими, цѣною въ 2,000 злотыхъ, а также 7 большихъ, мѣдныхъ колоколовъ ²⁾. Такъ въ 1680 году Николай Оссовскій пожертвовалъ большіе колокола въ Сынгаевскую церковь ³⁾. Такъ трое Дидковскихъ наняли маляра для обновленія на ихъ счетъ церкви въ селѣ Дидковцахъ, и жаловались, что деньги, данныя ими на закупку необходимаго матеріала были отваны у маляра на дорогѣ шляхтичемъ Липлянскимъ ⁴⁾. Такъ около 1710 года Выговскіе опредѣлили израсходовать за одинъ разъ 700 злотыхъ на возобновленіе своей церкви и т. п. ⁵⁾.

Во время возникновенія церковной уніи, когда православные жители югозападнаго края, стараясь отразить напоръ ея, составляли церковныя братства, то околичныя шляхтичи спѣшили принять въ нихъ участіе; во всѣхъ извѣстныхъ документахъ разныхъ братствъ мы, съ самаго ихъ появленія, встрѣчаемъ подписи жителей овруцкихъ околицъ: уже въ 1619 году охрательную грамоту, выданную луцкому братству волынскими дворянами, подписали въ числѣ другихъ дворянъ: Иванъ Выговскій, Александръ и Иванъ Волков-

1) № XXVIII, стр. 111; № XLIII, стр. 147; № CXI, стр. 363; № CXXII, стр. 389; также книга гродская овруцкая, № 3225; листъ 339 на оборотѣ.

2) № LXVIII, стр. 229 и книга гродская овруцкая № 3219; листъ 423.

3) Книга гродская овруцкая, № 3209; листъ 373 на оборотѣ.

4) № XLV, стр. 153.

5) № CXI, стр. 366.

ские¹⁾. Потомъ въ продолженіи XVII и XVIII столѣтій мы беспрестанно встрѣчаемъ имена околичныхъ шляхтичей какъ въ каталогѣ лудкихъ братчиковъ, такъ и въ помянникѣ этого братства. Такъ въ каталогъ братства внесены: Яковъ Выговскій (1667 года), Степанъ Шкуратовскій (1687), Митрофанъ и Степанъ Дидковскіе (1691), Самуиль Выговскій (1692), Петръ Шкуратовскій (1693), Иванъ Ходаковскій (1701). Изъ нихъ Самуиль Выговскій и Петръ Шкуратовскій выбирались неоднократно въ старшины братства (1695—1713) и роды ихъ, равно какъ и роды Луки Выговскаго (около 1670) и Марка Шкуратовскаго (1681) внесены были въ помянникъ лудкаго братства.²⁾ Даже въ числѣ членовъ отдаленнаго львовскаго братства мы встрѣчаемъ подписи: Ивана Выговскаго и одного изъ Вѣлявскихъ³⁾.

Многіе околичныя шляхтичи поступали въ духовное званіе; въ актовыхъ книгахъ часто встрѣчаются духовныя лица, носящія ихъ фамиліи, таковы напримѣръ: Теодоръ Макаровичъ, приходской священникъ при церкви „святого Николая Нагорного“ въ Овручѣ; Иванъ Ходаковскій, приходской священникъ въ селѣ Онушковцахъ на Волини; священникъ Иванъ Чулаевскій; монахъ кіево-печерскаго монастыря — Мануиль Дидковскій; монахъ при кіево-софійскомъ соборѣ — Свиридiонъ Меленевскій; монахъ лудкаго братства — Митрофанъ Дидковскій⁴⁾ и т. д. Нѣкоторыя лица, вышедшія изъ среды околичной шляхты, достигали даже довольно возвышенныхъ степеней въ гiерархіи Православной церкви. Какъ примѣры мы можемъ назвать: Варлаама Дидковскаго, бывшаго въ 1647

¹⁾ Памятники изданные временною комиссіею для разбора древнихъ актовъ, т. I, часть 1, стр. 12.

²⁾ Тамъ-же, томъ I, часть 1, стр. 195, 198 и 200. Каталогъ и помянникъ лудкаго братства.

³⁾ Тамъ-же, томъ III, часть 1, стр. 91 и 92.

⁴⁾ № СІХ, стр. 356—358; № СХІV, стр. 372; книга гродская кіевская, № 4, листъ 62; книга земская кіевская, № 136, листъ 340; также каталогъ лудкаго братства.

году наместникомъ кіево-печерской лавры; Георгія Гошовскаго, епископа Перемышльскаго и Самборскаго, давшаго уставную грамоту перемышльскому Святоилинскому братству въ 1670 году и Θεодосія Васьковскаго, бывшаго въ теченіи 34 лѣтъ (1669—1703) игуменою Межигорскаго монастыря во время наибольшаго процвѣтанія этой обители ¹⁾.

Вообще связь средоточія Православія—Кіева съ шляхетскими околицами была всегда довольно оживленная. Околичныя шляхтичи принимали участіе въ выборѣ кіевскихъ митрополитовъ и кіево-печерскихъ архимандритовъ. Такъ въ числѣ лицъ, избравшихъ митрополита Сильвестра Коссова и архимандрита Іосифа Тризну, мы встрѣчаемъ подписи: Евстафія Выговскаго, Давиѣла Думинскаго и Варлаама Дидковскаго ²⁾. Съ своей стороны лица, высоко поставленныя въ Православной гіерархіи поддерживали эту связь какъ посредствомъ личнаго знакомства и радушнаго приѣма, оказываемаго пріѣзжавшимъ въ Кіевъ шляхтичамъ, такъ и посредствомъ подарковъ, пересылаемыхъ ими въ приходскія церкви околицъ. Такъ на примѣръ, вслѣдствіе интересной тяжбы, возникшей между Дидковскими за то, что одинъ изъ нихъ злоупотреблялъ права и обязанности церковнаго ктитора, мы узнаемъ слѣдующія интересныя подробности: Степанъ, Данило и Іосифъ Дидковскіе очень часто ѣздили въ Кіевъ; они каждый разъ посѣщали: архимандрита кіево-печерской лавры—Варлаама Ясинскаго, игумена пустынно-ніколаевскаго монастыря—Радзивиловича и игумена Межигорскаго монастыря—Θеодосія Васьковскаго. Эти духовныя особы „помня обычаи своихъ предковъ“ каждый разъ пересылали черезъ Дидков-

¹⁾ Архивъ югозападной Россіи часть II, томъ I, стр. 339 и 346; Памятники, изд. ком. для разб. древн. акт. томъ II, часть 1, стр. 177 и томъ IV, часть 1 стр. 21; также Сказаніе о Межигорскомъ монастырѣ М. А. Максимовича, стр. 23.

²⁾ Архивъ югозападной Россіи, часть II, томъ I, стр. 339 и 346.

еникъ, въ подарокъ приходскимъ церквамъ оболочникъ соль, богослужебныя книги, церковную утварь, даже церковное вино. Изъ подробностейъ того-же дѣла мы узнаемъ, что въ приходской церкви села Дидковецъ, въ числѣ другихъ книгъ, находились: „Трїодъ постная“, пожертвованная въ эту церковь Иннокентіемъ Гизелемъ, Апостоль и Минея, пожертвованная игуменомъ Радзивилловичемъ и т. п. ¹⁾.

Когда унія и волѣдъ за нею католичество охватили все русское дворянство югозападнаго края, околичныя шляхтичи, оставаясь вѣрными православію, пользовались своимъ голосомъ на дворянскихъ сеймикахъ для того, чтобы отстаивать, по мѣрѣ возможности, свою рѣру. Дѣйствительно два послѣдніе протесты православныхъ дворянъ, составленные въ кїевскомъ воеводствѣ противъ притѣсненія католиками православной церкви, принадлежать имъ въ значительной доли. Въ 1688 году дворяне кїевского воеводства избрали на сеймигъ депутатовъ для посылки на предстоящій сеймъ и въ инструкцію, которою снабжены были депутаты, помѣстили требованіе о томъ, чтобы сеймъ раздалъ шляхтичамъ, потерявшимъ помѣстїя въ той части Малороссїи, которая по Андрусовскому договору присоединена была къ Россїи, имѣнія, принадлежавшія кїево-печерской лаврѣ и находившіяся въ части Малороссїи удержанной Поляками. Степанъ Дидковскій, занимавшій въ то время должность регента городскаго оvrуцкаго, извѣстилъ свою братію о прибавленїи этого пункта къ инструкціи, данной депутатамъ. Вслѣдъ за тѣмъ въ кїевскій городъ подавъ былъ протестъ, требующій исключенія изъ инструкціи упомянутаго пункта, „такъ какъ онъ прекословитъ всякой справедливости, посягаетъ на хвалу Господню и составленъ безъ общаго согласїя“. Протестъ этотъ подписали одни только околичныя шляхтичи: Выговскіе, Ходаковскіе, Мошковскіе, Меленевскіе, Дидковскіе, Чоповскіе и Волков-

¹⁾ № LXXX, стр. 272—276.

скіе. ¹⁾ Потомъ, въ 1699 году, православные дворяне кievскаго и волинскаго воеводства еще разъ попытались противудѣйствовать католическому насилію и составили протестъ, какъ противъ, вредныхъ для Православія, постановленій сейма: объ изгнаніи православныхъ жителей изъ Каменца, о подчиненіи православноѣ каменецкой епаркіи уніатскому митрополиту и о признаніи свободы вѣроисповѣданія за одними только уніатами; такъ и противъ депутатовъ волинскаго воеводства, не протестовавшихъ, не смотря на данныя имъ избирателями инструкціи, противъ этихъ постановленій сейма. Въ числѣ дворянъ, подписавшихъ этотъ протестъ, находится много подписей околичныхъ шляхтичей, а именно: Петръ Левковскій „именемъ всей братіи Левковскихъ“ также по нѣскольکو чоловікъ: Костюшковичей, Выговскихъ, Сынгаевскихъ, Невмерицкихъ, Ходаковскихъ, Меленевскихъ, Шкуратовскихъ, Каленскихъ и Барановскихъ. ²⁾ Наконецъ, во время послѣдней попытки православныхъ дворянъ отстоять свою церковную гіерархію, мы встрѣчаемъ подписи Выговскихъ и Шкуратовскихъ на актѣ избранія Кирила Шумлянскаго въ санъ луцкаго епископа ³⁾.

¹⁾ № LXXII, стр. 243.

²⁾ № CV, стр. 346—348.

³⁾ Въ послѣдней четверти XVII вѣка и въ началѣ XVIII вся тактика польскаго правительства въ отношеніи къ Православію направлена была къ уничтоженію высшей православной гіерархіи. Польское правительство входило въ сношенія съ каждымъ новоизбраннымъ православнымъ епископомъ и склоняло его принять унію двумя важными побужденіями: обѣщаніемъ прислать избранному епископу королевскую подтвердительную грамоту въ такомъ только случаѣ, если онъ склонится перейти въ унію, и отчисленіемъ всѣхъ епископскихъ имѣній и доходовъ отъ православной епархіи въ уніатскую. Конечно къ этимъ двумъ главнымъ причинамъ присоединялись другія, второстепенныя: покровительство и милости для повинующихся, преслѣдованія и обиды для непокорныхъ. Діонисій Жабоклицкій, избранный въ 1694 году епископомъ луцкимъ и острожскимъ, долѣе другихъ боролся съ искушеніемъ, но наконецъ въ 1701 году

Нагляднѣ всего являлась ревность околичныхъ шляхтичей къ православію въ той силѣ общественнаго мнѣнія и въ томъ неукротимомъ презрѣніи, какимъ они преслѣдовали каждаго изъ своихъ собратій, который по какому бы то ни было поводу переходилъ въ католичество. Вотъ нѣсколько примѣровъ ихъ отношеній къ окатоличеннымъ собратамъ,—въ при-

уступилъ и объявилъ о переходѣ своемъ въ унию. Онъ правилъ епархією до 1709 года, въ теченіи котораго былъ арестованъ по приказанію русскихъ властей и сосланъ въ Соловецкій монастырь. Тогда волынскіе дворяне рѣшились выбрать на его мѣсто человека, обладавшаго болѣе твердыми убѣжденіями. Выборъ ихъ остановился на Кирилѣ Шумлянскомъ; какъ избиратели такъ и правительство возлагали на него большія надежды: дворяне, основываясь на личномъ знакомствѣ, убѣждены были въ твердости его характера и убѣжденій; въ глазахъ правительства Кирилъ заслуживалъ одобреніе вслѣдствіе, заявленной почти всѣми членами его семейства, склонности къ переходу въ унию: дядя Кирила, львовскій митрополитъ—Іосифъ, не только перешелъ въ унию, но былъ извѣстенъ какъ ревностный ея поборникъ; отецъ Кирила, Афанасій, бывшій передъ Жабокрицкимъ луцкимъ епископомъ, извѣстенъ былъ современникамъ по своей склонности къ униі. Основываясь на этихъ семейныхъ данныхъ, правительство заблаговременно увѣрено было въ покорности Кирила. Услышавъ имя предполагаемаго кандидата, король Августъ II прислалъ, еще до выбора его въ епископы, подтвердительную на его имя грамоту. Но на этотъ разъ увѣренность короля оказалась ошибочною; Кирилъ Шумлянскій, получивъ послѣ своего избранія подтвердительную королевскую грамоту, отправился для рукоположенія не къ униатскому митрополиту во Львовъ, а къ православному въ Кіевъ; король, не ожидавшій, чтобы дѣло приняло такой оборотъ, издалъ немедленно новую грамоту, въ которой объявилъ Кирила недостойнымъ своей милости и уничтожилъ выданное ему прежде подтверженіе въ епископскомъ санѣ. Волынскіе дворяне католики составили въ Луцкѣ съѣздъ, на которомъ протестовали противъ законности состоявшагося выбора и обязались подпискою не допускать духовенство и крестіанъ, живущихъ въ ихъ имѣніяхъ, повиноваться новому епископу. Кирилъ Шумлянскій не возвратился никогда изъ Кіева въ свою епархію. 1721 года онъ скончался епископомъ Переяславскимъ. (См. № СХ, стр. 358—362; также книга гродская луцкая № 2247, листы: 838 и 699.

и́брахъ этихъ поражаетъ конечно грубость пріемовъ, своеволие и малое развитіе человѣчности, но недостатки эти были общимъ достояніемъ всего шляхетскаго сословія. Католики въ обращеніи съ православными далеко превосходили въ жестокости приведенные ниже примѣры, не имѣя въ свое оправданіе ни раздраженія, обыкновенно вызываемаго у людей, угнетенныхъ и доведенныхъ до крайности, насиліемъ, ни относительной неразвитости, неразлучной съ скудными матеріальными средствами, какими обладали околичныя шляхтичи.

Около 1680 года Григорій Ущатовскій принялъ католичество и конечно заслужилъ этимъ дурное мнѣніе у своей братіи, живя среди которой, ему пришлось подвергнуться не одному горькому оскорбленію. Такъ въ 1682 году онъ отправился вмѣстѣ съ родственниками на панихиду, устроенную вдовою Аврама Ущатовскаго по душѣ ея мужа; послѣ панихиды всѣ присутствовавшіе на ней были приглашены Ущатовскою на поминальный обѣдъ; случилось такъ, что панихида происходила въ субботу и Григорій Ущатовскій, въ качествѣ католика, отказался ѣсть скоромное; тогда, сидѣвшіе за столомъ: Степанъ Васьковскій, Василій, Евтухъ и другой Василій Дидковскіе начали укорять его въ отступничествѣ и обозвали его „поганымъ язычникомъ“. Послѣ обѣда они вышли изъ дому Ущатовской и Григорій узналъ, что они засѣли на пути, по которому онъ долженъ былъ возвращаться домой. Въ безпокойствѣ онъ попросилъ родственниковъ провести его и пошелъ домой окольнымъ путемъ. Объ этомъ извѣстили его противниковъ; они сѣли на коней и пустились его догонять. Между тѣмъ Григорій Ущатовскій успѣлъ вбѣжать въ свой домъ и затвориться въ немъ; увидѣвъ это, догонявшіе выломали ворота, ворвались въ домъ, избили защищавшихъ его родныхъ, а у самаго Григорія требовали, чтобы онъ принялъ вызовъ на поединокъ; получивши отказъ, они стали его ругать, бить саблями плашмя, (что, по шляхетскимъ правамъ, считалось выраженіемъ презрѣнія и обличеніемъ въ

трусости) и удалились, угрожая раздѣлаться съ нимъ построже въ другой разъ. ¹⁾ Впрочемъ это событіе было далеко не единичное исключительное оскорбленіе. Спустя 8 лѣтъ, въ 1690 году, мы встрѣчаемъ опять жалобу того-же Ущиповскаго на всѣхъ другихъ Ущиповскихъ, его сосѣдей, о томъ, что они не даютъ ему ни минуты спокойствія: они при каждой встрѣчѣ наносятъ побои ему и членамъ его семейства, бросаютъ въ воду его дѣтей, врываются въ его домъ, требуютъ, чтобы онъ выходилъ на поединокъ, стрѣляютъ по немъ на улицѣ, женѣ его срываютъ повязку съ головы, убиваютъ всякую, принадлежащую ему и попавшую въ ихъ руки, скотину и домашнюю птицу, и наконецъ, когда онъ пришелъ съ семействомъ въ село Васьковцы, въ церковь, въ день Воскресенія Христова, то, присутствовавшіе въ церкви, сосѣди отняли у маленькой его дочери раскрашенное яйцо и разбили его, утверждая, что она не имѣетъ права играть имъ, такъ какъ ея родители—„недовѣрки“ ²⁾.

А вотъ другой случай: Въ селѣ Меленяхъ жила многочисленная семья, состоявшая изъ трехъ женатыхъ братьевъ Меленевскихъ: Реміана, Ивана и Василя и изъ замужней сестры ихъ. Всѣ члены семьи жили между собою дружно и миролюбиво: братія, безъ всякой ссоры, выдали сестрѣ по требованію ея мужа, принадлежавшую ей часть наслѣдства. Мужъ сестры, Иванъ Блоцкій, былъ Полякъ—онъ служилъ въ военной службѣ и часто отлучался въ походы; вслѣдствіе—ли его отсутствія, или, можетъ быть, по недостатку столкновеній, въ которыхъ—бы рѣзко заявилось различіе его вѣроисповѣданія, послѣднее не нарушало добрыхъ семейныхъ отношеній. Наконецъ у Блоцкихъ родилось дитя; нужно было отпраздновать крестьбины. Тогда только присутствіе ксендза въ домѣ взволновало братьевъ. Немедленно послѣ окончанія обряда

1) № LI, стр. 172.

2) № LXXXVII, стр. 291—294.

завязалась ссора. Братія вынесли люльку съ ребенкомъ на дворъ, и одинъ изъ нихъ выразилъ свое негодование слѣдующимъ образомъ: онъ сталъ сзывать собакъ и приговаривать: „пусть они сожрутъ ребенка, чтобы Ляцкое племя не плодилось между нами.“ Дѣло кончилось дракою — Влоцкій съ женою были побиты и должны были оставить домъ, въ которомъ такъ мирно жили до времени несчастнаго появленія коендва. ¹⁾

Факты эти, не смотря на грубую оболочку шляхетскихъ нравовъ того времени, проявляютъ сильное развитіе у окрестной шляхты общественнаго мнѣнія, враждебнаго католичеству, основаннаго на глубокомъ убѣжденіи въ необходимости блюсти православіе какъ религію полученную отъ предковъ. Подъ натискомъ этого мнѣнія каждый окатоличенный шляхтичъ становился въ самое невыгодное и ложное какъ вѣщшее такъ и нравственное положеніе; встревоженная совѣсть не давала успокоиться и нерѣдко заставляла возвращаться къ вѣрѣ предковъ, покинутой вслѣдствіе мірскихъ расчетовъ или другихъ житейскихъ обстоятельствъ. Какъ примѣръ такого возврата можно указать духовное завѣщаніе Анны Садовской, урожденной Левковской, составленное „въ городкѣ Печерскомъ 1681 года.“ Въ немъ сказано: „Благодару Творца моего: была есьми zostала католичкою за малюнка славное памяти, пана Садовскаго, а теперь знову на свою русскую религію приступила, водлугъ предковъ своихъ сповѣдь овитую и сакраментъ приняла есьми... а особлыве прошу (наслѣдниковъ), абы за душу мою Господа Бога у престола Божого не припоминали, якъ тому належить, черезъ цалый рокъ по смерти моей.“ ²⁾

III.

Если обратимся къ разсмотрѣнію бытовой стороны жизни

1) № XXXVI, стр. 130—134.

2) № XII, стр. 142—144.

околичныхъ шляхтичей, на сколько это возможно по юридическимъ актамъ, то находимъ, что всѣ указанія сводятся къ тому, что вѣрованія, обычаи и юридическія понятія околичныхъ шляхтичей были общи съ массою народа, съ которою ихъ связывали: происхожденіе, вѣра и хозяйственная обстановка жизни, и отличны вполне отъ быта шляхетско-польской среды.

Околичныя шляхтичи всегда употребляли русскій языкъ въ домашнемъ разговорѣ. Это видно изъ тѣхъ мѣстъ въ актахъ, въ которыхъ въ теченіи дѣла приводятся буквально сказанныя ими слова, также изъ духовныхъ завѣщаній, составленныхъ домашнимъ образомъ, и изъ подписей тамъ, гдѣ таковыя сохранились подлинныя. Въ самомъ названіи околичныхъ шляхтичей мы встрѣчаемъ двѣ черты чисто русскія, народныя: это постоянное употребленіе отчества при имени и фамиліи, обычаи чисто русскіи, не бывшіи никогда въ употребленіи у польской шляхты, и наклонность замѣнять фамилію „прозвищемъ“, заимствованнымъ отъ какого нибудь особеннаго отличія, качества или сходства данной личности—обычай, какъ извѣстно, до того распространенный въ южной Руси, что въ Запорожій онъ исключилъ совершенно употребленіе фамильныхъ названій. Примѣры употребленія прозвищъ мы на каждомъ шагѣ встрѣчаемъ въ актахъ, гдѣ намъ попадаются названія: Кондратъ Осьмачка Ходаковскій, Иванъ Лисовець Каленскій, Федоръ Коза Невмерицкій, Андрей Чайкунъ Мошковскій, Якимъ Воробей Мошковскій, Иванъ Варда Ходаковскій и т. д.

Выше уже указано было на все значеніе въ быту околичныхъ шляхтичей религіозной жизни: храмовые праздники, „кануны“, семейныя праздненства, сопряженныя съ религіозными обрядами (крестыбины, свадьбы, поминальныя обѣды) являются на каждомъ шагѣ съ особенною торжественною обстановкою и, помимо религіознаго значенія, имѣютъ значеніе общественное—это единственные случаи, въ которыхъ околичныя

выскити съблизитса, занимаются „приятельскою конверсаціею“ т. е. предметъ съблизя разговорахъ, устанавливаютъ общій взглядъ на вещи и т. д.

Не смотря однакоже на сильное развитіе религиозной жизни, вслѣдствіе алабача религиознаго образованія, въ средѣ смолчнннхъ племячей привдично, предразсудки и предубѣжденія общія: въ то время всему русскому простонародію, оставшіеся какъ слѣды древнихъ, дохристіанскихъ, нагродныхъ воспоминаній: Такъ, напримѣръ, не рѣдко, почтается жалоба о причиненіи вреда дичности или имуществу посредствомъ колдовства; вотъ нѣсколько примѣровъ: Закутскіи жалуются на Ходаковскихъ, о томъ, что послѣдніе: „желая иринимать, истинно сморть и иморить ихъ, выучились докторморскому, непримичному шлякотрскому званію“ и приказали некогда своей дочери продить какой-то составъ на пути, по которому имѣли надобность проходить одинъ изъ числа четныхъ¹⁾. Нанмерикіе жалуются на Верповскихъ и Ярмичевскихъ о томъ, что они, кромѣ другихъ обидъ „завивали и обколдовали“ выморицу посѣянную на ихъ полѣ и т. д.²⁾

Во взглядѣ на семейныя отношенія преданіе иногда такъ пересидывало религиозныя убѣжденія. Издревле въ народномъ взглядѣ остадось полуязыческое отношеніе къ таинству брака. До половины XVIII столѣтія встрѣчаются случаи, въ которыхъ посполитые люди считали себя въ правѣ расторгать домашнимъ образомъ брачную связь посредствомъ обряда, называемаго „ррвмука“. Обрядъ этотъ, какъ видно изъ акта, внесеннаго въ магистратскую книгу города Выжвы, состоялъ въ томъ, что чета, неужившаяся между собою, созывала родителей и ближайшихъ родственниковъ, передъ ними высказывались причины домашняго несогласія и обѣ стороны просили родителей разрѣшить ихъ отъ брака, если

1) № LXIX, стр. 232.

2) № CXXI, стр. 388.

послѣдніе были согласны удовлетворить просьбѣ, то отецъ или ближайшій родственникъ мужа подавалъ руку жѣнѣ и отецъ жены въ то-же время подавалъ руку мужу. Въ этомъ и заключался весь обрядъ и по совершеніи онаго обѣ стороны признавались совершенно свободными и имѣли право вступать во вторичный бракъ ¹⁾. Слѣды существованія этого обычая между людьми посполитыми встрѣчаются въ магистратскихъ книгахъ волынскихъ городовъ; что обычай этотъ былъ также въ ходу и у околичныхъ шляхтичей явствуетъ изъ разводнаго листа, даннаго 1682 года Оришкою Мошковскою; ея мужу Федору Шкирипѣ ²⁾.

Главная черта, которою отличался бытъ околичныхъ шляхтичей отъ быта всей шляхецкой среды, состояла въ характерѣ ихъ отношеній къ крестьянамъ и вообще къ посполитымъ людямъ. Не смотря на пріобрѣтенныя дворянскія права, жители околицъ не были отдѣлены отъ массы народонаселенія тою непреходимою стѣною, которая обособляла всѣ другіе дворянскіе роды. Это впрочемъ и было естественно, такъ какъ и вѣра, и языкъ, и народность, и обстановка быта, и преданія, и нравы связывали ихъ и сближали гораздо болѣе съ крестьянскою массою, нѣжели тербы и сословныя права съ дворянствомъ. Въ отношеніяхъ ихъ къ посполитымъ людямъ мы не находимъ и слѣда той неприступной, превратившейся въ кровь и плоть, сословной гордости, которая составляетъ самую крупную черту измѣльчавшаго характера польскихъ шляхтичей XVIII вѣка. Напротивъ того околичныя шляхтичи часто вступали въ дружественныя и даже въ семейныя связи съ крестьянами. Такъ на примѣръ мы встрѣчаемъ въ приведенныхъ актахъ: Самуила Меленевскаго и пасынка его, крестьянина Гришка Нестратенка; Ивана и

¹⁾ Книга магистратская города Выжвы № 1294, листъ 27 на оборотѣ.

²⁾ № XLIV, стр. 150.

Федора Недашковскихъ и родственниковъ ихъ, людей посполитыхъ: Юсина и Ивана Татуровичей; Василя Меленевского и зятя его, крестьянина, Ивана Вобра; Михайла Кончаковского и племянника его, овруцкаго мѣщанина, Лазаря Маркіяненка и т. д. ¹⁾). Въ случаѣ столкновеній сосѣднихъ шляхтичей съ крестьянами, околичныя шляхтичи нерѣдко принимали сторону послѣднихъ; такъ Швабы приняли въ свое село крестьянъ, бѣжавшихъ отъ помѣщика Рабштинскаго, дозволили имъ поселиться на равныхъ съ собою правахъ и похотли отнять у помѣщика земли, бывшія нѣкогда въ ихъ пользованіи ²⁾). Такъ Ходаковскіе и Васьковскіе, встрѣтивъ случайно на дорогѣ въ салѣ Чотырбокахъ дворянина Ступницкаго, преслѣдовавшаго бѣжавшаго отъ него крестьянина, заступились за послѣдняго, стали упрекать Ступницкаго бранными словами и, наконецъ, угрозами связать его и бросить въ воду заставили отказаться отъ предпринятой имъ поимки ³⁾).

Не мѣнѣе отчетливо является во взглядѣ околичныхъ шляхтичей на юридическія отношенія преимущество, которое они даютъ народному обычаю надъ обычаями, выработанными въ шляхетской средѣ. Между тѣмъ какъ дворяне южно-русскіе считаютъ однимъ изъ болѣе выгодныхъ своихъ преимуществъ право пользоваться судами гродскимъ и земскимъ, между тѣмъ какъ они съ концемъ XVI вѣка начинаютъ тѣснить сельскія общины и замѣнять ихъ судебную власть собственнымъ помѣничьимъ судомъ, околичныя шляхтичи сохраняютъ связь съ крестьянскими селами, составлявшими вмѣстѣ съ ними нѣкогда общинныя единицы, собираютъ *куны* или *коты* на которыхъ присутствуютъ собща съ крестьянами и мѣщанами, представляютъ дѣла свои на рѣшеніе коннаго суда и сохраняютъ его въ полной силѣ до начала XVIII сто-

1) № LXXXV, стр. 286; № XCV, стр. 315 и № XCVI, стр. 317.

2) № CXVI, стр. 377.

3) № CVIII, стр. 354.

лѣтія: Въ числѣ приведенныхъ актовъ послѣднее сѣдѣніе о купномъ судѣ относится къ 1714 году. Эта купа была созвана Александромъ Ходаловскимъ, искавшимъ удовлетворенія за убытки, причиненные ему крестьянами села Пологачева, она присудила отдать Ходаловскому пару быковъ, которые и были отобраны упологачевскихъ крестьянъ; но, узнавъ о случившемся, помѣщикъ, владѣвшій Пологачевымъ, протестовалъ противъ копнаго приговора и перенесъ дѣло въ городскій судъ, въ которомъ обвинилъ Ходаловскаго „въ собираніи купы, воспрещенной закономъ“ и представилъ исполненіе приговора копнаго суда—личнымъ насилиемъ Ходаловскаго ¹⁾.

Изъ приведенныхъ четырехъ декретовъ копныхъ судовъ мы можемъ установить существованіе въ овруцкомъ повѣтѣ сѣдующихъ двухъ общинъ до самого конца XVII в.: 1) Первая лежала на бассейнѣ рѣчки Ирши и состояла изъ шляхетскихъ селъ: Каленскаго, Ходаловъ, Чоповичъ и изъ помѣщичьихъ имѣній, мѣстечекъ: Хотилровка, Каменки и Сарнополя и селъ: Липлянь, Улашовки, Красилочки и Татаринковичъ ²⁾. 2) Вторая лежала на бассейнахъ рѣчекъ: Уши, Жерева и Норыни и состояла изъ шляхетскихъ селъ: Монковъ, Пашинъ, Дидковецъ, Закусиль, Кубылина, Геевичъ, Гошова и Щрабовъ и изъ помѣщичьихъ имѣній, селъ: Хвосьни, Потаповичъ, Бондаровъ, Огородного, Сельца, Жерева, Равошаны, Ласковъ и Сарнинокъ, а также изъ мѣстечекъ: Вязовки и Народычъ. Центральнымъ мѣстомъ, гдѣ собирались купы первой общины было село Липляны, центральнымъ мѣстомъ второй—шляхетское село Гошовъ, заселенное дворянами Гошовскими и Барановскими ³⁾.

¹⁾ № CXV, стр. 374.

²⁾ № XVIII, стр. 76—77. Изъ этого-же акта видно, что жители каждаго села и мѣстечка порознь называли себя «громадою», сходка же всѣхъ громадъ или ихъ представителей носила названіе «купы».

³⁾ № XXVII, стр. 109; № L, стр. 170; № LIV, стр. 178; № LXI, стр. 189—190; № LXI, стр. 198—200.

Въ общинхъ общинахъ купники сходились по требованію какъ шляхтчей околичныхъ, такъ и крестьянъ и мѣщанъ, членовъ общины. Они судили „водлугъ стародавнаго права, звичаю давняго купнаго“ истцы дѣлали „обжову“; въ купники о томъ, чтобы свидѣтели давали искренныя и правдивыя показанія, истомъ произвели „опытъ“; купники собирали показанія свидѣтелей, разсматривали „лице“ и составляли приговоръ согласно съ древними юридическими обычаями общинныхъ судовъ, существовавшихъ во всей югозападной Россіи до начала XVII, столѣтія ¹⁾. Въ приведенныхъ приговорахъ копныхъ судовъ замѣтно только значительное относительно смягченіе правовъ; хотя по народному убѣжденію купа имѣла право подвергать подсудимаго пыткѣ, хотя пытка существовала въ польскомъ законодательствѣ и повседневно примѣнялась въ гродскихъ и магистратскихъ судахъ до 1776 года, однако ни въ одномъ изъ приведенныхъ случаевъ купа не употребляла ее—всегда почти показанія свидѣтелей и другія улики заставляютъ подсудимаго сознаться „добровольно, безъ жадного примушенія и жадное муки“. Разъ только, за недостаткомъ точныхъ указаній купа опредѣлила двоихъ, болѣе упорныхъ, подеудимыхъ „битіемъ пострапить“, но и въ этомъ случаѣ дѣло не дошло до исполненія угрозы: подсудимые „убоявшись битія“ сознались въ преступленіи ²⁾. Купа также неохотно пользуется правомъ смертной казни, въ большей части случаевъ она ограничивается тѣмъ, что приговариваетъ подсудимаго къ уплатѣ штрафа и къ вознагражденію причиненныхъ имъ убытковъ, предоставляя истцамъ, буде они пожелаютъ, искать въ гродскомъ судѣ наказанія обвиненнаго. Встрѣчаемъ только одинъ случай, въ которомъ купа, уличивъ Матвѣя Артюшенка Мош-

1) Подробное описаніе этихъ обычаевъ изложено въ изслѣдованіи г. Иванншева «о древнихъ сельскихъ общинахъ югозападной Россіи».

2) № LIX, стр. 190—192.

Ковского въ весьма многочисленныхъ кражахъ, и доказавъ ему, что онъ занимался воровствомъ во всей окрестности въ теченіи очень долгаго времени, опредѣлила его „карать на горлѣ черезъ повѣшеніе по заслугамъ“ прибавивъ, что, если истцы согласны будутъ взять выкупъ и освободить обвиненнаго, то они могутъ это сдѣлать, подѣ тѣмъ условіемъ, что если впредь онъ будетъ продолжать заниматься „воровскимъ ремесломъ“ то отвѣтственность падеть на освободившихъ его и они должны будутъ вознаграждать, причиненные подсудимымъ, убытки.—Въ томъ-же приговорѣ сказано, что соучастники Матвѣя Мошковского „хотя въ силу декрета и должны-бы подвергнуться тѣлесному наказанію, но оно имъ прощается; титулъ-же воровъ имъ признается“ ¹⁾).

Авторитетъ копныхъ судовъ въ сознаніи околичныхъ шляхтичей былъ непреложный. Угроза предать копному суду, если тотъ, къ кому она относилась, не сознавалъ за собою вины, считалась сильнымъ оскорбленіемъ. ²⁾ Такъ напримѣръ дворянинъ Лука Дубисскій жаловался на дворянъ Ходаковскихъ о томъ, что они, желая покрыть покражу коня, совершенную Иваномъ Осьмаченкомъ Ходаковскимъ, угрожали Ду-

¹⁾ № XXXII, стр. 123.

²⁾ Вообще во взглядѣ околичныхъ шляхтичей на степень и силу обиды народный взглядъ преобладалъ надъ шляхетскимъ; такъ сильнѣйшими обидами считали: 1) Если оскорбленіе дѣйствіемъ или словомъ случилось въ церкви или въ церковной оградѣ 2) Если родственникъ вытаскилъ родственника за воротъ изъ избы къ порогу и, наконецъ, 3) если женщинѣ сбивали повязку съ головы, «чинячи простоволосою». Особенно непримиримы и продолжительны были тяжбы въ послѣднемъ случаѣ. «Какъ бы ивиѣнницу какую велъ онъ меня за шею, сбросивъ мнѣ публично на мѣтку съ головы» жалуется «плачевно» Евросинія Редчицкая на Федора Думинскаго (№ LXXVIII, стр. 270). Тяжба Невмерицкихъ съ Левковскими продолжалась въ теченіе цѣлыхъ 20 лѣтъ (1693—1713) за то, что Левковскіе «намитку, (т. е. женскую головную повязку) сорвавъ съ головы Феофілѣ Невмерицкой, учинили ее простоволосою» (кн. земская кіевская № 135, листъ 383).

биссоку, производившему опыт о украденной лошади, приговоромъ копнаго суда.

Околичныя шляхтичи, приговоренныя копнымъ судомъ къ штрафу или даже къ болѣе тяжелому наказанію, никогда не отрицали своей подсудности и не старались кассировать приговора копнаго суда приговоромъ суда гродскаго, въ чемъ легко-бы могли успѣть, опираясь какъ на непріязненное для копныхъ обычаевъ общественное мнѣніе дворянъ, такъ и на власть овруцкихъ старостъ, которые, враждуя беспрестанно съ околицами, всегда готовы были вмѣшиваться въ ихъ дѣла. Старосты смотрѣли на копныя сходки какъ на полнѣйшее беззаконіе и при каждомъ удобномъ случаѣ мѣшали исполненію ихъ приговоровъ или старались выставить это исполненіе какъ результатъ буйнаго своеволя околичныхъ шляхтичей. Такъ, когда собралась купа по требованію Остафія Васьковскаго и на ней было доказано, что Несторъ, Луцко и Трошко Васьковскіе украли у истца три мѣдныя котла, то депутація отъ купы отправилась къ овруцкому подстаростѣ, Гаспарскому, прося выдать поличное, такъ какъ оно было припрятано на подсудной ему землѣ; но подстароста на требованіе купняковъ не согласился, онъ объявилъ имъ, что „лице“ оставить у себя, обиженный-же долженъ требовать вознагражденія законнымъ путемъ съ имущества обидчиковъ ¹⁾. Гораздо яснѣе высказался овруцкій староста, Францискъ Потоцкій, ведя упорную тяжбу съ околичными шляхтичами съ цѣлью подчинить ихъ, въ качествѣ бояръ, овруцкому замку, онъ ввозилъ на нихъ различныя обвиненія, и, какъ важнѣйшее изъ нихъ, выставялъ на видъ [приговоры копныхъ судовъ. „Вы потопаете въ злости и беззаконіяхъ, говоритъ онъ въ своемъ позвѣ, безъ всякаго права и суда вы присвоили себѣ право казнить другъ друга, умерщвлять братію вашу овруцкихъ бояръ. Недавно вы повѣсили покойнаго

1) № LIV, стр. 180.

Матрѣя Кувшенина Мошковского и потомъ убили и умертвили Василя Артюховича Мошковского.“¹⁾

Не смотря однако на возможность найти всегда поддержку въ старостѣ противъ рѣшенія колпаго суда, овидѣтныя шляхтичи никогда ее не искали; если и является у подоудѣлпаго желаніе опровергнуть колпный приговоръ, то онъ не прибѣгаетъ къ постороннему законному порядку, протестуетъ только о томъ, что купа собиралась не по стародавнему обычаю и несоблюдала обычныхъ формальностей. Такъ, Іосифъ Барановскій протестовалъ противъ колпаго суда, которымъ ему предписывалось уплатить стоимость выданныхъ имъ пчель, на томъ основаніи, что противная сторона собрала „купу несправедливую“, что она призвала только друзей и родственниковъ своихъ и предварительно ихъ угостила и заобрала подарками, что купа собрана была въ воскресенье „день праздничный, суду не приличный“, что она состоялась за пределами „звыклого мѣста“, села Гощова, что въ приговоръ внесены были купавки, овидѣтели и обстоятельство, на купѣ не бывшія, что, наконецъ, приговоръ былъ составленъ и подписан собраны не на мѣстѣ, а нѣсколько недель спустя²⁾.

IV.

Сознаніе русской народности, не смотря на шляхетскія права, постоянно господствуетъ въ средѣ околичныхъ шляхтичей, сознаніе это обнаруживается въ преданіяхъ, въ участіи, принимаемомъ околичными шляхтичами въ козацкихъ возстаніяхъ, въ ненависти, которая весьма часто высказывается ими противъ „ляховъ“ и въ преслѣдованіи ополяченныхъ своихъ братій. Родовыя преданія всѣхъ околичныхъ шляхтичей относились ко времени, предшествовавшему Люб-

1) № CVI, стр. 350.

2) № LXI, стр. 198—200.

линской уни, потому, указывая на свое происхожденіе, они всегда ставят на видъ, что первоначальныя грамоты были имъ выданы „рускими князьями“; являя свои документы въ актовыя книги, они постоянно оговариваютъ, что они писаны „письмомъ русскимъ“. У иныхъ родовъ было даже стремленіе составлять родовыя легенды, связывающія ихъ происхожденіе съ древне-русскою стариною, такъ на примѣръ у Беховъ существуетъ до сихъ поръ легенда о томъ, что родоначальникъ ихъ, воевода Бехъ, принималъ участіе въ осадѣ Искорости Ольгою.—Наконецъ въру свою, обряды и обычаи они называютъ постоянно „рускими“, выраженія: „приняла есьмы въру русскую“; хочю быть похороненнымъ обычаемъ вашимъ „рускимъ“; „собралися на канунъ по стародавнему обычаю русскому“ и т. п. попадаютъ на каждомъ шагу.

При столкновеніи русскаго народа съ польскою шляхтою во время козацкихъ войнъ значительное большинство околичныхъ шляхтчей принимало живѣйшее участіе въ народныхъ возстаніяхъ. Мы беспрестанно встрѣчаемъ ихъ или въ рядахъ козацкихъ или дѣйствующими за одно съ козаками. Нѣтъ нужды упоминать о той степени извѣстности, которую приобрѣлъ въ козацкомъ войскѣ во время войнъ Хмельницкаго родъ Выговскихъ; кромѣ Ивана Остафьевича, бывшаго въ продолженіи извѣстнаго времени гетманомъ послѣ Хмельницкаго, въ числѣ старшины козацкой упоминаются: братъ его Даниилъ, полковникъ Выховскій, женатый на дочери Хмельницкаго, Еленѣ; Константинъ Выговскій, полковникъ Туровскій, также Федоръ и Самуилъ Выговскіе ¹⁾.—Но кромѣ этихъ отдѣльныхъ личностей, извѣстныхъ уже по печатаннымъ источникамъ, изъ приложенныхъ актовъ видно, что всѣ околичныя села принимали въ движеніи Хмельницкаго болѣе или менѣе дѣятельное участіе: Такъ во время его возстанія изъ Выгов-

1) Лѣтопись Величка, т. I, стр. 16 и 418; лѣтопись Грабянки, 136 и 267; памятники, т. III, ч. III, стр. 327 и т. IV, ч. III, стр. 16.

скихъ, Васѣковскихъ и другихъ ихъ сосѣдей составился вооруженный отрядъ подь предводительствомъ Самуила Дазаревича Нагорненка—Выговскаго и отправился въ сосѣднія помѣщичья имѣнія; отрядъ этотъ опустошалъ и жегъ дворы и села шляхтичей, убивалъ шляхетскихъ слугъ, оказывавшихъ сопротивленіе, стрѣлялъ по попадавшимся проѣзжимъ дворянамъ ¹⁾ и т. п.—Одинъ изъ его членовъ—Криштофъ Выговскій „обратившись къ козацкому своеволю и учинившись старшиною и сотникомъ людей своевольныхъ“ занялъ въ Овручѣ домъ богатой помѣщицы Трипольской и заставилъ ее отдать ему въ замужество свою сестру—Марыну Ласковну ²⁾. Левковскіе также составили козацкій отрядъ, который въ продолженіи многихъ лѣтъ нападалъ на сосѣдніе шляхетскіе дворы, убивалъ помѣщиковъ, грабилъ ихъ имущества, разорялъ имѣнія. Враждебныя отношенія Левковскихъ къ шляхтѣ продолжались весьма долго. Еще въ 1679 году сосѣдь ихъ, помѣщикъ Францискъ Потоцкій, жаловался, что они „прельстившись своеволемъ и пребывая въ немъ постоянно, набрали толпу людей всякаго званія „бьютъ и истязаютъ проѣзжихъ шляхтичей, опустошили его имѣнія, присвоили себѣ его борти и не допускаютъ собираться ярмаркамъ въ его имѣнія—Веледникахъ ³⁾. Жители всѣхъ другихъ околицъ заключили также болѣе или менѣе дружескія связи съ козаками и, пользуясь бѣгствомъ шляхтичей, искавшихъ спасенія въ глубинахъ Польши, захватывали или опустошали ихъ земли; въ числѣ приведенныхъ актовъ встрѣчается по этому поводу много жалобъ, принесенныхъ дворянами, отыскивавшими въ послѣдствіи земли, отнятыя у нихъ околичными шляхтичами во время козацкой войны. Такъ напримѣръ Недашковскіе воспользовались землями и имуществомъ дворянина Свидер-

1) № XXIV, стр. 104 и № XXV, стр. 106.

2) № XXVI, стр. 108.

3) № XXXV, стр. 128.

скаго ¹⁾; Ущиповскіе „отъ начала войны козацкой и мятежа хлопскаго не только не бѣжали изъ домовъ своихъ, но напротивъ того, находясь въ сообществѣ съ козаками, причинили разореніе и опустошеніе имѣній разнымъ обывателямъ, бѣжавшимъ изъ воеводства, для спасенія жизни отъ непріателя“; когда-же нѣкоторые дворяне возвратились наконецъ на родину и хотѣли водвориться въ своихъ помѣстіяхъ, то Ущиповскіе отказались возвратитъ захваченныя земли ²⁾. Кубылинскіе и Бѣлоцкіе „принявъ участіе въ своеволии козацкомъ и хлопскомъ и окозачившись“, набрали значительный отрядъ изъ людей всякаго званія, овладѣли имѣніями Франциска Потоцкаго, разрушивъ мѣжовые знаки, присоединили его поля къ своимъ землямъ, выдрали въ его лѣсахъ всѣ борти, перебили бобровъ, оленей и другую дичь и слишкомъ 20 лѣтъ пользовались, принадлежавшими ему доходами ³⁾.

Въ продолженіи всей дальнѣйшей борьбы козаковъ съ Польшею, до самаго исчезновенія козачества въ югозападной Россіи, околичныя шляхтичи принимали въ борьбѣ равнодѣльное участіе, какъ и во время Хмельницкаго. Такъ въ 1687 году встрѣчаемъ жалобу на дворянина Николая Думинскаго о томъ, что онъ опредѣлялъ писаремъ въ козацкое войско своего зятя Словенскаго, „а то не для иной цѣли, какъ для угнетенія и бесчестія стану шляхетскаго“. Словенскій дѣйствительно, воспользовавшись своимъ положеніемъ, съ отрядомъ козаковъ нападалъ и грабилъ шляхетскіе дворы и сильно беспокоилъ овруцкихъ помѣщиковъ ⁴⁾. Въ 1692 году одинъ изъ Меленевскихъ былъ приговоренъ короннымъ гетманомъ къ смертной казни „за преступленія, грабежи и нападенія на шляхетскіе дворы.“ ⁵⁾ Около того-же времени Григорій и Осипъ Кончаковскіе служили по очереди въ козацкихъ пол-

¹⁾ № XXIII, стр. 102.

²⁾ № XXXI, стр. 120.

³⁾ № XXXIII, стр. 124 и № XXXIV, стр. 126.

⁴⁾ № LXXI, стр. 237.

⁵⁾ № XCV, стр. 315.

кахъ: Лончинскаго, Апостола и Палѣя „и съ этими своевольными полковниками упражнялись въ нападеніяхъ на дворы шляхетскіе и въ грабежѣ оныхъ.“¹⁾ Въ промежуткѣ времени съ 1683 по 1694 годъ Иванъ Кариченко Выговскій занималъ должность судьи въ козацкомъ войскѣ и въ сопровожденіи большаго отряда“ сообщниковъ, дѣлалъ, что ему вздумалось: отнималъ, грабилъ имущество и господствовалъ надъ шляхтою,“ впоследствии-же хотя и оставилъ козацкую службу, но не забылъ „завзятого и злого умыслу козацкого;“ онъ, сообщая съ дворянами Сынгаевскими, а также съ помощію козаковъ, взятыхъ имъ у полковника Палѣя, продолжалъ нападать на сосѣднихъ помѣщиковъ.²⁾ Наконецъ въ 1700 году Иванъ и Михайлъ Пашковскіе пользовались покровительствомъ того-же бѣлоцерковскаго полковника Палѣя и „вошедши въ своевольное сообщество съ его козаками“ собирали контрибуціи съ сосѣднихъ помѣщиковъ и отнимали у нихъ земли.³⁾

Чаще всего однако во время этихъ смуть удары со стороны околичныхъ шляхтичей направлялись на тѣхъ изъ числа ихъ братій, которые поведеніемъ доказывали свою привязанность къ польскому общественному строю. Если кто нибудь изъ числа околичныхъ шляхтичей находился на службѣ въ польскомъ войскѣ, если онъ бѣжалъ изъ края, опасаясь козацкой грозы, подобно другимъ сосѣднимъ дворянамъ, если онъ находился въ услуженіи у польскаго пана или извѣстенъ былъ какъ доброжелатель поляковъ, то на него обрушивалось прежде всего негодованіе его-же околичной братіи; ополяченный шляхтичъ нерѣдко самъ платился жизнію за свои польскіе инстинкты, а если и успѣвалъ ускользнуть, то имущество

¹⁾ № ХСVІ, стр. 318. Перечитывая списокъ старшины въ козацкомъ полку Лончинскаго, кромѣ двухъ Кончаковскихъ, находимъ еще: двухъ Меленевскихъ, Павла Волковскаго, Ивана Ходаковскаго и одного изъ Пашинскихъ (книга гродская кіевская № 3, годъ 1686—1688; листъ 78).

²⁾ № СІІІ, стр. 339—341.

³⁾ № СVІІ, стр. 363.

его было разграблено, домъ разрушенъ и земли конфискованы оставшимися на мѣстѣ членами покинутой имъ общины. Если послѣ долгихъ странствованій, улучивъ удобную мину-ту, самъ бѣглець или его дѣти возвращались на родину, то они не находили жилища, должны были отыскивать свои земли и добиваться ихъ возвращенія посредствомъ продолжительнаго процесса и наконецъ подвергались всеобщему презрѣнью и невыносимымъ обидамъ со стороны сосѣдей.

Въ приведенныхъ актахъ примѣры такой участи ополченыхъ околичныхъ шляхтичей встрѣчаются весьма часто: такъ въ 1648 году Александръ Закусило, виѣстѣ съ сыномъ Иваномъ, бѣжали „отъ ребелліи козацкой и своволи хлопской“ изъ села Закусиль и поступили въ коронное войско. Нѣсколько лѣтъ спустя отецъ, израненный въ битвахъ, узнавъ, что другіе Закусилы „въ домахъ своихъ живутъ безъопасно“ возвратился на родину; но здѣсь другіе Закусилы не допустили его ко владѣнью его-же имуществомъ, они подружались съ козаками и смотрѣли недружелюбно на товарища польской хоругви. Они стали его гнать изъ своего села, били его при встрѣчѣ, угрожали утопить въ рѣкѣ Жеревѣ и, наконецъ, отняли у него и уничтожили всѣ его документы. Таже участь постигла и его сына, Александра, возвратившагося на родину 30 лѣтъ спустя, сосѣди не возвратили ему его наслѣдственныхъ земель и доходовъ, отказались выдать ему наслѣдство, оставшееся послѣ смерти его дядей, при заявленіи малѣйшаго требованія били его и его жену и, наконецъ, загородили всѣ выходы изъ его дома, угрожая умерить его голодомъ ¹⁾. Третій Закусило—Семень, бѣжавшій также на Волынъ отъ козаковъ, попалъ въ руки татаръ и умеръ въ плѣну; жена его повѣнчалась вторично съ полякомъ и возвратилась съ новымъ супругомъ на родину; но ихъ встрѣтилъ тотъ-же пріемъ: отказъ возвратить земли,

¹⁾ № XL, стр. 140.

побой, обвиненіе въ воровствѣ и т. п. Все имѣніе перваго ея мужа и дѣтей отъ перваго брака, поступило въ собственность Григорія Закусила, служившаго сотникомъ въ кievскомъ козацкомъ полку ¹⁾. Точно также Дидковскіе отняли домъ и земли у семіи Михаила Дидковского, отправившагося на службу въ коронное войско и выгнали изъ села его жену и дочь ²⁾. Они также присвоили себѣ земли Александра Беха, который „съ самого начала козацкой ревелліи, трактовалъ военную службу въ польскомъ войскѣ“, указали козакамъ мѣсто, въ которомъ зарыто было Бехомъ болѣе цѣнное его имущество, перебили его воловъ *«ex sola malitia»*, отняли его борти и т. д. Когда же Бехъ возвратился на родину почти 30 лѣтъ спустя, то встрѣтилъ пріемъ подобный пріему, оказанному всѣмъ другимъ бѣглецамъ ³⁾. Точно также дома и поля были отняты, имѣніе разграблено и сами владѣльцы подверглись, послѣ возвращенія изъ польскаго войска на родину, побоямъ, оскорбленіямъ и угрозамъ и во всѣхъ другихъ шляхетскихъ селахъ. Участъ эту испытали: Василій Меленевскій — отъ сосѣдей своихъ Меленевскихъ-же, Федоръ Геевскій — отъ Геевскихъ и Невмерицкихъ; Богданъ Барановскій, котораго имущество, спрятанное имъ въ лѣсу, было выдано на разграбленіе козакамъ его роднымъ братомъ Иваномъ Барановскимъ; Александръ Редцацъ, котораго имущество было разграблено Думинскими во время бѣгства его отъ козаковъ въ Литву и т. д. ⁴⁾ Нерѣдко даже ополяченные шляхтичи расплачивались жизнью за пренебреженіе своей народности и за разрывъ съ общественнымъ мнѣніемъ своей братіи. Такъ, бѣжавшій изъ села Папинъ Ома Волковскій былъ пойманъ въ Чоповичахъ, погнавшимися за нимъ, Па-

¹⁾ № LXIX, стр. 231 и LXXIX, стр. 271.

²⁾ № XLII, стр. 145.

³⁾ № LXXIV, стр. 248.

⁴⁾ № LVIII, стр. 187; № LXX, стр. 235 и № LXXVIII, стр. 269; также книга гродская овруцкая № 320, стр. 105 на оборотѣ.

инскими, приведенъ назадъ въ Пашины и выданъ козакамъ, которые казнили его смертію и сожгли три, принадлежавшіе ему, двора; его родные долго потомъ подвергались гоненію со стороны сосѣдей и не разъ должны были сводить съ ними кровавые счеты ¹⁾. Такъ Николай Кубылинскій, служившій слугою рукодайнмъ у одного изъ Потоцкихъ, и вѣхавшій для исполненія порученій своего господина въ Люблинъ, былъ застигнутъ въ дорогѣ на ночлѣгѣ Кубылинскими и Геевскими. Нападавшіе зажгли зданіе, въ которомъ остановился Николай Кубылинскій и, когда онъ выбѣжалъ изъ огня, нагнали его въ полѣ и умертвили ²⁾.

Если въ околичныхъ селахъ плоха была жизнь ополяченныхъ шляхтичей, то конечно еще хуже относилось общественное мнѣніе ихъ жителей къ полякамъ, селившимся между ними, по большей части вслѣдствіе женитьбы въ ихъ селахъ. Въ актахъ нерѣдко попадаются выраженія ясно свидѣтельствующія о качествѣ отношеній околичныхъ жителей къ полякамъ вообще: „постараемся напоить собакъ ляцкою кровью“ похваляются Меленевскіе въ ссорѣ съ польскими шляхтичами, Влоцкими. „Вы ляхи, а я рѣшилъ всѣмъ ляхамъ рубить головы „объявляетъ сосѣдямъ—помѣщикамъ Иванъ Кириченко Выговскій и т. д. ³⁾ Вотъ нѣсколько случаевъ, доказывающихъ, что взглядъ этотъ не былъ пустою похвалбою, но примѣнялся на дѣлѣ къ тѣмъ шляхтичамъ польскаго происхожденія, которые селились въ околичныхъ селахъ: полякъ Андрей Матіаскевичъ поселился, вслѣдствіе женитьбы, въ селѣ Мошкахъ; Мошковскіе отнеслись къ новому сосѣду самымъ недружелюбнымъ образомъ: при каждомъ удобномъ случаѣ онъ набивался на обиды, побои и угрозы. Между тѣмъ кievское воеводство было занято козаками и козацкій полкъ Семена

1) № LXII, стр. 202; № LXXV, стр. 251 и № CII, стр. 335.

2) № LXXVI, стр. 262—263.

3) № XCV, стр. 316 и № CIII, стр. 340.

Корсунца расположился въ Овручѣ; Мошковскіе немедленно обратились къ козакамъ и объявили имъ, указывая на Матіаскевича: „Вотъ и между нами поселился ляхъ, возьмите его подъ стражу, онъ можетъ дать вамъ хорошій выкупъ.“ Совѣтъ ихъ конечно былъ исполненъ: Матіаскевичъ былъ арестованъ козаками и, просидѣвъ въ тюрьмѣ двое сутокъ, долженъ былъ отдать, въ видѣ выкупа, сорокъ злотыхъ и „шапку фалендашовую.“—Послѣ этого событія онъ рѣшился оставить Мошки и переѣхалъ жить въ другое село, осыпанный при выѣздѣ ругательствами, побоями и угрозами ¹⁾). Болѣе неуступчивымъ оказался, поселившійся въ селѣ Сынгаяхъ, польскій шляхтичъ Федоръ Янковскій. Сосѣди его Сынгаевскіе и Шишнаревичи долго пытались выжить его „разными шкодами, кривдами, контемпами и дисгустами,“ но, убѣдившись въ невозможности достигъ этимъ путемъ своей цѣли, напали на него на дорогѣ и убили въ схваткѣ ²⁾). Выше уже указано было на столкновеніе, происшедшее въ селѣ Меленяхъ по поводу женитьбы шляхтича — католика Блоцкаго на Меленевской, но это столкновеніе не было единственнымъ бѣдствіемъ Блоцкихъ. Всѣ сосѣди ихъ—Меленевскіе чувствовали непреодолимую антипатію къ сосѣду поляку; отвращеніе это усиливалось конечно и поведеніемъ Блоцкаго, который искалъ поддержки у сосѣднихъ окатоличенныхъ дворянъ, дружалъ съ ними, въ качествѣ ихъ повѣреннаго заводилъ тяжбы съ Меленевскими и т. п. За то Блоцкому приходилось не однократно жаловаться на Меленевскихъ о томъ, что они, состоя въ сношеніяхъ съ козаками, врываются со взломомъ воротъ въ его домъ, наносятъ ему нестерпимые обиды и побои, гонятъ его изъ собраній, публично ругаютъ на праздникахъ, крестбинахъ и т. д. и, наконецъ, издѣваются надъ евреямъ, которыми, въ качествѣ польскаго шляхтича, обзавелся Блоцкій ³⁾).

1) № XLVI, стр. 158.

2) № LXXXIII, стр. 279.

3) № LXXVII, стр. 265 и № LXXXV, стр. 285.

Отношенія околичныхъ шляхтичей къ польскому правительству и администраціи рисуются нагляднѣе всего изъ беспрестанныхъ столкновеній ихъ съ хоругвями польскаго войска. Если квартиры жолнерамъ были назначены въ какомъ нибудь околичномъ селѣ, то нерѣдко приходилось занимать ихъ приступомъ и потомъ жить въ нихъ вѣчно на сторожѣ въ ожиданіи ежеминутнаго нападенія—словно въ завоеванной, неприятельской землѣ. Даже опасно было для хоругвей проходить черезъ околичное село или встрѣтить на дорогѣ или на ярмаркѣ въ сосѣднемъ мѣстечкѣ многочисленное собраніе околичныхъ шляхтичей. Въ свою очередь жолнеры смотрѣли на околичныя села какъ на враждебный лагерь и считали себя въ правѣ обходиться съ ихъ жителями какъ съ вооруженнымъ неприателемъ. Словомъ между польскимъ войскомъ и околичными селами существовала настоящая постоянная война. Это одинъ изъ болѣе знаменательныхъ симптомовъ разложенія речи посполитой, далеко опередившаго паденіе этого уродливаго политическаго организма. Вотъ въ подтвержденіе нѣсколько фактовъ не лишенныхъ интереса.

Въ 1685 году татарская ¹⁾ хоругвь стародубовскаго маршала, Криштофа Литавы, принадлежавшая къ литовскому войску, отпущена была изъ лагеря на зимнія квартиры; путь

¹⁾ Татарскія хоругви въ литовскомъ войскѣ первоначально состояли дѣйствительно изъ Татаръ. Еще великій князь Витольдъ переселилъ многихъ Татаръ въ разныя области Литвы, переселенцы получили земли и шляхетскія права и обязаны были доставлять князю ополченіе во время войны. Но въ послѣдствіи названіе татарской хоругви получило болѣе широкое значеніе—оно просто означало отрядъ легко вооруженной конницы—въ этомъ смыслѣ весьма долго употреблялись названія: татарская и козацкая хоругвь для означенія легкой конницы—въ противоположность панцyrной и усарской хоругвямъ, обозначавшимъ тяжело вооруженную конницу. Разумѣется татарскія хоругви перестали состоять исключительно изъ Татаръ и наполнялись всякимъ сбродомъ, по большей части бездомными шляхтичами. Съ такого рода татарскою хоругвью имѣемъ дѣло и въ настоящемъ случаѣ.

ея пролегалъ черезъ смежныя пляхетскія села: Невмерицкое и Левковичи. Приблизившись къ нимъ, жолнеры, отчасти по привычкѣ къ грабежу и буйству, отчасти во зло жителямъ, начали убивать, попадавшійся имъ на дорогѣ скоть, но, не вызвавши этимъ сопротивленія, достигли беспрепятственно села Левковичъ. Вошедши въ улицу, они однако замѣтили, что жители на скоро приготовились къ ихъ встрѣчѣ. Улицы были завалены бревнами, срубленными деревьями и т. п., передъ засѣкомъ встрѣтили ихъ въ качествѣ парламентеровъ Петръ и Романъ Левковскіе. Они объявили Сенькевичу, на-мѣстнику, командовавшему хоругвью, что отрядъ его не имѣетъ права входить въ село, такъ какъ онъ не исполнилъ законной формальности, не приславши заблаговременно писарей, чтобы извѣстить жителей о своемъ приходѣ: въ заключеніе Левковскіе показали гетманскіе универсалы, освобождавшіе ихъ отъ военнаго постоя. вмѣсто отвѣта Сенькевичъ обнажилъ саблю, ткнулъ остриемъ въ универсаль и провзиль его вмѣстѣ съ рукою Петра Левковскаго; вслѣдъ за тѣмъ онъ обратился къ своей командѣ со словами: „Бейте до смерти такого-то сына!“ На Левковскаго посыпались удары, онъ былъ опрокинутъ, лежащаго жолнеры схватили, положили на спинѣ его гетманскій универсаль и принялись палочными и сабельными ударами разбивать въ куски злосчастный документъ; „если бы меня не спасъ жупанъ изъ толстой досеѣй кожи, то я навѣрно былъ-бы искрошень въ куски“ жаловался впослѣдствіи Петръ Левковскій; впрочемъ и жупанъ наконецъ подался и Левковскій былъ брошенъ жолнерами замертво на улицѣ; такая-же участь постигла и Романа, пытавшагося смягчить положеніе брата. Пока жолнеры управлялись съ парламентарями, въ Левковскомъ монастырѣ ударили въ набатъ въ колокола, женщины и дѣти бѣжали въ монастырь, мужчины вооружались чѣмъ попадо, выходили на улицу; Сеньковскій, желая воспользоваться первою минутою смятенія, приказалъ жолнерамъ снѣшиться и

повелъ атаку; разбрасывая на пути засѣвки, жолнеры подвигались впередъ, рубя и стрѣляя по всѣмъ жителямъ, попадавшимся на встрѣчу, безъ различія пола и возраста: Андрей Невмерицкій получилъ смертельную рану пулею, засѣвшею въ груди, Павлу Левковскому отрубили руку, на долю жены его, Парасковіи, и сына, Василя, пришлось нѣсколько ударовъ саблями, Александра Невмерицкаго изрубили совершенно; другой Андрей Невмерицкій, Елена Левковская, Иванъ Вилимонтъ-Невмерицкій, Самуиль Невмерицкій, Степанъ Кобылинскій, Станиславъ Пожарницкій получили болѣе или менѣе тяжелыя раны. Подвигаясь такимъ образомъ, жолнеры достигли наконецъ площади, на которой стоялъ монастырь. Сенькевичъ приказалъ рубить окружавшія его „кобылицы“ и идти на приступъ; но послѣдняго приказанія нельзя было исполнить. Левковскіе и Невмерицкіе успѣли оправиться уже отъ перваго смятенія. Между тѣмъ количество жолнеровъ значительно уменьшилось, потому что многіе изъ нихъ остались на пути, увлекаемые грабежомъ; они врывались въ дома и кладовыя, хватали одежду, разбивали шкатулки, рвали попадавшіеся имъ документы, забирали хлѣбъ и медъ изъ пасѣкъ и т. д. Число защитниковъ въ то же время уменьшалось. Изъ монастыря, изъ сосѣднихъ домовъ, садовъ и огородовъ раздавались выстрѣлы; люди, вооруженные пиками, топорами, дубинами, начали тѣснить жолнеровъ со всѣхъ сторонъ: повалилось нѣсколько товарищей и рядовыхъ. Жолнеры были принуждены помышлять объ отступленіи: разобравъ ограду, они перешли на дворъ Андрея Невмерицкаго и стали отстрѣливаться. Въ такомъ положеніи остались они до вечера, но, увидѣвъ, что осаждавшимъ прибываютъ въ подмогу изъ сосѣднихъ сельъ шляхтичи и крестьяне, они ночью постарались ускользнуть изъ осады и поспѣшно бѣжали въ село Белавскѣ, оставивъ въ рукахъ осаждавшихъ: свои запасныя лошади, повозки, захваченныхъ днемъ плѣнныхъ и добычу ¹⁾. Три года спустя

¹⁾ № LXVI, стр. 217 и № LXVII, стр. 224.

рота пѣхотнаго полка литовскаго канцлера опять явилась въ Левковичи и расположилась постоемъ, но она встрѣтила пріемъ вѣроятно не слишкомъ дружелюбный, потому что, пробывъ на мѣстѣ только четыре дня, оставила село.—При уходѣ жолнеровъ Левковскіе сопровождали ихъ угрозами и не совѣтовали попадаться въ Левковичи по одиночкѣ.—Дѣйствительно нѣсколько времени спустя, трупъ одного жолнера, отправившагося въ Левковичи не смотря на угрозы, былъ найденъ на рубежѣ этого села ¹⁾. Вскорѣ потомъ Левковскіе, Кубылинскіе и Невмерицкіе, столкнувшись на ярмаркѣ въ Веледникахъ съ панцырною хоругвью короннаго войска, затѣяли съ нею драку, солдатъ и офицеровъ стащили съ коней, побили, поранили и прекратили драку только вслѣдствіе вмѣшательства мѣстнаго управляющаго ²⁾.

Въ 1699 году овруцкій староста, ячисляя въ своемъ позвѣ разныя преступленія, вмѣняемыя имъ околичнымъ шляхтичамъ, между прочимъ упрекалъ ихъ въ томъ, что они „безпрестанно громятъ хоругви, находящіяся въ службѣ рѣчи посполитой, и убиваютъ жолнеровъ“ ³⁾. Онъ относилъ упрекъ этотъ по преимуществу къ Мошковскимъ. Дѣйствительно Мошковскіе отличались между всѣми сосѣдями особенною предприимчивостью въ столкновеніяхъ съ жолнерами. Въ теченіи только трехъ лѣтъ (1691—1694) они успѣли три раза подратся съ различными хоругвами. Въ 1691 году въ Мошки отправлена была изъ Овруча для занятія квартиръ часть татарской хоругви Барановскаго, но, въ первую же ночь послѣ прихода жолнеровъ, Мошковскіе вооружились, призвали на помощь козаковъ, зажгли нѣсколько пустыхъ домовъ, ударили въ набатъ въ колокола и толпою съ крикомъ и ружейными выстрѣлами бросились на квартиры, занимаемыя

1) № LXIII, стр. 244.

2) № XCIX, стр. 328.

3) № CVI, стр. 350.

жолнерами; послѣдовало то, на что Мошковскіе рассчитывали. Схватившись отъ сна жолнеры и не думали защищаться, полудѣтые они бросились къ лошадямъ и ускакали въ Овручъ, преслѣдуемые на извѣстное разстояніе нѣсколькими всадниками. Они не досчитались одного солдата, нѣкоторые другіе были ранены; оружье ихъ, сѣдла, уздечки, одежда и т. п. достались въ добычу побѣдителямъ. Мошковскіе похвалялись, что они прійдутъ въ скоромъ времени въ Овручъ покончить расправу. ¹⁾ Три мѣсяца спустя другая хоругвь отправлена была для рекогносцировки изъ Овруча; случайно-ли, съ умысломъ-ли она направила путь черезъ Мошки. Но Мошковскіе и, случившіеся въ то время въ ихъ селѣ, козакъ, лишь только завидѣли жолнеровъ, бросились къ оружію и встрѣтили ихъ выстрѣлами, произошла схватка и жолнеры обращены были въ бѣгство, потерявъ нѣсколько челоуѣкъ убитыми и ранеными ²⁾). Наконецъ въ 1694 году Мошковскіе нѣсколько разъ нападали на квартировавшихъ у нихъ жолнеровъ. Они объявили офицеру что: „не одну мы уже разгромили хоругвь, если не уйдете, то и вашу кровь прольемъ“ и наконецъ заставили ихъ побоями и угрозами бѣжать изъ Мошекъ ³⁾).

Вотъ всѣ черты характеризующіе жизнь околичныхъ шляхтичей въ прошедшее время. Изъ перечня ихъ можемъ заключить, что жители околицъ составляли въ средѣ дворянъ югозападнаго края группу, стоявшую въ продолженіи всей исторической жизни на почвѣ народныхъ началъ и сохранившую эти начала понынѣ. Правда—встрѣчаются исключенія: во второй половинѣ XVIII вѣка околицы были обращены

¹⁾ № ХСЦ, стр. 305.

²⁾ № ХСІІІ, стр. 308 и № ХСІV, стр. 312.

³⁾ № ХСVІІІ, стр. 328.

въ унию по поводу совершеннаго исчезновенія изъ края православнаго духовенства, вытѣсненнаго мало по малу усилями польскаго правительства. Но установленіе униі въ околичныхъ селахъ было не прочно. Нѣкоторыя шляхетскія села оставили ее немедленно послѣ присоединенія края къ Россіи, другія изъяснили готовность воссоединиться съ Православіемъ въ 1838 году. Въ настоящее время всѣ жители овруцкихъ околицъ—православны. Весьма немногочисленныя исключенія представляютъ только тѣ семейства, которыя выдѣлились изъ среды родовъ своихъ и разными путями пробрались въ концѣ XVIII или въ началѣ XIX столѣтія въ среду крупныхъ землевладѣльцевъ ¹⁾. Вся-же масса бывшихъ околичныхъ шляхтичей представляетъ въ настоящее время довольно многочисленное народонаселеніе, дворянскія права котораго по большей части утверждены департаментомъ герольдіи. Народонаселеніе это чисто русское по своимъ семейнымъ и историческимъ преданіямъ, по вѣрѣ, языку и сознанію народности. Можно надѣяться, что оно послужитъ, при содѣйствіи образованія, богатымъ разсадникомъ, изъ котораго выйдутъ многочисленные труженики въ дѣлѣ возстановленія въ край полной русской общественной жизни. По своему общественному положенію околичныя дворяне могли-бы занять въ край то положеніе, которое до сего времени занимала мѣлкая польская шляхта и, замѣнивъ послѣднюю, не мало способствовали-бы исчезновенію изъ края одного изъ болѣе укоренившихся слѣдовъ полонизма.

В. Антоновичъ.

¹⁾ Такъ среди ополяченнаго дворянства югозападнаго края встрѣчается нѣсколько семействъ: Выговскихъ, Барановскихъ, Болсуновскихъ, Калецкихъ, Васьковскихъ, Меленевскихъ, Невмерцкихъ и Чожовскихъ.

I.

Грамота князя Александра Владиміровича Ларіону Валевскому, освобождающая его отъ служебныхъ повинностей и причисляющая его къ сословію бояръ. 1443, февраля 19.

Грамота короля Казимира, подтверждающая Булгаку Белавскому право на владѣніе Смольчанскою землею. 1486, Марта 7.

Грамота короля Генриха, выданная Булгаковскимъ, Левковичамъ и Геевичамъ на основаніи предъидущихъ грамотъ, также на основаніи, предъявленной ими грамоты короля Сигизмунда Августа и вслѣдствіе предстательства за нихъ кіевскаго воеводы, князя Константина Острожскаго, о томъ, что они подтверждаются въ шляхетскомъ званіи, на равнѣ съ другими шляхтичами, подчиняются кіевскимъ: городскому и земскому судамъ и освобождаются отъ суда овруцкаго старосты. 1574, Марта 18.

Року тисеча семь сотъ шеснадцатого, месеца Януаря семнадцатого дня.

На ураде вгородскомъ, въ месте его королевское милости овручомъ, передомною Шымономъ Валевскимъ-Левковскимъ, войскимъ жытомерскимъ, коморникомъ граничнымъ, намесникомъ подвоеводства, реентомъ вгородскимъ евералу воеводства киевского и книгами нынешними, вгородскими, киевскими, *comparens personaliter urodzony jego mość pan Jan Hejewski-Lowdykowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, extract z xiąg głównych, trybunalskich, lubelskich, spraw wojewodztwa kijowskiego wyjęty, z wpisaniem praw,*

przywilejów, konfirmatiej na dobra, ziemie: Lewkowską, Bułhakowską, Łowdykowską, od nayiasniejszych królów jch mosciów y xiążąt łaskawie nadanych, per oblatam podawszy, prosił, aby przyjęty y w xięgi wpisany był; który to extract ja, urząd do xiąg przyjmując, czytałem y tak się w sobie ma: Wypis z xiąg głównych trybunalskich spraw wojewodztwa kijowskiego. Roku tysiąc siedmset dwunastego, miesiąca Octobra pierwszego dnia, przed sądem niniejszym, głównym, trybunalskim, koronnym, lubelskim, compareus personalter urodzony jego mość pan Mikołaj Lewkowski, extract z xiąg ziemskich kijowskich, authentyce wydany, z upisaniem w nim przywilejow y konfirmacyj, od nayjasniejszych królów jch mosciów: Henryka, Kazimierza y innych, niżej wyrażonych, na dobra, ziemie: Bułhakowską, Łowdykowską y inne dane y miłosciwie conferowane, dla wpisania do xiąg niniejszych, głównych, trybunalskich spraw woiewodztwa kijowskiego, per oblatam podał, prosząc sądu niniejszego, aby przyjęty y do xiąg wpisany był, który extract sąd niniejszy, ad acticandum przyjmując, czytać przed sobą kazawszy, de verbo ad verbum do xiąg niniejszych wpisać roskazał, de eo verborum, qui sequitur, tenore: Wypis z xiąg spraw sądowych ziemskich wojewodztwa kijowskiego, roku od narodzenia Syna Bożego, tysiąc pięćset dziewięćdziesiąt siódmego, miesiąca Octobra siedemnastego dnia. Na rokach sądowych ziemskich kijowskich, od dnia świętego Michała, święta rzymskiego, przypadłych, y nazajutrz tego święta, w zamku jego królewskiej mosci Owruckim sądzić się zaczętych, przed nami: Iesipem Niemiryczem, sędzią, a Harasimem Surynem, podsędkiem, a Dymitrem Ielcem, pisarzem, urzędnikami sądowemi ziemskimi woiewodztwa kijowskiego postanowiwszy się oczewisto ziemianin jego królewskiej mosci wojewodztwa kijowskiego: Iwan Makarowicz Łowdykowski, sam od siebie y imieniem wszystkich braci swoich: Łowdykowskich, Lewkowskich y Bułhakowskich, opowiadał y pokładał przed nami list, przywilej sławney pamięci króla jego mosci Henryka, z pieczęcią koronną zawieszistą, na pargaminie pisany, pod datą: dnia ósmnastego marca miesiąca, roku od narodzenia Syna Bożego tysiąc pięćset siedmdziesiąt czwartego, y, położywszy, prosił, aby ten list, przywilej jego królewskiej mosci był wyczytany y do xiąg ziemskich kijowskich wpisany; a tak my, ten

przywilej jego królewskiej mosci wyczytawszy, y słowo od słowa w
 ięgi ziemskie wpisać kazali, który tak się w sobie ma: Henryk z
 łaski Bożej król polski, wielki książę litewski, ruski, pruski, ma-
 zowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podlaski, inflantski, pan y
 książę andewenski, borbonski, kalwernęński, grabia w Tarchyi, w
 Forescie, w Kwercie, w Rowernie. w Montisforcie, oznajmujemy
 tym listem naszym wszem w obec y każdemu z osobna, komuby
 tego wiedzieć należało, niniejszym y na potym będącym, jż ukazy-
 wali przed nami ziemianie nasi kijowskiego powiatu, na jmie: Paweł
 a Semen Iwanowiczy Bułhakowscy, Hridko Nelipowicz Lewkowicz, a
 Radywon, a Ochrym Hejewiczy, z bracią swą, list sławney pamięci
 księcia Alexandra Włodimirowicza kijowskiego, którym listem swoim
 przodka ich Łaryona Walewskiego, z którego oni pokolenia wyszli,
 wyzwolić raczył od wszelkich robót y powinności, a zostawić jch
 raczył na służbie szlacheckiej; a drugi list, potwierdzenie stawney
 pamięci Kazimierza króla jego mosci, przodka naszego, którym listem
 swoim Kazimierz król jego mość, pradziadu ich, ziemianinowi
 Owruckiemu, na imie Bułhakowi Beławskiemu potwierdzić raczył;
 ziemię jch oyczystą, na imie Smolczanską, według listu, na on czas
 wojewody kijowskiego, pana Marcina Gasztolda, co na tych lisciech
 szyrzey opisano iest, które słowo od słowa tak się w sobie mają:
 My, Alexander Włodimirowicz pożałowaliśmy naszego sługę Łaryona
 Walewskiego; nie trzeba jemu nam z sługami służbę służyć, a
 popłatów płacić y innych żadnych poszlin, w Czarnobyłu niekazali
 podwodami nic strzec, służyć jemu służbę z bojary, y na to daliśmy
 jemu ten nasz list, z naszą pieczęcią, potwierdzając jego ku boja-
 rom; a pisan w Owruczym, Februaryj dziewiętnastego dnia, indicta
 trzynastego. Sam Kazimierz, Bożą miłością król polski, wielki książę
 litewski, ruski; książę pruskie, żmudzki y jnych, namiesnikowi
 owruckiemu, panu Romanowi Iwaszkiewiczowi: bił nam czołem zie-
 mianin owrucki, na imie Bułhak Beławski y powiadał nam, co zie-
 mia jego oyczysta, Smolczanska od niego precz odeszła, y jak nie-
 bozчыk pan Marcin Gasztoldowicz Kijow od nas dzierzał; y o tym
 dowiedziawszy się, y prawa doyrzawszy, y swiadków opytawszy, tę
 ziemię jemu dał; y list pana Marcinów na tę ziemię przed nami
 kładł, y prosił nas, abyśmy tę ziemię jemu potwierdzili naszym

listem, y my, pana Marcinowa listu wysłuchawszy, i tę ziemię jemu potwierdzamy tym naszym listem, niech on tę ziemię trzyma y nam z tego służyć potemu, jak przed tym z tej ziemi służba szła. Pisan w Trocech, Marca siódmego dnia, indikta czwartego. Ku temu też powiadali przed nami przerweczone ziemianie nasi Kijowskie: iż własną oyczystą ziemię swą, nazwaną Lewkowską, Łowdykowską y ostrów Litewski z dawnych czasow od przodków swoich dzierzą y spokojnie od kilkadziesiąt lat z bracią swą używają, y służbę naszą ziemską wojenną zarówno z inszemi ziemiany, z szlachtą kijowską zawždy służywali, będąc pod przysądem sądu kijowskiego, tak ziemskiego jako y grodzkiego; a teraz dey im niektórzy ziemianie kijowskie w tym trudność zadaią, pociągając ich do sądu im nie należnego, przed dzierzawce owruckiego, ku wielkiej krzywdzie y ubliżeniu wolności ich; pokazywali przed nami listy sławnej pamięci króla jego mości Zygmunta Augusta, do dzierzawcy owruckiego pisane, aby ich pod przysąd swój do zamku owruckiego nieprzymuszał, ale żeby się pod przysądem kijowskim, według zdawna zwykłego obyczaju, sądzili, zarowno z inną szlachtą kijowską; y bili nam czołem pomienieni ziemianie nasi kijowskie, abyśmy ich przy wolnościach szlacheckich od przodków naszych jm danych, także też y przy tych imionach ich oyczystych, ziemiach nazwanych, to jest: ziemię Smolczańskiej, ziemię Lewkowskiej, ziemi Łowdykowskiej y ostrowie Litewskim, których oni od przodków swoich, z wiecznych czasów w dzierzeniu y używaniu są, ostawiwszy, to im listem, przywilejem naszym na wieczność potwierdzić kazali; jakoż y wójtowa kijowski, wielmożny Konstanty książę Ostrogi, będąc tuż przy nas na koronacyi naszej, za niemi się przyczyniał, powiadając, iż oni zdawna, zarówno z szlachtą województwa kijowskiego, służbę ziemską wojenną służywali, y o wszelakie rzeczy przed sądem ziemskim i grodzkim kijowskim sprawowali się. My tedy, wzięwszy w tym pewną wiadomość od wojewody kijowskiego y od innych panów rad naszych koronnych, widząc tego bydz rzecz słuszną, wyrozumiawszy y obaczywszy to z listów przodków naszych, iż oni zdawna są ziemianie szlachta powiatu kijowskiego, z łaski naszej hospodarskiej, za radą y przyczyną panow rad naszych koronnych, na tym seymie koronacyj naszej przy nas będących, przerweczonych ziemian kijowskich z bracią y potomstwem ich, przy

wszelkich wolnościach y swobodach szlacheckich, z dawna od przodków naszych szlachcie ziemie Kijowskiej nadanych, y przy unii albo złączeniu wielkiego księstwa Litewskiego y księstwa kijowskiego z koroną polską, za panowania sławnej pamięci Zygmunta Augusta, króla jego mości, poprzysiężonych y uprzywilejowanych, tak też y przy tych imieniach y ziemiach ich oyczystych, wyszianowanych, których oni z dawnych czasów w dzierżeniu y używaniu są, zostawiliśmy, jakoż y tym niżejszym listem naszym zostawujemy y utwierdzamy na wieczność, tak iż przerzeczony ziemianie Kijowski, z bracią swą, tak wszyscy spólnie, jako y każdy z osobna, dzieci y potomkowie ich, pomienione ziemie swoje oyczyste, to jest ziemie Smolczanską, Lewkowską, Łowdykowską y ostrow Litowski, ze wszystkimi pożytkami y dochodami, tak, jako się te ziemie zdawna sami w sobie, w pożytkach y obychodziech y szerokościach gruntów mają, z lasami, rzekami, jeziorami, z sianożęciami, z łowy rybami y zwierzynami, z bobrowami gony, mają trzymać y wszelkich swobod y wolności szlacheckich, od przodków naszych księstwa kijowskiego obywatelom nadanych, uprzywilejowanych, podług praw koronnych y statutem opisanych używać, y w nich się sprawować, spólnie, równo ze wszystkimi obywatelami, szlachtą ziemie kijowskiej na wieczne czasy, służąc nam gospodarzu y rzeczypospolitej służbę ziemską wojską, tak też we wszelakich potrzebach y sprawach swoich przed sądem ziemskim albo grodzkim kijowskim sprawować się mają, a przed sądem, im nie należnym, przed urzędem zamku owruckiego, y nigdzie indziej nie powinni stanowić się y sprawować się. Iesliby roki ziemskie sądowe albo grodzkie w zamku owruckim, z zezwoleniem wpyskich obywatelów y z obowiązania naszego byli sądzone. I natośmy przerzeczonym ziemianom naszym kijowskim, ich braci y potomkom ich, dali ten nasz list, do ktorego na świadectwo y pieczęć naszą koronną przywiesić roskazaliśmy. Dan w Krakowie, dnia osmnastego Marca miesiąca, roku od narodzenia Syna Bożego tysiąc pięćset siedmdziesiąt czwartego, a panowania naszego roku pierwszego; przy bytności panów rad naszych koronnych i wielkiego księstwa Litewskiego, duchownych y świeckich y posłów ziemskich, podczas koronacji naszej przy nas będących; dan przez ręce wielmożnego Walentego Dębinskiego z Dębian, kanclerza korony pol-

skiey, starosty Wartenskiego. U tego przywileju jego królewskiey mosci pieczęć przywiesista koronna, a podpis ręki jego mosci pana kanclerza temi słowy po polsku podpisana: Walenty Dębinski, kanclerz. Któreż to opowiadanie Iwana Łowdykowskiego y przywilej jego królewskiey mosci słowo od słowa w xięgi ziemskie kijowskie jest wpisany, y ten wypis z xiąg, pod naszymi pieczęćmi, pomienionemu Ianu Łowdykowskiemu y braci jego jest wydany; pisan w Owruczym. U tego extractu, przy pieczęciach dwoch przycisnionych, podpis ręki pisarskiey temi słowy: Dymitr Jelec, pisarz ziemski kijowski, korygował Koczurowski; który że to extract, za podaniem y prosbą wysz mianowanego jego mosci podawającego, a za przyięciem sądu ninieyszego, słowo w słowo, jak się w sobie pisany ma, do xiąg ninieyszich jest wpisany, z których y ten wypis, pod pieczęcią ziemską wojewodztwa kijowskiego, jest wydany; pisany w Lublinie. У того екстракту трибунальскогo, при печати воеводства кievского при твасненои, корректа и подьписъ руки писарское теми словы: Cor-rexit Zbikowski. Antoni Franciszek Siennicki, sędzia ziemski kijowski, podstarosci grodzki łucki, deputat y pisarz wojewodztwa kijowskiego m. p. Который же то экстрактъ з книгъ трибунальскихъ выданы, за поданемъ и очевистою прозбою выше менованое особы подавающее, а за моимъ владовымъ принятиемъ, з початку ажъ до конца, слово въ слово, якъ ся всобе маеть, для памети до книгъ нимешнихъ, вгродзкихъ есть ингрессованы.

Книга городская кievская записовая и поточная 1716 г. № 32, листъ 15 на оборотъ

II.

Подтвердительная грамота Сигизмунда III, данная на права и земли дворянамъ Корчевскимъ 1600 марта 10. Въ грамотѣ этой приводятся двѣ слѣдующія, болѣе древнія грамоты, выданныя предкамъ Корчевскихъ.

1. Дарственная грамота короля Казимира Грдку и Данилу Старичамъ на землю Хомчинскую, съ обязанностію служить господарскую службу 1478 Апрелья 29.

2. Грамота Сигизмунда I, подтверждающая боярамъ овручскимъ: Ходору Коркушкѣ, Федору Турчину, Ивану Григоровичу и друг. освобождение ихъ отъ есачной повинности и отъ «недѣли Чернобыльской» 1521 Марта 12.

Року тысяча семь сотъ пятогонадцать, месеца Децембра третегонадцать дня.

На уряде вгородскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною Михаелемъ Сингаевскимъ, намесникомъ подвоеводства, реентомъ вгородскимъ вгенералу воеводства киевского и книгами винешними, вгородскими, киевскими, comparans personaliter swobodni: Stefan, Jwan, bracia rodzeni i Jesyp, ich rodzony bratanicz, Fedorowicz Karpowiczowie Korczowscy, ziemianie, boiariowie jego królewskiej mości owrucy, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kyowskich, ekstrakt z metryk koronnych, z upisaniem w niem listow, przywileiow, od najiasniejszych niegdy świętej pamięci królow jeh mosciow polskich, szlachetnym ziemianom Korczewskim, ratione intro contentorum danych, służących, z ruskiego pisma polskimi literami pisany, per oblatam podali, prosząc, aby przyjęty i w xięgi wpisany był, a tak ja, urząd, affectacyi podawaiących annuendo, ekstrakt ten do xiągi przymuiąc, czytałem i tak sie w sobie, polskimi słowami pisany ma: August wtory, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kiiowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Jnflanski, Smolenski, Siewierski, i Czernichowski, a dzieziczny xiąże Saski i elektor, Oznamuiemy niniejszym listem naszym wszem wobec i koźdemu z osobna, komu o tym wiedzić należy, iż się znayduie w aktach metryki koronney potwierdzenie przez najiasniejszego antecessora naszego, Żygmunta trzeciego, prawa, szlachetnym Korczewskim służącego, językiem ruskim pisane, tenoris sequentis. Zygmunt treti. Oznamuiem etc. nineszym i potom buduczym: bił nam czołom zemianyn nasz kijowski, szlachetny Ułasiy Korczewski, sam od sebe i od bratiey swoiey, szlachetnych: Iwana Iwanowicza, Lewona Hryszkowicza, Artema Dmitrowicza Haponowiczow Korczewskich i pokładał pered

nami listy dwa sławnoy pameti koroley ich miłostey, prodkow naszych, pod peczatiu węzykoho kniazstwa Litowskoho; perwszy korola Kazimira, kotorym zemlu Chomeczynskuiu z urocyszczem Carowszczyna prodkom ich: Hrydkowi, a Daniłowi Starczyczom dał, a druhi list Żygmunta korola, prodku też naszoho, kotorym Chodora Korkuszku a Fedora Turczyna, prodkow ich, derzawcom toiei zemli od służby esiacznoy i storozży nedeli czornobylskoy wolnymi uczynit rączył. Za kotorymi to listami prodkow naszych, tych pomenenych gruntow, także i wyzwolenia od służby esiacznoy i od storozży nedeli czornobylskoy prodkowe ich i oni sami, czerez tyje wsi czasy, aż dotul byli i sut w spokoynom derżaniu i używaniu zemli Chomeczynskoy, a inaczey Carowszczyny i Hubarowszczyny, także i toie wolnosti; i prosili nas za tymi to Korczewskimi nekotoryi panowe rady naszymy, abyśmy onych, wedłuh staroho zwiczaiu, derżania, używania tych dobr i toiey wolnosti i teper, z łaski naszoy korolewskoy, pry tom wsim zostawuiuczy, listom naszym korolewskim stwerdili i umocnili; kotoryie my ohledawszy, a widiaczy cęlyi i ni wczym nepodeyzyranie, w tot list nasz słowo od słowa wpisaty esmo rozkazali: Perwszy tedy tak sia w sobi maiet: Kazimir, Bożoiu miłostiu korol Polski, weliki kniaz Litowski, Ruski, kniaz Pruski, Żmudzki i innych. Marszałku zemskomu, namisniku kiiowskomu, panu Martynu Gasztołtowiczu. Bili nam czołom tyje Uryczane, na imia: Hrydko a Daniło Starczyczy i prosili u nas zemli, na imia Chomeczynskoy, na osobnuju służbu; i pewedił nam namesnik urucki, Wołczko Romanowicz, sztoż dey tuju zemlu derżył nini Jakow Owdeiewicz, a druhiu zemlu też derżył, oyczynnu swoiu, a nemożet dey służby posłużyty społna z tych oboich zeml, ino, koli tot Jakow derżył druhiu zemlu, oyczynnu swoiu, a z tych z zeml nemożet zpołna służby posłużyty, i my tuiu zemlu Chomeczynskuiu dali Hrydku a Daniłu Starczyczom, i oni maiut nam z toiei zemli służbu służył, potomu, jak i perwei toho zdawna z toiey zemli służba szła; a maiut nam z toiey zemli osobnuju służbu służyty, krom innych zemel, kotoryi zemli oyczynni derżat. Pisan w Lubline, Aprila dwadcat dewiatoho dnia, indykta odynadcatoho; druhy list tym sposobom pisany: Żygmun, Bożoiu miłostiu korol Polski, Żmudzki i innych: bili nam czołom boiare naszymy owruckiie: Chodor Korkoszka a Fedor Turczyn

z bratru swoitieu a Jwan Hryhorowicz, i powidili pered nami, szto-
 brat nasz słownoy pameti, Alexandro, korol jeho miłost wyzwolił
 ich z służby esiacznoyi, nedeli Czornobyłskoy sterczy ne kazał, i
 na to dey nam list swoj dał, także dey i my im na to list nasz byli
 dałi, kotoryie iż oni listy naszy ukazywali pered starostoiu Horodel-
 skim, panom Jurjem Mikołajewiczem, w tot czas, jak on od nas
 Kijow derżał, i jeho miłost na to swoy list im dał, i to im w listie
 swoim wypisał, kotory że oni list jeho miłosti pered nami ukazy-
 wali, i tyie dey listy nasze w nich pohoryli, i bili nam czekom, iż-
 bychmo, wodle tych perwszych listow naszych, im na to dali nasz
 list, ino my, wysłuchawszy toho listu pana Juriewa, koltż oni tyie
 listy nasze pered jeho miłostiu ukazywali, a on to im w listie swoim
 wypisał, my im na to dali seš nasz list, iż oni wze nemaiut toiey
 służby esiacznoy służył i nedeli czornobyłskoy sterczy ne maiut,
 wedłuh listu pana Juriewa, niżli maiut nam służyty słužboiu zem-
 skoiu konne i zbrojne pospołu z inszymi boiary uruckimi. Pisan w
 Horodne, marca wtorohonadcat dnia, indykt desiaty. Bohusz Usicz.
 A tak my, gospodar, z władzy i łaski naszoy korolewskoy, pryhiliw-
 szysia prozbe toy, jako słusznoy, zostawuiuczy tych w werchu pisa-
 nych, osoby, potomkow ich pry tój zemli Chomeczynskoy, uroczysz-
 czom Carowszczyzna i Hubarowszczyzna, tak że pry wsich i wszela-
 kich odtul dochodech, należnościach i pożytkach, kotoryi by sobi
 wynalezty mogli i też pry wolnosti i wyzwoleniu od toiey służby
 esacznoy i storoży nedeli czornobyłskoy, w werchu piśanyie listy,
 wo wsich członkach, artykułach i wyrozumeniu, tyli, ile nam toho
 prawo pospelitoie pozwalaiet, atwerżaiem i umocniaiem, chotiaczy
 miti to, aby ninesznij list nasz, usiuda i zawždy był toiey mocy i
 ważnosti, ktoruii słuszne, wedłuh prawa miti maiet, mocioiu pinesz-
 noho listu naszoho, kotory, dla lepszoj wiry i twerdosty, rukoiu
 naszoiu podpisawszy, peczat koronnoiu k nemu prywisity esmo ros-
 kazali. Pisan w Warszawie na seyme walnom koronnom, roku od
 narodzenia Syna Bożoho, tyseczą szesotnoho, miseca Marca desiatoho
 dnia, a panowania korolewstw naszych: polskoho tretionadcat, a
 szwedzkoho semoho roku. Sigismundus Rex. Zacharyasz Jełowicki,
 ktore to, wyzey wyrażone potwierdzenie praw, characterem ruskim
 pisane, my polskimi literami z xiąg przepisać i autentyczne stronie

potrzebujące wydać pozwoliliśmy i dla lepszey wiary pieczęć koronną przycisnąć roskazaliśmy. Dan w Warszawie, we czwartek po święcie świętey Małgorzaty panny i męczenniczki, to iest dnia osmnastego, miesiąca Lipca, roku panskiego tysiąc siedmsetnego piętnastego, panowania naszego dziewiętnastego roku. У того екстракту, на панире писаного, при печати коронной притесненой, подписы рукъ тымъ словы: Jan Szembek, kanclerz wielki koronny: Andrzej Franciszek Cichocki, sekretarz jego królewskiey mości m. p. Za sprawę i przełożeniem jasnie wielmożnego jego mości pana Jana na Słupowie Szembeka, kanclerza wielkiego koronnego, Łomżyńskiego starosty. Который же то екстрактъ, за поданемъ и прозбою вышменованныхъ особъ подающихъ, а за монимъ урядовымъ пріятиемъ, до книгъ нынешнихъ, слово въ слово есть уписанный.

Книга городская кievская записовая и поточная, годъ 1714—1715, № 31; листъ 143.

III.

Дальчий листъ, выданный великимъ княземъ литовскимъ Алексавромъ землянамъ кievскимъ: Сидору Юхновичу Васковичу и Ивану Гапоновичу Ущану, подтверждающий дѣлежъ между ними земель, какъ выслуженныхъ ихъ предками у В. К. Витольда, такъ и отчизныхъ, произведенный кievскимъ воеводою, Мартыномъ Гаштоловичемъ. 1494, Апрелья 24.

Рову тисеча семь сотъ тринадцатого, месеца мая пятого дня.

На леженю книгъ земскихъ. кievскихъ comparens personaliter urodzeni ich mość panowie: Marcin Uszczapowski, i Stefan Chiniewicz-Waskowski, ekstrakt z metryki wielkiej wielkiego хiєтwa Litewskiego, authenticе wydany, z upisaniem w nim cofirmaciey listu dzielczego, między ich mościami pany: Iwanem Haponowiczem Uszczapem a Sidorem Jochnowiczem Waskowiczem stałego, dla wpisania

do xiąg niniejszych ziemskich kijowskich per oblatam podali, de eo verborum, qui sequitur, tenore: Awgust wtory, z Bożej łaski krol Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Inflantski, Smoleński, Siewierski i Czernihowski, a dziedziczny xiąże saski i elector. Oznaymujemy tym listem ekstraktem naszym, komu by o tym wiedzieć należało, iż suplikowali do nas przez panow rady i urzędnikow, przy boku naszym rezydujących urodzeni: Paweł Uszczapowski i Roman Chinewicz-Waškowski, upraszając o wydanie per ekstrakum z metryki wielkiej wielkiego xiążstwa Litewskiego confirmacyej listu dzielczego, między Iwanem Haponowiczem Uszczapem a Sidorem Jochnowiczem Waškowiczem stałego, pod datą w nieyże wyrażoną i w teyże metryce wielkiego xięztwa Litewskiego oblatowanego, de tenore sequenti: Ja, Alexander, Bożą miłością wielki xiąże Litewski, Ruski, Żmudzki i innych: żałował nam ziemianin kijowski, Sidor Jochnowich Waškowicz na siabra swego Iwana Haponowicza Uszczapa, co oycy ich wysłużyli dwie imienia: Bełowo na Złynie a Hoszowicze, niedaleko zamku owruckigo, z ostrowcem Zaleznickim u kniazia Witołta; a posli tego oni stowali w prawie o te dwie imienia i o trzecie imienie, oyczyzny ich, na imie: Uszczapowicze i Waškowicze przed panem Marcinem Gosztółtowiczem, jak od oycy naszego, króla jego miłosci Kijow trzymał, i pan Marcin wysłał tam ich temi imionami dzielić: kniazia Fedora Glinskiego i ziemianina kijowskiego Ersza; i oni tam wyiezdźzali i temi imionami i wysługą i oyczyznemi imionami napoł ich pedzielili i Iwanu Haponowiczu dostało się Bełowo na Złynie, a Sidorowi Jochnowiczu-Hoszowicze z ostrowcem Zaleznickim i pan Marcin, podług tych dzielczych listow, dział i list swoj sądowy między ich na to dał, i temi razy te listy kniazia Witołta i list pana Marcina przed nami ukazywali i my, tym listem porozumiawszy ten dział imion Bełowa i Hoszowicz i imiona oyczyzste ich Uszczapowicze i Waškowicze, między rzekami Uszą i Żerewicą leżące, kazalismy po połowie trzymać, bez krzywdy obudwoch, padług pierwszego działu i listu pana Marcina. A Hapanowiczu Uszczapu w Hoszowicze z ostrowcem Zaleznickim, wysługę i oyczyzne Waškowicze; ani Jochnowiczu Waškowiczu także w Bełowo na Złynie i oyczyznę Uszczapowicze—nie należy ni w czym wstępować wiecznemi czasy. A na twardość tego i pieczęć naszą

казалимы приложить ку тому нашему листу. Писан в Wilniu. Априля двндзистего чwartого дня, индикта двунастего. Мы теды. król, до помиеionej суплики łaskawie się skłoniwszy, tę confirmacyą listu dziełczego per ekstraktum z kancelaryej wielkiej wielkiego хiаџтва Litewskiego onym wydać i dla więkшей wagi, pieczęć wielką wielkiego хiаџтва litewskiego przycisnąć rosказалимы. Dan в kancelariey naszej wielkiej wielkiego хiаџтва Litewskiego. Miesiąca kwietnia VII dnia, roku MDCCXIII, panowania naszego XVII roku. У того екстракту, при печати великое канцелярии великого княжества литовского, подпись руки теми словами: Karol Stanisław хiаџе Radziwił, kanclerz wielki wielkiego хiаџтва litewskiego m. p. Другий zaś подпись теми есть написанъ слова: в niebytnosci wielmoznego хiаџда, regenta kancelaryey wielkiej wielkiego хiаџтва litewskiego, Grzegorz Jozef Rojkiewicz, jego królewskiej mosci sekretarz. Который же то екстрактъ, за поданемъ и прозбою выпшъ менованныхъ нхъ милостей подающихъ, слово в слово, дѣе се в собѣ маеть, до книги нднєпнихъ, земскихъ, вєвєсьвихъ есть уписанъ.

Книга земская кїевская записовая, поточная и декретовая, годъ 1712-1716, № 135; листъ 147 на обор.

IV.

Жалованная грамота короля Александра Макару Ивановичу Вручанцу на пустую землю Ремезовщину, съ обязанностию служить изъ нее земскую военную службу. 1506. Сентября 10. Подтвердительная грамота короля Стефана на ту же землю овруцкимъ землянамъ: Мартыну и Богдану Павловичамъ Макаревичамъ. 1585 февраля 20. Подтвердительная грамота на ту же землю короля Сигизмунда III овруцкимъ землянамъ: Мартыну, Михайлу, Степану и Ивану Павловичамъ Макаревичамъ. 1600 Марта 8.

Рову тисєза семь сотъ чотыриадцатого, мѣсяца Января тринадцатого дня.

На рокахъ судовыхъ земскихъ Киевскихъ, въ першій поведѣн-
 локъ по новымъ дѣти припалымъ и судовые одправоватѣся зача-
 тыхъ, przed nami Antonim Franciszkim na Wojutynie Siemickim,
 sędzią, Alexandrem na Olewsku Niemiryczem, podsędkiem, urzędni-
 kamі sądowemi, ziemskimi, Kijowskiemi personaliter stanowszy wie-
 lebnny ociec Feodor Makarewicz, pzezbiter cerkwi Owruckiey Świętego
 Mikolaia nahornego, confirmacją przywieleiu najlascniejszego krola
 jego mosci Zygmonta trzeciego, na pergaminie, zamoczona, z pieczę-
 cią zawieszistą mniejszey kancelaryey na wosku y z podpisem ręki
 tegoż najlascniejszego krola jegomości, antecessorom wysz mianowa-
 nego podawającego, racione introcontentorum, dana y miłosciwie con-
 ferowana, dla wpisania do xiąg mniejszych, ziemskich, Kijowskich
 per oblatam podał, prosząc sądu mniejszego, aby przyjęta y w
 xiągi wpisana była, którą sąd mniejszy, ad actieandum przymując, czy-
 tać przed sobą kazał y tak się w sobie, ruskim piśmem pisana, ma:
 Zygmont trzeci, Bożą miłością krol Polski, wielki xiąże Litowski,
 Raski, Pruski, Mazowiecki, Żmudski, Inflantski, Szwedski, Godski,
 Wandalski, dziedziczny krol. Oznaymniem tym listem naszym wszem
 wobec, każdemu z osobna, komu tego potrzeba będzie wiedzieć, teraz
 y na potym będącym: Bił nam czołem poddany nasz, ziemianin Ow-
 rucki, Marcin Pawłowicz Makarowicz, sam od siebie y imieniem
 braci swojej rodzoney: Michała, Stefana a Iwana Pawłowiczow Ma-
 karowicza y pokładał przed nami list sławney, a swiętey pamięci
 krola jego mosci Stefana, przodka naszego, z podpisem ręki jego
 krolewskiej mosci y za pieczęcią koronną, potwierdzenia listu krola
 jego mosci Alexandra, przodka też naszego, którym dał przodku ich
 Makaru Iwanowiczu Wruczaniu ziemię pusto w Owruczym, na imie
 Bemeżowszczyznę, którey to ziemi Ramenowszczyzny przodek ich y oni
 sami, do czasu niemałego, w dzierzeniu. I prosili nas za temi to Makar-
 wiczami niektory panowie rady nasze, abyśmy to im y teraz z łaski naszej
 krolewskey osobliwym listem naszym potwierdzili y umocnili, który
 oglondawszy, a widząc cały y niwczym nie podeyrany, w ten list nasz
 wpisac roskazaliśmy; y tak się w sobie ma: Stefan, Bożą miłością krol
 Polski, wielki xiąże Litowski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudski,
 Kijowski, Wołyński, Podolski, Inflantski y Siedmigrodski. Oznaymniem
 tym listem naszym wszem wobec y każdemu z osobna, komu to wiedzieć

należy, iż ukazywali przed nami poddani nasi, ziemianie Owruckie, na imie: Marcin, a Bohdan Pawłowiczy Makarowiczy list Alexandra krola jego mosci, wielkiego xięcia Litewskiego, przodka naszego, za pieczęcią wielkiego xięstwa Litewskiego, na papierze pisany, którym listem swoim opisnie, iż przodku ich Makaru Iwanowiczu Wruczaniu dali ziemie pustą w Owruczym, na imie Remezowszczyzną, ktorey to ziemie Remezowszczyzny, za tą daniną pomienioną, oni, od przodkow swoich w dzierzeniu będąc, bili nam czołem, abyśmy im tę ziemie Remezowszczyznę, według listu krola jego mosci Alexandra, przodka naszego, osobliwym listem potwierdzili y umocnili; ktory to list, słowo od słowa tak sie w sobie ma. Alexander, Bożą miłością krol Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, xiąże Pruskie, Żmudski y innych, namiesnikowi Owruckiemu, panu Sieniuszkowi Romanowiczowi: Bił nam czołem ten Wruczanie, na imie Makar Iwanowicz y prosił u nas ziemie pustowskiey, w Owruczym, na imie Remezowszczyzny y powiadał przed nami, coż ta ziemie dawno pusta leży y naśladow niema, przetoż abyś o tym dowiedział się, iesli będzie ta ziemie pusta, a naśladow nie będzie, y My iemu tę ziemie Remezowszczyznę dali, niechay on tę ziemie trzyma, a nam z niey służbę służy, po temu, jak y przedtym z tey ziemie służba szła; a uwiązać w tą ziemie posłaliśmy dworzanina Iwaszka Kryzyna. Pisan w Wilnie, Septembra dziesiątego dnia, indykta siódmego. A tak my, widząc prosbę ich być słuszną, y przychilając się w tym do confirmaciey naszej, wszem wobec na koronaciey naszej uczynionej, ten list, wysz opisany krola jego mosci Alexandra y tą ziemie, na nim opisana, na imie Remezowszczyznę, ze wszystkim na wszystko, iako się zdawna w sobie y w pożytkach swoich ma, tyle, ile nam przystoi, potwierdzamy y umacniamy tym listem naszym, chcąc to mieć, aby ten list, wyżey opisany, krola jego mosci Alexandra wszędzie, na każdym mieyscu był tey mocy y wagi, ktorey słuszney, według prawa być ma, tak iż oni tą ziemie Remezowszczyznę, według listu krola jego mosci Alexandra, ze wszystkimi do niey należytosciami, dochodami y pożytkami mają trzymać y wzywać, oni sami, żony, dzieci y potomkowie ich wiecznemi czasy; a z tego nam, gospodaru służbę naszą ziemską woienną służyć będą powinni, tak jako y przedtym z tey ziemie Remezowszczyzny przodkowie ich

sługiwali; a na umocnienie tey rzeczy ten list ręką naszą podpisałimy y pieczęć naszą koronną do niego przycisnąć roskazalimy. Dan w Warszawie, na seymie walnym koronnym, dnia dwudziestego miesiąca Februarii, roku tysiąc pięćset osmdziesiąt piątego, a krolewstwa naszego roku dziewiątego. Stefanus rex. Ioachym Wysocki. A tak my, z władzy y łaski naszej krolewskiej, przychyliwszy się prozbie tey, zostawiając w wierzchu pisanych osob y potomkow ich przy tey ziemi Remezowszczyźnie y wszystkich a wszelakich odtąd dochodach, należnościach y pożytkach, w wierzchu pisanych, list we wszystkich jego członkach, artykułach y wyrozumieniu, tyle, ile nam tego prawo pospolite pozwala, utwierdzamy y umacniamy, chcąc to mieć, aby niniejszy list nasz wszędzie y zawždy był tey mocy y wagi, ktorey słusnie według prawa mieć ma, mocą niniejszego listu naszego, który dla lepszey wiary y twardosci, ręką naszą podpisawszy pieczęć koronną do niego przywiesić roskazalimy. Pisan w Warszawie, na seymie walnym koronnym; roku tysiąc sześćsetnego, miesiąca Marca osmego dnia, a panowania krolewstw naszych: Polskiego trzynastego, a Szwedzkiego siedmego roku. У тоє конфирмації, при печаті коронной з весистою, подписи рукъ тими словы: Sigismundus rex. Zacharyasz Jełowicki. Котораяж то конфирмація, за подаемъ и прозьбою вышменованое особы подающее, а за принятемъ суду нынешнего, слово в слово до книгъ нынешнихъ есть уписана.

Книга земская кievская записовая, поточная и декретовая № 135, годъ 1712—1716; листъ 340.

V.

Подтвердительная грамота Сигизмунда I, выданная кievскимъ землянамъ: Василю Гаповичу Ущану, Ковону Хиневичу-Васьковцу, Яцку Семеновичу Мошкovicу, Федьку Ивановичу Волковичу, Гарасиму Тереховичу Пашиничу, Прокопу Антоновичу Болсуновичу и Степану Андреевичу Барановичу. Король Сигизмундъ, разсмотрѣвъ представленные имъ грамоты: Князя Александра (Омелька) Владимировича, В. К. Витольда, короля

Вазиліра, тажке раздѣльный актъ, составленный воеводами: виленскимъ, Юріємъ Николаевичемъ Радзивилловичемъ и кievскимъ, Андреемъ Янубовичемъ Немировичемъ, подтверждаетъ имъ право на потомственное владѣніе землями, съ обязанностию служить конемъ военную господарскую земскую службу, на равнѣ съ другими землянами кievской земли и съ освобожденіемъ ихъ отъ всякихъ другихъ повинностей. 1518, Іюля, 6.

Року тисеча семсотъ чотырнадцатого, месеца Январія двадцать второго дня.

На рокахъ судовыхъ, земскихъ, кievскихъ, въ першій повѣдѣнокъ по новомъ лѣти припалыхъ, и судове отправоватися зачатыхъ, przed nami: Antonim Franciszkim na Wojutynie Siennickim sędzią, Alexandrem na Olewsku Niemirczem, podsejdkiem, Urzędnikami sądowemi, ziemskimi, kijowskimi, comparens personaliter urodzony imię pan Roman Chyniewicz Waskowski, ekstrakt z metryki wielkiej wielkiego księstwa litewskiego, authentice wydany, z upisaniem w nim confirmacyey przywileiow, na dobra Moszkowskie, Hoszowskie, Uszczapowskie, Waskowskie i inne służącey, dla wpisania do ksiąg niniejszych, ziemskich, kijowskich, ratione introcontentorum, per oblatam podań, de serie verhorum tali: Awgust wtory, z Bożey łaski król Polski, wielki książe Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflanski, Smolenski, Siewierski i Czernihowski, a dziedziczny książe saski i elector. Oznajmujemy tym listem ekstraktem naszym, komuby o tym wiedziec należało, iż suplikowali do nas przez pany rady i urzędnikow urodzony Paweł Uszczapowski i Roman Chyniewicz Waskowski, upraszając nas o wydanie z metryki wielkiej wielkiego księstwa litewskiego potwierdzenia Wasylemu Haponowiczu Uszczapu, Kononu Chiniewiczu Waskowiczu, Jacku Semenowiczu Moszkowiczu i innym ziemianom wojewodztwa kpowskiego, na grunta ich dziedziczne, pod datą w nieyże wyrażoną i w teyże metryce wielkiego księstwa Litewskiego oblatowaną; de tenore ejusmodi: Zygmont, Bożą miłością, król Polski, książe Litewski, Ruski, Pruski, Żmudzki, Mazowiecki i ianych. Bili nam czołem ziemianie nasi ziemi kijowskiey: Wasyl Haponowicz Uszczap,

Konon Chyniewicz Waśkowiec, Jacko Semenowicz Moszkowiec, sami od siebie i od Fedka Iwanowicza Wołkowicza, Harasima Terechowicza Paszynicza, Prokopa Antonowicza Bołsunowicza, Stefana Ardrzejowicza Baranowicza i pokładali przed nami listy sądowe pana Juria Mikołajewicza Radziwiłowicza, wojewody wilenskiego, hetmana naywyższego wielkiego xiężęcia i pana Andrzeia Jakubowicza Niemirowicza, woiewody kyowskiego, dzierżawcy swisłockiego, w których listach opisuje: iż oni zdawna, z przadkow swolch, służbę ziemską woienną, przykładem iuszych ziemian ziemi kyowskey, służywali; a drugi list kniazia Alexandra Władymierowicza, na grunta ich ziemskie oyczyste dany, a trzeci list wielkiego kniazia Witołta, a czwarty list świętey i sławney pamięci króla imci Kazłmirza, oycza naszego, potwierdzający; w których listach, także opisuje, iż Wasila Haponowicza Uszczapowicza grunt, przezywaiemy Uszczapowszczyzna i Bełow na Złyne; Konona Chyniewiczza Waśkiewiczza grunt, przezywaiomy Waśkowski, na Hoszowie połowa z siedliszczem Bazarowką, z ostrowcem Podleźnickim, Uszczapowszczyzna i Waskowszczyzna, oyczyny ich między rzekami Żerewią i Uszą, po obapół potoka Sestynia, za Uszą, gdzie dworzyszczca przodkow ich byli, a Bełow na Złyne i połowa Hoszowicz z siedliskiem Bazarowką i z ostrowcem Podleźnickim, wysługa onych przodkow u wielkiego kniazia Witołta, według listu dzielczego jego mości brata naszego Alexandra, który list dzielczy i przed nami ukazywali. Jacka Semenowicza Moszkowicza grunt, przezywaiomy Moszkowski, między rzekami Norinią i Żerewią, Fedka Iwanowicza Wołkowicza i Harasima Terechowicza Paszynicza grunty ich, jedne przezywaiome Łowieckie a drugie Czyhurowskie, podle tego nad rzeką Uszą; Prokopa Antonowicza Bołsunowicza, grunt przezywaiomy Bołsunowski, Czornohubowski; Stefana Andzeiowicza Baranowicza, grunt przezywaiemy Baranowski, połowę Hoszowicz z ostrowcem Zeleźnickim; i bili nam czołem pomienione ziemiane nasi, abysmy na to dali im ten nasz list; i ziemie ich dziedziczne i wysłżone: Uszczapowszczyzne i Waśkowszczyznę, wyszey namienione, Moszkowskie, Wołkowskie, Paszynskie, Czornohubowskie, Bołsunowskie, a Baranowskie podwierdzili tym naszym listem. Ino gdyż pan Wilenski, naywyższy hetman, i pan Andrzej Jakubowicz Niemirowicz, woiewoda kyowski, podług listow starych wielkich kniaziey litewskich i sławney świętey pamięci królów ich

mosciow: Kazimirza, oycza naszego, Alexandra, brata naszego, pomienionym ziemianom te ziemie ich na wieczne czasy przysadzili i My, wysłuchawszy tych listow i dostatecznie z nich wyrozumiawszy, na ich czołombicie uczynili i na to dali ten nasz list; i te ziemie ich, w wierzchu opisane, ze wszystkimi pożytkami, jako się te ziemie w sobie mają, potwierdzamy tym naszym listem; mają ci ziemianie: Uszczap, Waśkowiec i inne pomienione, i ich żony, i dzieci, i szczadki onych, wyżej opisane ziemie trzymać i używać na wieczne czasy; a nam hoźpodaru służbę ziemską woienną koniem służyć powinni; jako inne ziemiane nasi w powiecie kyowskim, i wszystkich wolności zażywać, a inszych powinności niktorych nie mają pełnić. A na twardość tego i pieczęć naszą kazalismy przyłożyć ku temu naszemu listu. Pisan w Wilniu, pod lato Bożego narodzenia tysiąc pięćset osmnastego, miesiąca Iula szóstego dnia, indyktu trzynastego. Ian Hornostay, podskarbi ziemski i pisarz. My tedy król, do pomienionej supliki łaskawie się skłoniwszy, te potwierdzenie per extractum z kancellaryey wielkiej wielkiego xięztwa Litewskiego onym wydać i dla więkšej wagi pieczęć wielką wielkiego xięztwa Litewskiego przycisnąć rozkazalismy. Dan w kancellaryey naszej wielkiej wielkiego xięztwa Litewskiego, miesiąca kwietnia VII dnia, roku MDCCXIII, panowania naszego XVII roku. На томъ экстракти печать канцеляри великой великого князства Литовского есть притиснена, а подписи руць в тые слова: Karol Stanisław xiąże Radziwił, kanclerz wielki wielkiego xięztwa litewskiego; w niebytności wielmożnego xiędza regenta kancellaryey wielkiej wielkiego xięztwa litewskiego—Gregor Josef Roykiewicz, jego królewskiej mosci sekretarz. m. p. Который же то экстраеть, за поданемъ и прозбою вышъ менованного его милости подаючого, а за принятемъ суду нинешнего, де вербо адъ вербумъ, до книгъ нинешнихъ есть уписанный.

Книга земская киевская записовая, поточная и декретовая, годъ 1712—1716, № 135; листъ 359 на обор.

VI.

Рѣшеніе королевскаго суда по дѣлу о грабежахъ и насиліяхъ, причиненныхъ кievскому землянину Евхиму Беху овручскимъ старостою, Авраомъ Мышкою въ Варковичъ. Сигизмундъ III, разсмотрѣвъ документы представленные Бехомъ, признаеть за нимъ дворянскія права и передаетъ дѣло въ кievскій градскій судъ. 1599, Октября 2.—Изъ числа документовъ, представленныхъ Бехомъ, внесена копія подтверждающей грамоты Сигизмунда I Василю Беху на право потомственнаго владѣнія землею Беховщиною, съ освобожденіемъ его отъ всякихъ повинностей, за исключеніемъ земской военной службы конемъ. Грамота эта выдана Василю Беху на основаніи представленныхъ имъ Сигизмунду I грамотъ: князя Владиміра Ольгердовича, В. К. Витольда, короля Казимира и кievскаго воеводы Андрея Немировича. 1521, Августа 8

Року тисеча шесть сотъ осмдесять осмого, месеца Августа двадцать осмого дня.

В рочки судовые, кгродсьне, кievсьне, одъ дня девятнадцатого, месеца и року, вышь на акте менованныхъ, въ месте его королевской милости, Овручомъ припалме и судовне одправоватыся зачатые, передомною Дмитромъ на Жябокрикахъ Жябокрицкимъ, подчашимъ Виляковирскимъ, подвоеводымъ судовымъ енералу воеводства кievского и книгами нинешними, кгродскими, кievскими *personaliter stanowszy urodzony jego mość pan Alexander Bech, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich per oblatam podał extractъ z xiąg grodzkich łuckich, z corectą pieczęcią tegoż grodu i z podpisem ręki pisarskiej, z upisaniem w niem także extractu z xiąg ziemskich woiewodstwa kijowskiego i wyrażeniem w niem dekretu*

króla jego miłości Zygmunta trzeciego, między urodzonym panem Jewchymem Bechem, a jego moscią panem Abramem Myszka z Warkowicz, starostą owruckim, w sprawie w tym ekstrakcie, nizey inserowanym, mianowicie wyrażoney, stałego i ferowanego i szerzey w sobie obmawiającego, prosząc, aby przyięty i do xiąg wpisany był, którego ja, urząd, ad acticandum przyjmując, czytałem i temi jest pisany słowy: Wypis z xiąg grodzkich zamku łuckiego; roku tysiąc sześćset osmdziesiątego, miesiąca januarji dwudziestego piątego dnia, na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mosci Łuckim, przedemną, Mikołajem Obidzińskim, burgrabim łuckim i xięgami niniejszymi, grodzkimi łuckimi, personaliter comparens urodzony jego mość pan Alexander Bech, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich podał per oblatam extract z xiąg ziemskich woiewodztwa kijowskiego, z wpisaniem w nim dekretu króla jego mości Zygmunta trzeciego, między ziemianinem woiewodztwa kijowskiego, szlachetnym Jewchymem Bechem, a jego mosciem panem Abramem Myszka z Warkowicz, starostą owruckim, w sprawie, w tym extracie, nizey inserowanym, mianowicie wyrażoney, stałego i uczynionego, z pomienionych xiąg, z pieczęćmi i z podpisami rąk ich mosciow panow; sędziego i podsędka ziemskich kijowskich, także z podpisem ręki pisarskiej wydany, a o tym szerzey w sobie obmawiający, prosząc, aby przyięty i do xiąg wpisany był, którego ja, urząd dla wpisania do xiąg przyjmując, czytałem i tak się w sobie, pismem ruskim pisany, ma: Wypis z xiąg ziemskich woiewodztwa kijowskiego, roku od narodzenia syna Bożego tysiąc szescsetnego, miesiąca Oktobra szesnastego dnia, Na rokach ziemskich woiewodztwa kijowskiego, o świętym Michale, święcie rzymskim, w roku zwysz napisanym przypadłych i nazaiutrz tego święta, na mieyscu zwykłym, w zamku jego krolewskiej mości owruckim, sądownie odprawować zaczętych, przed nami, Ianem Axakiem, sędzią, a Harasimem Surynem, podsędkiem, urzędnikami sądowemi ziemskimi woiewodztwa kijowskiego, obliczne u sądu postanowiwszy się, ziemianin woiewodztwa kijowskiego, szlachetny Jewchym Bech, pokładał dekret króla jego mości, pana naszego miłościwego, pod pieczęcią koronną i z podpisem ręki podkanclerzego koronnego, pomienionemu Bechu dany, na wolność ziemską szlachecką, wyzwoleniem jego od powinności iurisdictioney wsze-

lakiey od starostwa owruckiego, jako też i o wolne czynienie z jego mocią panem starostą owruckim, o zabranie majątności jego przez jego mocią stałe, jako też szczyry rzecz na tym dekreście króla jego mości oczewistej rosprawy w tey sprawie, między rzeczonym Bechem, a jego mocią panem starostą owruckim uczynionym, opisana i wyrażona jest; i położywszy jego przed nami, prosił, aby, ku wiadomości naszej urzędowej, przyjęt i do xiąg ziemskich kijowskich wpisana był, ktorego dekretu my, sąd, ku wiadomości przyjmując, przed sobą czytać kazali i tak się w sobie ma: Zygmunt trzeci, Bożą miłością król Polski, wielkie xięże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Inflanski, Szwedzki, Gotski, Wandalski dziedziczny król, oznaymujemy tym naszym listem wszem w obec i każdemu z osobna, komu to wiedzić należy, iż gdy był pozwany przed nas i sąd nasz ninieyszy, pozwem naszym, urodzony Abram Myszka z War-kowicz, starosta nasz owrucki, od ziemianina naszego, woiewodztwa kyowskiego Jewchyma Becha, o zabranie gruntow jego dziedzicznych od imieniczka jego Bechowicz, ktore grunty, jakoby starosta owrucki do starostwa owruckiego zabrać i gwałtownie przywracać miał, a przytym o naiazdy gwałtowne na dom jego, zadawanie ran, czynienie pochwałek, niebezpieczności na zdrowie jego i pobranie rzeczy ruchomych, za ktoremi to: gwałtownym posiadaniem gruntow jego dziedzicznych Bechowskich, naiazardami i innemi dolegliwościami swemi, Bech szacował sobie szkod na cztery tysiące kop groszy litewskich, jako szczyry ten pozew w sobie opisano i dołożono ma; na roku tedy ninieyszym, za tym pozwem przypadłym, na trzecim wołaniu, jako na roku zawitym, to jest miesiąca octobra wtorego dnia, postanowiwszy się strona—powod, Jewchym Bech sam oblicznie u sądu naszego, według pozwu swego, pokazując protestacie urzędową, o zabranie gwałtownie gruntow swoich dziedzicznych Bechowskich, o pobranie majątności ruchomey i szkody insze, za tymi najazardami poczynione, nadto pokazywał dekret nasz, u Malborku, miesiąca Iuny dwunastego dnia, w roku przeszłym, dziewięćdziesiąt osmym, między boiarami owruckiem, a tymże starostą owruckim uczyniony, którym dekretem, my, gospodar, nie widząc żadney Bechowej powinności ku zamku i starostom naszym owruckim, onegośmy z prawem jego na stronę odłożyli, ktore to prawo swoje on teraz pokrzeplając i przy

nim stojąc, pokazał przed nami list świętej pamięci króla jego mości Żygmunta, pod pieczęcią wielkiego xięstwa litewskiego w te słowa pisany: Żygmunt, Bożą miłością król Polski, wielkie xięże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki i innych: bił nam czołem boiarzyn nasz Basil Bechowicz, i pokładał przed nami list sądowy pana Andrzeja Niemirowicza, wojewody kyowskiego, dzierżawcy swisłockiego, w którym liscie opisuje, że iż boiarzyn owrucki Fedko Wesniak uprosił był u nas ziemią, za puste, tego Wasila Bechowicza, a oyczycy tej ziemie niepowiedział; a drugi list kniazia Wołodymierow datum na tę ziemię Bechowszczyznę, a trzeci list wielkiego kniazia Witowta, a czwarty list świętej i sławney pamięci króla Kazimierza potwierdzony, i bił nam czołem boiarzyn nasz, Wasil Bechowicz, abyśmy jemu na to dali nasz list i ziemię Bochowską, potwierdzili naszym listem; ino gdyż pan Andrzej Niemirowicz, według listow starych wielkich kniaziey i świętej sławney pamięci króla Kazimirza temu Wasilu Bechowiczu tę ziemię przysądził, na wieczne czasy; my, wysłuchawszy tych listow i dostatecznie z nich wyrozumiawszy na jego czołembicie uczynili; na to dali mu ten nasz list i tę ziemię Bochowską ze wszystkimi pożytkami, jako ta ziemia w sobie ma, leżąca przy rzece Uszy, potwierdzamy tym naszym listem; ma Wasil Bechowicz i jego żona, dzieci i potomki ich one ziemie, wierzchu pisaną, trzymać i używać na wieczne czasy, a nam, gospodaru z tego służbę woienną koniem służyć, potemu jako i insi boiarowie naszy w powiecie kyowskim i wszystkich wolnosciey zażywać; a inszych powinosciey niektórych niemaią pełnić, a na twardosć tego i pieczęć nasze kazalismy przyłożyć k temu naszemu listu. Pisan w Wilnie, od lata Bożego narodzenia tyciąc pięćset dwodziesiątego pierwszego, miesiąca augusta osmego dnia, indikta piętnastego. Iwan Hornostay, podskarbi ziemski i pisarz. Nadto ukazał dekret, pod datą w Owru czym, roku tysiąc pięćset piędziesiąt trzeciego, pod tytułem i pieczęcią wielmożnego Fredrika Hlebowicza Pronskiego, wojewody kyowskiego, którym z oczewistey rozprawy, między Wasilem Bechem a dzierżawcą owruckim, Iozéfem Michajłowiczem Chaleckim nakazał, aby ten dzierżawca owrucki, i po nim będące, Becha i potomkow jego, z gruntem ziemiey jego Bechowicz, do przysądu i żadnych powinosciey ku zamkowi i starostom owruckim niczym nieprzymuszał, tylko, jako ta ziemia

Bechowiczy Fedorowi Bechowi i potomkom jego na służbie wojennej jest wielmożnością dana, tak, aby też z niey Becha i potomkow jego pod przysąd swoy nieprzywracali, grabieżow nie czynili, ani do żadnych służeb niezwykłych nieprzyciągali, jeno to samo, iż mają, służbę wojenną koniem służyć, a pod przysądem kijowskim być, co szerzey w sobie ten list opisany ma, prosząc nas za tym Bech, abyśmy nakoniec onemu skuteczną sprawiedliwość dekretem naszym uczynili, na co, od pozwaney strony, starosty owruckiego, za mocą jego zupełną, szlachetny Stanisław Witowski, na zysk i stratę, z pieczęcią i z podpisem ręki własney jego, jemu daną, powiedział, iż, nie przyznawając stronie powodowey i Bechowi żadnego zabierania gruntow i majątnosci jego, także niazdow, ran, pochwałek i inszych rzeczy, w pozwie mianowanych, ktore mieni mieć od starosty owruckiego, aby dobra ktore byli, czego się nie przyznawaią, tedy tu starosta o rzeczy takowe należności sądu, to iest forum niema i jemu, jako szlachcicowi, obywatelowi tameyszemu, tu się sprawować nie powinien, ale odesłania, jak o dobra ziemskie, także i o szkody, jesli by jakie byli, do sądu należnego prosił; a tak my, gospodar z pauny radami naszemi, przy nas na ten czas będącemi i prawnie nauczonemi, wysłuchawszy dostatecznie sporow i odporow obudwoch stron, a bacząc z dekretu Malborskiego, ktorym jest ten Bech z prawem swoim od boiar owruckich i powinności ich ku zamku i starostom owruckim na strone odłożony, jako też i z terazniejszych wywodow, listow i innych praw jego, na ziemlice jego dziedziczną Bechowszczynę, za ktorym onego Becha, jako szlachcica, wolnościom prawa pospolitego z dobrami jego podległego, o te rzeczy, w sprawie mianowane, do sądu należnego odsyłamy niniejszym dekretem naszym, do ktorego, dla lepszey wiary i świadectwa, pieczęć naszą koronną przycisnąć jesteśmy roskazali. Pisan w Warszawie, roku tysiąc pięćset dziewiędziesiąt dziewiątego, miesiąca oktobra wtorego dnia, a panowania królestw naszych: polskiego dwunastego, a szwedzkiego szostego roku. U tego dekretu króla jego mości pieczęć przycisniona, a podpis ręki podkanclerzego i pisarskiej temi słowy: Pe: Żyticki, episcopus Cul. R. P. vicceanc. Zacharyasz Jełowicki; ktory że to list, dekret jego królewskiej mości przerzeczonego Becha pokładany, słowo w słowo do xiąg spraw sądowych ziemskich woie-

wodztwa kijowskiego wpisany, z których i ten wypis, pod pieczęciami naszymi rzeczonemu Jewchymu Bechu jest wydan. Pisan w Owruczym; u tego dekretu, przy pieczęciach przycisnionych, podpis rąk w te słowa: Ian Aksak, sędzia ziemski kijowski, m. p., Harasim Saryn podsędek ziemski kijowski m. p., Jwan Łozka, pisarz ziemski kijowski m. p., korigował z xiągami Krasowki m. p. Który że to dekret, per oblatam podany, za podaniem i prozbą wysz menowanej osoby podawaiącey, a za moim urzędowym przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, słowo w słowo, do xiąg niniejszych grodzkich łuckich jest wpisany m. p.; z których że to xiąg i ten wypis, pod pieczęcią grodzką łucką jest wydany. Pisany w zamku łuckim; cor-rexi laworski. U tego extractu dekretu pieczęć grodu łuckiego jest przycisniona, a podpis ręki jego mosci pana pisarza temi słowy: Kąstanty Bagusław Zubczewski, podczaszy nowogrodzki, pisarz grodzki łucki. Котораяжъ то облата екстракту помененого декрету, за подапемъ и прозбою выншъ менованое особы подаючое, а принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нынешнихъ вродскихъ киевскихъ есть уписаная.

Книга городская киевская записовая, поточная и декретовая № 3, годъ 1686—1688; листъ 138.

VII.

Жалованная грамота короля Сигизмунда I, подтверждающая на основании, заявленныхъ ему, болге древнихъ документовъ, овруцкому, землянину, Тимошу Барановскому право на владѣніе землями: Задановскою, Барановскою и островомъ Залезницкимъ, подъ условіемъ служить съ этихъ земель службу конную земскую на равнѣ съ другими землями. 1831, Юня 17.

Року тисеча шесть сотъ осмьдесятъ четвертого, мѣсяца Августа деятаго дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости Овруцкомъ, передомною Ремяномъ Суриномъ, писаремъ земскимъ киевскимъ, подьстаростымъ вгородскимъ овруцкимъ и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими personaliter stanawszy szlachetny pan Iosef Baranowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich (a postrzegając całości honorowi, condiciej, tudzież i substantiej swojej, ponieważ przez ogień przypadkowy z dopuszczenia Boskiego, xięgi grodzkie dawniejsze wszystkie, jedne w murowanej u świętego Wasilia, a drugie w monastyrze, w świętej Przczystej cerkwiach, w schowaniu będące, pogorzeli) znowu per oblatam podał ekstrakt z pomienionych xiąg grodzkich, owruckich, zgorzałych, authentyce wydany, z upisaniem w niem przywieleju jego królewskiej mosci panom Baranowskim na rzecz, niżej w tym że przywileiu inserowanym, wyrażoną, danego i służącego; ktorego podawiający prosił, aby przyjęty i do xiąg upisany był; a tak ja urząd, dla wpisania do xiąg niniejszych przyjmując, czytałem i tak się w sobie ma: Wypis z xiąg grodzkich zamku jego królewskiej mosci Owruckiego, tysiąc szescset czterdziestego szostego, miesiąca Ianuarii dwudziestego piątego dnia, na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mosci owruckim, przedemno Marcinem Wasilkowskim, namiesnikiem podstarostwa owruckiego, stanawszy oczewisto szlachetny pan Alexander Baranowskij, dla wpisania do xiąg niniejszych grodzkich owruckich podał per oblatam list jego królewskiej mosci, na dobra Zadanowskie, w rzeczy niżej mianowanej, służący, o czym ten list szyrzej w sobie obmawia, ktorego podawszy, prosił, aby przyjęty i w xięgi niniejsze wpisany był, ja urząd, ten list przyjmując, przed sobą czytać kazałem i tak się w sobie ma: Żygmunt, Bożą miłością król polskij, wielkie xiąże Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Żmudzkie i innych, dzierżawcy wruckiemu, panu Michajłu Michajłowiczu Chaleckiemu i inszym starostom, kto i na potym od nas będzie ten zamek Wrucki dzierżeć; bił nam czołem ziemianin Wrucki powiatu kijowskiego, Tymosz Baranowskij y pokładał przed nami różne prawa i przywileia od świętej pamięci przodków naszych na ziemię w Wruckim powiecie, nazwaną Zadanowską, Baranowską i ostrow Zaleznicki i prosił nas, abyśmy iemu samemu, potomkom i szadzkom jego te pomienione dobra, według daniny przodków na-

szych, przywileiem naszym potwierdzić rozkazali, zostawiając go przy wolnościach i swobodach, aby on sam, potomki i szczadki jego, nam konno służbę ziemską wespół z inszemi ziemiany i z paną radą naszą, służyli; i my, poradziwszy się z paną radą naszą, na czołembicie jego, te wszystkie prawa i przezwileia, na daninę jego służące stwierdziwszy i zmocniwszy, ten nasz list, z przycisnieniem pieczęci koronney i za podpisem ręki kanclerza i pisarza naszego, daliśmy. Pisan w Krakowie, roku tysiąc pięćset trzydziestego pierwszego, miesiąca Iuni dnia siedmnastego, indicta czwartego; u tego listu pieczęć koronna jest przycisniona, a podpis rąk temi słowy: Valentius Dabiński, R. cancelerius; na własne rozkazanie jego królewskiej mości— Zachariasz Iełozicki S. K. manu propria. Который же то листъ, за подаемъ вышъ мепованое особы, а за приняемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нынешнихъ вгородскихъ оvrуцкихъ есть уписанъ, съ которыхъ и сей выписъ, под печатью вгороду оvrуцкого есть выданъ; писанъ въ Оvrучомъ, ворыжговаль Закусию. У того экстракту печать вгородская оvrуцкая есть притесненная, а подпись руки писарское теми словы: Семень Визгура, городничий кievскій, писарь вгородскій оvrуцкий. Который же то экстрактъ, за подаемъ и прозьбою вышъ мепованое особы подающего, а за приняемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нынешнихъ вгородскихъ оvrуцкихъ есть уписаны.

Книга вродская оvrуцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 591 на обор.

VIII.

Рѣшеніе суда, наряженнаго Сигизмундомъ Августомъ, для разсмотрѣнія дѣла объ обидахъ, причиненныхъ землянамъ кievскимъ: Мошковичамъ, Болсуновичамъ и Барановичамъ оvrуцкимъ старостою Криштофомъ Кмитичемъ. Судъ, рассмотрѣвъ жалобу и, представленную истцами, грамоту Сигизмунда I, приказалъ Кмитичу не принуждать истцевъ къ боярской земской службѣ, считать ихъ землянами и уплатить имъ 20 рублей штрафу

за то, что онъ самопроизвольно сажалъ ихъ въ тюрьму и причинилъ имъ потерю документовъ. 1546, Юня 26. Сигизмундъ Августъ подтвердилъ это рѣшеніе. 1547, Апрѣля 6. При дѣлѣ приложена копія грамоты Сигизмунда I, который освобождаетъ, на основаніи предъявленныхъ ему документовъ кievскихъ земель: Уцаповъ, Хиневичей-Васьковскихъ, Пашиничей, Волковичей и братію ихъ отъ повиностей путныхъ бояръ овруцкаго замка и приказываетъ овруцкому старостѣ, Тыхну Гринковичу Козинскому считать ихъ землянами. 1535, Марта 13.

Року тисеча семь сотъ чотырнадцотого, месеца Январія десятогонадцатого дня.

На рокахъ судовыхъ, земскихъ, вневскихъ, въ першій понедѣлюеъ по новымъ лѣти припалыхъ и судовые одправоватися зачатыхъ, przed nami: Antonim Franciszkim na Woitynie Sienickim, sędzią, Alexandrem na Olewsku Niemiryczu, pndśędkiem, urzędnikami sądowemi ziemskimi kyowskimi, comparens personaliter, urodzoni ich mość panowie: Piotr Uszczapowski, skarbnik smoleński i Roman Chiniewicz-Waśkowski, skarbnik bractawski, extract z metryki wielkiej wielkiego xięztwa litewskiego, authenticie wydany, z upisaniem w niem dekretu między zeszlęmi niegdy ich mosciami pany Moszkowskiemi, Bołsunowskiemi, Baranowskiemi i inneni, ratione introcontentorum, stałego i ferowanego, dla wpisania do xiąg ninieyszich kijowskich per oblatam padali, de eo verborum, qui sequitur tenore: August, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski Mazowiecki, Zmudzki, Kyowski, Wołynski, Podolski, Podlaski, Inflantski, Siewierski, Smoleński, i Czernihowski, a dziedziczny xiąże Saski i elector. Oznaymujemy tym listem extractem naszym, komu by o tym wiedzieć należało: suplikowali do nas przez panow rady, urzędnikow, przy boku naszym rezydnujących, urodzeni: Paweł Uszczapowski i Roman Chyniewicz-Waskowski, upraszając o wydanie per extractum z metryki wielkiej wielkiego xięztwa litewskiego listu sądowego Iwana Moszkowicza, Fiłona Bołsunowicza, Fedka Baranowicza i innych ziemian kyowskich, pod datą niżej wyrażoną i w tey że metryce wielkiego xięztwa litewskiego

oblatowanego, de tenore verborum tali: Zygmunt Awgust, Bożą miłością, król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski i daley: czyniemy znamienito tym naszym listem niniejszym i na potym będącym, iż pokładali przed nami ziemianie powiatu kijowskiego: Iwan Moszkowicz, Fiłon Bołsunowicz, a Fedko Baranowicz list sądowy naywielebniejszego Iuria Chwalczewskiego, biskupa łuckiego i beresteckiego, a pana Iwana Jurewicza Hlebowicza, woiewody kijowskiego i bili nam czołem pomienieni ziemianie, abyśmy, do wiadomości naszej hospodarskiej przypusciwszy ten list sądowy, do xiąg kancelariej naszej wielkiego xięstwa litewskiego wpisać kazali w ten nasz list; który list sądowy tak się w sobie ma: Wypis z xiąg sądowych panow rad wielkiego xięstwa litewskiego: Z roskazania króla jego mosci i wielkiego xiężenia Zygmonta patrzyli tego dzieła xiążęta: Iury Chwalczewicz, biskup łucki y berestecki i pan Iwan Jurewicz Hlebowicz, woiewoda kijowski, lata Bożego narodzenia tysiąc pięćset czterdziestego szostego, miesiąca Iunia dwudziestego szóstego, dnia, indikta czwartego, w piątek, nazajutrz Bożego Ciała. Staneli w sprawie, oczewiscie żałowali ziemianie hospodarscy powiatu kiowskiego: Iwan Moszkowicz, a Fiłon Bołsunowicz a Fedko Baranowicz i innych poplecznikow swoich imieniem na dzierzawce naszego owruckiego, pana Krzysztofa Kmitycza o tym, iż on bracią ich: Hregorego Moszkowicza, Iwana Baranowicza łapał i w więzienie sadzła, za którym łapaniem ich w ten czas pogineli listy króla jego mosci Alexandra, w którym opisano było, że pan Marcin Gasztoltowicz wysyłał kniazia Fedora i ziemianina kijowskiego imionami ich oyczystemi i wysłużonemi dzielić i inne listy ich mosciow hospodarow różne i wielkich xiążąt litewskich, przodkom ich na oyczyzny własne dziedziczne dane, ktore teraz zażywaią ciż ziemiane, szczadki ich i list pana Juria Mikołajewicza i pana Andreia Niemirowicza, woiewod kijowskich sądowe, ktoremi wyzwoleli od stroż zamkowych i od innych powinności zamku Owruckiego tych ziemian; Pan Krzysztof, na żalobę odpiraiąc się, mówił: powinni oni u wrot zamkowych strzec, ale jednak na stroży chodzić nie chcieli, ja za to bracią ich łapał y do więzienia sadzał. Ci: Iwan Moszkowicz, Fiłon Bołsunowicz i Fedko Boranowicz, stoiąc oczewiscie u prawa powiedzieli iż nie powinniśmy u zamkowych wrot strzec i niktorych powinności

zamkowych pełnić; choć te listy ich mosciow gospodarow i wielkich xiążąt litewskich i sądowe nam, za łapaniem twoim, pogineli, ale jednak list i drugi, u przyjaciela, na innym miejscu w schowaniu był, także starego Zygmunta; ten i teraz mamy, który pokładali; sprawy pisarza jego mości Michała, i ktorego panowie ich mość słowo od słowa raczyli tu wpisać, ten list tak się w sobie ma. Dzierżawcy naszemu owruckiemu panu Tychnu Hrynkowiczowi Kozinskiemu y innym dzierżawcom Owruckim, którzy na potym będą ten zamek nasz od nas trzymać; żalowali nam ziemianie ziemi kijowskiej: Wasil Uszczap, Mikołaj Chyniewicz Waškowski i Andrzej Paszynicz i Tymofey Wołkowicz z bracią swoją, o tym: iż bojare pentni Owruckie każą im powinności zamkowe odbywać, stroże u wrot zamku naszego Owruckiego pilnować, z listami iezdzić; a oni z przodkow swoich tych powinności nie odbywali i z listami nie jeździli, stroży u wrot zamkowych nie pilnowali; także oni przed nami ukazywali listy sądowe i niektore od gospodarow ich mosciow braci naszych i wielkich xiążąt litewskich na oyczyzny swoje dziedziczne i wysłużone: Uszczapowiczy i Waškowiczy, między rzekami Uszą i Zerewią; Czyhyrowską, a Łowieckie, nad rzeką Uszą leżace, Bełowo na Złynie i Hoszowicze, niedaleko zamku naszego owruckiego, z ostrowcem Zaleznickim, przodkom tych ziemian dane, jako to listy sadowe pana Wilenskiego, hetmana najwyższego wielkiego xiężęcia, starosty grodzinskiego, morszałka naszego dwornego, dzierżawcy lidzkiego i bielickiego, pana Juria Mikołajewicza Rodziwiłowicza, wojewody kijowskiego, dzierżawcy swisłockiego, pana Andrzeia Jakubowicza Niemirowicza, w którym jest opisano: iż te listy przodkow ich z temi boiarami owruckiemu patrzyli, i w tym ich prawych znaleźli, i niekazali im tych powinności zamkowych pełnić, ale tylko kazali im wespoł z ziemianami z oyczyzn swoich dziedzicznych i wysłużonych na służbę ziemską woienną iezdzic; i bili nam czołem, abyśmy ich przy tych listach zostawili z oyczyznami ich; przed to, gdyż pan Wilenski i wojewoda Kijowski w tym prawych ich znaleźli, nam nie godzi się poddanym naszym nowin ustanowiać, a tak, żebyś tym boiaram putnym przykazał, żeby oni do powinności niektórych zamkowych z sobo niepociągali i dali im w tym pokoy; niech oni służbę ziemską woienną z oyczyzn swoich dziedzicznych i wy-

służonych nam gospodaru służy, wespół z ziemianami kijowskiemi, podług listow gospodarow, braci naszych, wielkich, xiążąt litewskich i podług listow sądowych pana Wilenskiego i pana wojewody kijowskiego, koniecznie żeby nam o tym więcej nieżałowali. Pisan w Wilnie, pod lato Bożego narodzenia, tysiąc pięćset trzydziestego piątego, miesiąca Marca trzynastego dnia, indicta osmego. Panowie ich mość, żałoby i odporu tego listu hospodarskiego dostatecznie wysłuchawszy, widząc, iż hospodary ich mość, w listach swoich i wielkich xiążąt litewskich, raczyli pisać, że oni listu sądowego wojewod kijowskich, przed ich mości pokładali, któremi od stroż zamkowych i od innych powinosci, od putnych boiar owruckich odciągali się i prawo w tym od nich nalezione, które listy umocniwszy hospodar imć swoim listem, z tych powinosci wszystkich niezwykłych onych wyzwolić raczył, znaleźli ich mości, iż pan Krzysztof niesłusznie ich, jako szlachtę, z oyczyznami ich dziedzicznymi i wysłużonemi (do powinosci pociąga). Dwudziestu rublami groszy nawiązać i rok tey nawiązce zapłacić dołożyli ich mość od niniejszego dnia za niedziel cztery; a co się tycze stroży i innych powinosci zamkowych, o tym oni, mając bydz zachowane z oyczyznami swemi, podług listow hospodarskich i wielkich xiążąt litewskich; i nikotorego przemuśzenia nie mają czynić dzierżawcy owrucky nad one listy hospodarskie. Pisan w Wilne. U tego listu pieczęci dwie, a podpis: Ostafi Wołowicz. Iakoż te listy, z wierzchu pisane, do xiąg kancelariay naszej wielkiego xięztwa litewskiego, z rozkazania naszego jest zapisane. Pisan w Warszawie, roku Bożego narodzenia tysiąc pięćset czterdziestego siódmego, miesiąca Apryla szostego dnia, indikta piętego. Iermohen pisarz. My tedy, król, do pomienionej suppliki łaskawie się skłoniwszy ten list sądowy per ekstraktum z kancelariay wielkiej wielkiego xięztwa litewskiego onym wydać, i dla więksey wagi pieczęć wielką wielkiego xięztwa litewskiego przycisnąć rozkazalismy. Dan w kancelariay naszej wielkiej wielkiego xięztwa litewskiego, miesiąca kwietnia VII dnia, roku MDCCXIII, panowania naszego XVII roku. На томъ екстракту печать велика великого князтва литовского есть притиснена, а подписи руць теми словы: Karol Stanisław, xiąże Radziwił, kanclerz wielki wielkiego xięztwa litewskiego, w niebytnosci wielmożnego xiędza regenta kancelariay

wielkieu wielkiego xiąztwa litewskiego—Gregorz Jozef Roykiewicz, jego królewskiej mości sekretarz m. p. Приписокъ зась нижей печати тыми есть написаны словы: ekstrakt oblaty listu sądowego, między Iwanem Moszkowiczem i innymi ziemianami kijowskiemi, a panem Krzystofem Kmiticzem, starostą owruckim ferowanego, na affektacyę urodzonych: Pawła Uszczapowskiego i Romana Waśkowskiego jest wydany i de werbo ad werbum korygowany. Который же то екстрактъ, за поданемъ и прозбою вышъ менованныхъ ихъ милостей подавающихся, а за принятемъ суду нынешнего слово в слово, зъ початеу ажъ до конца до книгъ нивешнихъ земскихъ киевскихъ есть уписаны.

Книга земская кievская записовая, поточная и декретовая, годъ 1712—1716, № 135; листъ 357.

IX.

Рѣшеніе королевскаго суда по дѣлу между кievскими землянами: Хо-мою Мошковичемъ и Васиіемъ Ущапомъ и овруцкимъ старостою Криштофомъ Кмитичемъ. Король, разсмотрѣвъ предъявленные ему документы и собравъ показанія свидѣтелей, призналъ Мошковскихъ и Ущаповскихъ землянами и запретилъ овруцкимъ старостамъ требовать съ нихъ бо-ярской повинности и подчинять ихъ земскому суду. 1544, Августа 30.

Року тисеча шестьсотъ осмдесять осмого, мѣсяца декабря три-надцатого дня.

На уряде вгородскомъ, в месте его королевской милости Овѣ-ручимъ, передомною, Станиславомъ Михаиломъ Журавовскимъ, намесникомъ на тотъ часъ вгородскимъ енералу подвоеводства киевского и кынами нынешними, вгородскими, киевскими сопрagens personaliter urodzony jego mość pan Ian Moszkowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, generału woiewodztwa kyewskiego

per oblatam ekstrakt, z xiąg grodzkich owruckich, z correctą, pieczęcią i z podpisem podstaroscinskim, z upisaniem w nim przywileiu świętey pamięci, króla jego mości Zygmunta, na rzecz, w tym że przywileiu mianowicie wyrażoną, ich mościom panom Moszkowskim, dziedzicom wsi Moszkow danego i służącego wydany (prae via facta manifestatione, że xięgi grodzkie owruckie dawnieysze, ob quem nescitur casum fortuitum, zgorzeli) podał, ktorego tenor sequitur talis: Wypis z xiąg grodzkich zamku owruckiego: Roku tysiąc szescset szescdziesiąt trzeciego, miesiąca Maia dziewiętnastego dnia, na urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości owruckim, przedemną, Michałem Michałkiewiczem Konczakowskim, namiesnikiem podstarostwa owruckiego, postanowiwszy się oczewisto pan Fedor Moszkowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich owruckich, podał per oblatam list, albo przywilej świętey pamięci króla jego mości Zygmunta, na rzecz, w tym przywileiu mianowicie wyrażoną, panom Moszkowskim służący i dany, o czym ten przywilej szerzey w sobie opiewa, którego podawszy, prosił, aby przyjęty i w xięgi niniejsze wpisany był, a tak ja, urząd, przyjmując czytałem, który, ruskim pismem pisany, tak się w sobie ma: Zygmunt trzeci, Bożą miłością król polski, wielkie xięże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Inflanski i Szwedzki, Gotski, Wandalski, dziedziczny król. Oznamujemy tym naszym listem, wszystkim wobec i każdemu z osobna, komu by to wiedzieć należało, niniejszym i potym będącym. Bili nam czołem ziemianie wojewodztwa kyowskiego: szlachetne Josef Wasilewicz Uszczap i Hrygory Jaskewicz Moszkowski, sami od siebie i od inszych braci swey, ziemian naszych tegoż powiatu kyowskiego i pokładali przed nami list sądowy, króla jego mości Zygmunta Awgusta, świętey pamięci wuia, przodka naszego, pod pieczęcią jego krolewskiej mości, z podpisem Jana Hayka, pisarza króla jego mości, prosząc, abysmy to do wiadomości naszej hospodarskiej przypusciwszy, ony w xięgi kancelaryey naszej koronney wpisać kazali, który słowo do słowa tak się w sobie ma: Zygmunt Awgust, Bożą miłością krol Polski, wielkie xięże Litewskie, Ruski, Pruski, Zmudzki, Mazowiecki i innych, potrzalismy tey rzeczy z pany radami naszymi: stali przed nami oczewisto, żalowali nam ziemiane nasi powiatu kyowskiego: Choma Moszkowiec, Wasil Uszczap, sami

od siebie i od inszych braci swej, ziemian naszych tegoż powiatu kyowskiego, na derżawce naszego owruckiego, pana Krzystopha Kmicica i powędzeli przed nami, iż pan Krzystoph, przy boiarach naszych putnych, owruckich, do stroży wrot zamku naszego owruckiego i do przysądu swego gwałtownie nas przymusza; a my z przodkow swoich, jak do tych żadnych powinności, tak i pod przysąd urzędu owruckiego niepodlegli, na coż oni przed nami niemało listow dawnych przodkow naszych hospodarskich, na wolności swoje szlacheckie i na grunta imienia swego pokazywali, w których pisze, iż oni nijakich powinności czynić nie powinni, tylko służbę ziemską wojenną koniem, zarowno z inszemi ziemiany naszemi kiowskiemi służyć powinni; pan Krzystoph Kmicic, na tę załobę ich odpor czyniąc, powiedział: iż ja żadnych krzywđ im w tym nad wolność ich szlachecką nigdy nie czynił, tylko nie wiem dla jakiej przyczyny to na mnie teraz załuią się, a jeśli oni w tym jaką krzywđę mają, to wszystko w niewiadomości moiej; i ja sam tego dobrze wiadom, że oni żadney powinności ku zamku owruckiemu czynić nie powinni, tylko służbę ziemską, zarowno z szlachtą powiatu kijowskiego, służą, także i do przysądu swego ich nie ciągnę, jako i zdawna oni nie byli, tedy my, z panami radami naszemi, tey załoby i odporu z oboch stron ich wysłuchawszy, i tych też spraw ich listow oglądawszy, a ku temu ziemian naszych kijowskich, którzy na ten czas przy dworze naszym hospodarskim byli: Fedora Ielca, Sołtana Steckiewicza, Stasia a Niemira Surynow, pytaceśmy kazali, iesliby oni jako powinność ku zamku naszemu Owruckiemu czynić powinni byli, abo też pod przysądem dzierżawcow naszych owruckich być miały, tedy te ziemianie nasi przed nami wyznali: iż świadomismy tego dobrze, że oni powinności nijakiej nieczyniwali, tylko służbę ziemską, koniem z nami służywali i teraz służą; my, namowiwszy się z pany radami naszemi, według tych listow ich i też według zeznania samego para Krzysztopha Kmicica i ziemian naszych, zwysz pomienionych, tych to ziemian naszych: Chomę Moshkowicza a Wasila Uszczapa z inszą bracią ich, przez sąd nasi hospodarski tym listem naszym zachowuiemy przy wolnościach ich szlacheckich, ich samych i potomkow ich wiecznemi czasy; a dla lepszey twardości tego listu naszego i pieczęć naszą przycisnąć roz-

kazalismy. Pisan w Brzesciu, roku Bożego narodzenia tysiąc pięćset czterdziestego czwartego, miesiąca Awgusta trzydziestego dnia, indicta wtorego. U tego listu pieczęć jego królewskioy mości, a podpis pisarski temi słowy; Jan Hayko, pisarz; ktorey prozbie ich, jako słuszney i prawney, my gospodar łaskawie się przychyliwszy, ten, wierzchu pisany, list, a mając go we wszystkich za zupełny, cały i niepodeyrzany, do xiąg kancellariey naszej wpisać i dla lepszey wiary, świadectwa i twardosci tey rzeczy pod pieczęcią koronną im wydaćmy rozkazali. Pisan w Warszawie, na seymie walnym koronnym, roku od narodzenia syna Bożego tysiąc szesćsetnego, miesiąca Marca osmnastego dnia, a panowania królewstw naszych: polskiego trzynastego, a szwedzkiego siedmego roku. U tego listu, albo przywileiu jego królewskioy mości pieczęć koronna jest przyciszona, a podpis ręki temi słowy: Pe: Tylioky, Ep. Vai: (sic) R. P. wicekancelarius. Sprawa wielebnego w Bodze jego mości xiędza Piotra Tylickiego, biskupa Chełmińskiego, podkancelerzego koronnego. Zacharjasz Jełowicki. Który że to list, albo przywilej jego królewskioy mości, za podaniem i prozbą zwyż mianowaney osoby, a za przyjęciem moim urzędowym, do xiąg niemieyszych, grodzkich, owruckich jest upisany, z których i ten wypis, pod pieczęcią grodzką owrucką, w roku teraznieyszym, tysiąc szesćseth osmdziesiątym, miesiąca Nowebra dwudziestego dziewiątego dnia jest wydany. Pisany w zamku owruckim m. p. Correxii Konczakowsky. У тоє обляты екстракту печать вгроду овруцъкого есть притысненая, а подпись руки его милости пана подстаростого теми слови: Remian Surgyn, łowczy nowogrodzki, podstarosci grodzki owrucki. Kотораяъ то облята екстракту того привелею, за поданемъ и прозбою вышъ менованое особы подаваючое, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до вныгъ вынешъныхъ вгродскихъ виевскихъ есть уписана.

*Книга гродская кievская записовая, поточная и декретовая,
№ 3, годъ 1686—1688; листъ 180.*

Х.

Опись оврацкаго замка, съ исчисленіемъ приписанныхъ къ нему мѣщанъ, бояръ, крестьянъ и земель, а также съ исчисленіемъ повинностей и даней приносимыхъ въ пользу замка. 1545¹⁾.

Року тисеча шесть сотъ оьмьдесять четвертого, мѣсяца марьца шостого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости оврацкомъ, передомною Яномъ Якубовскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства Оврацкаго и книгами нивешними, вгородскими, оврацкими personaliter stanowszy urodzony рач Jan Mroczkowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich per oblatam подаѣ ревизіа замку і всьзткьего powiatu owruckiego, z metryk wielkiego xiąztwa litewskiego, ruskim pismem pisano, która w sobie tak się ma: Жигимонтъ третій, Божьею Милостью Король Польскій, великий Князь Литовскій, Рускій, Прускій, Жимонтскій, Мазовецкій, Инфлянскій и Шведскій, Котскій, Вандалскій дедичный король. Ознаймуемъ сямъ листомъ нашимъ, ижъ, за потребованемъ урожоного Станислава Крыжана, велели есмо ему с книгъ канцелярии ваше великого княжества литовского справу нижей менованую видиму-

¹⁾ Хотя годъ составленія описи и не упоминается въ текстѣ документа но по слѣдующимъ двумъ указаніямъ можно съ достоверностію отнести ее въ 1545 году: 1) Она составлена при оврацкомъ старостѣ, Іосифѣ Халецкомъ, который въ другихъ документахъ упоминается между 1544—1552 годами. 2) Въ 1545 г. Сигизмундомъ Августомъ наряжена была коммиссія для повѣрки состоянія всѣхъ «украинныхъ замковъ». (См. Намѣтки, изданіе временной коммиссіи, томъ IV, отдѣлъ второй).

сомъ выдати, которая по титуле вуй нашего, короля его милости Жиегимонта Августа, слово до слова такъ се въ собѣ маеть: Задержана пана Есифа Халецкаго. *Замокъ оруцкий* одъ пана Есифа Халецкаго, справою его, дерева соснового, людьми господарскими, мещаны и волощаны и людьми князьими, паньскими и боярскими заробленъ; а то тымъ обычаемъ: вежи замковые; вежу, которую были вынны робити волость вся Олевская, люди князьие, панские и землянские, надъ бывшимъ потайникомъ къ воде, на томъ месте тепере заробили брану воротную и еще необмазана, у три стены рублена, з углами шести сажонъ, а надъ ворота светлица, а надъ светлицею кгдахъ пожиточный ву стрельбѣ, боронити усею мѣста, а надъ тымъ облянковане сподѣсябитемъ, а три вежи замковыхъ, завсегда яко и памяти людское знесутъ, робливали дей волости господарские рускые; то повѣдили слуги путние, и мещане, и старцы тамошние на имя: Гридко Плапский, Першко Василевичъ, Яковъ Артюховичъ, Хома Папиничъ, Матвей Талерка; якожъ водлугъ розказана господарского, передъ нами справедливе поведали, на томъ и присягнули; а такъ на тотъ часъ во всемъ замку одна вежа, то есть броня воротня. А *городень* въ замку всихъ шесть десять и одна; городни рядомъ, яко ихъ хто робить, ушедши у городъ, на лево одъ брони воротное: панее Дедковое две городни, пана Елцовы две городни, пана Оникиевы три городни, князя Демитревы две городни, а поповъ всихъ овруцкихъ городня, панее Василевое Семашковича две городни, пана Заморенкова а Василя Пацковича посполныхъ работою две городни, пана Киселевы две городни, землянина овруцкого Лашкова городня; землянина тамошнегожъ Колтакова городня, тая и недоробленая, пана Солтановы две городни, подле него пустая городня одна, казали тые, которые около ее городни свои мають, ее заробыты, Ивана Ставецкого городня, пяти мещанъ овруцкихъ: Першова, а Плаксина, а Стиненкова, а Мошкова, а Крызнева городня, подданныхъ господарскихъ Ширвевичъ, а Доропичъ а Гаевичъ, людей волости Овруцкихъ городня, людей господарскихъ Чезчерченъ городня. Землянина тамошнего Болгаршинова городня, села Скородинскаго пана Зверева городня, подъ тою городнею и потайникъ бываль, людей господарскихъ Гошевцовъ, а Аврупичъ городня, бояръ Кубылинскихъ городня, Пупковская пана Ющенкова,

изъставляны людьми господарскими, городня, боярина тамошнегожь Яцка Шийчича две городне, князя Капустины три городни, пана Семёна Кмитича три городни, боярь тамошнихъ Коркошеи изъ братею есть городня, Горловская городня, землянина тамошнегожь Павла Макаровича и поплечниковъ его городня, Левковская городня, Данила Редчича городня, землянина тамошнегожь Радька две городни, пана Есафа Немирича две городни, Ушапова и помощниковъ его городня, землянина тамошнегожь Павши в Дорогиня городня, Черногубовская городня, Кувицкая городня, козацкая городня, Мухомедовская городня, пана Криштофа Кмитича три городни, пановъ Суриновъ три городни, боярь тамошнихъ: Жмаки и помощниковъ его городня, вуццовъ овруцкихъ куничниковъ городня; то есть остаточная ва се до вежи воротной: Потребуеть тотъ замокъ болшей вежъ для всякое обороны. *Будованье въ замку:* у замку святыхъ Кузьмы Демяна церковь, и та вже стара вельмы, згнила; *дворы землянские въ замку:* пана Оникневъ Горностаевъ, Василя Дедковъ дворъ, пана Федора Ельцовъ дворъ, пана Солтановъ дворъ, пана Киселевъ дворъ, пана Рановъ дворъ, пана Немирича дворъ, князя Сенского (sic) дворъ, пана Павлий дворъ, пана Криштофовъ дворъ, пана Суриновъ дворъ; а иныше пляцы землянские, и мѣстцкие, и поповские порожня; *старостино мешкане:* одна светлица всего на вежи воротней, а сховане у городни. *Бронь замковая:* сарпатинъ на колоде приправленный, шести пядей; сарпатинъ на колахъ простыхъ приправленный, шести пядей; сарпатинъ, на колоде приправленный, семи пядей; сарпатинъ, у колоде окованный, осьми пядей, и вже се вопсоваль отъ огня, изъ замокъ горѣль; сарпатинъ осми пядей, диравый, две дири въ немъ; железниковъ до всякъ сарпатиновъ десять; кули: куль до всякъ сарпатиновъ железныхъ, обливаныхъ двадцать чотыри, а куль до всякъ тихъ сарпатиновъ въ одну мѣру, изъ куречее яйце; еще куль сарпатина згорелого, штука одна лежитъ. *Гаконницы:* гаконницъ давнихъ семь, а межи ними три меншихъ, а на тотъ часъ в сварбу господарского приславо двадцать, то всякъ гаконницъ двадцать семь. *Формы:* формъ до нихъ одно двѣ, а кули в нимъ вси мъ нерозны; кули гаконничные; проту до гаконницъ желѣзного, не обливаного триста семьдесятъ, а особливыхъ куль двѣсти и двадцать, а меншихъ куль свинцо-

выхъ до гаковницъ осмдесять и осемъ. Пороховницы: пороховницъ гаковничныхъ семъ. Ручницы: ручницъ замковыхъ чотыри, а дудъ до нихъ три коны. Порохи: пороху пушечного фасочка, на хрому пядь неповная, а гаковничного пороху фасочка невеликая, ручничного пороху решето. Сера, серы три солянки. Салитра, селетры полторы солянки. Свинець, свинцу две штуки, што ледве з нихъ одну отъ земли человекъ подойметъ, каменя, кола, долозь, ворыть з водою, на замку и около замку, слонцовъ досыть. *Пушкари*: Яковъ Семеновичъ пушкарь давный, з старостины корчмы чотыри копы грошей, а три локти сукна лунского, а з землямское и месцкое корчмы чотыри копы грошей, а три локти сукна лунского з бираль, а земля боярская, лонная под нимъ Чоголаевская и Черногубовская, неполные земли, одно обокохъ по четвертой части, а волность ему од подачовъ месцныхъ, а былъ винецъ давати на годъ гаковницу и ручницу, нижли дей староста вже пятый годъ, якъ ему датокъ свой загамоваль, а то для того ижъ лепшого пушкара на датку своемъ ховаеть, мещане тежъ повелили, ижъ не дають ему датку три годы земляме повелили, семъ годъ вже яко не дають. Пушкарь старостинъ, на имя Мойсей Чижевичъ; даеть ему староста иесть копъ грошей, а сукно лунское, а кожухъ бараний, до воли господарское его держать, а слесарство ручницы и гаковницы робыть. *Пространость* в замку: в должину взамку шесть десять сажонъ и шесть, а в шириню сорокъ три сажни. *Узводъ* у броне добрый, ланцухи обадва добрые, а под зводомъ стрельба пожиточная ку оброне, мость перед замкомъ на палехъ, винни робити его земляне и бояре и мещане, на тотъ часъ звыи ровъ под нимъ, досыть глубокий. *Колодезь*. Колодезя в замку нетъ, але можетъ быти, якожъ ся староста тамошний з земляни робыть змовлять, а передъ тыми потайницъ бываль до речки Вручая, винни были робити волость вся Олевская, люде князские и панские, которая речка идетъ тутъ же, под горою замковою, а з ручая река Норыня, которая прилегла под замкомъ, якобы стрельбище отъ замку; около ее болото, лесомъ заросло на шесть миль у низъ, ажъ до реки Уши, а сверху, отволь устала тая река, осемъ миль обополь ее болота; нигде переезду нетъ, ажъ черезъ греблю под местомъ. *Гора замковая*: в одное стороны, от вежи воротное, спереду петнадцать сажонъ ее; а з другое стороны, отъ реки Норыни ше-

стнадцать сажонъ, а въ задѣ, отъ реки Вручанъ петнадцать сажонъ; на той сторонѣ у двохъ мѣстекъ гора ся возсвала, а мѣста того, што поповалась, гора, шесть сажонъ, поправити ее лацно, але ишеваючи, потомъ ся и болшей развалаетъ, ажъ и до стѣны; а въ четвертое стороны гора отъ мѣста десети сажонъ. *Будоване передъ замкомъ.* Светлица новая чотырохъ сажонъ, еще ненабита, ни печи, ни лавъ, а и сѣнь небрыта, еще светличка малая, противъ, полтретя сажня, готовая на меншанѣ, а изба чорная и в сѣнми; пивница, кухня, стайня на сорокъ коней; поведилъ староста, вѣтъ то все накладомъ своимъ будовалъ. *Фолваркъ Острогжъ:* гумно з клунею, а изба чорная, две клети, одрина на быдло, своимъ же накладомъ староста сбудовалъ, пашню тежъ своимъ накладомъ засѣялъ, тридцать ведеръ; поля тутъ же за фолваркомъ на замокъ на двѣсте солянокъ, а сеножать, за рекою Норинею, противъ замку на двѣсте возъ. *Винность мейская:* пашню пахати мѣщане и волощане, которые слывуть службы поленицкое, орутъ на лете день одѣтъ, а жати тежъ день, а косити полтретя дня, и посушити, и попрятати сѣно были выппи, лечъ тежъ на весне кончивали, кухню и стайню замкову робливали, а перестали были работъ тыхъ отъ дванадцати летъ. Млынъ на реке Норини, гатю занятый. Мѣрки на замокъ приходять въ годъ зъбожа солянокъ двадцать, часомъ болшей, а часомъ меншей;—гатять греблю слуги орьдынские, и мѣщане тамошние, и волощане подданные господарские, а езятъ греблю вся люде землянские, а робити гребли не помагають, а удовъжъ ее сто и шестдѣсять сажней; подданные господарские угатити не могутъ, и тѣ ся прочъ расходять и, в мѣсте живучи, за господаря ся не закладають. *Сторожка на замку.* У замку сторожа день у воротъ замковыхъ стерегутъ по человекѣ, по тыжню, и в сѣль изъ мѣста подданные господарские, и некоторые и землянские, всихъ двадцать человекъ, которые чергою ся по одному переменяють, а на ночь и кликуна наймуютъ; вся волость подданные господарские и землянские складають на него семдѣсятъ грошей, а староста самъ одѣтъ дасть томужъ кликуну две копе грошій, то всего на того мликуна выходять три копы и дѣсятъ грошей; а у воротъ сторожнихъ обонхъ по одному сторожу з подымщины наймуютъ з мѣста во всякъ дворовъ, хтожъ колвекъ в мѣстѣ живеть, з дому

по грошу. *Сторожа полная.* Сторожу полную держать на поли, отъ замку у тридцати мильхъ, за Ходорковымъ полемъ, у каменя, на Вили рецѣ, стерегутъ по чотыри чоловіка, отъ святого Юри свята вѣшнаго, до Покровы святыя Богородицы, а даютъ сторожамъ на годъ по сорокъ копъ грошей, староста даетъ двадцать копъ грошей, а земляне и мещане з корчми дають двадцать копъ грошей, а коли осень довгая, тогда далей стерегутъ, а болшей техъ берутъ; *оповедане отъстем.* Для доведаня вестей гдешъ козвекъ винни ехати бояре тамошние и слуги путные. На *поимъ:* на погоню з старостомъ и его намѣстникомъ повинни ехати бояре тамошние и слуги путные и мещане, панове киевские, которые въ повѣсте овруцкомъ имена свои в тому замку и вмѣстѣ дворы свои мають, суть под присудомъ воеводы киевского, винни ехати на послугу господарскую при воеводе киевскомъ. якъ ихъ обошлетъ, а при старосте овруцкомъ ездити не винни, кроме свое доброе воли. *Мыто отъ купцовъ переезджихъ,* хто бы, приехавши, сядаль и торговаль, одъ копы по два гроши винень дати на замковъ, того мыта учинить на годъ тридцать копъ грошей, часомъ болшей, а часомъ и меншей, а хто бы мимо ехаль, тогда обвестка з него идетъ, обвестки, яко отъ воза таь и отъ пѣшого чловѣка, хто крпедеть, а придетъ до мѣста, або мимо идетъ, и едетъ по грошу. *Памѣрнае;* хотя бы хто колко солянокъ вывезъ якогжъ козвекъ збожа на торгъ, тогда толко пѣнязъ дають. *Пожитки замковые:* вини, пересуды, децковани, вижовани; бдудяги—веде статуту, а повинного три гроши, куницы змерлоє дванадцать грошей, куницы свадебные: отъ удовы—полконы грошей, а отъ девки дванадцать грошей. *Корчмы:* корчма одна медовая старостина, не выпивають в ней болшей *тридцати кадей меду* на годъ, албо яко часъ несетъ; с кади прибытку з воскомъ полторы копы грошей, с того винень староста ховати, водлугъ стародавнаго звичаю, тридцать копей ку службе господарской, а панове киевские, и бояре тамошние овруцкие, и слуги ордынские, и мещане другую корчму держать, у в одной избе шинкують, и в одномъ погребе медъ ховають; поведили на то в себѣ данину славное памети Государя короля Александра, а староста тамшній поведиль, ижъ повинность ихъ стародавняя бывала, за тую корчму ставили такъ же тридцать копей ку службѣ господар-

ское, якъ и староста; тецерь неставляють одъ тридцати летъ; они поведнля в себе на то вызволене господарское. Корчма горелчаная: корчму горелчаную запродаеть староста на годъ за петдесать копъ грошей, воскобойню за пять копъ грошей. *Подводы и стацыи*: посломъ и гонцомъ винни давати слуги Ордынские, мещане Паленщине и волощане господарские. И вижли отъ мало бо все роздано (sic), а воеводе киевскому, коли черезъ Овручій едетъ, также подводы и стацыи винны давати вси урочисто, то есть: яловицу, вепря, а з дыму по курицы; овса, сѣна впотребу. *Дворы земацкые а боярские емьсть*: князя Капустинъ, князя Дмитра Сенского, пана Бриштофа Кмитча, пана Федоровъ Елцовъ, пана Есифа Немирича, Павшнъ, Киселевъ, панее Олизаровое Волчковича, пана Немиринъ Суриновича, пана Станислава, панее Дидковое, Ивана Филиновича, Василя Панковича, Михайла Коркошки, Онофрея Ивановича, Михайла Грычинича, Рагозинъ, Ивана Шипчича, Отмана Завялича, Ивана Григоревича, Василя Малафеевича, Гришка Тышковича, Крижановичовъ, Жмавинъ, Василеовое Семашковича, Григоревое Непитущее; *Бояре и слуги замковые*: которые передъ тымъ были слугами ордынскими, повѣдають себе вызволенными отъ господарей ихъ милости с тое службы ордынской, и мѣнячи, себе быти шляхтичами: Тарасъ Кубылинский изъ себрами своими, дымовъ осмь, службъ три; Богданъ Поколевский—служба; Онофрей Ивановичъ—служба; Блажво Бойтовичъ, дымъ одинъ, служба; Ланко Белцевичъ, дымъ одинъ, служба; Петръ Агаранинъ; Алеско, прозвищемъ Серницкий, дымъ три, служба; Степанъ а Потапъ Закусловичи, дымъ два, служба. Гриньо Василевичъ, дымъ одинъ, а землю его, щого бы мыла служба ордынская быти, дядво его, Данило Редчичъ за пусто у господара его милости упросилъ; Дмитрокъ Гапоновичъ, Тихно Коркощичъ, Иванъ Григоревичъ, Романъ Завяличъ, дыми чотыри служба; Фетистъ Федоровичъ, Гридко Тишьевичъ, Степанъ Коженовичъ, дымъ три, служба; тотъ же Иванъ Григоревичъ маеть подъ собою Губаревщину, с которое виненъ служити другую службу ордынскую, а тецерь не служить. *Слуги ордынские*; слуги которые повинны при послахъ и гонцахъ господарскихъ ездити до орды, а живутъ у мѣстѣ, а земли отчизные, данные, а входы свое на то особливе мають и при старосте предся на службу господарскую конно и зброй-

но съхати винны, а подводю и стаццею дають, имены пописанные: Першко Васильковичъ, а Исай Васильковичъ, дымъ два, служба; Олешко Мишковичъ, дымъ одинъ, служба; Павелъ Макаровичъ, кузнецъ а Василь Поскребта, дымъ два, служба, тотъ же Павелъ кузнецъ маеть особо землю Ковалскую, с которе повинненъ робити на замокъ службу ковалскую; Мышко Кобчичъ, Данило Редчичъ, Евхимъ Гинъ, Данило Микуличъ, Яковъ Колениковъ, дымовъ шесть, служба; Семень Ивашевичъ, Матвей Талерба, Петръ Матасевичъ, дымъ три, служба; Иванъ и Семень Василевичъ, Васко Беличъ, дымъ три, служба, Федоръ Болсуновичъ, дымъ одинъ, служба. *Мещане Поленицкие*, што мещане некоторые службу служатъ поленицкую, то есть и сена косятъ на замокъ, яко вышей в томъ описано о томъ, а подводю и стаццию посполите з иными дають, и ставъ гатять, нишли яко уверху помепено, отъ двадцати летъ винности тягнути перестали, а передъ се изъ старостою, и з наместникомъ на службу господарскую ездять: Игнатъ Нелеповичъ, Андрей Усовичъ, Лувянъ Нелеповичъ, дымъ три, служба; Федко Мелешко, Тышко Кучичъ, дымъ три, служба; Федко а Гридко Жиличи дымъ два, служба; тотъ же Матвей Тарелка, который паписанъ у службе ординской, маеть под собою землю поленицкую; Пашукъ Тивевчичъ, дымъ одинъ, служба; Борись, Гаврило, Микола, Сенко, Трухонъ Черничъ, а Фалелей Бесищевичъ, дымовъ шесть, служба; Меринъ Кизлей дымъ одинъ, служба; Власъ Грипевичъ, Федоръ Жмака, Яковъ Пушваръ, Митко Гришпевичъ, а Назаръ Побруевичъ дымовъ пять, служба; Мишко Михлей, Мартюхъ Михайлевичъ, дымъ три, служба; Мартинъ Полуянничъ, дымъ, одна служба, а другую половицу тое земли держитъ панъ Елецъ, поведилъ данину господарскую; Иванъ, а Степанъ, Сидоръ Печоньки, дымовъ три, служба; Стефанъ Жужолка, дымъ одинъ, служба; Василь Седелникъ, тотъ служить службою седелницкою; Долмать Громъ из невѣсткою своею, Савиною, служба платнерская. А то мещане тежь, которые жадного повинованства з слугами ординскими, из мещанами поленицкими не держать, а инии и на земляхъ князвяхъ, панскихъ и землянскихъ, боярскихъ, поповскихъ и мещанскихъ сядять; на чией земли куницы паномъ по двонадцать грошей дають, а предъ се в присуде замковомъ суть, а повинности жадное з нихъ на замокъ нѣтъ: Матвей Золотаръ; Лукянъ Золотаръ,

Матисть Седелникъ, Опанасъ Чоботаръ, Степацъ Чоботаръ, Гринъ Метля, Прокопъ Слюсаръ, Василь Пласунъ, Васько Прихожий, Павелъ Ревута, Семень Киваць, Олизаръ Прихожий, Антонъ Прихожий, Борись Прихожий, Федко Прихожий, Сила Прихожий, Гаврило Дованиковичъ, Стефанъ Ходоровичъ, Матвей Заглядичъ, Гринъ Литвинъ, Овдей Прихожий, Зиневаа удова, Окунько Свистовичъ, Андрей, Свистовичъ, Молко Свистовичъ, Гридко Шуличъ, Годовниковаа вдова, Шимко Прихожий, Герасимъ Прибитевичъ, Лаворъ Прихожий, Гришко Резникъ, Петръ Прихожий, Гринъ Рудникъ, Прокопъ, который Мавнуевичу служить, тецерь на замокъ приверненъ з селшцомъ, виненъ даваты будеть на замокъ дванадцать грошей. *Люде землянские*, которые в мѣстѣ сядять на ихъ земляхъ и в ихъ послушенствѣ: пана Горностаеви: Семень Цыцаха, Мартынъ Корытко; пана Солтановы: Софоръ Рымаръ, Иля Чоботаръ, Немирко Чоботаръ; повинны люди: Стефанъ Фалуевичъ, Катюша вдова: люди пана Крыштофовы: Гришко слуга путный, Федко Восвобойникъ; люди папа Немирча: Овдей а Кондрать Прихожий; люди Коркоцины: Микита, Кононъ, Иванъ, Мойсей, Кондрать Прихожие, Павелъ Крадебачва; люди пана Олезаръвы: Микула Прихожий, Мардосъ Прихожий, Микула Прихожий же; князъ Прунсого, воеводы киевскаго: слуга путный, именемъ Хома, а на земля сядеть боярина тамошнегожъ Далматовѣ. *Попы з людми своими*: Сидоръ, попъ Илинский, а маеть на земля куничнивы: Петра Захаряча, а Степана Плесунова; попъ церкви святыхъ Иоакима и Анны—Сава, а маеть на своей земля, з наданя господарского, чоловіка тяглого, Федка Куролчина, куничниковъ: Радео и Ермакъ Прихожие; попъ Николокий—Александро, а маеть на земля своей данниковъ: Хома Чорный, Иванъ Моричъ, а куничниковъ: Яковъ Юхашерейко Прихожий, Василь Литвинъ; попъ Патницкий, Игнатъ, а маеть на своей земля куничнивы: Дмитерь Яшолча, Иля Прихожий, Евсей Прихожий; попъ Михайловский, Иванъ маеть на своей земля данниковъ: Ивашва, а куничниковъ: Гринъ, Андрей, Данило а Севрукъ Прихожие; попъ Василевский, Григорий—домъ; попъ Кувьмо-Демянский, Лука—домъ; поподи Василевское, домъ. Игумень Пречистенский Филареть, люди куничные церковные: Иля Вышневичъ, Невгодъ Прихожий, Яко Литвинъ, Жукъ Прихожий, Хоритонъ Прихожий, Петръ Мезникъ, Федко Болеснивъ, Керсацъ Дуботовъ, Олек-

сей Прихожий, Сидоръ Колесниковичъ; Игумень Спасвйй, Деонисей маеть на земли своей вуничниви: Карпецъ Прихожий, Кондрать Прихсжий; люде монастыря Пустынского: Семень Колоша, Яковъ Семеновичъ, Ходоръ братъ его, Павелъ Прихожий, Данило Прихожий, Артемъ Прихожий, Желизни, Кузма Прихожий, Иля Прихожий, Пелевая вдова, Андрей Захарьковичъ, Петръ Калачникъ. Попъ Восвресепскйй, Иванъ изъ себромъ своимъ, Отропомъ на земли господарской седать, дають на замокъ вуничи дванадцать грошей. *Слуги Ордынские*: то слуги ордынские жъ сами на власти живутъ, туюжъ службу в тягль тавуть, што и тые слуги ордынские, которые при мѣсте живутъ. Село *Михалковцы* отъ замку пять миль: Хома Папиничъ и Мартинъ братъ его, Иванъ Волковичъ, Тышко Волковичъ, дымъ чотыри, служба; село *Беховичи*: Василь Беховичъ, дымъ одинъ, служба, Василь Беховичъ, дымъ, служба одна. Село *Минковичи*, отъ замку миль: Данило Конопковичъ дымъ, одвъ служба, Тимошъ а Олешко Хиневичи, дымъ два, служба. Село *Васковцы*, Меленъ Мицковичъ, Кузма а Яковъ, Устинъ а Богданъ Мицковичи, дымовъ пять, служба, Яковъ а Максимъ Хиневичи, дымъ два, служба, Василь Ущапъ, дымъ одинъ, служба. Село *Мошки*: Яковъ Артюховичъ, Антонъ Андреевичъ, Харитонъ, Макарь, Антонъ Яковичи, Василь Василевичъ, дымовъ шесть, служба; Село *Чорнолюбовское*: Федоръ Жевживовичъ, дымъ одинъ, служба, Федоръ Болсунъ, дымъ одинъ, служба. *А то службы поленицкие*, которые на волости живутъ, тагль туюжъ тягнутъ, которые и в мѣсте живутъ поленицане: на селищу въ Рупичахъ: Гридко Семеновичъ, дымъ одинъ, служба; у Ширковичахъ: Карцъ Мишеовичъ, дымъ одинъ, служба; у Стаповичине: Якимъ Юсиповичъ, дымъ одинъ, служба; пустотину, именемъ Мелеховщину, держить тамошная вдова Рапштынская, на дети свои, на тотъ часъ жадвое службы, ани тагли з ней нѣтъ. *А се волости князкие и панские и земляские*, яко отчизные, тагъ и выслуги въ повете овруцкомъ: Князя Дмитра Сенскаго, село *Гладковичи* выслуга, у томъ селе потуговъ одинадцать, дымовъ двадцать два, платы з нихъ две копе и десять грошей, меду двадцать пять ведеръ, а в томъ же селе *пустовщина на Фосницы*, дымовъ три, служба, подачки петнадцать грошей, меду две ведрѣ; тамъ же въ томъ селе пустоты, на ймя

Злобичская, замочокъ, выслуга. Замочокъ, *Хобное само*, повесть киевский, але прибижище бу Овручому маеть, бо од Овручого одно в осми меляхъ, потуговъ чотырнадцать, дымовъ двадцать пять, подачки в нихъ идеть девять копъ и двадцать грошей, меду девятнадцать кадей и ведро, а волныхъ людей, которые седять около того замку, двадцать человека. *Село Патечи*, выслугажъ, потуговъ два, дымовъ девять, подачки в нихъ девять копъ грошей, а с пустовщинъ копа грошей, дворець и пашня над Вручаемъ, на ймя *Белюичи*. Солтана Стецковича село *Выступовичи*, дымовъ осмъ, службъ двѣ, дани в нихъ пять кадей меду а чотыри копы грошей; село *Белокоровичи*, выслуга отъ двадцати леть, пять службъ людей ордынскихъ, а шостая служба поленецкая, плату в нихъ чотыри копы грошей, а чотыри вады меду; пустотина въ Черняговщизне; найми *Давидковское*, у мила отъ замку Овручого, в тому двориче и огородъ у мѣсте, то тежъ все выслуга отъ двадцати леть, а перед тимъ была на той пустотини служба поленецкая; село *Велюско*, выслуга, дыми два, пол службы, даеть шесть ведеръ меду, село *Давидковичи*, дыми три, служба, дають три вады меду, пустотина *Рогалеская*, приходитъ в нее чотыри ведеръ меду; пустотина *Хоминская*, приходитъ в нее шесть ведеръ меду; Ивана Олехновича село *Ласки*, выслуга, дымовъ осмъ, а службъ осмъ, дани не дають одно толоки служить, село *Скороденское*, дымовъ два, служба, дають кадь меду, тамъ же служба пятая конная; пустовщина у за Уши *Крутинеская*, приходитъ в нее ведро меду; Богдана Стежневича село *Белокуровичи*, выслуга, две службе людей, подачки дають осмъ копъ грошей; село *Веловско*, выслугажъ, полторы службы людей, а дымовъ дванадцать, подачки дають три копы грошей, а чотыри вады меду; Станислава а Немира Суриновичовъ село *Соколовичи*, людей десеть службъ, подачки в нихъ полпеты копы грошей, а семь кадей меду, село *Белые Береги*, людей три службы, дани в нихъ шесть кадей меду; земля Пустовская, именовъ *Дроциловская*, приходитъ в нее кадь меду а пятьдесятъ грошей и бобровые гоны на ней есть; село *Робовщина*, выслуга, людей служба, дани кадь меду; село *Шипаловичи*, людей служба, подачки дають пятьдесятъ два гроши а двѣ ведрѣ меду; *Витчи*, выслуга, людей десять службъ, а подачки в нихъ полшосты копы грошей, а пол-

семи кадей меду; село *Варовы*, людей шесть службъ, подачки в нихъ полторы копы грошей, а меду осмь кадей; село *Воняковщина*, выслуга отъа ихъ, людей служба, даней в нихъ пять ведеръ меду, то была передъ тымъ служба орьдынская; село *Ремезовичи*, людей служба, дани дають кадь меду; земля пустовская *Чернытнская*, хто ходитъ ее, подачки дають тридцать грошей, а три кади меду; село *Гаврыковцы*, служба людей, подачки дають полторы копы грошей, а полторы кади меду. Соловевичъ а Снежннъ, дани полторы кади меду. Дворецъ *Гумичи*, пашня дворная, а людей двѣ службы вонныхъ; земля пустовская именемъ *Зайковская*, с тое платы теиерь жадное нѣтъ; Михайла Вороневскаго село *Горловщина*, службъ отчивныхъ, и волныхъ девять, а десятая служба вонная, с тыхъ, верхъ писаныхъ, людей подачки приходить три копы грошей, дворное пашни все девятдесятъ ведеръ врудныхъ, в тому бортная земля посполъ з Непитуцею, приходить на его часть три ведрѣ меду, Ивана и Гневоша Гриньковичовъ село *Собачиново*, дымовъ двадцать, а службъ чотыри, подачки в нихъ двадцать копъ грошей; село *Веляско*, дымовъ одинадцать, службе двѣ, подачки в нихъ десять копъ и тридцать грошей; село *Давидковичи*, дымовъ три, пол службы, дани в нихъ три кади и ведро; тамъ же жеребей впусе лежить; Онофрей Ивановича, дворецъ во *Вруничакъ* и пашня закупная на двѣ сохи земли, наймомъ ее нашетъ, селище *Тимошовское* людей две службе, дани в нихъ двѣ кади меду; тамъ же земля в пусе лежить, земля на *Жереве* пустовская, прозвищемъ *Тигоровская*, в пусе лежить; Василевское Дедковское село *Ключки*, службъ чотыри, подачки двѣ копъ двадцать два грошей, меду пять кадей, село *Сидоровичи*, людей двѣ службе, даней в нихъ пять ведеръ меду, а бобровые гоны, село *Ачиоловичи*, службъ двѣ, подачки чотыри копы грошей а двѣ кади меду; Василья Панковича дворецъ в *Нешковичакъ*, одна пашня наймомъ нашетъ, тамъ же бобровые гоны; въ селе *Сидоровичакъ* полторы службъ людей, подачки в нихъ сорокъ пять грошей, а кадь меду. Въ селе *Глушковскомъ* служба людей, подачки в нихъ полторы копы грошей, у *Жереве* людей служба, дани дають кадь меду и бобровые гоны есть; селце *Бумаковское*, выслуга, службъ чотыри, дани в нихъ чотыри кади меду, бобровые гоны есть, а жеребей в пусе лежить; земля

пустовская, именовъ *Чуриловская* в пугте лежатъ, Орены Костюпъ-ковны дворище в месте Овручкомъ, на которомъ сама живетъ, дворець у Мешковцахъ, пання, наймомъ пашеть, на Норини чотыри чоловика, подачки, ани службы жадное з нихъ нетъ, бобровые гоны есть; въ селе *Скороденскомъ* службы чотыри, подачки тридцать грошей, пол вади меду; земля бортная, именовъ *Лада*, наймомъ ее ходить. Павшино село *Дорошнъ*, выслуга, дымовъ три, служба, дани з нихъ три вади меду; на Ноздриши дымъ одинъ, пол службы, подачки з нихъ пять ведеръ меду з чотыри гроши; Федора Елца в селе *Народичомъ* дымъ два, служба, подачки тридцать грошей, а кадь меду, в томъ же селе другая служба, дымовъ два, подачки з нихъ двадцать грошей, а кадь меду; въ селе *Ремезовичахъ* дымовъ чотыри, служба двѣ, подачки з нихъ полторы копы грошей, меду чотыри вади; въ *Семы* служба одна, дани з нее три ведрѣ меду; у *Мамнахъ* дымъ два, служба, подачки дають осмдесать грошей, а две вади меду; тамъ же земля купленая в Панскрута, дымъ, одна служба, подачки дають сорокъ грошей, а кадь меду; тамъ же служба, на церковъ даная, дымъ одинъ, служба, дани три ведрѣ; на земли Навитенской, дымъ, одна служба, на земли Чаплинской дымъ, одна служба, на земли Пригоровской дымъ, одна служба; в Ходотовичахъ дымъ, одна служба; с тыхъ людей, верхъ писаныхъ, приходить поддесята ведра меду, а пятдесать грошей, з тогожь села *Ходотовского* приходить кадь меду дани. Село *Сухоревичи*, дымъ чотыри, служба и выслуга есть, на господаря его милость подачки дають осмдесать грошей а три вади меду, на службу по одному на неделю ходять; а три земли нустовскихъ, именовъ: Ориновская, Мекопишская, Михалковская, в пугте лежатъ; Прокота Угриновского село *Котчици*, дымовъ шесть, служба двѣ, подачки з нихъ приходить двѣ копе и сорокъ грошей, а три вади меду; у Велявску дымъ одинъ, служба, подачки тридцать грошей; з людей заставныхъ отъ Заморена в Ширине подачки приходить осмдесать грошей. Михала Корвошки и брата его пустовщина *Губаревская*, приходить з нее кадь меду; в *Чиширевичине* дымъ, одна служба, дани шесть ведеръ меду. Ивана Философа на Ноздриши дымъ три, служба, дани з нихъ две вади меду; а земля бартная в Черневщине, миа отъ замку, на которыхъ самъ живетъ; Федора Владныи в селе

Варевичихъ дымовъ пять, служба, подачки з нихъ две копе грошей а полпеты кади меду, а окромъ того подачки ани службы з нихъ жадное нетъ. Романа Гоского селище, прозвиземъ *Гоское жъ*, выслуга, дмы три, служба, с чого была служба ордынская; Томка Посеговского селища именемъ: *Контешинна а Ковское*, выслуга отъ двадцати летъ, на тыхъ селищахъ дымовъ осмь, службъ двѣ, пустовщину тежъ наймле; *Вошичищину* держитъ земляка тамошная, именемъ *Крыжановская* на дety свои. То тежъ волости и села, данина господарская отъ замку овруцкого, нияли пановъ самныхъ при тыхъ именахъ не было, люди в листу господарскому нешли, о можностяхъ и пожиткахъ доведатся было не в ного. *Волость Собор-тская*, отдана на бискупство Виленское, повелили, во всихъ селахъ тое волости осемь сотъ человека. *Волость Каменницкая*, которая отдана на капитулу востела Виленского: село *Дыхаринъ*, *Можары*, *Листвинъ*, *Бегунъ* и иныи села, также осмь сотъ человекъ поведаютъ, *Село Мойсейковичи* землянина, именемъ *Брянславского*, данина господарская, село *Исайки* монастыра Пустынного, село *Кузмичи* Ивана Служино, село *Котчино*, *Тыши*—*Быковского* и иныихъ землянъ, село *Вербиковичи*, а *Углане*, а *Шаринъ* *Заморепъковы*, село *Мухоедовичи* *Макаровичовъ* *Иващенко* вича, село на *Ноздриши* *Василево* *Семашковича*; село *Сидоровичи*, *Василъ Котоше* вича; село *Фосница* *Полозовича*; село *Каменное* а *Лесичи* *Бабинского*, село *Боровое* а *Ирово* внягини *Володимеровое* *Пувлское* (sic), село *Химинъ*, *Рокитная*, *Селесежъ* а *Радовъ*, *Горловичъ* а *Замисловичи* князя *Капустине*, село *Жербовичи* печерскаго монастыра, село *Жубковичъ*, пустынного монастыра; *Сновидовичи*, а *Довгоселе*, а *Кабанци*, *Новоселки* *Есифа* *Немирича*, село *Кабаны*, а *Максимовичи*, а *Уступовичи* его милости пана воеводы *Новгородского*; село *Глушковичи* *Оливзарово* *Волчковича*, село *Клещи* *Троецкое*, земля дворная, полавная, приходитъ кадь меду, а часомъ и меньшей, земля полазнаяжъ другая, под местомъ *Овруцкимъ*, хто ходитъ тую землю, дани кадь меду даеъ, на *Жерсе* дымъ одинъ, служба дани, кадь меду даеъ; *Криштофа* *Клятича*: село *Веледниковичи* выслуга, людей три потуги, подачки дають кону грошей а чотыри кади меду, село *Голубевичи*, служба одна, подачки дають чотыри коны грошей, село *Тетеровичи*, служба одна, подачки три коны грошей; село *Суцане*,

людей две службе, подачки даютъ чотыри копы грошей, село *Серновичи*, служба одна, дани даютъ двѣ вади меду, село *Замысловичи*, служба одна, подачки дасть чотыри копы грошей; село *Толстый Лесъ*, выслуга, полтрети службы людей, подачки даютъ копу грошей, меду пять вадей; село *Липляны*, служба людей, подачки копа грошей, меду двѣ вади, село *Смольновичи*, выслуга, людей служба, а въ *Терешковичахъ* другая, з тыхъ двоухъ службъ подачки даютъ копу грошей, а дани три вади меду; село *Зрековщина*, людей служба, дани даютъ вадь меду, въ *Терешковичохъ* служба людей, подачки десять грошей; село *Антоновичи*, две службе людей, подачки даютъ сто грошей, меду три вади, въ *Сковичине* служба людей, подачки даютъ два гроши а двѣ вади меду, а половица тое земли в пугте лежить; село *Новоселжи*, служба людей, подачки даютъ три копе грошей, Звера (sic) Тышювича село *Хочене*, двадцать чотыри человика, подачки даютъ двадцать копъ и шестнадцать грошей; село *Скородное*, выслуга отца его, человика двадцать одинъ, подачки даютъ осмнадцать копъ грошей; в томъ же селе три чоловики записаные на монастырь пустыньскій; Григоря Овсакова село *Норинское*, дымовъ осмъ, а службъ осмъ, подачки даютъ полсеми копы грошей, а вадь меду: село *Путисковичи*, службъ три, подачки даютъ три копы грошей а вадь меду. Олександра Киселя село *Норинское* жъ, службъ чотыри, подачки даютъ три копы и двадцать грошей. Которая справа, за потребованемъ урожноного Станислава Брыжана, з книгъ канцелярїи наше, под печать великого князтва Литовскаго видимусомъ есть выдана. Писанъ у Варшаве, а лѣта Божого нарождена тисеча шесть сотъ семнадцатого, месеца мая тринадцатого дня. У тое ревизыи подпись рувь тыми словы: Левъ Сапега, канцлеръ великого князтва Литовскаго, Янъ Дубьшта. Которая то ревизыя, за поданемъ и прозбою вышъ менованое особы, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нынешнихъ, вгродскихъ, овруцкихъ слово в слово есть уписана.

Книга родская овруцкая записовая и потчная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 445.

XI.

Выпись изъ книгъ метрики коронной, заключающая въ себѣ: 1) Двѣ подтвердительныя грамоты короля Сигизмунда Августа, пожалованныя Федору Швабовичу на землю Берцовщизну, данную Швабовичу овруцкимъ державцомъ Юсифомъ Халецкимъ. 1551, Ноября 28 и 1570, Ноября 10. 2) Подтвердительную грамоту короля Сигизмунда III Федору Швабовичу (внуку перваго) на ту же землю. 1595. Марта 8. 3) Рѣшеніе королевскаго суда по дѣлу о захватѣ у Швабовичей земли Берцовщизны Адамомъ Рабштинскимъ. 1599, Августа 27.

Року тисеча семь сотъ чотырнадцатого, мѣсяца Іануари тринадцатого дня.

На рокахъ судовыхъ, земскихъ, киевскихъ, в перши поведѣлокъ по новымъ лѣти припалыхъ и судовне одправоватися зачатыхъ. Przed nami: Antonim Franciszkim na Wojutynie Sienickim, sędzią; Alexandrem na Olewsku Niemiriczem, podsędkiem, urzędnikami sądowemi, ziemskimi, kijowskimi oczewisto stanowszy swobodni: Jusko y Oleś Szwabowscy, boiarrowie jego krolewskey mosci miasta Owrucza, ekstrakt z metryki koronney, authenticie wydany, z upisaniem w nim przywileiow konfirmacyinych y dekretu nayasnieyszych krolów ich mosci, na dobra Borcówszczyznę, tymże podawaiącym danych y miłosciwie conferowanych, dla upisania do xiąg ninieyszych, ziemskich, kijowskich per oblatam podali, prosząc sądu ninieyszego, aby ten ekstrakt przyjęty y w xięgi wpisany był, który, sąd ninieyszy, ziemski, kijowski, ad acticandum przymuiąc, czytać przed sobą kazał, ktorego tenor sequitur ejus modi: Awgust wtory, z Bożey łaski krol Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski,

Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski Wołyński, Podolski, Podlaski, Smolenski, Siewierski y Czernihowski, a dziedziczny książę Saski y elektor. Oznajmujemy tym listem naszym wszem wobec, komu to wiedzieć należy, iż się znajdują w aktach dekretów, spraw y przywilejów wojewodstw: Kijowskiego, Wołyńskiego, Bracławskiego y Czernihowskiego, w metryce koronnej zostających, listy przywileje dwa: jeden od świętej pamięci najjaśniejszego Zygmunta Augusta, drugi od świętej pamięci najjasniejszego Zygmunta trzeciego, królów Polskich, przodków naszych, konfirmacyjnę prawa szlchetnemu Fedorowi Szwabowiczowi na grunta puste—Borcowszczizna, w starostwie naszym owruckim leżące, także dekret najjasniejszego Zygmunta trzeciego, między pomienionym Szwabowiczem y bracią jego z jednej, a szlchetnym Adamem Rapsztynskim z drugiej strony ferowany; y supplikowano nam iest, abysmy te przywileje y dekret z tych że książę wydać rozkazali, które z ruskiego pisma na polskie, ruskiemi słowy wiernie przetłumaczone; a naprzód przywilej konfirmacyj od najjasniejszego Zygmunta Augusta, słowo w słowo tak się w sobie ma: Zygmunt August, Bożoju miłostiu korol Polski, wielki kniaz Litowski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflantski pan y didicz. Oznajmujemy tym listom naszym wsim wobec y każdemu z osobna, komu toho widati, albo słyszati należy, niniesznim y na potom buduczym, iż ukazował przed nami szlchetny Fedor Szwabowicz, sługa nasz zamku owruckoho, list nasz, z pečatium wielikoho kniazstwa Litowskoho, kotorym listom naszym dałyśmy jemu na służbi naszoj zemlu pustowskuiu, tam, w Owrucom, na imia Borcowszczynu, w zastawiu, któraia przed tym zdawną wpuste leżała, a służby z nei nam gospodaru nebywało, iako to szyrej a dostateczney na tym liście naszom, od nas jemu danom, opysano jest, kotory słowo od słowa tak się w sobi ma: Zygmunt August, Bożoju miłostiu korol Polski, wielki kniaz Litowski, Ruski, Pruski, Mazowiecki y innych: Bił nam czołom słuha nasz zamku owruckoho, Fedor Szwabowicz y powiadał przed nami, szczoż dey derżawca Owrucki, pan Iosif Michajłowicz Chalecki dał jemu na służbe naszoj zemlu pustowskuiu tam, w Owrucom, na imia Borcowszczynu w zastawu, któraia dey zemla uże z dawnych czasow wpuste leżała, a służby nikotoroy nam gospodaru z neie ne

bywało, na szto y list pod peczatiu swoieiu iemu dał, kotory on pered nami pokładał y bił nam czołom, abychmo, jeho pri toy zemli, wodłuh derżawcy Owruckoho, pana Iezyfa Chaleckoho zostawili y na to list nasz hospodarski jemu dali, ktoroho my listu ohladawszy, z łaski naszoy, na ieho czołobitie uczynili y pri toy zemli, wyżey pisanoi, ieho zostawili; maiet on tuiu zemlu pustowskuiu, Borcowszczynu, w zastawi, na sebe derżati y używati, a ku zamku naszomu owruckomu służbu naszu hospodarskuiu konem służyti y na to ieśmo iemu dali sey nasz list z naszoiu peczatiu. Pisan w Wilni, lita Bożoho narożenia tysiacza piatsot piatdesiat perszoho, misiaca noiawra dwadcat osmoho dnia, indykta desiatoho. Ermohen pisar; y bił nam czołom prereczeny Fedor Szwabowicz, abychmo tuiu zemlu, wyżey opisanuiu, wedłuh toho listu naszoho, od nas jemu danoho, potwierdili y umocnili; y na to jemu osobliwy list dali: My tedy, proźbi joho łaskawo sia prychiliwszy, wiedzcy toho recz słusznuiu y obaczywszy tot list nasz, od nas iemu dany, słuszny, poradny, a niwczem ne naruszony y peczat cełuju toho listu, z łaski naszoy korolewskoy, to iemu tym niniesznim listom naszym potwierżaiemy y umocniaiemy; maiet on sam, żona, dity y potomkowe ieho muskoho stanu tuiu zemlu, prozywaiemuiu Borcowszczynu, w zastawi, wedłuh perszoho listu naszoho, w tym liste naszom opisanoho, zo wsim na vse, iako sie taia zemla sama w sobi y wo wsich pożytkach y obychodech swoich maiet, derżati y ieie używati, z toho nam hospodarzu służbu naszu zemskuiu woienuiu konem służiti pry zamku naszom tamosznom owruckom, a inszych nijakych powinnostey, robot y podatkow z toy zemli połniti y dawati ne budut powinni; a na swiactwo toho wseho, wyżey pisanoho, y peczat naszu koronnuui do toho listu naszoho prytisnutiśmo roskazali. Pisan w Warszawi, dnia desiatoho Noiawra misiaca, roku Bożoho narożenia tysiacza piatsot siemdesiatoho, a panowania naszogo sorok perwoho. Relacya welmożnoho Walentoho Dembianskoho z Dembian, kanclera korony Polskoi. Walenty Dembianski, rzeczy pospolity kanclerz. Drugi przywiley confirmacyi od naiasnieyszego Zygmunta trzeciego tak się w sobie ma: Zygmunt treti etc. Oznaymuiem tym listem naszym, iż był pokładan y ukazowan pered nami list potwierżenia korola joho miłosti Zygmunta Auhusta, z peczatiu koronnoiu

y z podpisom ruki welmożnoho Walentoho Dembianskoho z Dembian, na on czas kancelera koronnoho, kotorym ioho korolewskaia miłost list swoy zemianowy zamku Owruckoho, Fedorowi Szwabowiczowi, na zemlu pustowskuiu, prozywaiemuiu Borcowszczynu, w zastawiu dany, jemu samomu, żoni y ditiam jeho muzkoho rożaiu potwerdit raczył na wiecznyie czasy; y proszeni jestechmo, abychmo, y my z łaski naszoy hospodarskoy, teperosznoho Fedora Szwabowicza pry używaniu toho hruntu, wedłuh listu pomenenoho prodka naszoho, zachowawszy, to wse, szto w tem liste opisano, ztwerdili y umocnili na wiecznyje czasy; kotory to list od słowa do słowa tak sia w sobi maiet: Zygmunt August, Bożoiu miłostiu korol Polski, weliki kniaz Litowski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudski, Kijowski, Wołyński, Podolski, Inflantski, a pan y didicz oznaymujem tym listom naszym wsim wobec y každomu z osobna, komu toho widati należyt, niniesznim y na potom buduczym, iż ukazywał pered nami szlachetny Fedor Szwabowicz, zemenin nasz zamku Owruckoho, list nasz, z peczatiu welikoho kniazstwa Litowskoho, kotorym listem naszym daliśmo na służbe naszoy zemlu pustowskuiu, pry zamku naszym Owruczym, na imia Borcowszczynu w zastawi, katoraia pered tym wpuste leżała, a służby z neie nam nikotoroy nebywało, jako to szyrey y dostatecznie na tem liste naszom iest upisano, kotory słowo od słowa tak sie w sobi maiet: Zygmunt August, Bożoiu miłostiu korol Polski, weliki kniaz Litowski, Ruski, Mazowiecki, Zmudski y innych. Bił nam czołom słuha nasz zamku Owruckoho, Fedor Szwabowicz y powedył pered nami, sztož dey derżawca owrucki, pan Jezyf Michajłowicz Chalecki dał iemu na służbi naszoy zemlu pustowskuiu, tam w Owruczom, na imia Borcowszczynu w zastawi, katoraia dey zemla uže z dawnych czasow wpnste leżała, a służby ni ktoroy nam hospodarū z neie nebuwało, na szto y list, pod peczatiu swojeiu jemu dał, kotory on pered nami pokładał y bił nam czołom, abychmo ieho pri toi zemli, wedłuh listu derżawcy owruckoho, pana Jezyfa Chaleckoho zostawili y na to list hospodarski iemu dali, ktoroho to listu my ohladawszy, z łaski naszoy na ieho czołobitie uczynili y pry toi zemli, wyžey opisanoy, ieho zostawili; maiet on tui zemlu pustowskuiu, Borcowszczynu w zastawi derżaty y używaty, a zamku naszomu owruckomu służbu

naszu hospodarskuiiu konem służyć; y na to iesmo dali iemu sey nasz list z naszoiu peczatiu. Pisan w Wilni, lita Bożoho narożenia tysiacza piatsot piatdesiat perszoho, misiaca Noiabra dwadcat osmoho. Jermohen pisar. I bił nam czołom prereczony Fedor Szwabowicz, abyśmo tuiiu zemlu ieho, wyżey opisanuiiu, wedłuh toho listu naszoho, od nas iemu danoho, potwierdili y umocnili y na to iemu osobliwy list nasz konfirmacyiu, z peczatiu naszoiu koronnoiu, dali; my, wideczy toho rzecz słuszniiu y obaczywszy tot list nasz, od nas iemu dany, słuszny, poradny y niwczom nienaruszony y peczat cełuiiu w toho listu; z łaski naszoy korolewskoy to iemu tym listom naszym niniesznim potwierdzaiem y umocniaiem na wiecznyie czasy; maiet on sam, żona, dity y potomkowe ieho mużskoho stanu tuiiu zemlu, prozywaiemuiiu Borcowszynu, w zastawi, wedłuh perszoho listu naszoho, w tom liste naszom opisanoho, zo wsim, iako sia taia zemla sama w sobi, w pożytkach y obychodech swoich maiet, używati y derżati; a z toho nam, hospodaruiiu służyć naszu konem służyć maiet y budet powinen; ne buduczy powinen z toiey zemli inszych nikotorych powinnostey y podatkow połniti y dawati on sam, żona, diti y potomkowe ieho; a na swiadectwo toho wseho, wyżey pisanoho, roskazalismo do toho listu naszoho y peczat naszu koronniiu przytysnuti. Dan w Warszawi dnia desiatoho Noiabra misiaca, roku Bożoho narożenia tysiacza piatsot semdesiatioho, a panowania naszoho roku czterdiesiatioho. Walentinus Dombianski R. P. kanclerz S. R. majestatis; relacyia welmożnoho Walentoho Dembianskoho z Dembian, korony polskoi kanclera. Ino my, hospodar, łaskawe sia pryhylaiuczi prośbi pomenenoi, tot list prodka naszoho, korola jehoi miłosti Zygmunta Awhusta, wo wsich punktach, kondycyach y artykułach, hdeby to prawu protiwno ne było, potwierdzaiem y umocniaiem; maiet y budet wprod menowany Fedor Szwabowicz tuiiu zemlu Borcowszczynu, w zastawi, wedłuh listu prodka naszoho, didu ieho Fedorowi Szwabowiczowi danoho, on sam, żona y potomkowe ieho mużskoho stanu, zo wsim, iako sie sama w sobi zdawna y teper maiet, derżati y używati na wicznyie czasy, oddaiuczy powinnost w tomże liste opisanuiiu; y na to iesmo dali Fedorowi Szwabowiczowi sey nasz list, z podpisem ruki naszoi y pod peczatiu koronnoiu. Pisan w Krakowi, na seymi walnom koronnom, misiaca Marca

osmoho dnia, roku Bożoho tysiacza piatsot dewetdesiat piatoho, a panowania korolewstw naszych: Polskoho osmoho, a Szwedzkoho wtoro- roho roku. Sigismundus rex. Jan Nowosilski. Dekret między Szwabowiczem a Rapsztynskim, wyzey namieniony, tak sie w sobie ma. Zygmont trety etc. Oznaymujem etc, iż hdy sia przytoczyła przed nas y sud nasz niniesznij sprawa, za pozwom naszym, meży boiarami naszymi: Fedorom Szwabowiczom y bratieiu ieho, powodami, z odnoiey; a szlachetnym Adamom Rapsztynskim, iako pozwanym z druhoie storony o zabranie gwałtowne gruntow ich oyczystych, reczonych Borcowszczyna o pobranie maietnosti ich ruchomych, jako szyrey tot pozwom w sobi obmowlaiet, na roku tohdy niniesznim, za tym pozwom, na tretim wołaniu, misiaca Awhusta dwadcat semoho dnia• pryłałym, postanowiwszysia obliczne oboia strona, czerez umocowa- nyie swoi, w toi spawe meży soboiu takowy spor meli: naprod od powodowoy strony, wedłuh pozwu, domawianosia o przywernenie gruntow zabranych, do Borcowszczyny należacych, y nahorożenie szkod, w pozwe meńowanych, na szto pozwanaia strona, Adam Rap- sztyński powedił: iż on, iako toiey Borcowszczyny ne derżit y nikoli iele neodymował, tak też żadnych gruntow od neie neodymował, ani ich teper derżyt y także naiezdow żadnych na grunty y domy ich neczynił. My, gospodar z pany radami naszymi, pry nas na tot czas buduczymi, wysłuchawszy sporow y odporow, a prychylaiuczy sia do prawa pospolitoho, iż pozwanaia storona o toi pomenenyi grunt Borcowszczynu, o kotory buła pozwana, aby ieho mił odniami, neznaiet sia, żadnoho prawa na tot czas nepokazuiet, tohdi ieho od toho wolnym czynimo, a o naiezdzy y poczynenie szkod, w pozwe pomenenych, kotoryie sobi od Adama Rapsztynskoho menuiet, tohdy do należnoho sudu odsyłam niniesznim dekretem naszym, do koto- roho, dla lipszoi wiry y twerdosti, peczat koronnuiu przytysnutysmo roskazali. Pisan w Warszawi, roku tysiacza piatsot dewetdesiat de- wiatoho, misiaca Awhusta dwadcat semoho dnia, a panowania kro- lewstw naszych: polskoho wtorohonadcat, a Szwedzkoho szostoho roku. Sprawa tohoż. Petrus Tylecki, eppus culmensis; R. P. wice cancellarius. Zachariasz Jełowicki. Do ktoroy supliki, jako słusz- noy, My krol łaskawe sia skłoniwszy, listy, przywileie confirmacyine y dekret z pomienionych, po rusku pisanych, xiąg, polskim cha-

rakterem wypisane, stronie potrzebującej, in forma wydać pozwolimy y na to pieczęć koronną przytysnąć roskazalismy. Działo sie w Warszawie, w sobotę, po święcie świętego Macieja apostoła najbliższą, to iest dnia dwudziestego piątego miesiąca Lutego, roku panskiego tysiąc siedmset trzynastego, panowania naszego roku szesnastego. Ioannes Szembek, supremus regni cancellarius. Za sprawą y przełożeniem jasnie wielmożnego jego mosci pana Jana na Słupowie Szembeka, kanclerza wielkiego koronnego, Łomżyńskiego Grudziądzkiego etc starosty, Antoni Kolinski, sekretarz jego krolewskiej mosci. Locus sigili loci illius. Котори же то екстрактъ, за подаемъ и прозбою вышменованыхъ особъ подающихъ, а за приняемъ суду винешного, слово в слово, як се в себе маеть, до книгъ нынешнихъ, земскихъ, киевскихъ естъ уписанны.

Книга земская киевская записовая, поточная и декретовая, № 135, годъ 1712—1716; листъ 342.

XII.

Рѣшеніе овруцкаго старосты, Іосифа Михайловича Халецкаго о роздѣлѣ земель и угодій между господарскими землянами: Солуянномъ Сидоровичемъ, Гриднемъ и Овикіемъ Сидковичами и Федоромъ и Андреемъ Гридковичами Невмерицкими. 1552, Іюня 24.

Робу тисеча шесть сотъ девяностого, месеца Септембра одиннадцатого дня.

На уряде вгродскомъ, в месте его королевской милости Овручомъ, передомною Казимеромъ Поецкимъ; наместникомъ вгродскимъ енералу подвоеводства киевского и книгами нынешними, вгродскими, киевскими comparans personaliter urodzony jego mość pan Alexander Lewkowski, swym i urodzonych ich mosciow panow Niewmirzyckich, braci i sąsiad swych wszystkich, dla wpisania do xiąg

nineyszych, grodzkich, kijowskich per oblatam podał list dzielczy, lubo raczey graniczny niegdy wielmożnego jego mości pana Iosepha Michajłowicza Chaleckiego, dzierzawcy owruckiego, stary, zbutwiały, z pieczęcią małą, jedwabiem czerwonym przypieczętowany, między niegdy zesłemi urodzonymi ich mosciami pany Niewmirzyckiemі stały, ktorego ja, urząd, dla wpisania do ksiąg przyjmując, czytać przed sobą kazałem i tak się w sobie, ruskim pismem pisanu, ma. Я Есифъ Мпхайловичъ Халецкий, державца Овруцкий, смотрель есмы того дѣла на року вложеномъ очевистого мовеня, становившись на вгрунте, въ острови, на селищи въ Коннорога, гдѣ собѣ криеду быти менилъ землянинъ господарскій Невмирицкий Солуяпъ Сидоровичъ з сынами своими: Дмитромъ и Яковомъ, од тыхъ же земляновъ господарскихъ Невмирицкихъ, себровъ своихъ: одъ Гридня, а Оникая Сидковичовъ, а одъ Федора и Андрея и одъ брати ихъ Гридковичовъ, въ забраню земли своей власное пашенное и дубровъ, засебковъ, сяножатей и о дерево бортное, старое, въ земли сполечной з ними, которое подъ его знаменемъ подъ себе забрали и въ свой подводъ подписали; жаловалъ землянинъ господарскій, Солуяпъ Сидоровичъ на Гриня и на Оникая Сидковичовъ тымъ обычаемъ: то есть нива, на которой ваша милость теперъ стоите, власная моя, жеребя Несторовского, дядка моего, который жеребей его в ихъ рукахъ былъ, который жеребей тое зими прошлое, на великомъ валномъ сейме. у Вялне, будучи намъ при господарю его милости, мнѣ поступился и листъ свой на то мнѣ, по сведому и печати вашей милости данъ, ижъ ся вже в той островъ не мели николи вступати, который передомною оказовалъ и былъ читанный, въ котромъ то листе обмовляетъ такъ: ижъ Гринъ Сидковичъ, маючи зуполную моцъ и поручене отъ брати своей, Оникая, вгуду и зеднане з нимъ принялъ, жеребей Несторовскій, дядковщизну его, ему поступилъ на вечность и заруками обвезалися на господара короля его милости пять десять копѣ литовскихъ, а на сторону скривженую тридцать копѣ грошей литовскихъ платить, еслибы чимъ у той жеребей Несторовской вступовать мели; а такъ теперъ через тотъ листъ, и поступене свое, и заруки тую ниву мою Несторовскую пашуть и оную моцно на себе всю посеяли, а тотъ есть островъ мой обрубный, нивы и сяножатни имъ в томъ острове нетъ, одно

бортю входъ мають, и в судереви мѣ во всемъ од нихъ половина, такъ в земли пашенной, ягъ в бортной, в дубровахъ и в сеножатехъ. А Гринъ и Оникей Сидковичи з сябрями своими Гридковичами, одпираючи на жалобу его, повелили: то есть поле наше, отчизное а не Нестеровское, бо намъ в томъ тутъ острове половина од него во всемъ. А Солуянъ противко тому мовилъ: не маете вы ничего в томъ острове, одно входъ в бортю, бо вы напротивко тому острову маете тежъ обрубный островъ, на имя Слышовъ. Я, выслушавши словы ихъ, обохъ сторонъ, пыталъ Гриднѣ и Оникея и сябровъ ихъ Гридковичовъ, которую часть земли Солуянъ одъ нихъ маеть, и в томъ тежъ острове ихъ Слышове, чи маеть з ними входъ нивою, сенажатми и бортными деревомъ? А они повелили, ижъ во всемъ отъ нихъ половицу маеть, яко бортными деревомъ в борю, такъ нивами и дубровами и сеножатми, бо ещѣ предковѣ наши з его предками въ ровный дель поделили нашими, дубровы, сеножатми и службу господарскую по половицы з нами служить, а в островъ пашъ Максимовский и Слышовъ одно бортю входъ маеть, а нивою и сеножатию ничего немасть ему в томъ острове нашемъ; а намъ тутъ половина одъ него во всемъ. А Солуянъ и повторе на противко нимъ мовилъ: ижъ имъ толко в томъ острове его толко бортю тежъ входъ есть, а нивою и сеножатми имъ неповедилъ входъ мѣти, гдѣ повсдаеть и свои знаки властне в томъ острове моемъ, в купѣ, межи нивними, яко отецъ мой изъ своею братею, з Ешутюю и зъ Нестеромъ делили той островъ, и грани тежъ слышныс того острова мого у вободъ передъ вашою милостію видеть и обвести готовъ; и напервей знакъ указалъ в томъ острове ниву, селище отца своего, отъ рубежа земли Матвеевское, паны Криптофовы, а близко тое другую Ешутину, а подле Ешутины третю ниву Нестеровскую, дялковъ своихъ; уся три за межами, а одъ Нестеровское ниви, поперекъ, ку долине указалъ также три ниве, зарослыхъ за межани, и поведилъ: ижъ тыс межи кладены в той часть, коли отецъ его з братею своею: з Ешутюю и Нестеромъ той островъ делили на трое, якъ се имъ одъ предковъ ихъ в деле досталъ, противъ того острова ихъ Слышова, который они и теперъ сами одни на себе держатъ; и указавши знаки в томъ острове, засъ повель насъ границами того острова: напервей привелъ до речки Коннорога.

ку дороге, которая одъ замку идетъ до Каменца, то есть пета, а отъ дороги рѣчкою внизъ приваль, где выла въ болото, которое называютъ Коннорозкое, а одъ болота сеножатю къ лозѣ коннорозвой, а лозою къ леску Борковому, а лескомъ до болота Борково-гожъ, а болотомъ въ лесъ Есенецкій, въ речку Есенець, а речкою Есенцемъ у верхъ, до дороги Каменецкое, а дорогою до болотца, которое подъ коннорозкямъ полемъ, а зъ болотца долиною, а зъ долины на гурку, мешою, до рубежа земли Матеевское, пана Криштофовы, и поведилъ: ижъ той островъ здавна таъ се в собѣ маеть и в тихъ границахъ своихъ, и на томъ я хочу з сынами своими: Дмитроиъ и Яковомъ права поднести, ижемъ того острова грани справедливе обвелъ, иже в тотъ островъ нивого иного входу нѣтъ, только бортю; а Гринъ и Оникей з Федоромъ и Андреемъ и братю ихъ Солуяна з сынами его на томъ къ присязѣ допустили и ку пригледаню тое присеги даломъ имъ вижа, служебника моего, Гаврила Кудрицкого; который поведилъ передомною: ижъ Гринъ, Оникей Сидковичи и ихъ сяброве: Федоръ и Андрей Гридковичи з братею своею Солуяна и сыновъ его къ присязѣ неповели и того острова в границахъ вышей менованныхъ, ведлутъ завожена его, поступили имъ на вечность, а собѣ на противко того взяли островъ Максимовщину, на имя Слышовъ, штожъ они и сами, стороны передомною вызнали, ижъ на томъ постановене межи собою учинили, в которой то поведаетъ дуброве и нивы наци деленые в межахъ, то и теперъ маемъ по половине держать, водлугъ стародавнего обычая, за тымъжъ межами стародавними, а я, въ томъ врозумевши, ижъ Гринъ и Оникей Сидковичи, и в сябрами, Федоромъ и Андреемъ, братею своею Гридковичи Солуяна Сидоровича и сыновъ его до присязи неповели, и того острова в тихъ границахъ, водлугъ заводена его ему поступили на вечность, а собе на противко того взяли островъ максимовщину, на имя Слышовъ, выналезломъ теде Солюяна Сидоровича, зъ сынами его, Дмитромъ а Яковомъ и всказалъ есмы имъ тотъ островъ держати на вечность; и уже Гринъ и Оникей Сидковичи, Федоръ а Андрей, Иванъ а Сахно и Степанъ Гридковичи, въ тотъ ихъ островъ Коннорога, немають ничимъ ся вступовать часы вѣчными; одно бортю мають входить мети; а Солуянъ Сидоровичъ з сыны его въ островъ ихъ Слышовскій, таже немають ничимъ ся всту-

поваты, одно также бортею мають входъ мети. А що ся зась до-
тычетъ добровъ и иныхъ ихъ неделеныхъ пивъ, то маеть Солуянъ,
зъ сынами своими, з ними по половицы держати, за межами стары-
ми, водлугъ стародавнаго обычаю, на вѣчные часы. Ко тому тежъ
Солуянъ з сынами своими, а Гринъ и Оникей з сябрами своими,
Федоромъ, Андреємъ и братею ихъ привели насъ на Селище на-
званное, на которомъ домами своими седять, а за Солуяновымъ до-
момъ, почавши одъ ровка, попровалили насъ межею старою по дороги
Ровника и поведили; ижъ по левой стороне Солуяново з сынами
его, а по правой ихъ, по долину, а одъ долины дорогою Ровникомъ
до курганца, а одъ курганца старою межею Ровникомъ узъ островъ
Слышовский, до лѣса, который слывется Колокъ, по туюжъ долину,
вынтъ менованую дуброву солуяновскую поведили бытъ; а который
выгонъ завозе (sic) передъ домами ихъ, тотъ выгонъ, зезволившись
обедве стороне, передомною поделили на поля, и рубежи казалъ
есми зарубаты: по левой рудѣ Солуяново зъ сынами въ полю ихъ,
а по правой Гриню и Оникею Сидковичомъ, а Федору и Андрею
зъ братею ихъ Гридковичомъ; отъ домовъ ихъ мають они обедве
стороне той выгонъ держати и его уживать, водлугъ дѣлу и зару-
бана и рубежовъ на вѣчные часы. Тотъ же Солуянъ Сидоровичъ,
зъ сынами своими, жаловалсе мнѣ на Федора и Андрея и братю
ихъ Гридковичовъ о сосну, которая подле ниви его в завозю, по-
ведиль, же то есть сосна моя дялковская, жеребя нестеровского,
нижли они подъ себе забрали и подводъ свой ново на ней нало-
жили, и поступити мнѣ оно не хотять. Федоръ и Андрей з бра-
тею своею, на то одповедили: то есть сосна наша, отецъ нашъ ее
держалъ, а по смерти отца своего, мы ее держимо теперь и по-
ведили подводъ свой в той сосни старший и урослейший, нижли
Солуяновъ, которые ся зезволили выколоть и коли оную сосну за-
кололи, где менили бытъ подводъ свой; знаку жадного не нашли;
и я, в томъ зрозумевши, ижъ они въ той сосни знаку своею ни-
которого не нашли, и нашолъ есми Солуяна Сидоровича з сынами его
правыхъ, и всказалъ есми онымъ тую сосну ку своей руде мѣти и
оное уживать на вѣчность, и на то есми Андрею а Оникею Сид-
ковичомъ, а Федорови, Андрѣви з братею ихъ далъ сесь мой листь,
з моею печатью. А зо мною на тотъ часъ были земляне господарские:

Онофрей Ивановичъ а Тахно Михайловичъ Киркошка. Писанъ въ Неумирицкихъ, подъ лѣтъ Божого нароженя тысяча петъсотъ пятьдесятъ второго, месеца Юня двадцать четвертого дня, подпета десятого. У того листу делчого, граничного, печать малая есть притесненная. А такъ тотъ листъ граничный, за подаемъ и прозбою вышъ менованное особы подающее, а за прынѣтемъ мовъ урядовымъ до книгъ нипешнихъ, вгородскихъ, киевскихъ, слово въ слово есть уписанный.

Книга городская киевская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; листъ 286.

XIII.

Дърственная запись отъ дворянина Андрея Малюшицкого, Святомикольскому Левковскому монастырю на сумму 85 злотыхъ, обеспеченную на Шепелевскомъ островѣ. 16....

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Ianuary trzynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Owruczu, przedemną Wawrzyńcem Walewskim—Lewkowskim, namiesnikiem na ten czas podwojewództwa grodzkim generału woiewodztwa Kijowskiego i xięgamí ninieyszemi, grodzkimi, kijowskiemi comparens personaliter przewielebny w Bogu imć xiądz Antoni Sitnicki, ihumen monasteru Lewkowskiego, reguły świętego Bazylego wielkiego, prae via manifestatione, jak prętko transakcyja, niżej wyrażona, ad manus dostała się, alias oryginał listu, zapisu zatyłkowego, od niegdy urodzonego imć pana Andrzeja Maluszyckiego, z podpisem ręki tegoż jego mości i ich mościow panow przyjaciół, przy czterech pieczęciach, monasterowi Świętomikulskiemu Lewkowskiemu danego i służącego, ratione intro con'tentorum, dla wpisania do xiąg ninieyszych, per oblatam

podał, który ruskim pismem pisany, tak się w sobie ma: List odemnie, Andrzeja Maluszeckiego, dany jest oycu Ieremijowi Gdyszyńskiemu, ihumenowi monastera świętego Mikołaja, w siele Niewmierzechach nowo fundującego się i braci jego, na summe pieniędzy, na osmdziesiąt i pięć złotych polskich, w ktorey summie postąpiłem jamu ostrow moj, na gruntach Kobylinskiach, nazwany Szepelowski, maie w teyże summie od pana Jerzego Wyhowskiego zastawiony i zapisany, i prawo swoje, od pana Wyhowskiego mnie dane, oycu ihumenowi i braci jego wyżey mianowanego monastera tym listem, zapisem swoim wlewam i do rąk oycu ihumenowi i braci jego oddałem, i w dzierzaniu tego ostrowa, na ten ostrow dane monasterowi świętego Mikołaja, przeszkody czynić niemam, pod wszystkimi kondycjami i obowiazkami, w tym liscie w srzedzinie opisanemi. U tego zapisu podpisy rąk temi słowy: Andrzej Maluszycki, własną ręką; oczewisto proszony do tego listu pieczętarz od pana Andrzeja Maluszeckiego, Hipolit Rodkiewicz, miecznyk ziemi kijowskiej, własną ręką. Pieczętarz, ustnie proszony od imć pana Maluszyckiego, do tego listu pieczęć przyłożyłem i ręką podpisał Iwan Niewmierzycki, ręką własną; oczewisto proszony do tego listu pieczętarz od pana Andrzeja Maluszyckiego, Michał Lewkowski, ręką własną, wozny. Ktory że to oryginał zapisu, za podaniem i prośbą wysz mianowanego imci podawającego, a za moim urzędowym przyięciem, wszystek, z początku aż do konca, słowo w słowo, jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych jest ingrossowany.

и я

Книга городская киевская записовая, поточная и декретовая, годъ 1680—1735, № 46; листъ 351 на оборотъ.

XIV.

Извлечение изъ люстрации киевскаго воеводства, подтверждающее права на земли и на дворянское званіе дворянъ Ущановскихъ и Васьковскихъ и свидѣтельствующее о томъ, что у нихъ люстраторы видѣли грамоты, данныя ихъ предкамъ, всѣми великими князьями литовскими и коро-

лями польскими, начиная съ В. К. Витольда и до Сигизмунда III. 1618, Февраля 20.

Року тисеча шесть сотъ девянтдсая четвертого, месеца Декабрю двадцать четвертого дня.

На уряде вгородскомъ, в замку его королевской милости Овруцкомъ, передомною Михаиломъ Ставецкимъ, хоронжимъ житомирскимъ, подстаростымъ вгородскимъ овруцкимъ я книгами нынешними, вгородскими, овруцкими *comparens personaliter urodony jego mość pan Stephan Waskowski, ten extract z xiąg grodzkich, owruckich, authentice wydany, z upisaniem w nim lustracyey ich mosciow panow lustratorow, ich mosciom panom Waskowskim i Uszczapowskim słuzącey, ratione iutrocontentorum, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, owruckich per oblatam* подаѣ, прощая mnie, urzędu, aby ten extract do xiąg ninieyszich przyjęty i wpisany był, który ja urząd, ad acticandum przyjmując, czytałem i temi jest inserowany słowy: Wypis z xiąg grodzkich zamku owruckiego, roku tysiąc szescset szescdziesiąt wtorego, miesiąca Marca jedynastego dnia. Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mosci owruckim, przedemną Michałem Michałkiewiczem Konczakowskim, namiesnikiem podstarostwa i regentem grodzkim owruckim i xięgami ninieyszemi, grodzkimi, owruckimi, stanowszy oczewisto szlachetny Terech Chiniewicz -- Waskowski, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, owruckich per oblatam подаѣ lustracyą liberatıey, w kilku miescach dla zleżenia predarto, panom Uszczapowskim i Waskowskim, braci swey, słuzącey, z pieczęciami i z podpisami ręki ich mosciow panow lustratorow, jako obszyniey tą lustracyą w sobie obmawia, który, podawszy, prosił, aby była przyjęta i do xiąg ninieyszich wpisana, a tak ja, urząd, na affectatią podawaiącego, pomienioną lustratyą do xiąg przyjmując czytałem i temi jest pisana słowy: Uszczapowszczyzna i Bełowo nad Złynią, Waskowszczyzna, Bazarowka, Hoszow, pomienionych wsi i Uscia, po obopoł rzeczki Systynia, dziedzicowie i possessorowie: Uszczapowszczyzny, Bełowa nad Złynią—szlachetny Jesip Uszczap; Waskowszczyzny, Bazarowki,

Hoszowa—szlachetny Jasko Chiniewicz Waskowski i inni bracia, ucześnicy jego, ziemianie ziemi kijowskiej, na które wsi i dobra pokazywali prawa wieczne, od świętej pamięci królów ich mosciow: Kazimierza, Alexandra, jako i od książąt: Witolta i Alexandra Wołodimerowicza, tak też i od Zygmonta starego i Zygmonta Awgusta; dekret z panem starostą owruckim, Kmito, którym dekretem nawiązką nakazano, aby pan starosta owrucki pomienionym ziemianom zapłacił, także i od Zygmonta trzeciego i quity poborowe różne, od różnych ich mosciow panow poborców, że z tych dobr i poddanych swych przerzeczoni ziemianie płacili do skarbu, jeszcze dobrze przed unią, których gdy w dobrach byli trudnieni od panow starostow owruckich, tedy, za temi wszystkimi dowodami i różnymi dokumentami, od świętej pamięci królów ich mosciow: Kazimierza, Alexandra, jako i książąt: Witolta y Alexandra Wołodimirowicza i inuich ich mosciow, im nadanemi i potwierdzonemi, wolne byli, które wszystkie dokumenta i inne dyspositie dostatecznie pokazali; znajdujemy te dobra lustracją naszą żadney powinności i jurisdictioney zamku owruckiego bydz niepodległe. Działo się w Owruczu, przy odprawowaney lustraciy wojewodztwa kijowskiego, dnia dwudziestego miesiąca lutego, roku pańskiego tysiąc szescset szesnastego. U tey lustraciy, przy pieczęciach przycisnionych, podpisy ręki temi słowy: Woyciech Humiecki z Rycht, kasztelan kamieniecki i lustrator, ręką własną. Zachariasz Jałowiecki, woyski kijowski, R. P. j. Skr. Stanisław z Głyszowy Kosowski P. L. S. skarbowy Ktorażto lustracya libertacyey, za podaniem i prozbą jego mości podawaiącego, a za przyięciem moim urzędowym, do xiąg niniejszych jest wpisana; z których i ten wipis, pod pieczęcią grodzką owrucką jest wydany. Pisan w zamku owruckim. Correxit Konczacowski. У того экстракту, при печати притесненной, подпись руки писарское тими словы: Марцин Сурин, писарз гродзкі. Который же то экстрактъ, за поданемъ и прозбою вышъ менованое особы подавающее, а за моимъ урядовымъ принятемъ, увесь, з початку ажъ до конца есть слово в слово уписаны.

Книга гродская овруцкая записовая и поточная, № 3218, годъ 1694—1696; листъ 137 на оборотъ.

XV.

Извлечение изъ люстрации кievскаго воеводства, подтверждающее право на дворянское званіе дворянамъ Бехамъ, выданное имъ люстраторами на основаніи, представленныхъ Бехами, грамотъ: В. К. Витольда и королей: Казимира, Сигизмунда I и Сигизмунда III. 1616, Февраля 29.

Року тисеча шесть сотъ осмъ десять осмого, месеца Августа двадцать осмого дня.

В рочки судовые вгродские киевские, од дня девятнадцатога, месеца и року, вышъ на акте менованныхъ, въ месте его королевской милости Овручомъ припалые, и судовне отправатисе зачатые, передомною, Димитромъ на Жабокривахъ Жабокрицкимъ, подчашимъ Вилкомирскимъ, подвоеводимъ судовымъ енералу воеводства киевского и бнигами внешними, вгродскими, киевскими *personaliter stanowszy urodzony imé pan Alexander Bech, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich per oblatam* подаѣ люстраціа libertatіеу, *ich mosciom panom Bechom służąca, z pieczęciami czterma, i z podpisami rąk ich mosciow panow lustratorow, i z susceptą grodu owruckiego stara, zbutwiała, w dwóch mieyscach w poprzek, dla zlezenia, między wierszami i między podpisami a susceptą, wpuł poprzedziraną, jako obszynіеу ta lustratia, na wolność szlachecką* wydana, *wszystką rzecz w sobie obmawia, którą podawający prosił, aby przyjęta i do xiąg niniejszych wpisana była, a tak ja, urząd, na affectią podawającego, tę lustracią ad acticandum przyimuiąc, czytałem i temi jest pisana słowy: Bechowszczyzna, tey wsi possessorem szlachetny Ioachim Bech, na którą ukazał prawo wieczne od*

świętej pamięci króla Kazimierza i od Witolta, także i od Zygmunta pierwszego, jeszcze dobrze przed unią, w których dobrach gdy był trudniony od P. P. starostow owruckich, tedy za dekretami króla jego miłości dzisiejszego, wolnym był uczyniony, jako od jurisdictey, tak też od inszych powinności zamku owruckiego, de data w Warszawie, roku tysiąc pięć set dziewięćdziesiątego, za temi tedy dowodami wszystkimi, które dostatecznie pokazywał, znajdujemy te dobra lustratye i żadney powinności zamku owruckiego być niepodległe. Działo się w Owrucczym, przy odprawowanin lustratye woiewodztwa kijowskiego, dnia dwudziestego dziewiątego miesiąca Lutego, roku panskiego tysiąc sześć set szesnastego. У тоє люстрацые волности, при печатехъ притесненыхъ подписи руць тими словы: Woyciech Humiecki z Rycht, Castellan Kamieniecki i lustrator, ręką swą. Zacharyasz Iełowicki, woyski kijowski, sekretarz, pisarz i lustrator jego królewskiej mości m. p. Stanisław z Głoszowy Kossowski, pisarz skarbowy, manu propria. А сусцента тими писана словы: Anno millesimo sexcentesimo quadragesimo tertio, die vigesima sexta Septembra, за oczywistym podaniem pana Abrama Becha, który swoim i imieniem braci swoich: Pawła i Michała prosił, per oblatam tę lustratią, przyjąłem do act. Walenty Pianowski, namiesnik owrucki m. p. Которая жъ то люстрацья, за поданемъ и прозбою звышъ менованое особы подаваючое, а за принятемъ моимъ урядовмъ, до книгъ нинешнихъ, кгородскихъ, киевскихъ слово въ слово есть уписаная.

*Книга городская киевская записовая, поточная и декретовая,
№ 3, годъ 1686—1688; листъ 127.*

XVI.

Упоминальный листъ короля Сигизмунда III къ овруцкому старостѣ Павлу Рудкому о томъ, чтобы онъ не принуждалъ дворянина Юсифа Уцапа подчиняться старостинскому суду. 1616, Мая 17.

Року тисеча шесть сотъ девятого, месеца Юня третего дня.

На уряде вгородскомъ, в месте его королевской милости Овручомъ, передомною Стефаномъ на Дѣдовцахъ Дѣдовскимъ, на тотъ часъ намѣстникомъ и реентомъ вгородскимъ генералу воеводства киевского и вдигами вивнешними, вгородскими, киевскими, personaliter stanowszy urodzeni ich mość panowie: Serhey i Michał Uszczapowscy, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich per oblatam podali list upominalny od świętej pamięci najiasniejszego króla jego mości Zygmunta trzeciego, jego mości pana Pawła Ruckiego, starosty owruckiego, w sprawie jego mości pana Iesipha Uszczapra, ziemianina woiewodztwa kijowskiego pisany, z pieczęcią koronną i s podpisem ręki sekretarskiej, jako obszyrniey ten list upominalny wszystką rzecz w sobie obmawia, ktorego padawiający prosili, aby przyięty i do xiąg niniejszych wpisany był, a tak ja, urząd, na affectatią podawiających, ten list, ad acticandum, przyjmując, czytałem i tak się w sobie, ruskim pismem pisany, ma: Живгимонтъ третій, Божиєю милостю король Полский, великий князь Литовский, Руский, Пруский, Мазовецкий, Жомойский, Инфлянский и Шведский, Готский, Вандальский дедичный король. Ugodzonemu Павлови Рудцкому, старосте овруцкому, верне намъ милomu: жаловаль

намъ землянинъ нашъ воеводства киевского, шляхетный Есифъ Ущапъ, о то: ижъ верность твоя, не огледаючися на свободы и волности шляхецкие, которыхъ преречоный Ущапъ с продковъ своихъ, яко намъ справу даль, заживаль и заживаетъ, и ровно з иными сбывателми воеводства киевского, въ праве земскомъ будучи, службу земскую военную отправоваль, кгвалтовне оного под присудъ и юриздыкцию замку овруцкого приворочаешъ и примушаешъ, ку великой кривде и нарушеню права его шляхецкого; прото будетъ ли такъ, яко онъ намъ жаловаль, и если онъ самъ и продкове его, с тое земли своее права и волностей шляхецкихъ заживали, а подъ присудомъ замку овруцкого не бывали, напоминаемъ верность твою и розказуемъ, абьсь того то Ущапъ под присудъ замковый не приворочаль и некоторого кгвалту и безправа ему в томъ нечиниль, и овшемъ, при праве его давномъ и при волностяхъ шляхецкихъ заховаль, иначей того нечинячи с повинности своее и для ласки нашее королевское. Писанъ у Варшаве; лета Божого нарожена тисеча шесть сотъ шостогоднацать, месеца Мая семогонацать дня, а панованя королевствъ нашихъ: полского двадцать девятого, а шведского двадцать второго року. У того листу его королевской милости напоминального печать коронная естъ притесненная, а подпись руки секретарское тыми словы: на власное его королевской милости розказане, Florian Oleszko sekretarz i pisarz m. p. Той листъ его королевской милости упоминальный, за поданемъ и прозбрю вышъ менованныхъ особъ подавающихъ, за принятемъ монимъ урядовымъ, до книгъ именованныхъ, вгородскихъ, киевскихъ слово въ слово естъ уписанный.

Книга городская киевская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; листъ 255.

XVII.

Рѣшеніе кievскаго земскаго суда по дѣлу между овручичинъ старо-стою Павломъ Ручкимъ и дворянами: Васьковскими, Ущачовичами, Барановичами, Гошовскими, Болсуновичами, Черногубовскими и Мошковскими, о томъ, что овручій староста, желая принудить упомянутыхъ дворянъ къ отправленію службы замковой и къ признанію надъ собою власти и суда старосты, послалъ въ заселенныя ими села отрядъ слугъ своихъ, которымъ приказалъ разогнать ихъ и заграбить ихъ скоть. Кіевскій земскій судъ, на основаніи, представленныхъ ему истцами, документовъ, признаетъ ихъ дворянами, свободными отъ зависимости отъ овручкаго староства и обязанными только отпирать земскую военную службу на равнѣ съ другими дворянами кievскаго воеводства. Староста-же по приговору суда долженъ уплатить истцамъ, подъ опасеніемъ банниціи, стоимость заграбляемаго скота и штрафъ за насиліе. 1617. Генваря 19.

Року тисеча шесть сотъ девять десять осмого, месеца Септеврия первого дня.

На уряде вгородскомъ, в месте его корнлевское милости Обручомъ, передомною Михалемъ Сингаевскимъ, намесникомъ на тотъ часть подвоеводства, вице реентомъ вгородскимъ епералу воеводства киевскаго и книгами нинешними, вгородскими, киевскими *comparens personaliter urodzony imć pan Jan Moszkowski, dla wpisania do xiąg niemieyszych, grodzkich ekstrakt dekretu, z xiąg ziemskich kijowskich, z pieczęcią i korektą wydanego, między urodzonymi ich mosć panu Waskowskiemi, Uszczapowskiemi, Baranowskiemi i Moszkowskiemi, a wielmożnym jego moscią panem Ruckim, starostą owruckim ferowanego, per oblatam podał, prosząc, aby do xiąg ni-*

nieyszych przyjęty i wpisany był, ktorego ja, na ten czas urząd, ad iugrossandum do akt przymuiąc, czytałem i tak się w sobie, ruskim pismem pisany, ma: Wypis z xiąg ziemskich woiewodztwa kijowskiego spraw sądowych, na ten czas w świętey Sofiey, cerkwie katedralney kijowskiey, leżących. Roku tysiąc szescset siedmnastego, miesiąca January dziewiętnastego dnia. Na rokach sądowych ziemskich kijowskich, na dzień trzech królów, rzymskiego święta, w roku na dnie wysz pomienionym przypadłych i na zaiutrz tego święta sądownie odprawować zaczętych, przed nami: Janem Aksakiem, sędzią, a Piotrem Złotopolskim, podsędkiem, urzędnikami sądowemi, ziemskimi, kijowskimi, gdy przytoczyła się sprawa z rejestru sądowego, między szlachetnymi pany: Janem, Pocijem, Chyłkiem Chyniewiczami-Waskowskiemi, Jackiem i Moysieiem Haponowiczem Uszczapowiczami, Janem Baranowiczem-Hoszowskim, Matwieiem Bułsunowiczem, Janem Czornohubowskim, Pawłem i Janem Moszkowskiemi, onemi samemi i drugieimi bracią, sąsiadami, siabrami i uczestnikami ich, w tych siołach: Waskowiczach, Uszczapach, Bołsunach, Hoszowie i w Moszkach mieszkającemi, w protestaciey mianowanemi i wyrażonemi, ziemiany powiatu kijowskiego; powodami; a urodzonym jego mość panem Pawłem z wielkich Rud Ruckim, starostą owruckim, jako rozkazującym i urodzonym panem Janem Wierzbickim, namiesnikiem zamkowym starostwa owruckiego i innemi pomocnikami jego, pozwanemi, a to za pozwem ziemskim kijowskim, od powodow po pozwanych na roki teraznieysze wydany; tedy, stanowszy oczewisto u sądu strona powodowa, imieniem swoim i imieniem wszystkich swoich popleczników, braci i sąsiadow, pozwanych do prawa przez woźnego, Pawła Hutorowicza przywołać dawszy, podniesli pozew żaloby swoiey w te słowa pisany: Zygmunt trzeci, Bożą miłością król Pelski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmodzki, Inflanski, a Szwedzki, Gotski, Wandalski dziedziczny król. Urodzonemu panu Pawłowi z wielkich Rud Ruckiemu, staroscie naszemu zamku owruckiego, jako roskazującemu, ze wszystkich dobr wiernosci twoiey leżących i ruchomych, przykazuujemy, żeby wierność twoia, za tym pozwem ziemskim kijowskim, na rokach przyszłych, ziemskich, kijowskich, które na dzień trzech królów, święta rzymskiego przypadną, i na zaiutrz tego święta sądzić się

zaczną, w roku przysłym, tysiąc sześćset siedmnastym, na mieyscu zwykłym, w Kijowie, oblicznie i zawicie sam stanął i ucziwie słachetnych: Jana Wienzbickiego, namięsnika swego zamkowego owruckiego, Krzysztofa Sokolinskiego, Kazimirza Jasinskiego, Stephana Niepohoyskiego, Jana Czerkaskiego, sług i inszą czeladz słuzałą, kozaków, prostego narodu, strzelców, człowieka więcy dwudziestu, uczynek niżej opisany, z rozkazania wierności twoiey wykonywających, przed tymże sądem ziemskim kijowskim, dla usprawiedliwienia, stawił, na załobę i prawne poparcie szlachetnych: Jana, Pocięia, Chilka Chyniewiczow-Waskowskich, Jaska i Moysieja Haponowicza Uszczapowiczow, Jana Baranowicza-Hoszowskiego, Matwieia Bołsunowicza, Jana Czornohubowskiego, Pawła, Jana Moszkowskich i drugich braci, sąsiadów i uczęsników ich, w siołach: Waskiewiczach, Uszczapach, Bołsunach, Hoszowie i w Moszkach mieszkających, powodow, ktorzy wierność waszą pozywają, oto: iż wierność twoia, panie Rucki, lekce sobie powazywszy prawo pospolite i na winy, w niem, na seymach walnych, w konstytucjach i statutach opisane, nie nie dbając, a wzruszając pokoy pospolity sąsiedzki, i nie mając żadney przyczyny, przystępu i interessu do ziemian ubogich powiatu kijowskiego, to jest do powodow terazniejszych, jako do ludzy spokojnych, prawem, pokoiem, wolnościami szlacheckimi i przywilejami najiasniejszych antecessorow naszych, swiętobliwewy pamięci królów Polskich i wielkich kniazey Litewskich obwarowanych, i mocno utwierdzonych, śmiałeś i ważyłeś się w roku terazniejszym, tysiąc sześćset szesnastym, miesiaca Iuly i Augusta roznych dni, pomienionych sług i czeladz swoich kupami nasyłać niemałymi na dobra powodow dziedziczne i mieszkania onych, do usług swoich i zamku owruckiego roznymi sposobami nienależnie i bezprawnie przymuszać i straszyć, z domow rozganiać, grabieży gwałtem w nich brać, a mianowicie: w siele Waskowiczach kony troie: jednego myszatego, drugiego gniadego, trzeciego płowego, wołów par dwie, w siele Uszczapach, koniey dwoie: gniadego i białego, wołów trzy; w siele Hoszowie, kony dwoie, wołów trzy i jałowicę różney szyrści; w siele Bołsunach, wołów trzy, kony czworo różney szyrsci; w siele Moszkach, wołów cztery, koniey troie, jałowic dwie różney szyrsci, gwałtownie zabrawszy i zagrabiwszy, do zamku owruckiego, do

wiernosci twoiey przyprowadzili, a wierność twoia, wszystkie te konie, woły i jałowicy odebrawszy, powodom, za trzykrotną rekwizycją przez przyjaciół, obywatelów wojewodztwa kijowskiego, nieprzywrociłeś, co lepsze na pożytek swoy obrocileś, a insze w pay między sługi pomienionych i czeladz swoją rozdałeś, za czym wierność twoia winy prawne na dobra i osobę swoją i pomocników swoich zaciągnoleś, a powodow do szkod, niż na tysiąc złotych przywiodłeś i przyprawił, jako obszerniey i wyrazniey protestacia, oto w zamku hospadarskim, Zytomirskim, od powodow na wierność twoią zaniesiona, świadczy, o co wszystko wierność waszą powodowie na termin i roki, wysz mianowane, pozywaią; przeto, abys wierność twoia sam stanął i pomocników, sług i czeladz swoją i strzelcow stawił, a w niestawieniu, sam za nich odpowiadał, powodom grabież z sowitoscją wszystek w cale powrocił, za takowy postępek winom prawnym, na sobie wskazanym, przysłuchał się i we wszystkim na ten pozew directe odpowiadając, skutecznie się usprawiedliwił. Pisan w Kijowie, roku tysiąc szescset szesn stego, miesiąca Oktobra, dwudziestego piątego dnia. Fedor Suszczanski-Proskura, pisarz. A po wyczytaniu tego pozwu, strona powodowa, oczewisto dowiodszy roku słusznego, za tym pozwem przypadłego, według prawa prosiła, aby pozwanej stronie na pozew usprawiedliwić się było nakazano. Gdzie tuż odezwawszy się, u sądu niniejszego oczewisto stanowszy, od pozwanej strony umocowany, urodzony pan Andrzej Ciołek, za mocą zupełną, jemu w tey sprawie daną, zachowawszy sobie wszystkie obrony prawne wcale, ukazywał, z prawa pospolitego być nienależną akcją, iż niesłusznie tę mniemaną krzywdę popieraia i trudnia jego mość pana starostę Owruckiego, jako by miał roskazywać pan starosta powodow terazniejszych grabieżami infektować i do posług niezwyczajnych przymuszac; a jesli by i tak było, tedy nie tu, przed sąd ziemsky, ale na seym, albo do sądu zadwornego, mandatem krolowskim o to mogli by jego mość pana starostę pcyzwać; a iż sobie nieprawnie postąpili, tedy od tey nienależnej akciej i nicależnie czyniących aktorow wolności prosił. A strona powodowa, zachowawszy sobie wszelakie obrony prawne wcale, i dla podpory sprawy swoiey używszy sobie na pomoc, za przydaniem naszym sądowym, patrona, urodzonego pana Adama

Jerzego Długoborskiego, powiedziała: że to jest należna akcja; albowiem, co pozwana strona proponie mniemana krzywdę trudnieniem o grabież niesłusznym, jako by całe w niewinności exkuzując się i domawiając się wolności od terminu i na seym, albo do sądu za dwornego tę sprawę z jego mocią panem starostą promowuje, i dla tego, przeczytawszy sobie barzicy za uszczerbek honorów swoich szlacheckich, że nie tylko, iż taką ciężką oppressję, niazdy, grabieży cierpiała, niby jakiemu posłuszenstwu zamku owruckiego podległa, ale i tu, przed sądem, terminu nieuznaie, tedy strona powodowa oraz różne dispositie starodawne na wolności i dobra swoje dziedziczne szlacheckie przed sądem produkowała, mianowicie: przywileia, daniny najiasniejszych królów ich mosciow i wielkich kniazey litewskich: Króla jego mości Alexandra, oktobra piętnastego, indikta pierwszego, kniazia jego mości Semena Alexandrowicza, króla jego mości Zygmunta, tyciąc pięć set czterdziestego roku, indikta trzeciego, króla jego mości Kazimirza, data w Wilniu dwudziestego siódmego (sic), indikta piętnastego, króla jego mości Stefana, tysiąc pięć set osmdziesiąt pierwszego roku, dnia piętnastego februarij i konfirmacie terazniejszego króla jego mości Zygmunta trzeciego, szczęśliwie nam panującego, i insze dowody, zapisy, possessyie szlacheckie i attestacie obozowe, różnych rokov, miesięcy i dni pisane, w których jawnie i wyraznie opisuie, iż, jako przodkowie, oycowie powodow, tak i oni sami do żadney prywatney usługi i powinności zamku owruckiego nienależeli i nienależą, tylko na służbę ziemską, hospodarską, woienną, wespoł z inszemi ich mosciami pany dygnytarzy, szlachtą, ziemiany, obywatelami wojewodztwa kijowskiego i powiatu, ku obronie i całosci rzeczy pospolitey exire i służyć powinni, gdy tego potrzeba ukaże; a tak, po produkowaniu pomienionych wszystkich przywileiow i dyspozytji, strona powodowa dalszego postępku prawnego od strony pozwanej, jako i o przywrocenie grabieżyow mianowanych, nagrodzenia szkod, chcąc i poprzysięgnąć one, prosiła i domawiała się. Sąd niniejszy ziemski kijowski, kontrowersyi stron obudwuch wysłuchawszy, i z onych jako i z dysposycji wszystkich powodowych dobrze się informowawszy, a widząc to, iż dano winę directe, że za rozkazaniem jego mości pana starosty owruckiego nieomylnie te grabieży

i niaizdy stronie powodowej niesłusznie byli popełnione, przeto sąd niniejszy, ile przy takich dyspozyciach iasných i prawnych i starożytných prawach wyraźnych strony powodowej, należną akcją stronie pozwanej uznawszy, postępować nakazuje. A w postępowaniu dalszym umocowany strony pozwanej, tę sprawę na ugode do przyszłych rokov ziemskich, albo roczkow grodzkich zabierał, i, tey sprawy daley nie promuiąc, odstąpił, i daley attentować niechciał, i nikomu inszemu nie zlecił, a strona powodowa, sprawy swojej popierając daley, prosiła i domawiała się, aby, jako przy honorach swoich szlacheckich, przy prawach, przywileiach i dyspozyciach, tak i szkodach przywroconých, według prawa z sowitoscją wcale zostawali, przeto sąd niniejszy ziemski kijowski, widząc pilność sprawy swojej i prawne postęпки strony powodowej, przy wszystkich starożytných prawach, przywileiach nayiasniejszych królów ich mosciow polskich i wielkich kniazey litewskich, zapisach i attestaciach, jako słusznych i prawdziwych, przy dobrach i majątnosciach ich, przy wolnosciach i swobodach szlacheckich stronę powodową wcale, według praw, ich szczadkow i potomkow ich, czasy wiecznemi zachowuiemy i zostawuiemy; a co się tknie grabieżow i szkod, przez pozwanego sług i czeladz jego powodom naczynionych, sąd niniejszy ziemski kijowski nakazuje, aby od daty dekretu niniejszego po wysciu niedziel szesciu, na pierwszych roczkach grodzkich kijowskich przypadających, przed sądem grodzkim kijowskim strona pozwana powodom grabieży z nawiazko, według statutu, wszystkie przywrocila, szkody wszystkie, na czym aktorowie przysięgą, nieodchodząc od sądu i prawa, nagrodziła i za wszystko in toto skutecznie dość uczyniła, a to pod winą wieczney baniciey i iey publikaciey, na którą w niedość uczynieniu, bez przypozwu sąd niniejszy ziemski kijowski do sądu grodzkiego kijowskiego odsyła; a po obwołaniu i publicowaniu tey baniciey wieczney, tenże sąd grodzki kijowski, po skończeniu roczkow, na mocną i skuteczną exekucją ziechać i oną, nie czasu nie odwlekając, na wszelakich dobrach leżących i ruchomych pozwanego, gdziekolwiek mających, skutecznie, za pierwszą requizycją strony powodowej odprawić ma; a to pod winami na nieposłusznych urzędnikow w konstytuciach i statutach wyraźnie opisanemi i dołożonemi, co wszystko dla pamięci do xiąg ziemskich kijowskich jest zapisano.

Z których to xiąg i ten wypis, na affectacją strony potrzebuiaćey, roku ninieyszego, tysiąc szesc set dziewiędziesiąt trzeciego, miesiąca Iulij dwudziestego dnia jest wydany. Pisany w Kijowie. У того декрету, przy pieczęci его милости оуца игумена межигорского притесненной, коректа тими словы: Korygował Thomasz Baranowski m. p. А подпись есть таковы: Theodor Waszkowski, yhumen mezyhorski kijowski, z roskazania imsci оуца Iasinskiego; metropolity kijowskiego, pana i pasterza mego, podpisałem się i pieczętkę swoją przyłożyłem. Который же то декретъ, за поданемъ и прозбою вышъменованое особы подавающее, а за моимъ принятемъ, до книгъ нынешнихъ вгродскихъ киевскихъ, слово в слово, такъ, яко се в собѣ маеть, есть уписаны.

Книга гродская кievская записовая и поточная, № 7, годъ 1697—1699; листъ 184.

XVIII.

Приговоръ купнаго суда, состоявшаго изъ дворянъ Ходаковскихъ и Каленскихъ, а также изъ крестьянъ сосѣднихъ селъ, по дѣлу о покражѣ меда изъ бортей, принадлежавшихъ крестьянамъ села Лицлянскаго, а также дворянамъ Григорію Ходаковскому, Кондрату и Силѣ Каленскимъ. Копя собиралась три раза; свидѣтели доказали, что покража учинена дворянами: Яцкомъ, Давидомъ, Мелешкомъ и Мишкомъ Каленскими, вслѣдствіе чего копа приговорила, чтобы виновные уплатили истцамъ по двѣ копы грошей литовскихъ за каждую выдранную борть и кромѣ того предоставила истцамъ право требовать уголовного наказанія виновныхъ 1629 г. ноября 2.

Рокъ тисеча шестьсотъ осмдесятъ девятого, месеца Январія чотырнадцатого дня.

На уряде вгродскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною, Стефаномъ на Дѣдковцахъ Дѣдковскимъ, намесни-

ромъ на тотъ часъ и ресентомъ вгородскимъ генералу воеводства швѣд-
 ского, и книгами нинешними, вгородскими, влевскими *compragens*
personaliter urodzony jego mość pan Stanisław Michał Żurakowski,
 imieniem urodzoney jej mości paniey Barbary Heleny z wielkiego
 Ryjska Żurakowskiej, małżonki swci, de Anastazyia Liplańska spłod-
 zonei, (quasi primum między munimentami mógł się przeyrzeć, tak
 zaraz prae via facta manifestatione, że xięgi grodzkie owruckie
 dawnieysze, nescitur ob quem casum fortuitum, zgorzeli) dla wpisania
 do xiąg niniejszych, grodzkich, kijowskich ten extract, z wpisaniem
 w niem dekretu kupnego, z xiąg grodzkich owruckich, pismem ruskim,
 z correctą, pieczęcią i z podpisem pisarskim podanego, między zeszłym
 urodzonym jego mością panem Hrehorym Liplanskim i innemi a urodzo-
 nemi ich mościami pany Kalenskimi, stron oboch, o rzecz, w tymże
 dekrecie ferowana, wydany, per oblatam podał, tenoris sequentis: Впиши
 з книгъ вгородскихъ замку овруцкого, лѣта Божого нарощенья ти-
 сеча шесть сотъ тридцать второго, мѣсяца Априля осмого дня. На
 уряде егo королевской милости вгородскомъ, в замку овруцеомъ, пе-
 редомною, Яномъ Лувьянскимъ, наместникомъ подстароства овруцко-
 го постановившимъ очевидно ~~чилийский~~ Лукашъ Валковскій, ву за-
 писанню до книгъ нинешнихъ подалъ листъ суду вуцного, под пе-
 чатьми сторонъ обѣихъ, на той вупе будучихъ, въ шкoде о подра-
 ню шчолъ въ подданныхъ его милости пана Григора Липленского и
 пановъ Ходаковскихъ, в тому листе помененыхъ, за приложеннѣе тоѣ
 шкoды черезъ вуцники до Яцъка Есиповича и сына его Мышъка
 и до Давида Ивановича и сына его Мелешка Каленскихъ присуже-
 ное, яко о томъ ширей тотъ листъ вуцный, нижей вписаный в собѣ
 описуеть, которого на уряде положивши, просить, абы въ акти ни-
 нешніе въписаный былъ; таъ я, урядъ, з повинности своеѣ при-
 нявши, до книгъ нинешнихъ, вгородскихъ, овруцкихъ уписать казалъ
 который слово отъ слова таъ се въ себе маеть: Мы: Кирикъ Де-
 мидовичъ, Семень Гордиевичъ, Раливонъ Григоревичъ, Иванъ Опа-
 насовичъ, Григорій, Ромашъ, Супрунъ Федоровичи, Нестратъ, Иванъ
 Опанасовичи, Степанъ, Василей Наумовичи, Онофрей Федоровичъ,
 Григорей Ивановичъ Ходаковские; Раливонъ, Мартынъ Даниловичи,
 Михайло, Наумъ, Филипъ Романовичи, Григорей, Федоръ Есипови-
 чи, Игнатъ Федоровичъ, Ничипоръ, Василей Михайловичи, Антъонъ

Борисовичъ Исеевичъ Каленские; Корней Змиевскій, Яцъво Денисовичъ, Трохимъ, Кириу Богдановичи, Еско и Василей Трохимовичи Есковичи Каленские, шляхта, земляне его королевской милости воеводства киевскаго; а мы, з розныхъ сель и местечокъ подданные изъ милостей пановъ своихъ: зъ местечка и з громады Хотиновское: Малошъ войтъ хотинскій, Василь Рохъ, Малво, Андрей Гриненно; з села и з громады Улановское: Аврамъ, Андрей и Романъ, подданные его милости пана Стефана Немирича, подкоморого киевскаго, старости овруцкого; з местечка Каменки, з громады каменецкое: Яцъво Охезена, Федоръ Мапука и Федоръ Пукало; з села Красиловки, з громады Красиловское: Гришю Чорный, Василь, а Костюкъ, подданные ясне велможное ее милости княжны Левонией з Корца Яновое Олбрыхтово Радвилово; з местечка Сарнополя, з громады сарнопольское, з маестности его милости пана Юря Ласоты: Григорій Яблонскій, войтъ сарнопольскій изъ подданными его милости пана моего сарнопольскими: Климомъ Туриничомъ, Иваномъ Крайченемъ, а Сидоромъ; з села Чоповичъ, з громады Чоповское: Ранко Макаровичъ, а Борисъ, бояре монастыра Святои Пречистое Печерского киевскаго; з села Татариновичъ, з громады татариновское: Ермакъ Отоманъ, Петръ Томилю, а Гришю Коротеній, подданные его милости пана Миколая Сурина; купники, а при насъ в тогъ часть, на той купе были: два возныхъ енераловъ воеводства киевскаго, шляхетные: панъ Игнатъ Каленскій а панъ Микола Свочинскій и сторона шляхта, люде добрые: панъ Василей Искоростинскій, панъ Василей Прибузкій, панъ Енохъ и панъ Севостианъ Сингаевские. Чинимъ явно и ознаймемо тымъ нашимъ згоднымъ купнымъ, судовымъ листомъ до каждаго суду и права, кому то ведати належитъ, изъ в року теперешнемъ, тисеча шесть сотъ двадцать девятомъ, месеца Октября двадцать осмого дня, будучи намъ, особамъ звышъ помененымъ, всимъ званымъ и збраннымъ, водлугъ стародавнього права, звычайу купного од подданныхъ его милости пана Григора Лицпанского, Лицпанскихъ, на полицю, тое есть на судъ кошный, албо то на певное и скутечное выведоване се, о починеню ночнымъ, злодейскимъ способомъ шкель подданнымъ его милости пана Лицпанского, то есть о подране въ нуци пчоль ихъ, в згрунте пана Лицпанского судеревномъ, у в островахъ певныхъ: в Залесчизне, в

Темномъ бору, в Крушникахъ; а таѣ роу и дна звышь помененого, вгды мы, вся копа, особы вышь помененные, водлугъ звычаю давного купного зехавшися на копу в вгрунтъ пана Липленского судеревный, на островъ Крушники, тамъ же в томъ островѣ подъ сосною, гдѣ пчолы пана Липленского подданныхъ суть выдраны, звычаемъ давнымъ копнымъ, на судъ копный заселисмо, тогда, поставившися подданные его милости пана Липленского, на имя: Опанась Омеляновичъ, а Мишко Кононовичъ, перед нами, копою, возными и стороною оповедали и жалобу свою тыми словы преложили: „Ижъ, поведають, панове копники! не пооднокротъ од вилка летъ станоятся намъ шведы въ подраню злодейскимъ способомъ пчолъ нашихъ, въ вгрунте пана нашего, о што есмо и не пооднокротъ копу збирали и о тыхъ шводахъ своихъ опытъ чинили, толеожъ не могли есмо шводника своего и до сего часу зналестъ; однажь же каждое копы, за позволенемъ копнымъ, одлоговъ на прослухане о тые шгоды свои и диляцны заживали есмо; а ижъ и теперъ свежо, в роу теперешнемъ, звышь помененомъ, сее осени, передъ святою Покровою подрано в насъ злодейскимъ способомъ пчолы: у мене Опанаса шесть роевъ неподбираныхъ, а въ мене Мишка три рои пчолъ такъже неподбироваанныхъ, о которомъ подраню тыхъ пчолъ своихъ жаднымъ способомъ без копы и без опыту копного ведомости жадное взяти не могли есмо; якожь и теперъ о тые шгоды, о подране пчолъ своихъ, зобрали есмо вашу милость, людей добрыхъ, на копу, хочечи опытъ и выведоване яко певное в тыхъ шводахъ своихъ учинити“. Где тутъже варазь, на копѣ будучи, и озвавшися, панъ Григорей Маркьяновичъ Ходаковскій, а панъ Кондрать и Сила Есковичи Каленские, такимъ же способомъ жаловали и оповедали перед нами, копою: „Ижъ, поведаеть, панове копники! и намъ такъ же розными часы, яко и теперъ свѣжо, въ теперешнемъ же вышь помененомъ роу, сее осени, тымижь власне часы, яко подданнымъ его милости пана Липленского сталися шведы в подраню злодейскимъ обычаемъ пчолъ, у мене, поведаеть, Григоря Ходаковского, в тыхъ же островехъ, судеревныхъ в паномъ Тилянскимъ: в Темномъ бору, въ Крушникахъ и у в обрубе ходаковскомъ выдрано пчолъ старыхъ, неподбираныхъ роевъ шестнадцать“. А панове Кондрать и Сила Каленские менили въ себе, въ вгрунте своемъ Кален-

свомъ, тутъ же неподалеку, о границу зъ вгрунтѣ судеревнымъ пана Липлянского и пановъ Ходаковскихъ, на острове Круговскомъ пчолъ старыхъ, неподбѣранныхъ роувъ... выдраныхъ; и просили насъ, копниковъ и тыхъ подданныхъ его милости пана Липлянского, абы и имъ было позволено на теперешней же копе, весполъ зъ подданными пана Липлянского опытъ о подраню тыхъ пчолъ ихъ чинити, шведника своего шукати. Мы теды, копа, видечи, ижъ такъ нану Ходаковскому, яко и паномъ Каленскимъ однимъ часомъ и не подалеку себе шведы имъ въ подраню пчолъ ихъ сталися, а за позволенемъ и добровольною згодю подданныхъ пана Липлянского, позволили есмо такъ пану Ходаковскому и паномъ Каленскимъ заровно о тую подеречу пчолъ ихъ опытъ чинити и винного копнымъ давнымъ звичаемъ шукати, однакъ же мы, копники впрѣдъ стороне поводовое, которые себе шкоды таковыи менять быти, казали есмо, абы они знаки певные зъ деревъ тыхъ пчолъ передъ нами, копою явне то оказали, а жалучие просили насъ купниковъ, абысмо имъ зъ копы вилко чоловека, на огледане тое подеречи пчолъ ихъ, придали; а такъ мы, копники зъ посродку себе, зъ копы придали и впросилисмо Ралва Чоповского, а Клима Туришича зъ Сарнополя, а при нихъ тыхъ же возныхъ и сторону шляхты, имены звышъ помененыхъ которые то особы, тамъ бывши и за обвоженемъ жалуючихся подраня тыхъ пчолъ ихъ огледавши, передъ нами всеми копниками очевидно сознали: „ижъ по розныхъ местцахъ и врочищахъ, такъ в вгрунтѣ судеревномъ пана Липлянского и Ходаковскомъ: въ Залесчивне, в Темномъ бору и в Крушникахъ, а въ вгрунтѣ пановъ Каленскихъ, на острове Круговскомъ видыли есмо, поведаетъ; подране пчолъ, такъ в соснахъ, яко и в дубю; знать же свѣжо пчолы подрано, яко тежъ и знави тыхъ сдоровъ, то есть подраня пчолъ; захороны (sic), довжи (sic), береста зъ восками; знать же свѣжо пчолы подраны“. Передъ нами всеми копниками оказывали и осведчали. Мы теды, копники вси, припатрившись таковымъ знакомъ подраню тыхъ пчолъ ихъ, а промежъ собою тихость и мелчене учинивши, казали есмо, абы сторона поводовая, звичаемъ и трыбемъ стародавнымъ, кому ся шведы стали, опытъ чинили и вождого зъ особна, поединкомъ пытали, обовезавши еднакъ вождого сумненемъ, еслибы хто о подраню тыхъ пчолъ ведомъ самъ былъ, албо одъ людей слышалъ, абы того не

таиль и на копе правдиве зезнавалъ. Заразь теда становши передъ нами копою стороны жалобливые, а заховуючись водлугъ стародавняго звичаю копного, учинивши впередъ такову обмову: „если бы, поведаетъ, хто кого засталъ, албо видѣлъ на чинхъ колвекъ пчолахъ, любо то в ноци, албо въ день, албо што волвекъ о той шводе ихъ отъ людей слышалъ, абы того передъ копою не таиль; а въ речи, въ жалобе ихъ имъ ничего не перешкажалъ, посварвовъ и замовокъ жадныхъ никто нискимъ не чинель, але во всемъ мовы и жалобы отъ жалующихся спокойне и статечне слушалъ“. А по таковой обмове сторона поводова, такъ подданые его милости пана Липлянского, яко тежъ панъ Григорей Ходаловский и панове Кондрать и Сила Каленские, порядкомъ чинечи опытъ, водлугъ стародавняго звичаю копного, впродъ пытали пана Михайла Романовича Каленского, еслибы од кого колвекъ о той шводе ихъ слышалъ, албо самъ сведомъ былъ, абы того не таиль; и передъ нами вопивъ нами поведаль. Помяненный теда панъ Михайло Каленский, въ голосъ, передъ нами всеми копниками, передъ вознымъ и стороною, повставши з мѣста своего, подъ сумненемъ своимъ поведиль и призналъ то тыми словы: „ правда поведаетъ, панове кушники! часу, недавно прошлаго, сее осени, праве передъ Святою Повровою, а овторку на середу, в червоспы, за подстереженемъ и данемъ мне знать черезъ суседа моего, пана Ралывона Мартыновича Каленского, который, пришедши до мене в домъ, поведиль мне тыми словы: «подбачиль «если, поведаетъ, теперь свежо, у вечеръ, толко што спать злегли, «али, повидаетъ, Яцько Есиповичъ з сыномъ своимъ Машкомъ, а «Давидъ Ивановичъ с сыномъ своимъ Мелешкомъ Каленские, суседы «наши з лезивомъ и з воробами въ ноци пошли въ боръ, знать же «то они не свой, а чужие пчолы драты хочуть, а тавъ зберемоя, «поведаетъ, збилка насъ, а пойдѣмъ за ними стеречи, абы то они «не нашихъ пчолъ драти пошли, вгдыжъ я, поведаетъ, вже и всимъ «суседомъ своимъ о томъ знаты даль». Я теда, вставши, а вбравшись, вышолъ есми на село, гдемъ засталъ суседъ своихъ Каленскихъ билданадцати человекъ, ввупе стоять, до которыхъ вгдымъ я пришолъ, гдѣжъ заразь учинили есмо промежъ собою обмову, а, моратховавшись, по вилка насъ человекъ пошли есмо въ боръ, въ пуцу свою, по розныхъ островахъ, остерегаючи пчолъ своихъ; я з Гри-

горемъ Есиповичемъ, братомъ рожонимъ того Яцьва, а з Ничипоромъ Михайловичомъ, а з Раливономъ Мартыновичомъ Каленскими, чотыри насъ, пошли есмо у востровъ свой судеревный з паномъ Липленскимъ, в Залесчизну, шукуючи гдѣ колвекъ бы и на чинхъ колвекъ пчолахъ тыхъ людей могли застать, однакже любо оныхъ на пчолахъ застанемъ, albo и не застанемъ, вчинили есмо промежь собою з тыми суседми и товарищами своими, которые од насъ на вышне острова пошли, зрокъ и местце, гдѣ ся знову здѣймоваты маемъ; а такъ, гды насъ чотыри: я, Михайло, з Григоремъ, братомъ рожонимъ того Яцьва, з Ничипоромъ Михайловичомъ и Раливономъ Мартыновичомъ Каленскими и въ островъ Залесчизну увошли, и толко што лесъ великий перешли, заразъ обачилисьмы въ левомъ боку з дороги, в нуци огонь горить; мы заразъ, звернувши з дороги, а не даючись знать, помалу, въ тому огню подышлы, тамъ же застали есмо на пчолахъ подранныхъ пана Липлянского, на суверхой сосне Давыда Ивановича Каленского, который з тое сосны медъ выбираетъ, а Яцько Каленский тутъ же подъ тоєю сосною на володе сядеть и медъ отеребливаетъ, чистый особно, а в пчолами особно отбираючи, копыстю третъ, а тые помененные сыны ихъ ободва поготовю з ручницами подъ тоеюжъ сосною стоять; а потомъ тотъ Давидъ Каленский, выбравши медъ, коробки повные меду с тое сосны спустилъ и самъ в оной сосны злезши, и тотъ медъ ести почалы, которыхъ то мы на томъ местцу заразъ поймать несмели з тыхъ меръ, же они з ручницами поготовю были, а мы безбронные будучи, пилновалисьмы однакъ того, гдѣ бы они з тымъ медомъ, если до домовъ своихъ, albo еще где на чие инъшние пчолы найти мели; которые то, забравши весь тотъ медъ в коробки, а ихъ болшей южь занести не могли, теды с тымъ медомъ своимъ и до села нашего Исаевичъ Каленскихъ мановцами, пуцами пошли, а мы за ними тужь, неподалеку ихъ в тропы, неказуючися имъ, шлысмо; и кды южь неподалеку села нашего было, недоходечи кладовищъ, тедыхмося и з тыми суседми, з товарищами своими, з которыми есмо з домовъ своихъ и заровно вышли, засъ на томъ местцу, где есмо промежь собою были зрокъ зниматись учинили, тамъжехмося вси въ вупу зышли, и межи собою обрадившись, хотели есмо оныхъ, яко влочинцовъ, з тымъ медомъ и з лезивомъ, яко з лицемъ явнымъ,

таилъ и на копе правдиве везнавалъ
редъ нами вопою стороны жалобл
редавняго звичаю вопоного, учини
бы, поведаетъ, хто кого заст
пчодахъ, любо то в ночи, а
шведе ихъ отъ людей слы
въ речи, въ жалобе ихъ
замовокъ жадныхъ ни
жалобы отъ жалуюч
вой обмове стор
Липлянского, яг
драть и Сила
давняго зв
ча Кален
албо
намъ
це

ою, люду
имъ л
ели
ф
об.
того
речи оныхъ
учинили, а ихъ во
давидъ Каленские з поменены
, а иле в березняку, до пуца поуते-
лабесмо ихъ полапать и поймать не могли;
ихъ злого учиниу закрыть и втайти межъ со-
зараз назаутрь же людемъ околичнымъ, такъ паномъ
яко и подачнымъ его милости пана подкоморего влев-
Улановскимъ и инымъ людемъ добрымъ, комуся трафить могло,
ихъ злой учинокъ оповедалисмо. Што усе подданные его ми-
лости пана Липлянского и панъ Григорей Ходебовский, также па-
нове Бондрать и Сила Каленские, нами вопою, вознымъ стороною
осведчивши, а далей опытъ чинечи, питали порядкомъ пана Ничи-
пора Каленского, о томъ подраню тыхъ пчоль своихъ, который
власне а не отлегне, подъ сумненемъ своимъ, также слово въ сло-
во, якъ и панъ Михайло Каленский созналъ онъ тоещъ, на тыхъ
же призналъ. Потомъ, за опытомъ черезъ тыхъ же жалуючихся,
панъ Григорей Каленский, братъ рожоный того то Яцъка Кален-
ского, под сумненемъ своимъ, тожъ власне, слово въ слово, што и
перший сведокъ, созналъ и онъ также власне призналъ. Панъ Фе-
ддоръ Каленский, братъ рожоный тогожъ Яцъка Каленского под сум-
ненемъ своимъ тожъ власне призналъ. Панъ Раливонъ Мартьяновичъ
Каленский, под сумненемъ своимъ, на тыхъ же Яцъка и Давида и
на сыновъ ихъ Каленскихъ тожъ власне призналъ. Панъ Андрей
Раливонovichъ Каленский, под сумненемъ своимъ тожъ власне при-
зналъ. Панъ Наумъ Каленский тоещъ власне призналъ. Панъ Пи-
липпъ Каленский, за опытомъ, под сумненемъ своимъ тожъ призналъ.

Игнать Ф
визналь.
тое
эле

и тыхъ черезъ бояного и сто-
з волными и стороною и з по-
зана на Липленского пошлисны,
Ч. все тое, што на копне, за
чодь оказали, тосмы пану
нась вложоную и назна-
чося; однакъ же обнову
на той другой копне
ередъ нами ся вси-
и субмитововал-
го товарища
на Мишеа

Игнать Ф
визналь
тое
эле

ьба
овича и
што и вси све,
по выданю черезъ вы
аленскихъ такового ихъ сведецтва, в.
ное пришло пытать пановъ Ходаковскихъ, а
ковские, на той часъ на той купе будучие, и поддан-
пана поддоморего Улановские, передъ нами, копиямъ
то, же одъ пановъ Исаевичовъ Каленскихъ, которые тутъ перс-
судомъ копнымъ на того Яцъеа и на Давыда Каленскихъ таковое
свидецтво выдали, же заразы по таковомъ учинку, ихъ оповедане
слышали, ихъ ихъ на сосне подданныхъ пана Липленского, в Залез-
чезне, в ночи, деручи пчолы застали. Где власне тутъ же будучи
очевисто на копне одинъ з тыхъ, на которыхъ ся таковыя сведецтва
оказали, Яцъко Есиповичъ Каленский, который заровно з нами на
копу вышедши, и расудкови суду купного, водлугъ звычайю старо-
давнего подлегати оферовалсе, а выступивши промежъ насъ, в ко-
ло копное и справуючись того, яко звычайъ есть, передъ нами, су-
домъ копнымъ, до выдраня тыхъ пчолъ, в Залезчезне подданныхъ,
его милости пана Липленского не зная се, толкося призналъ самъ
добровольне до выдраня трохъ пчолъ пановъ Ходаковскихъ; «выдра-
лемъ я, поведаеть, з товариномъ и з суседомъ своимъ, з Давыдомъ
Каленскимъ тое ночи трое пчолы ходаковские, а то по части не-
вестемъ своею Климовны Ходаковской, а не подданныхъ пана Липлен-
ского и не в той сосне, где на мене и на Давида и на сыновъ на-
шихъ суседи, брата мои, панове Исаевичи Каленские признавають.»
Боторое таковое добровольное признане его, ихъ ся до выдраня поч-
нымъ обычаемъ трохъ пчолъ пановъ Ходаковскихъ самъ призналъ,

недопускаючи до села, поймать, а вознымъ и пляхтою, людьми околичными, посторовными тое все освидчивши, из тымъ лицемъ на урядъ его королевской милости замковый одвести хотели есмо; лечь брата рожонаго того Яцка Каленского: Григорей а Федоръ Каленские намъ до поймана оныхъ помочными быть нехотели, але и овшемъ просили за тымъ братомъ своимъ, Яцкомъ, абыхмо ихъ неимали и людемъ постороннимъ такового злого учинку ихъ до ведомости не относили, ани передъ намъ того не объявляли, а межи собою то закрыли, однакъ же мы, не хотечи того утайть и таковое змазы на потомъ на собѣ односить, и хотечи оныхъ полатать. до нихъ мося рушили и окричь на нихъ учинили, а ихъ ночь была темная, теды менованые Яцко и Давыдъ Каленские з помененными сынами своими, яко то в ночи, а иле в березняку, до пуци поутевали и тамъ се покрыли; и тавесмо ихъ полатать и поймать не могли; еднакъ же такового ихъ злого учинку закрыть и втайти межи собою нехотючи, зараз назаутрь же людемъ оволичнымъ, такъ паномъ Ходаковскимъ, яко и подданымъ его милости пана подкоморего клевского Уланоскимъ и иншимъ людемъ добрымъ, комуся трафить могло, таковой ихъ злой учинокъ оповедалисмо. Што усе подданые его милости пана Липлянского и панъ Григорей Ходаковский, такъже панове Кондрать и Сидя Каленские, нами копою, вознымъ стороною осведчивши, а далей опытъ чинечи, питали порядкомъ пана Ничипора Каленского, о томъ подраню тыхъ пчолъ своихъ, который власне а не отлегне, подъ сумненемъ своимъ, такъже слово въ слово, ябъ и панъ Михайло Каленский созналъ онъ тоежъ, на тыхъ же призналъ. Потомъ, за опытомъ черезъ тыхъ же жалуючихся, панъ Григорей Каленский, братъ рожоный того то Яцка Каленского, под сумненемъ своимъ, тожъ власне, слово въ слово, што и перший сведокъ, созналъ и онъ такъже власне призналъ. Панъ Федоръ Каленский, братъ рожоный тогожъ Яцка Каленского под сумненемъ своимъ тожъ власне призналъ. Панъ Раливонъ Мартиновичъ Каленский, под сумненемъ своимъ, на тыхъ же Яцка и Давида и на сыновъ ихъ Каленскихъ тожъ власне призналъ. Панъ Андрей Раливонovichъ Каленский, под сумненемъ своимъ тожъ власне призналъ. Панъ Наумъ Каленский тоежъ власне призналъ. Панъ Филипъ Каленский, за опытомъ, под сумненемъ своимъ тожъ призналъ.

Панъ Игнатъ Федоровичъ Каленскій под сумненемъ своимъ т жь власне призналъ. Панъ Василей Михайловичъ Каленскій под сумненемъ своимъ тожъ и на тыхъ же призналъ. Панъ Мартынъ Каленскій такъ же власне под сумненемъ своимъ призналъ. Панъ Андрей Даниловичъ Каленскій под сумненемъ своимъ тожъ власне призналъ. Панъ Антонъ Борисовичъ Каленскій под сумненемъ своимъ тожъ власне призналъ. Панъ Яцъко Денисовичъ, в томъ же селе Исаевичахъ Каленскомъ менкающий, под сумненемъ на тыхъ же, выше помененныхъ: на Яцъка и на Давида Каленскихъ и на сыновъ ихъ: на Мишка Яцъковича и на Мелешка Давыдовича Каленскихъ, слово въ слово, што и вси сведки сознавали, онъ тожъ власне призналъ. А по выданю черезъ выше помененныхъ пановъ Исаевичовъ Каленскихъ такового ихъ свидетельства, егда порядкомъ, з полики копное пришло пытать пановъ Ходаковскихъ, тогда вси панове Ходаковские, на той часъ на той купе будучие, и подданные его милости пана подкоморего Улановские, передъ нами, копниками признали то, же одъ пановъ Исаевичовъ Каленскихъ, которые тутъ передъ судомъ копнымъ на того Яцъка и на Давида Каленскихъ таковое свидетельство выдали, же заразъ по таковомъ учинку, ихъ оповедане слышали, и жь ихъ на сосне подданныхъ пана Липленского, в Залезчизне, в ночи, деручи пчолы застали. Где власне тутъ же будучи очевидно на копне одинъ з тыхъ, на которыхъ ся таковые свидетельства оказали, Яцъко Есиповичъ Каленскій, который заровно з нами на колу вышедши, и разсудкови суду купного, водлугъ звичаю стародавнего подлегати оферовалсе, а выступивши промежъ насъ, в колу копное и справуючись того, яко звичай есть, передъ нами, судомъ копнымъ, до выдраня тыхъ пчолъ, в Залезчизне подданныхъ, его милости пана Липленского не зналъ се, толкося призналъ самъ доброволне до выдраня трохъ пчолъ пановъ Ходаковскихъ; «выдрахемъ я, поведаетъ, з товаришомъ и з суседомъ своимъ, з Давыдомъ Каленскимъ тое ночи трое пчолы ходаковские, а то по части невестки своее Климовны Ходаковской, а не подданныхъ пана Липленского и не в той сосне, где на мене и на Давида и на сыновъ нашихъ суседи, брата мои, панове Исаевичи Каленские признавають.» Боторое таковое доброволное признане его, и жь ся до выдраня ночнымъ обычаемъ трохъ пчолъ пановъ Ходаковскихъ самъ призналъ,

панъ Григорей Ходаловский, нами купщиками возными и стороною осведчивши, и паметное на томъ даль; а звычь помененныя особы: панове Михайло, а Григорей, братъ рожонный того Яцъка, Ничипоръ, и Раливонъ Каленские, которые ихъ на той сосне на пчолахъ подраныхъ пана Липленского застали, хотячи того всего на ихъ, нами, всею купою ясне и явне довести и показать, насъ, всю купу з мѣста того, гдѣ есмо на судъ копный засели были, до тое сосны, где ихъ застали, просили потолоки, и тыхъ знаковъ подъ тоею сосною сами вси мы обачили; а повеважъ ихъ было отъ тамътоу не барзо далеко, мы теды вси копники, дѣя лепшое вѣры, до тое сосны пошлемы, и вгды подъ сосну тую пришли, тамъ же заразы помененныя сведки: Михайло, Григорей, братъ того Яцъка, а Ничипоръ и Раливонъ Каленские, очевидно тому Яцъку Каленскому, указали ему самому тое мѣсте подъ тою сосною, гдѣ онъ, седевъ на колоде, медъ въ коробы одбѣраючи, копыстю теръ, а Давыдъ на сосне былъ и где сыны ихъ поготовю з ручницами стояли; якожь и мы, вся копа, з возными и стороною добре тому припатрилисьмося; а ихъ тамъ потолока подъ тою сосною есть, звать где и коробы подле тое колоды стояли. Въ тотъ же теды часъ помененный Яцъко Каленский, бачечи, же се то южь правне, ясне и явне на его, за таковыми очевидными сведецтвы тыхъ сведковъ показало и ясне есть доведено, теды ся южь и самъ доброволне, безъ жадного принушена, до такового злого учинку своего признался: «правда, поведаеть, панове копники! жесмы и тые пчолы подданныхъ его милости пана Липленского з Давидомъ и з сынами нашими выдралисмы, але се то омылкоу стало, розумелисмы, жебы и то ходаловскыя пчолы были». Што все стороною жалуючаясь, таковое признаше самого того Яцъка Каленского нами всеми копниками, возными и стороною осведчивши, просили насъ, копы, абысмо довереть суду своего копного в той справе, який з права, звычаю стародавного копного належати будетъ, выдали. А такъ мы вси копники, нарадившись з возными и стороною, а прихлякучись в томъ до права звычаю стародавного копного, сюю теперешнюю копу одложилисьмо на другой часъ, на день окторковый, то есть на день тридцатый тогожь мѣсяца октобра, а то взглядомъ того, же Давида Каленского, и сына его Мелешка, и Яцкового сына Мишка Каленскихъ на копне теперешней не было,

наказавши стороне поведовой, абы и тыхъ черезъ возного и сторону на кону звали; а мы конники з волными и стороною и з помененымъ Яцъкомъ Каленскимъ до двора пана Липленского пошлисьмы, и тамъ, до пана Липленского пришедши, все тое, што на коне, за сведецтвомъ и на кого о подране тыхъ пчолъ оказали, тосмы пану Липленскому оповедали и другую кону, черезъ насъ зложеную и назначеную, ознаививши, до домовъ своимъ ровышлихмося; однакъ же обмову и заказъ такий учинилисьмы, абы каждый изъ насъ на той другой коне становились, якожь и помененый Яцъко Каленский передъ нами ся всеми конниками, передъ возными и стороною обещовалъ и субмитововался, на той другой коне, яко самъ стать, также и того товарища своего Давыда, з сыномъ его Мелешкомъ и св.его сына Мишка тутъ, в маестности его милости пана Липлянского, в селе Липлянехъ на кону становить. А такъ, егда тотъ день оворковый, то есть дня тридцатого месеца октября приналъ, тогда мы вси конники, на теперешней, на другой коне, в маестности его милости пана Липленского, в селе Липлянехъ, въ способъ права назначеной, для скончени тое справы станулисьмы; якожь и тотъ Яцъко Каленский самъ одинъ стануль, а того Давыда и сына его Мелешка, и своего сына Мишка, водлугъ субмисией своее, на кону не становилъ и жадное справы о нестаню ихъ намъ, коне и стороне поведовой недалъ; мы tedy вся кона, черезъ той весь день на той коне будучи, ажъ до самого вечера, на приходъ помененого Давыда и сына его Мелешка и Яцъкового сына, Мишка, которыхъ стороюя поведовая черезъ возного и сторону на кону звала, чекалисьмы; а ихъ оныхъ дочекать не могли, тогда туюжь кону мы вси, конники згодне, водлугъ права звычайю стародавнего конного, третей разъ, до пятницы, то есть на день второй месеца ноября, яко на року завитый, одложилисмо и местце певное, где се становить маемъ, то есть в Залезчизне, под тоюжь сосною, гдѣ тыхъ, звышъ менованыхъ людей: Яцъка и Давыда Каленскихъ и сыновъ ихъ на пчолахъ застато, собе назначилисьмы, учинивши промежь собою таковой указъ: хтобы южь на третей купе, яко на року завитомъ не сталъ, то южь таковые под заплочене тыхъ всихъ шкодъ и под вси вины правные подлегати мають: а что ся догичеть Яцъка Каленского, того мы, вся кона стороне поведовой, не вѣречи южь оному далей, же водлугъ субмис-

сми своее того Давида з сыномъ его Мелешкомъ и своего сына Мишка на теперешней копѣ ку росправе не постановилъ, з тыхъ теды мѣрь, стороне жалобливой до третее копы в себе мѣти, и его пилновати наказали есмо; а ижъ тотъ то Яцъко Каленский самъ через себе и весполь з приятелемъ своимъ, з паномъ Даниелемъ Пашинскимъ просилъ стороны поводовое и насъ копы, абы до третее копы до дому своего отйти воленъ былъ, обещаючись, яко и первой, южъ под страченемъ усее речи, на третей копе, яко на року завитымъ, самъ до skutечное росправы стать и сына своего Мишка, также Давида и сына его Мелешка Каленскихъ, яко товарищовъ своихъ становить; якожъ за того то помененого Яцъка стороне поводовой и намъ копе помененый панъ Даниель Пашинский, яко приятель его ручилъ, и обещовалсе того Яцъка Каленского засъ на третей копе ку далшой росправе становить, на которого рукоемство и за субмиссию самого того Яцъка Каленского, з позволения стороны поводовое и насъ всее копы волю ему есть на тотъ часъ до дому своего отйти. А вгды южъ терминъ третей копы, то есть яко то, дня сегодняшнего, в пятницу, месеца Ноябрь второго дня припалъ, тогда мы вси, звышъ помененные особы, копники, такъ тежъ и тые возные и сторона на той третей копе, яко на рокъ завитый станулимы и, заседили на судъ копный споранъ, черезъ весь день тотъ ажъ до самого вечора тыхъ людей: Яцъка и Давида Каленскихъ и помененныхъ сыновъ ихъ, на которыхъ се свидѣцтва на першой копе ясне оказали, очевивали есмы; а ижъ помененный Яцъко Каленский: яко южъ на поруку черезъ вышъ помененого пана Даниеля Пашинского взятый, на теперешней копе, яко на року завитомъ, самъ не сталъ, сына своего Мишка, также Давида и сына его Мелешка Каленскихъ, будучи южъ доводами правными, черезъ сведѣцтва людей задныхъ в подранию злодейскимъ способомъ тыхъ пчолъ ровно з собою обтяженныхъ, водлугъ субмиссии своее ку далшой очевивстой росправе правовой на кону не поставилъ, и о таковомъ нестаню своемъ намъ копѣ, и стороне поводовой жадное ведомости не дали и не ознакомили, и справитыся того не хотели и не справили; и сторона поводовая далшого поступку, водлугъ стародавнего звычайю права вѣнного, на нихъ домовались; про то мы вси, копники, згодне и одностайне промежъ со-

бою з возними и стороною достаточне нарядившись, а прихляючи-ся в томъ до звичаю стародавнего права копного, за слушными поступками стороны поводовое, на звышъ помявенныхъ: на Яцьку Есповичу и на сыну его Мишку, также и на Давыде Ивановичу и на сыне его Мелешку Каленскихъ, яко то южь доводами певными, черезъ свидетельства людей добрыхъ, ясне и явне переконаныхъ, за подране злодейскимъ ночнымъ обычаемъ пчоль стороны поводовое, то есть: подданнымъ его милости пана Липлянского: Опанасу и Мишку, за выдране девети роевъ пчоль ихъ неподбиранныхъ, водлугъ статуту за каждые пчолы по две копе грошей, пану Григорию Ходаковскому за подране шеснадцати роевъ пчоль его не подбиранныхъ, также по две копе грошей, а панамъ Кондрату и Силе Каленскимъ за выдране роевъ пчоль ихъ также неподбиранныхъ по двѣ копе грошей литовскихъ; всею сумою всимъ жалуючимся копъ грошей литовскихъ, в способъ зыску на ихъ самыхъ и на вшелзкихъ добрахъ ихъ лежачихъ и рухомыхъ, симъ нашимъ копнымъ судовымъ листомъ, всказали и присудили есмо. А што ся дотычетъ, ижъ поменены Яцько и Давыдъ Каленские и тые вышъ менованы сынове ихъ в вине горловой злодѣйствомъ черезъ доводы и свидетельства певные отъ стороны поводовое суть переконанными, тогда на далшее ростягнене и до наказания на нихъ всихъ винъ, в праве посполитомъ описанныхъ, за таковой черезъ ихъ злый выступокъ попелнены, стороне поводовой з оными волное право в суде належномъ, иле имъ з права посполитого належати будетъ, судъ винешпей копный захуесть. И на то все стороне поводовой далисмы сей нашъ копный судовый листъ подъ нашими печатми, которые з насъ печати свои мели, и з подписомъ рукъ нашихъ, з насъ писать умеющихъ; а для лепшого веры, которые з насъ печатей своихъ не мають, и писаты не умеющихъ, тогда, за просбою нашою очевистою, тыежь возные: панъ Игнатъ Каленский и Панъ Микола Скочинский на местце наше и вместо себе самыхъ до сего нашего купного листу печати приложить и руки свои подписать рачили. Писанъ в Липлянехъ, року тисеча шесть сотъ двадцать девятого, месеца Ноябра второго дня. У того декрету купного печатей притесненыхъ осминадцать безъ подпису рукъ. При которомъ поданю того декрету суду купного, звышъ менованая особа просиль, абы принять и въ вниги уписанъ, которого я урядъ

записати велеломъ; и есть записанъ, зъ которыхъ и сей выписъ зъ книгъ, под печатью вгородскою замку овруцкогю есть выданъ. Писанъ у в Овручомъ. Борнговалъ Думинский. У того екстракту деврету вопного печать вгородская овруцкая есть притесненная, а подпись руки писарское теми словами: Вацлавъ Стербина, писарь вгородский овруцкий т. р. Который же то екстрактъ деврету вопного, за поданемъ и прозбою вышъ менованое особы подающее, а за принятемъ моимъ урядовымъ до книгъ пивешнихъ, вгородскихъ, виевскихъ увесь слово въ слово есть уписанъ.

Книга вродская Киевская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; мистъ 4—14.

XIX.

Приговоръ кievскаго вродскаго суда по дѣлу о владѣнiи Ходаковскою землею, оспариваемою кievскими хорунжими Реминиомъ Ельцомъ у дворянъ Ходаковскихъ. Судъ, разсмотрѣвши документы, представленныя Ходаковскими и возстановивъ ихъ генеалогiю, призналъ Ельцу право только на пятую часть Ходаковской земли, четыре же части ея призналъ собственностiю Ходаковскихъ. 1646, Мая 18.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Decembra osmnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mocy Żytomierzu, przedemną, Wawrzyńcem Walewskim-Lewkowskim, namiśnikiem protunc grodzkim generału woiewodztwa kijowskiego i xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kijowskiemi comparens personaliter urodzony imię pan Andrzej Kobylinski, ten dekret urzędników sądowych, grodzkich, kijowskich, w sprawie urodzonych Chodakowskich ferowany, z susceptą grodu owruckiego na boku zapisaną, do akt niniejszych grodzkich kijowskich per oblatam podał, w tych słowach: Roku tysecza szestsot czotyrdesiat szostoho, misiacza Maia osmnadcatoho dnia. My Jan Wytowski, podwoiewoda, a Fedor Humienieckiy, sudia grodskeye kijowskye, Fedor Suszczanskiy—Proskura, pisar

zemskiy kijowskiy a Zachariasz Krukowskiy, woznyj jenerał woiewodstwa kijowskoho, majączy zalecenie pana woiewody kijowskoho, abychmo uczyniły słusznuju sprawu y rozsudok meży storonami, urożonymy ich miłost pany: Remijanom Jelcom, chorunżym kijowskim i Sylwestroju Zamoyskoho Remijanowoju Jelcowoju, małżonkami, Jelcami, a pany ziemianami owruckimi, urożonymi Chadakowskimi, przybyły ieśmo nynesznego dnia na khrunt Chadokowskoie zemli, khde postanowywszyse oczewysto panowe Jelcy y Chodakowskye, pry bytnosty naszoy, uradnykow y przyzwanych namy, a tuju sprawu dostateczne wedaiuczych, panow ziemian powetu owruckoho, urożonych: Jana Kalenskoho, Maxima Kalenskoho, Opanasa Kalenskoho, Hryszka Neumerickoho, Stefana Białoszyckoho, Mikołajaja Jskorostynskoho, Hryszka Kobylinskoho, Mykyty Kobylinskoho, Michajła Kobylinskoho, Nauma Kobylinskoho, Raliwona Lewkowskoho a Hnata Lewkowskoho, panowe Jelcy opowedali: iż neboszczyk urożony pan Wasyl Wasylewicz Małkiewicz Chadokowskij, majączy ot sławnoie pamety korola Polskoho Zykhmonta Augusta za woiennu służbu łyst, prywiley, tysecza petsot semdesiatoho roku konferowanyj, na Chodakowskuju zemlu, zeszoł s toho swetu bezpotomno, a, zawedszy tuju zemlu paney Remjanowoy Jelcowoy, urożonomu panu Ostafiju Zamoyskomu na summu piatsot tynfow, wedłuh własnoho pomerkowania, prodał prereczenuju zemlu tomuż urożonomu Ostafiju Zamoyskomu y na to pokładały pered uradnyki list prodaży tysecza pietsot semidesiatoho piatoho roku, misaca Augusta szostoho dnia, u zamku owruckom upysanyi; a powedały, iż dey panowe Chodakowskie, menujuczyje sebe za potomki toho pana Wasyleja Wasylewycza Małkiewicza—Chodakowskoho, ne jest Chodakowskyie, a pan Wasyley Wasylewicz Chodakowskij ne jest ich prodkom, khdyz on zoszoł s toho sweta sterilis y cō sia Chodakowskaja zemla y majetnost należyt se tym że panam Jelcam. A panowe Chodakowskije, powedaiuczy pered nami wradnyki, iż dey tot pan Wasyley Wasylowicz Małkiewicz—Chodakowskij ne meł nikakoho listu prywikeju ot sławnoie pamety korola Zykhmonta Augusta, a wysłużył sobe tot łyst otec toho pana Wasyla Małkiewicza—Chodakowskoho, pan Wasyl Chodakowski—Małkiewicz, kotoryi to Wasyl, okrom, zoszło z toho sweta bezpotomne, pana Wasyla Wasylewi-

cza Chodakowskoho, meł drubich potomkow, kotorije to potomki, jako protoplasty stawajuczych, meli okrom czasty zemli Chodakowskoy, należaczoy do prereczonoho pana Wasyla Wasylewicz Chodakowskoho, druhije czasty, na nych upawszyie, do kotorych panowe Jelcy żadnoho prawa ne maiut, khdyż tyie czasty upadaiut na nych, stawaiuczych; y podkładały pred nami łyst prywiłey sławnoie pamety korola polskoho Zykhmonta Augusta, tysecza petsot semdesiatoho roku, mysiaca Fewrala czetwertoho dnia, urożonomu panu Wasylu Małkiewicz—Chodakowskomu za woiennuju hospodarskuju zemskuju służbu, na Chodakowskuiu zemlu, iomu samomu, potomkam, y szczadkam icho, weczyste konferowanyj; zapis toho że pana Wasyla Małkiewicza—Chodakowskoho, z rozdełkom tyie Chodakowskoie z podannymi zemli meży braty, synow swoich: Wasyla perwoho, Pawła—Miruka, Wasyla druhoho, a Demyda—Daniela Chodakowskich, tysecza petsot semdesiat tretoho roku, Noiawra osmoho, w knyhi owruckoho zamku upysanyi; manifest Wasyla Wasylewicz Chodakowskoho, swoim i synow swoich: Markjana, Fedora, Iwana, Opanasa, Nauma, Michayła; y Pawła—Miruka Wasylewicz swoim i synów swoich: Wasyła i Hawryła y Demyda—Daniela Wasylewicz swoim, i synow swoich: Semena i Hryhoriya imenem, Chodakowskich tysecza petsot osmdesiatoho roku, misiacu Maja dwadcatoho dnia, w owruckom zamku uczynenyj, na rożonoho brata swojeho Wasyla Wasylewicz Chodakowskoho, za to, iż dey on, prodaiuczy w roku tysecza petsot semydesiatoho urożonomu Ostafiu Zamoyskomu należaczy jemu khrunt, piatuiu czast Chodakowskoie zemli, pryswoił sobi czast senożaty, na nych, załuiuczych se prypadaiuczu. Zapis pana Semena Chodakowskoho, syna Demida—Daniela, a wnuka Wasyla, s perekazom dla synow swoich: Bohdana, Hryhorya y Kiryka—Kornija, prypały na neho, Chodakowskoie zemli z poddanymi, tysecza szestsot perwoho roku, misiaca Janwara dwadcat piatoho dnia, u knyhy owruckoho zamku upisanyj. Zapis pana Hawryła Chodakowskoho, syna Miruka, a wnuka Wasyła na recz synow swoich: Hordieja i Hryhorya dedycznoie swojeje Chodskowskoie zemli z poddanymi, tysecza szestsot tretého roku, misiaca Noiabra desiatoho dnia, w knyhy owruckoho zamka upisanyj. Zapis pana Hryhorya Chodakowskoho, syna Demida—Daniela, a wnuka Wasyla, z perekazom

na rzecz synów swoich: Fedora, Iwana, Bohdana y Romana, upałoje na niego, Chodakowskoji zemli z poddanymy. Rozdełok khruntow wsiakich Chodakowskie zemli i poddanych desiatoho Marca, między panami Chodakowskimi, a menowyte: panom Markijanom, synom Wasylya Wasylewicza i synami jeho pany: Fedorom, Korniem, Romanem, Jozefom, Hryhoryem a Iwanom; panom Fedorom, synom Wasylya Wasylewicza, a synami jeho Hryszkom, Petrom, Jozefom, Herasymom, Iwanom, Romanom, Suprunom, Maksymom a Meleszkom; panom Opanasem, synom Wasylya Wasylewicza a synami jobo, pany: Jacenty, Nestratom, Haponom, Iwanom, Opanasom i Demianom; panom Naumom, synom Wasylya Wasylewicza, a synami ioho, pany: Stefanom, Oleksym, Wasylem i Steckom—Stefanom; panom Pawłom, synom Wasylya Wasylewicza, a synami jeho, pany: Kuzmianom a Thomaszom, Tymofieiom; pany Hordejem a Hryhorym, synami Hawryła Mirukowicza; pany Bohdanom, synom ioho, Fedorom, Hryhorym i Kirykom—Kornijem, synami Semena Domidowicza i pany: Fedorom, Iwanom, Bohdanom i Romanom, synami Hryhorya Demidowicza, uczynieni i osmnatcatho Iunia, tysiąc szescset osmnasteho roku, w knyhy owruckoho zamku upisanyi. My dey, wradnyki, tyie dokumenty rozhlędywszy, a od swiadkow i postoronnych ludey majuczcy nenaruszenoie przekonanie, iż urożonyie pany: Fedor, Markiana Wasylewicza syn, z synom Onufrym, Korniey, syn Markiana Wasylewicza, Roman, syn Markiana Wasylewicza, Jozef, syn Markiana Wasylewicza, z synami: Raliwonom, Weremiejem, Leonom i Nikiforom; Iwan syn Markiana Wasylewicza, z synami Iwanom i Hryhorym; Hryhory syn Fedora Wasylewicza, Petro syn Fedora Wasylewicza, z synom Kondratom—Pawłom; Josef syn Fedora Wasylewicza, z synom Michałom; Harasym syn Fedora Wasylewicza; Iwan syn Fedora Wasylewicza, z synami: Hryhorym, Iwanom i Andrejem; Roman syn Fedora Wasylewicza, z synami: Wasylem i Michałom; Suprun z synami: Tymofieiem i Michałom; Maksym, syn Fedora Wasylewicza; Meleszko syn Fedora Wasylewicza; Jacenty syn Opanasa Wasylewicza, z synom Iwanom; Nestrat, syn Opanasa Wasylewicza, z synami: Mikołaiem i Aleksandrom; Hapon, syn Opanasa Wasylewicza; Iwan syn Opanasa Wasylewicza; Opanas, syn Opanasa Wasylewicza, z synami: Ewstratom i Iwanom; Demian, syn

Opanasa Wasylewicza; Stefan, Alexy, Wasyli i Stecko—Stefan, syn Nauma Wasylewicza; Kuzmian, syn Pawła Wasylewicza, z synom Franckom; Tomasz, Tymoftey, syn Pawła Wasylewicza, z synami: Samuikom, Pocijem i inokom Jackom; Hordey, syn Hawryła Mirukowicza; Bohdan, syn Semena Demidowicza, z synom Fedorom i wnukami: Swirydom i Tymoszom—Tymoftejem Fedorowiczami; Hryhory, syn Semena Dawidowicza, Kiryk—Korniej, syn Semena Demydowicza, z synami: Ihnatom i Kłymom; Fedor, Iwan, Bohdan i Roman, syny Semena Demidowicza, z druhoju bratieiu swoieiu Chodakowskyie, tuż zemlu Chodakowskuję teper mająt dedyczne, jako prodky ich z dawen dawnych meły i derżały, menym byty tuju sprawu słusznuju urożonych Chodakowskich, a pany Jelcy, jako dedyczy piatolie czasty Chodakowskoie zemli, z przykupu od, bezpotočno zoszłoho, urożonoho Wasyla Wasylewicza Chodakowskoho, na nych upałuin, ne mająt ni jakoho do druhych czastey Chodakowskoho khrunta prawa, należnostej; i na to dały jeśmo sey nasz list, za podpisom ruk nas, wradnykow i, przyzwanych do toho deła, urożonych zemian powetu owruckoho. Datum ut supra. Jan Wytynski, podwoiewoda khrodzki kijewskij, Fedor Humieniecki, sudyia khrodzki kijewsky, Fedor Suszczanski—Proskura, pisar zemskij kyewskij, Zacharyasz Krukowskij, woznyi generał wojewodztwa kijewskoho, Jan Kalenski, +, Maxym Kalenski +, Opanas Kalenski +, Hryszko Newmericki +, Stefan Białoszycki m. p. Mikołay Jskorostynski m. p. Hryszko Kobylinski +, Mikoła Kobylinski + Michayło Kobylinski + Naum Kobylinski, Raliwon Lewkowski m. p. Hnat Lewkowski m. p. Roku tysiąc szeszeset czterdziestego szostego, miesiąca Maja dwudziestego osmego dnia, postanowyszysy se oczewisto urożony pan Bohdan Semenowicz Chodakowski, ten dekret, dla wpisania w knyhy khrodzkije owruckye podał i jest wpisany. Jgnacy Jskorostynski V. S. S. O. m. p. który że to dekret, od słowa do słowa, jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych grodzkich kijowskich jest wpisany.

Книга городская киевская записовая, поточная и декретовая, годъ 1680—1735, № 46; листъ 454 на оборотъ.

XX.

Духовное завѣщаніе дворянки Пелагіи Федоровны Невмирицкой; завѣщательница отказываетъ свое имѣніе зятю своему, дворянину Іліи Максимовичу Левковскому и требуетъ, чтобы онъ похоронилъ ея останки въ монастырѣ Свѣтоиколюскомъ Левковскомъ. 1647. Октября 7,

Рову тисеча шестьсотъ семьдесятъ девятого, месеца Сентября двадцатого дня.

На уряде кгродскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передо мною, Андреемъ Редчиномъ, наместникомъ подстароства овруцкого и книгами нинешними, кгродскими, овруцкими персоналитеръ становъши урожонный папъ Андрей Левковскій, для вписанія до книгъ нинешнихъ подалъ перъ облатамъ тестаментъ остатнее воли папа Пелаги Федоровны Невмирицкое, на речъ въ томъ тестаменте, нижей нисерованомъ, меновите выражовую, даный, списанный и служащий, о чомъ тотъ тестаментъ ширей въ себе описуетъ, которого подавши, просилъ, абы принять и въ книги нинешные уписанъ былъ, который, русскимъ писмомъ писанный, такъ се въ себе маеть: Во имя Отца, и Сына, и Светого Духа, Светыя Троицы Живоначальной сталосе въ вечной памяти аминь. Я, Пелагья Федоровна Невмирицкая, будучи навежона зъ воли и прейзрениа отъ папа Бога, въ Троицы Единого, злымъ здоровемъ, еднакъ еще будучи при добрымъ баченю и вполнымъ розуме, и бачивши тежъ то, какъ все речи на свете у прудкой одъмене и за-памятене приходятъ, а звласча которые не естъ писмомъ объяснени и обвароване, прето я, будучи хора, а памятаючи и то, же кождый

чоловекъ хорый быва близкий смерти, надъ которую ничого ни машъ певънейшого кождому чловекови, а хотячи я порядокъ учинити, а часть маетиости моеи статечне распорядити дедичной, въ воеводсте киевскомъ, а повете овруцкомъ лежачую, мне по небожьчиву пану Федору Швабовичу Невмирицкимъ, славной памяти отцу и добродию моему, правомъ прирочонимъ zostалой и опалой, межи ихъ милостями приятели и сусиди моими слушне деспоновати, такъ, яко бы по животе моему жадныхъ турбацій, трудности и ростирковъ не было, межи зятемъ моимъ, панемъ Илею Максимовичемъ Левковскимъ и потомками его одъ повинныхъ моихъ, то есть одъ сестеръ и брата стричной моеи и иншими близкими кривными и повинными моими обои плти, поневажь право посполите кождому чловекови ведлугъ кондиции и уподобаня за живота своего маетиости всею своею шафовати и диспоновати позволила, прето я ознаймую и чивю видно кождому, кому бы о темъ ведати потреба было, теперь и на потимъ и тимъ тестаментомъ остатней воли моеи такъ мити хочу, ижь, еслибы папъ Богъ въ Троици Единой, зъ воли и презрена своего святого, смерть на мене допустить, а душу мою зъ тиломъ розлучитъ рачиль, которую впродъ пану Богу въ Троици Единому, а тило мое гришное земли, зъ которой есть сотворено, поручаю, которое водлугъ звычайу хрестиянского зятя мой, панъ Иля Максимовичъ Левковский поховать и погребъ учинити повиненъ будетъ при церкви Светого Николы у монастыру Левковскомъ Невмирицкомъ; а што ся тыче маетиости моеи лежачой и рухомой, теди я, Пелагия Федоровна Невмирицкого, памятаючи на драце и стараня зятя моего, которую онъ о мни малъ и чинилъ, также и на пошановане, которогомъ одъ него дознавала завше, мешкаючи при немъ презъ летъ килконадцать, ажь до того часу, а хотячи ему за его все стараня и працу, которую презъ такъ часть не малый для мене зчливе подеймовалъ, нагородити, такъ яко бы зять мой и потомки его по животе моему мешканя спокойне и вихованя слушне, безъ вшелякои турбації, презъ вшистевъ часть живота своего и по животи потомки его и тому, кому бы онъ записати милъ жадной прешводи не поносили, а прето я зятеви моему, пану Или Максимовичови Левковскому часть мою дедичну, Невмирицку, по небожичику пану Федору Швабовичу Невмирицкомъ, отцу

а добродию моему, мни правомъ прирочимъ зъ сестрою моею рожною, небожкою славное памяти паней Ориною Федоровною Невмирицкою Иллиною Левковскою восталу и спалу, до спокойного держаня и уживаня, зо всеми принадлежностями и пожитками, до той части въ сели Невмирицкомъ належачими, зараземъ пушчаю и поступаю зъ вгрунтами, полми, сяножатами и зо всеми иными пожитками, такъ яко ся тычытъ и здавна мила и теперъ маеть, што запись, одъ вошлого небожчика, славной памяти отца, а добродия нашего даный зятеви моему на то освидчае, которая часть, што на мене принадлежала, теди те часть за живота своего ешче небожчикъ отецъ мой призналъ и въ посесие пустилъ зятеви моему вишь менованому, теди я тимъ тестаментомъ остатней воли моеи ствержаю и вичними часи дарую и записую часть мою власную, дедичную, которая на мене принадлежала одъ сестри моеи рожною, небожчика славной памяти паней Орины Иллины Левковскои, а повинны мои, блискии кривныи жадного импедименту зятеви моему и потомкомъ его чинити не мають и не будутъ могли въ той части, вишь менованой, ажъ до живота его, а по животе его такъже каждому держачому, комубы опъ тую часть запустилъ и даровалъ, жаднымъ способомъ въ те маетности уступовать ништо, зъ рукъ и держаня его одиймовати не маеть и не будетъ могль, а для липшой виры и певности, жеби ся досить ведлугъ того тестаменту остатней воли моеи дяло, хочу такъ мѣти, а инаиачей, абы при всѣхъ пунктахъ, ведлугъ вишей въ тимъ тестаменту остатней воли, описаныхъ и виражонихъ зять мой, панъ Илья Максимовичъ Левковский былъ захованый и оставленый; упростиламы устне и очевисте ихъ милость пановъ приятель моихъ, на тотъ часъ будучихъ, нижеи имена и презвиска ихъ милости на подписехъ виражоны, же бы ся руками своими власными до того тестаменту подписали и печать свою притиснути рачили. Дялосе въ силе Невмирицкомъ, року тысяча шестьсотъ четирдесать семого, месяца Октобра семого дня. У того тестаменту, при печати, подписи рукъ теми слови: Еромонахъ Зосима Тышевичъ, игуменъ Невмирицкий и Левъковъский рукою власною, очевисто прошоный печатаръ одъ панни Палаги Федоровны Невмирицкою, яко писать и читать не вмечючи, до того тестаменту Федоръ Невмирицкий рукою; ustnie

prozony pieczętarz od paniu Palahy Fedorowny Niewmiryckiego, Jan Lewkowsky reka. Kоторый же то тестаментъ, за подашемъ звышъ мепованое особы, и за прозбою, а за монимъ урядовымъ при-
нятемъ до книгъ винешнихъ вгородскихъ овручьнихъ есть уписанный.

*Книга овручкая гродская записовая и поточная, 1678—1680
года, № 3209, листъ 230.*

XVI.

Объявленіе дворянъ Левковскихъ о томъ, что, во время войны, ко-
заки сожгли документы, хранившіеся у Степана Левковского, заключавшіе
доказательства о дворянскомъ происхожденіи и о правахъ на земли дво-
рянъ: Левковскихъ, Булгаковскихъ, Верповскихъ и Геевскихъ. Такъ какъ
козаки сожгли и книги гродскія овручкія, въ которыя документы эти
были внесены, то Левковскіе представляютъ изысканный ихъ перечень.
1649. Декабря 18.

Рокъ тибеча шестсотъ осмдесятъ девятого, месеца марта двад-
цать шостого дня.

На уряде вгородскомъ, в месте его королевское милости Овру-
чомъ, передомною Казимеромъ Поецькимъ, наместиномъ вгрод-
скимъ енералу подвоеводства киевсьского и книгами винешними,
вгородскими, киевскими comparens personaliter urodzony jegomość
pan Konstanty na Werpej Bułhakowski—Bielawski, swym y innych
braci swej imieniem, ten ekstrakt, z wpisaniem w nim manifestatjej,
z ksiąg grodzkich włódimierskich au hentyce wydany, w rzeczy
niżej mianowanej, per oblatam подаѣ, которого ја, урядъ, do xiąg
niniejszych przyjmując, czytałem, sequentis tenoris: Wypis z xiąg
grodzkich zamku włódimirskiego, roku тисячъ sześćset czterdziestego
dziewiątego, miesiąca decembra osmnastego dnia. Na urzędzie grodz-
kim, w zamku jego krolewskiej mości: włódimirskim, przedemną

Andrzejem Abramowiczem Burczakiem, namiestnikiem podstarostwa włodzimirskiego y ziemiami niniejszemi, grodzkimi, starościńskimi stanowiący obecnie urodzony pan Stephan Lewkowski, swoim y urodzonych panów wszystkich braci swojej rodzonej, co jego ich jest, Lewkowskich, imieniem, żałośnie się swiadczyk, opowiadał, protestował y manifestacją czynił, w ten sposób: iż co pan Bóg wszechmogący, z przejrzenia swego świętego, w roku świeżo przezszłym, tysiąc sześćset czterdziestym osmym, przez podniesienie rebellion woj-ska jego królewskiej mości Zaporoskiego, wespół z orzą tatarską złączoną się, przeciwko wszystkiej rzeczypospolitej korony polskiej, gdzie nietylko na Ukrainie, na Podolu, na Wołyniu, ale aż y w Poleskie wjargnąwszy się kraje, nietylko dobra szlacheckie, z których pożytek jaki mieć mogący, ale i z których y żadnego pożytku niemający, dwory palili, sprawy, w zakopaniach będące, nachodząc y odkopywając, szarpali, palili y w niwec obracali; groby, gdzie ciała umarłych odpoczywają, szukając sobie czego do pożytku, otwierali, osoby szlacheckie, gdzie kogo zaskoczyć mogli, scinali, gubili; toż panu Stephanowi Lewkowskiemu, protestującemu y braci jego rodzonej uczynili; gdy pomieniony protestans skrzynię swą dostatnią, tak z ochędostwem swoim, jako też y sprawami różnemi, tak sobie, jako y braciej swojej, panom Lewkowskim, służącemi, należącemi, to jest mianowicie, które się mogą pamiętać, mianują się: Naprzód starych różnych przywilejów, na pergaminach pisanych, z pieczęciami zawieszonymi, królewskimi, od najjasniejszych królów ich mościów: Gasztoła, Kazimierza y Alexandra, tak na szlachectwo, jako y na dobra Lewkowskie służących, nadanych; dział przodków Lewkowskich, Bułhakowskich, Werpowskich, Hejewskich; panów Lewkowskich, a dobr Werpowskich, Bułhakowskich, ziemi Smółczyńskiej, gdzie dzielili się przed panem Iosiphem Michajłowiczem Chaleckim, dzierżawcą owruckim, który dział był spisany pod datą: w roku tysiąc pięćset czterdziestym osmym, Julij pietaastego dnia, indykta szostego; drugi dział na kamieniu Ostrowie, między gruntami ich mościów xięży kanoników wileńskich, panom Lewkowskim służące, które ostrowy, w swoich miedzach, tak się graniczą: z kamiennoj (sic) ług Niwoński, ostrow Truniew, z Truniewa ostrowa przez rzekę Słowiesznią do Błota Zeremia, do rzeki Zydów, oba-
 pół rzeki Zydowej do Perediła, z Perediła do Zaw, z Zaw do Pe-

retymłai, z Peretymla Michaczem błotem, z Michacza w błoto Tywrow, do Czarnego—Ostrowa, do rzeki Słowiesznej graniczą z gruntami Niewmirzyckimi, rzeczką Rohowka, leskami y popluskami idą do włoki Kisina, a Kisińską granicą do Ociętych, dzielą y kończą się. W tem że dziele byli mianowane, położone y panom Lewkowskim są wydzielone ostrowy: Spaski y Kryszynna nazwane, które się graniczą do błota Lublińskiego mcha, do Desnowego, do Sawińca, z Sawincy w Wielki las, z Wielkiego lasu w włokę do Ułasowa Sieliszczu graniczą się; który to dział do xiąg grodzkich owruckich był podany, a iż te xięgi grodzkie owruckie przez też wojsko kozackie są spalone y funditus zniesione, gdzie y ten dział jest zniesiony y spalony, a te wszystkie, niżej mianowane, ostrowy w wojewódstwie kijowskim leżą y zostają; także lustracye ich mościów panów lustratorów: jedna pod datą w roku tysiąc szesćset dwudziestym wtórym, a druga pod datą w roku tysiąc szesćset dwudziestym ósmym, rewiziej ich mościów panów rewizorów; także różne zapisy wieczyste, długowe, dispositie, kwity stare poborowe z różnych długów y processow, processa różne z różnemi osobami y sąsiadami y innych różnych y rozmaitych bardzo wiele spraw, gdy pomienione wojsko zaporozskie w tutejsze kraje szło y czata pułku kaniowskiego w tamtych krajach będąc, tę skrzynie pomienionego pana Stephana Lewkowskiego, w zakopaniu, w ostrowie w Morowinie będąc, naszedłszy y onę wykopawszy, dobra y ochędostwa pobrawszy, a te wszystkie sprawy popalili y w popioł obrócili. Postrzegając tedy pomieniony pan Stephan Lewkowski całosci tak swojej, jako y panów braci swojej, o spaleni y zniesieni tych wszystkich spraw, aby to w czym na potym onym nie szkodziło y nie ubliżało, tę takową przotestacyą y manifestacyą uczyniwszy y zaniosszy, zostawując jednak wolną onej melioratią, jeśli tego potrzeba będzie, na ten czas prosząc, aby ta do xiąg zapisana była, która jest przyjęta y zapisana, z których y ten wypis, pod pieczęcią włodziemską jest wydany; pisany w zamku włodziemskim. *Correxi Lebedowicz. У того екстракту, при печаті вгородской, володимерской, притисненой, подвись руки буркграбское в тме слова: Stephan Wyszpolski, komornik graniczny kijowski, burgrabia włodziemski, in absentia generosi notarii m. p. Который же то екстрактъ манифестаціей, за подаемъ выше*

неоказанное особы, а за мою урядовымъ принятемъ, увесь, в початку ажъ до конца, слово въ слово, до книгъ внешнихъ вгородскихъ генералу воеводства Киевского есть уписаный.

Книга городская, киевская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; листъ 46.

XVII.

Подтвердительная грамота короля Иоанна Казимира дворянамъ Кобылинскимъ на владѣніе землею Кобылинскою и островомъ Круковскимъ подъ условіемъ служить земскую господарскую службу. Грамота эта выдана на основаніи, представленной Кобылинскими грамоты Сигизмунда Августа, обеспечивавшей ихъ дворянскія права; въ замѣнъ потерянныхъ ими, во время козацкой войны, всѣхъ другихъ документовъ. 1650. Января 10.

Roku tysiąc siedmset piętnastego, miesiąca Marca piętnastego dnia.

W roki sądowe ziemskie, kyowskie, ex prorogatione die wigesima quinta February w Owruclu przypadłe i sądownie odprawować się zaczęte, comparentes personaliter urodzeni ich mość panowie Jan Korolenko i Trochym Hodylenko Kobylińscy, oryginał przywilej od najyasniejszego króla jego mości Jana Kazimierza, z podpisem ręki własney, na pergaminie pisany, z pieczęcią koronną zawieszistą, sobie podawaiącym i drugim ich mościom panom Kobylińskim, braci i sąsiadom jch mościow, na dobra Kobylińskie, tu, w woiewodztwie kiiowskim, a powiecie owruckim leżące, dany, służący i miłosciwie conferowany, dla wpisania do xiąg niniejszych, ziemskich, kyowskich per oblatam podali, prosząc, aby przyjęty i w xięgi upisany był, których affectacyi sąd niniejszy, ziemski, kyowski anuendo, pomieniony przywilej ad acticandum przyimując, czytać przed sobą kazawszy, de werbo ad verbum, tak jak się w sobie pismem polskim ma, do xiąg ingrossować kazał, ktorego tenor sequitur ejusmodi:

Jan Kazimierz, z Bożej łaski król Polski, wielkie księstwo Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Zmudzkie, Inflanskie, Smolenskie, Czernichowskie i Szwedzki, Gothski, Wandalski dziedziczny król. Oznaymuiemy tym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy: przełożono nam jest na ten czas przez poważne osoby, imieniem szlchetnych: Mikołaja Artemowicza, Prochora Hrehorowicza, Bogdana Timofieiwicza, Korniiia Artemowicza Kobylinskich, braci, także i innych Kobylinskich i sąsiadów ichże, obywatelów i ziemian woiewodztwa kyowskiego, jako pod teraznieyszą rebellią kozacką, przez spustoszenie i porabowanie wszystkich dobr i woiewodstw tamecznych ruskich, oraz przywileia starodawne, oryginalne, od swietobliwych królów polskich, przodków ich, na ziemie Kobylinską, także i na ostrow nazwany Krukowski, w tych że gruntach i ograniczeniu Kobylinskim leżące, nadane, za ktoremi to prawami wyżej przerzeczona szlachta też dobra i imiona szlacheckie prawem ziemskim, wieczystym, jako własni successorowie dotąd trzymają; przez kozaki są zabrane i wniwecz obrocone, tak, iż tylko przy iednym i szczegulnym liscie otworzystym króla jego mości swiętej pamięci Zygmonta Awgusta, dziada naszego, do urodzonego niegdę Michała Myszkę Warkowskiego, na on czas owruckiego starosty, na instancją i załobę przodków ich że, szlchetnych Kobylinskich danym, a wypisem z xiąg grodzkich kyowskich, pod datą roku tysiącznego pięćsetnego siedmdziesiątego trzeciego, dnia trzynastego Oktobra przed nami produkowanym zostali się, którym to listem tenże król imię Zygmont Awgust tegoż starostę napomina, aby szlachtę Kobylinskich za boiary putne nie poczytał, zwłaszcza że się zdawna, z przodków swoich prawem ziemskim, w ziemstwie i grodzie kyowskim sądzili, a z tych że dobr służbę ziemską, konną, woienną, zarowno z szlachtą tameczną służyli, wniesiona jest do nas na ten czas uniżona proźba za szlchetnymi Kobylinskimi także i bracią ich, na społ tę ziemie i ostrow dzierzącemi, zwłaszcza jako by dla praw authentycznych i oryginalnych, od nieprzyiaciela swięzo zabranych, w potómnym wieku successorom i potomkom ich jaka ztąd trudność niebyła, abyśmy za takowym documentem ich, przed nami anthentycznie produkowanym, onych samych i potomków ich przy prawach starodawnych i wieczystych, tudzież przy

spokojnym dzierzeniu i zażywaniu teyże ziemi Kobylińskiej i ostrowie zachować raczyli, do ktorey my takowey proźby imieniem szlachetnych Kobylińskych i braci tekże ich, nam daniesioney, ile słuszney, chętnie skłoniwszy się, jako prawa ich starodawne i wieczyste, świeżo złupione i zabrane, zwłaszcza że z tych imion i dobr ziemskich, Kobylińskie rzeczonych, siedząc pod prawem szlacheckim; służbę konną, woienną zdawna przodkowie ich służyli, i oni zarówno z szlachtą woiewodzwa kyowskiego służą i odprawnią, wiecznie i nieodzownie im samym Kubińskim i braci ichże, spólnie też dobra trzymając, także i potomkom ich ztwierdzamy i zmocniamy, tak też przy spokojnym dzierzeniu i używaniu dobr przerzeczonych, to jest: ziemi Kobylińskiej, na które to dobra przerzeczone, także i prawa oryginalne, sobie zabrane, jurament w grodzie warszawskim uczyniony, przed nami kładli, w gruntach Kobylińskich zawierające się, ze wszystkimi i wszelakimi należnościami, przynależnościami, tamże należąciami, i jako te dobra w swym ograniczeniu zdawna są, przerzeczonę szlachtę z ich potomkami na dawnej wolności szlacheckiey i powinności ziemskiej, prawem wieczystym i nieodzownym, tym listem naszym zachowujemy, prawa nasze, koscielne i rzeczy pospolitey wcale zachowując, na co, dla lepszey wiary, ten list ręką naszą podpisaliśmy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy, Dan w Warszawie, dnia dziesiątego miesiąca stycznia, roku pańskiego MDCL, panowania królestw naszych: polskiego I a Szwedzkiego II roku. U tego przywileju, przy pieczęci zawieszistey koronney, podpis ręki jego królewskiey mosci w te słowa: Jan Kazimirz, król, a z drugiey strony pieczęci podpis drugi temi słowy: Jan Bederman. Przypisek zaś na tymże przywileju temi jest napisany słowy: konserwacya Kobylińskich, szlachty, przy ziemi Kobylińskiej, w wojewódstwie kyowskim, za zabraniam praw i przywilejow dawnych przez kozaki, świeżo na teź dobra służąc. Ktoryże to przywilej, za oczekiwistym podaniem i prozbą wysz mianowanych ich mosciow podawających, słowo w słowo, jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych; ziemskich, kyowskich jest wpisany.

Книга земская киевская записовая, точная и декретовая годъ 1712—1716, № 135; листъ 679 на оборотъ.

XXIII.

Жалоба дворянина Ивана Свидерскаго, о томъ, что во время козацкаго возстанія погибли документы Свидерскаго, бывшіе на сохраненіи у дворянина Ивана Недашковскаго и что, пользуясь смутами, дворяне: Иванъ, Андрей и Мишко Недашковскіе захватили земли, принадлежавшія Свидерскому. 1651. Генваря 23.

Roku tysiąc sześćset pięćdziesiąt pierwszego, miesiąca januaryi dwudziestego trzeciego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości żytomirskim, przede mną Marcinem Karwowskim, podstarościm żytomirskim, stanowszy oczywiście szlachetny Marcin Gośniowski, imieniem szlachetnego pana Iana Swiderskiego soleniter się świadczył i protestował, a to praecavendo indemnitati spraw różnych i zapisow, onemu od różnych osób, mianowicie panów Nieraszkowskich i inszych, na różne summy i długi, tudzież na wyrobienie i wystawienie potaszów danych, które zapisy, per oblatam do xiąg żytomierskich i owruckich różnemi czasy podane byli, jedne u inszych osób zostawali, a drugie u szlachetnego pana Iana Nieraszkowskiego, większa część ich, ad fidelem depositum do wiernych rąk, oryginały same, z xiąg różnych autentice wyjęte, wespół i z substancją jego, której było w srybrze, złocie i inszym sprzęcie na tysiąc złotych polskich, także gotowych pieniędzy w ortach i talarach złotych pułtorasta, pod czas tej swejwoli i buntow chłopskich są zabrane, zepsowane i w niwecz obrócone, wespół z substancją jego; niektóre pieniądze jednak gotowe i część substancyjey abo majątnosci jego,

tenże pan Iwan Nidaszkowski na swoją potrzebę obrócić; a niegdyż żytomierskie i owruckie i insze przez to swowoleństwo są poposowane w niemałym czasie, w czym, zabiegając, aby to nieprawym zapisom jego nie prejudikowało i powtórnie się oświadczał, a przy tem ten że podawca protestacy, imieniem tegoż pana Swiderskiego z osobna się oświadczał i protestował przeciwko szlachetnym panom: Jackowi Hawryłowiczowi, także Iwanowi i Andrzejowi Miskowiczom Nidaszkowskim, którzy, nie oglądając się nic na prawo popolite i winy, w nim opisane, a nawet i zapisy na dobra i grunty pewne wszelkie, koło sioła Nidaszek temuż panu Swiderskiemu służące, po transackcji już z wojskiem kozackim, w roku tysiąc sześćset pięćdziesiątym, w miesiącach Inli, Auguscie i Septembrze, z pól jego własnych, sianozęci i drzewa bartnego, co wszystko w pozwach specyficowano i dołożono będzie, w siele i koło sioła Nidaszków będących, tegoż pana Swiderskiego wybili, wycisnęli i do swego gruntu to wszystko przywrócili, a zatym do szkod, których sobie, gruntu samego, dobr i drzewa, bartnego, także zboż zabranych w to nie including, ani wkładając, tylko z samego nieużywania tego gruntu, na ośmset złotych polskich rachuje być stałych, przypawili, o co wszystko ofiarował z nimi i z kim prawo droge ukazuje pana Swiderskiego imieniem prawnie czynić, zostawiwszy jednak we wszystkim wolać poprawę protestacyi tych, in quantum de jure venerit, jusque poposcerit, prosit za tym o przyjęcie tego wszystkiego; co otrzymał.

Книга городская житомирская записовая и поточная, № 20, годъ 1651—1652; листъ 56.

XXIV.

Жалоба отъ имени королевскаго ротмистра, Богуслава Горайна на дворянъ Выговскихъ и Васьковскихъ о томъ, что они составили вооруженный отрядъ подъ начальствомъ Самуила Лазаревича Выговскаго; напали на село Горайна—Карабачинъ и ограбили оное; когда же слуги Горайна, дворяне: Самуилъ Лозинскій и Иванъ Туръ догнали ихъ, и стали требовать возврата добычи, то обвиненные, не только ее не возвратили, но убили Тура. 1651. Сентября 20.

Roku panskiego tysiąc szesćset pięćdziesiąt pierwszego, miesiąca Septembra dwudziestego dnia.

Do urzędu i actów niniejszych, grodzkich, żytomirskich, do mnie Mikołaja Katurzynskiego, podstarośoięgo żytomirskiego obliczenie przyszedłszy szlachetny pan Samuel Łoziński, sługa urodzonego jegomości pana Bohusława Horaina, rotmistrza jego królewskiej mości, imieniem pana swego protestował się i zaobliwie uskarżał, a to w sposób aktu, na przeciwko uródzonemu panu Samuelowi Łazarowiczowi Wyhowskiemu, jako principałowi uczynku niżej mianowanego i inszym panom Wyhowskim, także i przeciwko panom Iwaszkowskim, jako pomocnikom i uczynek niżej mianowany do skutku przywodzącym, o to, iż pomienieni panowie Wyhowscy z panu Iwaszkowskimi, których imiona i nazwiska w dalszym processie prawnym, za wzięciem o nich wiadomości, będą specificowani, za przywodem pana Samuela Wyhowskiego, pryncypała swego, nie respektując na winy, w prawie pospolitém przeciwko takowym surowo opisane, w roku niniejszym, tysiąc szesćset pięćdziesiąt pierwszym, miesiąca Sep-

temwra pietnastego dnia, przybrawszy się ich koni do trzydziestu, armatnie, z różnym orężem, na sioło Karabaczyn, majątność własną pomienionego jegomości pana Horaina, najechawszy, poddanym tamecznym krzywdy i szkody nieznośne poczynili, a osobliwie, skrzyńnie odbiwszy, fanta różne gwałtownie u poddanych pobrali i pożakowali, za którymi gdy mianowany, opowiadający, pan Łoziński, z nieboszczykiem, świeżo zabitym, szlachetnym panem Janem Turem, dla odyskania takowych zabranych fantów jechali i, onych pod miasteczkiem Willą w folwarkach nadjechawszy, o te fanty tych poddanych pańskich upominali się, tam, miasto oddania zabranych rzeczy i fantów, porwawszy się wszyscy, za przywodem pomienionego pana Samuela Wyhowskiego Łazarowicza, okrutnie i niemiłoserdnie nieboszczyka pana Jana Tura kijami zahili i zamordowali i tam, na tym że miejscu, na ziemi zabitego i zamordowanego porzuciwszy, z takową zdobyczą nieprzystojną uciekali, przeciw którym to panom Wyhowskim i panom Iwaszkowskim pomieniony sługa i powtore oświadczywszy się i soleniter protestuje, ofiarując się o to pana swego imieniem, komu będzie należało, prawnie czynić; gdzie tuż, zarazem przy swoim opowiadaniu, przętał przed urzędem niniejszym w trunie ciało zabitego, wyszmianowanego, szlachetnego nieboszczyka, pana Tura, ktore prezentując, prosił o przydanie woźnego na oglądanie trupa i na proklamacyą onego; ktoremu ja, urząd przydałem waznego generała województwa kijowskiego, szlachetnego Iwana Waniewskiego. A tak mianowany woźny, przy wielu szlachcie, tu, w Zytomierzu, przed zamkiem, in facie officii presentis na ciele zabitym, to jest: głowe bardzo zbitą, zdruzgotaną i po innych różnych członkach bardzo wiele razów sinyeh, spuchłych, krwią nabrzmiałych, szkodliwych, śmiertelnych oglądawszy, z rozkazania urzędu niniejszego i powinności swojej woznowskiej trzykroć, ut juris et moris est, dwa razy przed zamkiem, a trzeci raz w rynku, przy wielu szlachcie i zgromadzonych ludzi pospolstwa, głosem wyniosłym obwołał i do wiadomości przywiódł, iż szlachetny nieboszczyk, pan Jan Tur, od panow Wyhowskich i panow Iwaszkowskich, sposobem, jako się wysz opisało, okrutnie kijami jest zabity i zamordowany; o czem, po obwołaniu relacyą tak obductiey, jako i proklamacyą dostateczną uczynił; prosił mianowany sługa,

wespoł z woznym, aby to jego opowiadanie z presentacyją i proclamacyją do xiąg było przyjęto i zapisano; co otrzymał.

Книга городская житомирская записовая и поточная, № 20, годъ 1651—1652. мистъ 177.

XV.

Жалоба дворянина Ивана Искоростынского на дворянъ Выговскихъ, Васьковскихъ, и другихъ, о томъ, что они напали вооруженные на Искоростенскаго и поранили его. 1651. Октября 10.

Roku tysiąc sześćset piędziesiąt pierwszego, miesiąca oktobra dziesiątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości żytomirskim, przede mną Mikołajem Kotaszyńskim, podstarościm żytomirskim oczewisto stanąwszy urodzony pan Ian Iskorostyński, skoro jeno trochę do zdrowia przyszedłszy po zbicium i zramieniu niżej mianowanym, świadczył i soleniter się protestował przeciwko urodzonym panom: Samuelowi Nahornenkowi, Alexandrowi Ralczenkowi Wyhowskim, Mikołajowi Iwaszkowskiemu, jakimś Złotoe, Fedorowi Bliszczanowiczowi, principałom; Alexandrowi Iadenkowi, Iaronowi, Samuelowi Semenekom, Ostapowi Omelianowiczowi, Dmitrowi Wasilewiczowi Wyhowskim, pomocnikom uczynku niż mianowanego, o to, iż oni w roku terazniejszym, tysiąc sześćset piędziesiąt pierwszym, miesiąca septembra dwudziestego pierwszego dnia, nie dbając nic na prawo pospolite i winy, w niém na wzruszających pokój pospolity sąsiedzki opisane, a mając snać jakiś rankor skryty na protestujących, upatrzywszy czas a pilnując nań (aby) zaścignąć jadącego, gdy jechał z Dawidek do Doroszyszcz, do poddanych swoich, tam że pomiennego protestującego z pomienioną kupą u poddanego, «bij, zabij» napadłszy, okrzyk uczynili, strzelać się poczęli, w głowę razy dwa

szkodliwie zacieli, trzeci raz nad uchem, czwarty w głowę, nie dosyć na tym, gdy już protestujący szedł, tamże kijami wszystkiego okrutnie a niełitościwie zbili i za umarłego porzucili, przy którym to zbiściu i zranieniu mianowanego tegoż protestującego, z mieszkim złotych trzydzieście wzięli, szablę, bandolet odpasali, czapkę sobolową aksamitną, pas jedwabny, bawełnicę, to wszystko poodbierawszy, na użytek swój obrócili i przywłaszczyli, o co wszystko protestujący ofiarował się z nimi, jako prawo drogę ukaże, prawnie czynić, a na weryficytą tego wszystkiego, stawiał woźnego generała województwa kijowskiego, wołyńskiego, bractawskiego i czernihowskiego, Iwana Waniewskiego, iż te wszystkie razy, wyżej specyfikowane, cięte i zbite kijami widział, i oglądał, i przede mną urzędem, w moc prawdziwej swej relacyi obductij zeznał, iż tak, a nie inaczej było, prosząc, aby ta protestacyja y obductija do akt nineyszych były przyjęte i zapisane; co otrzymał.

Книга городская житомирская записовая и поточная, № 20, юль 1651—1652; листъ 208.

XXVI.

Жалоба дворянина Степана Ласка на дворянина Криштофа Выговского, о томъ, что онъ, поступивъ въ званіи сотника въ козацкое войско, захватилъ въ Овручъ сестру истца, Марыну Ласковну и заставилъ ее насильно повѣнчаться съ собою. 1651. Октября 16.

Roku tysiąc szescset piędziesiąt pierwszego, miesiąca oktobra szesnastego dnia.

Do urzędu i akt nineyszych, grodzkich, żytomirskich, do mnie Mikołaja Kotużyńskiego, podstarosciego kijowskiego personaliter przyszedłszy urodzony pan Stefan Łasko, syn i potomek własny zesze-

go z tego świata urodzonego pana Theodora Łaska, wojskiego braskawkiego, opowiadał się soleniter i zaobliwie protestował po szlachetnego pana Krzystofa Wyhowskiego o to, i w ten sposób, iż pomieniony pan Wyhowski, w roku niedawno przeszłym, tysiąc sześćset czterdziestym ósmym, pod czas wojny kozackiej i rebollii chłopskiej, nie pomniąc na stan szlachecki, ani też obawiając się win prawnych, na wszelakich występniaków, osobliwe raptorów surowo opisanych, ani też mając wzgląd i respekt na ucisk; wielkie utrapienie, które podczas takowej wielkiej swewoli chłopskiej urodzona panna Maryna Łaskówna, siostra protestantis, uchroniając się przed niebezpieczeństwem ponosić musiała, śmiał i ważył się, pod ten czas rebollii, poddawszy się w takową swowolę kozacką, i czyniwszy się starszym i setnikiem między swowolnemi, w mieście Owruczem; przy urodzonej paniey Bogumiłey Feodorowej Trypolskiéy, pomienioną urodzoną Marynę Łaskównę zostającą; gwałtownie najechawszy, porwać i rapt, na ten czas oney biedy, gdy bardziej o całość zdrowia swego, a niżeli o małżeństwie myśliła, popełnić; jakoż zbraniającą się, i na żadne małżeństwo na ten czas nie zezwalającą za siebie gwałtownie i za małżankę sobie wziął, i kozackiem prawem porwał, przez co winy prawne, na takowych surowo opisane, zasłużył, przeciwko któremu to panu Wyhowskiemu protestujący i powtore opowiada się i oświadcza, ofiarując się o to prawnie czynić jako sprawa przyjdzie, a na ten czas prosił, aby to jego opowiadanie, zostawiwszy jednak wolną poprawę tej protestacyi, lubo innszey uczynienie, jeżeli by tego potrzeba była, aby do ziąg było przyjęto i zapisano, co otrzymał.

Книга городская житомирская записовая и поточная, № 20, годъ 1651—1652; листъ 218.

XXVII.

Приговоръ купнаго суда, собравшагося по требованію дворянъ Мошковскихъ, приговорившій дворянъ: Ивана и Матвѣя Кузьменковъ Мошковскихъ къ уплатѣ другимъ Мошковскимъ стоимости пчель, выданныхъ подсудимыми. 1657. Февраля 1.

Року тисеча шесть сотъ осмъ десять третего, мѣсяца Іюня тридцатого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замѣу его королевской милости об-рудкомъ передомною Теодоромъ Левъковичемъ, намѣстникомъ вгородскимъ подстароства овруцъкого и кнѣгами нинешъними, вгородскими овруцъкими *personaliter stanowszy szlachetny pan Nikon Namienko Moszkowski, dla wpisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, owruckich* подаѣ пер облатам декрет купны, в справѣ і в шкодзие, в томъ декреце шпановиче wyrażoney, który dekret ruskim piśmie jest pisany і tak sie w sobie ma: Мы купники, особи ниже менованные: Савоско Заливака, Петръ Яцковецъ, Мишко Юха, Давыдъ, Трохимъ Хвойницкіе, Антъонъ Завусило, Пилипъ Остроухъ, будучи намъ упрошенными, презъ Василя Сернинку, Дмитра Корниенка, Богдана Науменка, Васька Хандоченъва, Кондрата Ховваленка Мошковскихъ, на справу ниже выражоную, то есть о подранье пчоль въ вгрунте ихъ, въ року прошломъ, тисеча шесть сотъ пятьдесятъ шостомъ, въ осени, у Василя Сернинки пчоль трое не гляженыхъ; у Дмитра Корниенка одны негляженые у Богдана Науменка двое, у Васька Хандоченъва одны, у Кондрата Ховваленка двое, которые, вгдм насъ упросили, тамъ же во-

длугъ звичаю купного, чынили опись межы собою и межы околичными суседьми, гдѣбы хто чи нечулъ, чи невидѣлъ злочинцы нашего? гды, стоечы тамъ же, поведилъ Богданъ Науменко, же Иванъ и Матфій Кузьменки были у насъ въ Мошкахъ и стали собе особо у поли, до насъ не бываючи, до сусѣдъ, где хлопецъ Дмитра Корниенка знашолъ медъ у коробе, подъ островомъ скованный, и оповѣдалъ то отцу, а отецъ его людемъ; тамъ же пильновали, чий бы то медъ былъ? и хто его озметъ? тотъ же хлопецъ Корниенковъ ехалъ по дрова и обачилъ, ажъ Матвий Кузьменко узвалъ той медъ и на того хлопца мовилъ: «волибъ я тутъ у Мошкахъ былъ, тобъ я тебе шыю надѣтялъ за тотъ часть»; а еще тогда никто пчолъ негледилъ и тые Кузьменки своихъ не гледили. Богданъ Науменко повидалъ, же ехалъ у боръ пчолъ своихъ вутать, тамъ обачилъ следъ по морозу, же тые Кузьменки ехали и мели сѣно возить; тамъ ихъ у сѣна не засталъ; ажъ они куды индчй одкинули слѣдъ, и чрезъ день и ночь где были, ажъ на завтрей ихъ тамъ засталъ; и пыталъ ихъ: где ночовалисте?, они выводу слушного на тое не дали, а потомъ, пришедши до дому тогожъ Богдана, пытали: где Богданъ ночеватыме? у жоны его, которая довидала, же завтра буде дома; а намъ было треба знимъ бачитса; и того часу еще з вечера з села нашего поехали; и гды жона Богданова почела ихъ напоминать, же: «лихѣ люде, не чините шкоды людемъ, поведажъ хочете тутъ прейти жыть»; ажъ Матвий Кузьменко тажъ рекъ: «еще не то драли, ось никто пощупаетса по нашомъ одъезде»; ажъ она рекла: чи и нашижъ будетъ драть? ажъ онъ рекъ: ваши на початокъ выдеремъ; и тажъ з села нашего неоповедме одехали. Мы теды, особы вышей менованые, прослухавши тое все справы, а не видечи жадного одъводу слушного презъ Ивана Кузьменка въ той справе вышъ менованой, що на ихъ поведано, тме вси шкоды, иле ихъ вышей се поменило, до нихъ обонкъ: Ивана и Матвѣя Кузьменковъ прикладаемъ, абы за кождые пчолы по две допы заплатили; о што все вольное имъ право передъ судомъ вшедывимъ захоуемъ; на што все, для лепшого певности, выдаемъ сей нашъ декретъ вѣдчый. Дѣялося въ селе Мошкахъ, року тысяча шесть сотъ пятьдесятъ сегомо, мѣсяца Феврала перваго дня. За отказомъ презъ людей, въ декрете вышей менованыхъ, очевид-

стимъ, тотъ декретъ купный ствержаячи, наказуемъ, абы тые всѣ шкоды онымъ людямъ тые Кузменки, одъ даты сего писаня, за неделю двѣ поплатели и шкоды, за тымъ походячые. У того декрету вунного печать притысвеная одна, а подписы руць тыми словы: Дмитрий Дубѣскій, наместникъ наказный овруцкій, Мартынь Михалевичъ писарь овруцкій; на мѣспу, яко писать неумиющего, Антъонъ Закусилю; на меспу подписуесе Anton Zakusiło (sic). Который же то декретъ, за поданемъ и прозбою звыштъ менованое особы подающего, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нынешнихъ. есть уписаный.

Книга городская овруцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 190 на оборотъ.

XXVIII.

Духовное завѣщаніе дворянина Тимоша Лойковича Ермаковича—Мошковского; между прочимъ онъ предписываетъ наследникамъ похоронить его останки при церкви св. Николая въ селѣ Мошкахъ. 1660. Мая 6.

Року тисеча шесть сотъ осмдесятъ второго месеца Февраля двадцать третего дня.

На вrade вгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною Теодоромъ Левъзовскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства овруцкого и кнѣгами нынешними, вгородскими, овруцкими очевисто становъши панъ Никонъ Мошковскій, для вписаня до книгъ нынешнихъ, вгородскихъ, овруцкихъ подаль пер обьятавъ тестаментъ остатней воли вошлого с того света пана Тишъка Лойковича Ермаковича Мошковского, на речъ, в томъ тестаменте выражоную, о чомъ тотъ тестаментъ ширей в себе опысуетъ и такъ се в себе маеть: Во имя Отца и Сына и Святого Духа Живоначальной, и Неразделимой Троицы нехай стане во ве-

чнои памяти аменъ. Я рабъ Божий Тихо Лойковичъ Ермаковичъ Мошковскій, памятуя на то, иже каждый человекъ одъ пана Бога створенный, будучи здоровый, поддегаетъ хори, а хорый смерти, каждого чловека будучого, хто писмомъ своимъ не обведетъ, межъ дѣтми и покрвными рстирки немалые бывають, а такъ я, пострегаючи того, абы жадные рстирки межъ малжонкою, дѣтми и крвными моими по смерти не были, тымъ тестаментомъ остатнее воли моее малжонку, дѣти и всю маестность мою лежачую и рухую такъ распоражаю: имети хочу напродь, если мене панъ Богъ всемогущий до хвалы свое святой поволаты рачить, теды душу мою в опатрность, в руки и милосердие его святое панское поручаю и отдаю, а тело мое грешное, яко земля земли отдано быти маеть, и при церкви святого Николы, в селе Мошкахъ, водлугъ звычайу христанского поховать маеть Богданъ Наумовичъ Мошковскій, который по мне и по жоне моей повиненъ будетъ, водлугъ предложениа, паметки звычайные одравити по души моей; а што се тычетъ убогое маестности моее, приржоннымъ правомъ добръ мне належачихъ в кгрунте Мошковскомъ, такъ отъчистого, яко и купленного, тое вся никому ичъшому, такъ тожь и рухомые речи, толко Богдану Наумовичу и братомъ его: Никону и Гарасву и потомкомъ ихъ вечными часи тымъ тестаментомъ моимъ остатнее воли моее отдаю и одписую, и то докладаю, где бы колвекъ з части моее въ кгрунте Мошковскомъ, в заставе у кого бы колвекъ было тымъ же вышъ помененымъ Наумовичомъ оуиити и з оныхъ себе пожитковать, въ которой части ани жона моя, ани потомки мои, такъ крвные, яко и суседи близкие и сябры перешкоды жадное чинити не мають и мочи не будутъ; што се засъ дотычетъ жони моеи и сына моего, оныхъ завещаю на части той, которая по жоне моей в селе Серьнинъвахъ; волю тымъ диспозовать и оную в опеку Господу Богу поручаю; а такъ тую речъ спорадывши, и хто бы хотель тотъ тестаментъ остатнее воли моее по смерти моей нарушити и оному се спротивити, на такового каждого закладу на судъ киевский конъ тридцать закладаю, а на сторону укrywжоную тотъ же закладъ повиненъ будетъ заплатити, и в остатву на страшный судъ панский его зываю; а на то даю тотъ мой тестаментъ остатнее воли моее с подписомъ руки моее, а поневажъ сайъ писать не умею, теды

на мѣстѣ моемъ упросиломъ пана Мартина Михалевича о подписѣ руки, такъ тожъ и пановъ друзей моихъ упросиломъ, на подписѣ ниже менованыхъ, абы се рачили подписать, особливе духовного моего, чесного господина отца Иоана Мудовича, свещеника Мошъковскаго, о подписѣ руки, абы се рачилъ подписать и печати притиснуть. Писанъ в Овручомъ, року тисеча шесть сотъ шестидесятого, месеца Мая шостога дня. У того тестаменту, при печати подписъ рукъ тмиа слова: На мѣстѣ Тишъба Лойковича, яко писать не умеючого, за упрошенемъ его, до того тестаменту подписуюся Мартынь Михалевиць, Иванъ Мудовиць, священникъ Мошъковский микольскій, Федоръ Милацевскій, енераль, рукою; устие прощонный одъ пана Тишъба Ермаговича Лойковича Мошъковскаго, на тотъ часъ будущаго при остатней воли того тестаменту его, подписуюся, Александръ Мудовиць рукою; при остатной того просьбе подписуюся Андрей Нечипоренво Лойкевиць Мошъковский. Который же тотъ тестаментъ, за поданемъ и прозбою выше менованое особы, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ винешънихъ вгродскихъ овручъкихъ слово въ слово есть уписанъ.

Книга вродская вѣвская записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 284.

XXIX.

Объявленіе дворянъ: Даміана и Григорія Меленевскихъ о томъ, что, проходящія черезъ Полясіе, русскія и козацкія войска, вышам, сирятанніе въ бортномъ деревѣ, документы Меленевскихъ и унесам ихъ съ собою. 1663. Декабря 12.

Року тисеча семьсотъ сегомо, месеца юля двадцать осмого дня

На уряде вгродскомъ, въ замку его королевское милости житомирскомъ, przedemną Bazylim z Wyhowa Wyhowskiem, skarbnik-

kiem ziemskim, namiestnikiem starostwa, regentem grodzkim żytomirskim y xiegami niniejszemi, grodzkimi, żytomirskimi comparsens personaliter urodzony imć pan Andrzej Mieleniewski, syn niegdy urodzonego imć pana Hrehorego Mieleniewskiego, dla zapisania do xiąg niniejszych, gródzkich, żytomirskich, extract manifestatiej, z podpisem ręki pisarskiej, pieczęcią y correctą z xiąg grodzkich owruckich, przez pomienionego nieboszczyka rodzica swego, o rzecz w tej, niżej inserowanej, manifestatiej uczynionej (prae via menifestatione przeciwko urodzonemu imć panu Mikołajowi Mieleniewskiemu, że dotychczas, nie podawszy ad acta, u siebie zatrzymał) per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, aby ten extract manifestatiej do act niniejszych przyjęty y wpisany był, którego ja, urząd, affectationi annuendo, pomienionej, niżej inserowanej, manifestatiej extract ad acticandum przyjmując, czytałem, który jest tenoris sequentis: Wypis z xiąg grodzkich zamku owruckiego: roku tysiąc szesćset szescdziesiąt trzeciego, miesiąca decembra dwunastego dnia, na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości owruckim, przedemną, Michałem Michałkiewiczem Konczakowskim, namiestnikiem podstarostwa owruckiego y xiegami niniejszemi, grodzkimi, owruckimi personaliter stanowszy urodzony pan Hrehory Demianowicz Mieleniewski, swym imieniem y imieniem ojca swego, pana Demiana Mieleniewskiego, solennem manifestationem czynił y z wielkim żalem opowiadał w ten sposób: iż za nastąpieniem swywoli chłopskiej y rebelliej kozackiej, w roku, niedawno przeszłym, tysiąc szesćset piędziesiąt osmym, gdy manifestans niektóre sprawy swoje, dla następującego nieprzyjaciela, w schowaniu miał, w puszczy, albo raczej w barciach, tedy gdy Moskwa, z Kijowa wpadszy w kraje poleskie, a mianowicie w powiat owrucki, idąc traktem po za Uszą y powracając nazad ku Kijowu, miasta, miasteczka, wsi, pospołu z kozakami, ogniem y mieczem funditus znosząc, ludzi niewinnych tiranizowali, pytając się o skarbach y dostatkach ich, nawet drzewo bartne, ze pszczołami y bez pszczoł po puszczech rąbali, gdzie y manifestującego sosnę, w puszczy mieleniewskiej, na uroczysku pod Złobyczą, zrąbali; w ktorej byli sprawy różne w schowaniu, to jest: przywileja najjasniejszych krolów, ich mosciom na dobra Meleniewskie nadane, dekreta sejmowe, assessorskie y zadworne, główne trybunal-

skie, ziemskie, grodzkie, podkomorskie, działy graniczne, protestacye, relacye woźnych, zapisy różne na różne summy y na dobra, rodzicowi manifestującego służące, y do nich possessye, kwity różne z różnych summ, także y poborowe; pomienioną sosnę zrąbawszy, pobrali, między ktoremi sprawami: oryginał zapisu pierwszy od Markiana Iwanowicza Wyhowskiego y possessya do tego zapisu na połowice dóbr ojczystych, we wsi Dawidkach leżących, panu Michałowi Wasianowiczowi Mieleniewskiemu służący; drugi oryginał zapisu od pana Tymofieja Synhajewskiego, na sprzedaż dóbr macierzystych temuż panu Michałowi Wasianowiczowi y Kozmie Mieleniewskiemu służący; trzeci oryginał zapisu od Iewchyma Iwanowicza Mieleniewskiego rodzicowi manifestującego na zastawie części jego wszystkiej, w summie trzynastu kopach groszy litewskich; czwarty y piąty zapis, same oryginały, od wielebnego ojca Ioaana Tyszkowicza na złotych czterysta, rodzicowi manifestującego służące; szesty zapis zręczenia z dóbr ojczystych y macierzystych, od paniej Rayny Jackowej Paszyńskiej y od Maryy Łukianowej Bahrynowskiej, rodzicowi manifestującego służący. J tak te sprawy wyszpomienione, pomienioną sosnę zrąbawszy, z barci powybiali y niewiedzieć gdzie ich podzieli, czyli poszarpali, czyli też ich ogniem popalili; przeto manifestujący, ostrzegając całosci swej, aby na potym jakiej szkody y ujmy nie poniosł, tę swoją manifestatią zanosząc, ofiarował, jestli by tego potrzeba ukazowała, juramantem poprawić u każdego prawa sądu; a na ten czas prosił, aby ta manifestacya do xiąg niniejszych była przyjęta y zapisana, co y otrzymał, z ktorych y ten wypis, pod pieczęcią grodu owruckiego jest wydan, pisan w zamku owruckim m. p. U tego extractu manifestatiej, przy pieczęci grodzkiej, owruckiej, przycisnionej, podpis ręki jego mość pana pisarza y correcta w te słowa: Marcin Suryn, pisarz grodzki owrucki m. p. Correxit Konczakowski m. p. Ktory to extract manifestatiej, za podaniem y proźbą wyszmianowanej osoby podawającej, a за моимъ урядовымъ принянемъ, слово въ слово, явъ се в собѣ мѣлѣ, до книгъ нынешнихъ есть уписани.

Книга городская житомирская записовая, № 209, годъ 1701—1713; листъ 528.

XXX.

Подтвердительная грамота короля Михаила дворянамъ Мошковскимъ на участокъ поля въ селѣ Мошкахъ. Такъ какъ Мошковскіе потеряли во время козацкой войны документы на право владѣнія этимъ участкомъ, то король Михаилъ возстановляетъ какъ права ихъ, такъ и обязанность доставлять съ этой земли на войну въ королевское войско одного всадника въ полномъ вооруженіи 1671. Марта 27.

Грамоту эту подтвердили короли: Іоаннъ III 1678. Февраля 20 и Августъ II 1698 Іюня 10.

Року тисеча шесть сотъ девять десять осмого, месеца сентев-
рня первого дня.

На уряде вгородскомъ, в месте его королевское милости Обру-
чомъ, передомною, Михаелемъ Сингаевскимъ, намесникомъ на тотъ
часъ подвоеводства, вице-реентомъ вгородскимъ енералу воеводства
клевского и книгамъ нивешними, вгородскими, киевскими сопра-
rentes personaliter urodzeni ich mość panowie: Jan Moszkowski i
Trochym Duchowski, konfirmacją przywileju, ratione intro conten-
torum, od najiasnieyszego króla jego mości polskiego, teraz szczę-
sliwie panującego, z pieczęcią wielką koronną i z podpisem ręki
tegoż króla jego mosci, tudziesz z podpisem ręki sekretarskiej, so-
bie podawającym i drugiey braci ich mosciow, panom Moszkowskim,
na dobra wieś Moszki, tu, w woiewodztwie kijowskim, a powiecie
owruckim leżącą, benigniter danego i konferowanego, o czym ten
przywiley, niżej inserowany, szerzey w sobie obmawiał, dla wpisania
do xiąg niniejszych, grodzkich generału woiewodztwa kijowskiego,

per oblatam podali, prosząc, aby przyjęty i w rękę wpisany był, których ja, na ten czas urząd, affektacye annuendo, pomienioną konfirmacją przywileju ad ingrossandum do akt przyjmując, czytałem, i tak się w sobie ma: August wtory, z Bożey łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflanski, Smolenski, Siewierski, Czernihowski, a dziedziczny książę Saski i elektor etc. etc. Oznaymujemy tym listem przywilejem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, iż produkowany nam był przywilej odnowienia praw, na niżej specificowano grunta, świętey pamięci nayiasnieyczego Jana trzeciego, antecessora naszego, na pergaminie ręką podpisany i pieczęcią mnieyszey kancellaryey koronney stwierdzony, urodzonym Moszkowskim na grunta, w niem wyrażone, służący, oraz suplikowali do nas urodzeni: Nikodim, Jan, Wasil Moszkowcy, swoim i braci swych imieniem, successorowie niżej wyrażonych Moszkowskich, abyśmy im tenże przywilej, powagą naszą królewską stwierdzili i umocnili, i przy possessyey gruntu tegoż zachowali, który to przywilej następuje taki: Jan trzeci, z Bożey łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Inflanski, Smolenski, Siewierski, i Czernihowski: oznaymujemy ninieyszym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy, iż produkowany nam był przywilej odnowienia prawa na pewne, niżej wyrażone, grunta świętey pamięci nayiasnieyszego Michała, antecessora naszego, na pergaminie pisany, ręką podpisany i pieczęcią mnieyszey kancellaryey koronney stwierdzony, urodzonym Moszkowskim na grunta, w niem wyrażone, służący; a oraz suplikowano nam, imieniem tych że Moszkowskich, abyśmy im tenże przywilej powagą naszą królewską stwierdzili i umocnili i przy possessyey spokoyney gruntu tego zachowali, którego to przywileju context takowy jest: Michał, z Bożey łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Inflanski, Kijowski, Wołyński, Smoleński i Czernihowski. Oznaymujemy ninieyszym listem naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komu to wiedzieć należy, chcąc, aby się w ludziach rycerskich do wysług naszych i całej rzeczy pospolitey nieustająca zawsze znajdowała ochota, mając

do tego zalecone sobie dobrze cnoty i nieodmienna, jako ku antecessorom naszym, tak nam samym i wszystkim oyczyźnie wiare i zycaliwość znaczne, przytym w różnych okazyach i expediciach woien-nych przysługi urodzonych Moszkowskich, niżej specyfikowanych, napokorną suplikę, za nimi do nas wniesioną, umysliłmy ich, to iest: Matwia Artiuhowicza, Dimitra Wasilewicza Naumenka, Worebia, Oheia, Iwana, Chwedora, Wasila Samuelowicza Moszkowskich przy pewnym łanie pola, we wsi Moszkach, w woiewodztwie i powiecie kijowskim leżącego, (w ktorego rzetelney i nierozzerwaney possessji z przodkow swoich i dawnych czasow zostaią) zachować i zostawić, prawa wszystkie, do tego łanu onym należące, pod czas zamieszania i woien przeszłych, częścią od nieprzyaciela zabrane, częścią różnemi przypadkami pogubione, odnowić; jakoż odnawiamy, urodzonych Moszkowskich, zwysz specyfikowanych, także wszystkich potomkow i successorow ich przy wolnym używaniu i spokoyney possessii tego łanu zachowuiemy i zostawuemi tym listem naszym, mocą ktorego odnowienia i zachowania naszego, iż urodzeni Moszkowcy, ten łan pola, ze wszystkimi gruntami, polami, sianożęciami, pasiekami, młynami i wszelkimi innemi przyległościami i przynależytościami; zdawna do tego łanu należącemi, ze wszystkimi nadto wolnościami, sobie według prawa dawnego i zwyczaiu służącemi, trzymać, i spokoynie ze wszystkimi potomkami i successorami swemi zażywać będą, obiecując, że ich od wolnego używania spokoyney possessii tego łanu nie oddalemy, ani oddalania komu mocy damy, ale ich cale i nienaruszenie przy prawie, sobie z dawnych czasow i przodkow swoich służącym, zachowamy, co i nayiasnieysi successorowie nasi uczynią, z tego jednak łanu ciż urodzeni Moszkowscy żołnierza konnego, w pancierz i insze oręże woienne opatrzonego, na każdą rzeczy pospolitey expedycią, zwyczaiem dawnym; wyprawiać powinni będą, nadto zaś do żadnych inszych ciężarów ani exakcji od nikogo niemają bydź pociągani, na co; dla lepszey wiary ręką się naszą podpawszy, pieczęć koronną przycisnąć roskazalismy: Dan w Warszawie, dnia XXVII miesiąca Marca, roku panskiego MDCLXXI, panowania naszego roku II. Michał król. (Mieysce pieczęci koronney wiszący). Stefanus Hankiewicz S. R. majestatis sekretarius. My tedy, Jan król, do prośby i skusznosci samey przychilając się, wyżej mia-

nowany przywiley, we wszystkich jego punktach, klawzulach, artykułach i ligamentach stwierdzić, zmocnić i przereczonych urodzonych Moszkowskich, potomkow i successorow ich, przy spokoyney possessji tego łanu, ze wszystkiemi przynależytosciami, cale zachować umysłiliśmy, jakoż i ztwierdzamy, zmocniamy i zachowuiemy powagą królewską, prawom naszym i rzeczy pospolitey nic nie derogując, na co, dla lepszey wiary, ręką naszą podpisawszy się, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, dnia XX miesiąca Lutego, anno MDCLXXVIII, panowania naszego IV Jan król. (Mieysce pieczęci małej kancellaryey koronney) X. Jan Witwicki, opat płocki, regent kancellarji koronney. My tedy August król, stosując się do proźby i suppliki przereczonych urodzonych Moszkowskich, do nas wniesioney, wyżej specyfikowany przywiley, we wszystkich punktach jego, klauzulach, artykułach stwierdzić, zmocnić i przereczonych urodzonych Moszkowskich, potomkow i successorow ich przy spokoyney possessji tego łanu ze wszystkiemi przynależytosciami cale zachować umysłiliśmy; jakoż ztwierdzamy, zmocniamy i zachowuiemy powagą naszą krolewską, prawom naszym i rzeczy pospolitey nic nie derogując. Na co dla lepszey wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć koronną przycisnąć rozkazaliśmy. Dan w Warszawie, miesiąca Czerwca X. d., roku pańskiego MDCXCVIII, panowania naszego anno I. У тоє конфирмаціей привилею печать великая коронная притисненая, а подпись руїи короля его милости тыми слови: Augustus rex. Confirmacia przywileyu na łan pola we wsi Moszkach, w woiewodztwie kijowskim leżący, urodzonum Moszkowskim. А другий подпись єсть таковий: M. de Течур Ossolinski V. D. sigilli M. R. S. m. p. Котораяжъ конфирмація привилею, за поданемъ и прозбою вышъ именованыхъ особъ подающихъ, а за моимъ урядовымъ приемемъ; слово в слово, таєъ же се в себе маєть, до книгъ нынешнихъ вгородскихъ енералу воеводства киевскаго єсть вписаны.

Книга городская Киевская записовая и поточная, № 7, годъ 1697—1699; листъ 187 на оборотъ.

XXXI.

Жалоба дворянъ Степана Вышпольскаго и Андрея Редчица на дворянъ Ущеповскихъ о томъ, что они, во время козацкой войны, находясь въ связяхъ съ козаками, захватили земли, принадлежавшія истцамъ, пользуясь отсутствіемъ послѣднихъ, которые принуждены были бѣжать отъ козаковъ изъ своихъ имѣній. 1679. Февраля 3.

Рову тысяча шестьсотъ семьдесятъ девятого, мѣсяца февраля третяго дня.

На вярде вгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, переданною, Демяномъ Суриномъ, ловчимъ новгородскимъ, подстаростымъ вгородскимъ овруцкимъ и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими stanąwszy oczewiscie urodzony jego mość pan Stephan Wyszpolski, komornik graniczny kiowski, pisarz grodzki owrucki, swym i urodzonego pana Andrzeja Redczyca nomine, jako tylko acta tutejsze, za wykonaniem juramentu przez wielmożnego jego mości pana starosty owruckiego, otwarte zostały, tak zaraz przeciwko szlachebnym panom: Trochimowi, Serhiiowi, Abramowi, Michaiłowi Uszczapowskim i innym też Uszczapowskim, których nomina, za wzięciem wiadomości, w pozwach exprimowane będą, opowiadał i protestował się o to, iż pomienieni panowie Uszczapowscy, od zaczęcia wojny kozackiej i rebelliej chłopskiej, przez wszystkie czas tego niepokoju, z domów swoich nie wyjeżdżając; i owszem z temi rebellizantami przestając, różnym obywatelom krzywdy i spustoszenia dóbr czynili, jakoż i добра protestujących, nazwane Jerlikowszczyzna, alias Iwankowszczyzna, obapoł rzeki Zerewi leżące, antecessorom

protestujących od ziaząt rnskich nadane i od najjaśniejszych królów polskich confirmowane, in absentia protestujących, którzy przed takowym nieprzyjacielem z tego wojewódstwa unosząc zdrowie swoje, różno residując i usługę rzeczpospolitej tractując, zostawali, pomienieni obżałowani te dobra pomienione, violento modo do posesiej swojej nieprawnej przyłączywszy, z tych ostrowów miody, z pól crescentie, z stawów, jezior ryby i wszelakich pożytków z tych gruntów zażywali, protestujących violenter z tych dóbr wygnali i hucusque tych dóbr zażywanie protestującym, jako ich własnych, oddać i przywrócić nie chcą; a za tym protestujących do szkód nie mających, których sobie, dóbr w to samych nie includując, na pięć tysięcy złotych polskich być mienia, przyprawili; o co wszystko in foro competenti z obżałowanemi prawnie czynić deklarowawszy, wolną melioratię, lubo przez uczynienie inszej protestaciej, lubo też przez pozew, sobie zostawiwszy, na ten czas prosił o przyięcie; co otrzymał.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3209, годъ 1678—1880; мистъ 81 на оборотъ.

XXXII.

Жалоба дворянина Луки Дубискаго на дворянъ: Ходаковскихъ, Дидковскаго и другихъ, о томъ, что они напали на него на дорогѣ, сильно избили и угрожали приговорить его къ смерти купнымъ судомъ, утверждая, что онъ причастенъ къ воровству лошади, украденной Иваномъ—Осьмаченкомъ Ходаковскимъ у козака Ивана Сатавовца 1679. Апрель 24.

Рову тысяча шестсотъ семьдесятъ девятого, мѣсяца апреля двадцать четвертого дня.

На вряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости оvrуцкомъ, передомною, Анѣдреемъ Редничомъ, наместникомъ подста-

роства овруцего и книгами нивешъними, вгродскими, овруцкими персонаliter stanowszy urodzony jego mość pan Łukasz Dubiski, jako skoro przyszedszy trochę do zdrowia po okrutnym tyrańskim mordowaniu od osób, niżej mianowanych, swiadczył i soleniter z wielkim żalem swoim protestował na przeciwko szlachetnym panom: Pawłowi Łazarenkowi Didkowskiemu, Janowi Sieleckiemu, Tyszkowi Kuleszowi Chodakowskiemu, Hryszkowi Czująowskiemu, Jwanowi Satanowcowi, kozakowi zadnieprskiemu, pryncypałom samym, także i pomocnikom ich: Iwanowi Szuplatce, Hregorcemu Iwanczenkowi, Iwanowi Kizilenkowi, Zacharu i Andrzeiowi Unuczkwowi Chodakowskim, do uczynku niżej mianowanego, o to i w ten sposób: iż gdy roku terazniejszego, tysiąc sześćset siedmdziesiąt dziewiętego, powracając z za Dniepra szlachetny Jan Osmaczenko Chodakowski z wyszpomienionym Iwanem Satanowcem, kozakiem zadnieprskim, zszedł się w drodze i będąc w jednej kompanji z sobą, u tegoż Iwana Satanowca, kozaka zadnieprskiego sposobem niezwyčajnym, złodziejskim, w siele Tarasach, do Chabna należącym, na noclegu konia zawziął i z tym koniem tu, da sioła Chodakow ujechał i czas nie mały, tak w Chodakach, jako i po innych miejscach tułając się, przechowywał, o którego konia gdy był opyt, protestantowi tegoż Chdakowskiego z koniem pojmać przytrafiło się, którego to Jana Chodakowskiego, jako krewnego swego, ci, wysz mianowani principałowie i komprincipałowie, chcąc z tym że koniem od protestującego wydzwignąć, a mając dawne gniewy i przyczyny, jako to w sąsiedstwie, do protestującego, upatrzwszy tę okazję, w roku terazniejszym, tysiąc sześćset siedmdziesiąt dziewiętym, miesiąca aprila szóstego dnia, gdy protestujący, jako człowiek spokojny, nikomu ni w czym nie będąc winny, i czasu wysz mianowanego iechał z domu swego Czerniawki do sioła Chodaków, dla opowiadania o tym złodzieju i o koniu, tedy ci, wysz pomienieni principałowie, mając już pewną wiadomość i szpiegi o protestującym, na dobrowolnej drodze, na gościńcu, idącym z Czerniawki do Chodaków, przeciwko siedliska starego Gowarzewskiego, w gaju gęstym zasadzkę uczyniwszy, nie dbając nic na prawo pospolite i winy, w niem opisane, i niemając boiaźni Bożej, tegoż protestującego, na koniu siedzącego, oskoczywszy, bić, strzelać, gonić po chrustach, także protestującego z konia zbiwszy, strzelbę i szablę odebrawszy, za

szyię wzięwszy, powiadając być takimże złodziejem, jako ten Ian Chodakowski, który tego konia u kozaka sposobem złodziejskim zabrał, związali, a związawszy, okrutnie a nielitościwie tak rucznicami, dużami, pięściami mordując, zbili, a mianowicie: zębów dwa rucznicą wybili, że zaraz i wypadli i inszych razów sinych, krwią nabiegłych, rucznicznych po obudwóch bokach dwadzieścia zadali, że protestans musiał obumierać, tamże, widząc ciż principałowie, że protestans już bliższy miał być śmierci, aniżeli żywota, związanego tegoż protestanta, przy koniu, w las gęsty zawiodszy, wieszac i tracić potajemnie chcieli, a potem, z przejrzenia Bożego, jeden s principałow, Tyszko Kulisz Chodakowski, opamiętawszy się, jakości drugich odwiodł od tego i, wziowszy z lasa, do wsi Chodakow protestującego, już barzo chorego, zaprowadzili; tam że we wsi, kupę rzкомо zebrawszy, do siebie tychże mianowanych comprincipałów i innych wiele, protestującego sądzić na śmierć, różne czyniąc strachy, pastwili; z strzelby ręcznej strzelając, brodę osmalili, i poty się zbytkowali, aże, za daniem znać, żona protestującego z domu swego przyjechała, żałośnie płacząc i prosząc onych, aby już bić, mordować i zbytkować poniechali i dopiero, widząc barzo chorego, że już mowę zamknął i gadać protestans nie mógł, uląkszy się, poprzestali; przy którym takowym morderstwie i pieniędzy protestantowe, co miał przy sobie złotych sześć dobrej monety nie zwyczajnie ciż principałowie zawzieli; widząc tedy żona protestującego barzo chorego a mało nie umarłego męża swego, na sanie wzięwszy, do domu swego zaprowadziła, gdzie i sama taż żona protestującego, z wielkiego żalu i frasunku, jako i turbaciej po tym takowym uczynku w chorobę wpadła i Bóg wie, co z nią teraz będzie, bo i teraz chora; o co to wszystko pomieniony protestans na wysz mianowanych panów: Didkowskiego, Chodakowskich, Czułaiowskiego i innych swiadczył i soleniter protestował, ofiarując o to prawnie, jako z prawa przyjdzie, s pomienionemi pany: Didkowskim, Chodakowskimi i innymi czynić, zostawiwszy jednak wolną melioratią tej protestaciej, albo uczynienie inszej, jeżeli by tego potrzeba ukazywała, a teraz, na dowód tego wszystkiego, stawil woźnego generała wojewódstwa kiiowskiego, wołyńskiego, bractławskiego i czernigowskiego, szlachetnego Iana Simka, który to woźny, w moc prawdziwej relaciej swojej,

zeznał temi słowy: iż on roku terażniejszego, tysiąc sześć set siedmdziesiąt dziewiątego, miesiąca aprila dwunastego dnia, mając przy sobie dwóch szlachciców, ludzi dobrych, szlachetnych panów: Andrzeja Zawalskiego i Wojciecha Osmólskiego, był na sprawie i potrzebie urodzonego pana Łukasza Dubiskiego, w domu onego, w Czerniawce; tamże tegoż pana Dubiskiego widział bardzo chorego, zbitego i zmordowanego i, za okazaniem, widział zębów dwa wybitych i pod obiema bokami widział na ciele razów sinych, bitych dwadzieścia; szyję i tważ bardzo opuchłe, które zbitcie powiadał od panów: Didkowskiego, Chodakowskich i innych być stałe, tamże i wzięcie pieniędzy przez tych że osób słyższak; co iż wszystko tak a nie inaczej było, prawdziwie pomieniony woźny zeznawszy, prosili, tak protestans o przyjęcie tej protestaciej, jako i woźny swojej relaciej do xiąg niniejszych; co otrzymali.

Книга гродская оверуцкая записовая и поточная, № 3209, годъ 1678—1680, листъ 113.

XXXIII.

Жалоба отъ имени дворянина Франциска Потоцкаго на дворянъ: Ивана и Каленика Кубылинскихъ о томъ, что они, принимая участие въ козацкомъ возстаніи, не допускали Потоцкаго къ пользоваію участромъ земли, принадлежавшимъ ему въ селѣ Кубылинѣ; они сожгли его хозяйственныя постройки и убили крестьянина Потоцкаго, посланнаго имъ для вспаханія его поля. 1679. Августа 20.

Року тысяча шесть сотъ семьдесятъ девятого, мѣсяца Августа двадцатого дня.

На вряде вгродскомъ, в замку его королевской милости оверуцкомъ, передомною, Андреемъ Редчицомъ, наместникомъ подстароства оверуцкаго и книгами нынешними, вгродскими, оверуцки-

№, stanąwszy personaliter urodzony pan Fedor Lewkowski, sługa urodzonego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, imieniem tegoż pana swego swiadczył i soleniter protestował na przeciwko szlachetnemu panu Iwanowi Kubilińskiemu, Żukowi i innym, z imion i przezwisk temuż mianowanemu panu Kubilińskiemu wiadomym, których, za wzięciem wiadomości, w pozwie wyrazić de-claruie, o to i w ten sposób: iż mianowany pan Kubiliński, pospołu z nieboszczykiem bratem swoim, Kalenikiem Kubilińskim, nie dbając nic na prawo popolite i winy, w niem opisane, i przepomniawszy bojazni Bożej, przysposobiwszy do siebie różnych ludzi, człowieka z kilkanaście, w roku przeszłym, tysiąc sześćset pięćdziesiąt czwartym, podczas swejwoli kozackiej i chłopskiej i zostając w onej, gdy poddany jego mości pana protestującego dziedziczny z sioła Heiewicz, na innie. . . ., do sioła Kubilina, dla orania pola na części dziedzicznej jego mości pana protestantis, w siele Kubilinie będącej, i na noc tamże, w tym siele, w gumnie będący, składał się, wysz mianowany pan Kubiliński, mając szpiegi, i wziowszy wiadomość, że ten mianowany poddany zanocował, jako prędko usnął, przyszedszy, albo naszedszy, gumno słomo oblekszy, jako nieprzyjaciel ogniem zapalili i, gdy z ognia tenże poddany uciekał, onemu siekiero, złapawszy, szyje ucieli i trupa w tenże ogień wrzucili i spalili, tam że temuż poddanemu i wołów parę, kosztujących złotych sześćdziesiąt, spalili, o co, wszystko pomienioney sługa jego mości pana Potockiego, imieniem jego mości, swiadczył i soleniter przeciwko wysz mienowanemu panu Kubilińskiemu protestował, ofiarując jego mości o to prawnie, jako z prawa przydzie, czynić, zostawiwszy jednak wolną melioracją tej protestatiej, albo uczynienie inszej szerszej, jeżeli by tego potrzeba ukazywała, prosząc na ten czas, aby ta protestatia do xiąg niniejszych była przyjęta i zapisana; co otrzymał.

Книга городская оверуцкая поточная и записовая, № 3209, годъ 1678—1680, листъ 188.

XXXIV.

Жалоба отъ имени дворянина Франциска Потоцкаго на дворянъ: Александра, Андрея, и Тимоша Харченковъ—Белоцкихъ о томъ, что они болѣе 20 лѣтъ находились въ рядахъ козацкихъ и что въ теченіи этого времени они истребили бобровъ и лосей въ лѣсахъ Потоцкаго, присвоили себѣ его борти и захватили, принадлежавшія ему, земли въ селѣ Геевичахъ, разрушивъ, отдѣлявшія ихъ, межевыя знаки. 1679. Августа 28.

Рову тысяча шесть сотъ семьдесятъ девятого, мѣсяца Августа двадцать осмого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Андреемъ Редчиномъ, наместникомъ подстарства овруцкого, и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими, stanąwszy personaliter urodzony pan Fedor Lewkowski, sługa urodzonego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, imieniem jego mości pana swego, świadczył i soleniter protestował na przeciwko szlachetnym panom: Alexandrowi, Andrzejowi i Tymoszo- wi Charczenkom Hejewskim, albo Bełockim, boiarom jego królewskiej mości, do starostwa owruckiego przynależącym, o to i w ten sposób: iż mianowani panowie Charczenki Bełoccy, nie dbając nic na prawo pospolite i winy, w niem opisane, różnych lat przeszłych, od lat dwudziestu, podczas swejwoli kozackiej i chłopskiej, pokazczywszy sie, na on czas i roku terazniejszego, tysiąc szest

set siedmdziesiąt dziewiątego, także różnych czasow, i miesięcy, i dzień, przybirając z sobą i inszych różnej konduity ludziej, gwałtownie nachodząc na część gruntu dziedziczno jego mości pana protestantis, w siele Heiewiczach leżąca, tak pole, jako i puszcza, zwierz wszelaki biiąc, osobliwie łosie, ktorych piętnaście różnemi dniami i czasy zabili i na swoj pożytek własny obrucili, pszczoł, po drzewach, w ostrowach będących, do tej części Hejewskiej należących, trzydziesti powydzielali, szacując każde pszczoły po trzy kopy litewskie, w polach, na wszystkich trzech politkach, między popsuwawszy, ku swoim polom poprzywłaszczali, i z tego, od lat dwudziestu zażywawszy, pożytki sobie przywłaszczali, także i bobry, części tejże Hejewskiej jego mości pana protestantis, w rzece Jasińcu, co rok od lat dwudziestu bijali, i to wszystko na swoj pożytek obracali, za czym jego mości pana protestantis do szkod nie małych, ktorych sobie, nie wkładając w to gruntow, na ośmset złotych polskich (rachuje) przyprawili, o co wszystko wysz mianowany sługa jego mości pana Potockiego, imieniem jego mości iterum atque iterum świadczył i soleniter protestował, ofiarując jego mości pana swego (imieniem) o to prawnie, jako z prawa pospolitego przyidzie, czynić, zostawiwszy iednak wolno melioratio tej protestatiej, albo uczynienie inszej, albo też przez pozew poprawienie, jeżeli by tego potrzeba ukazywała, na ten czas stawil woźnego generała woiewodstwa kijowskiego, wołyńskiego, bractawskiego, i czernigowskiego, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, który, w moc prawdziwej swojej rellatiej, zeznał temi słowy: iż on roku terazniejszego, tysiąc sześćset siedmdziesiąt dziewiątego, miesiąca Augusta dwudziestego piątego dnia, mając przy sobie stronę szlachtę, dwóch szlachciów: szlachetnych: pana Jana Ośmolskiego i Wojciecha Zawackiego, był na sprawie i potrzebie urodzonego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego w siele Hejewiczach, części dziedzicznej tegoż wysz mianowanego jego mości pana Potockiego, za opowiadaniem przez jego mościow, słyisał od różnych ludziej i szlachty, że wysz pomienieni Bełoccy Charczenki, różnie, różnemi czasy na grunta i puszcza jego mości pana Potockiego, do części w siele Heiewiczach leżącej, nachodząc, zwierz wszelaki ławiali i bili, pszczoły po różnych ostrowach powydzielali, miedze w polach popsuwawszy, ku swoim polom poprzywłaszczali i wszelakich przez lat dwadzieścia po-

żytkow zażywali, co iż tak, a nie inaczej było, pomieniony woźny prawdziwie zeznawszy, prosili, tak protestans o przyjęcie tej swojej protestatjej, jako i woźny swojej rellatjej do xiąg niniejszych; cò otrzymali.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3209, годъ 1678—1680, листъ 193.

XXXV.

Жалоба отъ имепи дворянина Франциска Потоцкаго на дворянъ Михаила, Петра и Реміяна Левковскихъ о томъ, что они въ продолженіи долгаго времени принимали участіе въ козацкомъ возстаніи, грабили шляхецкія именія и умерщвляли шляхтичей; они нападали нѣсколько разъ съ вооруженнымъ отрядомъ на мѣстечко Потоцкаго—Веледники, били и грабили шляхтичей, бывшихъ тамъ на ярмаркѣ, истребляли бобры въ лѣсахъ Потоцкаго и отнимали у него борти. 1679. Августа 28.

Рову тысяча шестсотъ семдесятъ девятого, мѣсяца августа двадцать осьмого дня.

На вrade кгородскомъ, въ замку его королевской милости оvrуцкомъ, передомною, Андреемъ Редчицомъ, наместникомъ подстароства оvrуцкого и внигами внишними, кгородскими, оvrуцкими stanawszy personaliter urodzony pan Fedor Lewkowski, sлуга urodzoneго его моści pana Franciszka na Potoku Potockiego, imieniem jego моści pana swego, świadczył i soleniter protestował na przeciwko urodzonym panom: Michałowi, ojcowi, Piotrowi i Remianowi, synom, Lewkowskim -o to i w ten sposób: iż прерзечени панowie Lewkowscy, nie dbając nic na prawo pospolite i winy, w niem opisane, zostając czasy przeszłemi w kozackiej swejwoli czas nie mały, i różnych czasów różnego stanu ludziej мęcząc i pieкає, добра i różne chudoby zabierając, i wespół z nieprzyjacielem rzeczpospolitej szlacheckie добра plądrowali i pustoszyli, gdzie i teraz, w tej swej zasmakowawszy swejwoli, nie ustając, przybrawszy do

siebie różnej kondiciej ludziej człowieka kilkanaście, w roku terazniejszym, tysiąc sześć set siedmdziesiąt dziewiątym, najechawszy gwałtownie na dobra jego mości pana protestantis, miasteczko Wielelniki pod czas targu, urodzonego pana Iana Skipora mało na śmierć nie zabili: i drugi raz, tegoż roku terazniejszego, także pod czas targu, najechawszy na też miasteczko Wielelniki, urodzonego pana Andrzeja Niewmirzyckiego tyrańsko posiekli i mało także na śmierć nie zabili, i różnie, różnemi czasy, ludziej, jadących i idących z targu, na drodze, na gruncie jego mości pana protestantis, za granicą wielednicką zastępując, białą, morduią i obdzierają, a osobliwie bobry jego mości pana protestantis w rzekach; Iasiencu, Zwonkowej, od lat kilkunastu nie zwyczajnym sposobem, to jest kradzionym, powybiiali, barcie, do dubr dziedzicznych jego mości pana protestantis, sioł: Stahowszczysny i Chłuplan należące, do swego używania poprzywłaszczali, a za tym i do szkód nie małych jego mości pana protestantis, których sobie na tysiąc złotych polskich być mianuie, przyprawili, o co wszystko mianowany sługa, imieniem jego mości pana swego, soleniter świadczył i protestował, ofiarując tegoż jego mości pana swego imieniem o to prawnie, jako z prawa przydzie, czynić, zostawiszy iednak wolną melioratią tej protestatiej, albo uczynienie inszej, jeżeli by tego potrzeba okazywała; na ten czas, na dowód tego wszystkiego, stawil woźnego generała wojewódstwa kiiowskiego, wołyńskiego, bracławskiego i czernihowskiego, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, który to woźny, w moc prawdziwej swej relatiej zeznał temi słowy: iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześć set siedmdziesiąt dziewiątego, miesiąca Augusta dwudziestego szóstego dnia, mając przy sobie dwóch szlachciców, szlachetnych panów: Iana Osmolskiego i Wojciecha Zubowskiego, był na sprawie i potrzebie urodzonego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, w dobrach, miasteczku Wielelnikach, tamże, za okazaniem tegoż jego mości pana Potockiego, słyssał od różnych ludziej, że panowie Lewkowscy, wysz mianowani, różnie, różnemi czasy, najeżdżając pod czas targu na miasteczko Wielelniki, różne czynili excessa, ludziej białą i zabijając, także po drodze różne czynią różnym ludziom trudności, białą, obdzierając, także i bobrów przez lat kilkanaście bicie i łowienie przez tychże wysz mianowanych panów Lewkowskich, co iż tak, a nie inaczej

było, pomieniony woźny prawdziwie zeznawszy, prosili, tak protestans o przyjęcie tej protestaciei, jako i woźny swej relaciei do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich; co otrzymali.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3209, годъ 1678—1680; листъ 194.

XXXVI.

Жалоба дворянина Ивана Блоцкаго и жены его, Анны, на ея братьевъ: Ремяна и Ивана Меленевскихъ и на жены ихъ о томъ, что они, долго живя съ Блоцкими миролюбиво, и мѣрно раздѣлившись имуществомъ, разсорились съ ними во время крещенія ребенка Блоцкаго, нанесли Блоцкимъ побои, устрашали ихъ угрозами и хотѣли выбросить ребенка на сѣденіе собакамъ, чтобы предотвратить, какъ они выражались, размноженіе въ своей семьѣ «мѣдского народа» 1680. Сентября 2.

Року тысяча шестсотъ восемьдесятого, мѣсяца сентебра второго дня.

На враде вгородскомъ, въ замку его королевской милости оvrуцкомъ, передомною, Теодоромъ Левровскомъ, наместникомъ подстарства оvrуцкого stanowszy personaliter urodzony jego mość pan Ian Błocki, swym i imieniem urodzonej jej mości paniei Anny Meleniewskiego Janowej Błockiej, małżonki swej, na ten czas tyrańsko przez osob niżej mianowanych zbitej i zmordowanej, swiadczył i soleniter protestował na przeciwko urodzonym panom: Remianowi i Iwanowi, braci rodzonym i małżonkom ich mościow: pani Marynie Białoszickiego i pani Parasi Moszkowskiego Meleniewskim, małżonkom, principałom, jego mości panu Bazilemu—Andrzejowi, bratu stryiecz-

nie rodzonemu i małżonce jego mości, pani Nastaziej Kalenskiego Meleniewskim, małżonkom, comprincipałom, rady i pomocy we wszystkim wysz pomienionym obżałowanym dodającym, o to i w ten niżej opisany sposób: iż gdy protestans terazniejszy, traktując wojnę przez lat kilkanaście pod znakiem wielmożnego jego mości pana Czarniawskiego, starosty mornawskiego, w wojsku jego [krolewskiej mości Wielkiego Xięstwa Litewskiego, podczas expeditiej z Turczy-nem pod Żurawnem był wzięty do niewoli tureckiej, i do Stambu-łu był zaprowadzony, i w tej niewoli zostawał półczwarta lata, a potem, za providentią pana najwyższego, a za staraniem jego kro-lewskiej mości, pana naszego miłościwego, przez posła jego krolew-skiej mości, pana Spendowskiego z tej niewoli rekuperowany zo-stał wspólnie z małżonką swoją, gdzie po wyjściu z tej niewoli mał-żonka protestującego zniewoliła do krewnych swoich w powiat ow-rucki, do wsi Meleń na czwartą część, od obżałowanych małżonce, protestującego prawem przyrodzonym, po niegdy zesłonym Mojsieiu Meleniewskim, rodzicu jej, prawem przyrodzonym spadła i należącą a gdy protestantes; w roku terazniejszym, tysiąc sześćset osmdzie-siątym do wsi Meleń przyiechali, tandem wysz pomienieni obżało-wani, pokazawszy przyjaźń swoją przyjacielską, jako bracia rodzeni przeciwko protestującym, w dom swój protestującego ze wszystką substantią przyjęli, z dobrej woli swojej część czwartą, do oddania posagu protestującym postąpili i wydzielili, a protestujący, będąc w tym od obżałowanych asecurowany, bezpiecznie na tych dobrach, na czwartej części ogrodninę jako też i zboże jare, według potrzeby swojej, zasiał i już był niektóre z pola zebrał i do stodoły, do obża-łowanych sprowadził; a gdy pan najwyższy małżonkę protestującego, która była ciężarna, rozwiązał i synem obdarzył, tedy protestujący, według powinności i zwyczaju chrześcijańskiego na krzciny ludzi zacnych, sąsiadów okolicznych i przyjaciół swoich w dom wysz po-mienionych obżałowanych, szwagrów swoich, uprosił, tamże wysz po-mienieni obżałowani, roku terazniejszego, tysiąc sześć set osmdziesią-tego, miesiąca Augusta dnia dwudziestego piątego, z instinctu wysz pomienionych comprincipałów, przy bytności ludzi zacnych, mając okazję do nieprzyjazni i do niechęci przyjacielskiej, aby mogli pro-testującego i małżonkę jego w domu swoim udespectować i od wszyst-

kiej substantiej wyzuć, jakoż, czyniąc dosyć woli, zamysłowi swemu złemu, przeciwko protestantow zawzię temu, a przepomniawszy wprzód bojaśni Bożej i win, w prawie pospolitem na takowych surowie opisanych, porwawszy niewiniątko z kołybką, na podwórze wyrzucili w godzinę po krzstu świętym, a zawoławszy psów i mówiąc te słowa: «niech psi naród ladzki nie rozmnaża się między nami, niechaj go psy ziedzą» a małżonkę, porwawszy za warkocze, z łóżka, w położu leżącą, w kark z izby wypchneli, tamże bez miłosierdzia, na ziemi leżącą, noscami tyrańsko zbili i koszulę na niej poszarпали, a gdy wypadli szlachcianki z izby podnieść małżonkę protestującego z ziemi, prawie już za umarłą, tedy, tym się nie kontentując, storsami, rucznicami, i czym ieno zarwawszy, tak sami i małżonki ich mościów zbili, a protestujący, zrozumiawszy, że już to gaz na niego, obroną ręką do komory uszedł, tamże ciż obżałowani, przybrawszy do siebie pomocników do kilkudziesiąt człowieka, a mianowicie parobkow stryiecznego swego, wysz mianowanego, obżałowanym imiona i nazwiska ich lepiej wiadome i znaiome, tamże protestującego szturmem dobywali; a gdy, posłyszawszy insi sąsiedzi, na ten okrzyk i strzelanie zbiegli i protestującego z tej komory salwowali, i w dom pana Bahrynowskiego zaprowadzili, i tym się ieszcze nie kontentując, i nie dosyć na tym mając, kilku godzin już w noc, prawie gdy już ludzie usnęli, z temiż pomocnikami swemi naszli na dom pana Bahrynowskiego, cale chcąc protestujących zdrowia pozbawić i do śmierci przyprawić, wyzywając protestującego na poicdynek, postawiwszy około dwora zasadzki, z rucznicami, z kiiami, rogatynami i inszym orężem, do wojny należącym, i kto jeno, posłyszawszy ten okrzyk i gęste strzelanie, do protestującego na ratunek biegli, aby protestujących mogli ratować, tedy i tych tyrańsko taż straż i zasadzki obżałowanych bili i ratować nie dopószczali, gdzie jednego z panów Meleniewskich, a mianowicie pana Teodora Meleniewskiego z tyłu kołem w kark zbili, który na tym miejscu za umarłego do dnia samego za zabitego leżał, a gdy, widząc, że już protestującego wziąć nie mogą, tedy zaś w drugi raz zwyszpomienioną małżonkę protestującego, a rodzoną siostrę swoją, wziawszy z domu pana Bahrynowskiego, obżałowani, jakoby żałując tego, pod rękę, a drugi w kark biąc, do domu swego znowu zaprowadzili i do samego dnia

wartowali, aby nie uciekła, mówiąc te słowa do niej: «gdy nam tego skarbu, żeście z mężem swoim z Turek wywiezli, nie oddasz, pewnie i sama nie będziesz żywa, bo już jesteś w ręku naszych i małżonek twój, taka owaka, ręku naszych nie ujdzie, bo będziem go mieć na pilnym oku, że on od nas tyrańską śmiercią będzie dzisiaj zabity». Przez który takowy swój postępek prawo pospolite wzruszyli i winy prawne na osoby swoje, uczynkowi godne, zaciągneli i expulsią uczynili, a w sposób łupu zboża, tak w stodole, jako i w polu, w kopach stojące, od mała i do wiela, zabrali i na pożytek swój obrócili, a protestujących do szkód nie małych przyprawili, których sobie szacują być stałych na tysiąc złotych polskich, dobr samych w to, części czwartej, jako też i zbiać, nie including, o co wszystko protestantes z pomienionemi obżałowanemi w sądzie należnym prawnie czynić offiarowali, zostawiwszy jednak sobie salve do czynienia inszej szerszej protestaciej, jeśli by tego potrzeba była, a na werificatią tego wszystkiego, stawili woźnego generała wojewódstwa kiiowskiego, wołyńskiego, braclawskiego i czernihowskiego, szlachetnego Iana Simka, który w moc prawdziwej relacji swej zeznał temi słowy: iż on roku terazniejszego, miesiąca Augusta, a dnia dwudziestego osmego, za przydaniem urzędu grodzkiego owruckiego, a za użyciem wyżej pomienionego protestującego, był we wsi Meleniach, w domu pana Pawła Bahrynowskiego, mając przy sobie stronę szlachtę: szlachetnych panów Mikołaja Lemiesza i pana Iana Młodzianowskiego, tamże widział panią małżonkę Błockiego, w połogu leżącą, wszystką we krwi, znać że noscami i stursami zbitą, i koszule na niej poszarpano, i warkocze wyrwano, i u dziecięcia, które w powitku zostaje, a gdy sama jej mość pani Błocka z powitku wywineła i pokazała plecy dziecięcia swego, widział sinie, spuchłe, znać o ziemię uderzono, ledwie znać co duch w nim zostaje; a gdy on, woźny, z powinności urzędu swego, pytał samego i samej pani Błockiej, od kogo by te sobie zbiać miała? która pod sumnieniem swoim, przy bytności ludzi zacnych i przy wysz pomienionej szlachcie, «że ja te zbiać mam od panów: Remiana, Iwana Meleniewskich, braci swoich rodzonych»; tedy on woźny, co widział i od ludzi zacnych słyssał, i co jest w tej protestaciej dołożono, toż stroną szlachtą, przy nim będącą, oświadczył i o tym tę relacją.

swoją uczynił i zeznał i prosili protestans, aby ta protestacia, jako i wożny, aby jego rellatia do xiąg byli przyjęte i zapisane; co otrzymali, Ian Błocki sam od siebie i imieniem małżonki swej.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3209, годъ 1678—1680; листъ 357.

XXXVII.

Духовное завѣщаніе дворянина Семена Мартыновича Левковскаго, по которому онъ распредѣляетъ имущество между родственниками, и изъявляетъ желаніе, чтобы останки его были похоронены въ Святоニコльскомъ Левковскомъ монастырѣ. 1680. Октября 30.

Рову тисеча шесть сотъ осмѣдсать первого, месеца Априля пятого дня.

На вряде вгородскомъ, въ замѣу его королевское милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левъковъскимъ, наместникомъ подстаростна овруцъкого и книгами нинешними, вгородскими, овруцъкими stanowszy oczewisto urodzony pan Stefan Niewmierucky, dla wpisania do xiąg ninieyszых, grodzkich, ovruckich, подаѣ per oblatam testament ostatniey woli zeszkę pana Semena Martynowicza Lewkowskiego, na rzecz, w tym testamencie mianowicie wyrazoną, справiony, o czym ten testament szyrzey w sobie opisuie, kotoго podawszy, просиѣ, aby przyjęты i w xięги wpisany был, ja tedy, urząd, dla wpisania do xiąg przymuiąc, czytaѣм i tak się w sobie ma: W imie Oyca, i Syna, i Ducha swiętego, i nierozdzielney iedności Troycy swiętey, ku wieczney pamięci niżey opisaney rzeczy, amen. Jż wszystkie rzeczy, z pamięci ludzkiey spływaią i za czasem w za-bytności przychodzą, dla tego bywaią objaśnione pismem, aby w pamięci ludzkiey na potomne czasy zostawali, a tak ja, Semen Martynowicz Lewkowsky, będąc od pana Boga wszechmogącego nawiedzo-

ny, a widząc to, iż każdy człowiek w zdrowiu spodziewa się choroby, a w chorobie śmierci, ktorey i ja pewien, iż mnie, jako i każdego człowieka nie minie, choć na ciele zchorzały, jednak na umyśle zdrowy, całego i zupełnego rozumu będący, chcący to po żywocie swoym, aby te moje ubogie ostatki, rzeczy ruchome, ktore po żywocie moym pozostaną, na szarpaninę nie przyszło, chcący ja to porządnie rozporządzić, oprócz oycyzny, ktora dekretem trybunalskim lubelskim Piotrowi Michałowiczowi Lewkowskiemu nakazana, czynie wiadomo tym testamentem moym, z dobrej woli moiey, a nie z przymuszenia żadnego, wszystkim wobec i każdemu z osobna, komu by jeno o tym wiedzieć potrzeba będzie, u każdego prawa i sądu grodzkiego, teraz i na potom: iż gdy pan Bóg wszechmogący mnie z tego mizernego świata do chwały swoiey świętey wziąć będzie raczył, naprzód polecam dusze moję panu Bogu, a ciało moje grzeszne ziemi, z której wzięto jest, ktore kosztem i staraniem swoym zwysz pomieniony pan Piotr Michałowicz Lewkowsky, jako opiekun moy, i ktoremu wszystkie dobra moje za żywota mego prawnie zlecilem, ten ma po śmierci moiey ciało moje w monastyrze świętego Mikołaiia Lewkowskim i Niewmiryckim pochować z ceremoniami należytemi chrześcianskimi, jako ciału grzesznemu należy przy pogrzebie, także i sorokousta żeby się odprawowali, pamiątki rokowe, aż do roku żeby się czynili; a iesliby wyszpomieniony Piotr Lewkowsky sprzeciwił się ostatniej woli moiey i niemiał dosić temu uczynić, tedy zlecam krewnym i blzkim moym: Stepanowi Niewmiryckiemu Iakimowiczowi i małżące jego Domnie, a bratannie moiey, aby tego doyrzeli, a iesliby pan Piotr Lewkowsky ostatniej woli moiey nie miał dosić testamentowi memu uczynić, tedy onego pozywam na sąd panski; kocioł, ktory kupiłem za swoje pieniądze własne, także i krowę i pszczoł dwoie w ulach, leguię i odkazię bratannie moiey, Domnie Stefanowey Niewmiryckiey, także z ruchomych rzeczy, ktore pozostali w domu moym własnym, dziedzicznym, na siedlisku Hezowie, ktore wszystkie gospodarskie rzeczy, zabrawszy bezprawnie, tenże pan Piotr i pan Roman Michałowiczowie Lewkowskie, bracia rozeni, ktore to rzeczy wszystkie, moje własne, leguię i odkazię teyże bratannie moiey, Domnie Stefanowey Niewmiryckiey, aby przy niej zostawały, także summy pieniężne, ktore zabrali wysz

pomieniony Piotr i pan Roman, bracia rodzeni, Lewkowscy Michajłowiczowie, szacuję na złotych dwieście; długu pewnego, także i ten dług odkazuję wysz pomienioney bratannie moiey, Domnie Niewmieryckiey, także długu pewnego u panow: Theodora, i Samuela, i Iana Niewmieryckych, braci rodzoney, Jurkiewiczow, wołow para, i kof, i krowa, i miodu belco, to wszystko czyni sumę złotych sto, także u pana Jędrzeia Niewmieryckiego Sawenka dwanaście belcy miodu, ktore wszystkie odkazuję i pewne długi moje wysz pomienioney paniey Domnie, bratannie moiey Stefanowey Niewmieryckiey i potomkom jey, wiecznemi ciąsy; a kończąc ten testament moy, ostatney woli moiey, iż jeśliby ktokolwiek z blizkich, krewnych, braci stryiecznych i siostr, powinych, albo jakich obcych miał ten moy testament naruszyć, tedy na każdego takowego wkładam pięć set złotych polskich, a po zapłaceniu zakładu pięci set złotych, ten testament moi przy zupełnej mocy zostawać ma, a z osobna, w naruszeniu tego testamentu, ktoby się ważył naruszyć, to pozywam na straszny sąd pansky; i na tom dał ten moy testament ostatney woli moiey, nic nikomu nie będąc winien, s pieczęcią moią własną, także i z podpisem ręki moiey, przyjaciela uproszonego imieniem moim, także i z innemi przyjacielimi memi, uproszonymi do tego testamentu, na podpisach niżej mianowanymi, na miejscu moym podpisującemi się, także z pieczęćmi i z podpisami rąk ludzi szlachty, za onych, niżej mianowanych. Pisan w domu Stefana Niewmieryckiego, mieszkającego, roku tysiąc sześćset osmdziesiątego, miesiąca Oktobra dnia trzydziestego. U tego testamentu podpis rąk temi słowy: яко особа духовна, на тотъ часъ будучи, на томъ тестаменте подписуюся: Пахнотий Забелецкий, игумень монастыра святого Мыколы Левеовского, рукою власною; за усною а очевистою прозьбою вышь менованое особы подписаломся Стефанъ Невмержицкий рукою своею власною; Imieniem urodzonego pana Semena Martynowicza Lewkowskiego, jako pisać nie umiejącego, za ustną proźbą i oczewistą, na miejscu onego podpisałem się Theodor Hejewski Łowdykowski. Который же то тестаментъ, за поданемъ и прозбою звышь менованое особы, а за принятемъ моншь урядовымъ до книгъ ничешныхъ, вгродскихъ, овруцехъ есть уписанъ.

Книга городская овруцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682, листъ 62.

XXXVIII.

Жалоба езуитской ксаверовской коллегіи на дворянъ Дидковскихъ о томъ, что они, пользуясь бѣгствомъ езуитовъ во время козацкой войны, завладѣли участкомъ земли въ селѣ Дидковцахъ, принадлежащимъ коллегіи и переловили рыбу и бобровъ въ ксаверовскихъ озерахъ. 1681. Генваря 28.

Рокъ тисеча шестъ сотъ осмьдесятъ первого, месеца Генваря двадцать осмого дня.

На вряде вгородскомъ, в замку его королевское милости овруцкомъ, передомною Ремияномъ Суриномъ, ловчимъ новогродскимъ, подстаростимъ вгородскимъ овруцкимъ и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими *stanowszy oczewisto wielebny xiądz Marcin Tyrawsky, superior collegium xawerowskiego societatis Iesu, swoim i totius communitatis imieniem, opowiadał i świadczył się przeciwko urodzonym panom Didkowskim: Jakowowi Szurakowi i synom jego, Jakubowi Serhienkowi i Daniłowi o to, iż, nie kontentując się expulsione przed tym de bonis Didkowce collegium xawerskiego societatis Iesu i krzywdami, jako to: przyszedszy z Wołynia po uciszeniu woyny kozackiey ad possessionem Didkowiec, dobra należyte i grunty collegium xawerowskiego pozabirali, drzewa bartne między się, pola, sianożęci, nawozy, przysady na budynki podzielili, do młyna spolnego, do myta brania, prawa na to nie ukazując, niedopusćili i, chociaź byli requisiti toties, przypuscіć ad possessionem w własne grunty collegium kawerskiego nie chcieli, ale jeszcze, co raz penowiając, w roku tysiącznym sześćsetnym siedmdziesiątym*

dziewiątym jeziora własne collegium xawerskiego, pod Nowym Xawerowem, na rzece Uszy złowili; gdzie nie tylko ryby, ale i bobry sieciami połowili, w pustynią grunty obracając, o co wszystko ofiarując się prawnie czynić, wielebny xiądz Marcin Tyrawski, prosił, aby ta protestatia była przyjęta i zapisana, salva melioratione, jeśliby potrzeba było, inszey protestacicy; co i otrzymał.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 25.

XXXIX.

Жалоба езуитской ксаверовской коллегии на дворянъ Мошковскихъ о томъ, что они захватили земли, отказанныя Игнатіемъ—Александромъ Ельцемъ въ пользу коллегии, пользовались ими въ продолженіи 12 лѣтъ и отказались возвратить ихъ езуитамъ. 1681. Генваря 28.

Року тисеча шесть сотъ осмъдесять первого, месеца генваря двадцать осмого дня.

На вrade кгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Ремияномъ Суринномъ, ловчимъ новогродскимъ, подстаростимъ кгородскимъ овруцкимъ и внигами нынешними, вгородскими, овруцкими stanowszy oczewiście wielebny xiądz Marcin Tyrawsky, superior collegium xawerowskiego societatis Iesu, swoym i totius communitatis imieniem opowiadał i swiadczył się przeciwko szlachetnym panom Moszkowskim: Bohdanowi, Nikonowi, Harasimowi Naumenkom, Fedorowi i Michałowi Ostapiczenkom, Iwanowi, i Jli Sokołowskim, alias Duchowskim, Piotrowi Juszenkowi, Semenowi Klimenkowi, Ihnatenkowi, Semenowi, Dmitrowi Krawczekom, o to: iż oni, grunty, od fundatora collegium xawerowskiego, świętey pamięci przewielebnego jego mości xiędza Ignacego—Alexandra Ielca nabyte i collegium xawerowskiemu societatis Iesu in he-

reditatem dane, occuparunt, budynki sobie na nich pobudowali, sosny z barciami między się rozebrali, przez dwanaście lat nawozow, pognojow, przysad, ogrodow, pól, sianożęci zażywali, pożytki z pszczoł, z stawu, z rol wszelakie brali in praejuditium et damnum collegii xawerowiensis, nie dawaiąc się osadzać ludziom przychodzącym na gruntach pomienionych, pod się wszystko podgarnowszy, za nic sobie uważając wszelakie proźby i napominania, ale i owszem samopałami grożąc, o co wszystko ofiarując się prawnie czynić, wielębny xiądz Marcin Tyrawski prosił, aby ta protestatja była przyjęta i zapisana, salva melioratione, jeśli by potrzeba było, inszey protestacicy; co i otrzymał.

Книга вродская овруцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 25 на оборотъ.

XI.

Жалоба дворянина Ивана Александровича Закусила на дворянъ: Григорія и Антона Закусильовъ и на сыновей ихъ, о томъ, что обвиненные, находясь въ связяхъ съ козаками, выгнали изъ села Закусиль отца истца, а когда, послѣ тридцатилѣтняго отсутствія, истецъ возвратился въ Закусилы, чтобы принять во владѣніе, принадлежавшую его отцу и дядѣ землю, то обвиненные стали наносить побои ему и его женѣ и захватили въ свое пользованіе всѣ, принадлежавшія истцу угодія. 1681. Генваря 28.

Рокъ тисеча шесть сотъ осмъдесятъ первого, месеца генваря двадцать осмого дня.

На вrade вгродскомъ, в замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Ремияномъ Суриномъ, ловчимъ новогродскимъ, подстаростимъ вгродскимъ овруцкимъ и книгами нинешними, вгродскими, овруцкими personaliter ad acta stanowszy urodzo-

ny pan Jan Alexandrowicz Zakusiło, opowiadając, że żałował i soleniter protestował swym i małżanki swej imieniem przeciwko urodzonym panom: Hrehoremu Żarozkiewiczowi, oycowi, Prokopowi, synowi, Zakusiłom, Antonowi i dwóm synom jego Zakusiłom, principałom, uczynek niżej mianowany pełniącym, i innym comprincipałom i pomocnikom, których czasu prawa, za powzięciem o imionach i przezwiskach wiadomości, w pozwie protestans pomienić deklaruję, o to i w ten sposób: iż pomienieni obwinieni, legce sobie poważając prawo pospolite i na winy, w nim surowie opisane, nic nie dbając, gdy nastąpiła w roku tysiąc sześć set czterdziestym ósmym rebellia kozacka i swowola chłopska, rodzic protestanta, zeszedł pan Alexander Zakusiło z synem swoim, terazniejszym protestantem, z domu i z dobr swoich, ze wsi Zakusiłow, zdrowie swoje unosząc, uiechał i w woysku coronnym czas niemały zostawał, i gdy był przez nieprzyziaciela w woysku posieczony, a dowiedziawszy się, że panowie Zakusiłowie, w Zakusiłach, w domach swoich mieszkają bezpiecznie, do domu swego, do Zakusił przyiachał, rozumienia tego będąc, że między bracią szlachtą i sąsiadami swymi czas jaki zamieszka i z tego posieczenia może przyść do zdrowia; a terazniejszy protestans w woysku został. Tamże gdy przyiachał rodzic protestanta do domu swego, tedy przerzeczony pan Hrehory Żarozczęko Zakusiło z kozakami gwałtownie rodzica protestanta do dobr jego własnych nie dopuścił, zabiciem i w rzece Żerewi utopieniem straszając, gdzie na ten czas, zadając strachy, przez gwałt od rodzica protestanta i sprawy odebrali, tak dispositive na dobra leżące, jako zapisy różne i różne processa z różnemi osobami, co musiał oddać, zdrowie swoje ochraniając, a gdy teraz, prawie w lat trzydziesci, protestans z małżanką swą do dobr, po rodzicu jego pozostałych, do wsi Zakusiłow, jako dziedzic, przyiachał, chcąc onych zażywać i mieszkać, jako na swej własności; tedy wszyscy wyszmianowani obwinieni, tak pan Hrehory Zakusiło z synem swoim, jako i pan Anton Zakusiło z dwiema synami swymi i innemi, do siebie na to przysposobionemi, protestanta we wsi Zakusiłach, bez dania przyczyny, po kilkakroć zbili, że ledwie żywego zostawili, drogi pozagrodzali, aby nie miał kturędy z domu swego ani wyiachać ani wynieść, przechwałki na zdrowie czyniąc, małżankę pro-

testanta, gdy we młynie była, chcąc wiedzieć o pożytku, na część ich przychodzącym, tedy tenże pan Hrehory Zakusiło pięściami zbił i kaliczył i przez prog ze młyna wypchnął, która gdy na ziemie padła, nogamy bił, deptał i za umarłą porzucił, siana, budynki popalili i cale ze wszystkich dobr, tak dziedzicznych, jako spadkowych, tamże w Zakusiłach będących, po stryju protestantowi, po panu Filonie Zakusiłu, bezpotomnie zesłym, spadłych, gwałtowną expulsją uczynili i z tych wszystkich pomienionych dobr wszelakie pożytki: miody z ostrowow bartnych biorą, drzewa bartne ze pszczołami rabają, i ule do domow wożą, w stawie i w rzece Żerewi ryby, bobry i wydry łowią, ze młyna pożytki biorą, pola, ogrody, siedliska, pognoie, sianozęci zarywają i onemi pożytkują, budynki palą, odpowiedzi i przechwałki na zdrowie protestanta przed różnemi ludzmi czynią, i tak protestanta z pomienionych dobr jego własnych, dziedzicznych, jako i po stryju wyszpomienionym spadłych, wygnali i gwałtowną expulsją uczynili, i przez lat trzydziesti w nieprawney swey possessiey trzymają i zażywają, a protestans, expulsus będąc, po domach i majątnościach cudzych z małżką swoją poniewierać się musi; i takowym swym niesłusznym i nieprawnym postępkem prawu pospolitemu sprzeciwili się, winy na osoby i na dobra swoje, uczynkowi godne zaciągneli i do szkod protestanta, dobr w to nie including, niemałych przywiedli i przyprawili; ktore szkody, czasu prawa, pozwem liquidowane będą. O co wszystko protestans, iterum atque iterum przeciwko obwinionym protestowawszy, prawnie, jako prawo każe, czynić declarował, salve jednak zostawiwszy tej protestaciey, albo inszey szyrzey uczynienie, lubo przez pozew oney rozszerzenie, jeśli by tego potrzeba ukazywała; a na ten czas o przyjęcie tej teraznieyszey do xiąg prosił, co i otrzymał.

Книга городская оверуцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682, листъ 26 на оборотъ.

XLI.

Духовное завѣщаніе дворянки Анны Садовской, урожденной Пашковской. Она благодаритъ Бога за то, что Господь дозволилъ ей возвратиться къ Православію, послѣ того, какъ она, при жизни своего мужа, перешла въ католичество, дагѣ она распредѣляетъ имущество между дѣтьми своими и назначаетъ имъ опекуновъ. 1681. Мая 15.

Рову тысяча шестсотъ осмъдесять третего, месеца генъваря тринадцатого дня.

На ураде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцъкомъ, передо мною, Михаломъ Кончаковскимъ, на тотъ часъ наместникомъ подстароства овруцъкого и внигами нынешними, вгородскими, овруцъкими personaliter stanowszy urodzony jego mość пан Ian Konarski, manifestował o to, iż ten testament zeszedł z tego świata jej mości paniey Anny Paszkowskiego Sadowskiej, niżej indukowany, nie był dotąd według prawa do żadnych xiąg podany i aktykowany, teraz tedy, jako прѣдко з Kijowa oddany, так zaraz ten testament, jako jest napisany, z pieczęćmi i z podpisami rąk niżej wyrażonych osób, на tym testamencie podpisujących się, dla wpisania do xiąg niniejszych, per oblatam podawszy, prosił, aby był przyjęty i do xiąg wpisany. Ja tedy, urząd, do xiąg przyjmując, czytałem, który ruskiem pismem temi słowy jest pisany: Во имя Отца и Сына и Святого Духа, живоначалное а не разделимое Святое Троицы, сталасе та речъ ку вечное памяти аминь. Кгдажъ вси речи, которые не суть писмомъ обварованы, на тымъ свите звыкли съ памяти людское выплывати и въ забыте приходити, при томъ въ опатрности людей мудрыхъ вынайдено, ижъ каждую речъ

звыкли, писмомъ варуючи, память потомнымъ людямъ приводити; я теды, Анѣна Садовская, зъ дому Пашковская, будучи я на тотъ часъ отъ пана Бога хоробою навежена обуложною, а памятаючи, же въ писме святомъ написано: «будте готовыми, бо не ведаете часу и години смерти», что я сама, предъ очима будучи (смерти), однакъ въ зуполномъ розуме и при доброе памяти, зъ доброе воли своее, а не съ чие намовы, безъ жадного принушена, чиню явѣно симъ моимъ тестаментомъ остатнее воли моее, доносеци до ведомости каждого суду и уряду и права, кому о томъ ведати будетъ належати, вынешънимъ и на потомъ будучимъ людямъ, ижъ гды мене панъ Богъ до хвалы свое Святое поволати будетъ рачиль, поручаю впродъ в мощныя руци Господу Богу Всемогущему, сотворителеви моему, душу мою, а тело грешное, ижъ есть изъ земли взято, въ землю пойдеши. Што тежъ я, звышъ менованая Анѣна Садовъская, благодару Творца моего, была еси zostала католичкою, за малжовна славное памяти, пана Садовского, а теперъ зновъ на свою рускую релику приступила, водлугъ продковъ своихъ; споведъ Светую и савраментъ приняла есьми. Что тежъ я, хотечи распоредити убогую маетностьву мою, которую маю: у Голыхъ мне часть припадаючая одъ родичовъ моихъ, яко право описуетъ, на Голыхъ тисечу золотыхъ мне и деткамъ моимъ, сиротомъ,—въ вечность имъ принадлежить. А же я теперъ, не маючи никого близшого приятеля, кромъ пана Конарского и сестры моей, Зофи Конарское, прошу, абы, зъ ласки своее, детки мои убогіе въ опеце своей затрымалъ и маетностку онимъ заховалъ, нимъ онимъ сиротамъ Господъ Богъ путь покажетъ, а особливе прошу, абы за душу мою Господа Бога у Престола Божего не препоминали, якъ тому належить, презъ цалый рокъ, а по смерти моей деткамъ моимъ: сыну моему Иоану, дочкамъ моимъ: Марціанне, Терентней и сыну моему меншему Казимиру, въ той убогой маетности моей розделены мети будутъ черезъ опекуновъ моихъ, якъ звышъ описалосе, абы жадень не важилсе детовъ моихъ туръбовать ни зъ близкихъ, ни крвныхъ моихъ. Хтошъвольежъ бы сей мой тестаментъ остатнее воли мое нарушити смель, теды онога на страшный судъ Божій его запозываю, и тажъ не иначе мнти хочу; и на томъ я выписала сей мой тестаментъ осытатнее воли моее при отъцу Алексію

Варшавскомъ, свесъченику Светого Спаса, духовному моему и тебѣ за упрошенемъ отъ мене особъ зацѣнныхъ: Пана Грегорея Булавскаго и пановъ Сенъчиловъ: Тита и Харва, рожданныхъ братьевъ, на тотъ часъ будущихъ и добре того тестваменту моего сведомыхъ, нижеи на подписахъ менованныхъ и подписанныхъ. Писанъ въ мѣстечку Печерскомъ Киевскомъ, року тысяча шестьсотъ осмьдесятъ первого, Мая петнадцатого дня. У того тестваменту, при печати, подпись рукъ тыми словами: Устне очевисто прононый о подписи руки отъ вышменованое особы, до того тестаменту подписаломсе— Грегорей Булавскій. Я, Алексей Борзаловскій, попъ Спаскій, упрошый одъ панее Анны Садовское о подписи руки до того тестваменту. Мы, братія рожданные, Захарія и Титъ Сенъчилове до того тестваменту моего одъ мене, вышменованое особы, руни свое подписали. Который же то тестваментъ, за подаемъ и просьбою свышменованое особы, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нынешнихъ есть уписанъ.

Книга вродская овруцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—6184; мѣсть 24.

XIII.

Жалоба дворянина Михаила Кузьменка Дидковскаго на дворянъ: Оому, Луку, Василю и Федора Дидковскихъ, о томъ, что они въ отсутствіи истца, служившаго во время козацкихъ войнъ въ коронномъ войскѣ, захватили его имущество и выгнали изъ его дома его жену и дочь. 1681. Юля 30.

Року тысяча шестьсотъ осмьдесятъ первого. мѣсяца Юля тридцатого дня.

На вrade вродскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ вродскимъ подетарства овруцкого и книгами нынешними, вродскими,

евърѣянъ, personaliter ad acta stanowszy urodzony pan Michajło Kuzmienko Didkowski, przeciwko urodzonym panom: Łukaszowi, Bazylemu i Teodorowi Didkowskim, synom zesłego pana Tomasza Didkowskiego, sąsiadom swoim, opowiadał i soleniter protestował się o to, iż, jako następowała rebelia kozacka i bunty chłopskie w powiecie owruckim, noviter po wojnie beresteckiej, rokiem przed wojną czudnowską, protestans, nie mogąc się osiedzieć w domu swym, we wsi Didkowiczach, przed insolentią hultajską, musiał małżonkę swoją, urodzoną panią Owdotią Chódałkowskiego z curką swoją, Maryną, w domu swym własnym, we wsi Didkowiczach, zostawiwszy, sam usługą rzeczpospolitej z różnemi rotmistrami przez czas nie mały zabawiając się, gdzie pod ten czas, w niebytności protestanta w domu, pomienieni panowie: Łukasz i Bazyl Didkowscy z zesłym rodzicem swoim, panem Tomaszem Didkowskim, nie tylko, żeby mieli mieć respect na pokrowność, sąsiedstwo z małżonką protestującego, ani też na boiaźń Bożą, nie oglądając się, wprzód małżonkę z córką protestanta z domu ich własnego wygnali i mieszkania onych do swojej władzy przygarneli, a potym, gdy już małżonka protestującego z córką swoją zbici, zcontemptowani i z mieszkaniem swego wygnani, po różnych postronnych miejscach tułali się, pomienieni protestantes i dalej w przedsięzawziętym złym affeccie swoim postępując, wszystkie należitości protestującego, to jest grunta, pola, sianożęci, drzewa bartne ze pszczołami i bez pszczoł, ile na część protestanta należało, gwałtownym sposobem do swojej władzy, dispositiej i posesiej odebrawszy, tym wszystkim disponowali, rządźili, pożytki wszelkie, tak miodowe, jako i inne na siebie brali i, przez czas nie mały zażywaiąc tych dóbr, na dwa tysiący złotych szkód protestującemu uczynili, a gdy protestans, chcąc się dowiedzieć o pożyciu małżonki swojej, od znaku wielmożnego jego mości pana obożnego koronnego, pod którym na on czas zostawał, do wsi Didkowicz w roku przeszłym, tysiąc szest set sześćdziesiątym wtórym, przyjechał; gdzie małżonki swojej ani córki w domu nie zastawszy, do pomienionego pana Tomasza Didkowskiego, rodzica terazniejszych obżałowanych, zajachał z czeladzią i pocztem swoim, tamże po obszernych rozmowach i udaniu takowym, że małżonka protestującego, sama dobrowolnie, niechcąc tu mieszkać w swojej

conditej, w insze spokojniejsze poszła kraie; protestans, dawszy temu wiarę, sam też, jako żołnierz, nie chcąc się tam dłużej bawić, na-
 zad do chorągwi pospieszać umysłał, co rodzic obżałowanych, jako
 i sami obżałowani, panowie: Łukasz i Bazyl Didkowsy, intencją
 protestanta wyrozumiawszy, łagodnemi słowy i prozbą swoją prote-
 stanta dewincując, uprosili, aby on konia nażyzył, albo raczej onym
 zaborgował, jakoż protestans, na takowe onych prosbę uczynić mu-
 siał, konia—rumaka, kosztuiącego złotych półtorasta, onym targiem
 w tej summie wygodził, a obżałowani słowem swoim submitowali
 się, za powrotem protestanta znowu ku domowi od wojska; za tego
 konia zapłacić i jego substantią, to jest część ojczyzny onego w
 drzewach bartnych w cale dotrzymać i ni w czym nie uszkodzić,
 czemu wszystkiemu obżałowani nie uczynili dość, nie tylko za ko-
 nia, wziętego targiem, nie zapłacili, ale też wszystkie barci ze
 pszczołami i bez pszczoł, na części protestuiącego będące, na swoj
 pożytek obrócili, znamiona i klejma, na barciach protestuiącego bę-
 dące, popsowali i na ten czas ustawicznie wielką krzywdę i ujme
 w barciach swoich protestans od obżałowanych ponosi, czym się nie
 kontentuiąc, jeden z obwinionych, na imie Bazyl Didkowski, przy-
 brawszy do siebie complicem facti, pana Raliona Skuratowskiego,
 roku terazniejszego, tysiąc sześć set osmdziesiąt pierwszego, miesiąca
 Iuli dwudziestego osmego dnia, armatnie, ex inito odio, napadszy
 na dom protestantów, cale chcąc protestanta z zięciem jego niez-
 wić, na pojedynk cum armis wyzywał, i pewnie by w niezdrowie
 protestanta i pana Iakowowicza Didkowskiego, zię cia protestuiącego,
 przyprawił, gdyby był, unosząc zdrowie swoje, nie uchronił się
 protestans, przez co wszystko pomienieni obżałowani bezpieczeństwo
 sąsiedzkie zgwałcili, prawo pospolite znieważyli, a w zapłacenie szkód
 pomienionych i w winy prawne popadli, o co wszystko mianowany
 protestans iterum atque iterum protestowawszy, wolną melioratią
 tej protestaciej, lubo przez uczynienie inszej protestaciej, lubo też
 przez pozwy poprawienie sobie zachowawszy, na ten czas o przyjęcie
 tej protestaciej prosił; co otrzymał.

*Книга городская оверуцкая записовая и потоцная, № 3210,
 годъ 1681—1682, листъ 114.*

XLIII.

Духовное завѣщаніе дворянина Иліи Кубылинскаго, по которому онъ передаетъ свое имущество женѣ и изъявляетъ желаніе, чтобы останки его были похоронены въ церкви, во имя Св. Архистратига Михаила, въ селѣ Меленяхъ. Отказывая въ пользу этой церкви часть имущества, завѣщатель желаетъ, чтобы по немъ отслуженъ былъ сорокоусть 1682. Марта 26.

Року тисеча шесть сотъ осмьдесятъ второго, мѣсяца Мая двадцать пятого дня.

На уряде вгродскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ вгродскимъ подстароства овруцкого и книгами нивешними, вгродскими, овруцкими, personaliter stanowszy pani Nastasia Mieleniowskiego Heliaszowa Kubilińska, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, testament ostatniej woli zesłego pana Heliasza Kubilińskiego, małżonka swego, per oblatam podała, na rzecz, w tym testamencie mianowicie wyrażoną, o czym ten testament szyrzej w sobie opisuje, którego podawszy, prosiła, aby przyjęty i w xięgi niniejsze wpisany był; ja tedy, urząd, dla wpisania do xiąg przymuiąc, czytałem i tymi słowy iest pisany: W imie Ojca, i Syna, i Ducha Świętego niech бѣдзе ku wiecznej pamięci amen. Ja, Heliasz Kubiliński czynie wiadomo i zeznawam tym testamentem ostatniej woli moiej, teraz i na potem, komu by o tem wiedzieć należało, iż ia, бѣдąc od pana Boga chorobą nawiedzony, a бѣдąc przy rozumie i przy pamięci moiej dobrej, uważywszy to sobie dobrze, że nie masz

pewniejszej rzeczy nad śmierć, a każdy człowiek podlegać jej musi, za czym i ja, będąc chorym, jestem bliższym do śmierci niż do żywota, umyśliłem to do siebie i, chcąc rozporządzić za żywota mego ubogą majątnością moją, po mnie pozostałą, tak leżącą, jako i ruchomą, aby po śmierci mojej rostirków jakich nie było między miłą małżonką moją, urodzoną panią Nastasią Mieleniewskiego, a bracią moją stryieczną i innymi pokrewnymi memi, jeżeli pan Bog zabierze duszę moją do fały swej świętej, tedy duszę moją oddaie panu najwyższemu, w Trojcy Świętej jedynemu, a ciało moje zie ui; naprzód, gdy zabierze pan Bóg duszę moją, ma miła małżonka moja ciało moje grzeszne pochować według trybu i zwyczaju chrześcijańskiego przy domie Bożym, u świętego Michała, cerkwie panów Meleniewskich i pamiątki po duszy mojej taż miła małżonka moja ma odprawić, jako temu jest zwyczaj, sorokoust, służeb czterdzieście, tenże swieszczennik cerkwie Meleniewskiej za duszę moją grzeszną odprawić ma, a miła małżonka moja onemu z tejsze majątnostki mojej, po mnie pozostałej, nagrodzić ma według wynalazku przyjacielskiego, a majątność moją leżącą, na mnie prawem przyrodzonym po niebożce rodzicielce mojej, paniej Bohdanie Wyhowskiego, Danielowej Kubilińskiej na mnie spadłą i należącą, także i kupne, leżące w wojewodstwie kijowskim, a w powiecie owruckim, we wsi Wyhowie, alias Dawydkach, między ich mościami pany Wyhowskimi, ze wszystkimi generaliter pożytkami, do tej części należąciami, na których to dobrach miłej małżance mojej, Nastasiej Meleniewskiego, tym testamentem ostatniej woli mojej leguie i zapisuje dożywocie i summę złotych trzysta i wolna będzie miła małżonka moja tych dóbr i pożytków z nich wszelakich zażywać i, komu chcąc, prawem swoim, według tego testamentu ostatniej woli mojej, puścić, abo także tę summę testamentem swoim, komu chcąc, legować i zapisać, przeciwko któremu to testamentowi memu ich mość panowie Kubilinscy, bracia moje stryiecznie rodzone i insze blizcy i dalsze krewni moje, ni w czym kontradycować i przeczyć nie mogą, u każdego prawa i sądu i na kóždyim miejscu, a ruchome rzeczy, to iest bydło, i konia, i zboże zasiane, tak młócone, jako i nie młócone, które jest u pana Wasila Kubilińskiego, tak jare, jako i ozime i długie moją, na które i zapisy mam, tejsze miłej małżonce mojej zapisuie

i te zapisy wszystkie, tak zeznane, jako i ręczne, na tęż małżonkę moją wlewam i tym testamentem moim jej zapisuie i wołów pare, która jest u pana Wasilia Kubilińskiego, którą małżonka moja ma odszukać, a odszukawszy którego kolwiek z tych wołów, swieszcznikowi cerkwie Meleniewskiej oddać ma; i to też waruie tym testamentem moim ostatniej woli moiej, jeżeli by ktokolwiek z blizkich, krewnych i powinnych moich temu testamentowi ostatniej woli mojej sprzeciwić się w czym kolwiek miał i ten testament moj naruszyć i w czym by ino kolwiek jaką wątpliwość temu testamentowi memu zadawać miał, tedy ja kóždego, ten testament moj ostatniej woli moiej naruszającego, pozywam na straszny sąd Boski, przed samego Pana i Zbawiciela naszego, Jezusa Chrystusa, i to też upraszam i chcę mieć, aby ten testament moj kóždego prawa i sądu i na kóždym miejscu przy swojej mocy i wadze zachowany był, na co, dla dania wiary i pewności, dałem ten testament mój małżonce moiej. Iż ja sam pisać nie umiem, tedy uprosiłem przyjaciela mego, jego mości pana Jerzego Jana Błockiego, który z łaski swej na miejsu moim ręce swoją, za ustną i oczewistą prozbą moją, do tego testamentu mego podpisać się z łaski swej raczył, także z podpisami rąk ludzi zacnych, odemnie ustnie i oczewiście uproszonych, na podpisach rąk niżej mianowanych. Pisan we wsi Meleniach, w domie pana Jana Meleniewskiego, roku pańskiego tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórego, miesiąca Marca dnia dwudziestego szóstego. У того testamentу, при печатехъ притисченыхъ, подписи руць тими словы: на miejsu pana Heliasza Kubilińskiego, jako pisać nie umiejącego, za oczewistą prozbą jego, podpisuie się do tego testamentu lerzy Jan Błocki reką swą. Bazyli, swieszcznik na ten czas zostający na Umelanach podpisuie się do tegoż testamentu reką swoją własną. Устnie проzony печэтартъ од pana Heliasza Kubilińskiego podpisуie się до tego testamentу Szymon Meleniewski. Prozony печэтартъ од osoby wysz mianowanej, Jan Melemiewski. Котораяжъ то обятыя того testamentу, за подаciemъ и прозбою звышъ менованое особы, а за приняciemъ моимъ урядовымъ, до книгъ нинешнихъ вродскихъ овруцкихъ есть уписана.

Книга вродская овруцкая записовая и ноточная, № 3210, годъ 1681—1682, листъ 365.

XLIV.

Разводный листъ, выданный Оришкою Федоровичовною, урожденною Мошковскою, ея мужу Федору Скиринъ о томъ, что, вслѣдствіе невозможности ужиться, испросивъ разрѣшеніе родственниковъ, они по обоюдному согласію рѣшились разойтись. Жена разрѣшаетъ мужу вступать во вторичный бракъ. 1682. Февраля 19.

Рову тысяча шестьсотъ восемьдесятъ четвертого, месеца генъварія двадцать шестого дня.

На уради вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцъбомъ, передомною, Михайломъ Кончабовскимъ, реентомъ и наместникомъ на тотъ часъ вгородскимъ подстароства овруцъкого и виигами нивешними, вгородскими, овруцъкими personaliter stanąwszy Fedor Skiripa, dla wpisania do xiąg ninejszych, grodzkich, owruczych, per oblatam подаѣ list rozwodny, od żony swojej przeszłej, Oryszki Fedorowiczowny, z podpisaniem rąk ichmościów panów szlaczty, na podpisach niżej mianowanych, sobie dany i służący i temi słowy jest pisany. Ja, Oryszka Fedorowiczówna, czynię wiadomo tym listem moim, dobrowolnym zapisem rozłączającym się z małżeństwa z bywszym małżonkiem moim, Fedorem Szkirypą, a to względem ladajakiego w małżeństwie pożycia naszego, do którego, przyznam się, że ja sama przyczyną byłam, przez różne występki moje straciłam ku sobie miłość małżonka moiego, a już widząc cale, że nie będzie między nami pożycia dobrego, padłam na nogi jegomości panu ojczymowi memu, panu Iwanowi Moszkowskiemu i imć paniej matce dobrodziejce mojej, tak też ichmościom panóm stryjóm moim,

ichmościóm panóm Moszkowskim, żeby, ulitowawszy się ladajakiego pożycia naszego, namawiali małżonka mego o rozpust z małżeństwa ze mną, za których proźbą i namową, bywszy małżonek mój jednostajnie ze mną, z małżeństwa rozpust uczynić zezwolił; ja, wyszmiadowana, uwalniam z małżeństwa Fedora Szkirypę, bywszego małżonka mego, tym listem moim, że już nie jestem żoną jego, a on małżankiem moim, pozwalam onemu żenić się, niech zdrów z drugą żeni się, a niech onego Bug błogosławi z drugą w lepsze pożycie w małżeństwie, niżeli ze mną, a ja już tak będę stradać, jak mi pan Bóg dał, a zaś, co dała była pani matka na wspomozienie na byczka, ichmoście panowie przyjaciele oszacowali złotych sześć, za którego byczka pieniądze odebrałam i ze wszystkiego tymże listem moim kwitowałam, na co, dla lepszej wiary i dla wiadomości każdemu, dałam jemu ten moj list, z podpisem rąk ichmościów panów przyjacioł, ustnie i oczewisto odemnie uproszonych, niżej na podpisach rąk ichmościów mianowanych. Działo się w Bobyniczach, roku pańskiego tysiąc sześćset ósmdziesiąt wtórego, w niedzielę maśną przed zapustami wielkimi. У того листу розводного подписи рукъ тими словы: За устнѣ и очевистѣ прозьбѣ од Орышы подписує ся до те҃й карты, jako писаць не умею҃чей, Іан Мосzkowski; за устнѣ и очевистѣ просьбѣ пана Івана Мосzkowskiego подписує ся Михаїл Скалkowski, за устнѣ и очевистѣ прозьбѣ пана Івана Kaweckiego, вѣ҃жта Марhowskiego, jako писаць неумею҃чого, до те҃го листу подписаѣ рѣкѣ своєю Samuel Domaszewski. Которы же то листъ розводны, за поданемъ и прозбою вышѣ мянованое особы, а за при҃ятель мѡимъ урядовымъ, увесь, слово въ слово до вышѣ нинешнихъ, вгродскихъ, обручьскихъ есть вписаны.

Книга уродская оvrуцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 385 на оборотъ.

XLV.

Жалоба дворянъ: Якова, Василя и другаго Василя Сергиенковъ и Василя Лазаренка Дидковскихъ на дворянъ: Станислава Липлянского, Луку, Василя и Федора Хоменковъ Дидковскихъ, о томъ, что они наносили истцамъ разныя обиды и наконецъ напали на нихъ на улицѣ, побили ихъ и поранили. Въ числѣ обидъ, истцы заявляютъ, что Липлянскій напалъ на маляра, нанятаго ими для возобновленія живописи въ церкви села Дидковецъ, и отнялъ у него сорокъ золотыхъ, данныя ему истцами на покупку красокъ и на другія церковныя надобности. 1682. Апрѣля 29.

Року тисеча шесть сотъ осмьдесять второго, мѣсеца Апріля двадцать девятого дня.

На ураде вгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства овруцкого и ввигами вивешними, вгородскими, овруцкими *personaliter stanowszy* urodzony pan Jakub Didkowski, swym i urodzonych panów: Bazylego i drugiego Bazylego Serhienków, braci rodzonych i trzeciego Bazylego Łazarenka Didkowskich, przez wyżej mianowanych osób tyrańsko zбитых i posieczonych, imieniem, przeciwko urodzonym panom: Konstantemu i Stanisławowi Liplańskim i Łukianowi, Bazylemu i Fedorowi Chomenkom Didkowskim, principałom i Marcinowi Popławskiemu i innym comprincipałom i pomocnikom, im samym imiony i przezw.ski, których było człowieka do dwudziestu i więcej, lepiej wiadomym i znajomym, które, za powzięciem wiadomości, w pozwie i w dalszym procederze prawnym, *de nomine et cognomine exprimowane* będą, zażośnie opo-

wiedział i solleniter protestował się o to i w ten sposób, iż pomieni obwinieni, nie contentując się pierwszemi krzywdami dawniejszemi, które różnych czasów protestującym czynili i zadawali i do ruiny substantiej przywodzili, z przechwałkami rozmaitemi i odpowiedzialnością na zdrowie i grabieżem, a mianowicie w roku przeszłym, tysiąc sześć set osmdziesiątym, miesiąca septembra dwunastego dnia, gdy protestantowie, dla ozdoby domu Bożego, zaciągnawszy z strony malarza, i upewniwszy onego pewnym contractem do malowania obrazów do cerkwie didkowskiej, i dawszy mu zadatek i na materiale osobliwie złotych czterdzieście, monetą dobrą, srebną, wyprawili byli onego dla kupienia farb malarskich z temi pieniędzmi do Kijowa, tedy obwiniony pan Konstanty Liplański, skoro się tylko dowiedział o tym, zaraz bieżał za tym malarzem w pogonią i, dogoniwszy we wsi Zakusiłach, te pieniądze, złotych czterdzieście, na cerkiewną potrzebę dane, ku szkodzie protestantów a krzywdzie domu Bożego, w sposób jakowegoś niesłusznego grabieżu, gwałtownie wydarzszy, na swój pożytek obrócił, a protestantom, za częstokrotną requisitią, ku ukontentowaniu domu Bożego, przywrócić nie chciał i dotąd nie wraca. Tym się niekontentując, a mając jakiś dawny rankor przeciwko protestującemu, w roku przeszłym, tysiąc sześć set osmdziesiąt pierwszym, miesiąca Januarii osmego dnia, gdy protestujący, pan Jakub Didkowski, będący zaproszony w dom urodzonego pana Jana Didkowskiego na ucztę, tamże i pan Konstanty Liplański, szukający różnych sposobów, aby protestanta zdrowia pozbawić, i gdzie indziej chmielem głowę obłożywszy, umyślnie przyszedzszy w dom szlachecki, bez dania żadnej przyczyny, zienacka protestującemu w gębę pięścią dał i, porwawszy się do szabli, ciąć chciał, lecz iż ludzie w ten czas różni, goście będące, protestanta dłuży oprimować nie dali i kaleczyć, lubo przy wielkiej oppressiej protestanta, który wszystko to na perswazją ludzką cierpliwie zniósł, panu Bogu tylko krzywdę swoją poruczywszy, nie ukontentowawszy się i tym i nie mogąc się już lepiej pomścić nad samym protestantem, tedy w tymże roku, miesiąca augusta czternastego dnia, postrzegzszy na ulicy charta protestującego, dobywszy szable, wprzód ciął; a po tym sztychem pchnął, tak szkaradnie, aż zdechnąć musiał, te słowa mówiąc: «że i panu twemu tak bę-

dzie». W roku zaś terazniejszym, tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórym, różnych miesięcy i dniów, pomienieni obwinieni, panowie Chomiczowie Didkowcy, za radą i subordinacją pana Konstantego Liplańskiego, nie sprawując się po bratersku, a wzruszając pokój i mieszkanie sąsiedzkie, ile w jednej wsi z protestującymi mieszkający, różne do niechęci dawając okazie, czeladnika i parobka na rok zupełny najętego, na imie Marcina Popławskiego, który na ręku swych i w powierzeniu od pana Jakuba Didkowskiego miał klucze od gumna i od spichlerza i inne rzeczy gospodarskie pomienionego Popławskiego, różnemi sposobami potajemnie, przez czas nie mały mając z onym jakoweś porozumienia, tak długo odmawiali, aż go dnia dziewiętnastego miesiąca kwietnia do siebie odmówili i przewabili, ku szkodzie nie małej i niewygodzie protestującego, w czas pilnej roboty, który parobek nie mało zaszkoził, mianowicie wziął wztąg różnych kolorów jedwabnych łokci pięćdziesiąt, kosztujący kózdy łokieć po groszy sześć, sznurka jedwabnego łokci dwadzieścia, kupiony każdy łokieć po groszy cztery i innych wiele rzeczy, jako to: siekiery, swidry, dłóta, kosy, wory i różne naczynie gospodarskie gdzieś, czyli pozatracał, czyli też z sobą potajemnie zabrał i, nie zdawszy z rąk swych żadnej rzeczy, nie opowiednie od protestującego odszedszy, i dotąd przy obwinionych zostaie, o którego to parobka wydanie, gdy protestujący po przyjacielsku i przez ludzi godnych szlachtę i przez woźnego urzędowuie upominał się, wydać żadną miarą nie chcieli i nie wydali, a jeszcze i na samych protestujących przechwalał się, z domu pojedynkiem wywlekać i zabijać odpowiedaia; przez co teraz i w robocie gospodarskiej wielką szkodę i omieszkanie protestantes ponosić muszą i dla takowych odpowiedzi i przechwałek ustawicznych w zdrowiu swym nie będąc bezpieczni, cierpliwie i modeste wszystko to na sobie znosili, oczekiwaiący, azali się upamiętaia i od takowych złości poprzestana, ale miasto reflectiej w swym złym przedsięwzięciu, teraz świezo, chcąc już do skutku przedsięwzięty swój nieprzystojny umysł przywieść, w roku terazniejszym, tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórym, miesiąca kwietnia dwudziestego siódmego dnia, w poniedziałek, nazajutrz uroczystości święta ruskiego, to jest zmartwychwstania pańskiego, upatrzywszy czas sposobny, gdy protestujące, jako zwyczaj chrześ-

ciański naucza, nabożeństwem się zabawiali, pomienieni obwinieni, panowie Liplańscy, zmówiwszy się zawczasu z tymiż pany Didkowskimi Chomiczami, siostrzeńcami swemi i z tymże, odmówionym od protestującego, parobkiem, Popławskim i innemi pomocnikami, ku wzruszeniu pokoju pospolitego i prawa świątobliwego tudzież i miłości sąsiedzkiej, a ku wielkiemu zatrudnieniu i niewygodzie wszystkich sąsiad i podróżnych ludzi, nagotowawszy przedtem wcześniej kołów i chrostu, ulicę starodawną, publiczną i gościniec wieczysty zagradzać płotem począł i już nie mało zagroził, nie chcący niko go przez wieś przepuszczać, co gdy protestujące, jako i inni sąsiedzi obaczyli, iż niesłusznie czyni, poczęli prosić słowy łagodnemi, aby tego poniechał, a drogi i ulicy ludziom wszystkim nie zagradzał, dopieroż pomienieni panowie Liplańscy z tymiż siostrzeńcami swemi, pany Didkowskimi, obwinionymi, z Popławskim i innemi pomocnikami, wprzód słowami uszczypliwemi, honorowi szlacheckiemu i sławie dobrej szkodliwemi, lżyć i sromocić poczęli, a potem, bez wszelkiego respektu, wszyscy, rzuciwszy się jedni do kołów, tamże na ulicy na to już, umyślnie nagotowanych, drudzy do siekier, a pan Konstanty Liplański do szabla, terazniejszych protestujących, ubezpieczonych pokojem prawa pospolitego, owarowanych, ile pod czas takowych zacnych i chwalebnych świąt, nic złego na ten czas na siebie niespodziewających się, bezbronnych, tamże na ulicy zaraz niemiłosierdnie, kto jeno co w ręku miał: kołami, siekierami, obuchami a pan Liplański szablą, sam przywódcą będąc, (i te słowy mówiąc: «teraz mamy czas pomsty naszej nad takimi owakimi synami») obces rzuciwszy się, protestujących tak opprimować poczęli, że aż na ziemię każdy od takowego impetu i ogłuszenia upaść musiał, tamże, już na ziemi leżących, siekli, bili, tłukli, jako sie im podobało, nie tylko kołami, obuchami, szablą, ale na ostatek stusami, rękoma i nogami deptali, za czupryny targając, włosy, kołtuny powyrywali, cale chcący ich nieżywić, jakoż pewnie by byli nieżywili, gdyby nie sąsiedzi na ten czas odratowali i na śmierć zabić nie dali i tak, ledwie co żywych, z dalszą jeszcze odpowiedzią na ostatek zdrowia protestujących, odeszli; których z miejsc na ten czas jednych aż poniesiono, a drudzy, sami zwłokszy się, do domów swych pobite, posieczone, poranione i pokrławione przy-

wlekli się, z ranami zadanymi takimi: panu Jakubowi Didkowskiemu raz obuchem na róg głowy, czupryne wyrwano, a na plecach, na bokach i na nogach ran sinych, spuchłych, krwią naciekłych, kołowych i obuchowych dziesięć; panu Bazilemu Serhienkowi Didkowskiemu ran, także kołami bitych, sinych, i obuchowych, spuchłych, krwią naciekłych, na plecach, na bokach, co znaczniejszych, siedmnaście a mniejszych po wszystkim prawie ciele i bez liczby, który na śmiertelnej pościeli chorując, Pan Bog wie, jeśli się od takowego zbicia niemiłosierdnego wyleczy; drugiemu panu Bazilemu Serhienkowi Didkowskiemu raz kołem w kark szkaradny, na głowie kołtuny wyrwali, na plecach, na ręku obuchowych razów sześć bitych, sinych, spuchłych, krwią naciekłych, szkodliwych, z naruszeniem kości, a inszych po wszdstkim ciele i zliczyć trudno dla spuchłości ciała; panu Bazilemu Łazarenkowi Didkowskiemu na prawym plecuz raz cięży szablą, na lewej ręce, wyżej łokcia, także szablą, także ciężych, szkodliwych razów dwa, na łbie kołem uderzony raz spuchły, siny, barzo szkodliwy, owo zgoła wszystkiego, na ziemi leżącego, zbili ztłukli, tak, że wszystko ciało zczerniało, na twarzy zaś oczy wszystkim znacznie nogami i pięściami popodbiano. Ktorem to takowym swoim niesłusznym i nieprawnym postępkim prawo popopolite obwinieni violarunt, winy prawne, pro qualitate facti, na osoby i dobra swoje zaciągneli, a prótestantow, dla takowych: zbicia, bólu i omieszkania, w robocie gospodarskiej; do szkód niezmiernych, które czasu prawa przez pozew werificowane będą, przywiedli i przyprawili; o co wszystko, jako się wyżej pomieniło, protestuiący, swym i imieniem wysz mianowanych panow Didkowskich, iterum atque iterum protestowawszy, ofiarował z obwinionemi prawnie, jako prawo będzie kazało, postempować, salve jednak do poprawy tej protestatiej, albo pozwem czasu prawa onej rozszerzenie, jeśli by tego potrzeba ukazywała, zostawiwszy; a na werificatią tego wszystkiego, stawil woznego generała wojewodstwa kijowskiego, wołyńskiego, bractawskiego i czernihowskiego, szlachetnego Jana Simka, który, za przydaniem urzędowym i z powinności swojej woznowskiej, roku tysiąc sześć set ósmdziesiąt wtorego, miesiąca kwietnia dwudziestego ósmego dnia, in praesentia dwoch szlachty, ludzi wiary godnych, panow Jana i Pawła Didkowskich, był we wsi Didkowcach, w domach każdego osobno, mianowicie:

Jakuba, panow Bazylego i drugiego Bazylego Serhienkow i pana Bazilego Łazarenka Didkowskich, których widział pobitych, potłuczonych a jednego i posiezonego, po głowach, po plecach, po grzbiecie, po ręku, po nogach, wszystkich spuchłych, sinych, krwawych, rannych, czupryny i kołtuny powyrywane, mianowicie: pana Bazylego Serhienka barzo chorego, na smiertelnej pościeli leżącego, Pan Bóg to wie jeśli i żyw będzie, i wszystkie te rany na nich, jako się wyżej w protestatniej pomieniło. Ktore to takowe pobicie, i posieczenie, i dalszą odpowiedź na zdrowie powiedali być stałe panowie Didkowscy, wysz pomienieni, od panow: Liplanskich i panow Chomiczow Didkowskich na ulicy, bez dania żadnej przyczyny. Tegoż roku, miesiąca i dnia i z tąż pomienioną szlachtą, za affectatią pana Jakuba Didkowskiego, był użyty do panow: Łukasza, Bazylego i Fedora Chomenkow Didkowskich, których wszystkich, w iednym domu zastawszy, a przy nich i szlachetnego Marcina Popławskiego, który pierwiej u pana Jakuba Didkowskiego służył, i nie dosłużywszy roku, a wzięwszy zupełną zapłatę, a mając klucze w ręku swych i wiele zaszkoziwszy, nie opowiednie od pana Didkowskiego Jakuba odszedł, i przy tychże panach Chomiczach Didkowskich, jako przy szwagrach swych, loznie się bawi, u których urzędownie requirował, imieniem pomienionego pana Jakuba Didkowskiego, o wydanie tego Popławszkiego i rzeczy przez niego zabranych, w protestatniej mianowanych, gdzie panowie Didkowscy Chomiczowie odpowiedzieli: że my go żadną miarą nie wydamy i nieodstąpimy; tedy tego Popławszkiego Marcina, według prawa, w tysiącu grzywien do rosprawy prawnej przyaresztował, i przyporeczył, który areoszt panowie: Bazili, Fedor i Łukasz Didkowscy, benewole przyjąwszy, do prawa onego stawić, gdzie tego potrzeba ukaże, submitowali się. Co wszystko, iż tak a nie inaczej było, jako widział i słyszał mianowany wozny, tąż szlachtą, przy sobie będąca, oswiadczywszy, ztamtąd odiechał i o tym tę swoją prawdziwą przedemną urzędem czyni i uznaje rellatią, prosząc wespół z protestantem, aby tak protestatia, jako i ta rellatia do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich przyjęte i zapisane byli, co otrzymali. Iakub Didkowski.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682, листъ 344 на оборотъ.

XLVI.

Жалоба дворянина Андрея Матіашкевича на дворянъ Мошковскихъ о томъ, что они отняли у него деньги и коня, нанесли побой его женѣ и пачерицѣ и уговорили козаковъ, квартировавшихъ въ Овручѣ, взять его въ плѣнъ и разными лишеніями принудить къ уплатѣ выкупа; они подстрекали козаковъ, указывая на то обстоятельство, что, поселившійся среди нихъ, Матіашкевичъ—«Ляхъ». 1682. Апрѣля 30.

Рову тысяча шестьсотъ осмьдесятъ второго, месеца Апріля тридцатого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замъку его королевское милости Овруцкомъ, передо мною Теодоромъ Левъковскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства овруцкого и книгами внешними, вгородскими, овруцкими, *personaliter stanowszy urodzony pan Andrzej Matiaszkiewicz, swym i urodzoney paniey Maryny Wyhowskiego, małzonki swey imieniem, także imieniem pani Oksiniey Sokołowskiego Piotrowey Tuszyney, corki pomienionej pani Matiaszkiewiczowey, okrutnie zbitych od osob niżej mianowanych, swiadczył i, zaślosnie opowiadając, protestował się przeciwko urodzonym panom: Nikonowi Nawmienkowi i synowi jego Matwieiowi, Iwanowi, Michałowi i Fedorowi Zadczenkowi, Prokopowi, Semenowi, Andrzejowi Czaykonowi, Semenowi Kuzmenkowi Moszkowskim, i Liduchowskiemu, i Jackowi, brataniczowi jego, princypałom i inszym pomocnikom i comprincypałom, ktorych imiona w pozwie specifikowane będą, o to y w ten sposob: iż obwinieni, zdawna mając jakiś gniew y niechęć do protestentow, w jedney wsi, w siele Moszkach, w sąsiedztwie miesz-*

kając, różnemi czasy różne krzywdy y violentie protestantom czyniąc, napierwiey, zebrawszy się obwinieni na protestanta, zastąpiwszy onego we wsi Moszkach na drodze, odieli pieniędzy gotowych złotych dwadzieścia pięć, które był wzioł za woła u Jakima Worobia Moszkowskiego i do domu s temi pieniędzmi szedł, nie kontentuiąc się i tym obwinieni, gdy kozacy na stanowisku stali w Owruczu, połk Semenov Korsuncow, którym kozakom udali z niechęci obwinieni protestanta: «że to lach między nami mieszka, weźcie go do więzienia, może się wam dobrze okupić» i za radą i poduszczeniem ich, protestanta kozacy wziowszy gwałtem do Owrucza, i w więzieniu, okowawszy pętami żelaznemi y łańcuchem, przez dwa dni y nocy dwie na mrozie protestanta trzymali, nie dawszy ani ieszć, ani pić; od których okupniąc się s tego więzienia, musiał kozakom dać złotych czterdzieści Polskich i czapkę falendyszową, kunicą obłożoną dał; za którą dano złotych polskich pięć i tym się jeszcze obwinieni nie ukontentowawszy, legce sobie mając prawo pospolite y na winy, w nim opisane, nie dbając, a wykonywając zawziętość swoją przeciwko protestantom, roku terazniejszego, tysiąc szescset osmdziesiąt wtorego, miesiąca Aprila dwudziestego osmego dnia, gdy obaczyli, że się wybiera protestans z Moszkow na mieszkauie do Wyhowa, nie mogąc mieszkać w Moszkach od obwinionych, i słysząc od nich zawsze różne przechwałki na zdrowie, nałożywszy się z dostatkami swemi na dwa wozy, wyiachać chciał; ale obwinieni, zebrawszy się wszyscy s pomocnikami swymi, z armatną strzelbą i z kiiami, jako na nieprzyjaciela, na dom protestantow gwałtownie naszedzsy, wrota rozbiwszy y wpadszy do dwora, zaraz do protestanta rzucili się, chcący onego nieżywić, widząc tedy protestans takowy gwałt na siebie, unosząc zdrowie swoje, na tył ze dworu swego, w forte, do rzeki Noryny uszedł, tamże małżankę protestuiącego i corkę jey, panią Tuczyną okrutnie kiiami zbili, zekrwawili, za warkoczce targali, po ziemi włoczyli, potąd, pokąd włosow na głowie stawało, a potym za umarłych onych odeszli i szkod wiele w domu naczynili i konia, z woza wyprzagszy, za ktorego dawano złotych pięćdziesiąt, wzięli, uczyniwszy temi słowy na protestanta odpowiedzi: «że na tym bedziem wszyscy, że go o śmierć przyprawimy;» za ktoremi odpowiedziami nie iest bezpieczen protestans zdrowia i życia swego, przez

co obwinieni prawo pospolite zgwałcili, winy na osoby y dobra swoje, uczynkowi ich godne, zawzieli y zaciagneli, a protestanta do szkod na złotych dwieście polskich przyprawili, o co protestans iterum atque iterum protestowawszy, offiarował z obwinionemi prawnie, jako prawo każe, czynić, salve jednak do uczynienia szyrszej protestaciey, albo oney rozszerzenia pozwem, czasu prawa, jeśli by tego potrzeba prawa ukazywała, sobie zostawiwszy. Na dowod tego wszystkiego stawił woznego generała wojewodstwa kiiowskiego, szlachetnego Iana Simka, który wozny w te słowa rellatią zeznał: iż on, roku terazniejszego, tysiąc szescset osmdziesiąt wtorego, dnia dwudziestego dziewiątego, był we wsi Moszkach, w domu urodzonego pana Andrzeja Matiaszkiewicza, za przydaniem urzędowym, mając przy sobie dwóch szlachciców: pana Stephana Iastrzembskiego i pana Iana Turkowskiego, oglądał okrutnie zbitych, zranionych: panią Marynę Wyhowskiego Andrzeją Matiaszkiewiczową i córkę oney, panią Oksinią Sokołowskiego Tuczyną, na których widział barzo siła razow bitych po wszystkim ciełe ich, po rękę, po głowie, po plecach, że i zliczyć trudno, bo wszystkie ciało spuchłe, sinie, krwią ponaciekało, twarz zekrwawiona, włosy na głowach oberwane, których mało co na głowach zostało; ktore zbiecie i włosow oberwanie mianowali sobie być stałe przy gwałtownym naysciu na dom, od osob w protestaciey mianowanych; i to mianowali, że wiele szkod naczyniwszy i konia z wozu wyprzagszy, wzieni i odpowiedzi uczynili na zdrowie protestanta, onego nieżywić; i o wszystkim opowiadali, co tylko w protestaciey opisano, co on wozny, prawdziwie zeznawszy, wespoł s protestantem prosili, aby tak protestatia, jako i rellatia, do xiąg zapisane byli; co otrzymali.

Книга городская оверуцкая записовая и поточная, 1681—1682 года, № 3210, листъ 347 на оборотъ.

XLVII.

Жалоба дворянъ: Романа, Михаила, Петра и Прокопа Левковскихъ и дворянина Франциска Потоцкаго о томъ, что онъ, пригласивши въ свой домъ Романа Левковскаго, приказалъ слугамъ своимъ изрубить его, причѣмъ угрожалъ поступить со всѣми Левковскими такъ, какъ поступилъ его отецъ съ Антоніемъ Невмирицкимъ, котораго онъ убилъ, волочилъ трупъ, привязавъ ко хвосту лошади, домъ его сжегъ и имѣніе присвоилъ себѣ. Потомъ Потоцкій обвинилъ несправедливо Левковскихъ въ укрывательствѣ бѣглыхъ крестьянъ, и наконецъ дозволилъ своему управляющему, Хмельовскому, похитить жену Прокопа Левковскаго, отказался выдать ее мужу и когда Прокопъ Левковскій явился съ требованіемъ въ имѣніе Потоцкаго, Веледники, то по приказанію Хмельовскаго былъ посаженъ въ тюрьму, а потомъ избитъ до полусмерти. 1682. Іюля 7.

Року тысяча шестьсотъ осмьдесятъ второго, мѣсяца Іюля сегого дня.

На враде вгродскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, неместникомъ вгродскимъ подстарства овруцкого и бнигами нынешними, вгродскими, овруцкими *personaliter stanowszy urodzony pan Roman Lewkowski, swym i urodzonych panów: Michała, ojca, Piotra, rodzonego i Prokopa, stryiecznego, przez niżej mianowanych osób tyrańsko kiiami zbitego, i na ten czas chorego, braci swych, Lewkowskich imieniem, przeciwko urodzonemu jego mości panu Franciszkowi na Potoku Potockiemu, jako roskazującemu, i urodzonym panom: Ianowi Chmielewskiemu, podstarościemu welednickiemu, Ianowi Skiporowi, sługom, Olszańskiemu, masztalerzowi, wolą i rozkazanie pana swego pełnią-*

cym, załośnie opowiadał i soleniter protestował się o to i w ten sposób: iż jego mość pan Potocki, nie kontentując się pierwszym zbiciem i posieczeniem protestanta w roku przeszłym, tysiąc sześć set osmdziesiątym, miesiąca Augusta trzydziestego dnia, zaciągnąwszy z sobą protestującego w kompanią na sejmik deputacki do Włodzimierza, na wyiezdny z Wielelnik w pomienioną drogę, wprzód onego, jako gościa, w rzeczy wenerując, a po tem, bez dania żadnej przyczyny, słowami zelżywszy, bez wszelakiego respectu bić i siec szablami pomienionym sługom swoim rozkazał, którzy, czyniąc wolę i rozkazanie pana swego, protestanta niemilosierdnie wprzód obuchami przygłuszywszy, a potym szablami siec poczęli i razów szkodliwych, ciętych cztery zadali, mianowicie: w głowę ran trzy szkodliwych, z których kosci wychodzili, a czwartą ranę w rękę prawą, którą się składał, nie przyszedszy ieszcze do broni, przez wszystkie palce zadali i za umarłego na ziemi zbitego odjechali; a tym się nie kontentując ieszcze, i na ostatek zdrowia i substantiej na różnych miejscach sam jego mość pan Potocki, przez różnych ludzi i sługi swoich przechwałki i odpowiedź czyniąc na protestanta takową: że, jako niebozczyk rodzic mój kazał zabić i końmi włoczyć przed tym Antoniego Niewmiryckiego, i iego substantią zabrać, i mieszkanie spalić, tak i ja terazniejszym protestantom uczynię; zaczym protestantes zdrowia swego nie są bezpieczni; a przy takowych pochwałkach na zdrowie i substancją, protestujących chcąc rujnować, śmiał i ważył się przez sługę swego, pana Iana Chmielowskiego, śnać uchodząc przedsięwzięcia swego, uczynić niesłuszą i potworną protestacją na protestantów w roku terazniejszym, tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórym, miesiąca Februarii dwudziestego piątego dnia, w grodzie owruckim, jakoby protestantowie poddaną ze wsi Biełki, żonę Klima roboczego, Marynę, zbiegłą w dom onych z różnemi fantami i pieniędzmi gotowemi, w teźże protestaciej mianowanemi, nie wiedzieć gdzie zapodzieli, także i nijakiego Kondrata Winnika, z koniem żydowskim zbiegłego także do wsi Lewkowicz, za requisitą obojga wydać nie chcieli i listy, znieważywszy, nogo nadeptali, czego nigdy in rerum natura, nie było. Tandem po swej protestaciej niesłusznej, roku terazniejszego, tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórego, miesiąca Kwietnia piętnastego dnia, przez subordynowanie osoby

odmówiwszy żonę szlubną urodzonego pana Prokopa Lewkowskiego, podwodo poddanych swoich do Welednik z rzeczoma, niżej mianowanemi, sposobem nieprzystojnym, kryjomie pan Chmielowski, podstarości jego mości pana Potockiego wielednicki, tamże, do Wielednik wykocić i zaprowadzić kazał, a mianowicie te rzeczy: spodnica sztametowa, kosztująca złotych trzydzieście, harasowa, kosztująca złotych dziesięć, kozuch, kosztujący na dobrą monetę złotych dwa-naście, pieniądze gotowych w dobrej monecie złotych piętnaście, a inszych różnych fantów, płócien, koszul, obrusów, podwik, kabatów i różnego naczynia gospodarskiego więcey nizeli na złotych sześćdziesiąt; o której odmówionej i wyprowadzonej, żenie swojej z rzeczoma pomienionemi do Welednik gdy się pan Prokopi Lewkowski dowiedział, jako szlachcic, pokoiem prawa pospolitego obwarowany, a nie spodziewając się nic złego na siebie, jechał upominając się, jako o żonę swoją własną, u pana Iana Chmielowskiego, podstarościego welednickiego, w dom jego mości pana Potockiego, do Welednik, aby protestującemu wydano ze wszystkimi zabranemi rzeczoma, tamże, miasto wydania żony pomienionej, pan Chmielowski, legce sobie poważywszy prawo pospolite i winy, w nim opisane, niereaspektując na stan szlachecki, pod czas dnia targowego, dziewiętnastego miesiąca Kwietnia, roku terazniejszego, wprzód słowami szpetnemi, chłopami nazywając, pana Prokopa Lewkowskiego [do turmy wsadzić kazał, a potem, zawoławszy na chłopów swych, i wywlekszy z turmy, tyrańsko kijami bić kazał, że aż ledwo żywego na ziemi porzuciwszy, odeszli i żony dotąd wydać niechce i nie wydaie; którym to takowym nieprawnym i niesłusznym postępkim swym obwinieni prawo pospolite violarunt, winy prawne za takowe uczynki na osoby i dobra swoje zaciągneli, a protestantów do szkód nie małych, nie rachując w to rzeczy i pieniędzy, przez żonę pana Prokopa Lewkowskiego zabranych, które czasu prawa przez pozew werificowane będą, przywiedli i przyprawili; o co wszystko, jako się wyżej pomieniło, jako i odpowiedź na zdrowie i substantią, protestujący, swym i imieniem wysz mianowanych panów, ojca i brata swych, Lewkowskich, iterum atque iterum protestowawszy, i przeciwko uczynionej protestacji od jego mości pana Potockiego, jako potwarnej, reprotestowawszy, offerował z obwinionymi prawnie, jako

cym, żałośnie opowiadał i soleniter protestował się o to i w ten sposób: iż jego mość pan Potocki, nie kontentując się pierwszym zbiciem i posieceniem protestanta w roku przeszłym, tysiąc sześć set osmdziesiątym, miesiąca Augusta trzydziestego dnia, zaciągnawszy z sobą protestującego w kompanią na sejmik deputacki do Włodzimierza, na wyiezdnym z Wielelnik w pomienioną drogę, wprzód onego, jako gościa, w rzeczy wenerując, a po tem, bez dania żadnej przyczyny, słowami zelżywszy, bez wszelakiego respectu bić i siec szablami pomienionym sługom swoim rozkazał, którzy, czyniąc wolę i rozkazanie pana swego, protestanta niemilosierdnie wprzód obuchami przygłuszywszy, a potym szablami siec poczęli i razów szkodliwych, ciętych cztery zadali, mianowicie: w głowę ran trzy szkodliwych, z których kosci wychodzili, a czwartą ranę w rękę prawą, którą się składał, nie przyszedszy ieszcze do broni, przez wszystkie palce zadali i za umarłego na ziemi zbitego odjechali; a tym się nie kontentując ieszcze, i na ostatek zdrowia i substantiej na różnych miejscach sam jego mość pan Potocki, przez różnych ludzi i sługi swobich przechwałki i odpowiedź czyniąc na protestanta takową: «że, jako niebozczyk rodzic mój kazał zabić i końmi włoczyć przed tym Antoniego Niewmiryckiego, i iego substantią zabrać, i mieszkanie spalić, tak i ja terazniejszym protestantom uczynie»; zaczym protestantes zdrowia swego nie są bezpieczni; a przy takowych pochwałkach na zdrowie i substancją, protestujących chcąc rujnować, śmiał i ważył się przez sługę swego, pana Iana Chmielowskiego, śnać uchodząc przedsięwzięcia swego, uczynić niesłuszą i potwarną protestatią na protestantów w roku terazniejszym, tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórym, miesiąca Februarii dwudziestego piątego dnia, w grodzie owruckim, jakoby protestantowie poddaną ze wsi Bielki, żonę Klima roboczego, Marynę, zbiegłą w dom onych z różnemi fantami i pieniędzmi gotowemi, w tejże protestaciej mianowanemi, nie wiedzieć gdzie zapodzili, także i nijakiego Kondrata Winnika, z koniem żydowskim zbiegłego także do wsi Lewkowicz, za requisitią obojgą wydać nie chcieli i listy, zuieważywszy, nogo nadeptali, czego nigdy in rerum natura, nie było. Tandem po swej protestaciej niesłusznej, roku terazniejszego, tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórego, miesiąca Kwietnia piętnastego dnia, przez subordynowanie osoby

odmówiwszy żonę szlubną urodzonego pana Prokopa Lewkowskiego, podwodo poddanych swoich do Welednik z rzeczoma, niżej mianowanemi, sposobem nieprzystojnym, kryjomie pan Chmielowski, podstarości jego mości pana Potockiego wielednicki, tamże, do Wielednik wykocić i zaprowadzić kazał, a mianowicie te rzeczy: spodnica sztametowa, kosztująca złotych trzydzieście, harasowa, kosztująca złotych dziesięć, kozuch, kosztujący na dobrą monetę złotych dwanaście, pieniądze gotowych w dobrej monecie złotych piętnaście, a inszych różnych fantów, płócien, koszul, obrusów, podwik, kabatów i różnego naczynia gospodarskiego więcey nizeli na złotych sześćdziesiąt; o której odmówionej i wyprowadzonej, żenie swojej z rzeczoma pomienionemi do Welednik gdy się pan Prokopi Lewkowski dowiedział, jako szlachcic, pokoim prawa pospolitego obwarowany, a nie spodziewając się nic złego na siebie, jechał upominając się, jako o żonę swoją własną, u pana Iana Chmielowskiego, podstarościego welednickiego, w dom jego mości pana Potockiego, do Welednik, aby protestującemu wydano ze wszystkimi zabranemi rzeczoma, tamże, miasto wydania żony pomienionej, pan Chmielowski, legce sobie poważywszy prawo pospolite i winy, w nim opisane, niespecując na stan szlachecki, pod czas dnia targowego, dziewiętnastego miesiąca Kwietnia, roku trzazniejszego, wprzód słowami szpetnemi, chłopami nazywając, pana Prokopa Lewkowskiego do turmy wsadzić kazał, a potem, zawoławszy na chłopów swych, i wywlekszy z turmy, tyrańsko kijami bić kazał, że aż ledwo żywego na ziemi porzuciwszy, odeszli i żony dotąd wydać niechca i nie wydaie; którym to takowym nieprawnym i niesłusznym postępkim swym obwinieni prawo pospolite violarunt, winy prawne za takowe uczynki na osoby i dobra swoje zaciągneli, a protestantów do szkód nie małych, nie rachując w to rzeczy i pieniędzy, przez żonę pana Prokopa Lewkowskiego zabranych, które czasu prawa przez pozew verificowane będą, przywiedli i przyprawili; o co wszystko, jako się wyżej pomieniło, jako i odpowiedź na zdrowie i substantią, protestujący, swym i imieniem wysz mianowanych panów, ojca i brata swych, Lewkowskich, iterum atque iterum protestowawszy, i przeciwko uczynionej protestacji od jego mości pana Potockiego, jako potwarnej, reprotestowawszy, offiarował z obwinionymi prawnie, jako

prawo będzie kazało, postępować, salve jednak do poprawy tej protestacji, albo pozwem, czasu prawa, onej rozszerzenie, jeśli by tego potrzeba ukazywała, zostawiwszy; a na werificatią tego wszystkiego stawil woznego generała wojewodztwa kiiowskiego, wołyńskiego, bracławskiego i czernigowskiego, szlachetnego Stefana Karaczewskiego który, za przydaniem urzędowym, i z powinności swojej woznowskiej, roku tegoż, miesiąca kwietnia dwudziestego wtórego dnia, in praesentia dwóch szlachty, ludzi wiary godnych, panów: Iana i Stefana Niewmiryckich, z którą pomienioną szlachtą był we wsi Lewkowiczach, w domu: wprzod u pana Romana Lewkowskiego widział rany, już pogoione, tylko znaczne, w głowie na panu Romanie Lewkowskim, snać byli szkodliwe, z których mianował pan Lewkowski, iż i kości wychodzili, a czwartą ranę przez wszystkie palce na prawej ręce—szkodliwe, cięte, jako się wyżej w protestacji pomieniło, tegoż dnia i z tąż, wysz rzeczoną, szlachtą był w domu pana Prokopa Lewkowskiego, barzo chorego, kiiami zbitego, wszystkiego siniego, spuchłego, krwią obciekłego, że od tak szkaradnego zbiecia i spuchliny ran zliczyć trudno, które to takowe zbiecie i poranienie panowie Lewkowscy mienili być od osób i sposobem, wyżej mianowanym w protestacji, stałe; co wszystko, iż tak a nie inaczej, jako się wyżej pomieniło, on wozny, szlachtą, przy sobie będącą, oswiadczywszy, z tamtąd odjechał, i o tym tę swoją prawdziwą czyni i zeznaie rellacją, prosząc wespół z protestantem, aby tak protestacja, jako i woznego rellatia do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich przyięta i zapisana była; co otrzymał Roman Lewkowski.

Книга городская оверуцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 400.

XLVIII.

Духовное завѣщаніе дворянина Дмитрія Степановича Белошицкаго, которымъ онъ отказываетъ свое имѣніе, частію брату своему Степану, частію въ пользу церкви въ селѣ Белошицкомъ, частію—же въ пользу священника села Скороднаго, въ которомъ завѣщатель умеръ на дорогѣ; священникъ села Скороднаго напутствовалъ больнаго и обѣщалъ его похоронить при мѣстной церкви. 1682. Іюля 9.

Рокъ тысяча шестсотъ осмьдесятъ третего, месеца Іюнія тридцатого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцъкомъ, передо мною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства овруцъкого и книгами винешъними, вгородскими, овруцъкими, пертоналитеръ становши урожонный панъ Григорій Белошицкій, для уписаня до книгъ винешънихъ, вгородскихъ, овруцъкихъ, подалъ пер облятамъ тестаментъ остатнее воли зоплого пана Дмитрія Белошицкаго, просечи, абы былъ принятъ и у книги уписаный, которого я, урядъ, примуючи, читаломъ и теми словы, рускымъ письмомъ есть писаный: Во Имя Отца и Сына и Духа Святого, въ Троицы Единого Бога, аминь: Я, Дмитрей Степановичъ Белошицкій, ведомо чиню и ознаймую тымъ моимъ остатней воли тестаментомъ, кому того ведати будетъ надлежало, ижъ я, будучи хорымъ, пошолъ былъ на одпустъ подъ Мозырь до Мелешевичъ, до образу Святое Пречистое; вгды пришевши до села Скороднаго, бардыомъ захоровалъ, еднакъ при зуполномъ смыслу и розуме будучи, упросивши до себе свещеника скороденского

велебного отца Григорія, которы мене споведалъ и сакраментовалъ и тело мое грешное мель поховать при церкви скороденской святого Димитрія, которому священнику записую жита поль мерки и сорокъ гроши готовыхъ, золотыхъ семь, за что маеть тотъ священникъ набоженство за душу мою отправить, то есть сорокоусть, а тое все братъ мой, панъ Степанъ Белошицкій, священнику маеть отдать; а у стрія моего, пана Ивана Белошицкого двенадцать шаговъ долгу отшукаетъ, оному священнику отдать и белець меду, а грунтъ мой увесь отчизной Белошицкой пану Степану Белошицкому, брату моему, часи вечными записую и увесь мой достатокъ, шчоколвекъ по мѣне зостанеть, и въ тыхъ же грунтахъ моихъ Белошицкихъ, шчоколвекъ дерева до него належачого бортного, якъ съ пчелами, такъ и безъ пчель, тому же пану Степану Белошицкому, усе, зо всимъ, вечными часы записую; а часть на грунту Белошицкого материстая маеть вечными часы при церкви Белошицкой зоставати; а особливе у сестры моее, пани Невмерицкой воли два и иншіе речи воленъ будетъ тотже панъ Степанъ Белошицкій одшукать до себе и святое церкви Божее въ сели Белошицахъ не запоминать. При которомъ писмѣ тестаменте были люде свороденскіе на имя: Филипъ и Опанась, зъ места Веледникъ—Охременко, которы зо мною посполу до Скородного пришелъ, до которого тестаменту поменелого свесъченика свороденского, Григорія, о поднись руви упросиль. Писано въ Скородномъ, року тисеча шесть сотъ осмъдесять второго, месеца Іюня девятого дня. У того тестаменту подпись руви тыми словы: при справованню того тестаменту будучій, подписуюсе рукою моею власною—Григорей, свещеникъ Скороденскій. Который же то тестаментъ, за подаемъ и прозбою звышъ менованое особы, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до внигъ нинешньихъ есть уписанъ.

Книга городская оруучная записовая и поточная, № 3911, годъ 1683—1684; листъ 181 на оборотъ.

XLIX.

Жалоба дворянина Луки Дидковского на дворянъ: Якова Дидковского, Кондрата и Тышка Ходаковскихъ и другихъ о томъ, что они напали на домъ истца съ вооруженною толпою, въ день Рождества Пресвятыя Богородицы, когда всѣ почти жители села Дидковецъ и другихъ околичныхъ селъ находились въ церкви, избили всѣхъ тѣхъ, кого застали въ домѣ и причинили опасную болѣзнь женѣ Луки Дидковского. 1682. Сентября 23.

Року тисеча шестьсотъ осмьдесятъ второго, мѣсяца сентебра двадцать третего дня.

На вrade вгродскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ подстароства овруцкого и книгами нынешними, вгродскими, овруцкими *personaliter stanowszy urodzony pan Łukasz Didkowski, swym, i paniej Katarzyny Popławskiego Didkowskiej, małżonki swej i urodzonego pana Wasila Didkowskiego, rodzonego brata swego, imieniem, swiadczył i soleniter protestował naprzeciwko urodzonemu panu Jakubowi Didkowskiemu, principałowi uczynku niżej mianowanego i pomocnikom onego, urodzonym panom: Kondratowi ojcowi i Tyszkowi, synowi, Chodakowskim i innym, o których imionach i przezwiskach protestans na ten czas wiedzieć nie może, ale, za wzięciem wiadomości, w pozwie tenże protestans wyrazić declaruje, oto i w ten sposób: iż przerzeczony pan Didkowski, przepomniawszy боiaźни Bożej i prawa pospolitego i winy w niem opisane, mając do protestanta różne zawzięte niechęci, czyniąc różne różnemi czasy protestantom*

krzywdy w gruntach protestantów, w dobrach didkowskich będących, i różnie różnemi czasy protestantów contemptuiąc, i dalej czasu upatruiąc, jakoby protestantów do niezdrovia i o śmierć przyprawić: jakoż czas pewny upatrzywszy, to iest w roku terazniejszym, tysiąc sześćset ośmdziesiąt wtórym, miesiąca septembra ośmnastego dnia, w dzień święta ruskiego, narodzenia Najświętszej Panny, gdzie właśnie różna szlachta i różni ludzie, z różnych sioł, dla nabożeństwa do sioła Didkowiec, do cerkwi ziechali byli, i już w wieczór mianowany obwiniony, z swemi wysz mianowanemi, pomocnikami, namowiwszy i różnych ludziej różnych conditiej ieszcze do siebie przybrawszy, i rzkomo maiąc jakąś occasią do bakałarza, który w budynku protestuiących dla nauki dziatek szlacheckich zostawał, z orężem różnym gwałtownie na dwor i mieszkanie protestantów, we wsi Didkowiczach będący, naszedszy, tamże protestuiących różnie różnemi broniami bijąc, tłukąc, mało o śmierć tychże protestantow nie przyprawili, gdzie i żonę protestuiącego, wysz mianowaną, zostaiącą ciężarną, iedną że ciż obwinieni przestraszili, a druga w tym że hałasie potrącili, która, z takòwego przestrachu i potrącenia, dziecie nie donoszone musiała poterać i nieżywe rodzić, i gdyby nie sąsiedzi, drudzy panowie Didkowscy, usłyszawszy takowy hałas i gwałt, nie ratowali, pewnie by protestuiących o śmierć przyprawili, przez który to takowy uczynek mianowani obwinieni prawu pospolitemu sprzeciwwili i w winy prawne, uczynkowi swemu godne, popadli; o co wszystko protestans na wysz mianowanych obwinionych, tak imieniem swoim i imieniem małżonki swej wysz mjanowanej i brata swego świadczyli solleniter protestował, ofiaruiąc z temiż obwinionemi prawnie, jako z prawa pospolitego przydzie, czynić, zostawiwszy jednak wolną melioratią tej protestaciej, albo uczynienie inszej szyrszej, albo też przez pozew rozszyrzenie; na ten czas, na dowod tego wszystkiego, stawił woźnego generała wojewodstwa kijowskiego, wołyńskiego, bractławskiego i czernihowskiego, szlachetnego Jana Dedowicza, który woźny, maiąc przy sobie dwoch szlacticów, ludzi dobrych, panow: Andrzeja Zawackiego i Wacława Kobylińskiego, z przydania urzędowego w roku terazniejszym, miesiąca septembra dwudziestego dnia był na sprawie i potrzebie wysz mianowanych protestuiących we wsi Didkowcach, tamże, za opowiadaniem onych, widział znaki różne najścia tego na dom

protestujących przez obwinionych i samych protestujących, różnemi broniami barzo zbitych, i pomienioną małżonkę protestującego, barzo chorą, z potrącenia obwinionych, na pościeli śmiertelnej leżącą, która bez czasu dziecie nieżywe porodziła; i jakoż i ciało tegoż poternego dziecięcia tu, na urządzie praesentowano i on woźny, według prawa i powinności swojej woźnowskiej, przez kogo jest poterną, tu, w grodzie obwołał i proclamował, którą swoię rellatią misuowany woźny, przedemną, urzędem prawdziwie zeznawszy; o przyjęcie onej; jako i protestans swej protestaciej prosili, co otrzymali. Na miejscu pana Łukasza Didkowskiego, jako nie umiejącego podpisać, podpisuje się Stanisław Konstanty Liplański.

Книга городская оvruckая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 424 на оборотъ.

L.

Приговоръ купнаго суда, состоявшаго изъ дворянъ: Барановскихъ, Мошковскихъ и другихъ, также изъ крестіянъ сосѣднихъ селъ. Судъ уличилъ дворянъ: Игната Невмирицкаго и Іосифа Барановскаго въ томъ, что они выдрали пчелы у дворянъ: Богдана и Семена Барановскихъ и приговорилъ виновныхъ къ уплатѣ стоимости пчелъ и къ вознагражденію убытковъ, понесенныхъ истцами. 1682. Октября 4.

Року тисеча шесть сотъ осмъдесять второго, мѣсяца Нолбра двадцатого дня.

На враде вгородскомъ, въ замку еро королевской милости оvrуцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства оvrуцкого и книгами винешними, вгородскими, оvrуцкими personaliter stanowszy szlachetny pan Bohdan Baranowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, ovruckich, podał

per oblatam dekret kupny przez osob, w tym dekrete mianowanych, wydany w szkodzie podawającego, o podarcie pszczół w barciach, w gruncie baranowskim, nazwanym Zależnicze, o czym ten dekret szyrzej w sobie opisunie, którego podawszy, prosił, aby był przyjęty i w xięgi wpisany; ja tedy, urząd, dla wpisania do xiąg przymuiąc, czytałem i temi słowy jest pisany. My, kupniki: Jan Grywski, Nikon i Dmitr i Semen Moszkowscy, Jasko Kupryianenko, mieszkający w Szwabach, Iwan i Stefan Demeszenki z sioła Chwośniej, Huryn i Artem z sioła Potapowicz, Matwij, Jurko Haszuniec z sioła Bondarów, Kuzma z sioła Skorodnego, wojt skorodenski, Jan Dedowicz, wózny generał wojewodzwa kijowskiego, będąc uproszeni na kópę od Bohdana Baranowskiego, w szkodzie tegoż, na gruncie baranowskim, nazwanym Zależnicze, o podarcie pszczół w barciach trojga, gdzie na pierwszej kopie nie mogliśmy złoczyńcę znaleźć, na drugą kupę odłożyli, a gdy druga kopa stała w tejże szkodzie Bogdana Baranowskiego, na której Ihnat Niewmiricki nie stał, ale jeszcze przed zebraniem kopy drugiej, przysyłał Iesifa Baranowskiego, szwagra swego, jedniąc Bohdana Baranowskiego i dawał za podarte pszczoly—swoie pszczoly, gdzie by tylko strona szkodująca chciała, abo pieniędzmi żeby wzioł za szkody swoje; czego Bohdan Baranowski bez wiadomości naszej, kupników, nie chciał uczynić i z onym się za szkodę swoją godzić, ale na kupie żeby Ihnat Niewmirycki stanął, na której nie stanął, słysząc się być winnym; na tejże drugiej kopie Iesif Baranowski przed nami, kupnikami, submitował się szwagra swego, Ihnata Niewmiryckiego, na trzeciej kopie stawić; my, kupniki, odłożyliśmy i na trzecią kópę na dzień dzisiejszy, na której trzeciej kopie stanął pomieniony Ihnat Niewmirycki i do podarcia pszczół Bogdana Baranowskiego dobrowolnie przyznał się, tam że, na tej trzeciej kopie, przed nami, kupnikami, przekładał skargę Semen Baranowski, iż mu wydarto pszczolę iedynaścioro, tedy dobrowolnie Iesif Baranowski, szwagier Ihnata Niewmiryckiego, przyznał to: «żem ja podarł i jeszcze będę darł»; a tak my, kopa, widząc i dowody jasne, i sami się złoczyńcę dobrowolnie do wysz mianowanych szkod przyznali, i dalej jeszcze Iesif Baranowski przed nami, kupą, deklarował pszczoly Semena Baranowskiego darć, tedy w tej sprawie tak dekretuiemy: aby ten Ihnat Niewmirycki Bohda-

nu Baranowskiemu pszczoły podarte popłacił i szkodę, którą ponosi przez to, nagroził; a Iesif Baranowski aby Semenowi popłacił, do których się sam na kupie przyznał, że ich podarł i ieszcze deklarował drać; tamże, na tejże ostatniej kopie trzeciej, przekładał przed nami, kupnikami skargę Jacko Kupryjanenko, że i onemu w tymże gruncie siła pszczoł podarto, któremu Jackowi Kupryianenkowi zostawuujemy wolną drogę do dochodzenia szkód swoich, i innych nie mało uskarżali się o podarcie pszczoł, którym wszystkiem wolne prawo zostawuujemy szukać szkodników i na to zgodnie ten nasz dekret kupny wydaliśmy z podpisami rąk naszych, którzy z nas pisać umieją, a którzy nie umieją, tedy z podpisami ręki niżej mianowanej osoby, na miejscu naszym podpisującego się; działo się to w gruncie baranowskim, w dzień świętego Franciszka, roku tysiąc sześć set ośmdziesiąt wtórego. У того декрету купного, подписы ругъ тыми словы: będąc na tej sprawie, podpisuie się reka swą własną Jan Grywski; na miejscu panów: Nikodima, Dmitra i Semena Moszkowskich, stryiów moich, pisma nie umiejących, za ustną i oczewistą prozbą, do tego dekretu podpisuie się Jan Moszkowski; ustnie i oczewisto proszony od wysz mianowanych osób, w dekrecie mianowanych, do tego dekretu podpisuie się Andrzej Redczyc reka. Который же то декретъ, за подаиємъ и прозбою подавающого, а за моимъ урядовымъ приятиємъ, до книгъ нынешнихъ вгородскихъ оvrуцяхъ есть уписанъ.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 471.

II.

Жалоба дворянина Григорія Ущাপовскаго на дворянъ: Степана и Евтуха Васьковскихъ и Василя и другаго Василя Дидковскихъ о томъ, что они, встрѣтившись съ истцемъ на поминальномъ обѣдѣ у вдовы, Авраамовой Ущаповской, и замѣтивъ, что Григорій Ущаповскій, какъ католикъ, отказывается ѣсть скоромное въ субботу, назвали его язычникомъ, а потомъ, послѣ ухода изъ обѣда, напали на его домъ, вырубили двери, нанесли ему сильныя побои, и, защищавшихъ его, родственниковъ поранили. 1682. Ноября 18.

Року тисеча шестьсотъ осмьдесятъ второго, мѣсяца Ноябрь осмьнадцатого дня.

На вrade вгродскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ вгродскимъ подстароства овруцкого и кнѣгами нынешними, вгродскими, овруцкими *personaliter stanowszy urodzony pan Michał Uszczapowski, swym i urodzonych panów: Hrehorego i Sawki Uszczapowskich imieniem, żałośnie opowiadaiać, soleniter protestował się przeciwko urodzonym panom, Stefanowi Waśkowskiemu, jako samemu principałowi, Wasilowi starszemu i Wasilowi młodszemu Didkowskim, braci rodzonym i Iewtuchowi Waśkowskiemu, comprincipałom i pomocnikom uczynku niżej mianowanego, o to i w ten sposób: iż pomienionny pan Stefan Waśkowski, nie kontentuiąc się tym, że z protestantów jednego, pana Sawkę Uszczapowskiego i siostrę jego rodzoną, pannę Hrypinę Uszczapowską, naiachawszy na wieś Uszczapy, na drodze tyrańsko był zbił, teraz tedy znouw, w roku terazniejszym,*

tysiąc sześć set ósmdziesiąt wtórym, miesiąca Nowembra czternastego dnia, legce sobie mając prawo pospolite i na winy, w nim opisane, nic nie dbając, z pomienionemi pany Didkowskimi i panem lewtuchem Waškowskim, pomocnikami swymi, będąc współ z protestantem na obiedzie u pani Awramowej Uszczapowskiej, we wsi Uszczapach, która po mężu swym zmarłym pamiętkę zaduszną czyniła, tamże, przy obiedzie różne obwinieni protestantom przyczyny i okazy do zwady dawali, a że się to działo w dzień sobotni, że jeden z protestantów, pan Hrehory Uszczapowski, będąc wiary katolickiej, na obiedzie z mięsem nie jadł, którego przy obiedzie poganinem nazywali, co wszystko protestantowie cierpliwością, a milczeniem znosili, a potem obwinieni, z domu pani Awramowej Uszczapowskiej zaraz po obiedzie wyszli i, pobrawszy swoje konie, zasiedli na drodze, którą by mieli protestantowie do domów swych iść, aby onych mogli zdrowia pozbawić; protestantowie, będąc przestrzeżeni, obwinionych, idąc do domu inną drogą, pominęli i obeszlili; a gdy obwinieni postrzegli, że już ich pominęli, zaraz, na konie powsiadawszy, które w rękę przy sobie trzymali, za protestantami skoczyli, gdzie naprzód pan Wasilej starszy Didkowski, dognawszy pana Michała Uszczapowskiego, koniem niemiłosiernie uderzył i roztrącił i, obróciwszy się koniem, przez onego biegał, a potem za drugimi protestującymi gonić poczęli, gdzie pan Hrehory Uszczapowski, do domu swego od obwinionych uszedszy, wrota był zamknął, które wrota siekli szablami, a potem wyłamali i wybili i pomienionego pana Hrehorego Uszczapowskiego, we dworze, w domu jego, tyrańsko szablami, płazami i, który czym mógł, zbili, a potem, ze dwora wyiachawszy; na pojedynku, prawem zakazany, zbitego wyzywali; nie kontentując się tym, sam pan Stefan Waškowski pana Sawkę szablą tyrańsko na ulicy w rękę lewą zaciął i ranę barzo szkodliwą niżej łokcia zadał; a potem, uczyniwszy jeszcze na zdrowie protestantów przechwałki i odpowiedź, że wsi Uszczapów odjechali, przez który swój nieprawny i niesłuszny, postępek prawu pospolitemu sprzeciwili, winy na osoby i dobra swoje zawzieli i zaciągnęli; o co wszystko niżej mianowany protestans, iterum atque iterum protestowawszy, ofiarował tak sam, jako i drugich, wyżej wyrażonych panów Uszczapowskich imieniem, z obwinionemi prawnie, jako prawo

LI.

Жалоба дворянина Григорія Ущеповскаго на дворянъ: Степана и Евтуха Васьковскихъ и Василя и другаго Василя Дидковскихъ о томъ, что они, встрѣтившись съ истцемъ на поминальномъ обѣдѣ у вдовы, Авраамовой Ущеповской, и замѣтивъ, что Григорій Ущеповскій, какъ католикъ, отказывается ѣсть скоромное въ субботу, назвали его язычникомъ, а потомъ, послѣ ухода изъ обѣда, напали на его домъ, вырубилъ двери, нанесли ему сильные побои, и, защищавшихъ его, родственниковъ поранили. 1682. Ноября 18.

Рову тисеча шестьсотъ осмьдесать второго, мѣсяца Ноябра осмьнадцатого дня.

На вrade вгродскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ вгродскимъ подстароства овруцкого и кнigами нинешними, вгродскими, овруцкими *personaliter stanowszy urodzony pan Michał Uszczapowski*, swym i urodzonych panów: Hrehorego i Sawki Uszczapowskich imieniem, żałośnie opowiadaiać, soleniter protestował się przeciwko urodzonym panom, Stefanowi Waśkowskiemu, jako samemu principałowi, Wasilowi starszemu i Wasilowi młodszemu Didkowskim, braci rodzonym i Iewtuchowi Waśkowskiemu, comprincipałom i pomocnikom uczynku niżej mianowanego, o to i w ten sposób: iż pomieniony pan Stefan Waśkowski, nie kontentuiąc się tym, że z protestantów jednego, pana Sawkę Uszczapowskiego i siostrę jego rodzoną, pannę Hrypinę Uszczapowską, naiachawszy na wieś Uszczapy, na drodze tyrańsko był zbił, teraz tedy znowu, w roku terazniejszym,

tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórym, miesiąca Nowembra czternastego dnia, legce sobie mając prawo pospolite i na winy, w nim opisane, nic nie dbając, z pomienionemi pany Didkowskimi i panem lewtuchem Wańkowskim, pomocnikami swymi, będąc wspólnym z protestantem na obiedzie u pani Awramowej Uszczapowskiej, we wsi Uszczapach, która po mężu swym zmarłym pamiętkę zaduszną czyniła, tamże, przy obiedzie różne obwinieni protestantom przyczyny i okazy do zwady dawali, a że się to działo w dzień sobotni, że jeden z protestantów, pan Hrehory Uszczapowski, będąc wiary katolickiej, na obiedzie z mięsem nie jadł, którego przy obiedzie poganinem nazywali, co wszystko protestantowie cierpliwością a milczeniem znosili, a potem obwinieni, z domu pani Awramowej Uszczapowskiej zaraz po obiedzie wyszli i, pobrawszy swoje konie, zasiedli na drodze, którądy by mieli protestantowie do domów swych iść, aby onych mogli zdrowia pozbawić; protestantowie, będąc przestrzeżeni, obwinionych, idąc do domu inną drogą, pominęli i obeszli; a gdy obwinieni postrzegli, że już ich pominęli, zaraz, na konie powsiadawszy, które w rękę przy sobie trzymali, za protestantami skoczyli, gdzie naprzód pan Wasilej starszy Didkowaki, dognawszy pana Michała Uszczapowskiego, koniem niemilosierdnie uderzył i roztrzącił i, obróciwszy się koniem, przez onego biegał, a potem za drugimi protestującami gonić poczęli, gdzie pan Hrehory Uszczapowski, do domu swego od obwinionych uszedszy, wrota był zamknął, które wrota siekli szablami, a potem wyłamali i wybili i pomienionego pana Hrehorego Uszczapowskiego, we dworze, w domu jego, tyrańsko szablami, płazami i, który czym mógł, zbili, a potem, ze dwora wyiachawszy; na pojedynku, prawem zakazany, zbitego wyzywali; nie kontentując się tym, sam pan Stefan Wańkowski pana Sawkę szablą tyrańsko na ulicy w rękę lewą zaciął i ranę barzo szkodliwą niżej łokcia zadał; a potem, uczyniwszy jeszcze na zdrowie protestantów przechwałki i odpowiedź, że wsi Uszczapów odjechali, przez który swój nieprawny i niesłuszny, postępek prawu pospolitemu sprzeciwili, winy na osoby i dobra swoje zawzieli i zaciągnęli; o co wszystko niżej mianowany protestans, iterum atque iterum protestowawszy, ofiarował tak sam, jako i drugich, wyżej wyrażonych panów Uszczapowskich imieniem, z obwinionemi prawnie, jako prawo

pospolite każe, czynić, wolną jednak tej protestaciej melioracją, lubo pozwem rozszerzenie, jeśli by tego potrzeba ukazywała, sobie i drugim protestantom zostawiwszy; na dowod tego wszystkiego stawił woźnego generała wojewodstwa kiiowskiego, szlacheznego Iana Dedowicza, który woźny jawnie, jasnie i dobrowolnie rellacją swoją zeznał temi słowy: iż ja, roku i miesiąca wyżej w protestacji mianowanych, a dnia szesnastego, byłem we wsi Uszczapach, z przydania urzędu tutejszego, mając przy sobie stronę dwóch szlachciców wiary godnych, panów: Stanisława Stańkiewicza i Iana Szylickiego, oglądał i widział: naprzód pana Michała Uszczapowskiego chorego, koniem potraconego i rozbitego, a pana Hrehorego Uszczapowskiego w domu jego oglądałem barzo chorego, zbitego i tyrańsko sfluczonego, na pościeli leżącego, na którym razów bitych po różnych członkach ciała iego naliczyłem sinych, bitych, krwią naciekłych, spuchłych dziewięć, a na panu Sawce Uszczapowskim oglądałem i widziałem na lewej ręce niżej łokcia ranę szablą ciętą, barzo szkodliwą, tamże, za okazaniem tychże panów Uszczapowskich, widziałem wrota pana Hrehorego Uszczapowskiego, drzwi połamane i posieczone i wiele we dworze znaków gwałtu oglądałem, co sobie być protestantowie stałe mianowali od panów: Wasila starszego i Wasila młodszego Serhienków Didkowskich, braci rodzonych, i od panów: Stefana i Iewtucha Waškowskich, i to wszystko opowiadali, co tylko wyżej w protestaciej opisano, co ja, woźny, oglądawszy i com słyszał, stroną przy sobie mającą, to wszystko oświadczył; co tak a nie inaczej on woźny na urzędzie zeznawszy, prosili wespół z protestującym, aby tak protestacia, jako i rellatia do xiąg niniejszych zapisane byli; co otrzymali.

Книга городская оверуцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; мистъ 467.

III.

Объявление дворянъ Чоповскихъ о томъ, что во время происходившихъ смуть истреблены были ихъ документы и грамоты, пожалованныя имъ отъ князей русскихъ, литовскихъ и отъ королей польскихъ. 1682. Декабря 22.

Року тисеча шесть сотъ осмдесять второго, месеца декабря двадцать второго дня.

На вряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Lewkowskim, намесникомъ вгородскимъ подстароства овруцъвого и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими stanowszy oczewisto szlachetny pan Samuel Czopowski, swym i imieniem wszystkiei braci swey, panow Czopowskich, swiadczył i manifestował w ten niżej opisany sposob: iż, co pod czas tey inkursiey nieprzyiacielskiey tatarskiey, jako też i moskowskiey, tudzież i rebelliey kozackiey, dispozitie ich, od godney pamięci xiażąt ruskich, przodkom manifestujących, na dobra, leżące w woiewodstwie kijowskim a powiecie żytomirskim, także i na wolności ich szlacheckie nadane, a przez królow polskich: świętey pamięci pierwszego Sigmunta i Władysława konfirmowane; ktore to dispozitie ich pod czas tych inkursji nieprzyiacielskich i inne różne sprawy, mianowicie kwity poborowe i podymne tudzież i zapisy i listy dzielcze graniczne z pany Meleniowskiemi i z innemi ich mościami, manifestującemu teraznieyszemu i braci iego potrzebne, pogineli, o co i powtore świadczył i manifestował, postrzegając całości prawa swego, aby to im napotym nie szkodziło, zostawiwszy jednak sobie i wszystkiey braci swoiey salvę

do czynienia inszey szerszey manifestacley, jezeli by tego potrzeba ukazywała; a na ten czas o przyjęcie tey prosił, co i otrzymał Samuel Czopowski.

Книга городская оверуцкая записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682; листъ 481.

LIII.

Свидѣтельство, выданное дворянамъ Чоповскимъ дворянами: Мелевскими, Ходаковскими, Сингаевскими, Пашинскими, Каленскими и Дидковскими о томъ, что они дѣйствительно были издавна дворянами и имѣли грамоты на дворянское званіе отъ русскихъ князей и отъ королей польскихъ, но грамоты эти утеряны во время бывшихъ смуть, почему Чоповскіе и принуждены отправиться для отысканія ихъ копій въ литовской метрицѣ. 1682. Декабря 22.

Року тисеча шесть сотъ осмьдесять второго, месеца Декабря тридцать первого дѣя.

На вряде вгородскомъ, в замку его королевское милосте оверуцкомъ, передомною, Теодоромъ Левъновскимъ, наместниковомъ вгородскимъ подстароства оверуцкого и книгами нинешними, вгородскими, оверуцкими personaliter stanowszy szlachetny pan Samuel Czopowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich podał per oblatam atestatią ich mościow panow obywatelow woiewodztwa kijowskiego, w rzeczy, w tey atestacley niżej inserowaney, mianowicie wyrażoney, sobie i drugim panom Czopowskim służącey, o czym ta atestatia szyrzey w sobie opisuie, którą podawszy, prosił, aby była przyjęta i w xięgi niniejsze wpisana; ja tedy, urząd, dla wpisania do xiąg oną przymuiąc, przed sobą, czytać kazałem i temi słowy iest pisana: my, szlachta, obywatele woiewodztwa kijowskiego, powiatu żytomirskiego i owruckiego, na podpisach rąk naszych niżej mianowani, zeznawamy tą naszą prawdziwego zeznania atestatią do wszelakiego sądu jasnie wielmożnych, wielmożnych panow a panow naszych miłościwych uniżoną a pokorną

prozbą naszą za Samuelem, Andrzejem i Tymofiem Czopowskiemi do wielmożności waszey pańskiej wnosimy, ktorzy, będąc z przodków swoich ubogą szlachtą, a pod czas tych inkursyi nieprzyjacielskich prawo swoje, ktore mieli od świętej pamięci książąt ruskich, przodkom ich na wolności szlacheckie nadane, a od świętej pamięci najiasniejszych królow polskich konfirmowane, potracili i jadą do dworu jego królewskiej mości, pana a pana naszego miłościwego, dla wyjęcia z metryk, sobie należącego prawa, czego i my, będąc dobrze wiadomi tego, że oni prawo swoje pod te inkursie stracili, na to daliśmy pomienionym Czopowskim tę naszą prawdziwego zeznania naszego atestacją, z podpisem rąk naszych. Działo się w mieście jego królewskiej mości, Owruczym, roku tysiąc sześć set osmdziesiątym wtorym, miesiąca decembra dwudziestego wtorego dnia. У то атестацѣи подписы рукъ тѣми словы: Szymon Meleniewsky ręką, Jan Kalenski ręką swą, Jan Kaleński ręką swą; za ustną i oczewistą prozbą od jego mości pana Bazylego Kaleńskiego, jako pisać nie umiejącego, podpisuie się do tey atestaciey ręką swą Jan Kalenski, Jan Chodakowski ręką swą, Tymofi Chodakowski ręką swą, na mieyscu pana Samuela Chodakowskiego, jako pisać nie umiejącego, za prozbą jego podpisuie się Jan Sielecki, za ustną i oczewistą prozbą od pana Samuela Czopowskiego i od wszystkich braci panow Czopowskich o podpis ręki do tey atestaciey, podpisuie się Paweł Synhaiewski ręką swą, za ustną prozbą wszystkich braci ich mościow panow Czopowcow, podpisuie się Jakub Paszyński ręką swą, Jan Paszyński ręką swą, Bohdan Synhaiewski ręką swą, Jan Meleniewski ręką swą, Hrehory Meleniowski ręką swą, Jan Błocki ręką swą, Bazyli Didkowski ręką swą, Екимъ Загусило рукою власною, Paweł Didkowski ręką swą, Artemij Didkowski ręką swą, Antoni Zakusiło ręką swą. Котораяжъ то обята той атестацѣи, за подавіемъ и прозбою звышъ менованое особы подаваючого, и за привятемъ мовимъ урядовымъ, до книгъ нынешнихъ, вгродскихъ, оvrудцѣихъ есть уписана.

Книга гродская оvrучная записовая и поточная, № 3210, годъ 1681—1682, листъ 482 на оборотъ.

LIV.

Удостовереніе, выданное дворянами Барановскими и Коркушками дворянину Остафію Васьковскому о томъ, что онъ трижды созывалъ купный судъ, по поводу похищенія у него трехъ котловъ, и что на собраніи купнаго суда было доказано, что похитили ихъ дворяне Несторъ и Луцко Клименки Васьковскіе. 1683. Марта 13.

Рову тисеча шесть сотъ осмьдесять третяго, мѣсяца Сентября девятого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левъковичемъ, намѣстникомъ вгородскимъ подѣстароства овруцкого и книгами иппешними, вгородскими, овруцкими, personaliter stanowskiy urodzony pan Ostaphi Waszkowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, atestatią od panów obywatelów wojwodstwa kijowskiego, powiatu owruckiego, w rzeczy pewnej, sobie daną i służącą, podał per oblatam, temi słowy pisaną: My, szlachta, obywatele wojwodstwa kijowskiego a powiatu owruckiego, w blizkim sąsiedztwie mieszkający z urodzonym panom Ostaphim Raszkiewiczem Waszkowskim, czyniemy jawno i zeznawamy tą naszą prawdziwą atestatią każdemu, komu o tem wiedzić będzie należało, teraz i na potym zawždy, iż my, dobrze będąc wiadomi tego, że podczas expeditiej Beresteckiej, przedtym nizli tu, w tem powiat owrucki Horkusza, połkownik, z woyskiem swym kozackim był przyszedł; urodzony Ostaphi Waszkowski, ku pilnej potrzebie na chleb, podczas drogości wielkiej, pożyczyl urodzonemu panu Jakimowi Didkowskiemu kop czternascie litewskich, monety dobrej, srebrnej, talerami, to jest orlankami, ktore na ten czas szli po złotemu jednemu i groszy dwadziescia cztery, dla pewności dłугu tego pan Jakim Didkowski, w zastaw dawszy panu Os-

taphiemu Waškowskiemu kotłów miedzianych gorzałczanych dwa, ratione wygody i poczekania, postąpił był interesu od tey summy na każdy tydzień po szahr na dobrą monetę od tych kop cztyrnastu do wykupna. A że tenże pan Jakim Didkowski, straciwszy na swoje potrzeby te kop czternaście i dalej będąc potrzebien pieniędzy, sprzedał temuż panu Ostaphiemu Waškowskiemu trzeci kocioł, za kop dziesięć litewskich, także za dobrą monetę, wiecznością; już tedy wszystkie te trzy kotły byli czas niemały u przerzeczonego pana Ostaphiego Waškowskiego, a gdy nastąpiła incursia nieprzyjacielska, to jest gdy ten Horkusza z pułkiem swym wszystkim tu, w Polesiu, w powiece owruckim grasował, te kotły pan Waškowski pochował był w błocie, w wodę głęboką; a że jakoś chitrość złodziejska to postrzegszy, mianowicie Nestor niebozczyk i Zucko Klimenki, snąc podpatrzyli byli, gdy te kotły chował pan Waškowski, upatrzwszy czas sposobny, te kotły z synami swemi ten Nestor i Zucko, to ięst z Troszkim i Chomą, z tego błotnego miejsca wykradszy, na innsze przechowali miejsce, gdy tedy Horkusza z tych krajow pod Kijow ze wszystkim nastąpił woyskiem, pomieniony pan Ostaphy Waškowski, szukając szkody swojej, podwakroć kupę zbierał, tak sąsiad, jako i ludzi postronnych okolicznych; w ten czas, gdy z kupy jedni chcieli wziąć Nestora i Zucka na examen, niektorzy zaś kupnicy, niezgodziwszy się na iedną sętentią, obawiając się dalszych trwog, aby nie mieli pomsty od tego Nestora i brata jego, Zucka, puścili na prołagacją, dla dalszego opytu. W lat potym dwie przesłyneli się te kotły, gdy z sobą niemogli się te złoczyńcy zgodzić i podzielić; w takowym razie i poderzeniu Nestor i Zucko uszli za Dniepr, a Troszko Nesterenko pozostał się był tu, na oyczyźnie; tandem gdy trzeciego roku zebrał pan Ostaphi Waškowski trzecią kupę waleczną, ten Troszko Nesterenko przyznał się dobrowolnie, powiadając, że te kotły wszystkie trzy dał pochować Stephanowej Szwabowej; natychmiast, ten pan Ostaphi Waškowski, wziowszy z sobą panow: Leska i Stefana Waškowskich i tego Troszka, złoczyńcę, szli do Szwabów, pewności doświadczać i tych kotłów requiruiąc; gdy Stefanową Szwabową w polu zdybali przy robocie, na żniwie, pytali, jeśli tak jest? pomieniona Stefanowa Szwabowa, nic nie tając i przyznawszy, że tak jest, tylko powiedziała: -nie masz ich na dorendziu, dałam je

pochować Sakowi Szwabowi. »A że w ten czas trwogi znowu następowali od Uszomirza, prosiła o prolagatją do czasu krotkiego, aż się uciszy; potym obiecała wszystkie wcale wrocić; po uspokoieniu, gdy znowu poszli tych kotłow upominać się i pomienionę Swabowę zastali już barzo chorą, na śmiertelnej pościeli leżącą, tak, że już i mówić nie mogła, tandem bez mowy w tenże czas i panu Bogu dusze oddała, po śmierci tej Szwabowej, gdy pan Ostafi szedł z ludźmi, opowiadając tę takową szkodę swoją do niebozczyka pana Heliasza Waškowskiego, namiesnika owruckiego, ten odesłał tę sprawę do niebozczyka pana Jana Gasparskiego, podstarościę owruckiego, z tym gdy przyszli do samego pana podstarościę owruckiego, tak odpowiedział: «lice musi być przy mnie, a wy sobie szukajcie winowaycow i w onych tej swej szkody requiruycie i na osobach ich, a w niebytności onych, tedy na dobrach i gruntach ich tej swej dochodźcie szkody i na nich zapisać sobie za swoje szkody possessią i nie ustąpić dotąd, aż się zupełna satisfactia stanie, a winni odniosą karanie». Co iż tak, a nie inaczej było, cośmy słyszeli i dobrze wiadomi, teraz urodzonemu panu Ostafiemu Waškowskiemu dajemy tę naszą prawdziwą atestatją z podpisami rąk naszych, kto z nas pisać umie. Działo się w Hoszowie, roku pańskiego tysiąc szesceset osmdziesiąt trzeciego, miesiąca Marta trzynastego dnia. У той атестаціи подписы рукъ тыми словы: iż pisać stryiecznyj moj brat, pan Iosef Baranowski, nie umie, tedy na miejscu jego, za oczewisto jego prosbą, podpisuje się, jako i sam tego dobrze będąc wiadomy, podpisuje się Thomasz Baranowski; Stefan Korkoszka, ręką swą; urodzony pan Dmitr Baranowski tej też sprawy, iż tak było, a nie inaczej, wiadomy dobrze, że pisać nie umie, ten + dla swiadcstwa napisał swoją ręką; na wskazanie pana oycy mego i pana stryia mego, urodzonych panow Olechwira i Bazilego Baranowskich, jako pisać nie umiejących, na miejscu ich podpisuje się Stefan Baranowski, ręką swą. Котораяжь то атестація, за подаемъ и прозбою зъвышь мегованое особы, а за моимъ урядовымъ принятемъ, до книгъ нынешнихъ есть уписана.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 288

LV.

Подтвердительная грамота короля, Иоанна III, выданная Чоповскимъ. Король подтверждаетъ всѣ грамоты, выданныя Чоповскимъ его предшественниками, начиная съ короля Александра, и возобновляетъ ихъ право на владѣніе, принадлежащими имъ землями, подъ условіемъ доставлять, въ случаѣ войны, въ королевское войско, двухъ вооруженныхъ всадниковъ. 1683. Марта 18.

Roku tysiąc siedmset dwonastego, miesiąca junji jedynastego dnia,

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości łuckim, przedemną, Piotrem Skuratowskim, namiestnikiem burgrabstwa zamku łuckiego i xiegami niniejszemi, grodzkimi, łuckimi personaliter comparens urodzony jego mość pan Theodor Czopowski, dla wpisania do xiąg ninieszych, grodzkich, łuckich, podał per oblatam ekstrakt authenticzny z grodu owruckiego, z upisanem w nim przywileju approbationis od najjaśniejszego króla jego mości Iana trzeciego, temuż jego mości podawającemu i urodzonym innym ich mościom, panom Czopowskim, braci, danego i służącego, o czym tenże pomieniony ekstrakt, z inserowanym w nim przywilejem, latius in se obloquitur, prosił mnie, urzędu, o przyjęcie onego i do xiąg wpisanie, który ja, urząd, ad acta przyjmując, czytałem i tak się w sobie pisany ma: Wypis z xiąg grodzkich zamku owruckiego, roku tysiąc sześćset ośmdziesiąt trzeciego, miesiąca apryla dwódziesiątego szóstego dnia. Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości owruckim, przedemną, Theodorem Lewkowskim, namiestnikiem grodzkim podstarostwa owruckiego i xiegami niniejszemi, grodzkimi,

owruckimi personaliter stanawszy szlachetny pan Samuel Czopowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich podał per oblatam przywilej jego królewskiej mości, confirmacją praw, panom Czopowskim nadanych, z pieczęcią przywiesistą więkšej kancelariej wielkiego xięstwa litewskiego i z podpisem króla jego mości, na dobra, niżej, w tym przywileju inserowanymi, specificowane, o czym ten przywilej confirmaczej szerzej w sobie opisuje, którego podawszy, prosił, aby był w xięgi pomieniōne wpisany. Ia tedy, urząd, dla wpisania do xiąg przyjmując, czytałem i temi słowy jest pisany. Ian trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Siewierski i Czernihowski. Oznajmujemy tym listem, przywilejem confirmacyjnym naszym wszem wobec i każdemu z osobna, komuby o tem wiedzieć należało, Ieżeli komu bardziej łaskę i szcudroblliwość naszą królewską wyświadczyć z wrodzonej powinniśmy clementej, jako tym, ktorzy są dobrze całej rzeczypospolitej z przodków swoich zasłużeni, między ktorymi nie poślednie szlachetnie urodzony Ihnat Czop, dla całości ojczyzny, za najjaśniejszych królów ich mości: Alexandra i Zygmunta pierwszego, antecessorów naszych, pokazał dokumenta; i dotąd successorowie jego, szlachetnie urodzeni Czopowscy, na usłudze wojennej ziemiańskiej zstający, wyświadczać nie przestają, a nie mając żadnej za zasługi nasze nagrody, supplikowali nam przez panów rad i urzędników naszych dwornych urodzeni: Samuel Czopowski, Tymofej i Jendrzej Czopowscy, imieniem wszystkich braci swoich, przy instanciej całego powiatu żytomirskiego i owruckiego, abyśmy ich, w protekcją naszą wzięwszy, przy prawach, wolnościach, swobodach, granicach i gruntach, im od królów ich mościów, antecessorów naszych, miłościwie nadanych, zachowali i powagą naszą te ich wszystkie libertacje, prawa et fundam miejsca tamejszego approbowali. My tedy, król, widząc być rzecz słuszną i sprawiedliwą, zgodliwą, nie mniej też przestrzegając, aby na granicach naszych żadna się ludziom, zgromadzonim na miejsca swoje, nie działa indemnitas, te wszystkie ich dokumenta, prawa, przywileje, ekstrakty, osobiwie z kaucelariej naszej wielkiego xięstwa litewskiego wydane, tym listem, przywilejem naszym confirmacyjnym, we wszystkich ich punktach, klawzulach i paragrafach:

ztwierdzamy, zmoćniamy i przy zupełnej w gruntach Czopowskich, borach, gajach, lasach, sianożęciach, pastwiskach, wypustach, rzekach, rzeczках i ich brzegach, łowach zwierzynnych i wszelakich, in genere et specie, przynależytościach i przyległościach cale i nienaruszenie, wiecznemi czasy zachowujemy, obiecując po nas i najjaśniejszych successorach naszych, iż te prawa, przywileja i ograniczenia w najjnniejszym punkcie i paragrafie nie mają być poruszone, ale, jako przedtem w swoich granicach i położeniu byli, tak i teraz zostawać mają, to jest przy siedlisku i granicy, zaczynającej się od rzeczki Irszy, mimo urodzonych Meleniewskich, po nad drugą rzeczkę, nazywającą się Rubeźnica i w such, aż na Mochnatą Łozkę i Biały Kamień wychodzącej, po pod wieś samą urodzonych Wojnarowskich, nazwaną Wojnarowkę, o grunta urodzonych Skuratowskich i wieś Liplany, o granicę urodzonych Ielców i wieś Hołowki, aż do Irszy rzeki przypadłych; drugim kątem, a po tamtej stronie rzeki Irszy, grunt, Uholec nazywający się, ma konczyć się o granicę urodzonego Żubra i wieś Hutą, z których to gruntów, wyżej mianowanych, żadnej innej pełnić nie mają powinności, tylko na potrzebę nam i rzeczypospolitej, dwie służbie konne, wojenne stawić powinni będą tak, jako i przodkowie ich stawili i odprawowali, warując przytem szlachetnie urodzonym ziemianom naszym, aby, mając na się tę usługę włożoną, żadnej nie opuszczali potrzeby rzeczypospolitej, ale na zawsze gotowemi byli; na co, dla lepszej wiary, ręką się naszą podpisawszy, pieczęć naszą wielkiego księstwa Litewskiego przycisnąć rozkazaliśmy. Dan na sejmie walnym, szesćcioniedzielnym, w Warszawie, dnia XVIII miesiąca marca, roku pańskiego MDCLXXXIII, panowania naszego IX roku. U tego przywileju jego królewskiej mości pieczęć wielkiego księstwa Litewskiego jest przywiesista, a podpis króla jegomości tymi słowy: Jan król. Approbacia praw i wolności ziemian jego królewskiej mości, Czopowskich, na służbie wojennej zostających. Który że to przywilej konfirmaciej, za prozbą zwysz mianowanej osoby podawającego, a za przyjęciem moim urzędowym, do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich jest wpisany, z których xiąg i ten wypis pod pieczęcią grodzką owrucką jest wydany. Pisany w zamku owruckim. U tego ekstraktu, per oblatam podanego, przy pieczęci przyciśnionej, correctą jego mości pana regenta groda ta-

mejszego w te słowa: Correxit Lewkowski. Któryże to ekstrakt, za podaniem i prozbą mianowanego jego mości podawającego, a za moim urzędowym przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum jest ingrossowany.

Книга городская муцкая записовая, № 2248, годъ 1712; листъ 623, и книга городская овруцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 112.

LVI.

Жалоба отъ имени Овруцкой езуитской коллегіи на дворянъ: Василія, Семена, Андрея, Марка и Іоакима Шкуратовскихъ о томъ, что они, во время войны, разорили, принадлежавшее езуитамъ, село Ягодное, завладѣли землями и угодіями и отказались уплатить езуитамъ долгъ въ 4377 злотыхъ. 1683. Апрѣля 2.

Рову тысяча шестьсотъ восемьдесятъ третьяго, месяца апрелія второго дня.

На урядѣ вгородскомъ, въ замку его боролевское милости овруцъскомъ, передошнюю, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства овруцъского и книгами нынешними, овруцъскими stanowszy oczewisto wielebny xiądz Marcin Tyrawski, imieniem wielebnego xiędza Jana Foglerą, superiora collegium owruckiego societatis Jesu i totius communitatis, opowiadał i swiadczył się przeciwko urodzonym panom: Bazylemu, Semenowi, Іędrzejowi, Markowi, Іоachimowi Skuratowskim, iż oni wioskę collegium хаверовского societatis Iesu, Іаходне названу, gdzie było chałup piętnascie, tak pod czas wojny, jako i po wojnie, funditus znieśli, grunty pozabierali i pod siebie podbili, nadto, będąc winni dłугу temuż collegium тysiась trzysta siedmdziesiąt siedm злотыхъ, nie tylko tego

długa nie oddając, ale de novo szkody i krzywdy w gruntach tegoż collegium, w roku Panskim tysiąc sześćsetnym ósmdziesiątym wtórym, poczynili, dęby bartne pod siebie biorąc, miod z pszczołami powydzierali; a gdy im o to po przyjacielsku mówiono i zaręczano, ludibrium z tego uczynili in magnum praejuditium et damnum collegium tegoż, o co wszystko, ofiarując się wielebny xiądz Marcin Tyrawski cum communitate prawnie czynić, prosił, aby ta protestacyja była przyjęta i zapisana, salva melloratione, jeśli by potrzeba była, inszej protestacyi; co i otrzymał Martinus Tyrawski societatis Jesu.

- Книга городская оvruckая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684, листъ 96 на оборотъ.

LVII.

Жалоба отъ имени Оvruckой езуитской collegii на дворянина Стефана Дидковского о томъ, что онъ, посредствомъ разныхъ юридическихъ проволочекъ, не допускаетъ езуитовъ къ пользованію, принадлежащимъ имъ участкомъ села Дидновець. 1683. Апрель 2.

Рову тысяча шестьсотъ восемьдесятъ третего, месяца апрѣля второго дня.

На ураде вгродьскомъ, въ замку его королевское милости Оvrучомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ вгродьскимъ подъстароства оvruckого и книгами нынешними, вгродьскими, оvruckьскими stanawszy oczywisto wielebny xiądz Marcin Tyrawski, w imieniu wielebnego xiędza Iana Föglera, superiora collegium ovruckiego societatis Iesu i totius communitatis, opowiadał i świadczył się przeciwko urodzonemu panu Stefanowi Didkowskiemu: iż on w trybunale Lubelskim rospisem sprawy dla uspokojenia o części we wsi Didkowcach, ojcom jezuitom należytej, we młynie, w barciach,

w sianożęciach, imieniem ichmościow panów Didkowskich, zatrzymawszy przez kilka lat, temu dosyć nie uczynił, w przewłokę tylko sprawę et in ludibrium puszczając, i ku większemu kosztu dla dalekich dróg i turbacyi prawnych przywodząc, tym czasem pożytki z tamtąd biorąc, a stronie osadzać ludzi nie dopuszczając; o co wszystko ofiarując się wielebny xiądz Marcin Tyrawski prawnie czynić, prosił, aby ta protestacyja była przyjęta i zapisana, salva melioratione, jeżeli by potrzeba było, inszej protestacyi; co i otrzymał Martinus Tyrawski societatis Jesu.

Книга вродская овруцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 97 на оборотъ.

LVIII.

Жалоба дворянина Василя Меленевского на дворянъ: Григорія, Андрея, Теодора и Николая Меленевскихъ и на Павла Багриновскаго о томъ, что они захватили усадьбу и земли истца въ селѣ Меленахъ, во время его отсутствія, когда онъ находился во время козацкихъ войнъ на службѣ въ коронномъ войскѣ и потомъ долго жилъ на Волини, не осмѣливаясь возвратиться на родину; когда-же наконецъ, Василій Меленевскій возвратился домой, то обвиненные нанесли ему сильные побои и угрожали ему смертію. 1683 Мая 6.

Року тысяча шестсотъ восемьдесятъ третего, месеця мая шестого дня.

На ураде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцькомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместничомъ вгородскимъ подстароства овруцького и внигами нынешними, вгородскими, овруцькими stanowszy personaliter urodzony pan Bazili Meleniewski, swiadczył i soleniter protestował przeciwko urodzonym panom: Hrehoremu ojcowi, Andrzejewi synowi, Theodorowi i Miko-

Łajowi Demianowiczom Meleniewskim, i Pawłowi Bagrynowskiemu, jako principałom samym uczynku niżej mianowanego i innym pomocnikom onych, o których na ten czas protestans wiedzieć nie może, ale, za powzięciem wiadomości, w pozwie wyrazić deklaruje, o to i w ten sposób: iż przerezczeni, przepomniawszy prawo pospolite i winy, w niem opisane, pierwiej, pod czas niebytności protestanta w tych krajach, na ojczyźnie, który tak w wojsku zostawał, jako, i wyjechawszy z wojska, umęczyszy się, na Wołyniu pod czas swejwoli kozackiej domem mieszkał, część gruntów, ze wszystkimi przynależnościami, do tej części należącemi, z siedliskiem, ogrodami, w siele Meleniach, w województwie kijowskiem a powiecie owruckim, które położeniem, począwszy od cerkwi, w siele pomienionem Meleniach będącej, z jednego rogu, a kończąc po rzeczkę, która graniczy z Lusnowszczyzną, zabrawszy i pod siebie zagarnawszy, protestanta z tej pomienionej części wybiwszy, expulsją uczynili; i tym się jesze nie ukontentowawszy, w roku terazniejszym, tysiąc sześćset ósmdziesiąt trzecim, miesiąca apryla trzydziestego dnia, ciż wszyscy obwinieni, gwałtownie naszedłszy na siedlisko i ogrody, w tym siele Meleniach będące, jeszcze nieboszczykowi zesłemu z tego świata, rodzicowi protestującego działem od wszystkiej braci, panów Meleniewskich; zostały, a protestantowi należące, położeniem przy tejże wyszmianowanej Lusnowszczyźnie, z drugiej strony tejże rzeczki wyszmianowanej, które to siedlisko zrujnowawszy, płoty, co jeno kolwiek było, popodeinawszy i cokolwiek ogrodniiny i innego zasiano zboża na tych ogrodach było, w niwecz obróciwszy i zpuszczywszy, także z tego siedliska i ogrodów gwałtownie wybili i expulsją uczynili; a zatem i do szkód niemałych, których sobie protestans, gruntów i samej rzeczy w to nie wkładając, na ósmset złotych polskich być rachuje, przyprawili; i tym się nie ukontentowawszy, tegoż roku, miesiąca i dnia, gdy protestans po pewnych potrzebach swoich, mianowicie dla pastucha do pasienia bydła, do domu urodzonego Pana Hrehorego Krystophowicza Melenowskiego, tamże, w tej wsi Meleniach będącego, jako sąsiada i brata przyszedł, wysz pomienieni obwinieni, dowiedziawszy się o bytności protestującego, przybrawszy do siebie więcej pomocy, osobliwie Miekitę, prostej conditiej, który protestantowi kilka lat służył przed tem, i u tych że obwinionych

mieszka, tamże protestanta w tym domu zastawszy, rzekomo ochotę czyniąc sobie pić, temu Mikicie mianowanemu przyczyny różne protestującemu czynić kazali, a potem i sami wszyscy wraz do protestanta rzuciwszy i onego za łeb i czuprynę wzięwszy, różnie bili, kaleczyli, po ziemi włóczyli, za gardło dławili; protestans, że nie mógł uchodzić, «gwałtu» zawołał, tamże usłyszawszy drudzy sąsiedzi, gdyby, na ten gwałt przybiegłszy, nie ratowali, pewno by protestującego o śmierć przyczynili, któremu i włosy z głowy mało nie wszystkie powyrywali i razow sinych na twarzy, głowie, po rękach i plecach bardzo siła, że i zliczyć trudno, pozadawali, a potem do kilku godzin z nocy, zasadzkę uczyniwszy, tegoż protestanta, chcąc i na śmierć zabić, pilnowali, i teraz różne przechwałki zabiciem na śmierć czynią, dla których protestans zawsze zdrowia swego niebezpieczny, przez który to takowy swój postępek obwinieni prawu pospolitemu sprzeciwiwszy, winy prawne na esoby i dobra swoje zaciągali; o co wszystko protestans na wysz mianowanych obwinionych, i powtóre oświadczywszy, soleniter protestował, ofiarując z wyszmianowanymi obwinionymi, o to prawnie, jako z prawą pospolitą przyjdzie, czynić, zostawiwszy jednak wolną melioratją tej protestacyjej, albo uczynienie inszej szyrszej, albo też przez pozew rozszerzenie, na dowod tego wszystkiego tenże protestans stawiał woznego generała województwa kijowskiego, wołyńskiego, braskawskiego i czernichowskiego, szlachetnego Iana Simka, który wozny, w moc wiernej i prawdziwej swej relatjej, zeznał temi słowy: iż on, roku terażniejszego, miesiąca Maja dnia czwartego, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi dobrych, szlachetnych: pana Pawła Buchalskiego i Wojciecha Czechowskiego, był na sprawie i potrzebie wyszmianowanego protestującego, we wsi Meleniach i to wszystko słyszał i widział, co się wyżej w protestacyjej opisało i pomieniło i samego protestującego, bardzo potłuczonego i chorego, oglądał, na którym razów sinych, bitych po twarzy, głowie, plecach, rękach bardzo wiele widział, których i zliczyć trudno; co to być wszystko stałe od wyszmianowanych obwinionych tenże wozny słyszał, co, iż tak, a nie inaczej było, on wozny tę relatję swoją prawdziwie zeznałszy, prosili, tak protestans o przyjęcie protestacyjej, jako i wozny relacyej do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, co otrzymali. Imieniem

pana Melenowskiego, pisać nie umiejącego, podpisuje się: Jan Paszyński. m. prop.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 125 на оборотъ.

LIX.

Приговоръ купнаго суда, состоявшаго изъ дворянъ: Пашинскихъ, Дидковскихъ, Кубылинскихъ, Ходаковскихъ, Закусюловъ, Барановскихъ и другихъ, также изъ мѣщанъ изъ городовъ: Народичъ и Вязовки и изъ крестьянъ сосѣднихъ селъ. Копа уличила дворянина Матвѣя Артюховича Мошковскаго въ томъ, что онъ съ помощію жены, зятя и кузнеца, жившаго въ Вязовкѣ, укралъ котель въ вязовской церкви, также нѣсколько котловъ и другія вещи у евреевъ въ Народичахъ и медь изъ бортей у дворянъ: Дмитрія и Никона Науменковъ Мошковскихъ и Семена Игнатенка Мошковскаго. Копный судъ приговорилъ виновнаго, Матвѣя Мошковскаго, къ смертной казни черезъ повѣшеніе, а его жену и зятя къ возвращенію украденныхъ вещей или къ уплатѣ ихъ стоимости. 1683. Юня 16.

Року тисеча шестъсотъ восемьдесятъ третого, месяца Юнія тридцатого дня.

На уrade вгродскомъ, въ замку его королевское милости оvrуцѣомъ, передомною, Теодоромъ Левковскыятъ, наместникомъ вгродскимъ подстароства оvrуцѣого и книгами нивешними, вгродскими, оvrуцкими personaliter stanawszy oczywisto szlachetny pan Nikon Naumenko Moszkowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, ovruckich podał per oblatam dekret kupny na obwinionych, w tym dekrete mianowanych, w sprawie, w tymże dekrete wyrażonej, o czym ten dekret szyr-ej w sobie obmawia i tymi słowy jest pisany: My: Jan i Jakób Paszyńscy, Gahriel Didkowski,

Anton Zakusko, Samuel Thomaszewski, Jan Selecki, Michał Chodakowski, Jan Kubilinski, Mikołaj Hejewski, Józef Baranowski, Lariwon Didkowski, Samuel Lawdański, Stanisław Dąbrowski, podstarości narodyski, Jan Dąbrowski, podstarosci wiezowski i różni szlachta, obywatele wojewodztwa kijowskiego, powiatu owruckiego i Jan Dedowicz, woźny generał wojewodztwa kijowskiego i my: Wasyli Sawenko, osadczy Wieszowski, Iwan Ruczka, Matwiej Wyżlenik, Iwan Pajko, Choma Pilipenko, Ławryn Melnik, Matwój, wojt narodyski i Iwan Jewszuk, mieszczanin z miasta Narodycz, Wasil, wojt z sioła Sielca, Iwan Kawocki, z sioła Żerewa, i poddani ze wsiow Chwośni i Potapowicz; Stepan Drozd, Opanas i Oleksij ze wsi Rakowszczyny; a z sioła Hanicz—wojt Iwan Hnitko; z sioła Łasków Hryszko Przystrom; a ze wsi Sarninek: Jurko i Iwan Wasiaczenko i z inych wsiow różnych ludzie, będąc użytymi do miasta Wieszowki od Matwieja Karpenka, mieszczanina wiezowskiego, na sprawę jego o pokradzenie w cerkwi wiezowskiej kotła gorzalczanego, miedzianego z trąbami; a gdyśmy, wyż mianowane osoby, roku terazniejszego, tysiąc sześćset osmdziesiąt trzeciego, miesiąca Iunia piętnastego dnia, stanąwszy w mieście Wieszówce przed cerkwią, w której kocioł ukradziono, kazaliśmy opyt czynić, jeśli by kto mógł wiedzieć, albo słyszeć o takowym złoczyńcy, gdzie, tamże zaraz przed nami stanąwszy Mikołaj Podhorowski, powiedział: «że przychodziła do mojej żony w poniedziałek rano kowala wiezowskiego żona i powiedziała, że mąż moj, kowal w domu nie nocował z niedzieli na poniedziałek». Ktoremu my, kupa, kowalowi nakazali, aby o sobie słuszny wywod dał, gdzie na ten czas nocował, który że nie mógł z tego się wywieść, onego kazaliśmy byli według zwyczaju kupnego biciem postraszyć, ale on przyznał się do kradzieży tego kotła i powołał temże złodziejstwem Matwieja Artiuszenka Moszkowskiego, u którego powiedział, że ten kocioł i jest, i o też kradzież kotła i krawca wiezowskiego powołał, który krawiec, jeszcze przed zebraniem kupy z miasteczka Wieszowki uciekł, a że na ten czas, na tej kupie powołanej, Matwój Moszkowski nie był, tedyśmy, z między siebie uprosiwszy pana Jana Kubylińskiego i mieszczanów trzech wiezowskich i wyżej wyrażonego woźnego, do tego Matwieja Artiuszenka Moszkowskiego posłali, aby z tego powołania

o złodziejstwo przed nami na kupie wywiódł się, który, że nie wiedział, iż jest powołany, bezpiecznie na kupie stanął i nie mógł z tego się wywieść, którego zaraz pod wartę dawszy, a zdjawszy z niego czapkę, tych że ludzi: pana Jana Kubylińskiego i woźnego i tychże trzech mieszczanów wiezowskich do Moszkow, do żony tego Matwija i do zięcia jego, Dmitra Wytrińskiego, posłali, aby ten kocioł oddali i gdy żona i zięć jego, obaczywszy czapkę, dali wiarę, iż to Matwiej na znak przysłał i ten kocioł zięć jego na kupę przywoził, widząc tedy my jawną kradzież i złodziejstwo, ponieważ ten kocioł kradziony przed nas zięć jego przywoził, a iż tego dnia było się spoźniło, żeśmy tej sprawy zaczętej nie skończyli i do jutra odłożyli, a woznemu, wyż wyrazonemu, obwołać kazali, aby na dzień jutrzejszy, koźdy, szkodę mający, stawali i odzywali się z szkodami swymi, a gdy na zajutrz, dnia szesnastego junia, też sprawę sądzić zaczęli według zwyczaju dawnego kupnego, gdzie zaraz żydzi z miasta Narodycz: Abramko i Berko opowiadali szkodę swoją, że u nich, w mieście Narodyczach, z winnicy, z pieca kocioł gorzałczany ukradziono, a potem Joś, żyd z tegoż miasta Narodycz, opowiadał, że i u niego w Narodyczach fanty i srebro pokradziono, w tenczas kiedy ten Matwiej Moszkowski w Narodyczach mieszkał, we dworku nieboszczyka pana Mikulskiego, gdzie i panowie Dmitro i Nikon Naumenko i Semen Ihnatenko Moszkowscy odezwali się, że u nich przez lat trzy w gruntach Moszkowskich, w lasach, kiedy ten Matwiej nie mieszkał w Moszkach, wydarto i wykradziono pszczoł dwieście, o których pomienionych wszystkich szkodach, lubo był pytany ten Matwiej, do onych się nie znał, tedy przed nami stanawszy, kupą, urodzony pan Lawdański, mieszkający we wsi Zakusiłach i wojt żerewski, Iwan Kawecki, powiedzieli to, iż ten Matwij Arciuszenko Moszkowski, kiedy mieszkał we wsi Żerewie, na części ich meściow ojców jezuitów xawerowskich, toż my onego częstokroć widywali, że on z żoną, swoją wozem wołami miód wozywał, czasem i przede dniem, z puszczy Moszkowskiej; widząc tedy my, kupą, takowe dowody i świadectwa w pokradzeniu tak wielu u żydów i pszczoł u panów Moszkowskich, onego Matwija i zięcia jego przed siebie przywieść kazali, i onych biciem sprobować, aby się mogli do swych uczynków złodziejskich przyznać; tamże zaraz zięć tego

Matwija dobrowolnie wyznał, bojąc się bicia, że kocioł Abramków, żyda Narodyckiego, jest u tescia onego w Moszkach schowany. My tedy, kupniki, z pośrodku siebie ludzi wiary godnych wybrali, posłaliśmy z zięciem tego Matwija do Moszkow, po ten kocioł, a gdy przywieźli, pytali tegoż złoczyńcę Matwija o insze pokradzione rzeczy, który dobrowolnie, bez żadnej męki, do wszystkich, tak żydowskich, jako i do pszczoł panów Moszkowskich przyznał się, «że to wszystko przezemnie jednego jest pokradzione, tylko kowal pomocnikiem był do kotła, w Wiezowce ukradzonego, a pszczoły wszystkie, i co ich wydarto w puszczy Moszkowskiej, z żoną swoją kradął, ubrawszy ją po mężku i samopał na plece dawszy, miasto chłopca ze mną jezdziła pszczoł drzeć i musiała to czynić, com jej kazał, a zięć moj ze mną nigdy nie kradął, tylko wiedział o tych kotłach pokradzionych, gdzie im był pochował». A tak my, wyżej mianowane osoby, dobrze z sobą namówiwszy i naradziwszy, ponieważ na tego Matwija siłę dowodów jawnych o złodziejstwo, tak przez świadki, jako i przez dekreta kupne o złodziejstwo, a do tego że i sam dobrowolnie do wszystkich swych postępów złodziejskich zna się, że z dawnych czasów tym postępkom złodziejskim idzie, tedy nakazujemy, aby co jest niestraczonego, jako to kotłow, przez tego złodzieja pokradzionych, aby każdy swoje wziął, a czyje potracił, aby żona onego płaciła, ponieważ o tem złodziejstwie wiedziała i dopomagała onego, także i za pszczoły panów Moszkowskich pokradzione, aby nagradzała, w czym i zięć tego Matwija z żoną swoją, a córką jego, w nagrodzeniu tych szkod powinien dopomagać, ponieważ wiedział o kotłach kradzionych i w milczeniu miał, o co byli z tesczą swoją lubo nie na gardło zasłużyli, jednak bicia godni byli, co im wybaczyli, jednak pod tenże dekret i tytuł złodziejski, wespół z krawcem i kowalem wiezowskimi podpadają, a tego Matwija Artiuszenka Moszkowskiego, jako dawnego i teraz jawnego złoczyńcę, dekretujemy, sądzimy i nakazujemy tym naszym dekretem na gardło karać, to jest na obwieszenie, według zasług jego, a jeśliby strony, na tego złoczyńcę teraz instygujące, mieli onego puścić, aby się miał onym wykupić, a potymby w sąsiedztwie miał szkodę czynić rzemiosłem swem złodziejskiem, tedy za to sami będą powinni odpowiadać i szkody nagradzać, i na tośmy wszyscy, wyżej

мianowane osoby, zgodnie ten dekret nasz kupny wydali z podpisami rąk naszych, ktorzy z nas pisać umieją, a ktorzy nie umieją, z podpisami osob niżej mianowanych, na miejscu naszym podpisujących się. Działo się w mieście Wieszówce, dnia szesnastego junii, anno tysiąc sześć set osmdziesiąt trzeciego. У того депрету купного подписы рукъ теми словы: Jakub Paszyński, Jan Chodakowski, Samuel Domaszewski, Jan Kubyliński, Michał Skałkowski, ustnie proszony od jegomości pana Michała Chodakowskiego, Michał Skałkowski, Jan Paszyński, Paweł Didkowski, od nieumiejących pisma podpisuje Piotr Baranowski—mieszczanie Wieszowcy, на miejscu mieszczанów Народоцких і подданых Зеревских і Хасковских, w tym dekrecie mianowanych, jako pisać nieumiejących, за очевистą прозба́ их, до tego декрету подписује się: Jan Kubyliński. Которы же то декретъ, за поданемъ и прозбою вышъ менованое особы подавающого, а за принятемъ моимъ урядовымъ, до книгъ нынешнихъ, вгородскихъ, овруцъвыхъ есть слово в слово уписанъ.

Книга городская овруцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 188 на оборотъ.

LX.

Объявление дворянина Александра Белоцкого о томъ, что его документы, въ числѣ которыхъ были грамоты, пожалованныя его предкамъ русскими князьями и польскими королями, спрятаны были его отцемъ, Харитономъ Белоцкимъ во время козацкихъ смуть и открыты только спустя тридцать лѣтъ; вслѣдствіе этого документы совершенно истлѣли. 1683. Іюня 24.

Рову тысяча шестсотъ восемьдесятъ третего, месеца Іюнія двадцать четвертого дня.

На уради вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцъвомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ вгород-

СВЯМЪ ПОДСТАРОСТВА ОВРУЦЬЕГО И ВНИГАМИ НИНЕШНИМИ, БГРОДСКИМИ, ОВРУЦЬЕВИМИ СТАНОВШУ PERSONALITER УРОДЗОНУ ПАМ АLEXANDER БЕЛОЦКИ, СВИАДЦЫЛЪ И МАНИФЕСТОВАЛЪ О ТО И В ТЕН, НИЖЕJ ОПИСАНЫ, СПОСОБЪ, ИЗЪ, ГДЫ ПОДЧАСЪ ИНКУРСИЕJ ЧЪСТЫХЪ НЕПРЪЗЪЯЦИЕЛСКИХЪ И ДЕJНИЕКИХЪ, ЗЕСЪЛЪ НЕГДЫСЪ УРОДЗОНУ ЧАРЫТОНЪ БЕЛОЦКИ, РОДИЦЪ МАНИФЕСТУЮЩЕГО, ПОЧОВАЛЪ БЫЛЪ РЪЗНЕ СПРАВЫ И ДИСПОЗИЦИЕ СВОЕJЕ, А МЪАНОВИЦЕ: ПРИВЪЛЕГЪИЯ СТАРЕ, ОДЪ ХЪЗЪАТЪ РУСКИХЪ ПРЪЗДОМЪОМЪ ЈЕЩЕ МАНИФЕСТУЮЩЕГО НА ДОБРА БЕЛОЦКЪЕ, ВЪ ПОВЪЦИЕ ОВРУЦКЪИМЪ ЛЕЖАЩЕ, НАДАНЕ, ОДЪ КЪРОЛЪОМЪ НАJЪЯСНЕJШЫХЪ СЪВЪТЕJ ПАМЪИЦЕ ПОЛСКИХЪ КОНФЪРМОВАНЕ, ЈАКО И ЗАПИСЫ РЪЗНЕ, ПОССЕССЪЕ, КЪВИТЫ ПОБОРОВОЕ, ПОДЪМНЕ И АТЕСТАЦИЕ ОДЪ ИХЪМОЩЕОМЪ ПАНОМЪ РОТМЪИСТРЪОМЪ ПОВЪАТОВЫХЪ, КЪТОРЕ БЫЛИ ДАНЕ ПОДЪ ЧАСЪ БЫТНОСТИ НА УСЪЛУДЪЕ ЈЕГО КЪРОЛЕВСКИЕJ МОЩИ И ЦЪЛЕJ РЪЧЕJ ПОСПОЛИТЕJ, МЪИДЪЗЪ КЪТОРЕМЪ ЗАПИСЪ И ПОССЕССЪИЯ ВЪЕЧЪЗЪТЕJ ПРЪДАЪЗЪ ДОБЪРЪ, ЧЪСТЕJ ПЕВНЕJ ВЪ ВЪСИ HEJЕВЪИЦЪАХЪ, ВЪ ПОВЪЦИЕ ОВРУЦКЪИМЪ ЛЕЖАЩЕJ, ПРЪЗЪ ЗЕСЪЛЪТЪХЪ НЕГДЫСЪ ЗЪ ТЕГО СЪВЪАТЪ: ПАНА СЪТЕФАНА И АНЪИ HEJЕВСКИЕГО, ЧОРКИ НЕГДЫСЪ ЗЕСЪЛЕГО ЗЪ ТЕГО СЪВЪАТЪ HEJИАСЪА HEJЕВСКИЕГО, ВОЛЪКОВСКИХЪ МЪАЪЗЪАКЪОМЪ, НЕГДЫСЪ ЗЕСЪЛЕМУ ЗЪ ТЕГО СЪВЪАТЪ ФЛОРИАНОВЪИ БЕЛОЦКЪИМУ, ЈЕЩЕ ДЪИАДУ МАНИФЕСТУЮЩЕГО, ЗА ЗЪЛОТЫХЪ ДЪВЕЩЕЦЕ, ПРЪЗЪ ВЪШЪ ПОМЪИЕНОНЪХЪ ВОЛЪКОВСКИХЪ МЪАЪЗЪАКЪОМЪ ПРЪДАНЕJ, КЪТОРЕ ТО ДИСПОЗИЦИЕ ПОЧОВАВЪШЪ, САМЪ ПРЪДКО ЗЪ ТЕГО СЪВЪАТЪ, НЕОПОВЪДЪИАВЪШЪ, ГДЪДЕ СЪА СЪЧОВАНЕ, ЗЪСЕДЪЛЪ И БЕЗЪ ВЪАДОМОЩИ МАНИФЕСТУЮЩЕГО ЛЪАТЪ БЪЛЪЗКО ТРЪЗЪДЪИЕСТУ ВЪ ТЪМЪ ЗЪЧОВАНИИ БЫЛИ, АЪ ДОПЪЕРО РОКУ ТЕРАЗНЕJШЕГО, ТЪСИАЦЪ СЪЕЩЕ СЪЕТЪ ОЩЪМЪДЪИЕСЪАТЪ ТРЪЦЕЦИЕГО, МЪЕСЪАЦЪА ЈУЛИИ ДЪИА ТРЪЦЕЦИЕГО МАНИФЕСТУЮЩЕJ НЕСПОДЪЗЪЕВАНЪЕ НАЛАЗЪЛЪ И ТАКЪ, ЈАКО ПРЪДКО НАЛАЗЪШЪ, ЗАРАЗЪ СТАНОВШЪ НА УРЪДЪЦИЕ, ТЪ ДИСПОЗИЦИЕ ПАКЪЛАДАЛЪ, КЪТОРЫХЪ, ЈА, УРЪАДЪ, ТЫХЪ ДИСПОЗИЦИЕJ МАНИФЕСТУЮЩЕГО ЗЕПСОВАНЫХЪ ОГЪЛАДАЛЪ, А ВЪДЪАЦЪ, ЖЕ ПОПСОВАНЕ И ПОГЪНИЛЪ, ЈЕНО САМЕ ПЕЧЕЦЪЕJ ЗЪСТАЛИ, О СО ПОВЪТОРЕ МАНИФЕСТОВАЛЪ, АБЪ ТО НА ПОТЫМЪ ОНЕМЪ СЪКОДЪИЦЕ НЕ МОГЪЛО, И ПРОСИЛЪ, АБЪ ТА ЈЕГО МАНИФЕСТАЦЪИЯ ДО ХЪЗЪАТЪ НИНЕJШЫХЪ ЗАПИСАНА БЫЛА, СО ОТЪРЪМАЛЪ. НА МЪЕJСЪЦУ ПАНА БЕЛОЦКЪИЕГО, ЈАКО ПИСАЦЪ НЕУМЪЕJЩЕГО, ЗА ОЦЪЕВЪИСТАЪ ПРОЪБАЪ ЈЕГО, ПОДЪПИСАЪЕ СЪЕ THEODOR ЗАВЪАЛИЦЪ МОЦЪУЛСКИ.

Книга городская оверучная записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; мистъ 212.

LXI.

Жалоба дворянина Іосифа Барановскаго на дворянъ: Богдана, Кирила и Семена Барановскихъ о томъ, что они преслѣдовали постоянно истца: прежде они нанесли сильныя побои какъ ему, такъ и его женѣ; потомъ указали казакамъ, спрятанный имъ запасъ хлѣба, козаки разграбили этотъ хлѣбъ и тѣмъ довели истца до нищеты; наконецъ они составили несправедливый приговоръ купнаго суда, и вписали въ немъ имена людей не бывшихъ на купь, собирали потомъ прибавочныя подписи и, угостивъ купниковъ, помѣстили въ приговорѣ вымышленное обстоятельство: якобы Іосифъ Барановскій сознался въ покражѣ меду изъ одиннадцати бортей. Жалоба подтверждается свидѣтельствомъ вознаго, присутствовавшаго на купь. 1683. Іюля 3.

Рову тысяча шестсотъ "восмдесятъ третего, месеца іюлія третего дня.

На ураде вгродскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Левковскимъ, наместникомъ вгродскимъ подстароства овруцкого и книгами нынешними, вгродскимъ, овруцкими *personaliter stanawszy urodzony pan Iosiph Baranowski, swym i urodzoney paniej Owdotiey Niewmiryckiego Baranowskiey, małżaki swey, imieniem, przychylając się we wszystkim do widendy swej, przeciwko osobom niżej mianowanym w gródzie owruckim, w roku ninejszym, tysiąc sześćset osmdziesiąt trzecim, miesiąca marca trzydziestego pierwszego dnia zanesionej, a to jako skoro powziął wiadomość o niesłusznym, nieprawnym i potwornie napisanym dekrecie kupnym, w roku przeszłym, tysiąc sześćset osmdziesiąt wtórym, miesiąca nowembra szostego dnia do akt podanym,*

jakoby o podarcie pszczoł sposobem, w tym że dekrete mianowanym, solenniter i gravi cum querella świadczył się i tę zanosił protestationem przeciwko urodzonym panom: Bohdanowi, ojcu, jako motorowi i rozkazującemu, Kirykowi, synowi, Semenowi Wdowiczenkowi, zięciowi, Baranowskim, wołą i rozkazanie ojca swego pełniącym, o to i w ten sposób, iż przerweczeni panowie Baranowscy, zawziąwszy z dawnych czasów zły i nieprzystojny umysł, prócz tego sposobów szukając, jakoby protestujących o zgubę zdrowia i dyminuacją substantiej, a przytym i do zelżywości i zmazania honoru szlacheckiego przywieść mogli, najprzód, w roku przeszłym, tysiąc sześć set siedmdziesiąt piątym, miesiąca nowembra ośmnastego dnia, gdy protestujące, nic nikomu nie będąc winni, do tego pokojem prawa pospolitego obwarowani, a będąc zaproszeni w tejże wsi Hoszowie na ucztę, to jest na akt weselny w dom urodzonych panów Olichwira i Bazylego Baranowskich, i ztamtąd po konwersatjej sąsiedzkiej do domu swego spokojnie, nic na siebie złego nie spodziewając się, oboje do siebie powracali, i szli mimo dworu jednego z obwinionych, pana Semena Baranowskiego, pomieniony pan Baranowski, z informatiej i rozkazania ojca swego, dobrze się na to przygotowawszy, i przybrawszy do siebie Piotra Kobernickiego, mieszczanina owruckiego, na pomoc z kijem wielkim, a sam z rusznicą w miejscu skrytem zasiadłszy, gdy protestujące obwinionego, nic w rękę nie mając, pomijali, sam z samopała do protestanta strzelać począł i, razy trzy kurek podnosząc, zpuszczał, lecz za osobliwą providentią Boską, gdy na panewce nie spalił, krzyknął na żonę swoją: «daj mi piesznię», wtedy gdy mu żona piesznią podała, a Kobernicki z kijem, bez dania żadnej najunniejszej przez protestujących przyczyny, wypadając z domu swego, słowami uszczypliwemi, horowi szlacheckiemu szkodzącemi lżył obojga i sromocił, przejąwszy na dobrowolnej drodze bezbronnego, tąż piesznią protestującego ze wszystkich sił w łeb bez miłosierdzia uderzył, od ktorego razu, gdy krwią będąc oblany, na ziemię upadł, tamże z pomocnikiem swym leżącemu i ogłuszonego po grzbiecie, po nogach i po wszystkiem ciele tejże piesznie drzewem, a Kobernicki kijem, bili, tłukli, tak, aby na śmierć zabić mogli; tandem, gdy żona protestującego, gwałtu zawoławszy na ludzi, aby ratunku dodali, chroniąc męża swego, aby na śmierć nie

zabili, padła na nim, tedy bez wszelkiego respektu tym że orężem i samą protestującą tyrańsko bić poczęli, głowę we trzech miejscach szkaradnie rozkrwawiwszy, i podwikę z głowy zdarłszy, za włosy targając, po ziemi włóczyli, a coraz kijami po głowie i po wszystkim ciele oprimowali i gdyby nie ludzie, przypadłszy, odratowali, pewnieby na śmierć pozabijali i jak umarłych na tem miejscu, z dalszą odpowiedzią, na ostatek zdrowia protestujących, odeszli, których aż wozem do domu z tego miejsca wyszukano, od którego to takowego zbitia i ztluczenia tyrańskiego i niemiłosiernego na śmiertelnej pościeli oboje leżąc przez czas długi, mało panu Bogu ducha nie pooddawali; tym się nie ukontentowawszy, roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt ósmego, gdy protestans, obawiając się trwóg przed nieprzyjacielem, zboża swego własnego w ziemię zakopawszy, przed obwinionemi, jako przed sąsiadami swymi nic się nie wystrzegając i nie tając, ośmaczek miary norzynskiej dziesięć żyta, które natenczas było ośmaczka po złotych pięć, zchowwał był, a po tym czasie prędko zezwali na seym, jegomości pana Łączyńskiego, półkownika jego królewskiej mości kozacy, w służbie Rzeczypospolitej zostający, na wytnienie w Hoszowie postojem byli, w ten czas pan Bohdan Baranowski z synem swym Kiryłłem tę jamę ze zbożem kozakom ukazali umyślnie, aby z głodu samych protestujących i dziatki drobne pomorzyć, albo do żebraniny przywieść, jakoż i tak się stało, gdy protestujące, za daniem znać ze wsi Niemieryckich, dawszy znać o śmierci rodzica protestantki, oboje na pogrzeb z domu swego odjechali, dla oddania ostatniej usługi ciału zmarłemu ojca swego, do wsi Niewmiryckich, te zboże tym kozakom, w Hoszowie stojącym, obwinieni w zimie, w święta Bożego narodzenia świąt ruskich, wykopać kazali i sami wybierać dopomagali i do domu swego, wespół z kozakami nosili i z niemi to pożyli, a protestantes i to pod czas wielkiej drogości, chleba na potem dobywając i drogo kupując, ze wszystkiej prawie odzieży wyfantować się musieli, na ostatek i bydełko pożywszy, na przednówku żebrzeć musieli, co wszystko, gdy protestantes dla ubóstwa wielkiego, że prawie nie było czym, i to w odległości miejsca, do sądów prawnie z obwinionemi począc, panu Bogu to poleciwszy, cierpliwie wszystko to znosić musieli, tylko ustawicznie tak sami, jako i przez ludzi różnych protestując się, słowy

jakoby o podarcie pszczoł sposobem, w tym że dekretem mianowanym, solenniter i gravi cum querella świadczył się i tę zanosił protestationem przeciwko urodzonym panom: Bohdanowi, ojcu, jako motorowi i rozkazującemu, Kirykowi, synowi, Semenowi Wdowiczenkowi, zięciowi, Baranowskim, wolą i rozkazanie ojca swego pełniącym, o to i w ten sposób, iż przerweczeni panowie Baranowscy, zawziawszy z dawnych czasów zły i nieprzystojny umysł, prócz tego sposobów szukając, jakoby protestujących o zgubę zdrowia i dyminucją substantiej, a przytym i do zelżywości i zmazania honoru szlacheckiego przywieść mogli, najprzód, w roku przeszłym, tysiąc sześć set siedmdziesiąt piątym, miesiąca nowembra ośmnastego dnia, gdy protestujące, nic nikomu nie będąc winni, do tego pokojem prawa pospolitego obwarowani, a będąc zaproszeni w tejsze wsi Hoszowie na ucztę, to jest na akt weselny w dom urodzonych panów Olichwira i Bazylego Baranowskich, i ztamtąd po konwersatjej sąsiedzkiej do domu swego spokojnie, nic na siebie złego nie spodziewając się, oboje do siebie powracali, i szli mimo dworu jednego z obwinionych, pana Semena Baranowskiego, pomieniony pan Baranowski, z informatiej i rozkazania ojca swego, dobrze się na to przygotowawszy, i przybrawszy do siebie Piotra Kobernickiego, mieszczanina owruckiego, na pomoc z kijem wielkim, a sam z rusznicą w miejscu skrytem zasiadłszy, gdy protestujące obwinionego, nic w rękę nie mając, pomijali, sam z samopała do protestanta strzelać począł i, razy trzy kurek podnosząc, zpuszczał, lecz za osobliwą providentją Boską, gdy na panewce nie spalił, krzyknął na żonę swoją: «daj mi piesznię», wtedy gdy mu żona piesznię podała, a Kobernicki z kijem, bez dania żadnej najnniejszej przez protestujących przyczyny, wypadając z domu swego, słowami uszczypliwemi, horowi szlacheckiemu szkodzącemi lżył obojga i sromocił, przejąwszy na dobrowolnej drodze bezbronnego, tąż piesznią protestującego ze wszystkich sił w łeb bez miłosierdzia uderzył, od ktorego razu, gdy krwią będąc obłany, na ziemię upadł, tamże z pomocnikiem swym leżącego i ogłuszonego po grzbiecie, po nogach i po wszystkim ciele tejsze piesznie drzewem, a Kobernicki kijem, bili, tłukli, tak, aby na śmierć zabić mogli; tandem, gdy żona protestującego, gwałtu zawoławszy na ludzi, aby ratunku dodali, chroniąc męża swego, aby na śmierć nie

zabili, padła na nim, tedy bez wszelkiego respektu tym że orężem i samą protestującą tyrańsko bić poczęli, głowę we trzech miejscach szkaradnie rozkrwawiwszy, i podwikę z głowy zdarłszy, za włosy targając, po ziemi włóczyli, a coraz kijami po głowie i po wszystkim ciele oprimowali i gdyby nie ludzie, przypadłszy, odratowali, pewnieby na śmierć pozabijali i jak umarłych na tem miejscu, z dalszą odpowiedzią na ostatek zdrowia protestujących, odeszli, których aż wozem do domu z tego miejsca wyszukano, od którego to takowego zbitia i ztluczenia tyrańskiego i niemiłosiernego na śmiertelnej pościeli oboje leżąc przez czas długi, mało panu Bogu ducha nie pooddawali; tym się nie ukontentowawszy, roku tysiąc sześćset siedmdziesiąt ósmego, gdy protestans, obawiając się trwóg przed nieprzyjacielem, zboża swego własnego w ziemię zakopawszy, przed obwinionemi, jako przed sąsiadami swymi nic się nie wystrzegając i nie tając, ośmaczek miary norzynskiej dziesięć żyta, które natenczas było ośmaczka po złotych pięć, zchowwał był, a po tym czasie prędko zezwali na seym, jegomości pana Łączyńskiego, półkownika jego królewskiej mości kozacy, w służbie rzeczypospolitej zostający, na wytnienie w Hoszowie postojem byli, w ten czas pan Bohdan Baranowski z synem swym Kiryłłem tę jamę ze zbożem kozakom ukazali umyślnie, aby z głodu samych protestujących i dziatki drobne pomorzyć, albo do żebraniny przywieść, jakoż i tak się stało, gdy protestujące, za daniem znać ze wsi Niemieryckich, dawszy znać o śmierci rodzica protestantki, oboje na pogrzeb z domu swego odjechali, dla oddania ostatniej usługi ciału zmarłemu ojca swego, do wsi Niewmiryckich, te zboże tym kozakom, w Hoszowie stojącym, obwinieni w zimie, w święta Bożego narodzenia świąt ruskich, wykopać kazali i sami wybierać dopomagali i do domu swego, wespół z kozakami nosili i z niemi to pożyli, a protestantes i to pod czas wielkiej drogości, chleba na potem dobywając i drogo kupując, ze wszystkiej prawie odzieży wyfantować się musieli, na ostatek i bydełko pozbywszy, na przednówku żebrzeć musieli, co wszystko, gdy protestantes dla ubóstwa wielkiego, że prawie nie było czym, i to w odległości miejsca, do sądów prawnie z obwinionemi począć, panu Bogu to poleciwszy, cierpliwie wszystko to znosić musieli, tylko ustawicznie tak sami, jako i przez ludzi różnych protestując się, słowy

Łagodnemi obwinionych upraszali, aby, respektując na Boga, nagrodę choć niezupełną za zbroje uczynili, także za ból i rany według miłosierdzia ukontentowali, którzy quidem, tylko w rzeczy chcąc protestantów ugadzać, czas ugody i ukontentowania coraz zwłócząc, rok od roku, tydzień od tygodnia odkładając, a protestantów do szkody, zaciąganiem przyjaciół przywodząc, i do complantiey w rzeczy nie przystępując, a obłudnie i do tego czasu żyjąc, miasto ugody, gdy w roku przeszłym, tysiąc sześćset ośmdziesiąt wtorym, zpotwarzywszy urodzonego pana Jhnata Niewmiryckiego, ratione wydarcia pszczoł, niesłuszną kupę zbierają, ponieważ teu pan Niewmirycki nie tań, na trzecią niepotrzebną kupę, sprosiwszy w dóm swój pomienieni obwinieni ludzi sobie życzliwych, protestantowi zaś niechętnych, jako to: zięciów, swatów, szwagrów, krewnych swych, i uczestowawszy onych przy ochocie swojej i hojnie ukontentowawszy, a niektórych i udarowawszy, mianowicie urodzonych panów: Nikona, Дмитра i Semena Moszkowskich, uczeiwego Iacka Kuprianenka, mieszczanina owruckiego, i pracowitych; Iwana i Stephana Deme-szezenków z sioła Chwośni, Huryna i Artema z Potapowicz, poddanych zastawnych urodzonych ichmosciów panów Pruszyńskich i Kuźmę, wójta Skorodenskiego, i tak z onemi w domu swym na zabranie honoru i uczeiwego imienia, w dzień święty niedzielny, na fest świętego Franciszka, do żadnych sądów nie należny, dobrze się naradziwszy, dekret (o którym się protestans czasu niedawnego w xięgach grodzkich dowiedział i przejrzał) kupny, pod datą jakoby w Horszowie, lecz samą istotą za granicą, niesłuszny i nieprawny i niezgodny, przeciwko wyraźnemu prawu pospolitemu, już w niedziel kilka po terminie, napisać kazali i nie tylko to w ten dekret niesłuszny wpisać kazali, czego nigdy in rerum natura nie było, i tych propositiey na terminie samym nie wnoszono i nie sądzono, jakoby urodzony pan Iesiph Baranowski do wydarcia jedenastu pszczoł pana Semena Baranowskiego przyznać się miał, i tę szkodę jakoby na tym że terminie płacić kazano, ale i tych ludzi za kupników i sędziów popisano, mianowicie: Matwija i Jurka Haszunca, ze wsi Bondarów, poddanych z majątnosci urodzonego jego mości pana Zabokryckiego, podczaszego wiłkomirskiego, którzy na tej kupie trzeciej nie byli i tego nigdy nie słyszeli, nie tylko, żeby sędziami być mieli, nawet i

szlachetnego Iana Dedowicza, woźnego generała województwa Kijowskiego, jakoby to miał sędzić i słyszeć, za kupnika niesłusznie włożono, do tego o podpis ręki urodzonego imię pana Andrzeja Redczyca, który także oszewiście na żadnej kupie nie był, i żadnej rzeczy przed tem nie słyszał, i nie na gruncie Hoszowskim, ale także w niedziel kilka, podpisać uprosili, a na protestantów dalej tę difidację i odpowiedzi na zdrowie czynili i czynić nie przestają, co iż tak, a nie inaczej się działo, attestatami prawnymi, albo inquisitioną, przed każdym sądem protestantes przy tymże woźnym dowiesć gotowi, przez co obwinieni, jako przed tym do niezdrówia i do ruiny prawie wszystkiej substantiej protestantów przywiedli i przyprawili, także prawę Boskie i popospolity pokój sąsiedzki wzruszywszy, securitatem publicam wiołarunt, a zatem i winy, surowie pro qualitate facti opisane, na osoby i dobra swoje libero zaciągnęli i do szkód nie małych, których sobie protestantes na sześć set złotych polskich liczyć mianują, przywiedli i przyprawili; o co wszystko protestantes, że dla takowych odpowiedzi i difidacji do tych czas na zdrowiu bezpieczni być nie mogą, także też o nieważność tego niesłusznego, nieprawego, niesprawnego dekretu iteratis vicibus przedemną, urzędem, protestując się i manifestując, in re sua jure agere z obwinionemi ofiarowali, salvam sibi zostawiwszy meliorandi aut augendi vel diminuendi atque judicialiter deklarowali tej protestacji facultatem; et in continenti stawik woźnego generała województwa kijowskiego, szlachetnego Iana Dedowicza, który w moc wiernej, prawdziwej, skutecznej relacji swojej, zeznał temi słowy: iż on, na affectacją urodzonego pana Iosipha Baranowskiego, w siele Hoszowie, jako roku przeszłego, tysiąc sześćset siedmdziesiąt piątego, dnia dziewiętnastego miesiąca nowembra, gdy urodzony pan Iosiph Baranowski, także i sama pani Baranowska, jako się w protestacji wyżej pomieniło, bywszy w domu ich, przy szlachcie, urodzonych panach: Olichwierze i Bazylim Baranowskich, widział onych zbitych, złuczonych, zranionych i zkrwawionych, na śmiertelnej pościeli leżących, po głowach, po plecach, po grzbiecie, po rękę i po nogach; ran i zliczyć trudno było, jako się wyżej w protestacji pomieniło, także i roku przeszłego, tysiąc sześć set osmdziesiąt wtórego, dnia czwartego oktobra i na dzień niedzielny, na fest świętego Francisz-

ka, przy różnych ludziach znacznych, tak szlachcie, urodzonych ichmościach panach: Stefanie, Ianie i Heliaszu Niewmieryckich i innych ludziach, wiary godnych, z prostego narodu, był na kupie trzeciej, ostatniej, we wsi Hoszowie, przed dworem urodzonych panów: Bohdana, ojca, i Kiriłła, syna, Baranowskich niesłusznie zebranej, na której pilnie się przysłuchiwał, kto jakie ratie i pretensije swoje wnosił, lecz, żeby urodzony pan Iesiph Baranowski do jedenastu pszczoł pana Semena Baranowskiego podarcia przyznać się miał, tego nie słyszał i nie było, gdyż tej propositiej i nie wnoszono na kupie żadnej i dekretu żadnego w Hoszowie kupnego nie pisano, jakże i to, że pan Andrzej Redczyc na żadnej kupie nie był, pogotowiu i Matwiej z Jurkiem Haszuncem, Bądarowcy, z majątności jegomości pana podczaszego wiłkomirskiego na tej kupie ostatniej nie byli, i, kiedy ten dekret kupny pisano, nie wie, i nie widział, i nie słyszał, i nie był przy pisaniu tego dekretu, które to pierwiej zbiecie niemiłosierdne, a teraz świeżo niesłuszne pisanie dekretu kupnego i zpotwarzonego pan Baranowski mienił być z informatiej i instinctu panów Baranowskich, jako się wysz w protestatiej pomieniło, bez dania żadnej najmniejszej przyczyny, co wszystko pomieniony woźny, oświadczywszy się tąż szlachtą wyszmianowaną, z tamtąd uszedł i o tem przedemną, urzędem, zeznał tę swoją prawdziwą relatję, prosząc wespół z protestantem, aby to wszystko do akt niniejszych przyjęto i zapisano było; co i otrzymali. Na miejscu pana Iosifa Baranowskiego, stryiecznego swego i paniej małżaki jego, jako pisać nie umiających, podpisuje się Thomasz Baranowski.

Книга родская оvrуцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 196.

LXII.

Жалоба дворянина Ивана Волковского на дворянъ, Ивана и Якова Пашинскихъ о томъ, что еще отецъ ихъ Данилъ Пашинскій, собща съ козаками участвовалъ въ убіеніи и разореніи Оомы Волиовскаго, брата Ивана; что Иванъ и Яковъ Пашинскіе выгнали изъ церкви Ивана Волковского, похитили церковное имущество, присвоили себѣ сѣно, принадлежащее Волковскому и т. п. 1684 Генваря 27.

Року тисеча шесть сотъ осмдесятъ четвертого, мѣсяца Генваря двадцать сегого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости овруцкомъ, передомною, Демяномъ Суриномъ, писаремъ земскимъ киевскимъ, подстаростимъ вгородскимъ овруцкимъ и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими *comparens personaliter urodony* jego mość pan Jan Wołkowskij, swoim i urodzoney imci paniej Maryny Paszyńskiego Wołkowskiej, małzonki swojej, także Antoniego i Pawła Wołkowskich, synow swoich, imieniem, soleniter świadczył i protestował się na przeciwko urodzonym ich mościom panom: Janowi i Jakubowi Paszyńskim, braci rodzoney, jako na dom Boży, we wsi Paszynach, majątności protestantow, będący, z strzelbą ognistą i innym orężem nachodzącym, i miejsce święte, nie według żywota i krwi chrześciańskiej, ale po nieprzyjacielsku, gwałcącym i ten dom Bozki rabującym i krzyż święty, z cerkwi Bożej zdiawszy, łamającym i potrzeby swoje domowe z krzyża świętego, na którym męka Boga, w Troycy świętej jedynego, stwórzyciela nieba i ziemie, odrysowana była, robiącym, *substantią protestantium* dziennym i noc-

nym sposobem zabierającym i na pożytek swoy obracającym, w ten sposób i o to: iż jeszcze w roku tysiąc sześćset czterdziestym osmym, miesiąca Decembra ósmnastego dnia, rodzic obżałowanych, zeszy urodzony jego mość pan Daniel Paszyński, zniossy się z kozakami i rebelizantami korony polskiej, od których bydła sztuk kilkanaście wziowszy, mając snać gniew i rankor na zeszęgo urodzonego pana Thomasza Wołkowskiego, brata rodzzonego protestantium, ktorego udawszy przed temiż kozakami, tak sum pieniędzy, jako fant bogatym; ktorzy kozący, wierząc słowu jego, kilkanaście dni na zdrowie niebozczykowskie czyhali i, żadnym sposobem złapać nie mogąc, tedy sam imć pan Daniel Paszyński, rodzic obżałowanych, z inszą bracią swoją, przepomniawszy boiaźni Bożkiej, miłości braterskiej i krwie krześciańskiej, za kilkanascie sztuk bydła, niebozczyka Thomasza Wołkowskiego, brata rodzzonego protestantis, za szostą granicę od Paszyn, we wsi Czopowiczach, złapawszy, na śmierć i morderstwo, haniebnie związawszy, bez mil cztery do wsi Paszyn przyprowadził, i w ręce kozakom oddał, ktorzy kozacy, niebozczykowi okrutne morderstwo i męki zadawszy, śmiercią haniebną umorzyli i dworow trzy tegoż niebozczyka, brata protestantis, we wsi Paszynach będące, funditus spalili; jakoż bowiem i terazniejsi obżałowani, naśladowując progressa i żywot rodzica swego, zawziawszy snać stąd do protestantow rankor, że gdy w roku blisko przeszłym, tysiąc sześćset ósmdziesiąt trzecim, na święto ruskie świętego Semena, kupcy z Wołynia do Narodycz bez wieś protestantis, Paszyny, szli, tedy obżałowani, niewiedzieć dla jakiej przyczyzny, pomienionych kupcow na dobrowolney drodze i mście protestantow przeciwwszy, zabijać poczeli, mianowicie jego mość pan Jakub Paszyński nożem jednego z nich w garło pchnął, i gdyby ten kupiec na bok nie uchylił się, pewnieby o śmierć zdrowia jego przywiódł, ale nos na wylot temu kupcowi przebił; który kupcy okrzyk i gwałt wielki, wołając ratunku, uczynili; na który gwałt protestant przyszedszy, obżałowanym perswadować począł, żeby ludzi niewinnych na gruncie protestantis nie zabiali; który obżałowani, miasto pohamowania się, protestanta verbis laesivis, honorowi protestantis szkodzącemi, złaiawszy, odpowiedź publiczną na zdrowie protestantow uczynili, jakoż bowiem w przedkim czasie, dosyć czy-

niąc submissiej swojej, tegoż dnia wysz mianowanego, na świętego Semena, święto ruskie, gdy protestant z pomienionemi dziećmi swemi do cerkwi dla nabożeństwa przyszedł, tedy obżalowani, maną armata z strzelbą ognistą, przepomniawszy boiaźni Bożej i sakramentow świętych, na pomienioną cerkiew naszedłszy i protestanta, nie dawszy nabożeństwa wysłuchać, z domu Bożego wygnali i za protestantem z gołemi szablami, jako za nieprzyacielem gonili i, gdyby protestant, unosząc zdrowie swoje, nie uciekł, pewnieby o śmierć onego zdrowie przywiedli, w której cerkwi żelaza różne cerkiewne pobrali: mianowicie krzyż z tejże cerkwi, na którym męka Chrystusa pana odrysowana była, zdjęwszy i ony połamawszy, żelaza do sochy i rydle porobili i na pożytek swój obrocili; i tym się niekątentuiąc, roku terazniejszego, tysiąc sześćset ósmdziesiąt czwartego, miesiąca Januari dnia wtorego, gdy protestans sarnę dziką z lasa, zabiwszy, prowadził ku domowi swemu, tedy ich mość obżalowani, protestanta przeiąwszy na dobrowolnej drodze, tę sarnę odjęli i protestanta słowami nieuczciwemi, nic sobie niewinnego, złąjali, a gdy protestant, używszy przyziaciół i z wysz mianowaną jej mością panią małżanką swoją, do obżalowanych posłał, perswadiąc ich mościom, aby poprzestali swoich złych zamysłów i sarnę protestantom wrocili, tedy ich mość małżankę protestantis słowami nieuczciwemi, uszom szlacheckim słuchać nieprzystojnemi, zelżyli, zesromocili i psami ze dworu wyszczwali, a i tym się niekątentuiąc, tegoż roku terazniejszego, tysiąc sześć set ósmdziesiąt czwartego, miesiąca Januari piątego dnia, w nocy, z wozami podiachawszy, siana styrtę na uroczysku, nazwanym Pólohawczym, zabrali wozow dwadziestcia, każdy woz rachując po złotych trzy: a i tym się nie ukątentowawszy, tegoż roku terazniejszego, tysiąc sześć set ósmdziesiąt czwartego, miesiąca tegoż wysz mianowanego, to iest Januarii, chcąc właśnie ze wszystkiej substantiej protestantow wyzuć, drugą styrtę nad rzeczką Woreniówką, na granicy z ich mościami panami Beshami stojącą, nocnym sposobem, sam jego mość pan Jan Paszyński, z wozami i czeladzią swoją podiachawszy, zabral i do domu swego zaprowadziwszy, po ostatek już przyjechał był; także wysz mianowani panowie: Anton i Paweł Wołkowscy, synowie protestantis, nad pomienionym sianem swoim w bocy zastawszy po-

mienionego obżałowanego, jego mość pana Jana Paszyńskiego, jako wuia swego, perswadować onemu, jako wuiowi swemu pozęli, żeby poprzestał postempkow złodziejskich, szlachcicowi nieprzystojnych, tedy obżałowany, zaraz dobywszy szabli, chcąc żeby i lica żadnego nie było, na pomienionych panow Wołkowskich siec począł, i, gdyby synowie protestantis, za providentią Bozką w las nie uchronili się, pewnieby o śmierć zdrowia onych przyprowadził i ieszcze z dalszemi odpowiedziami, na zdrowie protestantow uczynionemi, precz odiechał, dla których odpowiedzi protestantes zdrowia swego nie są bezpieczni, przez co obżałowani w winy prawne, w prawie pospolitym opisane, wpadli i do szkod protestanta na trzy tysiące złotych polskich przywiedli i przyprawili. O co wszystko offertur se protestans z obżałowanemi o to prawnie czynić nie zaniechać, zostawisz sobie salwam meliorationem tej terazniejszej protestatiej swojej, albo uczynienia inszej szyrszej, lubo tejże przez pozew poprawienia; a na dowod tego wszystkiego, stawil woźnego generała woiewodstwa kijowskiego i innych, szlachetnego Jana Kozuchowskiego, który, w moc prawdziwej relatiej swojej, jawnie i dobrowolnie zeznał; iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześć set osmdziesiąt czwartego, miesiąca Ianuarii dziesiątego dnia, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi dobrych, szlachetnych panow: Jana Tatarskiego i Stephana Błotnickiego, za requisitią wysz wyrażonych protestantow, był we wsi Paszynach, majątnosci, sianożęciach protestantium, na uroczysku, nazwanym Połohowczym, będących, gdzie siano protestantow było, i nad rzeką Worosiówką i, tam będąc, widział padenki, (sic) gdzie siano protestantow stało, przez ich mościow panow Paszyńskich zabrane, sposobem, w protestaciy wyrażonym, i oinnych pretensjach do różnej szlachty, tam na ten czas będących, w protestatiej wyrażonych, że tak a nie inaczej było, jako jest w protestatiej położono, o czym prawdziwą relatią swoją czyni i zeznawa. I prosili, tak protestatiej protestans, jako i woźny swojej relatiej o przyjęcie i do xiąg zapisanie; co otrzymali. Imieniem imć pana Wołkowskiego, jako pisać nie umiejącego, za proźbą jego mości podpisałem się—Stephan Didkowski.

Книга городская оверуцкая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 398.

LXIII.

Жалоба дворянъ: Дмитрія Ивановича Левковскаго и Николая Ольшовскаго на дворянина Романа Даченка Левковскаго о томъ, что онъ многократно наносилъ оскорбленія, обиды и побои какъ имъ, такъ и нѣтъ семействамъ; особенно-же онъ обесчестилъ истцевъ публично, при собраніи многихъ шляхтичей изъ околичныхъ селъ, съѣхавшихся въ Левковичи на храмовой празникъ «Святаго Николая русскаго» 1884. Мая 20.

Року тысяча шестсотъ восемьдесятъ четвертого, месяца мая двадцатаго дня.

На ураде вгродскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Реміаномъ Суриномъ, писаремъ земскимъ кievскимъ, подстаростимъ вгродскимъ овруцкимъ и книгами нынешними, вгродскимъ, овруцкимъ *stanąwszy oczewisto urodzony pan Dimitr Iwanowicz Lewkowski, swym i urodzonych: paniey Heleny Niewmiryckiego Iwanowej Lewkowskiej, matki swej, tudzież i panów: Mikołaja i Tatiany Lewkowskiego Olszowskich, małżonków, szwagra i siostry swej rodzonej, imieniem, soleniter świadczył i załośnie protestował się przeciwko urodzonemu panu Romanowi Daczenkowi Lewkowskiemu, o to i w ten, opisany niżej, sposób: iż pomieniony pan Roman Lewkowski, zawziąwszy zdawna jakiś zły i nieprzystojny rankor i niechęć przeciwko protestującym i różnych czasów rozmaitych sposobów szukając od wielu lat i ustawicznie czyhając i odpowiedzi czyniąc przed ludźmi różnemi, aby protestujących pojedyнкiem zdrowia pozbawić i z substantiey wyzueć mógł, żadnej najmniejszej przyczyny i okazji do protestujących, jako do*

ludzi spokojnych, prawem i pokojem pospolitym obwarowanych, nikomu, a pogotowiu obżałowanemu, nic nie winnych, często gęsto słowami nie uczciwemi, honorowi szlacheckiemu szkodzącemi, łącząc i sromocąc, niepojednokrotnie protestantów, zasadzki czyniąc, także i publice na pojedynki prawem zakazane wyzywając, gdy protestujące wszystko to cierpliwie na sobie znosili, i słowy łagodnemi, aby od takowych swych zajątrzonych i złośliwych humorów poprzestać mógł, sami i przez przyjaciół swych upraszali, przerzeczony obżałowany, pan Roman Lewkowski, miasto tego, żeby się od przedsięwzięcia swego pohamował, w roku przeszłym, tysiąc sześćset osmdziesiąt trzecim, miesiąca nawembra osmnastego dnia, przybrawszy sobie serca i fantaziej chmielnej, a wruszając pokój pospolity sąsiedzki i miłość bliźniego, umyślnie z kołem wielkim, alias drągiem, i siekierę mając za pasem, naszedłszy na dóm własny protestantów, gdzie pan Olszewski mieszka, wprzód także słowami nie uczciwemi pana Olszewskiego i małżankę jego lżyć i sromocić obżałowany począł, przed którym gdy pan Olszewski, szukając pokoju, a uchodząc naprasnej i bezpotrzebnej zwały, tylnemi wrotami z domu do sadu ustąpił, nie spodziewając się, aby coś gorszego żonę jego, panią Olszewską, łą białogłową spokojną i cnotliwą szlachciankę potkać mogło, tamże, gdy już nie zastał gospodarza, wyłamawszy drzwi do sieni, samą panią Olszewską hańbić sprośnię (których słów na tym miejscu dla wstydu pisać się nie godzi) począł, która gdy się wypraszała słowy łagodnemi, aby od tego złego rankoru supersełował, obżałowany, przepomniawszy bojaźni Boskiej i srogości prawa pospolitego, obces do niewiasty bezbronnej rzuciwszy się, ona pięściami, stusami bić i tłuc począł, a potem, obaliwszy na ziemię i podwikę z głowy zerwawszy, za włosy po ziemi włożył i targał, a nie tylko pięściami, ale i nogami, nościami i kolanami bijąc i mordując, i okrwawiwszy, włosy wyrwawszy, wpół zaumarłą na ziemi porzuciwszy, z tymże złym affektem i z zapalczywością, porwawszy znowu tenże kół, alias drąg, umyślnie na to przygotowany, wpadłszy do winnicy protestującego, spodziewając się tam zastać samego pana Olszewskiego, i chcąc pono onego na śmierć zabić i siekierą zarębać, po winnicy szukał, a gdy nie znalazł samego, tamże parobka jego, na imię Iakowa, tym kołem, albo raczej drągiem,

raz) kilka uderzawszy, w powietrze obłóżywszy i pobarwawiasy, kotły, mury, czapki, trubfice, beczki z wódkami, kanwie i inasze porządki i naczyńia winniczne pobit, potłukł, pogruchotał i siekiera porębał i gdyby ludzie sąsiedzi, gdy sama pani Olszewska gwałta wołać poczęła, nie odratowali, pewnoby i tego czeladnika i samą panią Olszewską na śmierć pozabijał, i takową zrobiwszy nieprzystojań robotkę, z dalazą odpowiedzią na zdrówie samego pana Olszewskiego odezwał, mówiąc te słowa: «że kiedybym zattał takiego owakiego syna, tego Olszewskiego, tobym go pewnie nieżywił». Co wszystko protestujące cierpliwie znosząc, oczekiwali po obżakawanym upamiętania i sami szukali do pokoja i zgody sposobu, lecz obżakowany, nie tylko nie ukontentowawszy się tym swym takowym pierwszym zadatkiem, ale i dalej żał do żalu przydając i coraz gorszemi oppressiami i kontemptami częstując, i w roku terazniejszym, tysiąc sześćset ósmdziesiąt czwartym, miesiąca maja dziewiętnastego dnia, podczas uroczystości prazdnika we wsi Lewkowiczach, na świętego Mikołaja Ruskiego, gdzie z okolicznych wsi ludzie dla nabożeństwa pochodzili się byli i między sąsiady, dla wytchnienia, konwersacyją swoją mieli, na większy wstyd, hańbę i zmażę domn protestantis, jako znowu obłóżywszy głowę chmielem, i przechdzając się po ulicy przed domem protestanta, wykrzykał i wyzywał pana Olszewskiego mówiąc: «wychodź sam taki owaki synu»; lecz pan Olszewski, nie przeciwiąc się człowiekowi zapamiętałemu, znowu uchronić się przed naprasznikiem musiał; tamże, gdy już zemścić się nie mógł na panu Olszewskim, zdybawszy przed wroty synaczka pana Olszewskiego, Iasia, w leciech siedmiu, tego pomienionego chłopczyka na ulicy, z inszemi dziećmi szlacheckimi zabawiającego się, kanczukiem szkaradnie zbił, zkrwawił i oko prawę kanczukiem wyciął; na które Bóg to wie, czy będzie widział, gdyż na ten czas bardzo tak szkaradnie zapuchłe, że nie można rozeznać, jeśli zrzenica nie wypadła; na ten czas, gdy matka protestantis, pani Helena Lewkowska, a babka dziecięcia ztyranizowanego, uzaliwszy się wnuczka swego, tak bardzo bez miłosierdzia kanczukiem bezwinnie zkatowanego, wypadła dla ratunku z płaczem gorzkim, upraszając, aby się zlitował, a na śmierć nie zabijał dziecięcia niewinnego, tamże i panią Lewkowską, matkę protestantis, w leciech podeszłych, ztarmusowawszy, nie odmien-

nemni słowy karczemnemi zdishonorowawszy, zelżywszy, na sławie uczciwej szczypiąc i sromocąc publice, z dalszemi odpowiedziami i na protestanta terazniejszego i na pana Olszewskiego odszedł. przez który takowy swój postępek nieprzystojny, wysz przerwczony obżałowany, pokoj pospolity sąsiedzki zgwałcił i winy prawne, w konstitutiach i statutach o tem surowo opisane, na zdrowie, dobra i osobę swoją zaciągnął, a protestantów do szkód niemałych, których sobie na złotych sześć set być mianują, przywiódł i przyprawił, o có wszystko, iak się wysz pomieniło, terazniejszy protestans, swym i imieniem matki, szwagra i siostry swych, przeciwko obżałowanemu iterum atque iterum świadczy i protestuje się, ofiarując się o to wszystko w sądzie należnym prawnie czynić, zostawiwszy jednak salwę do meliorowania tej terazniejszej protestacyjej, lubo też uczynienia inszej szyrszej, albo tejeż pozwem poprawienie i rozszerzenie, in quantum by tego potrzeba prawna ukazywała, a na dowód tego wszystkiego stawił woznego generała wojewodztwa kijowskiego, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, który w moc wiernej prawdziwej i skutecznej relaciy swojej, zeznał temi słowy: iż on roku przeszłego, tysiąc sześćset osmdziesiąt trzeciego, miesiąca nowembra dwudziestego dnia, za affektacją wyż przerwczonych protestantów, a za przydaniem mojem urzędowem, mając przy sobie stronę szlachty i ludzi dobrych, urodzonych panów: Iana Nahorenskiego i Bazylego Dąbrowskiego, był we wsi Lewkowiczach, w wojewodztwie kijowskiem, a powiecie owruckim leżącej, w domu wysz mianowanych protestujących, gdzie widział panią Tatianę Olszewską, chorą, spuchłą, siną, na śmiertelnej pościeli leżącą, zkrwawioną, na której co znaczniejszych razów kolanami i noścami bitych, na bokach, na grzbiecie i na plecach ran siedmnaście i twarz siną, spuchłą, pięściami popodbijaną, i garść dużą włosów z głowy wyrwanych, tamże i parobka, na imie Iakowa, widział także bardzo chorego, zbitego drągiem i zkrwawionego, na którym na plecach i na grzbiecie co znaczniejszych ran sześć bitych, spuchłych, krwią ociekłych, w tymże domu w winnicy widział kotły, rury, czapki, krągi, trubnice, beczki, konwie i insze naczynia i posudki winniczne potłuczone, pogruchotane i posieczone. A zaś roku terazniejszego, tysiąc sześćset osmdziesiąt czwartego, miesiąca maja dwudziestego dnia, w tymże

domu, widział synaczka pana Mikołaja Olszewskiego, na imię Iana, w latach siedmiu, chorego bardzo, kanczukiem tyrańsko i niemiłosiernie zbitego i zsięzonego, na którym znaków kanczukowych co znaczniejszych piętnaście i oko bardzo zapuchłe, kanczukiem wybite, na które, pan Bug wie, jeżeli będzie widział, bo zrenicy za puchling wielką nie znać, jako się wysz w protestaczej pomieniło, co wszystko protestantes mionili być stałe i rany zadane od pana Romana Daczenka Lewkowskiego, czasów i sposobem w protestaczej mianowanemi, tedy on, woźny, co widział i słyszał, to wszystko szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąd odszedł i o tym tę swoją prawdziwą przedemną, urzędem, czyni i zeznawa relacją, prosząc wspólnie z protestantem, aby tak protestacja, jako i relacja do akt niniejszych grodzkich owruckich przyjęte i zapisane były; co i otrzymał. Imieniem panów: Heleny i Dumitra Lewkowskich i panów Olszewskich, małżonków, jako pisać nieumiejących, za prośbą na miejscu ich podpisuje się Tomasz Baranowski m. propria.

Книга городская оvruckая записовая и поточная, № 3211, годъ 1683—1684; листъ 519.

LXIV.

Жалоба дворянина Павла Каменскаго на дворянина Савву Сергiенка Ущоловскаго о томъ, что онъ, встрѣтившись съ сыномъ юнца, Михаиломъ Каменскимъ въ церкви, въ селѣ Чоповичахъ, куда съѣхались многіе околичныя шляхтичи на праздникъ св. Троицы, сначала оскорбилъ его въ церкви, а потомъ, находясь вмѣстѣ въ гостяхъ у Самуила Чоповскаго, и стрѣляя будтобы въ цѣль, убилъ его выстрѣломъ изъ ружья. — 1685. Юля 22.

Рокъ твсеча шестьсотъ осмдесятъ пятого, месеца Юня двадцать второго дни.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцкѣомъ, передомною, Явомъ Явубовскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства овруцкѣого і книгамы вннешними, вгородскими, овруцкими personaliter stanowszy urodzeni ich mość panowie: Paweł y Nastazya Kalenscy, małżonkowie, swym y urodzonego jego mości pana Jana Kalenskiego, solleniter z wielkim żalem y płaczem nieutulonym świadczyli y protestowali się przeciwko urodzonemu jego mości panu Sawie Serhienkowi Uszczapowskiemu, niezbożnego tyrańskiego uczynku y popełnionego excessu, niżej mianowanego, principałowi o to y w ten niżej opisany sposob: iż jego mość pan Uszczapowski, czy zdawna mający jakowys gniew y ran kor przeciwko urodzonemu panu Michałowi Kaleńskiemu, synowi terazniejszych protestujących się, czyli z subordynatiew oycy swego, jego mości pana Sergeia Uszczapowskiego, czyli też z czyiej inszey informatiew, na to ustawicznie czyhał y przez subordynowane osoby szpiegi miał, aby, gdziekolwiek (niebożczyka) Michała, syna protestantow, poscignawszy, s tego świata zgładzić mógł; jakoż samym uczynkiem wykonywając, dowiedziawszy się przez swych adhaerentow, że syn protestantow, urodzony Michał Kalenski, w roku terazniejszym, tysiąc sześćset osmdziesiąt piątym, miesiąca Iunii siedmnaśtego dnia, dla nabożenstwa podczas uroczyłości swiąt chwalebnych ritus graeci, zesłania Świętego Ducha y Trojcy Przenayświętszey, jechał do wsi Czopowicz, jako młodzieniec spokojny, prawem popolitym obwarowany, ni od kogo nic złego na siebie nie spodziewający się, w tychże Czopowiczach, po odprawionym nabożestwie dnia pierwszego, przy ochocie gospodarskiej przenocować musiał, przerzeczony principał, w tropy za niebożczykiem synem protestantium dotychże Czopowicz pod pokrywką nabożestwa prędko pospieszywszy, y tam bezprzestannie głowę sobie chmielem okładając, y po różnych domach syna protestantis szukał; a gdy dnia pierwszego niedzielnego nie mógł dokazać umysłu swego y przedsięwziętey impraesie dosyć uczynić, tedy y nazaiutrz, dnia poniedziałkowego, osmnastego praesentis, gdy była odprawowana processia, według obrzędow cerkiewnych, koło domu Bożego, tenże przerzeczony pryncypał, nie wytrzyziwszy się, a wydarszy z rąk miskę u panamarza, z święconą wodą trzymającego, przy czytaniu ewangeliey y

krópidło, tak niezwyčajnie pó oczach syna protestantis uderzył y oczy zasłepił, że za quadrans godziny ledwie przeżywał niebożczyk, y dalsze przechwałki uczynił takowe: «że wprędce nie wodą, ani kropidłem oczy tobie zapłusnę, ale czym inszym, tak, że na wieki nie przeżyrsz.» Co gdy syn protestujących cierpliwie, ile pod domem Bożym, przy nabożestwie; to na sobie zniosszy, panu Bogu to polecivszy; już się strzegł y chronił się, jako nieprzyziaciela swego, przez cały dzień obawiając się sam do domu wychylić stamtąd, aby go co w drodze jadącego nie potkało, y dla tego szczegulnie y z poniedziałku na wtorek musiał tamże, w Czopowiczach, niebożczyk przenocować y szukał remedium, aby mógł spokojnie do rodziców swoich zaiechać przy zdrowiu zupełnym, y oczekiwał, aż pan Uszczapowski do Uszczapow odjedzie y we wtorek tedy, to jest dnia dziewiętnastego, gdy syn protestujących, Michał Kalenski, w domu urodzonego pana Samuela Czopowskiego jeszcze z różnemi przyjacióły swemi miał conversatią, tamże, zoczywezy pan Uszczapowski niebożczyka syna protestantis, skoczył po rucznicę, y, na ucztę w tenże dom pana Samuela Czopowskiego nie proszony gość przyiechawszy z rucznicą nabita, wprzód do celu, mało co posiedziawszy, strzelać począł; takóž y coraz do celu nie chibiając, potężniejszy naboy (by na miedzwiędzia albo dzika:) w rurę nasadziwszy, między wielu ludzi, tam będących, w sieni, z kąta, jako: znou w rzeczy do celu wysoko namalowanego zmierzyszy, o kilka sążni w bok, tak do głowy urodzonego Michała Kalenskigo, syna protestantis, insperacie nakiewował y umiarkował, że nad uchem w głowę gdy potrafił, na tymże miejscu, bez wszelkiej dispositiey duchownej, panu Bogu ducha oddał, przy którym to takowym zmienacku; bez respectu na śmierć, zastrzeleniu urodzonego Michała Kalenskigo, tamże będący y urodzeni ich mość panowie: Jan Kalenski, Demian Chodakowski y Stefan Kulczycki, za pomocą inszych przytomnych różnych ludzi; in recenti, jako to wieratnego zaboycę przy ciele, już bez ducha będącym, brali y onym tak się potężnie bronili, że pana Stephana Kulczyckiego szablą w łeb ciął, a gdy szablę z rąk odebrano, do noża porwawszy się, urodzonego jego mości pana Demiana Chodakowskiego, chcący go przebić, y od tego gdy ludzie, tam będące, animowali y noż z rąk wydarli, znou do teyże rucz-

nie, już w ręku pana Jana Kalenskiego będącej, rzucił się, wydzierając, y z zajętrzonego serca ręce paqu Janowi Kalenskiemu nie po chrześcijańsku, kasaiać, wydierał, chcąc pono y tegoż pana Kalenskiego także zastrzelić; lecz, że za łaską wprzod Bożką, a przytym za pomocą y radą ludzi, tam będących, tego princypała zaboycę obwinionego przy tymże ciełe wzięwszy, do grodu tatecznego prowadzili y właśnie po drodze we wsj Kalenskich, na uciegu, do komory zdrowego, dawszy omemu ięść y pić, przez noc mnyisce naznaczyli, przereczony princypał, przybrawszy sobie rozum, a uchodząc karania srogiego za takie zaboystwo, w nocy z tej komory, w ktorey fundamentow głębokich nie było, fortelnie po pod sciana, wygroładził się, podjezka swego, szabli y rucznicę odbiejąwszy, pociął, co wszystko protestantes ich mościami bracia y sąsiady swemi okolicznymi oswiadczywszy, y tu do grodu ciało niebożczyka syna swego dla praesentathey przyprowadziwszy, iterum atque iterum żalōśnie y płaczliwie, jako y o wszystkie winy prawne, przez to podięte, protestuiąc się, ofiarowali się z obwinionym y innemi, iesliby się co na kogo iakowym documentem do informathey takowego niezbożnego, tyrańskiego zaboystwa wiadomość się zawzięła, prawnie czynić nie zaniechać, salvo iednak do melidrathey tej protestathey, nie tylko sobie samym, ale y kożdemu, komuby z prawa należało, in toto zostawiając, duboli teyże teraznieyszey pozwami poprawianie y rozszerzenie, a na dowod tego wszystkiego, ciż protestantes stawili tu, przedemną, unżadem, woźnego generała woiewodztw: Kijowskiego, Wołyńskiego, Bracławskiego y Czernihowskiego, szlachetnego Jana Mezkowskiego, ktory, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice, libere ac per expressum benevole recognovit, iż on, roku teraznieyszego, tysiąc sześć set osmdziesiąt piątego, miesiąca Junii dwudziestego dnia, z przydania mego urzędowego, a mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych panow: Jana Brzożowskiego y Stanisława Turkowskiego, ad affectationem urodzonych ich mościów panow, Pawła y Nastazyiey Kalenskich, małżonkow, był w domu ich mościów, we wsj Kalenskich, gdzie widział ciało urodzonego pana Michała Kalenskiego, zastrzelonego z rucznicę nie wiedzieć jakim sposobem y z jakowey okazji, przez pana Usaczapowskiego, skład tenże woźny przy comparentach y tu, do grodu

tatesznego przytechawszy, przy zabitym ciele, przedemną, urzędem,
 y przy szlachcie wyszmianowanej, odkrywszy trumnę powtornie
 ciało zastrzelonego niebożczyka pana Michała Kalenskiego oglądał;
 y widzał y ranę z rucznicie immediate podle ucha lewego prze-
 strzeloną, z ktorey ieszcze krew ciekła, od ktorego postrzału nie-
 bożczyk urodzony Michał Kalenski panu Bogu ducha bez wszelkiej
 y żadney dispozitiei duchowney oddał; a przy takowey obductiei
 tej tyrańskiej rany, praesentowali protestantes zabrane na uczynku
 goroncem z tym princypałem y rzeczy te: rucznicę ptaszą, gwinto-
 waną na sześć gwintow, z prochownicą małą, rogiem y kością sa-
 dzoną, bez prochu z kaletką y kulą iedną, na rzemiennym pasie
 wiszącą, szablę z braycarami żelaznemi, z krzyżem usarskim, żelaza
 bardzo błahego, bez kapturka, czapka karmazynowa zawoykowa
 zpołosowana, suknia błękitna stara, bardzo poszarpana, dziurawa,
 podiezek myszaty, szacowany na złotych trzydzieści monety sze-
 lagowey, co wszystko oraz z grodu protestantes przy ciele y wyre-
 czyli y urząd y kancelariją z wyręczeniem kwitnią; po którey pre-
 sentatiei y wyręczeniu, tenże wozny wyszwspomiany, z powinności
 urzędu swego woźnowskiego, jako iest zwyczaj w prawie pospoli-
 tym, wprzód tu, na grodzie, w zamku y przed zamkiem, a potym
 y na rynku, przy fraequentiei ich mościow panow obywatelow wo-
 iewodztwa kijowskiego, tu w grodzie dla spraw swych będących,
 tudzież y wielu mieszczan, ludzi zacnych, przysłuchających się y
 przypatrujących, głosem wyniosłym potrzykróć obwoływał y publi-
 kował, przywodząc wszystkim do wiadomości, iż ten urodzony pan
 Michał Kalenski, syn ich mościow panow Pawła y Nastazyiei Ka-
 lenskich, we wsi Czopowiczach iest zabity y zastrzelony z rucznicie
 zniemacka przez pana Sawę Serhienka Uszczapowskiego, podczas
 mroczystości swiąt chwalebnych Ruskich Trojcy Przenajświętszey,
 bez dania namnieyszey occasiei y przyczyny, w domu pana Samuela
 Czopowskiego; y tak to wszystko, do wiadomości wszystkim przywiod-
 szy, y też stroną szlachtą, przy sobie będącą, oswiadczywszy się, y
 przyszedszy do mnie, urzędu, tak a nie inaczey uczynił y zeznał
 tę swoią prawdziwą rellatją, prosząc wespół z protestantem, aby
 tak ta protestatija, jako y woźnego obductiei y proclamatiei rellatija,
 do act mnieyszych, grodzkich, owruckich przyięte y zapisane były;

co y otrzymali. Jan Kalenski, imieniem ich mościow panow Pawła y Nastazyiey Kalenskich, małżaków, podpisuię się.

Книга оvrуцкая гродская записовая и поточная, 1685 года, № 3212; листъ 247 на оборотн.

LXV.

Свидѣтельство, выданное дворянами кievскаго воеводства дворянамъ Чоповскимъ въ томъ, что они изъявили полную готовность представить на сеймикѣ кievскаго воеводства доказательства о дворянскомъ происхожденіи своего рода, но не могли исполнить своего намѣренія потому только, что сеймикъ не состоялся. 1685. Сентября 10.

Року тысяча шестьсотъ осьмьдесятъ шестого, мѣсеца августа дванадцатаго дня.

На уряде вгродскомъ, въ месте его королевское милости Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, намѣстникомъ вгродскимъ енералу подвоеводства кievскаго и книгами нивешними, вгродскими, кievскими comparens personaliter urodzony jegomość pan Theodor Czopowski, swym i wszystkich jegomościow panow Czopowskich, braci swej, imieniem, dla wpisania do xiąg niniejszych grodzkich kijowskich, podał per oblatam atestatią ich mościow panow dygnitarzow, urzednikow ziemskich y obywatelow wojewodstwa kijowskiego, sobie podawaiacemu y wszystkim ich mościom panom Czopowskim, braci jegomości, z podpisami rak ich mościow, na pewną rzecz, niżej w tej atestatiej mianowaney specificie wyrażoną, daną y służącą, o czym ta atestatia, niżej inserowana, szerzey w sobie obmawia, prosząc, aby była przyjęta i do xiąg niniejszych zapisana, a tak ja, urząd, dla wpisania do xiąg przyjmując, czytałem y temi jest inserowana słowy: My, niżej na podpisach mianowani, dygnitarze, urzednicy ziemscy y obywatele wojewodstwa kijowskiego,

na seymik electionis deputatów na trybunał koronny wojewodztwa kijowskiego do Włodzimierza, miasta jego królewskiej mości, in locum solitum, na poniedziałek pierwszy, według prawa, po narodzeniu najswiętszey panny matki Boga rodzice, święta rzymskiego, zjachawszy się, electionem memoratam kończyć chcieliśmy, która, ob contradictionem niektórych jego mościów panów obywatelów tegoż wojewodztwa, braciey naszych, effectum sortiri nie mogła y do skutku nie przysła; a urodzonym ich mościom panom Czopowskim wywodu possibilitatem, za dekretem sądów grodzkich generału wojewodztwa tegoż kijowskiego, w zadaniu ich mościom ignobilitatis, cursum impedivit na tej electiey, na której był czas, im dekretem sądów pomienionych oznaczony; tedy my, widząc ich mościów panow Czopowskich wszelką gotowość, do wywoda należącą, y mając pewną rellatią od ich mościów panów braci także naszych, poblizu tamże od ich mościów panów Czopowskich mieszkających, obywatelów tegoż wojewodztwa kijowskiego, że są dobrze urodzeni, którego to urodzenia swego documentis probabilibus na terazniejszym terminie electionis deputatów potwierdzić chcieli, czego, dla rozerwania mianowanej electiey, dokazać trudno było, tedy my te naszą, z podpisami rąk naszych, w wyżey mianowanej sprawie, daimy ich mościom atestatią, którą, dla tym większej wagi, rękoma naszymi własnymi podpisujemy. Działo się we Włodzimierzu, roku tysiąc sześćset ósmdziesiąt piątego, miesiąca septembra dziesiątego dnia. У тоє ате-
стаціє подписи руць ихъ милости пановъ дьгнитаровъ, урядниковъ земскихъ и обывателей воеводства кievьского теми словы: Marcian z Szpanowa Czaplic, podkomorzy wojewodztwa kijowskiego m. p. Remian Suryń, pisarz ziemski kijowskj m. p. Theodor z Czerniechowa Niemiryń m. p. Konstanty Suszczański Proskura, wojski owrucki m. p. Waclaw Konstanty Zubczewski, podczaszy nowogrodzki, sędzia grodzki kijowski m. p. Hyppolit Alexander Snitowski, chorąży owrucki, Dymitr na Żabokrzykach Żabokrzycki, podczaszy wilkomirski, podwoiewodzy generału wojewodztwa kijowskiego. Thomasz Hulaniccki, pisarz grodzki generału wojewodztwa kijowskiego, Dymitr na Krzywiczach Hołowiński, Maciey Stephan Skuratowski, pisarz grodzki żytomirski. Piotr Stanisław z Ilinska Ilinski, wojski czerski. Theodor Pawsza. Stephan Krynicki podpisuię się ręką włas-

ną. Stephan Didkowski, regent grodzki generału woiewodztwa kijowskiego. Daniel Wyhowski. Theodor Heiewski Łowdykowski. Jakób Lemiesz. Stanisław Szczyrski. Michał Konstanty Wyhowski. Theodor Siennicki, regent grodzki owrucki. Theodor Wyhowski. Bohdan Sinhaiewski. Tomasz Baranowski. Szymon Meleniewski. Marek Skuratowski. Hrehory Kostiuszkowski. Michał Didkowski. Andrzej Didkowski. Bazyli Didkowski. Ostaphy Wyhowski. Ian Didkowski. Bazyli Didkowski. Даниль Дѣдьвовѣскій, Гаврыль Дѣдьвовѣскій. Ian Chodakowski. Ian Moszkowski. Samuel Meleniewski. Григорій Каленский. Mikołay z Wyhowa Wyhowski. Alexander Zakrzynicki. Alexander Wyhowski. Samuel Wyhowski. Paweł Sinhajewski. Ian Sinhaiewski. Mikołay Sinhajewski. Самоель Каленскій, Artemij Didkowski. Stephan Waškowski, Ierzy Waškowski. Ian Chodakowski. Włas Chodakowski. Hrehory Skuratowski. Andrzej Chodakowski. Demjan Chodakowski. Ian Chodakowski. Tomasz Chodakowski. Ian Kalenski. Piotr Bijzanowski. Хведоръ Каленскій, Павелъ Каленскій. Michał Szałkowski; вторая то атестация, за поданемъ и прозбою выше менованное особы подающее, а за мовемъ урядовымъ принятемъ, до вербо ад вербумъ до книгъ нынешнихъ вгородскихъ киевскихъ есть уписана.

Книга городская Киевская записовая и поточная, годъ 1686—1688, № 3; листъ 5.

LXVI.

Жалоба дворянъ Левковскихъ и Невмерицкихъ на польскую татарскую хоругвь стародубовскаго маршала Литавы о томъ, что явившись въ села: Левковичи и Невмерицкое, жолнеры, служившіе въ этой хоругви, начали грабить скоть и истязать жителей; они нанесли сильныя побои Петру Левковскому, предъявившему начальнику хоругви охранныя гетманскіе универсалы, другихъ Левковскихъ и Невмерицкихъ, гоняли по улицамъ, рубили и стрѣляли въ нихъ, многимъ, мужчинамъ и женщинамъ, нанесли смертельныя раны, остальныхъ осадили въ монастырь, который пытались взять приступомъ, потомъ, расположившись лагеремъ въ селѣ, ограбили всѣ дома, перебили скоть и уничтожили найденный хлѣбъ. 1685. Декабря 3.

Року тисеча шестсотъ осьмдесятъ пятого; месяца декабря третого дня.

На уряде вгородскомъ, в замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Яномъ Явубовскимъ, намесникомъ вгородскимъ подстароства овруцкого и книгами вивешними, вгородскими, овруцкими *personaliter stanawszy urodzeni ich mość panowie: Jan y Stephan Niewmiryccy, tudzież y urodzeni ich mość panowie: Piotr y Roman Lewkowscy, Bazyli Lewkowski, Alexander Niewmirzycki, Andrzej Wilimont Niewmirzycki, Paraskiewja Pawłowa y Helena Remigianowa Lewkowskie, ledwie co żywi od postrzelenia, posieczenia y tyrańskiego pobicia od namiesnika y towarzystwa chorągwie niżej mianowanych, na wozach, w poscielach do grodu tuteyszego będąc przywiezieni, swym i urodzonych ich mościów panów: Pawła Lewkowskiego, Andrzeja Niewmirzyckiego, Stephana Kobylńskiego,*

Stanisława Pożarnickiego, Samuela Niewmirzyckiego, na śmiertelnych pościelach także od postrzelenia, posieczenia y zbitia tyrańskiego przez też chorągiew w domach leżących, y innych wszystkich, tak ich gościów panów Niewmirzyckich, jako y Lewkowskich, braci y sąsiad swych imieniem, sollenniter, a prawie z wielkim y nie utulonym płaczem, swiadczyli y protestowali się naprzeciwko ich gościom panom: Sieńkiewiczowi, namiesnikowi, chorążemu y wszystkiemu generaliter towarzystwu chorągwie tatarskiej wielmożnego jego gości pana Litawy, marszałka starodubowskiego, strażnika wojska wielkiego księstwa litewskiego, jako pryncypałom, także i wrzystkiej czeladzi ich gościów pocztowej, luźney y wozowej, samym panom namiesnikowi y towarzystwu, imiony y przezwiski lepiej wiadomym y znajomym, compryncypałom y pomocnikom, w ten niżej opisany sposób: iż ich gość obżałowani pryncypałowie z compryncypałami, nie wiedzieć za jakowymśi ordynansem, a cale onego do protestujących terazniejszych y do dóbr onych najmniejszego przystępu nie mający, idący z chorągwią w kraie poleskie wojewodztwa kijowskiego, w roku terazniejszym, tysiąc sześćset ośmdziesiąt piątym, miesiąca decembra pierwszego dnia, gdy protestantes wszyscy z żonami y dziatkami swemi, po świeżo przeszłych trwogach od nieprzyjaciela krzyża świętego y korony polskiej, na Wołyniu y tu, w wojewodztwie kijowskim grassującego, z ucieczek do domów swych powracać y rozgaszczać się od kilku dni tylko poczęli, ta wysz przereczona chorągiew tatarska jego gości pana marszałka starodubowskiego, nie posyłając przed sobą pisarzów, jako zwyczaj jest wojskowy, dla pisania gospód y najmniejszey wiadomości o sobie nie dawszy, znagła na wieś Lewkowicze y Niewmierzyckie, na domy y dobra protestantów napadszy, sposobem prawie nieprzyjacielskim okrzyk «hała, hała» uczyniwszy, z szablami gołemi, samych żałujących y żony ich siec y z łuków do nich strzelać, dzieci zaś kanczukami bić, czeladź łapając, wiązać poczołi, potym, po polach zagony, po tatarsku rozpuściwszy, bydła, owce zaymować y rąbać poczęli, a gdy protestantes wszyscy, obaczywszy takowy gwałtowny najazd, po wsi y koło wsi bieganie y okrzyk, bydła różnego zaymowanie y ścinanie y nad sobą samemi, żonami, dziećmi y czeladzią swoją znęcauia się, boie, sieczenia y, że już nie żart, rozumiejący

że nieprzyjaciel y orda dzika napadła, z duszami tylko, jako kto mógł, do monasteru, jako prawie przed nieprzyjacielem uchodzić poczeli, tedy, onych doganiając, jeszcze gorzej uciekających, językiem tatarskim wołając, siekli, strzelali, tandem gdy protestantes, troche rececolligowawszy się y zrozumiawszy, że to jest chorągiew z woyska jego krolewskiej mości, wyprasać się wszelkimi unizonościami y powolnościami swemi poczeli y, submisie składając się w protekcią jego królewskiej mości, pana naszego miłosciwego, także y jasnie wielmożnych ich mościów panów hetmanów koronnych y wielkiego xięstwa litewskiego, uniwersałami, zaszczytem, ochroną y libertatią, przytym, według przemożenia, y proviantem (lubo in re nie powinni) kontentować y wenerować obiecali, aby tylko od takowego złego przedsięwzięcia swego obżałowani supersedować chcieli, dopieroż, obaczywszy uniwersały, sam jego mość pan namiesnik, w ręku jego mości pana Piotra Lewkowskiego, w te uniwersały swoją szablą sztychem pchnął y, rękę panu Piotrowi Lewkowikiemu obraziwszy, na tymże miejscu w róg głowy sam pan namiesnik przy tych uniwersałach niemiłosiernie ciął y raz szkodliwy, aż do mozgu, zadał, od którego, gdy na ziemię padł, znowu sam raz szablą w łokieć ręki prawey także szkodliwy, od którego kaliką być musi, zadał y inszym swym adherentom toż czynić, mówiąc takowe słowa: «siećcie, bijcie, zabijajcie takiego owakiego syna», przykazał; y gdyby nie żupan łosi, gruby zkładał y bronił ciała, który okrwawiony y posieczony tu był praesentowany), toby w sztuki samego rozsiekali; tym się nie ukontętowawszy, też uniwersały położywszy na grzbiecie y trzymać swym kompryncypałom kazawszy, na ziemi leżącego, obuchami znowu tyrańsko tak długo bić kazał, że wpuł za umarłego porzucili; y tak uniwersały jasnie wielmożnych ich mościów panów hetmanów koronnych y wielkiego xięstwa litewskiego znieważywszy, pokrwawili y zdespektowali. Przy czym, będąc przytymnym rodzony brat, jego mość pan Roman Lewkowski, y użaliwszy się brata swego rodzonego, ze łzami krzyżem u nóg padszy jego mości panu namiesnikowi, upraszał, aby więcej nie kazał czynić takowego tyraństwa nad rodzonym bratem onego, tedy y na pana Romana Lewkowskiego takoważ właśnie furją wywarszy, gdy już y od rodzonego swego uchodzić musiał, insi przytomni pryncypales et

compryncypales, naganiając, obuchami bili y tłukli poty, aż na ziemię upaść masiał, gdzie, y na ziemi leżącemu, ran dwie w głowę w tyle y z boku nad całym uchem, trzecią na łokciu lewey ręki zadali, a razów bitych, tłuczonych, płazowych, krwawych, spuchłych do trzydziestu także zadali; a, zaprawiwszy się nad rzeczonymi panami: Piotrem y Romanem Lewkowskiami, bracią rodzoną, tenże jego mość pan namiesnik krzyknął głośno na wszystkę kompanią y czeladź, pod chorągwią swoją powierzoną, aby y nad ianemi wszystkimi protestującemi toż właśnie czynili; y gdy, jako się wyżej pomieniło, jako przed nieprzyjacielem krzyża świętego do monasteru protestantes wszyscy uchodzili, przerzeczeni obżałowani, za rozkazem jego mości pana namiesnika y commędanta swojego, spieszywszy się, nie pamiętając na bojazń Bozką, nie respectując na urodzenie szlacheckie, postponowawszy protectią jego królewskiej mości, tudzież uniwersał y jaśnie wielmożnych ich mościów panów hetmanów obojga narodu, koronnego y wielkiego xięstwa litewskiego, ostrość prawa pospolitego y artykuły wojskowe, w tych (opisane), zarzuciwszy, naganiając, strzelali, siekli, bili, jako się onym, za przywodem jego mości pana commędanta, podobało, aż do samego monasteru, koło którego kobylice (które byli dla obrony miejsca świętego y protestantów postawione) czeladzi wozowej, szturmem idący w tropy za protestantami do monasteru, popodcinać kazawszy y porozrzucawszy, nim się protestantes z żonami y dziećmi do tegoż monasteru wcisneli, krom pierwszych zadatków, tak wiele ran y razów nazadawali, a mianowicie: jego mości pana Andrzeja Niewmirzyckiego w piersi pod rękę prawą postrzelono, kula w nim zostaje, y w łokieć prawey ręki tak szkaradnie cięto, że już bliższy jest bliższego (sic) wieku, niżli żywota, a choćby y żyw został, do śmierci kaleką być musi; jego mości panu Pawłowi Lewkowskiemu rękę lewą między łokciem a palcami mało nie cale odcięto, na małym zawieszaniu została, przez ceruliką w deszczółki uwiązana, dla kości przeciętey, z ktorey eloes idzie, także y w prawą rękę razy trzy szkaradnie szabłą raniony, ten już niepodobna żeby żył na świecie, tylko co godzina ducha panu Bogu oddać gotnie się; żonę zaś jego, urodzoną panią Paraskiewiją Lewkowską, gdy na mężu swoim padła, ratując y rozumiejąc, że na stan białogłowski szlachecki jakowy

kolwiek respekt będzie, y one w kark szablą szkaradnie cięto; a drugi raz w rękę lewą, którą męża swego okrywała; a syna ich mościów panów, urodzonego jego mości pana Wasila Lewkowskiego, w łeb z boku prawego szablą raz szkaradny, aż do mozgu, zadano; y w łopatkę lewego ramienia szablą cięto, y ręki lewey palec ucięto, a u prawey palce wszystkie także przecięto; jego mości panu Alexandrowi Niewmirzyckiemu w głowę razy dwa szkaradnych szablą z naruszeniem kości cięto y obuchami, na ziemi leżącego, po wszystkiur ciele niemilosierne zbito, dla puchliny zliczyć razów trudno; jej mości paniey Helenie Remigianowey Lewkowskiej z prawey strony nad okiem szablą w łeb cięto, płazami szablownemi, obuchami y kańczukami niemilosierne styranizowano, która, Bóg to wie, jeśli żywą zostanie; jego mości pana Andrzeja Niewmirzyckiego w prawą nogę przez udo na wylot z janiczarki z naruszeniem kości przestrzelono, y ten już wypowiedany na śmiertelney pościeli co czas y godzina śmierci wygląda; jego mości pana Iana Wilimonta z łuku w udo postrzelono: jego mości pana Samuela Niewmirzyckiego w nogę prawą w piętę z łuku postrzelono; jego mości pana Stephana Kobylńskiego sztychem z boku prawego między ziobra przebito, tak szkaradnie, że aż jelita wychodzą, y ten już bliższy śmierci nizli żywota; jego mości pana Stanisława Pożarnickiego w prawą rękę niżej łokcia z naruszeniem kości cięto: szlachetnego Fedora Krzywickiego y Chweśka, pastucha, czeladź dworną jego mości pana Stephana Niewmirzyckiego, przy tymże szturmie, po nieprzyjacielsku do siebie pod takową occasią pobrawszy, w kiy związanych, przez noc tyranizowali, ręce, nogi, uda powykręcywali, nawet y obcych ludzi postronnych, z włości Kamienieckiey (miasto szlachty), ludzi prostych, w sequestr takowyże połapawszy, y powiązawszy sposobem tatarskim, różne znęcania czynili; y tak, zrobiwszy takową robotkę nie przystoyną, y monastyr z protestantami strachem nakarmiwszy y niektórzy (z nich) wartą potężną opatrzywszy, przez noc w więzieniu trzymając; tabór swoy wszystek do folwarku y gumna urodzonego jego mości pana Andrzeja Lewkowskiego zakupiwszy, a sami y drudry do odbijania komor, do łupania szkatuł y odbijania skrzyń, brania różnych sukień, fantów, a naybardziej spraw, dyspositiey, starodawnych przywilejów y inszych munimentów.

po kątach, siekier, kos, kulbak y pieniędzy rzucili się, insi zaś, co
 jeno kolwiek było zboża rozmaitego młóconego, w snopach, w gum-
 nach złożonego, y w ziarnie w spiehlirzach, brali, koniom y pod
 nogi słali y sypali, a insze, dla wierutney zawziętey złości y nie-
 przyiaźni, w pluskoty deżdżowe, powrosła rozrywając, rozrzucali y
 końmi po tatarsku tretowali; wieprze karmne także y nadworne,
 na hańbę domów szlacheckich strzelać czeladzi swey rozkazywali;
 pszczoł pniów cztyrnaćie pasieki u jego mości pana Andrzeja Lew-
 kowskiego na głowę czeladź wybili y wydarli, bydła, owce, jedne
 około wsi scirwem położyli, które psi y dotąd jedzą, y tym się
 jeszcze nie ukątetowawszy, dalsze dyffidatie, odpowiedzi na zdrowie
 protestantów wszystkich uczynili y zasadzki na różnych skrytych
 mieyscach y po chrostach gęstych czynią y ogniem funditus wsi pa-
 nów Lewkowskich y Niewmirzyckich znieść, domy y gumna, przyobie-
 cali; przez co, że obżałowani wszyscy pryncypałowie z compryncy-
 pałami swemi na osoby swoje winy garłowe, tudzież y na zasługi
 pieniężne libere zawzieli y zaciągnęli, a do szkód na pięć tysięcy
 złotych polskich, praw y dispositiey w to nie including, przywiedli
 y przyprawili. O to wtzyatko iterum atque iterum solenniter z nie-
 utolonym żalem przed urzędem niniejszym protestując się przeciwko
 obżałowanym, teraznieysi comparentes, nomine wyżey mianowanych
 wszystkich ich mościów panów braci y sąsiad swoich, Lewkowskich
 y Niewmirzyckich, przeciwko pomienionym pryncypałom y compryn-
 cypałom, offiarowali o to w każdym należnym sądzie y prawie, lub
 w woysku, lub na commissiey, od jego krolewskiej mości naznaczo-
 ney, z obwinionemi prawnie czynić, zostawiwszy salvam melioratio-
 nem koźdemu osobliwie tey protestatuey, ich mościom panom braci y
 sąsiadom swoim, Lewkowskim y Niewmirzyckim y innym facultatem,
 inquantum by tego potrzeba ukazywała. Et in verificationem tego
 wszystkiego, stawili woźnego generała wojewodztw: kijowskiego, wo-
 łyńskiego, bractawskiego y czernichowskiego, szlachetnego Stephana
 Karaczewskiego, który, w moc wierney prawdziwey y skuteczney
 rellatiey swoiey, jawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał, temi słowy:
 iż on, z przydania mego urzędowego, roku terazniejszego, tysiąc
 sześćset ośmdziesiąt piątego, miesiąca decembra trzeciego dnia, mając
 przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych panów:

Iana Heiewskiego y Stephana Łowdykowskiego, był we wsi Lewkowiczach y Niewmirzyckich, w wojewodztwie kijowskim a powiecie owruckim leżącej, na sprawie y potrzebie tychże ich mościów panów Niewmirzyckich y Lewkowskich y innych, wyżey w protestathey mianowanych, gdzie tam, jako y tu, w grodzie, przedemną, urzędem, widział y oglądał wszystkich ich mościów protestujących posieczonych, postrzelanych, pobitych y niemilosierne a prawie tyrańsko pomordowanych y pokaliczonych, chorych, na smiertelnych poscielach leżących, ledwie co żywych; także y dzieci lat niedoroslých, osób do dwudziestu, po różnych ciała członkach kanczukami pobitych y pokrwawionych, potym widział y oglądał pasiekę jego mości pana Andrzeja Lewkowskiego, funditus na głowę wybitą y wyłupano; zaś około wsi y we wsi widział do kilkuset owiec y świni posieczonych, pokłutych y pozabijanych; przytym komory, skrzynie, szkatuły poodbijane, połupane y po ulicach porozrzucane, co wszystko ich mość panowie Niewmirzyccy y Lewkowscy mienili być stałe y zadane od chorągwie wielmożnego jego mości pana marszałka starodubowskiego y czasu dnia, sposobem wyżey w protestathey mianowanemi, potym y to opowiadali, że y dalsze dyffidatye y odpowiedzi na zdrowie y substantie onych uczynili, co wszystko on wożny tą stroną szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąd odjechał y otym tak a nie inaczey uczynił y zeznał tę swoją prawdziwą relatią, prosząc, wespół z protestantami, aby tak protestatia, jako y relatia do xiąg ninieyszych przyjęte y zapisane były, co y otrzymali swym y wszystkich ich mościów panów Niewmirzyckich y Lewkowskich, wyżey mianowanych, podpisujemy się imieniem. Stephan Niewmirzycki, Ian Niewmirzycki.

*Книга городская оvruckая записовая и поточная, 1685 года,
№ 3212; листъ 383.*

LXVII.

Жалоба польской татарской хоругви стародубовскаго маршалка, Криштофа Литавы на дворянъ Левковскихъ и Невмерицкихъ о томъ, что они, загородивъ улицы, не пропускали хоругвь пройти черезъ свои села, и начали въ нее стрѣлять, многимъ жолнерамъ нанесли смертельныя раны, остальныхъ продержали цѣлыя сутки въ осадѣ въ ихъ таборѣ, отняли у нихъ нѣсколько лошадей и наконецъ подали противъ хоругви ложную и исполненную клеветы жалобу 1685. Декабря 7.

Рокъ тисеча шестьсотъ осмдесятъ пятого, месеца декабря сего дня.

На уряде вгородскомъ, в замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Яномъ Явубовскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства овруцкого и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими *personaliter stanawszy urodzeni y dobrze zasłużeni w rzeczy pospolitey, koronie y wielkiem xięztwie litewskim, ich mość panowie: Juzeph Miednicki y Abram Jankiewicz, nomine wszystkiey kompaniey swoiey, chorągwie tatarskiey wielmożnego jego mości pana Krzystopha Litawy, marszałka starodubowskiego, strażnika wielkiego xięztwa litewskiego, gravi cum querella świadczyli y soleniter protestowali się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Janowi y Stephanowi Niewmirzyckim, tudzież y urodzonym panom: Piotrowi, Romanowi y Bazylemu Lewkowskim, Alexandrowi Niewmirzyckiemu, Andrzejowi Wilimontowi Niewmirzyckiemu y innym wszystkim ich mościom panom Niewmirzyckim y Lewkowskim, tudzież czeladzi y parobkom ich mościow, samym że ich mościom imiony y przezwiski*

lepiej wiadomym y znaidnym, pryncypałow, compryncypałow y pomocnikom, o to y w. ten niżej opisany sposób: iż gdy w roku terazniejszym, tysiąc sześć set osmdziesiąt piątym, miesiąca decembra pierwszego dnia, za ordynansami jaśnie wielmożnych ich mościow panów hetmanów, tak koronnych, jako y wielkiego xięztwa litewskiego, wysz rzeczona chorągiew protestantium, po rospuszczeniu z obozu, szła na consistentią, sobie za assignatją naznaczoną, traktem y gościńcem jako nayprostszym, gdzie trudno było ominąć wsi ich mościow panów Niewmirzyckich y Lewkowskich, y sprawując się według artykułów woyskowych y nauki prawa pospolitego y ni w czym onego nie naruszając, jako y wolności szlacheckich, y tak się obchodząc, jako ludziom rycerskim, statecznym y skromnym należy, (a nie tak jako chorągiew protestantow wyżej mianowane osoby, panowie Niewmirzyccy y Lewkowscy, obwinili) y zwyczajnym traktem idący, żadnego prowiantu u ich mościow panów Niewmirzyckich y Lewkowskich nie wyciągając, ani panów pisarzów dla rospisania gospod przed chorągwią swoją nie posyłając, y namnieyszy do niesnaski okazey nie dając, skoro tylko w wieś ich mościow panów obżałowanych drogą publiczną weszli z wozkami swoimi, ich mość obżałowani, przepomniawszy boiaźni Bozkiey, srogości prawa pospolitego, w constitutiach y statutach opisanego, kazawszy ze wszystkich stron zatarasować ulice, y potężnie obwarowawszy, y ze wszystkich stron okrzyk uczyniwszy, sami do strzelby, do kos, do dźwid y rohatyn rzuciwszy się, parobkom zaś swoim do cepów y kołów rozkazawszy, tumultuose z sadów y ulic strzelać, bić, kłóć y tłuc poczęli, gdzie w takowym razie, obaczywszy jego mość pan namiesnik chorągwie protestantium, że już nie żart, musiał się nolens volens do kupy garnąć y jako nieprzyjacielowi bronić się, w szczególnym tylko ogrodzie z wozkami swojemi zastanowiwszy się, a to wzglendem tego, że ze wszech stron ulice opatrzone, jako się wyżej pomieniło. Tam tedy ich mość obżałowani, panowie Niewmirzyccy y Lewkowscy, już do obłązonych wszelakimi siłami, y różnych sposobów szukając, aby mogli chorągiew wszystką protestantów pokonać, y przedsięwziętey imprezie swoiey dosyć czyniąc, jako do nieprzyjaciela, w iedyney kupie do protestantów ze wszystkich stron skupiwszy się, wszyscy z czeladzią y parobkami swemi, szturmowali, strzelali, szpi-

lami nawidsem y zruč (sic) bili, dzidami kłoli; w którym to tłumie y hałasie y nieprzystoynym a bardzo niezbożnym następowanie, jego mości pana Radzieckiego wpuł na wylot z ruczniey postrzelono, jego mości pana Ligańskiego w rękę z ruczniey postrzelono, jego mości pana Dawidowicza dzidą pod łopatkę prawą przebito, czeladź zaś szlachetnych: Mikołaja Żytnowskiego przez obie uda z ruczniey na wylot postrzelono; Jana Okolińskiego dzidą przebito, y posieczono, a w sposób łupu y zdobyczy koni estyrech pocztowych ze wszystkim wsiedzeniem, z rządżkami srebrnymi wzięli, wozy wiołenter zrabowali, y szkód, które osobliwym rejestrem czasu prawa verefikowane będą, na sześć tysięcy złotych polskich protestantom naczynili, w obłążenia przez dzień y przez noc trzymali y różne odpowiedzi y diffidacie na wszystkich protestantów, obiecując na głowy wyzabijać; czynili y, takową nieprzystoyną rzecz zrobiwszy, a unikając takowego swego nieprzystoynego uczynku y niezbożnego postępku, śmieli y wazyli się w grodzie tuteyszym owruckim y protestatją niesłuszną, nieprawdziwą y bardzo kriminalną na teraznieyszych wszystkich protestantów uczynić, popisawszy w niej różne kalumnie y potwarz, czego nigdy in rerum natura nie było y nie pokaże się, jako ta niesłuszną, nieprawna y opaczna obżałowanych protestatją szyrzey w sobie opiewa, którym to takowym swym nieprawym, niesłusznym y prawie tyrańskim postempkiem obżałowani wszyscy, jako assignacie y ordynansy jaśnie wielmożnych ich mościów panów hetmanów koronnych y wielkiego xięstwa litewskiego, tak y prawo pospolite zgwałcili y winy, w prawie pospolitym opisane, uczynkowi takowemu godne, na osoby y dobra swoje libere zawzięli y zaciągneli, a przez to, jako się wyżej pomieniło (ran y bólów w to nie includując) protestantów do szkód na sześć tysięcy złotych przywiedli y przyprawili, o to wszystko, jako y przeciwko tey mniemaney y niesłuszney protestatję, wysz rzecheni comparentes, nomine wszystkiew kompaniey ehoragwie swoiey, znaku wielmożnego jego mości pana marszałka starodubowskiego, przeciwko obżałowanym iterum atque iterum z wielkim żalem świadcząc się, y protestując, y reprotestując ofiarowali się o to wszystko przed sądem należnym prawnie czynić, zostawiwszy wolną melioratją tey protestatję y do uczynienia inszey, szyrzey, lubo do teyże pozwami

poprawienie, in quantum by tego potrzeba prawna ukazywała; a na werifikacją tego wszystkiego wysz mianowani protestantes stawali woźnego generała wojewodstw: kijowskiego, wołyńskiego, bractawskiego y czernigowskiego, szlachetnego Jana Kożuchowskiego, który, w moc wierney, prawdziwey y skuteczney rellathey swoiey, zeznał temi słowy: iż on, roku terażniejszego, tysiąc sześć set ośmdziesiąt piątego, miesiąca decembra czwartego dnia, ad afectationem jego mości pana Jusepha Sienkiewicza, namiesnika chorągwie wielmożnego jego mości pana Krzystopha Litawa, marszałka starodubowskiego, strażnika wielkiego xięztwa litewskiego, a mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi dobrych, panów: Macieja Choińskiego y Stanisława Dembiańskiego, był we wsi Weławsku, w wojewodztwie kijowskim a powiecie owruckim leżącey, gdzie widział y oglądał towarzystwo y czeladź pocztową wysz rzeczoney chorągwie postrzelanych, posieczonych y dzidami pokłótych, w gospodach, chorych, na pościelach leżących, które to takowe niemiłosierne postrzelanie, posieczenie y pokłócie mienili być stałe y zadane, czasu y sposobem mianowanym, od ich mościów panów Niewmirzyckich y Lewkowskich, jako się wyżej w protestathey opisało; przy tym opowiadał ten że jego mość pan namiesnik, że y koni czterech pocztowych z wiadzeniami y rządzikami y inszych rzeczy różnych, przy rabowaniu wozów gwałtownie, na sześć tysięcy złotych polskich obzałowaniami zabrali, co on, woźny, co widział y słyszał, tą stroną szlachtę, przy sobie będąc, oświadczywszy, ztamtąd odiechał y o tym, tak a nie inaczej, przedemną, urzędem, czyni y zeznawa tę swoją prawdziwą rellatę, prosząc wespół z protestantami, aby tak protestatia, jako y woźnego rellatia do aet niniejszych, grodzkich, owruckich przyjęte y zapisane były; co y otrzymali—Abram Jankiewicz, imieniem wszystkiey kompaniey y collegi swego podpisuje się.

Книга городская оверуцкая записовая и поточная, 1685 года, № 2312; мистъ 389 на оборотъ.

LXVIII.

Жалоба дворянина Ивана Волковскаго на дворянъ: Якова и Ивана Пашиныхъ о томъ, что они, пользуясь всеобщимъ бѣгствомъ отъ татарскаго набѣга, похитили колокола и кресты, пожертвованные предками Волковскаго въ церковь въ селѣ Пашинахъ; потомъ Пашинскіе присвоили себѣ наследство, слѣдующее Волковскому послѣ смерти его родственниковъ: Павла Волковскаго и Ивана Пашинаскаго. 1686. Августа 12.

Року тысяча шестьсотъ осмьдесятъ шестого, месеца августа дванадцятаго дня.

На уряде вгродскомъ, въ месте его королевское милости, Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поедцимъ, намесникомъ вгродскимъ енералу подъвоеводства вклевскаго и книгами вивенними, вгродскими, вклевскими *comparens personaliter urodzony jegomości pan Jan Wołkowski, swym y jeymości paniey Maryanny Paszyńskiego Ianowej Wołkowskiey, małżaki swey, tudzież Antoniego y Pawła Wołkowskich, synów swoich, imieniem, solenniter praevia facta manifestatione, contra officium castrense owrucense, ratione nieprzyjaciela: niżej mianowanej protestatney, protestował się naprzeciwnko urodzonym panom Iakubowi y Maryannie Kordyńskiego Paszyńskim, małżonkom, także y Ianowi Paszyńskiemu, bratu rodzonemu obżalowanego w ten sposób y oto: iż gdy nieprzyiaciel krzyża świętego, złączywszy się z kozakami y Moskwą, nieprzyiaciołami koronnemi, jednych sąsiadów braci w niewolą tatarską i moskiewską pozabierali, drugich pościnali, nad trzeciemi pastwiąc się, a innych z dóbr ich własnych powyganiali, z którymi wygnanemi y protestantes naten czas, z inszą bracią, z dóbr Paszyn wielkich w kraje wołyńskie uchodzić musieli, porzuciwszy niemal wszystkie substantie swoje, w*

których dobrach, po wyjściu protestantów, zesłały jegomości pan Theoppor Paszyński, brat obżałowanych rodzony, zostawszy się na tenezas jeszcze dla pochowania rzeczy swoich, przy których zwonów sześć z zwonnicy cerkwi protestantów, w pomienioney wsi będącey, z czeladnikami swoim, przez świętoy pamięci antecessorów protestantów na wieczne czasy nadane, pozdeymowawszy, pochował y obżałowanemu, jegomości panu Iakubowi Paszyńskiemu, jako bratu swemu, na których mieyscach byli schowane, powiedział, który obżałowany, wiedząc już o tych zwonach, a nie bojąc się bojaźni Bożey, srogości prawa pospolitego i win, w niem eo nomine rigide opisanych, nie kątentując się zdzięciem krzyżów żelaznych z cerkwi pomienioney, roboty piękney, vi et violenter naszedszy, na których męka Chrystusa pana odrysowana była, y onych na rydle y inne potrzeby swoje różne porobieniem, nie oddawszy tych zwonów do cerkwi świętoy, ale czyniąc ciężką (krzywdę) duszom antecessorów protestantów, różnemi czasy na strone poprzedawał y in commodum suum obrócił, nie będąc jednak y tym contentus, w roku przeszłym, tysiąc sześćset osmdziesiąt piątym, insciis protestantibus, do teyże cerkwi przyszedszy, zwon y ostatni z zwonnicy zdiowszy, y onego kryiome do Kijowa zaprowadziwszy, sprzedał, co ludźmi godnemi, szlachtą, protestantes dowiodą, a co większa, zasługi różne, pod różnemi chorągwiemi będące, które osobliwym registrem in termino specificabantur, na kilkanaście tysięcy, po niebożczyku bratu protestantów, zesłym urodzonym panu Pawle Wołkowskim, do czego obżałowani nie należeli, z kónmi iezdnyemi, pocztowemi, pancierzami y zbroją różną, do woyny należąca, zabrali y na pożytek swój obrócili; jeszcze do tego wyciskając, z dóbr własnych protestantów, przez zesłego niegdy godney pamięci pana Iana Paszyńskiego (zapisanych) tak za żywota zapisem w grodzie owruckim zeznanym, jako y testamentem ostatney woli jegomości pana niebożczyka, in presentia różney szlachty, dobrowolnie, przy rozumie zupełnym, pamiętając na życzliwość protestantów y nagradzając pracy, w chorobach onego podjęte, oddalając wszystkich blizkich krewnych y powinnych, ponieważ od nich żadney życzliwości, tak za żywota, jako y w chorobie nie doznawał, gdyż obżałowani, jako będąc blizkiemi krewnemi y powinnymi, chorego niebożczyka niechząc sustentować, w dom protestantów z

jagomością panem Andrzejem Chodakowskim, przezwiskiem Wawro-
kiem, wprowadziwszy, porzucili byli, de actu et data w Paszynach,
roku przeszłego, tysiąc sześćset osmdziesiąt piątego, dnia pierwszego
miesiąca marca, przy dobrej pamięci, z podpisem ręki jego mości y
przyjaciół, prawnie danym, y w księgach grodzkich kijowskich tegoż
roku, tysiąc sześćset osmdziesiąt piątego, dnia dwudziestego czwar-
tego julii, według prawa i constitucy millesimi sexcentesimi octua-
gesimi tertii, na sejmie warszawskim uchwaloney, postanowionych,
per oblatam podanym, siedliska, mianowicie na uroczysku Spaskim
będące, pola, sianozęci, drzewo bartne i nie bartne, ze pszczołami
y bez pszczoł, pod siebie zabrali y na pożytek swój obracają, sum-
mę zaś, mianowicie za niedopłacenie kontusza koralowego, francuz-
kiego sukna, złotych dwadzieścia sześć dobrej monety, za izbę ze
wszystkimi przynależnościami y dworem — złotych piętnaście tako-
wey ze monety, protestantom przez niebożczyka odpisanych, u obża-
łowanego, pana Łakuba Paszyńskiego, wyszukać prawnie pozwolonych,
gdyż zabrakł izbę ze wszystkim, nie oddają; przez to wszystko po-
mieniem obwinieni, prawo pospolite naruszywszy, w winy prawne, w
prawie pospolitym opisane, podpadli y do szkod (zasług y innych
rzeczy, w protestatocy wyżej mianowanych, w to nie including) na
dwa tysiąca złotych przywiedli y przyprawili, zostawiwszy jednak
sobie *salvam meliorationem* tey teraznieyszey protestatocy swojej, albo
pozynienie inszey szyrszej, lubo teyże przez pozwy poprawienie, a
teraz o przyjęcie tey teraznieyszey, wkrótce napisaney, prosili; co
otrzymali. Jmieniem jego mości pana Iana Wołkowskiego, jako pi-
sać nie umiejącego, za prozbą jego mości pana, podpisuję się Ste-
phan Didkowski, regent grodzki kijewski.

*Книга городская киевская записовая и поточная, годъ 1686—
1688, № 3; листъ 26 на оборотъ.*

LXIX.

Жалоба дворянъ: Самуила Домашевского и жены его Овдоги на дворянъ: Милдыла и Николая Ходаковскихъ, в томъ, что они, находясь въ связи съ козаками и, подъявсь бѣгствомъ Домашевской и перваго ея мужа, Семена Закусида, захватили ихъ домъ и земли въ селѣ Замуслидахъ. Потомъ, когда Домашевскіе прѣѣхали на родину, Ходаковскіе, напосили имъ разныя обиды и побои, между прочимъ, вычлдились, неприличному шляхтскому званію, медицинскому искуству, и, желая умертвить Домашевского, разлили на пути его какой то ядъ; наконецъ, обвинивъ его ложно въ похищеніи косы, собирали купу, для того, чтобы судить его, не обращая вниманія на то, что такія сборища, даютъ поводъ къ крестьянскимъ волненіямъ. 1687. Апрѣля 26.

Рожу тысяча шестьсотъ, восемьдесятъ, сегого, месеца Апрѣля двадцать шестого дня.

На уряде вгородскомъ, въ мѣсте ея королевской милости Овручомъ, передомною, Казимефомъ Ноецкимъ, намесникомъ вгородскимъ генералу подвоеводства кievьского и кнigами нинешними, вгородскими, кievьскими *personaliter stanowszy urodzomy, jego mość pan Samuel Domaszewski, swym y urodzonej jej mości paniey Owdotiej Didkowskiego, primi voti Semenowej Zakusilowej, secundi vero Domaszewskiey, małzonki swey, tudziez Kupryana y Stephana Zakusilow, pasierzbów swoich, imieniem, quam primam acta presentia adire mógł, tak zaraz soleniter świadczył y protestatyą swoję czynił, naprzeciwko urodzonym panom: Michałowi, Mikołajowi i Marynie Skirmontownnie Chodakowskim, małżonkom, we wsi Zakusilach mieszkającym, w ten sposób i o to: iż, gdy nieprzyjaciel krzy-*

ła świętego, złączywszy się z kozakami y moskwą, nieprzyjacielami koronnemi, iednych sąsiadów, braci, w niewolę tatarską y moskiewską pozabierali, drugich pościnali, nad trzeciemi pastwiąc się, a innych w drugie kraje powyganiałi, między którymi i pierwszego małżonka terazniejszey protestantki wygnali w kraje wołyńskie byli, który, czas nie mały na Wołyniu mieszkając, w niewolę tatarską dostał się, a jego mości panowie obżałowani, mając społkowanie z kozakami, rebelizantami korony polskiej, po wygnaniu protestantów w strone cudze, zaraz w izbe dzieci protestantis wlazszy, w której mieszkając przez lat dziewięć, ogrody, pola, nawozy wypachali, wszelakie sprzęty; na tychże ogrodach przez pierwszego małżonka protestantki pochowane, gdzie żelaza różne powyorywali, y na swój pożytek obrócili, w polach miedze popsowali y wszystek zgoła funditus dwór spustoszyli; tandem, po przyjściu już protestantów do pomienioney wsi Zakusiłów, z Wołynia, części dziedzicney swoiey, nie będąc contenti mianowanemi pretensiami, protestantów wychowawca, parobka, na imie Marcina, z dziecinnych lat u protestantów będącego y wychowanego się, do siebie odmówił, który nie mało rzeczy w dóm obżałowanych, na kilkadziesiąt złotych własnego zbioru protestantów, zaniósł, y gdy mianowana małżonka protestantis, chcąc spokojnie z obżałowanemi mieszkać, przyszedszy w dóm ich mościów, rekwirowała o przywrócenie y wydanie onego, tam tedy obżałowany, nic nie pomniąc na rygor prawny, zaraz furibunde słowami nieutsciwemi wprzód złąjawszy, a na potym bijąc, sturchając, na honorze szczypiąc, z izby wypchnoł; y tym iednak nie ukątentowawszy się, z imprezy swoiey, przysposobiwszy lekarstwa, aby mogli protestantów o śmierć zdrowia przywieść y wymorzyć, nauczywszy się doktorstwa, stanowi szlacheckiemu nieprzyzwoitego, czasu sposobnego upatrywali, jakoż bowiem w roku przeszłym, tysiąc sześćset ósmdziesiąt szustym, miesiąca februarii pierwszego dnia, obaczywszy protestanta, ze dworu do gumna idącego, zaraz córcę swoiey, Helenie Chodakowskiey, drogie, nagotowaną na zdrowie protestantów, trucizną przelać kazał na własnym gumnie protestantki przed wrotami, tamże, gdy pies protestantis, przodem bieżący, tey trucizny chwycił, zaraz, spuchszy, zdechnąć musiał, które factum protestans in recenti szlachtą, rodowitą, jako to: ich mość panami:

Gabryełem y Samochem Dzikowskiemi, tudzież Janem Zakusiłem obwiodszy, posyłał do obżałowanych, aby swoich złych uczynków daley poprześcić chcieli. Tamże ciż obżałowani, przed tą szlachtą, dalsze jeszcze diffidacie, chcąc własnie z substantiey ich wypędzić, uczynili, którey bowiem, satisfaciendo submissioni suae, nic nie pomniąc na prawo pospolite y winy, w niem eo nomine rigide opisane, in anno nunc curenti, millesimo sexcentesimo octuagesimo septimo, miesiąca marca dwudziestego siódmego dnia, na gruncie własnym protestantis, gdzie kowale natenczas zostawali, na protestanta napadłszy, tamże zaraz occasiā niesłuszną, dły żniwagi protestantowi dawszy, wprzód słowami nieutściwemi, mówiąc: «że to moje żelazo», szmat kasy (które protestantes in presentia zacnych ludzi kupili u kozaka woyaka zaporozskiego, na imie Ohweska Szynkarza, z miasta Tereberedy, na ten czas do kowalów robić na potrzeby domowe przyniesione), złajawszy, a potym kijem, w rękę mającym, posród głowy tak tyrańsko uderzył, że aż na ziemie pasć musiał, tamże, już na ziemi leżącego comparenta z żoną, y córką swoją, czym kto mógł, bili y razów nie mało nie miłosierdnych, do piętnastu, po różnych członkach nazadawał, y gdyby nie ludzie tam na ten czas będący odratowali, pewnie by o śmierć zdrowia przywiedli, który szmat kasy, u protestanta gwałtem wydarszy, po wsi nosząc, dziecior protestantów potwarzliwie publikując potajemnym jakoby wzięciem, na zdrowie dalsze odpowiedzi czynił. Insuper w kilka dni, przeciwko wyraźnemu prawu, constitutionem y statutom koronnym, kupę nie małą różney conditiei ludzi, izkąd bunty chłopskie wsczynają się, zebrawszy y onych pbcpiwszy, protestantów sam z temiż ludźmi złodzieystwem publikował, y teraz publikować nie przestaje, y odpowiedziami dalszemi na zdrowie ich grozą. Postrzegając tedy omnimodam securitatem zdrowia y substantiey swoiey, jako też o wiay prawne zwyż pomienionych excessów, tudzież y o szkody, na złotyach pięćset podjęte, iterum iterumque protestauie się, zostawisz jednak sobie saluam meliorationem tey terażniejszey protestatiey, (tak z obwinionemi, jako też y z temi, in quantum by się jaka miała co na papierze o honorze protestantów pokazać makuła, którzy na tey kupie byli) albo uczynienie inszey szyrzey, lubo teyże przez pozwy poprawienie, si id necessitas iuris expostulaverit, a teraz, o

ła świętego, złączywszy się z kozakami y moskwą, nieprzyjacielami koronnemi, iednych sąsiadów; braci, w niewolę tatarską y moskiewską pozabierali, drugich pościnali, nad trzeciemi pastwiąc się, a innych w drugie kraje powyganiali, między którymi i pierwszego małżonka teraznieyszey protestantki wygnali w kraje wołyńskie byli, który, czas nie mały na Wołyniu mieszkając, w niewolę tatarską dostał się, a jego mości panowie obżałowani, mając spółkowanie z kozakami, rebelizantami korony polskiej, po wygnaniu protestantów w strone cudze, zaraz w izbe dzieci protestantis wlazszy, w której mieszkając przez lat dziewięć, ogrody, pola, nawozy wypachali, wszelakie sprzęty; na tychże ogrodach przez pierwszego małżonka protestantki pochowane, gdzie żelaza różne powyorywali, y na swój pożytek obrócili, w polach miedze popsowali y wszystek zgoła funditus dwór spustoszyli; tandem, po przyjsciu już protestantów do pomienioney wsi Zakusiłów, z Wołynia, części dziedzicney swoiey, nie będąc contenti mianowanemi pretensiami, protestantów wychowawca, parobka, na imie Marcina, z dziecinnych lat u protestantów będącego y wychowanego się, do siebie odmówił, który nie mało rzeczy w dóm obżałowanych, na kilkadziesiąt złotych własnego zbioru protestantów, zaniósł, y gdy mianowana małżonka protestantis, chcąc spokojnie z obżałowanemi mieszkać, przyszedszy w dóm ich mościów, rekwirowała o przywrócenie y wydanie onego, tam tedy obżałowany, nic nie pomniąc na rygor prawny, zaraz furibunde słowami nieutsciwemi wprzód złąjawszy, a na potym bijąc, sturchając, na honorze szczypiąc, z izby wypchnoł; y tym iednak nie ukatentowawszy się, z imprezy swoiey, przysposobiwszy lekarstwa, aby mogli protestantów o śmierć zdrowia przywieść y wymorzyć, nauczywszy się doktorstwa, stanowi szlacheckiemu nieprzyzwoitego, czasu sposobnego upatrywali, jakoż bowiem w roku przeszłym, tysiąc sześćset ósmdziesiąt szustym, miesiąca februarii pierwszego dnia, obaczywszy protestanta, ze dworu do gumna idącego, zaraz córce swoiey, Helenie Chodakowskiej, drogie, nagotowaną na zdrowie protestantów, trucizną przelać kazał na własnym gumnie protestantki przed wrotami, tamże, gdy pies protestantis, przodem bieżący, tey trucizny chwycił, zaraz, spuchszy, zdechnąć musiał, które factum protestans in recenti szlachtą, rodowitą, jako to: ich mość panami:

Gabryełem y Samołem Didkowskimi, tudzież Janem Zakusikiem obwiodszy, posyłał do obżałowanych, aby swoich złych uczynków daley poprzestać chcieli. Tamże ciż obżałowani, przed tą szlachtą, dalsze jeszcze diffidatie, chcąc własnie z substantiey ich wypędzić, uczynili, którey bowiem, satisfaciendo submissioni suae, nie nie pomniąc na prawo pospolite y winy, w niem eo nomine rigide opisane, in anno nunc curenti, millesimo sexcentesimo octuagesimo septimo, miesiąca marca dwódziesiątego siódmego dnia, na gruncie własnym protestantis, gdzie kowale natenczas zostawali, na protestanta napadłszy, tamże zaraz occasiā niesłuszną, dły niewagi protestantowi dawszy, wprzód słowami nieuściwemi, mówiąc: «że to moje żelazo», szmat kasy (które protestantes in presentia zacnych ludzi kupili u kozaka woyaka zaporozskiego, na imie Ohweśka Szynkarza, z miasta Tereberedy, na ten czas do kowalów robić na potrzeby domowe przyniesione), złajawszy, a potym kijem, w rękę mającym, posród głowy tak tyrańsko uderzył, że aż na ziemie pasć musiał, tamże, już na ziemi leżącego comparenta z żoną y córką swoją, czym kto mógł, bili y razów nie mało nie miłosierdnych, do piętnastu, po różnych członkach nazadawał, y gdyby nie ludzie tam na ten czas będący odratowali, pewnie by o śmierć zdrowia przywiedli, który szmat kasy, u protestanta gwałtem wydarzszy, po wsi nosząc, dzieci protestantów potwarzliwie publikując potajemnym jakoby wzięciem, na zdrowie dalsze odpowiedzi czynił. Insuper w kilka dni, przeciwko wyraźnemu prawu, constitutionem y statutom koronnym, kupę nie małą różney conditiei ludzi, zkład buntuy chłopskie wczyniają się, zebrawszy y onych popoiwszy, protestantów sam z temiż ludźmi złodziejstwem publikował, y teraz publikować nie przestaje, y odpowiedziami dalszemi na zdrowie ich grożą. Postrzegając tedy omnimodam securitatem zdrowia y substantiey swoiey, jako też o wiay prawne zwyż pomienionych excessów, tudzież y o szkody, na złotych pięćset podjęte, iterum iterumque protestuie się, zostawisz jednak sobie salvam meliorationem tey terażniejszey protestatiey, (tak z obwinionemi, jako też y z temi, in quantum by się jaka miała co na papierze o honorze protestantów pokazać makuła, którzy na tey kupie byli) albo uczynienie inszey szyrszej, lubo teyże przez porwy poprawienie, si id necessitas iuris expostulaverit, a teraz, o

za świętego, złączywszy się z kozakami y moskwą, nieprzyjacielami koronnemi, iednych sąsiadów, braci, w niewolą tatarską y moskiewską pozabierali, drugich pościnali, nad trzeciemi pastwiąc się, a innych w drugie kraje powyganiali, między którymi i pierwszego małżonka terazniejszey protestantki wygnali w kraje wołyńskie byli, który, czas nie mały na Wołyniu mieszkając, w niewolą tatarską dostał się, a jego mości panowie obżałowani, mając spółkowanie z kozakami, rebelizantami korony polskiej, po wygnaniu protestantów w strone cudze, zaraz w izbe dzieci protestantis włazszy, w której mieszkają przez lat dziewięć, ogrody, pola, nawozy wypachali, wszelakie sprzęty, na tychże ogrodach przez pierwszego małżonka protestantki pochowane, gdzie żelaza różne powyorywali, y na swój pożytek obrócili, w polach miedze popsowali y wszystko zgoła funditus dwór spustoszyli; tandem, po przyjsciu już protestantów do pomienioney wsi Zakusików, z Wołynia, części dziedzicney swoiey, nie będąc contenti mianowanemi pretensiami, protestantów wychowawca, parobka, na imie Marcina, z dziecinnych lat u protestantów będącego y wychowałego się, do siebie odmówił, który nie mało rzeczy w dóm obżałowanych, na kilkadziesiąt złotych własnego zbioru protestantów, zaniósł, y gdy mianowana małżonka protestantis, chcąc spokojnie z obżałowanemi mieszkać, przyszedszy w dóm ich mościów, rekwirowała o przywrócenie y wydanie onego, tam tedy obżałowany, nic nie pomniąc na rygor prawny, zaraz furibunde słowami nientściwemi wprzód złąjawszy, a na potym bijąc, sturchając, na honorze szczypiąc, z izby wypchnął, y tym iednak nie ukątentowawszy się, z imprezy swoiey, przysposobiwszy lekarstwa, aby mogli protestantów o śmierć zdrowia przywieść y wymorzyć, nauczywszy się doktorstwa, stanowi szlacheckiemu nieprzyzwoitego, czasu sposobnego upatrywali, jakoż bowiem w roku przeszłym, tysiąc sześćset osmdziesiąt sznustym, miesiąca februarii pierwszego dnia, obaczywszy protestanta, ze dworu do gumna idącego, zaraz córce swoiey, Helenie Chodakowskiej, drogie, nagotowaną na zdrowie protestantów, trucizną przelać kazał na własnym gumnie protestantki przed wrotami, tamże, gdy pies protestantis, przodem bieżący, tej trucizny chwycił, zaraz, spuchszy, zdechnąć musiał, które factum protestans in recenti szlachtą rodowitą jako to: ich mość panami:

Gabryełem y Samołem Didkowskimi, tudzież Janem Zakusikem obwiodszy, posyłał do obżalowanych, aby swoich złych uczynków daley poprzestać chcieli. Tamże ciż obżalowani, przed tąż szlachtą, dalsze jeszcze diffidatie, chcąc własnie z substantiey ich wypędzić, uczynili, którey bowiem, satisfaciendo submissioni suae, nic nie pomniąc na prawo pospolite y winy, w niem eo nomine rigide opisane, in anno nunc curenti, millesimo sexcentesimo octuagesimo septimo, miesiąca marca dwódziesiątego siódmego dnia, na gruncie własnym protestantis, gdzie kowale natenczas zostawali, na protestanta napadłszy, tamże zaraz occasiá niesłuszną, do niewagi protestantowi dawszy, wprzód słowami nieutściwemi, mówiąc: «że to moje żelazo», szmat kosa (które protestantes in presentia zacnych ludzi kupili u kozaka wojska zaporozskiego, na imie Chweśka Szykarza, z miasta Tereberedy, na ten czas do kowalów robić na potrzeby domowe przyniesione), złajawszy, a potym kijem, w ręku mającym, pośród głowy tak tyrańsko uderzył, że aż na ziemie pasć musiał, tamże, już na ziemi leżącego comparenta z żoną y córką swoją, czym kto mógł, bili y razów nie mało nie miłosierdnych, do piętnastu, po różnych członkach nazadawał, y gdyby nie ludzie tam na ten czas będący odratowali, pewnie by o śmierć zdrowia przywiedli, który szmat kosa, u protestanta gwałtem wydzarszy, po wsi nosząc, dzieci protestantów potwarzliwie publikując potajemnym jakoby wzięciem, na zdrowie dalsze odpowiedzi czynił. Insuper w kilka dni, przeciwko wyraźnemu prawu, constituciem y statutom koronnym, kupę nie małą różney conditiei ludzi, z kąd bunt y chłopskie wsczynają się, zebrawszy y onych popoiwszy, protestantów sam z temiż ludźmi złodzieystwem publikował, y teraz publikować nie przestaie, y odpowiedzkami dalszemi na zdrowie ich grozą. Postrzegając tedy omnimodam securitatem zdrowia y substantiey swojey, jako też o winy prawne zwyż pomienionych excessów, tudzież y o szkody, na złotych pięćset podjęte, iterum iterumque protestuie się, zostawivszy jednak sobie salvam malerationem tey teraźniejszey protestatiey, (tak z obwinionemi, jako też y z temi, in quantum by się jaka miała co na papierze o honorze protestantów pokazać makuła, którzy na tey kupie byli) albo uczynienie inszey szyrzey, lubo teyże przez porwy poprawienie, si id necessitas juris expostulaverit, a teraz, o

przyjęcie tej taraznieyszey, wkrótce napisaney, prosił; co otrzymał: Samuel Domaszewski.

Книга городская кievская записовая и поточная, годъ 1686—1688, № 3; мистъ 76.

LXX.

Жалоба дворянина Игнатія Невмержицкаго на дворянъ: Богдана, Семена и Кирика Барановскихъ о томъ, что они убили тестя его, Ивана Барановскаго, подозревая его въ томъ, что онъ указалъ козакамъ мѣсто, въ которомъ обвиненные спрятали свои лошади. 1687. Юня 17.

Рову тисеча шесть сотъ осмдесять семого, мѣсяца Юня семнадцатого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевской милости оруцкомъ, передомвою, Яномъ Якубовскимъ, наместникомъ вгородскимъ подстароства оруцкоро и внигами нашенными, вгородскими, оруцкими stanowszy oczewiście urodzony pan Ihnat Niewmirycki, swym i urodzonej paniej Marianny Baranowskiego Niewmiryckiej, małzonki swojej, imieniem, jako jeno mógł завязать dostateczną wiadomość i informatiā, po ożenieniu swoim i uspokoeniu się od dejnecków i ordy w tych tu krajach poleskich, o zabiciu urodzoneго Iwana Baranowskiego, testia swego, a ojca rodzoneго żony swojej, przez niżej mianowane osoby, tak zaraz, przyszedszy do urzędu o tym wszystkim, nie chcąc tego w zapomnienie puszczać, żalosa i płaczkivā naprzeciwko urodzonym panom: Bohdanowi Baranowskiemu, ojcowi, i Kirykowi Baranowskiemu, synowi, tudzież Semenowi Baranowskiemu, zięciowi, samym pryncypalom i zabojcom testia protestantis, czytał i zanosił protestatiā, w ten sposób i o to, iż co grasaantia dejnecka przez lat nie mało w tych kraiach poleskich pa-

nowała, dla której obywatele tutejsi wojewodstwa kijowskiego bezpie-
czai zdrowia swego być nie mogli i, gdzie jeno który mógł wie-
dzieć miejsce skryte po lasach, sam i owdzie po różnych miejscach
skrytych tułając się, kryli się, gdzie pod ten czas niebezpieczny i
nieboszczyk pan Iwan Baranowski, unosząc zdrowie swoje przed-
dejnkami, na miescu skrytym, osobliwym, w lesie zostawał, do któ-
rego wysz pomienieni obwinieni, do szafaszu przyszedzszy, rzeczono-
go Iwana Baranowskiego, testia protestantis, aby z niemi poszedł pszczoł
szukać młodych po lesie, wyzwali, tam tedy na ten czas wyzwany
poszedł, a że się naprzykżyło chodź i szukać, pomieniony Iwan
Baranowski, na miejsce swoje porzućwszy obwinionych, odszedł, kto-
rego idącego dejnecy, złapawszy i onego z odzienia zwlekszy, bili i
pastwili różnemi sposobami, aby o dobrze swoim i o bydle przyznał
i powiedział, nie chcąc tedy nieboszczyk, aby go bardziej kaleczyli,
rad nie rad musiał miejsce swoje, w którym przemieszkiwał, powie-
dzieci onych dejnekow przyprowadzić, tamże przyprowadzeni dejnecy
i obwinionego Bohdana Baranowskiego, na ten czas będącego, brała
rodzonego nieboszczyka zabitego, na tymże miejscu zastawszy, od
onego pieniędzy coś odieł i wołów dwa, iednego nieboszczyka zabi-
tego, a drugiego Bohdanowego wzięli; z tych tedy miar, zawziłowszy
niesłuszny rankor na nieboszczyka, obwinieni, powiadając, że umyślnie
dejneców dla wzięcia wołu naprowadził, różnemi sposobami na zdro-
wie czyhali, jakoż i samym skutkiem swój niesłuszny amysł wykona-
li w roku tysiąc sześć set siedmdziesiąt czwartym, dobrze się na to już
namówiwszy i przygotowawszy, pomienionego Iwana Baranowskiego, nie
sobie nie winnego, idącego pospołu z obwinionemi ze wsi Lewkowicz drogą
publiczną, zapomniawszy prawa pospolitego, boiaźni Bożej i krwie chrześ-
ciańskiej, rzeczeni: Kirik i Semen Baranowscy, jeden rucznicą oburącz,
a drugi obuchem niemiłosierdnie zbili i ztłukli, że go cale za zabitego
zostawiwszy i zwierzcha gałęziami w lesie przyrzucawszy, porzucili, a
sami do domu prosto, do wsi Heszowa, odeszli, a że na ten czas i Dymitr
Baranowski z temiż obwinionemi szedł, a widząc ony, że nieboszczyka bić
poczęli, przodem od nich uchodząc, poszedł, którego ciż obwinieni, na-
gnawszy, przykazali surowo pod takowymże zabiciem, aby o tem żadnej
zmianki ani żenie, ani dzieciom, ani sąsiadom nie czynił, a tak mał-
żonka i dzieci nieboszczyka zabitego u obtałowanych przyszłych, gdzie

by się zapodział; pytali, u których żadną miarą dopytać się nie mogła, aż nataintrz już ten Dymitr Baranowski, któremu powiadać obwinieni zakazali, sumieniem poruszony, aby przynajmniej ciało zabite odiskane i pochowane było, małżonce, dzieciom i sąsiadom opowiedział, że go obżalowani ubili, i gałęziami w lesie na pewnym miejscu zakryli i tak, za powzięciem wiadomości, inni ludzie, już ledwo co żyć mogącego, do domu odszukali, który odszukany, chorując tyrańsko czas nie mają, z rąk własnych obwinionych, z tym się pobiegł światem, którego ciała, że na ten czas według zwyczaju nie przedstawiano, częścią że incursje dejneckie panowały, częścią że na ten czas i grad owrucki, za incursjami i niebezpieczeństwami dejneckimi, wakuwał i nie susceptował, dla czego aż teraz protestans terazniejszy z małżonką swoją, a córką nieboszczyka zabitego, nie chcąc tego impune opuścić, za uspokojeniem się trochę w tych tu krajach, prawnie przed urzędem protestował się; a nie dosyć jeszcze ukontentowani obżalowani będąc zabiciem nieboszczykowskim, lecz więcej czyniąc i okazij do zrujnowania szukając, z dembu pszczoły jego mości pana Jana Pruszyńskiego pan Semen Baranowski, obwiniony, z wiadomością tamtych obwinionych tegoż roku i czasu wydarł, za którego wydarciem pszczoł i daniem okaziej, rzeczony jego mości pan Pruszyński, mszcząc się tej krzywdy swojej i wydarcia pszczoł, przykazał chłopom, poddanym swoim, aby pszczoły, czyiebykolwiek naleść i napaść mieli, derli, a tak, za daniem okaziej przez obwinionego, Semena Baranowskiego, i protestantom terazniejszym pszczoł własnych troje na głowę wydarli poddani jego mości pana Pruszyńskiego, a i na tym małe mając, ale i teraz na samego protestanta i małżonkę onego różnemi sposobami na zdrowie i substantią różne okazije wynajdując, ile w iednejże wsi Hozzowie, w sąsiedztwie tak bliskim, mieszkając, czyhają obżalowani; przeto protestantowie zdrowia swego bezpieczni być nie mogą, przez który to takowy postępek swój obżalowani prawo pospolite, securitatem publicam, zgwałcili, winy, w prawie za zabojezwę opisane, na dobra i osoby swoje dobrowolnie zawzięli, a przez to do szkód nie małych na złotych arzysta przywiedli i przyprawili; o co wszystko pomieniony protestans, iterato przed urzędem oświadczywszy się, o to prawnie czynić nie zaniecha w należytych sądzie, wolne iednak zachowawszy poprawienie, sobie tej protestatkiej przez

posw, albo uczynienie inszej szyrzej; a na ten czas prosit, aby ta onego protestata do xiazg przyjeta i zapisana byla, co otrzymał, Imieniem pana Niewmirzyckiego, iako pisac nie umiejacego, podpisuje się na miejscu jego. Michał Skalkowski.

Книга гродская оверуцкая, замисоцкая и паточная, № 3213, годъ 1686—1687; листа 441 на оборотѣ.

LXXI

Жалоба дворянъ Невмиржицкихъ на дворянъ Николая Думинскаго и Данила Словенскаго, о томъ, что Думинскій наноситъ имъ разныя обиды; въ последнее-же время, когда зять его Словенскій опредѣлился писаремъ въ козацкое войско, то они оба, съ помощію козаковъ, наносили побой Невмиржицкимъ, грабили ихъ собственность, опустошали сады и страшали ихъ угрозами. Факты эти подтверждаются свидѣтельствомъ вознаго. 1687. Августа 11.

Рову тысяча шестсотъ осмьдесятъ семого, месеца Августя одиннадцатого дня.

На уряде гродскомъ, въ замку ево королевское милости оверуцкомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, наместникомъ гродскимъ подстароства оверуцкого и книгами нынешними, гродскими, оверуцкими, personaliter stanawszy urodzeni ich mość panowie: Prokop Moszczenko, Aftanasy Troszenko, Niewmirzyccy, swymi i urodzonych ich mościów panow: Stephana, Samuela Sołowienka Niewmirzyckich, Jakima Lewkowskiego, Heliasza Niewmirzyckiego, i Paraskowiej Niewmirzyckiej, w stanie wdowim zostajacej, jako mogli do act tutecznych, grodzkich, oweruцckich, dla zasadzek po gostim

cach, diffidatij i odpowiedzi na zdrowie swoje, przez niżej miano-
 wanych osób przyść, tak zaraz, z wielkim i nieutulonym żalem se-
 leniter świadczyli, i w ten niżej opisany sposob protestowali się,
 przeciwko urodzonemu jego mości panu Mikołajowi Dumińskiemu,
 jako samemu principałowi, przywodcy, motorowi i do wszystkiego
 złego poduszczającemu, teściowi, urodzonej jej mości paniej Annie
 Lewkowskiego, primi voti Bohdanowej Olchowiczyniej, sekundor vero
 Mikołajowej Dumińskiej, małżonkom; i panu Danielowi Sławeńskie-
 mu, pisarzowi wojska jego krolewskiej mości zaporoskiego, bez żad-
 nego paszportu od jaśnie wielmożnych ich mościów panów hetmanów,
 z obozu, z wojska, swiżo nie odpowiednie ziechałemu, osiadłości żad-
 nej nie mającemu, comprincipałowi, zięciowi, wołą i rozkazanie je-
 go mości pana Dumińskiego, teścia swego, we wszystkim wykony-
 wającemu, i paniej Marynie Dumińskiej Sławeńskiej, małżakom, i
 innym pomocnikom i comprincipałom, samym jego mości panu Du-
 mińskiemu i Słoweńskiemu lepiej po imionach, i przezwiskach wi-
 adomym i znanym: iż jego mość pan Dumiński, z dawnych czasów
 zawziawszy zły i nieprzystoiny gniew i rankeo przeciwko wszystkim
 protestantom, a primario przeciwko jego mości panu Prokopowi
 Niewmirzyckiemu, najbardziej o to, iż jego mość pan Dumiński od
 lat kilkadziesiąt, różnych dni i miesięcy, w rokach przeszłych i te-
 razniejszym, tysiąc sześć set osmdziesiąt siódmym, nienależnie w
 grunta i siedliszcza, po zesłym niegdy jego mości panu Janie Lew-
 kowskim, przeżywaiomym Popławskim, we wsi Niewmirzyckich, le-
 żące, nie mając do nich żadnego prawa ani praetextu, wdzirając się,
 onych zażywa, na zawoziu w budynkach się rospościera, na pomie-
 nionym siedlisku budynki rozszerza i w zboża, przeciwko prawu
 przenosząc, krzywdy niezamierne protestantom, szkody czyni, sady
 pustosz; przepomniawszy tego cale, że obwiniona jej mość pani An-
 na Dumińska, jeszcze za żywota Bohdana Olchowika, pierwszego
 męża swego, od nieboszczyka jego mości pana Iwana Lewkowskiego,
 jako od ojca, była wyposażona i ukontentowana i grunty osphliwy
 jej, nie miesząc niwczym ojczyzny, za złotych sto był kupiony: któ-
 rym gruntem kupnym, po tamtym zesłym Olchowiku, miałby się i
 jego mość pan Dumiński, po małżące swej terazniejszej, kontenta-
 wac; protestanta, właśnie należnego dziedzica i successora, jego

mości pana Prokopa Niewmirzyckiego, niwczym nie naruszać, praepeditiej i żadnej expulsiej nie czynić, sadow nie pustoszyć, o co luby protestans w sąsiedstwie, oczekiwając, azali się obwinieni upamiętają, i od takowych złości supersedować będą, prawem o to, jako człowiek spokojny, nieczynił aż do tego czasu; lecz że jego mość pan Dumński, coraz żal do żalu przydając i contemptami karmiąc, a; co najboleśniejsza i najnieznośniejsza, z zawziętego rankoru, diffidatie stawicznie i odpowiedzi na wszystkich protestantów czyniąc, umyślnie jego mość pan Dumński pana Słoweńskiego, zięcia swego, do wojska kozackiego jego krolewskiej mości promowował i za pisarza onego zalecił; a to nie dla czego innego, tylko dla oppraesiej i dishonorow stanow szlacheckich, małzonek potciwych i dziełek ich mościow: aby wszelkiemi sposobami mogli nad protestantami, jako mogący, złości wyrządzać; jakoż i samym skutkiem wykonywając, ten pan Sławeński, z instynktu i rozkazanja jego mości pana Dumńskiego, teścia swego i małżaki swojej, dosyć czyniąc, przybrawszy do siebie kozaków swowelnych, na wszystko złe echoczeh, do estyrdziestu albo więcej, różnemi sposobami protestantow opprimował, a mianowicie: należdżając na dobra dziedziczne protestantis z kozakami, umyślnie w zboże konie puszczać kazał, one wypasując, koniami dratował, urodzoną jej mość panią Paraskowią Niewmirzycką, gdy upraszała, aby takowej szkody cznić nie kazał, wiercechem, bez żadnego respectu na stan szlachecki białogłowski, opprimował; jego mość pana Heliasza Niewmirzyckiego, zaprosiwszy do mieszkania swego, wprzód słownie znieważali, zdespektowali, a potym obuchami, pięściami i, na ziemi leżącego, nogami deptali, kolanami gniebli i noscami tłukli i znęcali się; jego mość pana Jakima Lewkowskiego, w Wielechnikach, podczas targu, pięściami, i obuchami, i nogami, noscami tyrańsko sam pan Sławeński zbił, zmordował; także jego mość pana Prokopa Niewmirzyckiego, w Wielechnikach miasteczku, na targu, dla potrzeb swych przyjechałego, zastąpiwszy w rynku przed cerkwią, dufając w tychże kozaków zaciągnych, słowami uszczypliwymi, honorowi szlacheckiemu szkodzącemi, sełtył, zrótmocił, obuchem bił i szablą siec, bez dania żadnej najmniejszej skasiej, ochciał, przez cały rynek za uchodzącym parował, tam, gdyby, między ludźmi uszedzsy, nieschronił się w dom Jakaba, sy-

da, toby niechýbnie na śmierć zabił i całe nieżywił. Jego mości pana Stephana Niewmirzyckiego, w Klińcu, u niebosaczyka jego mości ci pana hetmana nakaznego wojska jego krolewskiej mości zaporoskiego, dla krzywd swych przyjechałego, że się o takową opressią uskarżał, tenże pan Sławeński, trzymając pióro w garści, pięścią, ze wszystkich sił, w gębę po oku, uderzył, że oka mało niewy, kłuł, raz siny, spuchły, szkodliwy zadał, i dalej bić i opprimować chciał, tylko aż sam jego mości pan hetman, od tego animował pór na Sławeńskiego. Z temiż zaciągnemi kozakami, kupo swowolną, tenże obwiniony pan Sławeński, pod Bojniczami, wsią w wielkim xięstwie Litewskim, gdy jego mości pan Opanas Niewmirzycki, dla pilnych potrzeb swoich, do jarmarkow petrykowskiego i ostrożanckiego, dla kupienia różnych rzeczy, iechał drogą dobrowolną, w lesie, to jest w boru, między błotami zastompil, zabić chcący, od wozu krzykiem, takim: «hała hała!» i z setnikiem Kondratem, atamanem Lewkiem i innemi kozakami, na to zaciągnemi, po tatarsku odstraszył, a gdy protestans od wszystkiej substanciej w łozy uciekł, między gestwiny; wziął woz ze wszystkim, co był z sobą, protestans z domu wziął, mianowicie: klacz, valoris złotych sto i sześć, którą, ziedzawszy i wychudzawszy, w cwierć roku ledwie powrucil, a talarów bitych cztery, dzidę, woz, valoris złotych dwadzieścia, sierkiere, siermięgę, buty i insze drobiazki i legumina, które czasu prawa, na terminie, osobliwym registrem liquidowane będą, tegoż requisitą niepowrocil, a kiedy się upominał, kijow sześć nagotowawszy, temi płacić chciał i dwa razy iednym kijem króbym uderzył; a gdy protestans, powrociwszy piechotą do domu, tę krzywdę swoją opowiadał jego mości panu Dumińskiemu, tak odpowiedział jego mości pan Dumiński: «gdyby cie taki owaki synu na śmierć zabił bręć moj, tobym mu podziękował, choćbym cię na funty płacił». Teraz zaś swiżo, sady pustosząc; wisznie, jabłka, gruszki, sliwy obrywając i niedojrzałe, drogami obijając, gałęzie połamali, drzewa rodzajne protestantów tak ogolocili, że te sady poschnąć muszą; przy których pustoszeniu sadów, pródzoną jej mości panią Katarzynę Prokopową Niewmirzycką, dziedziczkę, zniewazyli, siekierą szyję uciąć ochcieli, za oną się gomili, na samego protestanta różnie po ulicach między sadami zasadzki czynili i czynić nie prze-

stają; a i tym się wszystkim jeszcze nie ukontentowawszy, już na ostatek, uczciwość w honorach szlacheckich obwinieni ujmują: jakoby protestantes nie byli równi w urodzeniu inszej szlachie województwa kijowskiego, draganami, hajdukami nazywali, potwarz na protestantów, o jakoweś zabicie jakoby dwóch kozaków, do tegoż swego zaciężnego hultajstwa i do rozboju, z nienawiści gniew większy zarząc, wkładali i wmawiali, czego nigdy in rerum natura nie było i to się na protestantów nigdy nie pokaże, na ostatek, z temiż swemi zaciężnemi kozakami, dalsze jeszcze odpowiedzi i z jego mością panem Dumieńskim znowę jednostajną uczyniwszy, ostatek substanciej, coraz to swiże oppressie przyczyniając, ruinować i samych zabijać pojedynkiem usiłują. A, unikając takowych swych złych i nieprawnych postępków, obżałowany pan Słoweński, z informatiej jego mości pana Dumieńskiego, teścia swego, śmiał i ważył się na protestantów terazniejszych zanieść niesłuszną, nieprawdziwą w grodzie owruckim protestacją, popisawszy w niej potwarz, czego nigdy in rerum natura nie było i nie pokaże się, jakoby obżałowanego protestantes terazniejsi, w roku przeszłym, tysiąc sześć set osmdziesiąt szóstym, w monasterze Lewkowskim słownie wprzod zdespectować mieli i tam, drzwi i zaszczepki do celiej powyłamywawszy, obżałowanego orężem różnym, niezwyčajnym: piesznią, dołbniami alias szlagami grubemi, polanami, do pieca kaflowego nagotowanemi, tyrańsko i niemilosiernie zbili, zmordowali, poranili, monaster okrwawili i cale na śmierć zabić chcieli, oczy stursami popodbiali, kolanami gnietli i, za umarłego porzuciwszy, onęgo wartowali, pieniądze, czapkę, chustkę sobie pozabierali, suknie poszarpali, czeladź monasterską rozpędzili, odpowiedź i dalsze przechwałki czynili; a tego wszystkiego, jako nigdy nie było i na protestantów się nie pokaże i z prawdą się zgodzić nie może, i z tego protestantes ich mość pany sąsiady swemi, szlachtą okoliczną i sumnieniami swemi odwieść się zawsze gotowi; przez co obżałowani pokoj pospolity, sąsiedzki zgwałcili i naruszyli, winy surowe na osoby i dobra swoje libere zawzięli i zacięgneli, a protestujących do szkod na złotych tysiąc przywiedli i przyprawili, o co wszystko pomienieni protestantes, przeciwko obżałowanym, iteratis vicibus i powtornie, z wielkim załem świadcząc się i protestując, i przeciwko tej niesłuszej i nie-

prawdziwej spotwarzonej protestatniej, de nullitate oney, reprotestuiąc, offiarował się o to wszystko prawnie czynić nie zaniechać, zostawisz sobie i każdemu z osobna wolną melioratią poprawienia tej protestatniej i inszej szyrszej uczynienia, lubo terazniejszej pozwami rozszerzenie, in quantum by tego potrzeba prawna ukazywała. Ciz protestantes stawili tu, na urządzie i woźnego generała weiewodstwa kijowskiego i innych, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, który w moc wiernej i prawdziwej rellatiej swojej, zeznał temi słowy: iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześćset ósmdziesiąt siódmego, miesiąca awgusta dnia dziewiątego, z przydania mego, urzędowego, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mość panow: Theodora Niewmirzyckiego i Theodora Kobylińskiego, był we wsi Niewmirzyckich, na sprawie i potrzebie wyżej mianowanych protestantow, za requisitią ich mościow, gdzie naprzód widział i oglądał, dnia dwudziestego osmego marca, roku niniejszego, wysz na akcie mianowanego, na iego mości panu Stephanie Niewmirzyckim, na twarzy: oko podbite, sinie, podpuchłe, krwią ociekłe; także, jego mości pana Hełiasza Niewmirzyckiego i jego mości pana Jakima Lewkewskiego: zbitych, złuczonych pięściami, obuchami i noscami, czasu i sposobem w protestatniej mianowanemi; potem, jako się wysz pomieniło, dnia dziewiątego awgusta, widział z tąż stroną, szlachtą i chałupę, świeżo postawioną, w życie ieszcze niepeżętym, na dworzysku Zawoziu, tamże oglądał sady popustoszone: wisznie, jabłka, gruszki, sliwy poobrywane, gałęzie połamane, dragami potłuczone, które sady od takowego spustoszenia pousychać muszą; co protestantes mianili być stałe i zadane od pana Daniela Sławeńskiego i pomocników jego, czasu i sposobem w protestatniej mianowanemi; tegoż dnia, dziewiątego miesiąca awgusta, i roku tysiąc sześć set ósmdziesiąt siódmego, z tąż stroną szlachtą, tamże we wsi Niewmirzyckich, tenże woźny był i w domu jego mości pana Mikołaja Dumińskiego i małżonki jego mości urzędownie u pomienionych ich mościow panow Dumińskich, małżaków, do rozsprawy prawnej, pana Daniela Sławeńskiego, jako żadnej osiadłości nie mającego, w winach prawnych arestował i przyporęczył; który to arest ich mość panowie Dumińscy, małżakowie, benevole przyiowszy, pana Sławeńskiego do rozsprawy prawnej dotrzymać i

do prawa należnego stawić ofiarowali się i submitowali, co wszystko on, woźny, tą stroną szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąd odjechał, i o tym tak a nie inaczej, prawdziwą rollatią przedemną, urzędem, uczyniwszy i zeznawszy, prosił wespoł, z protestantem, aby to wszystko do ksiąg przyjęto i zapisano było, co i otrzymali.

Книга вродская овруцкая записовая и поточная, № 3213, годъ 1686—1687; листъ 469.

LXXII.

Протестъ дворянъ: Меленевскихъ, Дидковскихъ, Выговскихъ, Ходаковскихъ, Мошковскихъ, Чоповскихъ и Волковскихъ противъ постановленія сеймика кievскаго воеводства, по которому предписано было депутатамъ, отправленнымъ на сеймъ отъ дворянъ кievскаго воеводства, хлопотать о раздачѣ шляхтичамъ имѣній, принадлежавшихъ Кieво-Печерскому и другимъ кievскимъ монастырямъ. 1688. Марта 2.

Року тысяча шестьсотъ осмьдесятъ осмого, мѣсяца марта второго дня.

На уряде вгородскомъ, в месте его королевской милости Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поецькимъ, намѣсникомъ вгородскимъ генералу подъвоеводства кievскаго и внигами нынешними, вгородскими, кievскими, stanowszy personaliter urodzeni ichmość panowie obywatele wojewodztwa kijowskiego, niżej на podpisach mianowani, tak ci, którzy были на seymiku blisko przeszłym wojewodztwa kijowskiego przedseymowym, we Włodzimierzu, in loco solito przez powtórny jego królewskiej mości, pana naszego naymiłościwszego, uniwersał, dnia dziewiątego stycznia, w roku ninieyszym, tysiąc sześćset osmdziesiąt ósmym, naznaczonym, jako też absentes, suo et aliorum generosorum incolarum palatinatus ejusdem kijovensis nomine, solenniter, a prima notitia, przeciwko punktowi jednemu tylko, extra

communem et uniformem województwa tegoż consensum, w Instruc-
 tą ich mościom panom posłom na seym terazniejszy, w Grodnie
 odprawujący się, wpisanemu i włożonemu, który tak się w sobie
 ma: cwsł przedtym do Pieczarskiego monastera, jako y innych, na-
 leżące, aby były oddane bene meritis, a mianowicie tym, którzy za
 Dnieprem swoje potracili substantie, starać się będą ichmość pano-
 wie posłowie, ponieważ już w nasze strone per pacta dostały się.
 Co, że jest przeciwko wszelkiej słusznosci y z ubliżeniem chwały
 Bożkiej, ani na to zgody powszechney nie było, tak de nullitate et
 invaliditate wyżej pomienionego punctu, iterum atque iterum ich
 mość protestantes protestując się, aby to do akt przyjęto y zapisano
 było, prosili: co otrzymali. Daniel Meleniewski m. p. Stephan Did-
 kowski, regent grodzki generału województwa kijowskiego, Ian Wy-
 howski, Michał Chodakowski, Maciej Moszkowski, Samuel Czopow-
 ski, Hrehory Chodakowski, Franciszek Didkowski, imieniem jego-
 mości pana Pawła Wołkowskiego, pisać nie umiejącego, za prozbą
 jego mości, podpisuie się Michał Dubiecki.

*Книга городская Киевская записовая и поточная, годъ 1686—
 1688, № 3; мѣстъ 195.*

LXXIII.

Жалоба Якова Пржиборовскаго, капитана-лейтенанта пѣхотнаго
 полка литовскаго канцлера на дворянъ Левковскихъ и Невмержицкихъ о
 томъ, что они, озлобившись за постои въ ихъ селѣ одной роты полка
 его, обѣщали убивать каждого, попавшагося имъ, солдата этой роты, и
 что они действительно захватили въ своемъ селѣ, и убили одного изъ
 солдатъ—Якова Гудзевича. 1688. Апреля 29.

Рову тысяча шестьсотъ осмьдесятъ осьмого, мѣсеця Апреля
 двадцать девятого дня.

На уряде вгродьскомъ, въ замку его королевское милости
 овъруцкомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, намѣстникомъ вгрод-

снимъ подъстароства овруцкого и книгами нисеишними, вродекими, овруцькими comparens personaliter urodzony jego mość pan Jakób Przyborowski, kapitan leytnant jego królewskiey mości regimentu pieszego, jaśnie wielmożnego jego mości pana kanclerza wielkiego xięstwa litewskiego, swoim i tegoż jaśnie wielmożnego jego mości pana kanclerza, półkownika swego, imieniem, quam primum resciverit de crudelissima neci żołnierza niżej mianowanego, per infra scriptos principales zabitego, actaque praesentia adire potuit, tak zaraz naprzeciwko urodzonym ich mościom panom: Piotrowi, Stephanowi Lewkowskim, Andrzejowi Niewmirzyckiemu y innym wszystkim ich mościom panom Lewkowskim y Niewmirzyckim, we wsi Lewkowcach mieszkającym, princypałom, com princypałom y adhaerentom, po inilonach, za powzięciem o ich mościach wiadomości, in ulteriori juris gradu specificowanym, którzy hoc loco pro expressis ac specificatis censeri debent, solemniter et gravi cum quaerela świadczył, manifestował y protestował się w ten niżej opisany sposób y o to: iż jako prawo pospolite in eo fundamente suam locavit auctoritatem, aby najmnieyszey conditiei ludziom in omni loco praesvisa mogła być securitas, tak osobliwie żołnierzów, pro patria et in patria życie y zdrowie ważących, repentissima crudelique morte necare surowie zabroniło y postanowiło; przecie jednak wysz mianowani ich mość panowie Lewkowscy y Niewmirzyccy, nic na to nie dbając, ale solita malitia temeritateque dacti, per infra nominatum expressum bożkiemu y ludzkiemu zostali injuriosi prawu, kiedy, anno proxime praeterito, millesimo sexcentesimo octuagesimo septimo, regiment wspomniany, ex locatione, na consistentiey w tutejszych krajach stanął, gdzie y do wsi Lewkowicz jego mość pan regimentarz woysk wielkiego xięstwa litewskiego rotę jednę żołnierzów y officera divisit, zkrąd, dni tylko cztery będąc, retro, za ordynansem tegoż jego mości pana regimentarza, bez żadney ich mościów aggravatiei, ustąpili. Jch mość tedy obwinieni, za tę szczególną commansią, którego by kolwiek żołnierza z tych poznali, nieżywić deklarowali się, jakoż ipso expresserunt facto, kiedy roku teraznieyszego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt ósmego, in Januario, urodzonego Jakuba Gudzewicza, szlachcica dobrego, obywatela powiatu lidzkiego, żołnierza pod regimentem zasłużonego, nie daleko Lewkowicz, we wsi Stuhowaszczycach

nie consistentię mającego, który podczas świąt narodzenia Chrystusa pana, święta ruskiego, gdy z innemi z teyże wsi Stuhowszczyzny do wsi Lewkowicz przyszedł był, tamże onego, pozostałego od swoiey kompaniey, śnać nazad do consistentiey powracającego, czyli też w samey wsi, tyrannissime pomienieni obwinieni zabili y na granicy gruntów Lewkowskich, na łokieć w ziemię, (bo podobno dla wielkiego mrozu głębiej kopać było trudno) śnać nocą wywiozszy, potrzebując słomą, zakopali i kołem w gębę do ziemi przybili y on w gębie przyłamali, a gdy ich mość panowie officerowie tegoż regimentu, (absente protunc terazniejszego) o pomienionego żołnierza, gdzieby się podział, pytali, tedy powzięli enucleationem od ludzi tamecznych, że we wsi Lewkowiczach zostaje, gdzie gdy czynili o niego eo instanti we wspomnianey wsi Lewkowiczach requisitią, tedy ich mościów panów Lewkowskich y Niewmirzyckich wiele, zapewnie affirmabant, że z kupeami, na Ukrainę powracającemi, poszedł y do nich przystał. A tak protestans, szlacheckiemu słowu dawszy wiarę, (lubo się nie spodziewali po zasłużonym żołnierzu, aby miał regiment zdradzić y uciskać) supponebant hucusque, że od tych kupców podmówiony został. Ac tandem teraz noviter, na wiosnę, anno presenti, millesimo sexcentesimo octuagesimo octawo, die vigesima prima Aprilis, od poddanych ze wsi Biłki, śnać przez zwierza y bestyie wysz rzeczony żołnierz odkopany y wcale z ciała objedzony y opadły, tylko głowę y kości, świeżo struchlałe y obnażone, z kołem, w gębie przełamanym, y przy nim czapkę paklakową, błękitną, barankową, pas stary czarny y łyżecznik, (po czym tego regimentu że jest żołnierz poznali) na pomienionych polach znaleziemy, że których poddanych daniem znać, gdy terazniejszy protestans na révizyą urodzonego pana Kazimierza Kowalickiego, pisarza tegoż regimentu, z innemi under-officerami, ad sepositionem loci praeonominati cadaveris, z niżej mianowanym woznym zesłał; tedy wszyscy pa wspomnianych: czapce, pasie, łyżeczniku y chodakach, że prawdziwie pomienionego Iakuba żołnierza odzienie, przy głowie, kościach poznali, a potym, dla tym więksey inquisitiey y informatiey, pomieniony pan pisarz z przerwczonemi under-officerami y z woznym, przyechawszy z pola, y z niektórymi ich mościami pany Lewkowskimi (którzy, evitando hoc malum facinus, wrzeczono dla ogła-

dania wyiechali byli) przez kogoby był zabity we wsi Lewkowiczach y w domu wysz rzezonego jego mości pana Piotra Lewkowskiego opyt czynił, tedy ex abrupto tenże jego mość pan Lewkowski z tym wyrwał się przy wszystkich (boć innocens sanguis vindictam clamat), haec formalia powiedział: «że wydamy winnego», o czym tenże wysz rzezony pan pisarz eo instanti wspomnianym woznym y szlachtą oświadczył się y tę głowę z kołem, w gębie ułamanym, czapkę, pas czarny z łyżecznikiem, jeden chodał skorzany, a drugi łapoc, także piszczele od nóg i rąk, w jedną króbkę złożywszy, z terazniejszym komparentem, jako żałośnym po tak mężnie stawiającym żołnierzom officerem, do grodu niniejszego dla praesentatiew y proclamatiew woznego przywiezli, y tę głowę et ossa cadaveris occisi, po praesentatiew y proclamatiew na zwyczajnych miejscach potrzykrotnej przez niżej mianowanego woznego, wykopawszy dół pod cerkwią świętego Wasilja w mieście Owruczu, tenże comparens pochować żołnierzom tegoż regimentu kazał, którym to takowym bezbożnym, nieprawym y owszem niechrześcijańskim postępkim ich mość obwinieni prawo popolite, de homicidis opisane y surowie obostrzone, violarunt y wiwy w niem, ratione tanti facinoris et excessus, opisane, popadli y one na osoby swe, każdy z osobna zawzięli y zaciągneli. O co wszystko, tak o głowę zabitego, jako y o szkody, ztąd pochodzące, ratione uszczerbienia y ujęcia rol regimentu, pomieniony comparens z innemi ich mościami, pany officerami tegoż regimentu, jure agere in omni judicio et officio regni ofiarował się, a, zostawiwszy sobie hujus protestationis, si id necessitas juris exposulaverit, seorsivam meliorationem, seu per citationes correctionem, et incontenti, in verificationem praemisorum omnium, tenże comparens stawił woznego generała wojewodztwa kijowskiego, szlachetnego Stephana Karaczewskiego, przy głowie y kościach pomienionego zabitego, aż od zakopania y miejsca do grodu przyiechałego, który w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relatiew swojej, dla zapisania do xiąg niniejszych, jawnie, jasnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiąc sześćset osmdziesiąt ósmego, miesiąca apryla dwudziestego dziewiętego dnia, ad affectationem juridicamque requisitionem pomienionego jego mości pana Jakuba Przyborowskiego, kapitan leitenanta jego królewskiej mości, tu, do

grodu owruckiego, zjachawszy, a mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Thomasza Baranowskiego y Stanisława Wirskiego, pomienionego zabitego głowę, kości, pas z łyżecznikiem, czapkę y chodaki, w króbcie łubianey włożane, tu, przed urzędem grodzkim owruckim, na wozie przez protestanta prezentowane, a potym, solito more, na miejscach zwy- czaynych proclamowania, iż jest zabity pode wsią Lewkowiezami y tam zakopany był, potrzykrotnie głosem wyniosłym promulgował, y proclamował, y do wiadomości na ten czas wielu ludziom, na tę proclamatia zgromadzonym, przywiódł y doniósł, po którey procla- matiey tenże woźny, wysz rzeczoną szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy y z tamtąd powróciwszy, relatia præsentatiey y procla- matiey uczynił y zeznał; prosili przy tym, protestans protestatiey, a woźny relatiey actis præsentibus connotari, co y otrzymali. I. Przy- borowski, kapitan-leytenant jego królewskiej mości.

Книга городская овруцкая записовая и поточная, 1688—1689 годъ; № 3214; листъ 254 на оборотъ.

LXXIV.

Жалоба дворянина Александра Беха на дворянина Радіона Дидковскаго о томъ, что онъ захватилъ земли, принадлежавшія Беху, вырылъ изъ земли зарытыя Бехомъ вещи, напалъ на его домъ вмѣстѣ съ козаками и нанесть побой ему и его семейству. 1688. Іюня 26.

Рокъ тысяча шесть сотъ осмдесятъ осмого, месеца Іюня двадцать шостого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Марциномъ Суряномъ, на тотъ часъ наместникомъ вгородскимъ подстароства овруцего и книгами нивешими, вгородскими, овруцкими, comragens personaliter urodzony jego

meść pan Alexander Bech, swym i urodzoney imé paniey Maryanny Didkowskiego, małżonki swey, imieniem, naprzeciwko urodzonym ich mościom; panu Radionowi Didkowskiemu, Korniechowi i Oxinleiy Waszkowskiego Didkowskiej, małżonkom, soleniter et gravi cum quaerela świadczył, manifestował i protestował się w ten niżej opisany sposób i o to: iż ich moście obwinieni, lubo by mieli w sąsiedztwie, w jedneyże wsi, Bechach, z protestantem mieszkając, dobrą z sobą, qea par est, certować przyznaną, to nad kamaną słuszną, prawo i sprawiedliwość, prawie codziennie nieznośnemi aggrawując, szkodami, violentiami i oppressiami, jakoż, począwszy od rebelliey kozackiey, (gdy protestans wojenną służbę traktował) siedlisk sześć protestantów własnych w swoje nieśluszną i nieprawą, apprehendowawszy posesją, pomieniony jego meść pan Didkowski pobrak i różnym zbożem pozasiewał, sianożęci pokosił i dotychczas zasiewa i kosi; insuper także imé obwiniony z małżonką swą, wiedząc dobrze o aplendencji szlacheckiey rodzica protestantis, zeszłego Abrama Becha, w ziemi przed kozakami zakopaney, jako to w kotłach, cynie, miedzi, pieniądzech, tedy to wszystko, absente protestanta, powykopowywał, jedne poprzedał, a drugie na swoię obrócił potrzebę, czego, ad saepissimam protestantów requisitionem, przywrócić nie obciał i nie przywraca; woły także protestantów, valoris złotych sto, ex sola malitia, obuchami z parobkiem bijąc, pokaleczył i w las zapędził, drzewa bartne z pszczołami i bez pszczoł niemależycie pozabinał; a gdy protestans w roku tysiąc sześć set siedmdziesiąt ósmym z niewoli tatarskiej za prouidentią Bożką wyszedszy, do swoich oyczyny kątów przyjechał i począł się być kłęcić i szakasz na swoim gruncie postawił, tedy protestanta z czeladzią swą pomieniony obwiniony naszedł był, kaleczył, słowami nieuczciwemi lżył i sromocił i na drogach z strzelbą ognistą, po kilkakroć zastępował, w roku zaś tysiąc sześć set ósmdziesiąt siódmym kazakow informował, ba podobno, zkorumpowawszy onych, na dom protestantów sam osobą swą z nimi naszedł, tamże wiarą katoliczką urągając, czym chto mógł, tak protestanta, jako i małżonkę jego mości stursami, rurami, kijami bili i kaleczyli, sam zaś obżałowany mało protestanta nie udusił, dzieci ich mościow tym naysciem, hałasem i tumultem przestraszyli, tak dalece, że od tak wielkiego zbicia chorując, le-

dwie z tym się nie pożegnali światem; na ostatek złość do złości i krzywdę do krzywdy przydając, teraz świeżo, na świętego Mikolę ruskiego, podczas jarmarku w Narodyczach, anno praesenti, millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo, die decima nona maii odprawiającego się, bez żadney dania okazyey, w rynku na ulicy zboże przedającego, protestanta, nic na siebie nie spodziewającego złego, ztyłu, jak mógł obuchem wymachnąć, wprzód w głowę ztyłu uderzył, a potem po plecach i rękach razow trzy niemilosierdnie zadał, odpowiedzi dalsze na zdrowie protestantow i substantią ich czynił i gdyby ludzie, na ten czas będące, nie obronili, pewnieby protestanta repenta morte z tego świata zgładził, w którym tumulcie z wozu sukna tuzinkowego koloru niebieskiego łokci pułszosta, waleris kołdy łokieć po złotych cztery i innych wiele drobiazkow do domu kupionych, zginęło; a tak ieszcze tenże jego mość obwiniony, unikając swego złego uczynku i z siebie on zwalając, ieszcze protestatione laesiva, w gródzie kijowskim, ktorey protestans dla zawarcia xiąg wyjąć ex actis nie może, śmiał i ważył się opisać, de nullitate et invaliditate ktorey protestathey protestatur et reprotestatur; czym wszystkim jego mość obwiniony prawo pospolite, pokoy sąsiedzki violavit, do szkod nie małych przez niesłuszne apprehendowanie pomienionych siedlisk i barci z pszczołmi, także wykopanie pomienionych rzeczy, letko rachując, przez lat trzynaście i więcey z tych dobr nie participował, na trzy tysiące złotych przywiódł i przyprowadził i w winy, w prawie pospolitym, ratione tanti illiciti ausus et excessus, popadł i one na osobę swą zawziął i zaciągnął, czego, jako przez inquisitioną dowieść, tak prawnie o to wszystko z jego mością czynić deklarował się, a, zostawiwszy sobie huins protestationis seorsiwam meliorationem vel per citationes correctionem et auctionem, tey teraznieyszey actis praesentibus comotari prosił, co i otrzymał: Alexander Bech.

Книга городская оvrуцкая записовая и поточная, № 3214, годъ 1688—1689; листъ 302.

LXXV.

Рѣшеніе кievскаго гродскаго суда по дѣлу между дворянами: Антошеиъ и Павломъ Волковскими и Яковомъ и Иваномъ Пашинскими. Волковскіе жаловались, что отецъ Пашинскихъ, Данилъ, напалъ вмѣстѣ съ козаками еще въ 1648 году, на ихъ дяню, Федора Волковскаго и былъ причиною его убіенія и разоренія; что потомъ Пашинскіе причиняли Волковскимъ разныя обиды, грабежи и побои, грабили купцовъ, проезжавшихъ черезъ село Пашины, выгоняли Волковскихъ изъ церкви и т. п. Судъ гродскій кievскій, вслѣдствіе неявки отвѣтчиковъ въ назначенный срокъ, лишилъ ихъ права представлять свидѣтелей и, напротивъ, принялъ показанія свидѣтелей, доставленныхъ истцами; кромѣ того приказалъ публиковать на Пашинскихъ «банницію» за неявку въ судъ 1688. Августа 21.

Рокъ тысяча шестсотъ осмдесятъ осьмого, мѣсяца августъ двадцать перваго дня.

На роцкахъ судовихъ, вгродскихъ, кievськихъ, одъ дня девятнадцатого мѣсяца и року, теперъ идучихъ, вышъ на аекте менованыхъ, въ месте его королевское милости, Овручомъ, прыпалыхъ и судовые одправоватися зачатыхъ, передъ нами, Дмитроиъ на Жабоктрыгахъ Жабоктрыцкимъ, подъяшимъ вилъкомирскимъ, подвоеводиомъ Вацлавомъ Коньстантимъ Зубъчевскимъ, подъяшимъ новоцъгородскимъ, судею, и Томашомъ на Гулянивахъ Гуляницкимъ, писаромъ и буръграбимъ вгродскимъ луцькимъ, урядниками судовыми вгродскими емералу воеводства кievського, gdy przysłała ta sprawa z rejestru sądowego, за przywołaniem woźnego generała wojewodztwa kijowskiego, szlachetnego Theodora Trzecieckiego, mię-

dzy instigatorem sądowym y jego dellatorami, urodzonemi: Maryanną Paszyńskiego Janową, Wołkowską, wdową, matką, Antonim y Pawłem Wołkowskimi synami jey mości, do teyże sprawy należącemi, actorami, a urodzonemi ich mościami panami: Jakubem y Maryanną Kordyńskiego Paszyńskimi, także panem Janem Paszyńskim, bratem rodzonym urodzonego pana Jakowa Paszyńskiego, przyzwanemi za dekretem sądu grodzkiego kijowskiego, roku przeszłego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt czwartego, miesiąca oktobra trzynastego dnia, między actorami y pozwanemi stałym y ferowanym, tudzież y za przypozewem revificatorie po śmierci jednego z aktorow, to iest Jana Wołkowskiego, wydanym y u sądu niniejszego produkowanemi, wtedy, postanowiwszy się strona powodowa sama oczewisto, pozwanych, dziś, za potrzykrotnym woźnego wysz mianowanego przywoływaniem do prawa nie stanowili i o niestaniu swoim sądowi niniejszemu y stronie powodowej żadney wiadomości nie dali, onych, jako niestałych y prawa pospolitego nieposłusznych, z dopuszczenia sądowego na upad w zysku in termino conservato et ex ad citationibus, nemine contraveniente decreto, in banitionem perpetuam decernuntur, cum additione ministerialis ad publicandam et remissione pro executione nihilominus in lucro deducendae inquisitionis, cum adjudicatione parti actoreae additionis ministerialis ad rothisandum, wздаł na dekret y przypozew, z których pierwszy tenoris sequentis: Wypis z xiąg grodzkich kijowskich. Roku tysiąc sześćset ośmdziesiątego czwartego, miesiąca oktobra trzynastego dnia. Na roczkach sądowych grodzkich kijowskich, od dnia piętnastego miesiąca y roku, teraz idących, wyż na actie mianowanych, w mieście jego krolewskiej mości owruckim przypadłych y sądownie odprawować się zaczętych, przed nami: Dymitrem na Zabokrzykach Zabokrzykim, podczaszym wiłkomirskim, podwoiewodzim, Wacławem Konstantym Zubczewskim, podczaszym nowogrodzkim, sędzią, y Tomaszem na Hulanikach Hulanikim, pisarzem, urzędnikami sądowemi, grodzkimi generału woiewodztwa kijowskiego, przypadła sprawa z rejestru sądowego, za przywołaniem woźnego generału woiewodztwa kijowskiego, slachetnego Theodora Trzecickiego, między instigatorem sądowym i jego delatorami, urodzonemi ich mościami panami: Janem Wołkowskim i panią, Marianną Paszyńskiego Wołkowską,

cum assistentiâ mariti eius, małtenkami, także Pawłem y Antonim Wołkowskimi, synami ich mościow, do tej sprawy należącemi, aktorami, a urodzonymi imię pany: Janem y Jakóhem Paszyńskimi, bracią rodzoną, pozwanemi, za pozwem grodzkim kijowskim, od powodów po pozwanych na termin sądzenia się roczkow terazniejszych, w sprawie niżej mianowanej, wydanym, którzy, za podniesieniem od strony powodowej, u sądu był czytany y tak się w sobie pisauy na: Marcin na Kątach Kątski, wojewoda y generał kijowski y artilleriey koronney, kamieniecki, latyczowski, wyszgrodzki etc. starosta. Urodzonym panom: Janowi y Jakóbowi Paszyńskim, braci rodzoney, jako na dom Boży, we wsi Paszynach, małętności dellatorów, będący, z strzelbą ogniastą y inszym orężem nachodzącym, y miejsce święte, nie według żywota y krwi chrześcianskiey, ale po nieprzyjacielsku gwałcącym, y ten Bożki dom rabującym, y krzyż święty, z cerkwi Bożey zdiowszy, łamającym, i potrzeby sweie domowe z krzyża świętego, na którym ręka Boża a w Troicy Świętey Jedynego Stworzyciela nieba y ziemi odrysowana była, robiącym, że wszystkich generaliter dobr, leżących w nich y ruchomych, zwierzchnością jego krolewskiej mości, a władzą urzędu mego, przykaznię, abyście waszmoście przedemną samym, albo sądem moim grodzkim kijowskim, na roczkach grodzkich kijowskich, w roku terazniejszym, tysiąc sześć set ósmdziesiątym czwartym, miesiąca oktobra piętego dnia, w zamku jego krolewskiej mości owruckim, in loco solito iuditorum, przypadających, y sądzić mających się, a w niedojściu tych z iakichkolwiek przyczyn, tedy na najpierwszych, po tych do sądzenia przypadających, y sądzić mających się, sami oblicznie y zawicie stanęli, na prawne poparcie instigatora sądowego y jego delatorów: urodzonego jego mości pana Jana Wołkowskiego y urodzonej jej mości pani Marianny Paszyńskiego cum assistentiâ mariti eius Wołkowskiej, małtonków, także Antoniego y Pawła Wołkowskich, synow, do teyże sprawy należących, aktorow, którzy imię panow pozywają o to, iż waszmość, nie respektując na prawo pospolite y winy, w nim opisane y na takowych wydane, ieszcze roku tysiąc sześć set czterdziestego osmego, miesiąca decembra pierwszego dnia, rodzic waszmościow zeszyły, urodzony pan Daniel Paszyński, zniosszy się z kozakami y rebelizantami korony polskiej, od

których była sztuk kilkanaście wzięwszy, mając znać gniew y ran-
 ker na zesłęgo urodzonego pana Thomasza Wołkowskiego, brata
 rodzonego delatora, ktorego udawszy przed tymiż kozakami, tak
 samymi pieniężnymi, jako y substantiey, którzy kozacy, wierząc sła-
 wu jego, kilkanaście dni na zdrowie nieboszczykowskie czyhaąc,
 żadnym sposobem złapać nie mogli, tedy sam zesły pan Daniel Pa-
 szyński, rodzic waszmościow z inszą bracią swoją, przepomniawszy bo-
 iażni Bożey, miłości braterskiej y krwi chrześciańskiej, za kilkanaś-
 cie sztuk była, nieboszczyka Thomasza Wołkowskiego, brata rodzo-
 nego delatoris, za szostą granicą od Paszyn, we wsi Czopowiczach,
 złapawszy, na śmierć y morderstwo, haniebnie związawszy, za mil
 cztery do wsi Paszyn, przyprowadził y w ręcę kozakom oddał,
 którzy kozacy, nieboszczykowi okrutne morderstwo i męki zadaw-
 szy, śmiercią haniebną, umorzyli, y dworow trzy tegoż nieboszczyka,
 brata delatora, we wsi Paszynach będące, funditus spalili, jakoż ho-
 wiem y terazniejszy waszmoście, naśladowiac progressa rodzica swe-
 go, zawziawszy śnać ztąd do delatorow rankor, że, gdy w roku
 blisko przeszłym, tysiąc sześć set osmdziesiątym trzecim, na święto
 ruskie świętego Semena, kupcy z Wołynia, do Narodycz bez wieś
 delatora, Paszyny, szli, tedy waszmość, nie wiedząc dla jakiey przy-
 czyny, pómienionych kupców na dobrowolny drodze y moście delato-
 row przeiąwszy, zabijać poczęli; mianowicie waszmość panie Jakubie
 Paszyński, nożem lednego z nich w gardło pchnął, gdyby ten ku-
 piec na bok nie tchył się, pewnoby o śmierć zdrowie jego przy-
 wiodł, ale nos na wylot temu kupeowi przebił, którzy kupcy wiel-
 ki okrzyk y gwałt, wołaiąc ratunku, uczynili, na który gwałt de-
 lator przyszedłszy, waszmości perswadować począł, żeby ludzi nie-
 winnych na gruncie nie zabijał, którzy waszmość, miasto pohamowania
 się, delatora verhis laesivis, honorowi delatora szkodzącemi, ztająw-
 ały, odpowiedź publiczną na zdrowie delatorow uczyniliście, jakoż
 bowiem, w prędkim czasie, dosyć czyniac submissiey swojej, tegoż
 dnia wyszmiowanego, na świętego Semena, święto ruskie, gdy
 delator ze wspomnionemi onemi dziatkami swemi do cerkwi dla
 nabożenstwa przyszedł, tedy waszmość, manu armata, z strzelbą
 ogniistą, przepomniawszy boiażni Bożey y sakramentow świętych,
 na pofesioną cerkiew wszedłszy, y delatorowi nie dawszy nabo-

żenstwa wysłuchać, z domu Bózego wygnaliście y za delatorem z
 gołemi szablami, jako za nieprzyjacielem, goniliście; gdyby delator,
 unosząc zdrowie sweie, nie uciekł, pewnoby o śmierć onego zdro-
 wie przywiedli; w której cerkwi żelaza różne cerkiewne pobraliście,
 mianowicie krzyż z tejże cerkwi, na którym mała Chrystusa pana
 odrysowana była; zdiowazy y ony połamawszy, żelaza do sechl y
 rydle porobili, y na pożytek swoy obrociliście; y tym się nie kate-
 tując, w roku tysiąc sześć set ósmdziesiąt czwartym, miesiąca janu-
 ari wtorego dnia, gdy delator sarnę dziką z lasu, zabiwszy, prowa-
 dził ku domowi swemu, tedy waszmość delatora przeiąwszy na do-
 browolney drodze, tę sarnę odiełi y delatora słowami nieuczciwami,
 nie sobie niewinnego, złaialiście. A gdy delator, używazy przyjaciel
 y z wyszmianowaną panią małżonką swoią, do waszmościów postali,
 perswaduąc waszmościom, abyście poprzestali swoich złych zamy-
 sków, y sarnę delatorowi wrocili, tedy waszmoście małżonkę delatoris
 słowami nieuczciwymi, uszom szlacheckim słuhać nieprzystoinemi,
 zelżyliście, zesromocili y psami ze dworu wyszczwialiście; a y tym się
 nie katektuając, tegoż roku terazniejszego, tysiąc sześć set ósmdziesiąt
 czwartego, miesiąca januarii piątego dnia, w nocy z wołami; podie-
 chawszy, siana styrtę na uroczysku, nazwanym Podkawczym, za-
 brałiście wozow dwadzieścia, każdy woz rachuiąc po złotych trzy,
 a y tym się nie ukatentowawszy, tegoż roku terazniejszego, tysiąc
 sześć set ósmdziesiąt czwartego, miesiąca tegoż wyszmianowanego,
 to iest januarii, chcąc właśnie ze wszystkiey substancyey delatorow
 wyzuć, drugą styrtę nad rzeczka Woroniówką, na granicy z ich
 mościemi pany Bechami stojącą, nocnym sposobem, sam waszmość,
 panie Janie Paszyński, z wozami i czeładzią swoią poćiechawszy,
 zabrałes y do domu swego zaprowadziwszy, po ostatek już przypie-
 chałes był. Tam tedy wyszmianowani panowie: Antoni y Paweł
 Wołkowscy, synowie delatoris, nad pomienionym sianem swoim w
 nocy zastawszy waszmości, panie Janie Paszyński, jako wuia swego)
 abyś poprzestał postępów złych, szlachcicowi nieprzystoinych, upra-
 szali; tedy waszmość, zaraz dobywszy szabli, żeby y lica żadnego
 nie było, na panow Wołkowskich siec począłes, y gdyby synowie
 delatoris, za providentią Bózką, nie uchronili się, pewniebyś o
 śmierć zdrowią onych przyprowadził; y ieszcze z dalszemi odpowie-

dziami, na zdrowie delatorów uczynionemi, precz odischaliście, dla których odpowiedzi delatorow zdrowia swego nie są bezpieczni, przez co waszność winy prawne, w prawie pospolitym opisane, wpadli y do szkod delatora na trzy tysiące złotych polskich przywiedli y przyprawiliście. Do przysłuchania się tedy winom prawnym, przez sąd nasz na wasznościow wskazanym, uczynkowi wasznościow równych y godnych, y do wynagrodzenia szkod wyszmianowanych, actorow wasznościow na termin wysz oznaczony pozywają; na którym, jako na zawitym abyście waszności stali, winom prawnym, na sobie wskazanym, przysłuchali y szkody wyszmianowane nagrodzili, y we wszystkim nakoniec sądownie odpowiadając, usprawiedliwili się. Pisa w zamku owruckim, roku tysiąc sześćset osmdziesiąt czwartego, miesiąca Septembra szesnastego dnia. A po potwierdzeniu y przeczytaniu tego pozwu, strona powodowa prosiła y domawiała się, aby sąd pozwanym na ten podniesiony pozew sprawować się nakazał. A potym strony obiedwie: powodowa, imć panowie Wołkowscy, actorowie, przez jego mości pana Jana Wołkowskiego, swem y innych actorow imieniem, personaliter, a pozwana, imć panowie Paszyńscy, itidem personaliter, u sądu niniejszego stanowili się, y w tej sprawie rosprawę prawną między sobą mając, controvertowali, ktorych sąd niniejszy, grodzki, kijowski, controwersyi stron wysłuchawszy, y one dobrze uważywszy, forum słuszne w tej sprawie uznawa, y stronie rosprawować się nakazuje, od ktorego dekretu strona pozwana do sądu głównego, trybunalskiego, koronnego, lubelskiego apelowała; sąd iey tej appellathey nie dopuścił, a ona poparcie iey, o grawamen y szkody, na sąd się protestowała; sąd też reprotestował, że tak prawnie być rozniął; a w rosprawowaniu się sąd niniejszy, grodzki, kijowski controwersiei stron wysłuchawszy oboch, potrzebną być in causa praesenti inquisitā, sagduie y oney wyvodu partibus, na blisko przysłych roczkach tu, w Owruckim, albo Zytomirzu sądzących się; ad affectationem partium non condescendens, in cognitionem fundi pozwała, na ktorych y tak stronem obom bez przypozwu, do dalszego w tej sprawie postępku prawnego, zachownie, jakoż tym terazniejszym dekretem słożył y zachował, co wszystkie dla pamięci do ciąg. niniejszych iest spisano, z ktorych y ten wypis, pod pieczęcią grodzką, kijow-

ską jest wydany. Pisany w Owruczym. U tego ekstraktu podpis ręki regentowskiej w te słowa: correxit Didkowski. A pozaw temi jest inserowany słowy: Marcin na Kontach Kątski, wojewoda generał kijowski, podolski y artyleriey koronney, kamieniecki, latyczowski, wyszgorodzki etc. starosta. Urodzonym imć panom: Jakobowi y Maryannie Kordyńskiego Paszyńskim, także Janowi Paszyńskiemu, bratu rodzonemu waszmości, panie Jakubie Paszyński, z osob i ze wszystkich generaliter dobr waszmości leżących, ruchomych y summa pieniężnych, zwiernością jego królewskiej mości, władzą urzędu mego, przykaznię, abyście waszmość, przedemną samym, albo sądem moim grodzkim kijowskim, na roczkach kijowskich, które naypierwey po daniu y położeniu praesentis ad citationis do sądenia przypadną y sądzone będą, sami oblicznie y zawicie stanęli na instancją y prawne poparcie instygatora sądowego i jego delatorów, urodzonych: Marianny Paszyńskiej Janowej Wołkowskiej, in widuali statu zostającej, matki, także Antoniego y Pawła Wołkowskich, synow jeymości, actorow, którzy, przychylając się do prawa pospolitego, do gotowego processu y dekretu w sprawie, niżej mianowanej, między sobą, actorami, a ichmościami pozwanemi, roku tysiąc sześć set ósmdziesiątego czwartego, dnia trzynastego octebra, na roczkach grodzkich kijowskich ferowanego, za powodem rodzica actorow, waszmościow pozywają, alias przypozywają, o różne krzywdy, pretensie, przez waszmościow poczynione; a zatem do wynagrodzenia szkod, ztąd pochodzących y przysłuchania się winom prawnym, które hac in parte sądowo na waszmościow wskazane będą. Na którym terminie, jako na zawitym, abyście waszmość stanęli, pomienionemu dekretowi dosyć uczynili, ratione poczynionych krzywd y wiolentiey dostateczną actorom uczynili satisfactią, y na wszystko sądownie odpowiadając, skutecznie się usprawiedliwili. Pisany w Owruczym, dnia pierwszego augusta, roku tysiąc sześć set ósmdziesiąt osmego. Ktorego wzdania, iż pozwani, będąc o godzinie zwykłej aresztowey do areztu tey sprawy przez woźnego wyszmianowanego przywoływani, nie aresztowali, aresztować y usprawiedliwiać się nie chcieli, a przerzeczona strona powodowa na nich, jako nie stałych, y prawnu nieposłusznych, dalszego w tey sprawie postępku prosiła y domawiała się; przeto sąd niniejszy, za niestaniem pozwanych, a za

odmówieniem się y prawnemi postępkami strony powodowej, przychylając się w tym do prawa pospolitego y wzdania teyże strony powodowej, w dalszym tey sprawy postępku prawnym, na terminie zachowałym z przypozwu, ratione sprzeciwiania się decretowi, winę banitiei wieczney na pozwanych wskazuie y woźnego sądowego, wyszmianowanego Theodora Trzecieckiego, do obwołania y publikowania na pozwanych przydaie, y oną ex nunc publikować nakazuie, któryże to woźny, dosyć czyniąc woli y rozkazaniu sądowemu, a z powinności urzędu swego woźnowskiego, tę winę banitiei wieczney na pozwanych tu, w zamku owruckim, w izbie sądowej, in praesentia wielu ludzi zacnych, imć panow obywateli woiewodztwa kijowskiego, spraw swoich u sądu pilnujących, głosem wyniosłym obwołał y publicował, przywodząc to wszystkim do wiadomości, aby z przerzeczonymi pozwanymi żadnego współku ani obcowania nie mieli, rady y pomocy onym nie dodawali, w domach y majątnościach nie przechowywali, ale się z nimi jako banitami y prawem przekonanemi we wszystkim, według srogości prawney zachowali, pod winami w prawie o tem opisanemi; któryże to woźny, iż tę winę banitiei wieczney na pozwanych obwołał y publikował, oczewisto przed sądem niniejszym stanąwszy, o tem swoją zeznał relatią. A po obwołaniu y publikowaniu na pozwanych tey winy banitiei, sąd niniejszy tę sprawę na mocną, skuteczną y nieodwłoczną executią na dobrach wszelakich pozwanych, do sądu y urzędu wszelkiego, dobrom onych należnego, odsyła, któryże to sąd y urząd wszelaki, dobrom pozwanych należny, executią mocną y nieodwłoczną na dobrach wszelakich pozwanych leżących, ruchomych y summach pieniężnych odprawić y uczynić ma, pod winami, w prawie opisanemi; nihilominus zysk wywiedzenia inquisitiei stronie powodowej, z odsądzeniem tego dobrodzieystwa inquisitiei stronie pozwanej, przysądza, y woźnego sądowego, wyszmianowanego szlachetnego Theodora Trzecieckiego, do wydania rothy juramentu super non incorruptos testes, przydaie, y wprowadzać świadki nakazuie. Што все для намети до книгъ нынешнихъ, вгродскихъ, кievскихъ есть запасано.

Книга гродская кievская записовая, поточная и декретовая, годъ 1680—1735, № 46; листъ 743.

LXXVI.

Рѣшеніе кievскаго градскаго суда по иску Игната и Симеона Кубылинскихъ на Ивана Меленевскаго—Кубылинскаго и на наследниковъ Стефана и Каланика Кубылинскихъ, Мелешка и Яцка Геевскихъ, Романа Угледскаго и другихъ, о томъ, что поименованные обвиненные убили въ 1653 году отца истцевъ, Николая Кубылинскаго, находившагося въ службѣ у Одерина Потоцкаго. Судъ градскій кievскій, за невякою отвѣтчиномъ, приговорилъ ихъ къ баниціи и лишилъ права представлять свидѣтелей на лублинскій трибуналъ, показанія же, представленныя свидѣтелями со стороны истцевъ, призналъ действительными. 1688. Августа 27.

Рочу тысяча шестсотъ осмьдесятъ осмого, месеца аввѣгъуста двадцать осмого дня.

На рочьдахъ судовыхъ вгородскихъ кievскихъ, одъ дня девятнадцатого месеца и рочу, теперъ идучихъ, вышъ на авте менованыхъ, прыцалыхъ и судовне одправоватися зачатыхъ, передъ нами, Дмитромъ на Жабовърыкахъ Жабовърыцымъ, подьчашимъ вилюмирскимъ, подьвоеводьымъ, Вацьлавомъ Константымъ Зубьчевьскимъ, подьчашимъ новокърудзьымъ, судею, и Томашемъ на Гуляникахъ Гуляницкимъ, писаромъ и бургърабимъ вгородьскимъ лущькимъ, урядниками судовыми, вгородьскими енералу воеводзьтва кievьскаго. Gdy dnia dwudziestego trzeciego, roku y miesiaca, na actie mianowanych, przypadła była sprawa z rejestru sądowego, za przywołaniem woźnego generała woiewodstwa kiiowskiego, szlachetnego Theodora Trzecieckiego, między instigatorem sądowym y jego delatorami, urodzonymi pany: Jhnatem y Szymonem Kubylińskimi,

synami zabitego nieboszczyka Mikołaja Kubylińskiego, aktorami, a ichmościami: urodzoną Ewdoxyją, córką zeszłego z tego świata, Stephana Kubylińskiego, a wnuczką zeszłego z tego świata Kalenika Kubylińskiego, Iwanem Melenowskim-Kubylińskim, jako własnym pryncypałem: Owdotią, Ianową Hejewską y Tatiana, córkami zeszlých: Meleszka y Iacka Hejewskich, Thomaszem, synem Romana Uhłowskiego y innemi pomocnikami, pozwanemi za dekretem sądu głównego, trybunału koronnego łubelskiego na wojewodztwie kijowskim, w roku przeszłym, tysiąc sześćset ósmdziesiąt siódmym, miesiąca oktobra dwudziestego trzeciego dnia, między stronamy ferowanym y w sprawie, niżej mianowanej, stałym, z roku, tymże dekretem na roczki teraznieysze, grodzkie, kijowskie zachowałego. Tedy postanōwiwszy się sama oczewisto strona powodowa u sądu niniejszego, pozwanych, iż się za potrzykrotnym woźnego wyszmianowanego przywoływaniem, do prawa nie stanowili y o niestaniu swoim sądowi niniejszemu i stronie powodowej żadnej wiadomości nie dali, onych, jako niestałych, y prawa pospolitego sprzeciwnych i nieposłusznych, z dōpuszczenia sądowego, in termino conservato, ratione contrawentionis decreto tribunalitio, in paenam banitionis perpetuam decernentur, cum additione ministerialis ad publicandam et remissione pro executione, nihilominus in lucro deducendae inquisitionis per partem actoream et abjudicatione beneficij per partem citatam, in post deducendam, super vero actoratum partis citatae, in suasionem citationis et causa perpetua, una cum abjudicatione in suis praetensionibus et impositione perpetui silentii, wzdała była: A gdy o godzinie zwykłej, sprawy do aresztu przywoływane były, między którymi y ta sprawa, gdy do aresztu była przywoływana, przez tegoż wyszmianowanego woźnego, tedy od pozwanych tenże woźny generał wojewódstwa kijowskiego, szlachetny Theodor Trzeciński y urodzony jegomości pan Krzystof Kubyliński, sprawę tę y wzdanie jej aresztował był. Tandem ex areste, gdy ta sprawa dnia dwudziestego szóstego, roku y miesiąca wyszmianowanych, taż sprawa do sądenia przypadła y przez woźnego przywołana była, tedy sąd onę do dnia dzisiejszego, wysz na akcie mianowanego, reicjował, gdy zaś dnia dzisiejszego, wysz na akcie mianowanego, taż sprawa do sądenia przypadła, y przez woźnego przywołana była, tedy, iż się pozwani, jako y pierwiej, prawu pospo-

litentiu sprzeciwiając, do rozsądzenia nie stanowili, y o niestaniu swoim sądowi niniejszemu y stronie powodowej żadnej wiadomości nie dali, tedy strona powodowa, postępując sobie w tym według prawa pospolitego, iterum post arrestum et ex reiectione, ut supra, wzdał na dekret, tak się w sobie mający: Wypis z xiąg głównych trybunalskich spraw specjalnych województwa kijowskiego, roku ty-sięć sześćset ośmdziesiąt trzeciego, miesiąca oktobra dwudziestego trzeciego dnia, przed sąd mniejszy, główny, trybunalski, koronny, lubelski przypadała sprawa z rejestru sądowego spraw special-nych województwa kijowskiego, za przywołaniem woznego gene-rała, szlacheckiego Andrzeja Kurowicza, między instigatorem sądo-wym y jego delatorami, urodzonymi: panem Jhnatem y Szymonem Kubylińskimi, synami zabitego nieboszczyka Mikołaja Kubylińskiego, actorami, a ichmościami: urodzoną Ewdotią, córką zesłego z tego świata Stephana Kubylińskiego, a wnaczką zesłego z tego świata Kalenika Kubylińskiego, Iwanem Melesowskim-Kubylińskim, jako własnym principałem, Owdotią Ianową Hejewską y Tatiana, córka-mi zesłych Meleszka y Iacka Hejewskich, Thomaszem, synem Ro-mana Uhłowskiego, y innemi pomocnikami, pozwanemi za pozwem głównym, trybunalskim, koronnym, lubelskim, od powodów po po-zwanych, na termin sądenia się spraw województwa kijowskiego, w sprawie niżej mianowanej, wydanym, który, za podniesieniem od strony powodowej, u sądu był czytany, y tak się w sobie ma: Jan trzeci, z Bożej łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Prus-ki, Mazowiecki, Zmudzki, Inflandski, Smoleński, Siewierski, Kijow-ski, Wołyński, Braclawski y Czernihowski. Urodzonym: Owdotiej, corce zesłego z tego świata Stephana Kubylińskiego a wnacze, zesłego z tego świata, Kalenika Kubylińskiego, zaboicy niżej mia-nowanego, Iwanowi Melenowiczowi-Kubylińskiemu, jako własnemu principałowi, Owdotiej Ianowej Hejewskiej y Tatianie, corkom zes-łych Meleszka y Iacka Hejewskich, Tomaszowi, synowi Romana Uh-łowskiego, y inszym pomocnikom, z assyistentią, wiernościom waszym z prawa należytą, ktorých wierność wasza po imionach y nazwis-kach znacie, z wszystkich generaliter dóbr wierności waszych, leżą-cych, ruchomych y summ pieneznych, przykazujemy, abyście wier-ność wasza przed sądem naszym, głównym, trybunalskim, koronnym,

lubelskim, w Lublinie, tam gdzie sprawa przyjdzie y należeć będą od actu y położenia tego pozwu za niedziel cztery, albo wtenczas, gdy ta sprawa z rejestru, sobie należytego, porządkiem swoim przypadnie y przywołana będzie, sami oblicznie stanęli, na instancją instigatora sądowego y jego delatorów, urodzonych panów: Ihnata y Szymona Kubylińskich, synów, przez wierność waszą zabitego, nieboszczyka Mikołaja Kubylińskiego, jako prędko do lat zapełnych przyjść mogli, y innych, w protestacyjnej mianowanych, in quantum który do tej sprawy należeć miał, actorów, którzy wierność waszą, przychylając się do prawa pospolitego y protestatiew, eo nomine zanesionej, pozywają o to: iż nieboszczyk pan Mikołaj Kubyliński, rodzic actorów, służąc rękodajnie jegomości panu Potockiemu Sewerynowi za agenta, y będąc posłanym od tegoż jegomości pana Potockiego do Lublina na trybunał z sprawami różnemi, z różnemi osobami toczącemi się, y już z domu swego, z sioła Niewmierzyckich, wyjechawszy, zajechał do sioła Kubylina, do części swojej dziedzicznej, do poddanego swego, Iacka Kowalenka z Hejewicz, którego miał sobie w posługach od jegomości pana Potockiego, który poddany w tej wsi Kubylinie orał nieboszczykowi, jako panu swemu, chcąc mu rozkazać y przykazać swoje gospodarstwo, stanął na nocleg w stodołę, bezpiecznie będąc pokojem prawa pospolitego obwarowany, tedy pozwani, zapomniawszy bojaźni Bożej i bliźniego swego, także prawa pospolitego y win, w niem na takowych mężobojców opisanych, y one lekce sobie poważywszy, roku przeszłego, tysiąc sześćset pięćdziesiąt trzeciego, miesiąca junii czwartego dnia, ze środy na czwartek, mocno gwałtem, z orężem różnym, to jest: rucznicami, szablami, bardyszami, siekierami, w nocy, właśnie o pierwszej, gdy ludzie snem obciążeni bywają, do tej stodoły przyszedłszy, y onę stodołę słomą oblokszy, wprzód ogniem zapalili, a potem, okrzyk uczyniwszy, po nieprzyjacielsku krzyża świętego, z ktorego ognia nieboszczyk y z tej stodoły wypadłszy, chcąc ująć przed wiernością waszą, także wierność wasza nieboszczyka nagnawszy na roli Ryszowszczyznie, y napadłszy na niego, czym kto mógł, biliście, siekliście, rany mu bardzo szkodliwe, tyrańskie pozadawaliście, mianowicie: ranę w łeb siekierą ciałą zadaliście, drugą ranę w głowę siekierą bardzo szkodliwą zadaliście, na szyi rany trzy siekierą ciętych, że tylko

szyla na skórcie wisiał, na prawym boku ran trzy siekierą ciętych, aź płuca widno, lewy bok rohatyną na wylot przebiłście, rękę prawą wedle palców przez wszystkie dłoń siekierą, mało nie przez palce odcieliście, tak, że nieboszczyk z tych ran musiał panu Bogu ducha oddać. A ten poddany, Iacko Kowalenko, w tej stodole, z końmi, z ryszunkiem, z sprawami jegomości pana Potockiego, jako y swemi y przyjacielskiemi, nieboszczykowi powierzonymi, z pieniędzmi gotowemi, z sukniami y z bydłem, zgorzał, to jest mianowicie: koni dwoje, jeden gniady, drugi cisawy łysy, kupiony każdy po złotych sześćdziesiąt, siodół dwoje z wołkociem y uzdeczkami, to kosztowało złotych piętnaście, bandolet z ładownicą y rusznica ptasza z prochownicą, to kosztowało złotych dwadzieście, sukien para falenduszowych obłoczystych z potrzebami jedwabnymi, kosztowało złotych sto, szabla w capię (sic) oprawna, kosztowała złotych piętnaście, opończa nabijana kupiona, y inne rzeczy, w protestacyjej mianowane, pogorzeli, przez co w winy prawne, za uczynek przez nich y antecessorów ich popełniony, kryminalne wpadli, do przysłuchania się tedy winom, jakie przez sąd nasz wskazane będą, y do wyագrodzenia szkod na cztery tysiące złotych polskich, actores wierności wasze na termin pozywają, abyście stali i w tem wszystkim, co szerzej in termino produkowano będzie, usprawiedliwili się. Pisan w Lublinie, roku tysiąc sześćset osmdziesiąt pierwszego, dnia wtórego januaryi. Na terminie tedy niniejszym, z pomienionego pozwu y z roku w nim, na terazniejszą cadentię sądzenia spraw województwa kijowskiego zachowałem, słusznie w tej sprawie przypadłym, strony obiedwie; powodowa jegomość pan Kubyliński actor personaliter, a ichmość panowie Kubylińscy pozwani, przez jegomości pana Mikołaja Hejewskiego personaliter, przed sądem niniejszym, głównym, trybanalskim, koronnym, lubelskim stanowili się, y w tej sprawie, rosprawę prawną między sobą mając, controwertowali, których kontrawersyjej ichmościow sąd niniejszy, główny, trybanalski, koronny, lubelski, illacyej y obron. do sądu swego wniesionych, wysłuchawszy, combinatis actoratibus, potrzebną widzi w tej sprawie inquisitią, przed sądem grodzkim kijowskim, w Owruczu do niedziel sześciu najbliższych sądzących się, pozwala, po wywiedzionej inquisitiej albo nie, stronom termin zachowuje na województwie kijowskim, bractawskim i

czernihowskim, co wszystko dla pamięci do xiąg głównych, trybunalskich, koronnych, lubelskich jest zapisano, z których i ten wypis, pod pieczęcią ziemską województwa kijowskiego, jest wydany. Pisany w Lublinie. Correxitt Hohol: У того екстракту, при печати земскої притесненої, подписи рукъ тими словами: Michał Hieronim Kordus, podczaszy bractawski, deputat województwa kijowskiego m. p. M. Kitnowski, stolnik chełmski, deputat województwa malborskiego m. p. Konstanty Słubicz Załęski, podstoli czernihowski, deputat województwa tegoż m. p. Po którym takowym wzdaniu wyszczególniona strona powodowa na przerzeczonych pozwanych dalszego w tej sprawie postępku prawnego prosiła i domawiała się: Przeto, sąd niniejszy, grodzki, kijowski, za niestaniem pomienionych pozwanych, a za domówieniem się i prawnemi postępkami strony powodowej, w dalszym tej sprawy postępku, w sposób zysku, dobrodziejstwo wywodu inquisitiei stronie pozwanej odcina i odsądza: a na atestatiją strony powodowej woźnego sądowego, przerzeczonego szlachetnego Theodora Trzecieckiego, do wydania rothy juramentu wyszmiawanym aktorom, urodzonym ichmość panom: Ihnatowi i Szymonowi Kubylińskim, synom zabitego nieboszczyka pana Mikołaja Kubylińskiego wyszmiawanego, super incorruptos testes, przydaje. A ponieważ ichmość panowie Kubylińscy, aktorowie, tę przysięgę in facie iudicii wykonali, tedy sąd niniejszy tejże stronie powodowej świadków wprowadzać nakazuje, których pojedynkiem do siebie wzywając, świadectwo przez nich deponowane wysłuchawszy, i one porządnie spisawszy, pieczęcią grodzką kijowską zapieczetowawszy, tejże stronie powodowej in ocluso rothulo wydał, z którego odebrania też strona powodowa sąd niniejszy i urząd pisarski kwituje, ratione zaś sprzeciwienia się dekrétowi sądu głównego, trybunału koronnego, lubelskiego w sposób zysku winy prawne, w prawie pospolitem opisane, to jest winę wiecznej banicyej, wskazuje, przysądza i woźnego sądowego, wyszczegzonego szlachetnego Theodora Trzecieckiego, do obwołania i opublikowania tej to winy banicyej wiecznej przydaje i one sprawie publikować nakazuje, który ze to woźny, czyniąc dosyć woli i rozkazaniu sądowemu, a z powinności urzędu swego woźnowskiego, tę winę banicyej wiecznej na pozwanych tu, w mieście Owruczu, w izbie sądowej, in praesentia iudicii i innych wielu ludzi

zanych, szlachty, ichmość panów obywateli województwa kijowskiego, spraw swoich u sądu pilnujących, głosem wyniosłym obwołał i publikował, przywodząc to wszystkim do wiadomości, aby z przerzezonemi pozwanemi żadnego współku ani obcowania nie mieli, rady i pomocy onym w niczem nie dawali, ale się z niemi, jak z banitami i prawem przekonanemi we wszystkim podług srogości prawnej pod winami, w prawie pospolitem opisanemi, zachowali, o czym mianowany woźny, iż tę banicyją wieczną na pozwanych obwołał i publikował, oczewiście przed sądem niniejszym stanowszy, relacyją swoją o tym uczynił i zeznał; a po obwołaniu i publikowaniu na pozwanych winy banicii wiecznej, sąd niniejszy w sprawie z niemi, na dobrach wszelakich pozwanych do sądu i urzędu wszelakiego odsyła, który że to sąd i urząd wszelaki, dobrom pozwanych należny, odprawę skuteczną, mocną i nieodwłoczną exekucyej na dobrach pozwanych wszelakich, leżących, ruchomych i summach pieneznych, za rekwirowaniem strony powodowej i okazaniem tego dekretu niniejszego, uczynić mającego się, y z powinności urzędu swego, pod winami, w prawie o tem opisanemi, powinien będzie. Што усе для памяти до книгъ нынешнихъ, вгродськихъ генералу воеводства кievьского есть записано.

Книга гродская кievская записовая, поточная и декретовая, № 46, годъ 1680—1735; листъ 856 на оборотъ.

LXXVII.

Жалоба дворянъ Блоцкихъ, на дворянъ Меленевскихъ о томъ, что они нападали на домъ Блоцкихъ и, собравъ козаковъ, устрашали ихъ, угрожая лишить жизни. 1688. Августа 28.

Року тисеча шессотъ осмдесять осмого, месеца Августа двадцать осмого дня.

У рочки судовые, вгродскіе, кievскіе, отъ дня девятнадцатого

месеца и року, теперь идучихъ, вышь на акте менованныхъ, въ ме-
 сте его королевское милости Овручомъ припале и судовне отпра-
 воватися зачатые, передомною, Димитромъ на Жабобрыкахъ Жа-
 бокрицкимъ, подчашимъ вилькомирскимъ, подвоєвѣднимъ судовымъ
 енералу воеводства киевского и книгами нинешними, вгородскими,
 киевскими *comparans personaliter*, *urodzeni ich mość panowie: Jan*
y drugi Jan Błoccy, *imieniem swym i urodzonych ich mościow*, pa-
 na Jana z Woynarowey Woynarowskiego, *sędziego ziemskiego*
kijowskiego, *podstarościego grodzkiego włodziмирского*, *deputata*
trybunału koronnego lubelskiego, z *wolewodztwa kijowskiego obra-*
nego, *tudzież urodzonych ich mościów panow: Mikołaja i Marciana*
Czaplicow, *solenniter et gravi cum querela swiadczyli i protestowa-*
li się, *naprzeciwko urodzonym ich mościom panom: Semenowi*, *stry-*
iowi, *i Theodorowi*, *i paniey Oxiniey Chodakowskiego Theodorowej*
Meleniewskim, *tudzież Hrehoremu Demianenkowi i synowi jego*, An-
 drzeiowi Meleniewskiemu, Demianowi Moysieienkowi, Pawłowi Ba-
 hrzynowskiemu, Janowi Ułasienkowi, synowcowi imci pana Semena
 Meleniewskiego, Piotrowi, synowi pana Jana, także drugiemu Jano-
 wi Semenowiczowi, *tudzież imć pana Samuelowi Meleniewskiemu i*
pasierzbowi tegoż imć pana Samuela Meleniewskiego, Hrehoremu
 Suszkiewiczowi i małżonkom ich mościow, w ten niżej opisany spo-
 sob i o to: iż imć pan Semen Meleniewski, снаć mająć jakiś skryty
 rancor i gniew do protestujących, *umyślnie zaprosiwszy do domu*
swego wyszpomienionych principałow i comprincipałow, za jego ra-
 dą i pomocą *namowionych i za jego informacją na confusią prote-*
stantow zaciagnionych, ktorzy to *pomienieni obwinieni*, gdy roku
 teraznieyszego, *tysiąc sześć set ośmdziesiąt osmego*, *miesiąca augus-*
ta dnia dwudziestego wtorego, *wysz mianowani obżałowani*, już
 prawie mało nie na zmroku, *od mianowego imć pana Semena Mele-*
niewskiego idąc przez wieś, *zagrzawszy dobrze gorzałczanym oley-*
kiem głowy, *nic nie respektując na prawo pospolite i winy*, w niem
eo nomine contra violatores pacis publicae *opisane*, ani też *obawia-*
jąc się rigoru, w nim *założonego*, *nie mająć żadney okazyey do pro-*
testantow, *naszedzsy tumultem*, *wszyscy wysz pomienieni comprin-*
cypales et complices *na dwor i mieszkanie*, *we wsi Meleniach bę-*
dące, *tamże zaraz płoty koło dwora protestujących połamali*, a po-

tym drzwi w szpichlerzu wylamali, także wrota; wszystko obwinieni poruinowawszy, okrzyk we dworze uczynili, od którego hałasu dzieci protestantów poprzestraszali, samych zaś protestantów kijami i czym który mógł bili, tłukli i, jako się tylko podobało, onych dishonorowali, a co większa, że terazniejsi protestantes mają to in comissis od wysz pomienionego jego mości pana Woynarowskiego, sędziego ziemskiego kijowskiego, jako też i ich mościow panow Czaplłow dobra, to iest wieś Woynarowkę i we wai Meleniach, aby w zawiadywaniu protestantes mieli i od innych osob, jeżeliby jako desolacją w dobrach pomienionych miał kto czynić, przestrzegać, a ich moście obżałowani, zawziawszy za to niechęć i invidią do protestujących, że do obwinionych, używszy protestantes przyjaciół, posyłali, żeby drzewa bartnego ze pszczołami i bez pszczoł pod swoją possessią niesłuszną nie odeymowali, sianozęci, pol i innych gruntow w Meleniach nie zażywali i onych do swojej possessiey nie przywłaszczali, przeto tedy terazniejsi protestantes, postrzegając całości, tak ich mościow Woynarowskich, jako też i ich mościow panow Czaplłow, żeby jakiey szkody w dobrach ich moście nie ponieśli od ich mościow panow Meleniewskich, a mianowicie od imci pana Semenua Meleniewskiego, którzy, kozakow zaciągnawszy dwunastu, gwałtem, bez wiadomości protestantow sianozęci kazał pokosić na siedlisku Woynarowie, i one dobra przez czas nie mały, wszelakie pożytki biorąc, zażywaią, a za częstokrotną requisitią poniechać nie chcą, a insuper pomieniony jego mość pan Semen Meleniewski, jeszcze i przedtym z kozakami mając correspondentią, ktorey i teraz nie przestając wzawziętości swojej, odpowiedzi i przechwałki, na zdrowie protestantow przed różnemi ludzmi czynią i zabiciem grożą, dla ktorych diffidaciey bezpieczni zdrowia swęgo być nie mogą, przez co obwinieni prawo pospolite zgwałcili i winy, w niem na takowych opisane, na siebie, dobra i osoby swoje, kóždy z nich pro qualitate facti et excessus, zawzięli i zaciągneli i do szkod nie małych protestantow przywiedli i przyprawili, ktore czasu prawa osobliwym rejestrem liquidabuntur. O co wszystko protestantes offiaruią się z pomienionemi obwinionemi prawnie czynić nie zaniechać, zostawisz sobie jednak salvam meliorationem tey terazniejszey, wkrótce napisaney, albo uczynienie inszey szyrszey protestatciey, si id ncces-

sitas juris expostulaverit, a teraznieyszey comparentes o przyięcie mnie, urzędę, prosili; co i otrzymali. Swoym i urodzonego jego mości pana Jana Błockiego, stryia mego, podpisuję się imieniem. Jan Błocki.

Книга киевская городская записовая и поточная, № 3, годъ 1686—1688; мѣстъ 293.

LXXVIII.

Жалоба дворянки Евросиніи Редичевой, урожденной Подгаецкой, на дворянъ: Федора и Ивана Думинскихъ о томъ, что они, во время козацкой войны, вмѣстѣ съ покойнымъ ихъ отчимомъ, Федоромъ Думинскимъ, нападали на двory шляхетскіе, опустошали ихъ и шляхтичей убивали. Между прочими грабежами, они вырыли изъ земли и присвоили себѣ мѣдные котлы, зарытые родителями истицы, бѣжавшими въ Литву отъ козаковъ. Не смотря на многократныя требованія со стороны Редичевой, они не хотѣли ее удовлетворить, наносили ей побои и разныя другія обиды. 1688. Августа 30.

Року тысяча шестьсотъ восемьдесятъ осмого, месеца Августа тридцатого дня.

На уряде вгородскомъ, въ месте его королевское милости Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, намесникомъ вгородскимъ енералу подвоеводства киевского и книгами нивнешними, вгородскими, киевскими сепраgens personaliter urodzona jej mość pani Ewfruzyna Podhaieckiego Alexandrowa Redczycowa, z assystentią urodzonego jego mości pana Alexandra Redczyca, małżonka, tuż na urzędzie stawiającego, jako opiekuna małżenskiego y tegoż protestującego, z niegdy zeszlých; urodzonych ich mościow panów: Piotra y Maryanny Dubrawskiego Podhaieckich, małżonków, pozostała córka y successorka juris legitimi wszelakich dóbr po wspomnianych rodzicach swoich, imieniem swym y wielebnego w panu Bogu

jego mości oycę Klementego Podhaieckiego, zakonnika manasteru Hustynnego, reguły świętego Bazylego, brata swego rodzzonego, naprzeciwko urodzonym ich mościom: Fedorowi y Iwanowi Dumińskim, braci rodzonym, referując się do prawa pospolitego y dawniejszey protestathey, przez niegdy wspomnianą rodzicielkę protestantki w grodzie Owruckim przeciwko jednemu panu Fedorowi Dumińskiemu, de actu latius w sobie będącey, zaniesionej, tudzież do gotowego processu, w tey sprawie zaszłego, jako tylko mogła exquirere pewnych documentów, tak zaraz, prae via sui facta manifestatione, że dawniey, ob detractionem et collusionem suimet ipsius od obżałowanych, nie czyniła protestathey w rzeczy niżej mienionej, solennem et grawi cum querela w ten opisany sposób zanosi takową protestacją: iż obżałowani, nie dosyć na tym mając, że pod czas rebelley kozackiey, wespół z kozakami grassuiąc, a mianowicie pan Fedor Dumiński z niegdy panem Fedorem Dumińskim, oyczymem swoim, z tego świata zeszyłym, nie tylko że różney szlachcie dwory y wsi naieżdżając, pustoszył, ale y na zdrowie następował, co dokumentalnym jest uczynkiem, gdy protestantis rodzice wysz opisane w cudze kraje, to jest w wielkie księstwo litewskie, unosili zdrowie swoje, a nie mogszy domowstwa wszystkiego z sobą zabrać, tedy kotłów pięć gorzałczanych z trąbami y przytrąbkami, cyny sztuk trzydzieści, nalewkę z miednicą w domu swym, w Pieszczanicy, w stajni, gdzie konie stawali, zakopała była, które kotły, nescitur quo instinctu, obżałowany pan Fedor Dumiński wykopał y ku swemu pożytkowi wespół z bratem swym wysz wspomnianym obrócili, y, sprzedawszy, pieniędzmi się podzielili, po uspokojeniu się zaś troche rebelley mianowanej, powróciwszy rodzice protestującey, gdy, nie należszy zchowania opisanego, dowiedzieli się o wykopaniu przez obżałowanego, pana Fedora Dumińskiego, y już sprzedaniu y podzieleniu się pieniędzmi z bratem swym, nie pojednokroć się upominali, aby jakokolwiek mieć mogli restitucją, tedy obżałowany, pan Fedor Dumiński, niby żartując, obietnicami odbywał, co widząc sama jej mość pani Podhajecka, rodzicielka protestującey, post decessum wspomnianego małżonka swego, że to tylko miało się zbyć obietnicami, zapozwała była, zacząwszy processu, w grodzie owruckim, do trybunału koronnego lubelskiego, tamże, za niesta-

niem pana Dumińskiego starszego, otrzymała była banitą, na którą obłąkowany nic niedbając, owszem szkodę do szkody przyczyniając, uwiódłszy protestantkę, munimentów jakoby na ugodę pożyczając, do siebie odebrał całe, ani solutiej ani processu o mianowane kotły y cyne nie chce oddawać, owszem, więcej violentii dodając znaczniejszych, nic na siebie niespodziewaną protestantkę nadybawszy, w roku tysiąc sześć set osmdziesiąt szóstym, w Pieszczanicy, dobrowolną drogą jadącą, słowami bezecnemi, honorowi szlacheckiemu a mianowicie płeći przystojnej białogłowskiej szkodzoncemi, ile ślina słów do gęby przyniosła, lżył, beształ, sromocił i łajał; a potym, nie ukątentowawszy się, jako zdrayczyne jaką, przy ludziach różnych, podwikę zerwawszy, za szyję wzięwszy, prowadził bez część wsi, jakoż załedwie nie udusił, y gdyby nie ludzie odratowali, pewnieby się z tym pożegnała światem, a dokazując więcej, bił, tłukł już u ludzi w rękę y wszystką twarz zekrwawił, a nakoniec odpowiedzi różne czynił, tak na protestantkę, jako y na samego małżonka jej mości, dla których diffidacij securi zdrowia swego być nie mogą; jakoż obadway nieprzestanie czynią y czynić nie przestaią; przez który to swóy takowy postępek, prawo popolite zgwałciwszy, w winy, w niem pro qualitate facti et excessus opisane, popadli, y na osoby swoje zaciągneli, przywiodszy protestantkę do szkód na tysiąc złotych, czasu prawa extendowanych. O co wszystko, uti est praemissum, protestantes z obwinionemi prawnie czynić nie zaniechać ofiarowali, a teraz, zostawwszy *salvam meliorationem, seu per editas citationes correctionem*, o przyjęcie tey mnie, urzędu, prosili, co y otrzymali; a za nie umiających pisać proszony do podpisu od protestantów podpisuie się Wincenty Berkinowicz.

Книга городская киевская записовая и поточная, годъ 1686—1688, № 3; листъ 299.

LXXIX.

Жалоба дворянина Кирила Закусила на дворянина Григорія Закусила о томъ, что послѣдній, поступивъ въ кievскій козацкій полкъ въ 1651 году, и сдѣлавшись въ немъ сотникомъ, захватилъ земли истца и, пользуясь оплошностію его опекуна, удержалъ ихъ въ своемъ владѣніи. 1689. Мая 21

Року тисеча шестсотъ осмъдесять девятого, месеца мая двадцать першого дня.

На уряде вгродскомъ, въ месте его королевское милости овруцъкомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, наместникомъ вгродскимъ енералу подвоеводства киевского и книгами нынешними, вгродскими, киевскими *comprens personaliter urodzony pan Kiryło Zakusiło, swym y urodzonego imć pana Stephana Zakusiła, brata swego rodzonego, in minoremitate ieszcze zostającego, imieniem, quam primum do lat zupełnych swoich przyszedszy, z uciążliwej opieki wysć mógł, tak zaraz solenniter swiadczył y protestował się naprzeciwko urodzonym ich mościom panom: Samuelowi Domaszewskiemu, ojczymowi swemu, szkodliwemu opiekunowi y Hryhoremu Zakusiłowi w ten sposob y o to: iż imć pan Zakusiło, in contemptum legis publicae temere procedendo, in anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo primo, tempore hostilitatis, zostawszy setnikiem pułku kijowskiego, dobra pewne, nazwane Saskowszczyznę, w Zakusiłach będące, jure haereditario po dziadu rodzonym protestantis ad dispositionem naletące, sine omni pretextu rebelliter zajachawszy, hucusque per negligentiam oyczyma protestantis trzyma, pożytki wsze-*

łakie, z tych dóbr przychodzące, na siebie odbiera, między w polach psuje, prawa żadnego na nie produkować y z onych ustąpić nie chce, przez co wszystko, prawo popolite naruszywszy, w winy, w niem eo nomine opisane, popadł y do szkod, za nieużywanie tych dóbr, rachując na każdy rok po złotych stu od actu niesłusznego zajechania y do possessiej odebrania, przywiodł y przyprawił; o co wszystko, ut praemissum est, offert se protestans z obwinionemi prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy sobie salvam meliorationem tej terazniejszej protestatniej swojej, albo uczynienie inszej szyrszej, lubo tejże przezy pozwu poprawienie; a teraz o przyjęcie tej terazniejszej, wkrótce napisanej, prosił, co otrzymał. Kiryło Zakusiło.

Книга городская киевская записовая и поточная № 4, годъ 1689—1690; листъ 137.

LXXX.

Жалоба регента городскаго киевскаго, Степана Ивановича Дидковскаго отъ имени многихъ другихъ Дидковскихъ на дворянъ: Иосифа, Данила и Степана Даниловича Дидковскихъ о томъ, что они, бывая въ Кіевѣ, получали книги и подарки для церкви, находящейся въ селѣ Дидковцахъ, отъ разныхъ духовныхъ лицъ и не доставляли ихъ по принадлежности; также о томъ, что Степанъ Даниловичъ Дидковскій ворвался въ домъ священника, завладѣлъ ключемъ отъ церкви и похитилъ изъ ней «тріодъ постную» пожертвованную въ эту церковь Иннокентіемъ Гизелемъ. 1689. Мая 21.

Рокъ тисеча шестьсотъ осмьдесять девятого, мѣсяца Мая двадцать первого дня.

На уряде вгородскомъ, въ месте его королевской милости Обручомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, наместникомъ вгородскимъ генералу подвоеводства виевского и книгами нинешними,

wroczkami, rucenkami comparans personaliter urodzony imię pana
 Stephan Didkowski, regent grodzki generału i wojewodstwa kijowskie-
 go, swym i urodzonego jego mości pana Jana Didkowskiego, ro-
 dzica swego, tudzież wszystkich dziedziców i posesorów wsi dzie-
 dzicznej, Didkowiec, jako też i innych ich mościów, na podpisach
 niżej mianowanych i podpisanych się, zaobliwie na przeciwko uro-
 dzonym ich mościom panom: Józefowi, brata i stryjowi, Danielowi,
 ojcu, Stephanowi, synowi, Didkowskim, krzywdzonym i ujmującym
 chwałę Bożą w cerkwi, i we wsi Didkowcach będącej, założenia
 świętej Trojcy, w iżn niżej opisady sposób protestatus atque ma-
 nifestatus: iż ich mość niektórzy, lubo będąc posesorami tejże wsi
 Didkowiec, miasto zapomnienia wspomnianą cerkwią, założenia świę-
 tej Trojcy, in contemptum cultus divini nec non honoris totius do-
 mus manifestantium czynią i czynić nie przestają, gdy w swych in-
 teresach bywając często w Kijowie i za Dnieprem, do różnych bene-
 factorów tejże cerkwi Bożej, mianowicie, u św. pamięci jego mości
 ojca Jasińskiego, archymandryty pieczarskiego; przewielebnych jego
 mości ojca Radziwiłowskiego, ihumena monastýra świętego Mikołaj
 Pustynnego; i jego mości ojca Wańkowskiego, ihumena Meżyhorskie-
 go, kijowskich, niby elemożyny zebrząc, udają się, którzy, pamię-
 tając swych antecessorów pra legata, z respectu spustoszonego róż-
 nemi wojnami kraju, prawie in hostico będącego, kiedykolwiek
 obaczywszy obwinionych, xięgi różne i apparatus, miejscom świętym
 ku wywyższeniu chwały Bożej należyte, przesyłali, w czym obwinieni,
 przepomniawszy Boga i sumienia, modo plane ariano; nie oddając
 w różnych miejscach nadania do różnych cerkwi, ale wszelkie róż-
 ne sprzedali i na pożytek swój bezbożny, in scitis fundatorów, obró-
 cili, co effectu ipso probatum est, a naprzód: Apostoła i xięgi
 „Minea”, do mianowanej cerkwi Didkowskiej przez jednego z be-
 nefactorów, jego mości ojca Radziwiłowskiego, conferowane i nadane,
 nie oddając w należytem miejscu, ale pożytywszy do cerkwi
 Chodakowskiej od lat kilku, dopiero w roku terazniejszym; in Fe-
 bruario, za złotych dwanaście pomieniony obwiniony, pan Stephan
 Didkowski, sprzedał, za które pieniądze z przyłożenia i innych na-
 skupowawszy miodu i soli, do tegoż Kijowa z rodzicem swym, panem
 Danielem Didkowskim, dla sprzedania iadąc, wstąpili do jego mości

ojca Waškowskiego, ihumena Meżyhorskiego, zębrząc elemożyny na cerkwie Waškowską i Didkowską, których proźbie mianowany ojciec Waškowski, ihumen tamtejszy, nil derogando, owszem pio sui solito opere, ile w tym kraju, w niedostatku, na cerkwie wspomniane obiedwie po pół garca wina a krewnym swym ryb różnych przesłał, (o czym tenże ojciec ihumen szlachcie różnej, na potym u niego będącej, opowiadał) pomienieni obwinieni, lubo ex parte są ktitorami wzajemnej chwały Bożej, wino, Bogu conferowane, w pół rozdzieliwszy, za gotowe pieniądze we wsi Didkowcach manifestantow hospodynowi przedali, a drugą połowice nie wiedzieć gdzie zapodzili, praemissis non contentus generosus Stéphanus Didkowski, roku i miesiąca tychże, powróciwszy z Kijowa, z obuchem i szablą napadwszy residentią wielebnego w Bogu ojca Alexia, praesbitera Didkowskiego, na cwentarzu mieszkającego, śmiał i ważył się, nie zastawszy w domu nikogo tylko matkę hospodynową starą, na imie Nastazją Sawiną, onęż obuchem straszyc (jakoż nie nowina mu była, bo ją przed tym obuchem był zbił, i rękę prawą mało nie wpół przetrącił) i o klucza do cerkwie pytać, czym perterrita będąc musiała klucz pokazać; tenże obwiniony, z kołką zdiąwszy, z innymi coadhaerentami, po imionach i przezwiskach lepiej wiadomemi, na ten uczynek przybranemi, z zwykłym swym wrzaskiem i tumultem przypadszy do cerkwie, z nadwerezieniem zamku, otworzyć nie umiający, otworzył drzwi, tamże, miasto adoratiej pana Boga i Matki Jego naświetszej, xięgi et ornamenta altaria porozrzucawszy, Triod postną, przez wspomnianego jego mości ojca Giziela, niegdy archy-mandrita pieczarskiego, tejże cerkwi od lat ośmu w sexternach conferowaną i przywiezioną, a przez dziedziców i possessorów tamtejszych ku podwyższeniu chwały Bożej (excepto obwinionego) intrologowaną, słusnie oprawną, gwałtownym sposobem wziąwszy, nie wiedzieć gdzie zapodział, bez które odjęcie xięgi pomienionej cały post swięty nabożeństwo wakowało i hucusque, dla niedostatku xiąg, wakuie; o którą gdy nie poiednokroć manifestantes przyjacielsko requirowali, oraz i od takowej zawziętości radzili uhamowania, tedy declaratią, otrzymali w te słowa: «Jam dziedzic, wolno mi co chcieć nie tylko w cerkwie, ale u popa i u was wszystkich wziąć, lepszą mam na Wołyniu possessią, niżli wy wszyscy, w Didkowcach mieszkający»; a

potym verbis laesivis cum summa diffidatione, ile ślina do gęby słów przyniosła, beszał, lżył i sromocił wszystkich possessorów Didkowiec, z którą odpowiedzią na Wołyń odjechał. Przez który to swój takowy nieprzystojny i bezbożny uczynek prawo Boże i pospolite naruszywszy, w winy w niem, eo nomine surowie opisane, popadli i na osoby swe ciż obwinieni zaciągnęli, o co manifestantes iterum atque iterum pretestantur, ofiarując prawnie czynić, ibi ubi de jure venerit, nie zaniechać, a teraz, zostawiwszy salvam meliorationem tej terazniejszej swej protestaciej, aliae faciendae (si juris necessitas exigerit) aut per editas citationes corrigendae, o przyjęcie tej ad acta praesentia mnie, urzędu, prosik; co otrzymał Stephan Didkowski, regent grodzki generału wojewodstwa kijowskiego. Bazyli Didkowski. Alexander Didkowski. Jan Didkowski. Artemi Didkowski.

Книга городская кievская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; листъ 138.

LXXXI.

Объявление дворянина Александра Скаржинскаго о томъ, что, во время козацкой войны 1648 г., сожжены были все его документы, хранившиеся въ подвалѣ церкви, въ селѣ Малыхъ Сынгаяхъ. 1689, Мая 27.

Року тисеча шестсотъ осмдесятъ девятого, месеца мая двадцать сегого дня.

На уряде вгродскомъ, в месте его королевское милости, Овручонъ, передомноу, Казимеромъ Поецкимъ, наместникомъ вгродскимъ енералу подвоеводства киевского и книгами нивенними, вгродскими, киевскими comparens personaliter urodzony imé pan Alexander Skarżuński, syn niegdy urodzonego imé pana Stephana

Skarżyńskiego, quam primum acta praesentia adire mógł, tak zaraz solenniter świadczył y urzędowi niniejszemu do wiadomości donosił; iż gdy nieprzyjaciel krzyża świętego, w roku tysiąc sześć set czterdziestym osmym, złączywszy się z kozakami y Moskwą, rebelizantami korony polskiej, jednych sąsiadów braei w niewolę tatarską, moskiewską pozabirali, drugich pościnali, nad trzecimi pastwić się, a niektórych w cudze kraje powyganiali, podczas których nie-szczęśliwości skrzynie rodzica protestantis z splendorami różnemi y dispositiwnami, w cerkwi małych Synhajów, teraz nazwanych Szatryszcz, w sklepie, w schowaniu będąca, znalazszy, y oną odbiwszy, wszelkie splendory zabrali, a dispositie domu manifestantis, to jest przywileje, od najjaśniejszych nieśmiertelnej pamięci królów ich mościów Zygmuntta y Kazimierza pro meritis conferowane, zapisy ręczne y zeznane manifestatie, kwity poborowe, attestacye, ktorych y pamięć znieść nie może, mianowicie zapis wieczysty, w summie tysiąca złotych od rodzicielki rodzicowi protestantis, imć panu Skarżyńskiemu, na dobra Synhajewskie Szatryskie służący, w grodzie owruckim roku tysiąc sześćset czterdziestego piątego, miesiąca marca siedemnastego dnia zeznany, drugi zapis wieczystej darowizny od imć pana Antona Synhajewskiego imć panu Andrzejowi Bliszczanowiczowi połowicy dóbr swoich, w Szatryszczach będących, itidem w tychże xiągach zeznany, trzeci zapis zastawny od niegdy zeszłego imć pana Redczyca dziada, zeszłego jegomości pana Andrzeja Redczyca, pewnego placu nad drogą, ku Paszynom idącą, w summie dziesięciu talarow twardych służący, zostającego, jedne, poszarpawszy, ogniem spalili, a drugie w rzekę Uszę powrzucali; ostatek zaś tychże documentów; przez rodzica manifestantis po tej ruinie z xiąg powyjmanych, autentycznych, y ręcznych, przy zgorzeniu mieszkania protestantis, w miasteczku Huczcy na Wołyniu będącego, w popiół przez ogień przypadkowy obrócone są, gdzie y kart trzy ręcznych w summie złotych dwudziestu trzech dobrej monety, y zastawę przez imć pana Antona Synhajewskiego mianowanemu imć panu Bliszczanowiczowi; zięciowi swemu, przezwiskiem Chrestowatej, y naddziału pod Szahajami-wielkimi, a trzeciej, na Szatryszczach będących, poginęli, a teraz przez zgorzenie xiąg grodzkich owruckich zeznania y oblaty w niwece obrócone zostali; lubo tedy za mianowanemi prawami hucu-

sq̄ue in possessione zostaje, ne patrat̄ur aliquod in posterum detri-
mentum, iterum iterumq̄ue manifestowawszy się, prosił mnie, urzędu,
o wydanie sobie roty juramentu super veritate poginionych wysz
wrażonych documentów y dispositiej, ad affectationem cujus, ja,
urząd, wydałem jurament in haec verba: Ja, Alexander, przysięgam
panu Bogu wszechmogącemu, w Trojcy, swiętej jedynemu, na tym,
iż te wszystkie wysznamienione dispositije prawdziwie były spicane
y znajdowały się, a przez ruinę nieprzyjacielską y zgorzenie miesz-
kania mego, tudzież y księg grodzkich owruckich w popiół obrócone
zostali, na czym, jako sprawiedliwie przysięgam, tak mi panie Boże
dopomóż y niewinna męka Chrystusa pana, po którym wykonanym
juramentcie, prosił mnie, urzędu, aby to wszystko actis praesentibus
connotatum było, co otrzymał. Imieniem imię pana Alexandra Skar-
łyńskiego, pisac̄ nie umiającego, za prośbą jego mości podpisuję się.
Bazyli Dydkowski.

*Книга городская киевская записовая, поточная и декретовая,
годъ 1680—1735, № 46; листъ 743.*

LXXII.

Объявление дворянина Оомы Федоровича Ходаковскаго о томъ, что,
во время козацкой войны, сожжены были разные документы, спрѣтан-
ные его отцемъ въ лѣсу, въ борти, и что подлинники ихъ также уничто-
жены, вслѣдствіе сожженія козаками городскихъ овруцкихъ книгъ 1689.
Юлиа 4.

Рокъ тысяча шесть сотъ осмьдесятъ девятого, месеца Юлиа
четвертого дня.

На уряде вгородскомъ, в месте его королевское милости Ов-
ручкомъ, передошномъ, Базилеромъ Поецкимъ, наместниковъ вгрод-
скимъ генералу подвоеводства вѣвского и книгами нынешними,

ЕГРОДСКИМИ, КНЕВСКИМИ comparens personaliter urodzony imć pan
 Tomasz Chodakowski, syn niegdy urodzonego imć pana Theodora
 Demidowicza Chodakowskiego; quam primum acta praesentia adire
 mógł, tak zaraz soleniter świadczył y urzędowi niniejszemu do wia-
 domości donosił, iż gdy nieprzyjaciel krzyża świętego, złączywszy
 się z kozakami y Moskwą nieprzyjaciołami koronnemi, jednych są-
 siadów, braci, w niewolę tatarską, moskiewską pozabirali, drugich
 pościnali, nad trzecimi pastwić się, a innych z krajów tutejszych
 wojewodstwa kijowskiego w cudze kraje powyganiali, między które-
 mi wygnanemi y rodzica wysz namienionego protestantis, insperatie
 na wieś Chodaki, w wojewodstwie kijowskim a powiecie owruckim
 leżącą, napadszy, od wszystkiej substanciej prawie o jednej koszuli
 w kraje wołyńskie wygnali, podczas której nieszczęśliwości, omnes
 dispositiones domus, jako to: przywileje, od xiążąt y najjaśniejszych
 królów polskich na wolność szlachecką nadane, zapisy różne, od
 różnych osób dziadowi y rodzicowi manifestantis na różne dobra y
 summy pewne służące, attestatie, manifestatie, kwity poborowe, ce-
 rografy y inne różne, których pamięć manifestantis znieść nie może,
 zeznania, w sosnach bartnych w schowaniu będące, poginęły y w
 niwec się obrócili, między któremi zapisy pewne, to jest pierwszy
 assecurationis, od urodzonego jego mości pana Jana Ihnatowicza
 Chodakowskiego na szyfund jeden, drugi od zeszłego urodzonego
 imć pana Jarosza Woronicza na szyfuntów pięć potaszu, trzeci od
 urodzonych ich mościów panów Philipa y Stephana Chodakowskich,
 braci rodzonej, na pięć szyfuntów potaszu, czwarty od urodzonego
 jego mości pana Mielezka Fedorowicza Chodakowskiego na szyfunt
 potaszu, piąty zapis od niegdy zeszłego urodzonego jego mości pana
 Jana Soleckiego Chodakowskiego na pięć szyfuntów itidem potaszu
 dobrego, niegdy zeszłemu urodzonemu jego mości panu Theodorowi
 Demidowiczowi Chodakowskiemu, rodzicowi manifestantis, służące,
 tymże sposobem wysz namienionym w niwec się obrócili, których
 zapisów zeznania y oblaty, lubo by się w grodzie owruckim znaleźć
 mogli, jednak przez zgorzenie tychże xiąg grodzkich owruckich w
 popioł obrócone zastali, choć tedy in possessione niektórych części,
 excepto mianowanych zapisów, na potasz służących, hucusque zo-
 staje, ne patiatur aliquod in posterum detrimentum, iterum iterum-

que, przy zostawieniu wolnej medioratiej tej; wkrótce napisanej, manifestatiej, przed urzędem niniejszym oświadczywszy się, prosił, aby to wszystko actis praesentibus connotatum było, co otrzymał. Na miejscu imé pana Thomasza Chodakówskiego, jako pisać nie umiejącego, za ustną prośbą, imieniem jego mości podpisuję się Thomasz Baranowski.

Книга городская киевская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; листъ 162.

LXXXIII.

Жалоба дворянки Теодоры Янковской на дворянъ: Павла, Михаила и Ивана Сивгаевскихъ, Власа и Сака Шишваревичевъ о томъ, что они, устроивъ на дорогѣ засаду, убили ея мужа Теодора Янковскаго, ее сильно избияли и вещи ихъ пограбили. 1689. Августа 30.

Рокъ тисеча шестьсотъ осмьдесятъ девятого, месяца августа тридцать першого дня.

На уряде вгородскомъ, в замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, намѣстникомъ вгородскимъ подстароства овруцьвого и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими comparens personaliter urodzona jej mość pani Theodora Czołhańskiego, śmiercią okrutnie z tego swiata zgładzonego y przez nięcy mielowane osoby po nieprzyjacielsku recentissime niewinnie zabitego, urodzonego jego mości pana Theodora Iankowskiego pozostała żałósna małżonka, wdowa, in summa orphanitate zostająca, współ z jedynym pozostałym synem, Benedyktem Iankowskim, lacrymabunda, także z urodzonym panem Antonim Wołkowskim, zięciem swym, będąc summe concussa, vix eodemque momento de vita non privata, jakoż y natenczas dla znacznego skaliczenia e lecto aegritudinis podzwignawszy się, a prawie summo cum discrimine sa-

lutis, ledwie acta presentia adire mogąca; ndawszy się ad asyllum sacro sanctae justitiae, vindicando hanc crudelem necem, infāstam casum defuncti mariti sui, nec non nefandum execrandumque ac detestabile crimen, sollemnissime przeciwko urodzonych ich mość panom Pawłowi, oycowi, Helenie Chodakowskiego, matce, Michałowi y Ianowi Synhajewskim, także Własowi Szysnarowiczowi, zięciowi, y urodzonymu Sakowi Szysnarowiczowi, una juncta manu, consilio, auxilio, armis et re ipsa executorum y principalom, tyrannicos homicidas, świadczyła, manifestowała y protestowała się o to: iż ich mość obwinieni, z protestantami in proxima vicinitate mieszkający, nietylko, że in antecessum różne krzywdy, szkody, contempta, disgusta różnych czasów protestantom y zabitemu wyrządzali, na zdrowie, życie y substantię ubivis locorum; palam, et privatim przed różney conditiei ludźmi diffidowali, a w grunta y zboża, na nich zasiane, indelibe wdzierali się, que per vim zabierali, które wszystkie oppressie swoje recentissime zabity, uti amans pacis, unikając iuriam tonitrua, qua potuit sufferebat modestia; jednakże pomieniony obwiniony, pan Paweł Synhajewski, oyciec, z synami y zięciem swym y innymi, non desistendo a malevolo animo suo, y owszem reassumendo omnia nociva molimina, nic nie respectując na prawo boskie y przykazania jego: «non occidas», także prawo popolite y winy, w nim eo nomine opisane, które talia exequi vetant, ni na miłość bliźniego orthodoxa fidei in minima etiam occasione rerum, śmiał y ważył się, roku terazniejszego, tysiąc sześćset osmdziesiąt dziewiętego, miesiąca awgusta dnia dwudziestego dziewiętego, consulto et deliberate animo czyhając, gdy mianowana protestantka z zabitym mężem swym y Benedyktem, synem, w polu, na granicie jego mości pana Ielca, chorążycy kijowskiego, zasiane zboże cum consensu jego imości in vim onego zasług zbirałi y już circa occasum solis ku domowi, omni pace et securitate publica freti, jadąc, powracali; także obwiniony jego mość pan Paweł Synhajewski z synem y zięciem swym in armis et cum armis onych, w Perebrod beresinck (sic) consulto zasiadszy, niebószczyka po nieprzyjacielaku berdyszem, z tyłu w szyję cioł, że głowa tylko na skurze się zoatała y przy gardzieli zawisała, przez ucho y twarz także raz bardyszowy, sztychem dwa razy rohatyną, raz w piersi, drugi raz niżej pasa, do ziemi przebił; obie ręce y po

palcach junctury poprzecinał, razy, rany po wszystkich ciała człon-
 kach bez miłosierdzia żadnego pozadawał, od których razów eodem
 momento vitam cum morte commutare musiał, samą zaś protestan-
 tkę kijami, obuchami okrutnie zbili, że humo allisa, krwią zbroczona,
 vix e vivis non cessit y hucusque de vita periclitatur, syn zaś pro-
 testantki, pan Benedykt Iankowski, gdy by będąc na koniu, saluti suae
 non consuleret, a nie uszedł, pewnieby in eodem puncto discrimen
 vitae pateretur; wóz ze wszystkim, circa hoc enormissimum factum et
 truculentam necem, wzięli et suo appropriarunt commodo, w czym,
 że niewinna krew vindictam coelitus clamat, y żeby hoc execrandum
 facinus nie było impunitum, a same zaś boskie i pospolite na ta-
 kowych bezbożnych zabójców instygują prawa, y onychże excesso-
 rów surowie pro qualitate facinoris czekają ex arbitrio iudicii emer-
 gentes poenae, tedy terazniejsza żałobna sierota, po okrutnie y mi-
 zernie z tego świata zeszyłym małżonku swym wdowa, z pomienio-
 nemi synem y zięciem swym, że z ich mość obwinionemi in omni
 iudicio et officio regni jure progredietur, tą swoją deklaruje się
 protestatją, ktorey salvam, tam in toto quam in parte, si opus fuerit,
 zostawiwszy sobie meliorationem, auctionem, diminutionem, vel per
 citationes correctionem, in verificationem praemissorum omnium,
 stawil woźnego generała wojewodztwa kijowskiego, szlachetnego
 Iana Moszkowskiego, który w moc prawdziwey, wierney y skutecz-
 nej relatyey swojey, dla zapisania, do xiąg niniejszych, grodzkich,
 owruckich, jasnie, ustnie y dobrowolnie zeznał, iż on, roku teraż-
 niejszego, tysiąc sześćset ośmdziesiąt dziewiętego, dnia trzydziestego
 pierwszego augusti, ad affectationem juridicamque requisitionem
 urodzoney jej mości paniey Theodory Czołhańskiego Theodorowey
 Iankowskiey, żałobney niedawną śmiercią tegoż małżonka swego po-
 zostałe y wdowy, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary god-
 nych, urodzonych ich mościów panów: Kazimierza Pruszyńskiego,
 Iakuba Paszyńskiego, Tymofia Chodakowskiego y szlachetnego Iana
 Dedowicza, woźnego generała wojewodztwa kijowskiego; był tu, w
 mieście Owruczu, w cancellaryey grodzkiey owruckiey przy presenta-
 tyey ciała zesłego zabitego, pana Theodora Iankowskiego, na wozie,
 w trumnie przez protestantkę, przywiezionego, u którego razy, wy-
 żey w protestatye mianowane, berdyszami, obuchami, sztychami y

innym orężem zadane, urzędownie z tąż stroną szlachtą, przy sobie będącą, oglądał; a potym, według zwyczaju prawa pospolitego, we trzech mieyscach, praesentatiom należących, że jest przez pomienionego pana Pawła Synhajewskiego, Michała y Iana, synów, Synhajewskich, Ułasa Szysnarewicza, zięcia, y Saka Szysnarewicza, okrutnie jest, z polnej roboty ku domowi, do Szatryszcz, w Perebrod, w brzezinie przejęty y niemiłosiernie zabity, głosem wyniosłym obwołał y publikował y do wiadomości wielu na ten czas ich mościom panom obywatelom wojewodztwa kijowskiego, do cancelaryey obo dwóch grodów zgromadzonych, także mieszczanom owruckim, przytomnym, na ten czas będącym, przywiódł, ktore zabicie mienili sobie ich mość affectantes, przez wyżey mianowanych ich mościow panów Synhajewskich, obwinionych, y comprincipałow ich mościów stane y zadane, po którey takowey publikathey, praesentathey y proclamathey on, woźny, szlachtą pomienioną, przy sobie będącą, oswiadczywszy, a ztamtąd nazad powróciwszy, relatią swoję w tym wszystkim przedemną, urzędem, zeznał, prosząc protestantes swoiey protestathey, a woźny relathey actis connotari, co y otrzymali. Benedykt Jankowski, imieniem matki y szwagra mego, podpisuie się.

Книга городская оvrучная записовая и поточная, годъ 1688 — 1689, № 3214; листъ 822 на оборотъ.

LXXXIV.

Жалоба игумена Левковскаго монастыря, Арсенія Терпиловскаго на дворянина Василя Супруненка Левковскаго о томъ, что послѣдній, явившись въ нетрезвомъ видѣ на поминальный обѣдъ, устроенный послѣ похоронъ Василя Левковскаго, оскорбилъ словами и побоями отца Іону, іеромонаха Левковскаго монастыря, приглашеннаго для освященія обѣда. 1689. Октября 29.

Рову тисеча шесть сотъ осмдесять девятого, мѣсяца октября двадцать девятого дня.

На уряде вгородскомъ, въ месте его королевской милости, Овручомъ, передомною, Kazimierzem Pоецкимъ, наместникомъ вгородскимъ генералу подвоеводства киевского и книгами нынешними, вгородскими, киевскими personaliter stanawszy wielebny w panu Bogu jego mość ociec Arseni Terpikowski, ihumen monasteru lewkowskiego, swym i wielebnego w Bogu Iony, zakonnika tegoż monasteru, reguły świętego Bazylego ritus graeci, imieniem, soleniter świadczył i załośnie protestował się naprzeciwko urodzonemu jego mości panu Bazylemu Suprunenkowi Lewkowskiemu, jako samemu principałowi, o to i w ten, niżej opisany, sposób: iż przerzeczony jego mość pan Lewkowski, przepomniawszy bojaźni Bożej, prawa pospolitego i win, w niem opisanych, in absentia na ten czas protestanta, gdy w roku terazniejszym, tysiąc sześć set osmdziesiąt dziewiątym, miesiąca Oktobra dwudziestego wtórego dnia, po zejściu z tego świata urodzonego jego mości pana Wasyla Lewkowskiego, pomieniony Iona, zakonnik, jako kapłan, na miejscu protestantis w monasterze zostawiony, wokowany był, według zwyczaju obrzędu chrześcijańskiego, na pogrzebienie ciała zmarłego przez urodzonego jego mości pana Jana Lewkowskiego we wsi Lewkowiczach, per consequens po odprawionych ceremoniach, pogrzebowi należytych, i w domu tegoż pana Jana Lewkowskiego na błogosławienie chleba żałobnego z innymi gośćmi na stypę przyszedł, w ten czas obżałowany, i nie bywszy przy oddaniu ciała zmarłego do ziemi, ale gdzie indziej liquorem gorzałczanym głowę sobie obłożywszy, śnać jakowyś mając w sercu swym skryty gniew i rankor na samego protestanta, w tenże dom actu żałobnego umyślnie przyszedszy, chcąc ony samym skutkiem wykonać, jakoż de facto nad onym Ioną, zakonnikiem, kapłanem, ziscił takowym sposobem: wprzód słowami nieuczciwemi, honorowi zakonnemu, kapłańskiemu szkodzącemi, onego zelżywszy i żydem niewiernym nazywając, zsromociwszy, blisko się przymknawszy, bez wszelkiego respectu na stan duchowny, odlew ze wszystkich sił pięścią w gębę uderzył, tak, aż poślonić się musiał i więcej bić chciał, tylko że ludzie zacni, ich mość panowie sąsiedzi, obronili i więcej, uzaliwszy się, onego bić nie dopuścili, który to kapłan, gorzkimi łzami oblewając się, i niewinność swoją oświadczając temiz ich mościami i woźnym niżej mianowanym, tam będą-

cyu, z płaczem chleb i obiad żałośny w ten czas błogosławił, a przereczony obwiniony z dalszemi odpowiedziami i przechwałkami już i na samego protestanta, obiecując barziej się mścić ieszcze, odszedł. Przez który to takowy swoj niepobożny, a prawie gwałtowny uczynek, obżałowany prawo Boże i swieckie pospolite naruszył i winy, eo nomine w niem opisane, na osobę i dobra swoje zawziął i zaciągnął; o co wszystko terazniejszy comparens iterum protestując się, ofiarował się w sądzie należnym o to prawnie czynić, zostawiwszy wolną melioratią do poprawienia tej protestaciej pozwami, albo inszej uczynienie, iesliby tego potrzeba prawna ukazywała; a na dowód tego wszystkiego, stawil tuż, na urządzie, woźnego generała wojewódstwa kijowskiego, szlachtetnego Stephana Karaczewskiego, który, w moc prawdziwej relatiej swojej, zeznał temi słowy: iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześć set osmdziesiąt dziewiątego, mieziąca oktobra dwudziestego wtórego dnia, będąc tamże, przy tym obiedzie żałośnym, w domu jego mości pana Jana Lewkowskiego, przy obecności ludzi zacnych, szlachty, ich mościów panów Lewkowskich i Niewmiryckich, na tym accie żałoźnym będących, widział jako nie-miłosierdnie jego mość pan Bazyli Lewkowski wielebnego ojca Ione pięścią w gębę odlew uderzył, aż twarz zaraz spuchła i słyszał, że i na samego jego mości ojca ihumena odpowiedzi i przechwałki czynił, co wszystko on, woźny, temiż ich mościami, tam będącemi, oświadczywszy, o tym relatią swoją uczynił, prosząc wespół z protestantem, aby to do xiąg zapisano było, co otrzymali. Arseni Terpiłowski, ihumen- monastera Lewkowskiego, Stepaha Karaczewski woźny.

Книга городская киевская записовая и поточная, № 4; годъ 1689—1690, мѣсъ 199 на оборотѣ.

LXXXV.

Жалоба дворянъ: Василя Меленевского, сына его, Степана, и зятя, Ивана Блюцкого, на многихъ дворянъ: Меленевскихъ и Недашковскихъ и на родственниковъ ихъ, людей посполитыхъ: Гришка Нестратенка, Юсефа и Ивана Татуровичей о томъ, что обвиненные вносили истцамъ многократныя обиды: производили буйства въ домахъ ихъ, поносили ихъ словами публично на праздникахъ, крестинахъ и т. п., и наконецъ нанесли имъ жестокия побои. 1690. Генваря 9.

Року тисеча шесть сотъ девятого, месяца Генваря девятого дня.

На уряде вгородскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поедемъ, наместникомъ вгородскимъ генералу подвоеводства киевского и кнѣгами нинешними, вгородскими, киевскими personaliter stanąwszy urodzeni ich mość panowie: Bazyli Meleniewski, swym i urodzonego iego mości pana Stephana Meleniewskiego, сына swego, на śmiertelnej pościeli przez niżej mianowanych obwinionych dla zbicia i zkalectenia leżącego, i jego mość pan Jan Błocki, swym i urodzonej iej mość paniej Marijanny Meleniewskiego Błockiej, małżonki swojej, i Nastasiej Błockiej, z tąż iej mość panią Meleniewską spółdzonej, córki swojej, in minorennitate będącej, per invasionem domus protestantis przestraszonej, in lecto aegritudinis zostającej, imieniem, quam primum dla odpowiedzi publicznych, po przebraniu się różnemi drogami do Owrucza, ob varias diffidationes et insidias structas, acta praesentia adire mogli, tak zaraz z wielkimi i nieutulonemi żalami świadczyli i protestowali

się na przeciwko urodzonym ich gościom panom: Semenowi, cujus industria factum infrascriptum perpetratum est, Janowi młodszemu Mojsieienkowi, Mikołajowi, Samuelowi i Anastasiej Kiernożickiego Demianowej, pozostałej wdowie, Meleniewskim, sąsiadom swoim i roboczemu Hryszkowi, iako się być mieni, Nestratenkowi, posierzbowski wysz namienionego iego gości pana Samuela Meleniewskiego, tudzież urodzonym ich gościom panom: Janowi, Theodorowi Niedaszkowskim, braci między sobą rodzonym, niemniej też Josipowi, Iwanowi, iako się być mienia i nazywają, Taturowiczom i innym wielu pomocnikom, samym skutkiem inuasorum niżej mianowanych protestantów, w ten sposób i o to: iż niektórzy z ich gości obwinieni, nie kątentując się dawniejszemi, przez obcięcie niesłuszne dóbr w possessią swoją, porąbaniem i rozrzucaniem koło ogrodów ogrodzy i wypasieniem zbóż i iarzyny różnej, ale coraz ad maiora et peiora procedendo, iawnej niechęci, nienawiści i przy kóždy zchadzce braterskiej, wyrządzą i innych okolicznych ku pomocy, niewiedzieć iakiej kondytyej ludzi, biorąc, skryte affecta wyświadczaią, o czym protestationes, in antecessum coram actis variis authenticis factae, latius in se sonant; teraz tedy, nie uhamowawszy swojej na dobra i substantią zawziętej intenciej, ale nawet i do pozbawienia życia protestantów skłoniwszy się, różnych sposobów, iako by mogli pozbawić i swój przedsięwzięty niesłuszny, bezbożny zamiar, prawu Bożemu i pospolitemu uszczypliwy, szukali; iakoż bowiem, w roku terazniejszym, tysiąc sześć set dziewięćdziesiątym, die prima Ianuarii, pod czas chrzcin, w domu urodzonego iego gości pana Demiana Meleniewskiego będących, zagrząwszy sobie różnemi trunkami głowy i tam iego gość pan Mikołaj Meleniewski, obwiniony, wynurzając swoją niechęć, z dawnych czasów zawziętą, bez żadnej okazji wysz mianowanego protestanta, iego gości pana Bazylego Meleniewskiego, słowami nieuczciwemi zelżywszy, zesromociwszy, z orężem nieprzystojnym bić porywał się i; gdyby do domu swego własnego, we wsi Meleniach będącego, nie uszedł, pewnieby z tym się światem pożegnać musiał. His non contenti, ale dolore dolori addendo, cum vario genere armorum, iako to: kołami, kiiami, i innym orężem, stanowi szlacheckiemu nieprzyzwoitym, do boju przysposobionym, na dwór iego gości pana Bazylego Meleniewskiedo, protesuiącgo się, i

nieszkanie factora żyda Ieka, tamże na podwórzu będące, naszed-
 szy, tamże, sprośne uczynki wyrządzając, wprzód bakałarza dzieci
 żydowskich bosego, ile kilka godzinami w noc, po gorzałkę bez
 pieniędzy wypędziwszy, a potem, na confusią i obelgę iego mości
 pana Bazylego Meleniewskiego, protestującego się, i bezpieczeńścią
 dwora szlacheckiego czyniąc, tegoż żyda, z pościeli wyciągnowszy,
 przed sobą salty żydowskie odprawować kazali; tandem, za uczynie-
 niem żyda, bez odzieży i obuwia, z tąż swoją armą wyszedszy ze
 dworu i mianowanego protestanta, urodzonego iego mości pana Jana
 Błockiego, przed wrotami dworu swego, z namienionym iego mością
 panem Stephanem Meleniewskim stojącego, obaczywszy, zaraz z te-
 miż swemi przysposobionemi kołami, z płotów wylamanemi, i żer-
 dziami, z płotów wycinanemi, rzuciwszy się, sine omni respectu,
 iego mość pan Mikołaj, namieniony obwiniony, Meleniewski kołem,
 w ręku mającym, samym końcem zaostrzonym, z prawego boku, na-
 mienionego iego mości pana Błockiego, wedle samego nosa, zajmu-
 iąc nozdrze, stursem tak tyrańsko uderzył, że aż, za wylecieniem
 na wylot tego kołu, kilka zębów pogruchotać się musiało, i raz mu
 nie mały, z uszczerbkiem nosa i zadaniem rany znacznej, zadał; a
 po tym, nie wiedzieć który z obwinionych, uchodzącemu raz w rękę
 lewą, zwierzchu na piszczali, wedle samego sustawa, drugi zaś zręcz
 szybkim i przyściem (sic) posród goleni prawej nogi przyozdobiwszy,
 prawie semivivum, szturmując koło dworu, wielkim hołasem i okrzy-
 kiem wołając i do izby dobywając się, drzwi i okna powybiiali,
 ogrodę siekierami powycinali i, izbę otoczywszy swoją assistentią,
 protestanta incarcerationowali; mianowanego zaś pana Stephana Meleniew-
 skiego, między siebie porwawszy, tak tyrańsko zbili, zkaleczyli, że
 do tych czas, na śmiertelnej pościeli leżąc, do siebie przyść nie mo-
 że, i pan Bóg wie, ieśli żyw będzie; czym wszystkim nie ukonten-
 towawszy się, ale nawet przed osobą urodzonego iego mości pana
 Stephana na Didkowcach Didkowskiego, regenta grodzkiego genera-
 łu województwa kiiowskiego, na ten czas we wsi Waškiewiczach
 będącego, swój żal opowiadających, zastawszy, przy wielu innych
 obywatelach województwa kiiowskiego, tam na ten czas będących, a
 ile pod czas prazników zgromadzonych się, swemi możnościami chlu-
 bili się, lżyli, sromocili i, co do gęby przyniosło, oprimowali, na-

zajutrz zaś, to jest dnia szustego praesentis, we wsi Didkowcach, protestanta, do grodu iadącego, uwodząc ugoda, do pewnego domu, rzkomo dla życzliwości, ale więcej do zgoby i potaiemnego ujęcia zdrowia przywodząc, gdzie publice, in gremio różnej braci, sławę dobrą, z ujęciem honoru, urodzonego jego mości pana Iana Błockiego słowami nieuczciwemi lżyli, sromocili i dalsze odpowiedzi, jeśli by gdzie kolwiek mogli poścignąć, na zdrowie odpowiadali; przez co wszystko prawo pospolite naruszywszy, w winy, w niem opisane, popadli i do szkód na trzy tysiące złotych przywiedli i przyprawili, o co wszystko, ut praemissum est, jure agere velle (przy zostawieniu, si juris necessitas exigerit, wolnej mellioratiej tej terazniejszej protestaciej) uczynić nie zaniechać, declarowawszy; na dowód tego wszystkiego stawil woźnego generała województwa kiiowskiego, szlachetnego Iana Dedowicza, który, w moc prawdziwej relatiej swojej, iawnie i dobrowolnie zeznał, iż on, roku, miesiąca i dnia, wysz na accie mianowanych, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi dobrych, wiary godnych, urodzonych panów: Waclawa Kruszyńskiego i Władysława Zimnickiego, dla tym lepszej wiary użytych, był tu, w mieście iego królewskiej mości Owruczym, w gospodzie protestantów, u sławetnego Tymosza Iwankowicza i, tam będąc, widział na mianowanym panu Błockim razy, w protestaciej wyrażone i opisane, i to słyszał, że pan Stephan Meleniewski przez pobicie na śmiertelnym łóżku leży, i Bóg wie, jeśli żyw będzie, co wszystko widziawszy i oglądawszy; o tym prawdziwą przed urzędem niniejszym czyni i zeznawa obductionis relatią i prosili, tak protestantes protestatiej, iako i woźny swojej relatiej, aby to wszystko do xiąg niniejszych, grodzkich, kiiowskich przyięto i zapisano było, co otrzymali. Swym i mianowanego jego mości pana Bazylego Meleniewskiego, jako pisać nie umiejącego, imieniem, za prozbą iego mości, podpisnię się. Ian Błocki.

Книга городская киевская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; листъ 319.

LXXXVI.

Королевскій мандатъ, требующій въ задворный, ассесорскій судъ дворянъ; Мошцовскихъ, Болсуновскихъ, Пашинскихъ, Волковскихъ, Васюковскихъ, Барановскихъ, Ущановскихъ и другихъ вслѣдствіе иска противъ нихъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго, который обвинилъ ихъ въ томъ, что они незаконно присвоили себѣ дворянское званіе и отказались отъ подсудности старостѣ и отъ боярскихъ повинностей въ пользу овруцкаго замка. 1690 Іюня 13.

Рову тысяча шестьсотъ девятьдесятъ первого, мѣсяца Марца дватцатого дня.

На уряде вгородськомъ, в замку его короловское милости овруцкомъ, передомною, Теодоромъ Пузиревичомъ, отъ уроженого его милости пана Яна Ядубовьського, намесъника вгородського подьстаросты овруцького, до приватя нижей инъсерованого мавъдату его короловское милости узътитимъ и упрошонимъ субъделегатомъ, и книгами нинешъними, вгородскими, овруцъкими *comparens personaliter urodzony jego mość pan Alexander Kosiński, administrator dobr wielmożnego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty owruckiego, nomine tegoż jego mości pana swego, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, mandat z pieczęcią wielką koronną y podpisem ręki sekretarskiej, po bojar rebellizujących, do starostwa owruckiego należących, y innych ich mościów, fundos et bona regalia apprehendujących, w tymże mandacie specyfikowanych, z cancellariey jego królewskiej mości wydany, per oblatam подаѣ, de tenore tali: Jan trzeci, z Bożey łaski krol*

polski, wielkie xiąże litewski, ruski, pruski, mazowiecki, zmuński, inflanski, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, smoleński, siewierski y czernigowski. Wam swobodnym bojarom, ze wsiów: Moszków, Bołsunow, Zaslavia y Krukow, także Paszyn y Wołkowicz; na ostatek wszystkim: Waśkowcom, Baranowcom, Uszczapom, y wszystkich pomienionych dobr y wsi, do starostwa owruckiego należytych, y w przywileju wyrażonych, obywatelom, dzierżawcom y possessorom, z powinności swey, według lustracyey wojewodstwa kijowskiego a starostwa owruckiego wyłamującym się, osobom, z dobr, osób y summ waszych, jakimkolwiek sposobem wam y successorom waszym należących, roskazujemy, abyście przed nami y sądem naszym assessorskim, od daty y położenia niniejszego mandatu za niedziel sześć, albo kiedy ta sprawa z rejestru, tey y podobnym sprawom należytego, do sądenia przywołana przypadnie, tam, gdzie na ten czas z dworem naszym szczęśliwie residować będziemy, osobami waszemi staneli, a to na instantią y prawne poparcie urodzonego jego mości pana Franciszka Potockiego, starosty owruckiego, także szlachečných y urodzonych: Jana Pieślaka, plenipotenty, y Jana Jakubowskiego, sługi y administratora dobr pomienionych y innych, do starostwa owruckiego należących, którzy was pozywają o to: iż wy, sprzeciwiając się pospolitemu prawu y lustracjom, za antecessorów starosty owruckiego pomienionych wsi opisanym, a nie obawiając się ztąd żadnych win, szkód y nagany, ważyliście się y ważyć, za dzierżawy terazniejszego urodzonego starosty, aktora, z posłuszeństwa y zwierzchności wybijać y żadnego posłuszeństwa nie czynić, przywilejami jakimiś y excerptami onych, z xiąg owruckich wyjętymi, zasłaniać y wolność szlactwa y dobr pomienionych, z dawnych czasów do krolewsczyny starostwa owruckiego należących, usurpować, (które przywileje ad male narrata otrzymane, przez commissyą włodzimirską nie uznane y do participatyy summ nie przypuszczone) przez co szkodę aktorowi, uymę skarbowi y rzeczy pospolitey uczyniliście. Dla czego, nie czyniąc wam żadnego bezprawia, ad instantiam wyżej pomienionego urodzonego aktora, albo jego plenipotenty umocowanego, przed sąd nasz assessorski zadworny, z przywilejami, wolnościami waszemi y prawami na czas wyżej wyrażony stawcie się y justyfikuycie, a terminu opisanego pilnować nie zaniedbujay-

cie; albowiem, gdy się temu mandatowi sprzeciwiacie, a terminu pilnować zaniechacie, wiedźcie o tym, iż was od wolności waszych, jeżeli jakie dobre y doskonałe pokazać macie, odsądzą, urodzonemu actorowi zwierchność, posłuszenstwo, jako z dawnych czasów opisane, uścić, pełnić y wykonać nakażą dakretem naszym. Bądźciez pilnemi y stawcie się. Dan w Warszawie, dnia trzynastego Czerwca, roku pańskiego MDCXC, panowania naszego XVI. U tego mandatu, przy pieczęci wielkiej koronney, podpis ręki sekretarskiej w te słowa: W. S. C. J. K. M. S. m. p. Któryże to mandat, za podaniem wysz mianowanej osoby podawającej, a za moim urzędowym przyjęciem, do ciąg niniejszych, grodzkich, owruckich jest wpisany.

Книга городская оvruckая записовая и поточная, 1691—1692 года, № 3216; листъ 40.

LXXXVII.

Жалоба дворянина Георгія Ущановскаго на дворянъ; Михаила, Артемія, Григорія и Евфимія Ущановскихъ и на Василису и Марину Васильковскихъ о томъ, что обвиненные отняли въ церкви у дочери встца, Анны, крашеное лице и ее побили, называя ея родителей «недовѣрками». Потомъ они беспрестанно преслѣдовали встца и его семью, наносили имъ побов, разорали хозяйство и т. п. 1690, Сентября 2.

Року тисеча шесть сотъ девятого, месяца сентебра второго дня.

На уряде вгородскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, наместникомъ вгородскимъ енералу подвоеводства киевского и книгами нынешними, вгородскими, киевскими personaliter stanawszy urodzny jego mość пан Jerzy Uszczapowski, jako skoro tylko dla ustawicznych zasa-

dziek po drogach i odpowiedzi publicznych do act: niniejszych przybyć mógł, tak zaraz, swym i urodzonej iej mości paniej Krystyny Kozakowskiego Ierzynie Uszczapowskiej, małżonki swej, tudzież urodzonej panny Anny Uszczapowskiej, córki swej, in minorenitate ieszcze zostaiącej, soleniter a prawie żałośnie świadczył, manifestował i protestował się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Michałowi i Marynie Uszczapowskim, małżonkom, Wasiliej Waśkowskiej i córce iej Marynie Jewchimowej Waśkowskiej, samym principalom i comprincipalkom, Hrehoremu i Artemowi Uszczapowskim i Jewchimowi, przezwiskiem Malnie, i innym pomocnikom i comprincipalom, samymże wysz mianowanym obwinionym imionami i przezwiskami wiadomym i znaioym, o to i w ten sposób, niżej opisanym, iż ich mość obwinieni, zdawna zawziąwszy przeciwko protestującemu i dzieciom onego zły rankor, gniew i nienawiść i różnemi sposobami szukaiąc, iakoby o szwank zdrowia a podobno i o śmierć samego przywieść i przyprawić mógł, iakoż i de facto samym skutkiem wypełniając, naprzód w roku terazniejszym, tysiąc sześć set dziewięćdziesiątym, miesiąca aprila dnia trzydziestego, w cerkwi Waśkowskiej, w same święto uroczystości zmartwychwstania pańskiego ritus graeci, wydařszy z rąk u córeczki protestantis, wysz wspomnianej panny Anny Uszczapowskiej, iaiio farbowane, samą pięściami tak zbili, że aż twarz spuchła i plecy sinie zostały, i jajo o ścianę stłukli, mówiąc te słowa: «że twemu ojcowi i matce lepiej będzie»; nazywaiąc niedowiarkami; i potym, dnia dwudziestego trzeciego junii, umyślnie ku ruinie i zgubie substantiej protestantium napędziwszy konie, bydło, świnie na zboże protestantis, mianowicie żyto, na kop dziesięć spaśli, a co najżałośniejsza, też córeczkę protestantium porwawszy, w wieku niedojrzałym, dzieci obżałowanych, dnia dwudziestego osmego junii, z informacją rodziców swych, w wodę, w staw z grobli wtręcili i, gdyby sąsiedzi, przypadszy, z wody głębokiej nie wyratowali, tamby się wodą zalawszy, z tym światem pożegnać musiała, o co gdy protestant o sprawiedliwość upraszał, żadnej nie odniósł i owszem, miasto ukontentowania, z kłiami, kołami za protestantem się uganiłi, tegoż dnia, już w nocy, gdy protestans, iako szlachcic ubogi, czeladzi nie maiący, na nocleg z kóńmi jechał, pan Hrehory Uszczapowski, pasierzb, na tymże

noclegu protestanta ubezpieczonego, do spania gotującego się, inderacie za łeb porwawszy, czuprynę wyrwał, do ruczniczy porwawszy się, do protestanta strzelić chciał, głównią po głowie bił i, gdyby nie ludzie i wyrostkowie, na tymże noclegu będące, od tego złego przedsięwzięcia nie odratowali i nie odwiekli, niechybnieby protestanta z tego świata zgładził; na dzień zaś jutrzejszy sam principał, pan Michał Uszczapowski, obwiniony, z małżonką swą i z synami, umyślnie na dom protestanta naszedszy, sam kiiem hrubym, a sama obwiniona łopata, obojga protestantium bili i ran samemu na plecach i grzbiecie bitych, sinych, spuchłych, krwią ociekłych dziesięć, a samej siedm szkodliwych; także na plecach i grzbiecie nazadawali, słowami nieuczciwemi lżyli, sromocili; dnia dwudziestego dziewiątego tegoż miesiąca i roku, zastąpiwszy wszyscy na grobli, z rucznicami, siekierami i kiiami, cale protestanta zabić już chcieli, zkad gdy uszedł, i na dwór napadszy, itidem z różnym orężem, oborę rozrzucili i tejsze obory kołami, łatami, powzinami, ułomkami, do izby szturmem dobywając się, ciskali, okna powybiali, drzwi wyłamawszy do sieni, bez wszelkiego respecta na dom i honor szlachecki, besztali, łajali, i; co ieno ślina do gęby przynieść mogła, dishonorowali; tandem, gdy, prawie suplex upadając, protestans wyprosił się nazajutrz, dnia trzydziestego tegoż miesiąca junii, synowie obwinionych ze psami kaczek dwadzieścia i dwoie, panowie Artem Uszczapowski i Jasko Waśkowski, pozabiali i na swój pożytek obrócili, klacz, z pola biegnącą, szerścią siwą, zrzebną, na ulicy przejąwszy, valoris złotych pięćdziesiąt, kiiami tak potężnie bili, że aż dnia trzeciego niedoczekawszy, zrzuciła; tym wszystkim nie ukontentowawszy się, z rucznicami, siekierami prawie kóźdego dnia po drogach zastępując, protestanta niezwyć usiłuią, codziennie na pojedynek, prawem zakazany, wyzywaią, na ostatek małżonkę protestantis, przejąwszy na ulicy, idącą do domu swego, bić chcieli, a gdy, do sieni domu swego uszedszy, zawarła się, drzwi wyłamali, podwikę z głowy zdarszy, za włosy targaiąc, po ziemi włóczyli, kiiami bili, słownie dishonorowali i dalsze odpowiedzi i diffidatie czynią i czynić nie przestaią; przez co obwinieni wszyscy prawo pospolite i pokoj sąsiedzki naruszywszy, w winy, w prawie pospolitem o takowych excessach opisane, popadli i do szkód nie małych, które czasu prawa

osobliwymi rejestrami liquidowane będą, protestantów przywiedli i przyprawili; o co wszystko protestans iterum atque iterum świadcząc się i załośnię protestując, ofiarował się o to wszystko z obwinionemi prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy jednak sobie wolną melioratią do poprawienia pozwami tej protestaciej, albo uczynienie inszej szyrszej, jeśli by tego potrzeba, prawna ukazywała; a na dowód tego wszystkiego, tenże comparens stawil woźnego generała wojewódstwa kiiowskiego, szlachetnego Jana Moszkowskiego, który, w moc wiernej, prawdziwej i skutecznej relaciej swojej, zeznał tymi słowy: iż on, roku terażniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiątego, różnych miesięcy i dni, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych panów: Alexandra Waśkowskiego i Jana Legieńskiego, naprzód dnia piątego Maja, na affectatią urodzonego iego mości pana Jerzego Uszczapowskiego, był w domu iego mości, we wsi Uszczapach, widział i urzędownie oglądał córeczkę jego mości, pięściami zbitą, twarz spuchłą i plecy zsiniałe; potym, z tą szlachtą, dnia dwudziestego siódmego Junii, w połu oglądał żyta protestantium, końmi, bydłem i świniami wypasionego i wydeptanego na kop dziesięć, a na samym protestancie, na głowie czuprynę wyrwaną, głowę wszystką głównią stłuczoną, zspuchłą, zsiniałą, a na plecach i grzbiecie razów bitych, sinich, spuchłych, krwią ociekłych dziesięć; także i na samej iej mości panniej Uszczapowskiej, itidem na plecach i grzbiecie takowychże razów siedm, oglądał; tegoż miesiąca, dnia trzydziestego, widział i oglądał oborę na podwórzu rozrzuconą, okna w budynku powybijane, drzwi wyłomane, co wszystko ich mość panowie Uszczapowscy, załujące się małżeństwo, mienili być stałe i zadane od wysz mianowanych principałów i comprincipałów, czasu i sposobem, wyżej w protestaciej mianowanemi, iako i szkody różne, i spasz y w zbożu, i pobicie kaczek, i córeczki pobicie, i w wodę wrzucenie, i o włos nie utopienie, i dalsze odwpledzi, i przechwałki na zdrowie protestantów i substantią onych od obżałowauych czynienie; co wszystko on, woźny, pomienioną stronę szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, o tym przedemną, urzędem, relatią uczynił i zeznał, prosząc wespół z protestantem, aby to wszystko do rziąg niniejszych, grodzkich, kiiowskich przyjęto i zapisano było; co i otrzymał. Na miej-

scu jego mości, pana Uszczapowskiego, jako pisać nie umiejącego, za
ustną prozbą jego mości, do tej protestatjej podpisunie się. Thomasz
Baranowski.

*Книга вродская киевская записовая и поточная, № 4, годъ
1689—1690, листъ 445.*

LXXVIII.

Жалоба дворянина Радіона Шкуратовскаго на дворянъ: Евфимія,
Василія и Романа Шкуратовскихъ и Федора Барду-Ходаковскаго о томъ,
что они во время «кануна» въ селѣ Шкуратахъ, будучи въ пьяномъ
вздѣ, поносили истца неблагопристойными словами среди многочислен-
наго собранія околичныхъ шляхтичей, съѣхавшихся въ Шкураты на ка-
нунъ. Потомъ обвиненные ворвались въ домъ истца и нанесли сильныя
побои ему и его женѣ. 1690. Сентября 22.

Рову тисеча, шесть сотъ девянтдесятого, месяца Сентебра двад-
цать второго дня.

На уряде вгородскомъ, въ месте его королевской милости Ов-
ручомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, яместникомъ вгрод-
скимъ енералу подвоеводства киевского и внигами внишними,
вгородскими, киевскими personaliter stanąwszy urodzony jego mość
pan Radion Skuratowski, swym i urodzonej jej mości paniej Heleny
Didkowskiego Skuratowskiej, małzonki swej, imieniem, do grodu i
act niniejszych, dla tyrańskiego zбicia i barzo słabego здrowia, do-
jechać niemogącej, z wielkim žalem, a prawie płaczliwie soleniter
świadczył, manifestował i w ten, niżej opisany, sposób, przeciwko
urodzonym ich mościom panom: Jewchimowi Skuratowskiemu, jako
samemu principałowi, także Bazylemu, ojcowi, Romanowi, synowi,
Skuratowskiemu, Fedorowi Bardzie Chodakowskiemu i innym comprin-
cipałom, uczynku i excessu niżej mianowanego dopomagającym, pro-

testował się • to i w ten niżej opisany sposób; iż jego mość pan Jewchim Skuratowski, niewiedząc z jakowej okazji, zawziąwszy zły rankor i gniew przeciwko protestującym, obojgu małżonkom, różnych szukał sposobów, aby onych o szwank zdrowia przyprowadzić, albo z tego świata zgładzić mógł, jakoż, upatrzawszy czas sposobny, podczas uroczystości święta chwalebego narodzenia najświętszej Panny ritus graeci, w roku terazniejszym, tysiąc sześć set dziewięćdziesiątym, dnia dwudziestego Septembra, jako to podczas prazniku we wsi Skuratach, gdy nie tylko ich mość panowie sąsiedzi i bracia Skuratowscy, ale i okoliczni, w kanon ziechawszy się i conwersacją swoją pocziwie i spokojnie zwycajnie mieli, jego mość pan Jewchim Skuratowski, w tym że kanunie obłożyszy sobie trunkami chmielnymi głowę, a przybrawszy do siebie za pomocników wyszłmianowanych ich gościów panów: Bazylego i Romana Skuratowskich i Fedora Chodakowskiego i z onemi całe na protestantów iednostajną radę i znowę uczyniwszy, przyszedszy wprzód do biesiady, gdzie protestans z ich gościami pany przyjacioły i bracią swoją conwersował, okazją do zwady protestantom dawać począł, i kijem, w rękę mającym, koło gęby szyrmował, słowy niepocziwemi, honorowi szlacheckiemu szkodzącami, lżył, sromocił, dishonorował, na poiedynek, prawem zakazany, wyzywał, protestans tedy, obaczywszy, że nie żart, cicho podziękowawszy za conwersacją, miejscami kryiomemi do domu swego uszedł, tandem gdy obżałowani, obaczywszy, że protestans odszedł do domu swego, tegoż czasu, nie respectując bynajmniej na prawo pospolite i winy, w niem na takowych wiolatorów surowie opisane, miłość też braterską i pokoj sąsiedzki, ile w iednej wsi mieszkający, całe postponowawszy, do tego przepomniawszy bojaźni Bożej, wszyscy hurmem naszedszy na dom i mieszkanie protestantów, z krzykiem, hukiem, hałasem, wprzód płoty koło dworu połamawszy, i kołów z tych że płotów porujnowanych nabrawszy, saturnem do izby dobywali się, tamże, drzwi wyłomawszy i okna powibijawszy, dzieci strachem nakarmiwszy, samego protestanta za łeb na podwórze wywiodszy i na ziemię obaliwszy, tamż kołami po grzbiecie, po plecach bez miłosierdzia bili, tłukli i, jako się im podobało, i razów bitych kołami, sinich, spuchłych, krwią ociekłych na grzbiecie i na plecach piętnaćcie za-

dali, oko prawe pięścią podbili, a gdy małżonka protestantis, białogłowa ciężarna, przypadszy, prosić poczęła, aby protestanta, nie zabijali i żywo zostawili, tedy samą protestantkę bez wszelkiego respectu na stan szlachecki białogłowski, itidem słowami wszeteczne-
mi, honorowi szlacheckiemu szkodzącemi, sromocąc, lżąc, jeden z nich ze wszystkich sił kołem pośród głowy uderzył i, aż do kości przebiwszy, raz szkaradny, szeroki zadał; potym, na ziemi leżącej, podwikę z głowy zerwawszy, za włosy targali, kolanami gnietli, podkowami deptali, podwikę i koszulę krwią zbroczyli, kołami tem-
niź bili, i razów siedm szkodliwych, bitych, spuchłych, sinych, krwią ociekłych na plecach i na grzbiecie, zadali, która, nie mogąca doie-
chać do grodu, we wsi Moszkach bardziej zachorowała, Bóg to i wie, iesli od takowego bicia i przestachu, jako ciężarna, nie poty-
ra, albo i żywa iesli będzie; przez który to takowy niezbożny i nie-
miłosierdny a prawie gwałtowny uczynek i postępek swój, obżalo-
wani pokój sąsiedzki zgwałcili, prawo pospolite naruszyli, winy w
niem, eo nomine za takowe excessa surowie opisane, na dobra i
osoby swoje zawzięli i zaciągneli, protestanta do szkód nie małych,
które czasu prawa osobliwym rejestrem specificowane będą, przy-
wiedli i przyprawili: o co wszystko protestans iterum atque iterum
świadcząc się i protestując, ofiarował się o to wsysstko prawem
czynić nie zaniechać, zostawiwszy iednak sobie wolną melioratią do
poprawienia tej protestaciej, lubo inszej uczynienia, albo teje po-
zwami rozszerzenie i poprawienie; a na dowód tego wszystkiego
stawił woźnego generała wojewodstwa kijowskiego i innych, szla-
chetnego Trochima Duchowskiego, który w moc prawdziwej, wiernej
i skutecznej relatiej swojej, zeznał temi słowy: iż on, roku terazniej-
szego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiątego, miesiąca Septembra dwu-
dziesiątego wtórego dnia, na affectatią urodzonych ich mościów panów:
Radiona i Heleny Didkowskiego Skuratowskich, małżonków, a z
przydania mego urzędowego, mając też przy sobie stronę szlachtę,
ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Jana Kaleń-
skiego i Heliasza Duchowskiego, był we wsi Moszkach, w gospodzie
protestantów, gdzie widział i oglądał samą iej mość panią Skura-
towską, chorą, na śmiertelnej pościeli leżącą, zbitą, zkrwawioną, na
której naprzód widział raz, pośród głowy kołem przebity aż do

kości, szeroki, szkodliwy, a na grzbiecie i na plecach siedm także sinych, spuchłych, krwią ociekłych i wszystkie ciało spuchłe, kolanami snać gniecione, koszulę, podwikę i zapaskę krwią zbroczoną, a na samym protestancie, także na plecach i na grzbiecie, razów sinych, spuchłych, szkodliwych, krwią ociekłych piętnaście i oko prawe pięścią snać podbite i ciało wszystkie spuchłe, które to takowe gwałtowne pobicie, pokaleczenie, ich mość panowie Skuratowscy, małżonkowie, mienili sobie być stałe i zadane od ich mościów panów Jewchima, Bazylego i Romana Skuratowskich i Fedora Chodakowskiego czasu i sposobem, jako się wyżej w protestaciej opisało; a tak on, woźny, co widział i słyszał, tąż stroną szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy, i ztamtąd odszedszy, o tym tak a nie inaczej przedemną, urzędem, uczynił tę swoją prawdziwą relatią, prosząc współ z protestantem, aby to wszystko do xiąg przyjęto i zapisano było; co otrzymali. Imieniem jego mości pana Radiona Skuratowskiego, jako pisać nie umieiącego, na miejscu za prozbą jego mości podpisaie się. Thomasz Baranowski.

Книга кнородская кievская записовая и поточная, № 4, годъ 1689—1690; листъ 454 на оборотъ.

LXXIX.

Объявление вознаго о томъ, что онъ вручилъ по принадлежности королевские мандаты, требующіе нъ ассессорскій задворный судъ дворянъ: Мошковыхъ, Дидковскихъ, Болсуновскихъ, Васьковскихъ, Костюшковскихъ, Белоцкихъ и другихъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго, о присвоении ими незаконно шляхетскихъ правъ и земель овруцкаго староства. 1691. Марта 28.

Року тысеца шестьсотъ девяностъ перваго, месяца марца двадцать осьмого дня.

На уряде вгродскомъ, в замву его королевское милости объ-

рудкомъ, передомною, Теодоромъ Пузыровичомъ, одъ его милости пана Яна Якубовъского, намѣстника подѣстароства овруцъкого, адъ гуньбъ актумъ ужитимъ и упрошонимъ субъделегатомъ, *stapnowszy oczewiście woźny generał woiewodztwa kijowskiego y innych, szlachetny Stephan Karaczewski*, dla zapisania do xiąg ninieyszych jawnie, jaśnie, ustnie y dobrowolnie zeznał, iż on, roku teraznieyszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt pierwszego, miesiąca Marca różnych dni, oblaty mandatu jego królewskiey mości, przeciwko niżej mianowanym osobom, ad instantiam niżej wyrażonego wielmożnego actora, z cancellariey jego królewskiey mości, z przyciśnieniem pieczęci wielkiey koronney, de actu et data w Warszawie, dnia trzynastego Iuni, roku tysiąc sześć set dziewięćdziesiątego wydanego, z grodu owruckiego authentice wyięte, na różne mieysca: pierwszy do wsi Moszków y mieszkania bojara celnieyszego, na imie Nikona Naumenka—Moszkowca; drugi na gruncie urodzonego jego mości pana Stephana Dydkowskiego, regenta grodzkiego owruckiego, indebite przez jego mości apprehondowanym, wetknął; trzeci do wsi Czarnohubowicz, alias Bołsunow, y dworu celnieyszego bojara, Alexandra Kowszyka Bołsunowskiego; czwarty do wsi Waśkowicz y domu celnieyszego bojara, Stephana Waśkowskiego; piąty do miasteczka jego królewskiey mości Michajłowki, possessyey niesłuszney jego mości pana Hrehorego Kościuszkowskiego, zostającego, y dworku, tam będącego; szesty na uroczysku wioski Międzyrzyczki, po różnych possessorów, indebite ad fundos et sortes interessującym się, wetknął; siódmy po Stephana y Fedora Bełockich, bojarów we wsi Heiewiczach, dobrach ziemskich, mieszkających y domu, tam będącego, nosił i seorsive każdemu, w residenciach, pomienionych wsi possessorom niesłusznym y bojarom rebellizującym, iurisdictioni wielmożnego jego mości pana starosty tutecznego mieysca, ut supra praemissum est, położył y opowiedział, aby inszym siabrom swoim opowiedzieli o położeniu, przykazał. Pisany ten mandat, w oblacie inserowany, ad instantiam wielmożnego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty owruckiego, także szlachetnych y urodzonych panów: Jana Pieślaka, plenipotenta, y Jana Jakubowskiego, administratora dóbr pomienionych starostwa owruckiego, actora, po swobodnych bojarów pomienionych wsi, do starostwa owruckiego na-

leżących, y innych possessorów niesłusznych dóbr y gruntów jego królewskiej mości, do starostwa owruckiego przyległych y quoquo modo interessantów; w sprawie y actiey et quidem bojarom, względem sprzeciwienia się prawu pospolitemu y przywilejom jego królewskiej mości, niemniej commissom y Instration, in termino juris producowanym, tudzież względem wybrania się y wybicia z władzy, zwierzchności y posłuszeństwa pomienionego wielmożnego jego mości pana starosty mieysca tuteyszego, tak też iakowemiś niesłusznemi minutami y ekstraktami titulum nobilitatis usurpowanie, nihilominus do wskazania win prawnych, ztąd popadłych i pochodzoncych, przeciwko zaś pomienionym ich mościom panom possessorom niesłusznym; do pokazania praw, jeżeliby iakowe mieć mieli, deoccupowania dóbr y czynienia calculum instituowanej y intentowanej, o czym ten mandat, modo quo supra per oblatam podany, szerzey a dostateczniej w sobie obmawia, za którym to mandatem jego królewskiej mości pomieniony wożny rok y termin pomienionym obwionym przed sądem jego królewskiej mości assessorskim, za niedziel sześć od daty y położenia tego mandatu, albo gdy ta sprawa z rejestru, sobie należytego, do sądenia przywołana, przypadnie, tam, gdzie na ten czas jego królewska mość z dworem swoim residować będzie, stanowienia się, złożył y naznaczył; y o tym tę swoją prawdziwą rellatią przedemną, urzędem, czyni y zeznawa, prosząc, aby actis connotowana była; co ad affectationem suam y otrzymał. Stephan Karaczewski wożny.

Книга городская оvruckая записовая и поточная, 1691—1692 года, № 3216; листъ пронумерованный между 216 и 217.

XС.

Протестъ дворянъ Пашинскихъ и Волковскихъ противъ овруцкаго старосты Франциска Потоцкаго о томъ, что онъ, вопреки древнимъ грамотамъ и привилегіямъ, оспариваетъ ихъ дворянское достоинство и выхлопоталъ у короля мандатъ, оскорбляющій честь истцевъ. 1691. Юля 19.

Рову тисеча шесть сотъ девяностъ первого, месяца іюля девятнадцатога дня.

На уряде вгородскомъ, въ месте его королевской милости, Овручомъ, передомномъ Казимеромъ Поецкимъ, наместникомъ вгородскимъ генералу подвоеводства киевского и книгами нынешними вгородскими, киевскими comparens personaliter urodzeni ich mość panowie: Jakub Paszyński, Andrzej Wołkowski, swemi i urodzonych ich mościów panów tak Paszyńskich, jako i Wołkowskich, wszystkich generaliter braci swej, w iednej wsi Paszynach mieszkających, dziedziców i possessorów dóbr wspomnianych, Paszyn, imieniem, skoro dowiedzieć się mogli o jakowymści mandacie ku zmazaniu honorów szlacheckich od jego królewskiej mości, dowiedziawszy się, w sprawie wielmożnego iego mości pana starosty owruckiego, tak zaraz soleniter, z wielkim żalem, a prawie z gorzkiemi łzami świadcząc, manifestowali i protestowali się przeciwko temuż wielmożnemu jego mości panu Franciszkowi na Potoku Potockiemu, staroście owruckiemu, w ten sposób i o to: iż jego mość pan starosta owrucki, lekce sobie uważając prawo pospolite, przywileie, confirmacie od majasniejszych królów ich mościów, panów miłościwych, dekreta try-

bunalskie, nie mając żadnej najmniejszej przyczyny, przystępu i interressu do ich mościów panów Paszyńskich i Wołkowskich, jako szlachty rodowitej, dobrze osiadłej, przy dostojenstwie królów ich mościów panów miłościwych w różnych okazjach, lubo i wygnani będąc od nieprzyjaciela krzyża świętego i rzeczpospolitej, krew swoją rozlewających, dobrze w rzeczpospolitej zosłużonych, antiquitus od tych że królów, panów miłościwych, różnemi dekretami, jako i sądu głównego trubunału koronnego lubelskiego in toto w spokojnej possessiej stricte obwarowanych, (iako te wszystkie prawa; przywileie, dispositie, dekreta comisarskie, różne kwity poborowe, attestatie wojskowe w sobie zawierają i obmawiają) nie wiedzieć z jakowego instinctu, postponując te wszystkie dobrodziejstwa królewskie i merita w ojczyźnie, jako szlachty rodowitej, w honorze innym ich mościom równym, śmiał i ważył się wyiednać od iego królewskiej mości, Jana trzeciego, nam teraz szczęśliwie panującego, mandat, z opisaniem w nim laesii honoris protestantium, do iakowejści niesłusznej, nieprawnej jurisdictioniej zamku i starostwa owruckiego przypisując, i tymże mandatem pociągając, czemu, iż nigdy z prapradziadów, dziadów, ojców swoich i sami żałując się nigdy nie podlegali, przy wolnościach swoich szlacheckich jako żyli i mieszkali, tak i teraz nieodmiennie pod prawem ziemskim, koronnym mieszkając, przy najjaśniejszym majestacie i dostojenstwie iego królewskiej mości, pana swego miłościwego, przy całości rzeczpospolitej, jako zwykli za ojczyznę honory swoje i zdrowia ważyć i ostatkiem krwi pieczętować, ażeby za tym mandatem najmniejszego uszczerbku protestantes wszyscy nie ponosili i ni w czym nie ponieśli, do tejsze łaski iego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, stosując, protestując iteratis vicibus, solennie manifestując i protestując, salvam meliorationem poprawienia tej protestaciej, lubo pozwami wodług prawa rozszerzenia, a za tym, aby pokrywką tegoż mandatu iego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, in recenti iakowej niesłusznej, nieprawnej condemnaty w sądzie niezależnym nie otrzymał i za oną iakowa violentia, żeby się brevi tempore nie stanęła przez subordynowane iakowe osoby, do dalszych szkód nie przywiódł, do poprawienia tej protestaciej sobie, potomkom i successorom swoim zostawiwszy i prawnie w sądzie należnym ofiarowawszy, o to się wcześniej manifestowawszy, pro-

sili, aby to na ten czas actis praesentibus connotatum było: co i otrzymali. Jakub Paszyński, swym i wszystkich ich mościów panów braci swej imieniem. Andrzej Wołkowski.

Книга городская киевская записовая, поточная и декретовая, № 5, годъ 1691—1695; листъ 210.

XCI.

Протестъ дворянъ: Ущাপовскихъ, Васьковскихъ, Барановскихъ, Мошковскихъ и Болсуновскихъ противъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго о томъ, что онъ, вопреки древнимъ грамотамъ и привилегіямъ, оспариваетъ ихъ дворянское достоинство и выхлопоталъ у короля, оскорбительный для ихъ чести, мандатъ. 1691. Июля 27.

Робу тисеча шесть сотъ девятдесятъ первого, мѣсяца іюля двадцать сегого дня.

На уряде вгородскомъ, въ мѣсте его королевской милости, Овручомъ, передомною, Казимеромъ Поецкимъ, наместникомъ вгородскимъ енералу подвоеводства киевского и книгами ниненними, вгородскими, киевскими comparens personaliter urodzeni ich mość panowie: Serhej Uszczapowski, Paweł Baranowski, Stephan Waśkowski, Nikodym Moszkowski i Hrehory Bołsunowski, swemi i wszystkich ich mościów panów: Uszczapowskich, Waśkowskich, Baranowskich, Moszkowskich i Bołsunowskich, braci i sąsiadów swych, dziedziców i possessorów w tychże wsiach mieszkających, imieniem, skoro dowiedzieć się mogli o iakowymści mandacie, ku zmazaniu honorów swych szlacheckich od iego królewskiej mości, w sprawie wielmożnego jego mości pana starostы овруцкого, так zaraz soleniter, z wielkim żalem świadcząc, manifestowali i protestowali się przeciwko temuż wielmożnemu jego mości panu Franciszkowi na Potoku Potockiemu, staroście овруцкиemu, w ten sposób i oto: iż jego mość

pan starosta owrucki, lekce sobie poważając prawo pospolite, przywileie, confirmacie, od najjaśniejszych królów ich mościów, panów miłościwych, dekreta trybunalskie, nie mając żadnej najmniejszej przyczyny i interessu do ich mościów panów Baranowskich, Uszczapowskich, Waśkowskich, Bołsunowskich i Moszkowskich, jako szlachty rodowitej, dobrze osiadłej, przy dostojenstwie królów ich mościów, panów miłościwych, w różnych okazjach, lubo i wygnańcami będąc od nieprzyjaciela krzyża świętego i rzeczypospolitej i krew swą rozlewających, dobrze w rzeczy pospolitej zosłużonych, antiquitus od tychże królów, panów miłościwych różnemi dekretami, jako i sądu głównego trybunału koronnego lubelskiego in toto w spokojnej possessiej stricte ohwarowanych, (iako te wszystkie, prawa, przywileia, dispositie, dekreta commissarskie, różne kwity poborowe, attestatie wojskowe w sobie zawierają) niewiedzieć z jakowego instictu, postpo-
 niając wszystkie dobrodziejstwa królewskie i zasługi w ojczyźnie, iako szlachty rodowitej, w honorze każdemu szlachcicowi równej, śmiał i ważył się wyiednać od jego królewskiej mości, Jana trzeciego, nam teraz szczęśliwie panującego, mandat, z opisaniem w nim laesi honoris protestantium, iakowyci niesłusznej, nieprawnej iurisdictioniej zamku i starostwa owruckiego, i tym że mandatem pociągając, czemu, iż nigdy z pradziadów, dziadów, ojców swoich i sami żałując się nigdy nie podlegali, i przy wolnościach swoich szlacheckich, iako żyli i mieszkali, tak nieodmiennie pod prawem ziemskim, koronnym mieszkając, i usługę rzeczy pospolitej odprawując, i teraz przy najjaśniejszym majestacie i dostojenstwie jego królewskiej mości, pana miłościwego, i rzeczy pospolitej, za ojczyznę honory swoje i zdrowia ważyć i krew przelewać ofiarują się; a, żeby za tym mandatem jakowego uszczerbku protestantes wszyscy nie ponosili, do tejże łaski jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, skłaniając, iteratis vicibus solennie manifestując i protestując się, salvam meliorationem do poprawienia tej protestaciej, lubo pozwami według prawa rozszerzenie, a za tym, aby pod pokrywką tego mandatu jego królewskiej mości iakowej niesłusznej, nieprawnej condemnaty w sądzie iakowym nie otrzymał i za oną iakowa violentia żeby się brevi tempore nie stała przez subordynowane osoby, do dalszych szkód nieprzywiódł, do poprawienia tej protes-

statiej sobie; potomkom i successorom swoim zastawawszy wprawdzie w sądzie należnym ofiarowawszy, i otę się manifestowawszy, prosili, aby actis praesentibus connotowana była, co i otrzymali. Imieniem ich mościów panów Uszczarowskich, Waszkowskich, Boksunowskich, Baranowskich i Moszkowskich, braci i sąsiadów i swych, podpisując się Serhij Uszczarowski.

*Книга городская киевская записовая поточная и декретовая,
№ 5, годъ 1691—1695; листъ 225.*

XCII.

Жалоба поручика Давида Тальковскаго на дворянъ Мошковых и на козаковъ полка Искрицкаго, о томъ, что они прогнали изъ села Мошковъ и ограбили, устроили пожаръ, хоругвь войска отправленную въ Мошкы на квартиру, 1691. Декабря 10.

Рокъ тисеча шестсотъ девятдесять первого, месеца декабря десятого, дня.

На вриде кргодскомъ, въ замку его королевские мззести овруцкомъ, переденномъ, Іаномъ Песлякомъ, ниместникомъ на тотъ часъ подстароста и ресентомъ кргодскимъ овруцкимъ и князми именными, кргодскими, овруцкими, comparens personarum urbz dzonu імє pan Dawid Talkowski, porucznik choragwie urodzonego імє pana Stephana Baranowskiego, rotmistrza jego krolewskiej mości, tatarskiej, swoim y tegoż імє pana rotmistrza swego imieniem, także ich mościów panów: Marcina Jahtamowicza, Jana Chaleckiego, Józefa Mucharskiego y Jana Moszynskiego, teje choragwie kompaniej, od niżej mianowanych osób jednych pobitych, drugich ze wszystkiego ryszttunku wojennego, koniej y innych rzeczy ogolconych y zabranych, naprzeciwko urodzonemu імє panu Stephanowi Didkowskemu, bywшему przed tym regentowi grodzkiemu genera-

In: województwa kijowskiego, principałowi et omnium malorum, ob
 discrimen et detrimentum reipublicae, consiliatori, tudzież swobod-
 nym, olim do starostwa owruckiego bojarom, protunc rebellizantom,
 należącym, ad praesens vero titulum nobilitatis indebite et illegiti-
 me usurpującym, jako to: Nikonowi, Chwedorowi Krawczankowi, Se-
 menowi Ihnatenkowi Moszkowskim y całej wsi Moszków, pryncy-
 pałom y comprincipałom, consulto et deliberato animo, na zrujno-
 wanie y oppraessyą chragwie pomienionego imć pana rotmistrza
 zgromadzonym i innym wielu kozakom, jego mości pana Bazylego
 Iskrzyckiego, pułkownika jego królewskiej mości, do tejże invasiej
 przysposobionym z różnym orężem ludzi pomienionych, samym że
 Moszkowskim de nominibus et cognominibus lepiej wiadomym y
 świadomym, in ulteriori juris tractu specificowanym (quorum statu-
 itio omnino urgetur) sollemnissime et gravi cum querela świadczył,
 manifestował i protestował się o to: iż go imć pan poręcznik z
 chorągwią swoją, mając pewny ordynans od jaśnie wielmożnego je-
 go mości pana Stanisława Drużkiewicza, kasztelana Chełmskiego,
 tuczapskiego etc. starosty, regimentarza y comisarza wojsk jego
 królewskiej mości zaporozskiego do miasta Owruca, a chcąc mede-
 ri, aby ubogim mieszczanom y bojarom owruckim, w szesnastu
 chałupach mieszkającym, których paucitas ob desolationem per va-
 rias incursiones tantisper zostaje) do pomienionej wsi Moszków,
 dla sciskości miasta Owruca, pomienionych kompanią, dla consolatiej
 y dyskreciej opisanych kozaków sprowadziwszy, ordynował, i którzy
 gdy anno praesenti, millesimo sexcentesimo nonagesimo primo, die
 octava decembris, immediate przed wieczorem ziachali, tamże, z
 przyjazdu nie zastawszy nikogo w domach, vergente sole, w gospo-
 dach czterech noclegiem stanęli, pomienieni zaś panowie Moszkow-
 scy, smadł snadente tegoż imć pana Stephana, Didkowskiego, princi-
 pała, pod cerkiew do innych domow skupiwszy się, y pomienionych,
 kozaków zaciągnowszy, (którzy przed tym u nich że przez kilka
 niedziel stali) w same pierwespy zapaliwszy we czterech mieyscach
 puste chałupy y łąnie, słomy nanosiwszy, z rącznicami, pistoletami,
 kosami nabitemi y innym orężem, do boju należącym, pomienioną kom-
 paniją, nil sibi mali ac adversi sperantes, w koło otoczyli, dopieroż
 we dzwon na gwałt bić kazali, y wszyscy obses, chcąc somno dedi-

toś vita priware, rzucili się y strzelać poczeli, który huk, krzyk, strzela-
 nie usłyszawszy i koni dopadszy, *evitando hocce periculum mortis*, retro
 ku chorągwi do Owruca zdrowie swoje, odbiegszy kulbak, strzelby,
 burek, kanczukow y innego porządku wojskowego, unosli; pomie-
 nieni zaś Moszkowsey z *comprincypałami y adhaerentami swemi*, na
 konie powpadawszy, o cwiertć mile gonili, z między których jeden z
 Moszkowskich, oklep na koniu z samopałem, na drugich wołając:
 «bij zabij» zagnał się; gdzie, broniąc zdrowia swego, taś kompania,
 odwrót uczyniwszy, wstręt dali y tego konia odbiegłego z samopa-
 łem na szlaku wzięwszy, do chorągwie przyprowadzili, przy którym
 tumulcie y hałasie koni dwóch, *valoris złotych dwieście moneta, do-
 brą, zabito, kulbak trzy, burek y uzdecaki w gospodach pozostałe*
podbierali; czeladnika zaś imię pana Jasińskiego, szlachetnego Jana
 Kabanowskiego, niewiedzieć gdzie podzieli, czyli zabili, czyli utopili,
 o którym do tych czas protestans y pan jego, żadnej nie mają wia-
 domości, słowem na pałtora tysiąca złotych, nie imputując bicia,
 naczynili. Dalsze odpowiedzi, obiecując chorągiew w mieście Ow-
 ruczym *fanditus* znosić, czynili y przechwalali się, czym wszystkim
 pomienieni obwinieni z *comprincypałami y adhaerentami swemi*, pra-
 wo *popolite violarunt y winy w niem*; na takowych *excessivos su-
 rowie* opisane, na dobra y osoby swe zawzieli y zaciagneli, o co
 wszystko pomieniony imię pan porucznik, tak sobie samego, jako y
 imię pana rotmistrza swego z całą chorągwią, *ibi ubi de jure (venerit)*,
agere deklarowawszy, oraz przestrzegszy sobie *seorsivam* tej
 protestatjej *meliorationem*, pomienionego konia gniadego, łysiego,
 białe kopyta y nogi mającego, y samopał, *valoris złotych cztery*,
praesentował, oraz o taxę pomienionego konia y samopału, we złej
 oprawie y z zamkiem będące, prosił, ktore, *affectatjej parendo*, in
praesentia wielu y szlachetnego Jana Hlebowskiego, woznego gene-
 rału wojewodztwa kijowskiego y innych konia, *valoris złotych trzy-
 dzieści, samopał pogruchotany, złotych cztery szeleżną monetą otaxo-
 wałem*; po ktorej taxie pomienionego konia y samopału, tenże jego
 mość pan porucznik *ex sequestro officii praesentis* wyręczył, z ode-
 brania onych (*salva evictione*) urzędu a *quavis impetitione juris prae-
 senti kwituje protestatione*. Et in *continenti*, *personaliter* stanowszy
 wozny generał wojewodztwa kijowskiego, szlachetny Jan Hlebowski,

dluższymi do: ksiąg minijerzych, grodzkich, powiatowych, w mojej prawdziwej i skutecznej relacji swojej, zeznał, iż on, rokultanszniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt pierwszego, miesiąca decembara, dziesiątego dnia praesentis, ad affectationem juridicamque requisitionem; ex additione officii, tegoż imię pana porucznika, tudzież całej chorągwie, mają przy sobie stronę szlachecką, ludziami godnych, urodzonych ich mościów panów: Jana Grywskiego y Antoniego Staszkiwicza, eo majeris ac evidentioris testimonii gratia uszytych, był we wsi Moszkach, gdzie widział y urzędownie oglądał pomienione chałupy, we czterech miejscach opodal przecz nich te popalone, do których chałup, czyje by były, żaden z tychże panów Moszkowskich nie przyszedł się, gdzie tenże woźny ze szlachty, sobie przysposobiona, o pomienionego cseladnika y o zabranie rzeczy, koniej postrzelanie, judicialiter przywroczenia requirował, którzy powiedzieli, że ghiba sami zgorzeli y wysz w protestatij wyrażone te rzeczy pogorzeli. Co on woźny widziawszy, y od wójsnych ludzi słyszawszy, ztamąd nazad powrócił y o tymże swą prawdziwą relatią, przedemną urzędem, czyni y zeznawa, przecz: protestans protestatij a woźny wisiej relatię do ksiąg przyjęcie y zapisanie, co y otrzymali: Dawid Talkowski porucznik.

Допис предкня веруника записоваля и помокнаа, № 2916, года 1691—1692, листа 417.

XIII.

Жалоба панцырной хоругви киевскаго подчашна Степана Гурскаго, на бояръ Мошковскихъ о томъ, что послѣдніе, вмѣстѣ съ козаками изъ полка Василя Искрицкаго, напали на хоругвь, проходившую черезъ село Мошки, стрѣляли въ солдатъ, многихъ опасно поранили и изувѣчили нѣсколько лошадей. 1692. Марта 13.

Доку тисоча шестдесятъ девятьдесять второго; двана Марца троговничали для

Na urzędzie wrodzonym, w zamku jego arcybiskupiejskiej własności owruцькомъ, herodojnoj, Яномъ Янубовльмъ, намесникомъ врод-
 скимъ подстароства owruцького и внагами ввельськимъ, вродзенымъ,
 и, овърудькимъ comparans personaliter urodzony jego mości pan
 Adam Czerniawski, towarzysz chorągwie pancertney urodzonego jego
 mości pana Stephana Gurskiego, podczaszego kijowskiego, będąc in
 summo discrimine vitae postrzelony, in proclivitate itineris na podjazd
 z jego mością, panem namiesnikiem i całą kompanią idący, retro na
 consistentiā ledwo żywy do Owrucza przywieziony, acta praesentia
 adire mogący, swym y przereczonego wprzód jego mości pana Ste-
 phana Gurskiego, podczaszego kijowskiego, rotmistrza jego krolew-
 skiej mości, także namiestnika y całej kompaniey, także pocztów,
 a potym urodzonego Iana Radeckiego, czeladnika pocztowego jego
 mości pana Wawrzyńca Szeleyka, y urodzonego pana Michała Nie-
 węgłowskiego, lethalter chbrującego, y śmierci bliskiego, także cze-
 ladnika pocztowego, urodzonego jego mości pana Franciszka Zales-
 kiego, towarzystwa tegoż znaku, postrzelonych; rannych, skałecz-
 nych y usługi rzeczypo spolitej wojenney na dalszy czas służyć nie
 mogących, imieniem, vindicando praemissam iniuriam et stipendia-
 riorum molitum nec nbn sui contemptum, providendo omni futuris, w
 nieprzybyciu na podjazd; indemnitati suae, vero prospiciendo integri-
 tati, stalosną y solenną przeciwko swobodnym: Nikonowi, Haraskowi
 Natamenkom, Semenowi Worobienkowi, Michałowi Zadezenkowi, Fe-
 dorowi Chaydeczenkowi, Wasnuchnowi, Haponowi, Matwiejowi y in-
 nym, po imionach tymże lepiej wiadomym; Moszkowskim, bejarom
 iurisdictioney starostwa owruckiego antiquitus podległym; prawo y po-
 kój pospolity zruszającym, rebelizantom, Ianowi Sokolowskiemu,
 Trochimowi Duchowskiemu, woźnemu, tychże dóbr wsi Moszków
 participantóm y possessorom, niemniej kozakom z pułku jego mości
 pana Bazylego Iskrzyckiego, atamanowi, w Rakowszczyźnie stojące-
 mu, Zienkowi, Piotrowi y innym, do osób plus minus trzydziestu, że
 wsi Zasków consulto zaciągnionym, nakaznemu namiesnikowi lepiej
 wiadomyja, zaniósł protestacją o to: iż gdy wspomniany jego mości
 pan Jan Dobrzański, namiesnik modern protestantis, z drugich icli
 mościow całej chorągwi kompanią, za uniwersalem, ordynansem y
 wyraźną wolą jasnie wielmożnego jego mości pana Franciszka Ga-

łackiego, kuchmistrza koronnego, regimentarza swego, roku teraz-
 nejczego, tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt wtorego, dnia dwunastego
 martji, z consistentey swoiey zimowey, miasta jego krolewskiej mości
 Qwrucza, na podjazd przeciwko impresie insucursorum reipublice,
 ad suppressionem nieprzyjaciela krzyża swiętego, recto tractu bez
 wieś Moszki, sine ulla data Moszkowskim, bojarom tam mieszkającym,
 occasione, pacientissime przechodzili, nilque mali ac adversi a quo-
 piam sibi eveniri sperando, nic im nie będąc winni, bezpiecześnie szli,
 także obwinieni, postrzegszy protestantów, idących niby ku jakowemu
 gwałtownemu sobie nieprzyjacielowi, y zadatki złe mający, sine
 omni zglo misericordiae, remotoque timore divino, amore proximo-
 rum y krwi wiary chrześciańskiej, z rucznie strzelać poczęli, strze-
 lałi, z cepami, kosami, oszczepami, spisami, rohatynami, dragami,
 kołami, ohłoblami wypadzły y z czym kto mógł, umysliwszy wazy-
 stkich, cale nieżywić, swoje scovities, złey swoiey dość uczyniwszy
 zawziętości, exequuti, pomienionego comparenta, pana Czerniawskie-
 go, w ucho same, z lewey strony, kulą śmiertelnie postrzelono, że
 kula w ciele z niebezpieczeństwem życia została y, Bóg wie, jeżeli z
 tym nie pożegna się światem; urodzonego pana Iana Radeckiego,
 czeladnika pocztowego urodzonego jego mości pana Wawrzyńca Sze-
 leyka, kulą w prawą rękę, niżej czwartego palca, podle miezzinnego,
 na wyłot przestrzelono, junctury wszystkie naruszone, że kalęką na
 tę rękę zostać musi, urodzonego pana Michała Niewęglowskiego,
 czeladnika pocztowego urodzonego jego mości pana Franciszka Za-
 lewskiego, dwiema kulami w piersi z lewey strony, że aż kula
 została, trzecią kulą w jagodę twarzy z lewey strony przestrze-
 lone, konia karego, valeris złotych trzysta, jego mości panu Swoley-
 ku, na którym osiadacz jego, Radecki, jechał, kulą w szyję, postrze-
 lone y także w szyie zostaje, konia także karego jego mości pana
 Krzyżanowskiego postrzelono, że w nim kula została, drugą ich
 mość kompanią, czeladź pocztową y luźną kozackim y buntowniczym
 sposobem, ile czym kto miał, bili, hałasowali niewinnych, po nie-
 przyjacielsku postępując, przez który takowy swey zuchwały, swa-
 wolny, buntowniczy y bezprawny proceder pomienieni swobodni Mosz-
 kowscy, bojarowie, z drugimi uczęszcznikami swymi, Moszkowskimi,
 adhaerentami y kozakami prawo pospolite—domowi, a kozacy i ich są-

perintendent, jego mość pan Iskrzycki—woyskowe, succubuerant y winy, tak prawne, jako y woyskowe libere zawzieli, do szkod nanniej na złotych dwa tysiąca, excepto omieszkania occasijej wojenney, od czeladzi y od koni odeyście, przywiedli y przyprawili; zostawiwszy tak jego mości panu rotmistrzowi swemu, jako sobie salvam tey protestatijey meliorationem, albo przez pozwy correctionem; na dowod czego wszystkiego tenże comparens stawił woźnego generała wojewodstwa kijowskiego, szlachętnego Sebastiana Darowskiego, który w moc wierney y prawdziwey rellatijey swoiey jawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał, iż on, na affectatiją y prawną requisitiją, tychże protestantów, był w mieście jego królewskiej mości, Owruczu, roku, miesiąca y dnia cum ipso facto wyżej w protestatijey mianowanych, gdzie będąc, u każdego w osobliwey gospodzie, konsistentiją zimową w Owruczu stojącego, przy opatrywaniu przez niewiernego Dawida, żyda, cerulika, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Jana Milkiewicza, także Iana Penskiego z nowego miasta Narodycz, wszystkich postrzelonych osób razy, jako też y konie, czasu y sposobem wyżej w protestatijey wyrażonych, widział y urzędownie oglądał, y to też słyszał, że jeszcze na protestantów diffidant, które sobie postrzelone razy y skałeczenia przez pomienionych swobodnych Moszkowskich, bojarów, i przez kozaków pułku jego mości pana Iskrzyckiego mienili sobie bydź stałe y zadane, co iuste vidit et audivit, o tym swoję prawdziwą, przedemną, urzędem, czyim y zeznawa rellatiją, prosząc tak protestantów o przyjęcie y do akt zapisanie swoiey protestatijey, jako y woźny obduktijey rellatijey, co otrzymali, Adam Czerniawski, Sebastian Darowski woźny.

Книга городская оvruckая записовая и поточная, 1691—1692 годъ, № 3216; листъ 619 на оборотъ.

Жалоба Франциска Вильского, товарища панцирной хоругвы кievского подчашія, Гурскаго, на бояръ Мошковскихъ, о томъ, что они, во время нападенія на панцирную хоругву, сильно избили встца, а товарища его, Михаила Навенгловскаго, убили: 1692. Апрѣля 2.

XCIV.

Жалоба Франциска Вильского, товарища панцирной хоругвы кievского подчашія, Гурскаго, на бояръ Мошковскихъ, о томъ, что они, во время нападенія на панцирную хоругву, сильно избили встца, а товарища его, Михаила Навенгловскаго, убили: 1692. Апрѣля 2.

Рокъ тысяча шестьсотъ девяностъ второго, месеца апрѣля второго дня.

На вrade вгродскомъ, въ зашеу его королевское милости овырুদ্ধомъ, передомною, Яномъ Янубовскимъ, намесливомъ вгродскимъ подъстароства овырুদ্ধого в книгамъ нынешнимъ, вгродскимъ, онырুদ্ধымъ *comparans personaliter urodzony jego mości pan Franciszek Bński, towarzysz chorągwie pancetney urodzonego jego mości pana Gurskiego, podczaszego kłiowskiego; confusus et converberatus, swym y urodzonego jego mości pana Franciszka Zaleskiego; tegoż znaku towarzysza; vindicantes mortiferam necem urodzonego Michała Nawęgłowskiego, czeladnika swego pocztowego, szlachcica dobrej rodowitego y osiadłego, przychylając się we wszystkim do pierwszej protestaciey, przez urodzonego jego mości pana Adama Czarniawskiego, teyże chorągwie towarzysza, roku teraznieyszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt wtorego, dnia trzynastego marcii w grodzie owruckim занесioneу, solenissime magnoque cum dolore przeciwko swobodnym: Nikonowi, Haraśkowi Naumenkom, bracieу, y innym wszystkim, de nominibus et cognominibus w teyże pierwszej protestaciey specificie wyrażonym, Moszkowskim, jawnym rebelizantom y gwałtownym excessorom, manifestował y protestował się o to: iż*

gdy pomieniona chorągiew jego mości podczaszego kijowskiego, rotmistrza comparentis, za ordynansem jaśnie wielmożnego jego mości pana hetmana wielkiego koronnego, wodza swego, na podjazd, propter suprimendos insultus hostiles, anno eodem praesenti, die decima secunda martii, recta tramite na wieś Moszki szła, tamże pomienieni obwinieni, postrzegli comparentów, ze znakiem idących, obviam, niby przeciwko nieprzyjacielom krzyża świętego, z rucznic, pistoletów y inney strzelby, nic sobie nie będąc winnych, ognia szkodliwie dali y z zaciągnionymi kozakami jego mości pana Iskrzyckiego, czym kto mógł, bili, zabijali, pastwili się; jakoż terazniejszego protestanta wegierami, kijami, obuchami, szperstkami (sic), dragami, na zabicie godząc, okrutnie y niezbożnie zbili, który s konia humo allisus, eodem momento z tymże nie pożegnał się światem y po dziś dzień na zdrowiu y siłach swych znaczną imbecilitatem et discrimen patitur, przy którym zbieciu in loco delicti, pistoletów pare krzosowych, valoris złotych trzydzieści, wzięli, pomieniony zaś, kulami dwiema postrzelony, urodzony Michał Niewęgłowski, z tych razów letaliter choruiąc, w Owruczym, na consistentey swey, die vigesima octava ejusdem mensis martii, de hac vita cessit, cujus defuncti et interempti cadaver w grodzie owruckim anno eodem, die secunda Aprilis, przez szlachetnego Jana Hlebowskiego; woźnego y generała woiewodztwa kijowskiego, in praesentia et frequentia towarzystwa y czeladzi tegoż znaku, wielu ich mościów szlachty, do grodu przybyłych, także mieszczan y gościnnych ludzi, presentatum, że z lewego boku, wyżej serca, dwiema kulami postrzelony, w którego ciele też kule zostały, iż, causatoribus inculpatis, z rąk Moszkowskich hac vita privatus est, tenże woźny według zwyczaju prawa pospolitego na czterech mieyscach, publicationi należytych, głosem wyniosłym obwołał, do wiadomości wszystkim przywiódł y publicował, ażeby pomienione crudelissimum homicidium y tak znaczna confusio y zbiecie znaku jego mości pana rotmistrza protestantis, która vindictam clamat; nie poszła in casum, ale rigide, podług opisu statutu, constitucii, praw na nich extendantur poenae, terazniejszą declaruje protestatją, że z pomienionymi Moszkowskimi, bejarami, ubiquinario fori iudicii et officii regni, insimul z ich mością panem rotmistrzem swym, progredientur via, salvam sobie y jego mości panu rotmistrzowi swemu

zostawiwszy prosecutionem teyże protestacyj, jezeliby tego prawna ukazywała potrzeba, meliorationem, auctionem, albo przez pozew correctionem, teraznieysza zaś, aby actis commotaretur, tenże comparans in iudicio, urzędu, prosił; co y otrzymał. Franciszek Biłski. Jan Hlebowski woźny.

Книга вродская овруцкая записовая и поточная, 1691—1692 года, № 3216; листъ 659.

XCV.

Жалоба дворянина Ивана Блоцкого на дворянъ: Василя, Григорія и Степана Меленевскихъ, также на родственника ихъ Ивана Бобра, о томъ, что они за грабежи и нападенія на шляхетскіе дворы, находились подъ военнымъ судомъ и были приговорены къ смертной казни, но потомъ, освободившись по прозбѣ сосѣдей, продолжаютъ прежнія безчинства; они, между прочимъ, нанесли жестокіе побои Блоцкому и продолжаютъ угрожать ему дальнѣйшими нападеніями, утверждая, что они «собакъ напоятъ лицію кровью». 1692: Мая 20.

Року тисеча шестьсотъ девяностъ второго, мѣсяца Мая двадцатого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, намесникомъ вгородскимъ подстароства овруцкого у книгами нивешними, вгородскими, овруцкими comparans personaliter urodzony jego mość pan Jan Błocki, obywatel wojewodztwa kijowskiego, quam primum dla odpowiedzi y zasadzek na drogach od wyżej mianowanych osób acta praesentia adire potuit, tak zaraz, swoim y urodzonych ich mościów panów: Samuela, in senili aetate bliższego śmierci niż życia zostającego, oycą, Daniela y Andrzeja, synów, Leontego synowca, y Theodora Demianenka Meleniewskich, vindicando znacznych krzywd,

szkód, violentij y oppressij, solemnissime et gravi cum querela naprzeciwno urodzonym ich mościom panom: Bazylemu, oycu, Hrehoremu y Stephanowi, synowi, Meleniewskim y Janowi Bobrowi, ad praesens tytułującemu się Błockiemu, zięciowi, pryncypałom y compryncypałom, świadczył, manifestował się o to, iż ich mość obwinieni, mieszkając in vicinitate, w jedneyże wsi Meleniach z protestantami, luboby mieli sąsiedzką certować przyjaznią, to we wszystkich extrametam prawa pospolitego postępując, różnych dni, czasów y miesięcy protestantom wielkie krzywdy, excessa, prepeditie w gróntach, borach y sianożęciach czynią, nanoszą y wyrządzają, jakoż zaraz po świętobliwym dekrecie jasnie wielmożnego jego mości pana hetmana wielkiego koronnego, za jego exorbitantie, rabunki, niaizdy dworów szlacheckich, na garło będąc wskazany, a potym, za poważną y pokorną interpositią ich mościów panów obywatelów woiewodztwa kijowskiego, odproszony y eliberowany zostawszy, loco emendationis vitae, w swoich złych y nieprzystoynych perseveruie uczynkach; kiedy, nie ukątentowawszy się dawniejszemi oppressyami, violentiami, napadaniem dworu protestantów, teraz noviter, roku terazniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt wtorego, miesiąca Aprilis siódmego dnia, w poniedziałek wielki wielkanocny, zaprosiwszy wrzkomo na wódkę protestantów, do dworu y residentiey urodzonego jego mości pana Krzystopha Bliszczanowicza, w teyże wsi mieszkającego, a snąc mając już subardynowane na pobicie y pokaleczenie protestantów osoby, przy zaczęciu ochoty, jego mości pana Bliszczanowicza sam jego mość pan Mieleniewski, pomienionemu jego mości panu Danielowi Meleniewskiemu dawszy okazyą, verbis inhonestis et contumeliosis, bonæ famæ et reputationi nocivis, zelżywszy y zesromociwszy, potym ad verbera udawszy się, pięścią w gębę uderzył, pomienieni zaś ich mość panowie: Hrehory y Stephan Meleniewscy, synowie, y Bobr, zięć, z ianemi compryncypałami swemi, hurmem z żonami y paróbkami, z różnym orężem, kosami, kijami, strzelbą ognistą przypadszy, sine ullo zelo misericordiae, tak terazniejszego protestanta, jako y pomienionego jego mości pana Daniela Meleniewskiego stusami, pięściami, płazami bili, czupryny powyrywali, żebro protestantowi z prawego boku wybili, że do tych czas znaczną czuje w siłach swoich, nie mogąc odetchnąć, imbecilitatem, y gdy-

by tameysi ich mość panowie sąsiedzi y kozacy, tam stojące consistentią, protestantów nie odratowali, pewnieby onych nieżywili; przy którym szamotaniu, biciu y kaleczeniu czerwonych złotych jedynaście jego mości panu Błockiemu, terazniejszemu protestantowi, z workiem z zanadry wyszarpuiono, z których iednego tylko jego mość pan Robr we trzy niedziele przywrócił, a dziesięć in suum obrócił commodum, także odpowiedzi dalsze na zdrowie, życie y substantią, dla których protestantes securi vitæ bydź nie mogą, ale ubi vis locorum periclitari muszą, czynili, haec formalia mówiąc: «że będziemy się o to starać, aby krew lacką psi chleptali»; insuper imparitatem status, nazywając niejako wemi Hłuszakami y, że pańszczyznę synowi jego będą robić, tenże jego mość pan Meleniewski, przed wielą conditiei ludzi, zadaie, na honorze y dobrej ab aevo reputatiei szarpie y diffamie, pszczoły zaś protestantów własne, od lat kilku podbiera, drugie wydzierać każe, jakoż jego mości pana Leontego Meleniewskiego, na Wołyniu ad praesens mieszkającego, pszczoł czworo, valoris każde po złotych dwunastu, w barciach na głowę wybili y na swój pożytek obrócili; w grunta własne y sianożeci protestantów wdzierają się, miedzy przerywają y pod siebie nullo jure et praetextu podbijają, nawet gościniec starożytny, ode wsi Chodaków idący, poorawszy, y on ogrodziwszy; prosem zasieli, tak dalece, że o staje ludzie inszy gościniec przełożyć musieli, co, że się dzieje przeciwko prawu pospolitemu, samey słuszności y świętey sprawiedliwości, z uymą honoru y szkodą, (którey sobie za te wszystkie lata na trzy tysiące protestantes być mienią, y osobliwym registrem, czasu prawa, etiam per inquisitionem dowiodą). O to wszystko modernus comparens, tak siebie samego, jako y ich mościów panów Meleniewskich, jure acturos offert, a zostawiwszy tey protestatiei wolną, tam in toto, quam in minima parte tymże ich mościom panom Meleniewskim meliorationem, albo przez pozwy correctią, prosił hoc totum actis connotari; co y otrzymał. Jan Błocki, swym y ich mościów panów Meleniewskich podpisuie się imieniem.

Книга городская оверуцкая записевая и поточная, 1691—1692 года, № 3216; листъ 720 на оборотѣ.

XCVI.

Жалоба дворянина Остафія Дедовича-Трипольскаго на дворянъ: Ми ханла, отца, и Григорія, Василя и Іосифа, сыновей, Кончаковскихъ, о томъ, что они завладѣли его имуществомъ и неоднократно покушались убить его; что кромѣ того Василій и Григорій Кончаковскіе, находясь постоянно на службѣ у разныхъ полковниковъ козацкихъ: Лончинскаго, Апостола и Палія, грабили вмѣстѣ съ ними шляхетскія имѣнія, въ томъ числѣ и имѣніе Трипольскаго. 1692 Августа 22.

Року тисеча шестьсотъ девятьдесятъ второго, месеца августа двадцать второго дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцьвомъ, передомною, Іаномъ Песлявомъ, наместникомъ на тотъ часъ подстароства и реентомъ вгородскимъ овруцькимъ и книгами ивнешними, вгородскими, овруцькими *comparens personaliter urodzony* jego mość pan Ostaphij Dedowicz Trypolski, swym y urodzonej jejmość paniej Alexandry Jeziorkowskiego Trypolskiej, małżaki swej, imieniem, solennissime przeciwko panom: Michałowi Konczakowskiemu, ojcu, za którego powodem, wołą, poduszczeniem y wiadomością, niżej mianowany excess y uczynek stał się, Hrehoremu y Bazylemu, synom, braci między sobą, rodzonym, pryncypałom, Jozephowi, starszemu bratu, Konczakowskiemu, za którego także radą y pomocą, czeladzi dodaniem ten uczynek stał się, Łazarzowi Markianenkowi, mieszczanczukowi owruckiemu, siostrzeńcowi rodzonemu pana Michała Konczakowskiego, którego pomieniony pan Konczakowski, jako wuj rodzony, na zaprawę excessow y na pomoc synom swym y sobie, aż

zza Dniepra, z miasta Kozelca od, matki onego a siostry swojej rodzonyj, do siebie odszukał, Parchomowi z Diwina Diwińskiemu y synowcowi onego starszemu, Michałowi, mazurkowi Hrehorego Konczakowskiego y innym wszystkim czeladzi y wyrostkom, po imionach y przezwiskach onymże samym dobrze wiadomym y znajomym, com-pryncypałom, których było do kilkunastu, świadczył y protestował się o to: iż wspomniony pan Michał Konczakowski, nie kontentując się dawnymi najezdami y nasyłaniem synow swoich, tak na dom protestantis, jako y po różnych gościncach zastępując, częstokrotnie czyhając na zdrowie protestanta, samego zabić, lub też z domem spalić odpowiadają, poddanych protestantów, w różnych wsiach mieszkających, najeżdżają, biciem, grabieniem y do posłuszeństwa y robot gwałtownych usiłują, zabiciem poddanym zagrażają, aby posłuszeństwa protestantom, jako panom dziedzicznym, nie czynili, o co wszystko protestacie dawne są poczynione, szerzey świadczą, a mianowicie: pan Michał Konczakowski stary, jeszcze od ożenienia swego, jako prędko protestans z rodzonym swym pozostali w sieroctwie od rodzica swego, in minorennitate, tak zaraz, niewiedzieć y jakim sposobem y bez wiadomości krewnych protestanta, w stan małżeński siostrę rodzoną protestanta przyjąwszy, zabrawszy wszystkie dispositive, sprawy, splendory, oraz y majątności, po rodzicu protestanta pozostałe, objąwszy y usmakowawszy, prawem bożym y przyrodzonym na protestantów należące y po rodzicu onym spadłe, poczawszy od roku tysiąc sześć set pięćdziesiąt szóstego, aż do tych czas używa y używać nie przestaje, z których majątności na każdy rok intraty, nim nierospedził poddanych, wspomniony pan Konczakowski, na złotych półczwarta sta, oprócz grabieży, to jest bydeł ragatych, wołów, krow, koni, owiec, świni y innych gospodarskich i poddanych nabytków, które czasu prawa protestans rejestrami, przez poddanych poprzysiężonemi, dowodzić obiecuje, niekontentując się tedy tym z synami swymi, których z różnemi swawolnemi pułkownikami pozaciągawszy y wprawiwszy do najazdów na domy szlacheckie y rabunki, jako to wspomniony Hrehory y Jozeph Konczakowscy, bracia, służąc z nieboszczykiem panem Łaczyńskim, pułkownikiem swawolnej kupy, najpierw z pułkownikiem y całą chorągwią, kompanią swoją, po śmierci nieboszczyka pana Bałyhi, uajachawszy samą pa-

nią Bułyżynę, pozostałą wdowę, na dom y residentią, we wsi Kliszcach na ten czas mieszkającą, funditus zrabowali y te kupy do rodzica swego, do wsi Czernihowiec przyprowadziwszy, zostawili, którego ich mość panowie obywatelowie tutejsi, jako nieprzyjaciela rozgromiwszy samego pułkownika, obżałowanych do jasnie wielmożnego jego mość pana hetmana zaprowadziwszy, jako swawolnego poprzysiąc musieli, a mianowicie imć pan Jabłoński, którego na ten czas także najachawszy, zrabowali, tedy onych poprzysiąc musieli; jakoż jasnie wielmożny jego mość pan hetman, jako wodź, uskramiając tę swawolę, swiętobliwym swym dekretem na garło sądzić onych rozkazał y osądzeni są, jakoż, uniesszy z tamtej kupy zdrowie swoje, ci pomienieni panowie Konczakowscy, na zaciąg do niebeszczyka pana Apostoła rzucili się, z którego zaciągu, coraz przyjeżdżając do ojca swego y po niejednokroć razy na dom protestanta najeżdżając y na poddanych onego, różne krzywdy, szkody, przykrości, oppraessie y contempta, wespoł z ojcem swym, wyrządzali, jako y teraz noviter, roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt wtórego, miesiąca augusta dnia siedmiastego, abdenkowawszy od kompaniej jego mości pana Palija, pułkownika jego krolewskiej mości, czyli excēs jakiś zrobiwszy, aż do Remezów pod Mozyr zabiegli y tam przez czas niemający, nim pomieniony jego mość pan pułkownik wojskom swym do kupy kazał się zmykać, tużali się, a potom, dowiedziawszy się, że się wojsko wszystkie z consyistentiej ruszyło, zaraz do ojca swego Hrełory Konczakowski z żoną swą przyprowadziwszy się, nazajutrz, tylko przencowawszy, za rozkazaniem rodzica swego do wsi Kłoczków napadszy, obaj pomienieni pryncypałowie Konczakowscy y z mianowanemi compryncypałami y pomocnikami swemi, tamże poddanych roboczych, na imie: Stephana y Ułasa Bełaczenków, gwałtownie za szyje pobrawszy y w wozy tychże poddanych konie pozaprzegać czeladzi swej kazali y poddanych na wozy powsadzawszy, poprzywięzywali y do Czernihowiec, mieszkania rodzica swego, zaprowadziwszy, w dzień robotą ciężką, a w nocy turmą przez cały tydzień gnębili, o których tedy poddanych dowiedziawszy się protestans, o tak ciężkim onych y niezbożnym przez obżałowanych tyranizowaniu, używszy y uprosiwszy jego mość pana Ochłapowskiego, administratora dóbr wielmożnego jego mości pana podczaszego wilkomirskiego Norzyń-

skich, jako na ten czas jadącego z miasta Narodycz, po usługach pana swego y przybyłego w dom protestantis, aby z łaski swej dojechać raczył, jako przyjaciel perswadował panom Konczakowski, aby nad poddaniem poprzestali czynić zbytków y do posłuszeństwa sobie nienależytego nie przywracali, tedy, zamiast usłuchania y ukontentowania przyjacielskiego, odpowiedź przed tymże przyjacielem użytą na zdrowie protestanta pan Michał Konczakowski z małżonką y synami swymi uczyniwszy, niższym onego odprawili, na ostatku y samego pomienionego pana Ochłopowskiego mało confusią, nie nakarmili, nie kontentując się y tym, w tydzień po tym excessie, namówiwszy się z synami swemi, w niedzielę samą, Konczakowski stary, nie ugasiwszy swego niezbożnego apetytu y rankoru do protestanta, jechał do Narodycz na targ do miasteczka, a synów swych y czeladź, zostawił y rozkazał, aby na zadzie jachali, rozumiejąc, że i protestans do miasta jechać będzie, aby cofusią protestanta, albo y o śmierć przyprowadzili, jakoż, czyniąc wolą ojca swego, pomieniony Hrehory y Bazyli Konczakowscy, synowie, z czeladzią y pomocnikami swemi, w pół godziny za ojcem swym jadąc, pytali się we wsi, czy już pojechał protestans do miasta, odpowiedziano onym, że jeszcze nie jechał, ale ma jechać, którzy, przejachawszy przez wieś, o pół mile czekali nie mało, aż protestans jechać gościńcem do Narodycz będzie, tedy nie dowiedziawszy się, za ojcem swym aż do miasta jachali, gdzie obaczywszy czeladnika, na imie Bazylego Rusanowskiego, po potrzebach pańskich przysłanego, którego czyhali, aby onego porąbać y skałeczyć, mając do niego dawny rankor y, gdyby ichże czeladnik nie ostrzeg, pewnieby umysł swój niezbożny popełnili, tedy ten czeladnik z miasta kryjomie pomiędzy ludźmi do pana swego ujechać musiał y, tem się nie ucieszyszy, oblawszy sobie liquorem głowę, jadąc z miasta, zaraz pode dwór przypadszy, tatarskim językiem wołając: «hała, hała» a potym strzelać do dworu poczeli, gdzie, widząc że dwór zamknięty, zaraz na wieś wielkim impetem skoczyli, tamże, spotkawszy urodzoną jej mość panią Annę Żudryną, siostrzenicę protestanta, idącą ze wsi z dziećmi, a mianowicie: z małym dziecięciem, z synaczkim protestantis, zaraz nie uczciwemi słowami karczemnymi besztać, łajac począł y, gdyby za płot nie umknęła się, pewnie

żeby był dzidą, onę przebił, pomieniony Hrehory Konczakowski y gdy protestans, posłyszawszy takowy okrzyk, rozumiejąc że orda napadła na wieś y dowiedzieć się chciał, tedy ujrzawszy, że protestans ze dworu wypad, zaraz rzuciwszy się na koniach, ode dworu onemu zabiegli y jako do nieprzyjaciela strzelać poczeli, gdzie protestans, widząc, że już o reszcie zdrowia chodzi, nie prosto do dworu, ale przez ogrody obronną ręką na wieś, do poddanego swego uchodzić musiał, gdzie aż w sam dwór u poddanego protestanta wpadłszy, mało na progu w sieniach dzidą protestanta nie przebił, gdyby w sieniach drzwi nie zamknął, pewnieby protestanta bez pochyby zabił, a potem, z wielkimi przechwałkami na zdrowie y życie protestantis uczyniwszy, za ojcem do wsi Czernihowiec odjachali, jakoż nie ustając, dziennym y nocnym sposobem podjazdy odprawują, czyhając, aby albo protestanta zgładzić z swiata, albo konie onemu y poddanym odebrać, gdzie po kilka kroć razy pomienieni Konczakowscy: Hrehory y Bazyli z czeladzią y bratem swym ciotecznie rodzonym, Markianenczukiem, mieszczańczukiem owruckim, w nocy napadając na parobków chłopskich, na noclegu z końmi nocujących, jeżeli się konie protestantis nie dadzą pochwytać, a że ci chłopi, nie poddani protestantis, tylko ich mościów panów: Pawła y Jana miecznika lidzkiego, Trypolskich, stryjecznych protestanta, tedy z niszczym musieli odjechać, przez które to jawne, niezbożne postępkę, najazdy y odpowiedzi protestantowie bezpieczni życia, zdrowia y substanciej być nie mogą, przez który takowy swój niesłuszny, haźbożny y niechrześcijański postępek, prawo pospolite naruszyli, winy pro qualitate facti et excessus na osoby swe libere zaciągneli. O co iteratis vicibus protestowawszy, tejsze skargi swej y obżałowania wolną ostrzegszys melioratią, albo przez pozwy poprawe, a o tę, wkrótce napisaną, prosił, aby do act przyjęta y zapisana była, co y otrzymał: Ostaphy Trypolski.

Книга городская оvrуцкая, записовая и поточная, № 3216, годъ 1691—1692; листъ 782 на оборотъ.

XC VII.

Мандатъ королевскій, требующій въ сеймовый судъ дворянъ; Папшинскихъ, Волковскихъ и Костюшковскаго, вслѣдствіе жалобы на нихъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго о томъ, что они отказываются подчиняться суду овруцкаго старосты и исполнять, издавна на нихъ возложенныя, боярскія повинности. 1693. Октября 10.

Рокъ тысяча шесть сотъ девяностъ третего, мѣсяца Ноевѣрія девятого дня.

На уряде вгродскомъ, въ замку ея королевской милости овруцкомъ, передомною. Теодоромъ Павѣнкомъ, подстолиемъ овруцкимъ, одъ уроженого ея милости пана Яна Якубовъскаго, наместника вгродскаго овруцкаго, адъ гунькъ солиомъ актуемъ ужитымъ и упрошнымъ субъделегатомъ, и книгами нынешними, вгродскими, овруцкими comparens personaliter urodzony pan Eliasz Sulatycki, sługa wielmożnego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty owruckiego, nomine tegoż jego mości pana swego, ten mandat jego królewskiej mości, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, ad instantiam przerzeczonego wielmożnego pana swego, jego mości pana starosty owruckiego, po panów: Paszyńskich, Wołkowskich i Kostiuszkowskiego, cum appresso sigillo, na rzecz, w tym że mandacie, niżej inserowanym, mianowicie wyrażoną, dany i służący, per oblatam podał, tenoris eius modi: Jan trzeci, z Bożej łaski król polski, wielki xiąże litewski, ruski, pruski, żmudzki, mazowiecki, inflanski, smoleński, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, bractławski i czernihowski, wam: Jakubowi, Iwanowi,

Makarowi i innym Paszynnikom, sive Paszyńskim; Pawłowi, Józe-
phowi i innym, imiony wam wiadomemi, Wołkowskim, dóbr wsi Paszyn i
Wołkowiec, do starostwa owruckiego należących, niesłusznym com-
possessorom, tudzież Hrehoremu Kostiuszkowskiemu, dóbr miasta
Michałowa i Jarosławca, z dawnych czasów do starostwa naszego
owruckiego należących, niesłusznemu i nieprawnemu possessorowi,
iakoweś dziedzictwo niesłusznie uzurpującemu, i innym wszystkim
pomienionych dóbr i wsi, do starostwa owruckiego należących, dzier-
żawcom i possessorom, z dóbr, osób i sum waszych, rozkazujemy,
abyście przed nami i sądami naszymi, na sejmie walnym, blisko przy-
szłym, w Warszawie odprawującym się, od daty i położenia niniejsze-
go mandatu za niedziel sześć, albo kiedy ta sprawa z rejestru, po-
dobnym sprawom należytego, do sądenia przywołana będzie, w
Warszawie osobami swemi stanęli, a to na instantią i prawne po-
parcie starosty naszego owruckiego, Franciszka Potockiego, który
was pozywa o to: iż wy, sprzeciwiając się prawu pospolitemu, lust-
ratiom przed unią i po uniej, także i dekretem najjaśniejszych an-
tecessorów naszych, z inquisitiej wywiedzionych na rokach ziemskich
kljowskich, na relatiach ferowanym, exauditis partium controversiis
między antecessorami waszemi, na które nie dbając, dobra do sta-
rostwa owruckiego sobie przywłaszczacie, nie obawiając się ztąd
szkód i nagan zakładu, ważyliście się i ważycie z urodzonego ak-
tora, starosty naszego owruckiego, z posłuszeństwa i zwierzchności
wybijać się, żadnych z dóbr zwyszmianowanych powinności nic od-
prawować nie chcecie, przywilejami iakowemiś, excerptami onych, z
ziąg owruckich wyjętymi, zastawiać, dobra: miasto Michałów i Ja-
rosławiec, Paszyny i Wołkowce, z dawnych czasów do starostwa
owruckiego należące, sobie iakowemści dziedzicznem prawem, bez
przywileju ad male narrata otrzymane, które dekretemi najjasniej-
szych antecessorów naszych są pokasowane, jurisdictioniej zamku ow-
ruckiego z zwysz pomienionych dóbr podlegać nie chcecie, to iest,
służby ordyńskiej od wielu let odprawować zaniedbywacie i onej nie
czynicie, przysądu starosty owruckiego nie słuchacie, służby woien-
nej nie odprawuiecie, bramy zamku naszego owruckiego nie pilnuie-
cie, stacij nie daiecie podług dawnych ustaw, innym ustawom, w
lustraciach i w dekretach najjaśniejszych antecessorow naszych na-

kazanych, dosyć nie słynicie, co wszystko przeciwko naszej dzie się zwierzchności, dla czego winy, w sprzeciwieniu się dekreto m i zakładu najjaśniejszych antecessorów naszych, popadliście, tudzież i odprawowania powinności; oraz abyście staneli i terminu opisanego pilnowali, mandatem naszym zapozywamy was. Dán w Żółkwi, die X miesiąca października, roku panskiego MDCXCIII, panowania naszego XX. У того мандату его королевское милости, на сеймъ выданого, сивгиллюмъ есть ашповитумъ. А таеъ той помененный мандатъ, за подаемъ и прозбою выдтъ менованое особы подавающее, а за монимъ субъделегатскимъ приватемъ, до книгъ винешнихъ, вгродскихъ, овруцкихъ, з початеу аеъ до конца, слово въ слово есть уписанный.

Книга гродская овруцкая, записовая и поточная, № 3217, годъ 1693; листъ 108.

XCVIII.

Жалоба товарища панцырной хоругви, Михаила-Франциска Костюшки на всѣхъ дворянъ Мошковскихъ, о томъ, что, во время пребывания истца на квартирѣ въ селѣ Мошкахъ, Мошковские неоднократно нападали на его квартиру, били его слугъ, грабили вещи и угрожали истцу смертію. 1694. Юня 16.

ову тисеча шесть сотъ девятыдесять четвертого, месяца іюля шестынадцатого дня.

На уряде вгродскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Яномъ Янъковскимъ, наместникомъ подводства овруцкого и книгами винешними, вгродскими, овруцкими comparens personaliter urodzony jego mość pan Michał Franciszek Kościuszko, towarzysz chorągwi pancерnej wielmożnego pana Чзасkiego, старосты влodziмирского, пулковника его королевской моści,

z woli wyraźnej i ordynansu jego mości pana Balcera z Godzimirza Wilgi, regimentarza ad praesens nad pewną partią wojsk koronanych jako i zadnieprskich jego królewskiej mości, w Polesiu województwa kijewskiego consistentią zimową, blisko przeszłego roku, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt trzeciego, usque ad determinationem czasu wyjścia z niej anno presentis, millesimo sexcentesimo nonagesimo quarto, stojących, mającego, także czerni kozackiej nad pewną częścią mający komendę, we wsi Moszkach i innych siołach pozwoloną locatją ludzi, za assignatją i pailem, sobie danemi, mający, solennissime przeciwko swobodnym: Nikonowi Naumenkowi, Petrowi i Samuelowi Rudenkowi, braci rodzonej; Iwanowi Sokołowi, albo Janowi Sokołowskiemu, Demianowi Krawczenkowi, Iwanowi Marczenkowi, Leonowi, Prokopowi, Illi, Semenowi Ihnatenkowi z synem Fedorem Boskiem, niżej mianowanego niesłusznego i gwałtownego uczynku pryncypałom i manu cooperatorom; Iwanowi Kołosowi, Fedorowi Prokopenkowi, Waškowi Stochiemu, Harasimowi Olejnikowi, Daniłowi i innym Moszkowskim, całą wsią w Moszkach mieszkającym, comprincipałom i pomocnikom, bojarom owruckim, manifestował i protestował się o to: Iż, gdy pomieniony protestans, z woli i ordynansu przerzeczonego jego mości pana regimentarza, u wspomnionych obwinionych Moszkowskich, bojarów, jurisdictioniej wielmożnego jego mości pana starosty owruckiego podległych, z kilku ludzi, w komendzie swojej zostających, stanął, ciż Moszkowscy, postponowawszy ordynans jego mości pana regimentarza, a malevelo suo et assueto non desistendo animo, conabantur protestanta ze wsi wygnąć, jako innym chorągwiom i rycerskim ludziom exequi consueverant, z ludźmi, armatim et catervatim w wieczor napadłszy, więc, że obce ludzie natenczas u protestanta byli, umysłnemu swemu dosyć uczynić przedsięwzięciu nie mogli, powtórnie, roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt czwartego, dnia wtórego aprilis, circa venientem już solis occasum, cum vario armorum genere skupiwszy się, naszli na gospodę comparentis, jednak zastawszy ostróżnego, dali pokój, cum difidatione tantum, na zdrewie jego mości protestantis facta, odeszli, mówiąc: «nie jednośmy hałasowali chorągiew, a przedsię nam to uszło, i twojej się krwi w krótkim czasie napijemy». Potrzebie, dnia wtórego maja, ciż obwinieni, consulto et deliberata mente, zebrawszy się w nocy, na tę gospodę pod

niebytność protestanta, odjechałego do Narodycz, hostiliter napadli, rozumiejąc, że sam był protestant; ob absentiam którego, czeladnika protestantis zastawszy, urodzonego Jana Wołosicza, kijami, obuchami, omni remoto misericordiae zelo orthodoxæque fidei, okrutnie zbili, humo allisum nogami, podkówkami, noścami tłukli, owo zgoła wszystkiego, tyrańsko zbitego, prawie semivivum, do czułna przyprowadzwszy nad rzeczkę Horyń, w tenże czółn włożonego, odwiozłszy na sród rzeki, z czółna wyrzucili, wyrzuconego wiosłami na dno nurzali i topili, któren człowiek, za osobliwą supremi numinis providentią, po odejściu obwinionych, rozumiejących by utonął, do brzegu się dobił; z tegoż czeladnika wzięli kozuch tuzinkowy, valoris złotych dwadzieścia, czapkę, valoris złotych pięć, buty—złotych trzy, pas—złotych dwa. Potym, tejże nocy, kozaków protestantis: Steca, Iwana i Michajła, nazywających się, simili tyranico modo zbili, mieniając: «co teraz wam, potym zaś temu pułkownikowi będzie». Postremo, decima maii, słysząc zchorzałego i słabego będąc zdrowia protestanta, mutuo inter se facto conductamine et inita cointeligen-tia: «mamy teraz czas sposobny pokonać go»; summo mane, z kijami, z obuchami, siekierami i innym, jaki który miał, orężem, skupiwszy się, gospodę oskoczywszy, niezwywie całe protestanta umyśliwszy, mianowicie principaliter Iwan Marczenko i Fedor Bosko, furi-bundi wypadłszy do izby, słowy niencziwemi, sławie, honorowi i dobrej reputatjej szkodliwemi, ktorých, ob reverentiam honestarum aurium hoc loco exprimere nefas, affitiebant, veriis contumeliis et ignominiis opprimebant, porywając się comparenta bić; drudzy, ad praedas et spolia udawszy się, wzięli oponczę, valoris złotych trzydzieście, czapkę barankową, valoris talarów bitych dwa, pas turecki, valoris talarów trzy, worek, w którym było talarów bitych dwadzieścia i siedm, chustkę turecką, valoris także talarów bitych trzy; ktorých hałas i tumult usłyszawszy kozacy, czeladź, wyparli ich z izby, nie mogąc tedy nic radzić protestantowi, chcieli go z chałupą spalić, a że gospodarz tameczny z dziećmi tam natenczas był w izbie, od tej złości swej supersedowali i, odchodząc, promulgowali: «znajdziemy my, przyjdzie czas, że cię pokonamy». Obviando tedy imminenti præ oculis malo, protestans, lubo detenuatis będąc viribus ob malam valetudinem, odjechał do jego mości pana regimentarza,

do Czarnobyła, obwinieni, nie mogąc na zdrowiu comparentis przedsięwzięcia swego wykonać, na dohytku jego dokonali, gdy, roku tegoż i miesiąca, dnia dwudziestego, konia skarogniadego, valoris talarów bitych dwadzieścia, na paszy pasącego się, nie w żadnej szkodzie będącego, dragami zabili, ob defectum którego konia, comparens, jako człowiek wojenno służący, wielce szkodować musi. Ad extremum głośno furibundi intimarunt: «jako koniowi, tak pułkownikowi waszemu i wam będzie»; publicam na zdrowie i życie, tak samego comparenta, jako i ludzi jego mości, uczynili difidationem, przez co salvi być nie mogą, ale pro semper, ubivis locorum, periclitari muszą. Przez który takowy swój, contra omne fas et aequum popełniony, proceder przereczeni obwinieni wszyscy: Moszkowscy, Sokołowski i inni sancita regni violarunt, winy, pro qualitate facti et excessus, na osoby i dobra generaliter wszystkie swoje libere succubuerunt. A zatem praetactum valorem za zabitego przereczonego konia i rzeczy, in vim praedae et spolia circa violentam invasionem gospody zawzięte, z winami prawnemi et seorsivis paenis, ratione violentiarum et difidationum, super bona et personas inculpatorum extendentibus, zapłacić i oddać omnino tenentur, salvam jednak tej protestaczej, tam in toto, quam in minima ejus parte, zostawiwszy sobie meliorationem, auctionem, diminutionem, immutationem, vel per citationem correctionem, a terazniejsza, aby do xiąg przyjęta i zapisana była, prosił. Co i otrzymał, Michał Franciszek Kosciuszko. m. propria.

Книга городская оверуцкая записовая и поточная, № 3218, годъ 1694—1696; листъ 220.

XCIX.

Жалоба наместника панцырной хоругви, Петра Горжковского и его сослуживцев на дворянъ: Невмержицкихъ, Левковскихъ и Кубылинскихъ, о томъ, что они, во время ярмарки въ мѣстечкѣ Веледникахъ, напали сначала на слугъ, а потомъ на самыхъ истцевъ, нанесли имъ тяжелые побои и раны, опрокинули съ коней и пограбили у нихъ разныя вещи. 1694. Июля 5.

Рокъ тысяча шестьсотъ девяностъ четвертого, месеца іюліа пятого дня.

На ураде вгродскомъ, въ замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Яномъ Янковскимъ, на тотъ часъ наместникомъ вгродскимъ подстароства овруцкого и зягами нынешними, вгродскими, овруцкими *comparentes personaliter uroderi ich* мошциowie панowie: Piotr z Gorzkowa Gorzkowski, *namiesnik chozagwie pancernei wielmoznego jego mości pana Scihora Chełmskiego*, obożnego koronnego, полковника его королевской мошци, Jozef Klavus i Michał Hajewski, *cięty, tegoż znaku towarzystwo*, vindicując tak swojej zniewagi, zbicia, posieczenia i rzeczy nie mało przy tumultie zabrania, jako też zacięcia i zbicia czelадника pocztowego, wspomnionego его мошци pana Hajewskiego, nie mniej urodzoneго Marcina Osmolskiego, czelадника его мошци pana *namieśnika* i urodzoneго Krzystofa Kamińskiego, czelадника его мошци pana Pawła Karbowskiego, *itidem pocztowych*, przez niżej mianowanych obwinionych stałych, *solennissime* przeciwko urodzonemu его мошци panu Fedorowi Niewmirzyckiemu, *najpierwszemu wszczęcia tumultu*, hała-

su, bicia i posieczenia principałowi, urodzonemu imé panu Piotrowi Kobylińskiemu, tychże exorbitancij comprincipałowi, wszystkim zaś urodzonym ich mościom panom: Niewmirzyckim, Lewkowskim i Kubylińskim, po imionach tymże principałom lepiej wiadomym, niżej mianowanego niesłusznego procederu spólnym manucooperatorem i pomocnikom, manifestowali i protestowali się o to: iż, gdy roku terazniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt czwartego, dnia dwódziesiątego siódmego Iunii, w niedzielę, już przy conclusiey jarmarku, po diesiatuse, w mieście Wielebnikach, dobrach dziedzicznych wielmożnego imé pana Franciszka na Półku Potockiego, starosty owruckiego, praefati comparentes, quaequae necessaria sobie posprawawawszy, omni pace et securitate będąc freti, nikomu nie będąc winni, ile pod czas jarmarku i targu, (ktorym wszelkie bezpieczeństwo ostrzeżone jest), sami panowie, będąc invitati od przewielebnego w Bogu jego mości xiędza Kniehinińskiego, proboszcza wielednickiego, w probostwie, przy początej ochocie gospodarskiej, zostawali, a pomienini: Diakoński i Kamiński jeszcze na rynku niektóre rzeczy sobie kupowali, tamże mianowany pan Fedor Niewmirzycki wspomnianemu Diakońskiemu, nulla sibi data occasione, insperate szablą pośród głowy raz cięty, szkodliwy, z naruszeniem kości, okrutnie zadał; potym tenże z panem Kubylińskim i drugimi coadhaerentami swemi, tumult wczawszy, dragami tyrańsko zabijając, z koni pozbijawszy, pro libitu suo nad niemi się znęcali, umyślnie na protestantów wcześniej kupą, z różnym orężem zgromadziwszy się, czyhając na zdrowie ich mościów, wyjazdu z miasta nie dopuścili, tandem wspomnieni panowie, podziękowawszy za ochotę jego mości xiędzu proboszczowi, powracając do chorągwie, przez miasto jadąc, czeladź pobitą ujrzawszy, żeby do ostatka ich nie pozabijali salwować i hamować chcieli, i, żeby żadnych więcej obwinieni nie wszczynali swoich złośliwych zawziętości, srogości, bicia i kaleczenia, submisie upraszali, mówiąc, że im nic nie są winni, tedy, nie respektując na prośbę i uniżoność niewinnych protestantów, śmieli modo ad conversationes et homicidia udałszy się, jegomości pana Hajowskiego szablą po plecach z tyłu, z lewej strony, z przecięciem kontusza ciemnozielonego, francuzkiego żupana i kaftana, aż do ciała cięto; potem wszystkich protestantów dragami, spustkami okrywając, mal-

titudine osób ze trzech wsiów, nad szczęścią tylko comparentami salvando, z koni pozbijawszy, do upodobania swego nad niemi się pastwili, omni remoto zelo misericordiae, w którym tumukle zbite-ma z konia na ziemię, jego mości panu Hajewskiemu, szablą krzywą, w capę oprawną, valoris złotych czterdzieście, opończę tazińską, valoris złotych trzydzieścia, czapkę barankową, valoris złotych cztery, wzięto; i, gdyby urodzony jego mość pan Jan Kosałkowski, administrator tamiecznych dóbr, wybiegłszy z zamku, praefatum tumultum non sedaret et ab imminentibus jam prope homicidio et morte nie salvował, pewnie by obwinieni przedsięwzięciu swemu dosyć uczyni i comparentów vita privarent i tak protestantes, ledwie co żywi od nieobożnego, okrutnego zabicia, do chorągwi swej odjechał; przez który takowy niechrześcijański, gwałtowny proceder wspomnieni wszyscy obwinieni, nie tylko prawo popożyte, ale też et securitatem nundinarum violarant, winy pro qualitate facti et excessus libere na osoby i dobra swoje zawzięli, a zatem: zabrane rzeczy albo taxę za nie protestantom weale przywrócić, damna refundere, respectu przysłuchania się osobliwym winom, ratione pobicia i pokaleczenia stipendiariorum militum, omnino tenentur, salva teźże protestacyi sobie reservata melioratione, albo przez pozew correctione; et in continenti, stanowszy oczewiście wozny generał województwa kijowskiego i innych, szlachetny Jan Ellebowski, dla zapiania do xiąg niemiejszych, grodzkich, owruczkich, w moc wiernej, prawdziwej i skutecznej relacii swojej, jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on, roku terazniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt czwartego, dnia piątego Iulii, będąc w zamku, w mieście jego królewskiej mości, Owruczu, circa aqta, in officio, in praesentia nie mało imię panów szlachty, obywatelów tegoż województwa, widział, tak na jego mościu panu Hajewskim, towarzyszu znaku wspomnianego wielmożnego imię pana obożnego koronnego, kontusz, żupan i kawtan, wyżey w protestacyi opisane, szablą na plecach, z lewej strony, aż do ciała przecięte, dragami poprzobijane i popsowane, także widział u Diakońskiego, czeladnika tegoż jego mości, szablą raz pośród głowy z naruszeniem kości cięty, także urodzonego Os-mólskiego, czeladnika jego mości pana namieśnika, dragiem w róg głowy z prawego boku przechity, krwią ociekły, od którego zadane-

go razu kontusz i żupan wszystkim krwią zbroczony został, i drugich, dragami zbitych, ztluczonych, ledwie władnąć sobą mogących, które to pomienione zadane rany i razy, tak panowie, jako i czeladź ich, czasu i sposobem, wyżej w protestathey mianowanemi, przez pomienionych obwinionych: Fedora Niewmirzyckiego, pryncypała, Piotra Kobylińskiego i innych, w mieście Wieleńnikach bydź prawdziwie stałe i istotnie zadane; co, że juste vidit et audivit, o tem swoję tuż zaraz, przedemną, urzędem, obductiey czyni i zeznawa, relatią, prosząc, tak protestans o przyjęcie i do ksiąg zapisanie swoiey protestathey, jako też i woźny swoiey obductiey relatię; co i otrzymali. Piotr z Gorzkowa Gorzkowski, namieśnik na ten czas będący, Joseph Klarus, Michał Hajewski, Jan Hlebowski, woźny.

Книга городская оvrуцкая, записовая и поточная, № 3218, годъ 1694 — 1695; листъ 237.

C.

Рѣшеніе люблинскаго трибунала по дѣлу между оvrуцкимъ старостою, Францискомъ Потоцкимъ и дворянами: Мошковскими, Васьковскими, Пашинскими и Волковскими. Люблинскій трибуналъ, считая недѣйствительнымъ сомнѣніе въ дворянскомъ званіи отвѣтчиковъ, представляетъ сеймовому суду рѣшить: кому должны принадлежать, занимаемыя ими, земли—оvrуцкому старостѣ или отвѣтчикамъ? 1695. Октября 21.

Року тисеча шесть сотъ девятьдесятъ шестого, месяца ноября третегонадцать дня.

На уряде вгородскомъ, у месте его королевское милости, Оvrучу, передомною, Базилемъ з Выгова Выговскимъ, намесникомъ подвоеводства, реентомъ вгородскимъ енералу воеводства киевского в книгахъ чинцѣнными, вгородскими, киевскими сопратенс персона-

liter urodzony jego mość pan Jan Moszkowski, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kiiowskich, dekret z protokołu sądowego spraw specjalnych, głównych, trybunalskich, koronnych, lubelskich, między stronami, niżej mianowanemi, ferowany, per oblatam podał, z lekta, prosząc o przyjęcie do akt, którego, affectaciej ja, urząd; adhærendo, do xiąg przyjmując, czytałem i jest tenoris sequentis: Wypis z protokołu sądowego, dekretowego, spraw specjalnych, głównych, trybunalskich województwa kiiowskiego, roku tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt piątego, miesiąca oktobra dwudziestego pierwszego dnia. Na affectatię urodzonego jego mości pana Kazimirza Waškowskiego, dekret z protokołu sądowego dekretowego, między urodzonymi panami Waškowskimi, aktorami, przez urodzonego pana Kazimirza Waškowskiego, swym i innych braci imieniem, oczewiście, urodzonymi panami Moszkowskimi, także aktorami, przez urodzonego Semenę Moszkowskiego, swym i braci imieniem, oczewiście, urodzonymi panami Paszyńskimi i Wołkowskimi, aktorami, przez urodzonego Jakuba Paszyńskiego, swym i innych imieniem, oczewiście, a wielmożnym jego mościem panem Franciszkim Potockim, starostą owruckim, pozwanym, oczewiście, stały, tenoris sequentis: sąd główny trybunalski, koronny, lubelski, controwersij stron obodwóch wysłuchawszy, i one dobrze wyrózuiawszy, ponieważ strona pozwana, niezadaiąc osobom strony powodowej nieszlachectwa, z gruntu, który trzymają, praetenduię posługi i powinności, jako królewskiego i do starostwa owruckiego należącego, dla tego stronom o własność gruntu, ieśli królewski i do starostwa owruckiego należący, albo ziemski, dziedziczny, prawnie rozpierać się nakazuje, a w rozpieraniu się, ponieważ z antecessorami strony powodowej, tak in contumatiam, jako i z controwersij, respectu z dóbr tych, które powodowa strona trzyma, powinności do zamku owruckiego, dekreta i sejmowe i zadworne nie tylko trybunalskie różne zachodzili, dla tego sprawę tę, aby nic a nic wolności szlacheckiej, ani dobrom jego mości nie ubliżało się, na rozsądzenie, na sejm blisko przyszły, odsyła, zachowuiąc stronom obudwóm termin na tychże sądach sejmowych zawity, za dekretem sądu niniejszego. Pod pieczęcią ziemską wojewodstwa kiiowskiego, słowo w słowo iak się w protokole ma, wydaie się. Pisany w Lublinie. Которы же то декреть, за пода-

иємъ и прозбою вышъ меншаное особы подячое, а за моимъ
урядовымъ принимаемъ, до внигъ нынешнихъ, вгородскихъ, киев-
скихъ есть вписаны.

*Книга городская киевская, записовая, поточная и декретовая,
годъ 1696, № 6; листъ 275.*

СІ.

Жалоба подстаросты городскаго овруцкаго, Михаила Ставецкаго и
подстоля овруцкаго, Теодора Пауши на дворянъ: Мошковскихъ, Васков-
скихъ, Болсуновскихъ, Пашинскихъ, Волковскихъ, Гошовскихъ и дру-
гихъ живущихъ въ околичныхъ селахъ, о томъ, что они, по наущенію
регента городскаго киевскаго, Стефана Дидковскаго, собравшись воору-
женные въ селѣ Мошкахъ, недопустили истцевъ бранію и угрозами
въѣхать въ это село, истцы-же ѣхали въ Мошки въ качествѣ королев-
скихъ комиссаровъ, съ цѣлю исполнить королевскій приговоръ, состо-
явшійся по дѣлу между ответчиками и овруцкииъ старостою. 1696. фе-
враль 9.

Року тысяча шесть сотъ девяностъ шестого, месеца февраля
девятого дня,

На уряде вгородскомъ, въ замку ево королевское милости ов-
руцкомъ, передомною, Реміаномъ Суриномъ, столникомъ жиитомир-
скимъ, одъ уроженого ево милости пана Михала Ставецкого, хо-
ронжего жиитомирского, подстаростего вгородскаго овруцкаго, адъ
гуньѣ солонь актушъ ужитымъ и упрошенымъ субъделегатомъ, и
внигами нынешними, вгородскими, овруцкими personaliter staną-
szy urodzeni ich moście, panowie: Michał Stawcki, chorąży żyto-
mirski, podstarości grodzki owrucki, Theodor Pawsza, podstoli ow-
rucki, kommissarze jego królewskiej mości do odprawienia komis-
siej po wsiach bojarskich, do starostwa owruckiego należących, de-

kratem, w roku tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt pierwszym, naznaczoni, soleniter et gravi cum querela przeciwko urodzonemu jego mości panu Stephanowi Didkowskemu, regentowi bywшему grodzkiemu generału województwa kijowskiego, jako principałowi, cujus iussu, mandato, manuductione niżej mianowany uczynek stały jest, tudzież przeciwko: Moszkowskim, Waśkowskim, Bołsunowskim, Paszyńskim, Wołkowskim i Hoszowskim i wszystkim innym, po wsiach: Moszkach, Waśkowiczach, Bołsunach, Paszynach i Hoszowie mieszkającym, bojarom, osob więcej niżeli trzysta przechodzącym, armatno z rusznicami, kosami, dzidami, kijami i innym orężem, do boju należącym, z pomienionych wsi, do starostwa owruckiego należących, na niżej wyrażony exces, umyślnie z wyszmianowanych wsiów do wsi Moszków zbitych i zgromadzonych, protestowali się w ten sposób i o to: iż pomieniony obwiniony, jego mość pan Didkowski, nie respektując nic na prawo pospolite i bezpieczeństwo, urzędowi exsequującemu obwarowane i rigide obostrzone, gdy albowiem wyszpomienieni protestantes, kommissarze jego krolewskiej mości, czasu niedawno przeszłego, to jest dnia szóstego februaryi, roku teraz idącego, wysz na akcję specyfikowanego, do dóbr wsi Moszków, do starostwa owruckiego należących, na kommissiją, za dekretem assessorskim, od wielmożnego jego mości pana starosty owruckiego na pomienionych bojarów stałym, jechali, zaraz pomienieni bojarowie, Moszki, i inni, z wyszmianionych wsiów zgromadzeni, z rozkazania i poduszczenia jego mości pana Didkowskiego, obwinionego, uarmowawszy się jako na jakowego nieprzyjaciela, na gościńcu dobrowolnym, za wsią zastąpiwszy, do wsi niedopuszcili jechać i zabronili, protestantów słowy nieuczciwemi, honorowi szlacheckiemu szkodzącymi, których ob reverentiam loci i pisać nie godzi się, besztali, dishonorowali, to deklarując: «że my do wsi nie puścimy, choć wszystkich pozabijamy, a commissiey odprawiać nie damy.» Protestantes, widząc wielkie niebezpieczeństwo zdrowia swego i dishonor, nazad się rejtrować radzi nie radzi musieli, bo pewnie by obżalowani pozabijali, gdyby się nazad protestantes nie wrócili, przez który swój gwałtowny, niesłuszny i nieprawny postępek, pomieniony obwiniony z pomocnikami swemi przeciwko prawu pospolitemu wykroczyli i winy w niem, tak ratione violatae securitatis actus offitiosi et secu-

ritatis publicae ac convulsionis decretorum, kazdy ex persona sui, pro qualitate facti, na osoby i dobra swoje zaciagneli; o co wszystko protestantes, offiarajac siebie prawnie czyniē, iterum atque iterum protestujā sig, salva melioratione etiam per citationes edenda in toto reservata et praecustodita, prosili male, subdelegata, aby actis presentibus ta ich mościōw protestatia comotowana byla, co i otrzymali. Michał Stawecki, chorąży żytomirski, podstarości grodzki owrucki, Theodor Pawsza, poostoli owrucki, manu propria.

Книга городская овруцкая, записовая и поточная, № 3218, годъ 1694—1696; листъ 984.

СII.

Жалоба дворянина Якова Пашинскаго на дворянъ: Павла, Антонія, Василя и Захарія Волковскихъ о томъ, что они многократно причиняли испту разнымъ обиды, подговаривали къ тому же козаковъ и наконецъ убили выстрѣломъ изъ ружія его сына, Вячеслава Пашинскаго, 1698. Юня 25.

Року тисеча шестьсотъ девятъдесять осьмого, месеца юня двадцать пятого дня.

На уряде вгородскомъ, в замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Стефаномъ Барановскимъ, намесникомъ на тотъ часъ подстароства и вице-реентомъ вгородскимъ овруцкимъ и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими comparans personaliter urodzony jego mość pan Jakub Paszyński, quam primum acta praesentia adire potuit, tak zaraz, swym y urodzonej jej mości paniey Maryanny Kordzińskiego Jakubowey Paszyńskiej, małżonki swey, y ich mościōw panów, Stephana y Iana Paszyńskich, synów, y urodzoney jej mości paniey Połoniey Skarzyńskiego Wacławowey Paszyńskiej, recentissime pozostałej wdowy, a małżonki tyrańsko, okrutnie y niemilosiernie z rucznicy, przez jednego z niżej mianowanych

krótem, w roku tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt pierwszym, naznaczeni, soleniter et gravi cum querela przeciwko urodzonemu jego mości panu Stephanowi Didkowskemu, regentowi bywyszemu grodzkiemu generału województwa kijowskiego, jako principałowi, cujus iussu, mandato, manuductione niżej mianowany uczynek stały jest, tudzież przeciwko: Moszkowskim, Waśkowskim, Bołsunowskim, Paszyńskim, Wołkowskim i Hoszowskim i wszystkim innym, po wsiach: Moszkach, Waśkowiczach, Bołsunach, Paszynach i Hoszowie mieszkającym, bojarom, osob więcy niżeli trzysta przechodzącym, armatno z rusznicami, kosami, dzidami, kijami i innym orężem, do boju należącym, z pomienionych wsi, do starostwa owruckiego należących, na niżej wyrażony excés, umyślnie z wyszmianowanych wsiów do wsi Moszków zbitych i zgromadzonych, protestowali się w ten sposób i o to: iż pomieniony obwiniony, jego mość pan Didkowski, nie respektując nic na prawo pospolite i bezpieczeństwo, urzędóm exsequującym obwarowane i rigide obostrzone, gdy albowiem wyszpomienieni protestantes, kommisarze jego krolewskiej mości, czasu niedawno przeszłego, to jest dnia szóstego februaryi, roku teraz idącego, wysz na akcję specyfikowanego, do dóbr wsi Moszków, do starostwa owruckiego należących, na kommissią, za dekretem assessorskim, od wielmożnego jego mości pana starosty owruckiego na pomienionych bojarów stałym, jechali, zaraz pomienieni bojarowie, Moszki, i inni, z wyszmienionych wsiów zgromadzeni, z rozkazania i poduszczenia jego mości pana Didkowskiego, obwinionego, uarmowawszy się jako na jakowego nieprzyjaciela, na gościńcu dobrowolnym, za wsią zastąpiwszy, do wsi niedopuszcili jechać i zabronili, protestantów słowy nieuczciwemi, honorowi szlacheckiemu szkodzącami, których ob reverentiam loci i pisać nie godzi się, besztali, dishonorowali, to deklarując: «że my do wsi nie puścimy, choć wszystkich pozabijamy, a commissiey odprawiać nie damy.» Protestantes, widząc wielkie niebezpieczeństwo zdrowia swego i dishonor, nazad się rejtarrować radzi nie radzi musieli, bo pewnie by obżalowani pozabijali, gdyby się nazad protestantes nie wrócili, przez który swój gwałtowny, niesłuszny i nieprawny postępek, pomieniony obwiniony z pomocnikami swemi przeciwko prawu pospolitemu wykroczyli i winy w niem, tak ratione violatae securitatis actus offitiosi et secu-

ritatis publicae ac convulsionis decretorum, kazdy ex persona sui, pro qualitate facti, na osoby i dobra swoje zaciagneli; o co wszystko protestantes, offiarując siebie prawnie czynić, iterum atque iterum protestują się, salva melioratione etiam per citationes edenda in toto reservata et praecustodita, prosili mnie, subdelegata, aby actis presentibus ta ich mościów protestata commotowana była, co i otrzymali. Michał Stawiecki, chorąży żytomirski, podstarości grodzki owrucki, Theodor Pawsza, poostoli owrucki, masu propria.

Книга городская овруцкая, записовая и поточная, № 3218, года 1694—1696; листъ 984.

СІІ.

Жалоба дворянина Якова Пашинскаго на дворянъ: Павла, Антонія, Василя и Захарія Волковскихъ о томъ, что они многократно причиняли испцу разнымъ обиды, подговаривали къ тому же козаковъ и наконецъ убили выстрѣломъ изъ ружья его сына, Вячеслава Пашинскаго. 1698. Юня 25.

Року тисеча шестьсотъ девятъдесятъ осьмого, месеца юня двадцать пятого дня.

На уряде вгородскомъ, в замку его королевское милости овруцкомъ, передомною, Стефаномъ Барановскимъ, намесникомъ на тотъ часъ подстароства и вице-реентомъ вгородскимъ овруденимъ и книгами винешними, вгородскими, овруцкими comparens personaliter urodzony jego mość pan Jakub Paszyński, quam primum acta praesentia adire potuit, tak zaraz, swym y urodzonej jej mości paniey Maryanny Kordzińskiego Jakubowey Paszyńskiej, małzonki swey, y ich mościów panów, Stephana y Iana Paszyńskich, synów, y urodzoney jey mości paniey Połoniey Skarzyńskiego Wacławowey Paszyńskiej, recentissime pozostałej wdowy, a małzonki tyrańsko, okrutnie y niemilosiernie z rucznicy, przez jednego z niżey mianowanych

obwinionych zabitego, swych imieniem, vindicując różnych krzywcd, szkod, przeszkod, w dobrach czynionych, expulsii, violentii, inwasiu na dom protestantis y bicia, także tegoż pomienionego, tyrańskiego, okrutnego y niemilosiernego z ruczniczy zabicia wyszczeczonego urodzonego jego mości pana Wacława Paszyńskiego, syna swego, solennissime gravitate cum querela, a prawie zalawazy się krwawemi łzami, urzędowi ninieyszemu natychmiast opowiadając, świadczył, manifestował y protestował się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Pawłowi, samemu pryncypałowi y zaboycy syna protestantis, y małżonce, jey mości Teressie Gomolińskiego, Antoniemu y Wasilowi, braci między sobą rodzonym, tudzież Połonicy Wołkowskiego Stanisławowej Wiguryney, Maryannie itidem Wołkowskiego Podleskiej, a siostrzeńcom y siostrzenicom swoim rodzonym, także Zacharyaszowi Wołkowskiemu, za których radą y pomocą niżej mianowany uczynek stał się, compryncypałom, manuoperatorom y adhærentom, Wołkowskim, w ten niżej opisany sposób y o to: iż przereczeni obwinieni, panowie Wołkowscy, bracia rodzeni, mieszkając w jedneyże wsi, Wielkich-Paszynach, z protestantem w bliskim sąsiedztwie, a lubo by mieli, jako z tak bliską krwią swoją y wujem rodzonym bono affectu certare, to contra omne fas et æquum postępując, nic nie uważając na prawo pospolite y winy, w niem o takich violatorach y zaboycach serio opisane, a nie kontentując się in antecessum różnemi krzywdami, szkodami, oppraessjami, violentiami, grabieżami, pszczoł darcim, pol oraniem, miedz psowaniem, sianożęci koszeniem y expulsiey z dóbr czynieniem, myta od kupców przechodzących, na część protestanta należącego, braniem y na swóy pożytek obracaniem, diffidatii spaleniem funditus z dworem czynieniem, spraw różnych, jako to: przywileiow najjaśniejszych krolow, panow miłościwych, benigniter na dobra wieś Paszyny danych y conferowanych, dekretów trybunalskich, seymowych y compromissarskich zabraniam y na częstokrotną requisitią nie oddaniem, nachodami nie raz na dwór protestanta y biciem, różnych lat y miesięcy a prawie in dies et horas czynionemi, które wszystkie krzywdy, szkody, violentie y oppresie modernus protestans, kochając spokoy pospolity sąsiedzki, nie wdając się w żadne prawne terminy, na sobie aż dotąd patentissime, jako mogąc, znosił; jednakże ich mość prænominati in-

culpati, non desistendo a malevolo suo progressu, śmieli y wazyli się roku terazniejszego, tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt osmego, miesiąca junii dnia dwudziestego wtorego, wprzedy do zwady y zabicia synowi protestantis okazałą dając, kozaków, tamże w Paszynch na ten czas na konsistentey stojących, aby do domu syna protestantis, niebożczyka pana Pawła, przyszedszy, rucznicę wzięli y zagrabili, informować; ktorzy kozacy z informaty obwinionych, wzięwszy rucznicę, tymże obwinionym oddali, a gdy niebożczyk syn protestantis, obaczywszy się tamże we wsi Pyszynch z obwinionymi, począł o swój grabież niewinny u obżałowanych, za coby mieli grabić y z jakiey okazyey? upominać się; tandem obwinieni, bez dania żadney ratyey, wszyscy skupiwszy się, poczęli bić, tłuc, a potem jeden z obwinionych, jego mość pan Paweł Wołkowski, nic nie pamiętając na tak bliską krew swoją, brata swego wuieczno-rodzonego, rucznicę porwawszy, dwoma kulami nabitą, sine omni zelo, misericordia et timore Dei, już uciekającego z rąk, z teyże rucznicy, zmierzyszy, jako do pnia strzelił y tak dalece w bok z lewey strony, pod same serce jedną kulą, a drugą w rękę lewą, ugodził, że eo instanti bez spowiedzi kapłana, panu Bogu musiał ducha oddać; po którym zapamiętałym y niezbożnym, tyrańskim zabiciu syna protestantis, srybra, aparaty, pieniądze z cerkwi Bożey Paszyńskiej, do cudownego obrazu Nayswiętszey Panny Paszyńskiej nadane, na dwa tysiące złotych polskich, pozabierali; a na ostatek dalszą odpowiedź, hęc formalia mówiąc: że to będzie tak samemu oycu, jako y synowi jego, albo w ostatku z dworem y wszystką chudobą spalimy na zdrowie życie y substantią cum complicibus et adhærentibus suis uczynił y czynić przed różney cędżitay ludźmi y na różnych mieyscach nie przestaie; dla których tak znacznych odpowiedzi protestantes ubivis locorum pro semper periclitari muszą, co że się przeciwko prawu Bożemu, pospolitemu, samey słusności y świętey sprawiedliwości stało się y dziecie, ażeby tak znaczna ruina w dobrach y expulsia od tak dawnych czasów przez obwinionych naniesiona y terazniejszy kryminał, to jest zabicie syna protestantis, violentie y inne actus, króre coelitus vindictam clamant, nie poszło in casum, ad asyllum sacro sanctæ justitiæ udawszy się, tą swoją terazniejszą querimonią, declarnie się z ich mość obwinionymi wę wszelakim

sądzie y urzędzie, tak o różne wyżej mianowane krzywdy, szkody, violentie, oppressye, grabieży, diffidatie, zbiecie, niemniej o zabicie syna swego, prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy tey teraznieyszey protestathey salvam meliorationem, auctiōnem, diminutionem, immutationem vel per citationem correctionem. Et in verificationem praemissorum omnium tenē comparens stawił woźnego generała wojewodztwa kijowskiego y innych, szlachetnego Jana Hlebowskiego, który z przydania mego urzędowego, pro munere officii sui ministerialis, przez kogo jest pomieniony zesły jego mość pan Wacław Paszyński zabity y tyrańsko z tego świata zgładzony, głosem wyniosłym na trzech mieyscach, publicatiom zwyczajnych, in praesentia wielu ich mościów panów obywatelów wojewodztwa kijowskiego, do grodu zgromadzonych, urodzonych ich mość panach: Michale Synhajewskim, Alexadrze y Janie Staszkieviczach, Thomaszu y Samuelu Redczycach, Janie Milanowskim, także mieszczanach y boiarach miasta jego królewskiey mości owruckich, obwołał y publikował; a po obwołaniu y publikowaniu cadaveris, prosili mnie, urzędu, tak protestans protestathey, jako y woźny proclamatiey, aby do nię ninieyszych przyięte y zapisane były; co y otrzymali. Jakub Paszyński. Jan Hlebowski woźny.

Книга городская оvrуцкая, записовая и поточная, 1697—1699 года, № 3219; листъ 423.

СН.

Жалоба дворянина Александра Скаржинскаго на дворянина Ивана Кириченка-Выговскаго о томъ, что онъ, бывши козацкимъ судьей, похвалялся рѣзать ляковъ, а потомъ вмѣстѣ съ дворянами Сынгаевскими и съ козаками Палѣя многократно нападалъ на домъ Скаржинскаго, грабилъ его имущество, билъ членовъ его семьи и наносилъ ему другія обиды. 1696. Іюля 6.

Року тисеча шестсотъ девяностъ шостого, месяца іюля шостого дня.

На уряде вгродскомъ, въ замку его королевское милости овруцькомъ, передомною, Михаломъ Михалъкевичемъ Коньчаковъскимъ, наместникомъ вгродскимъ подъятарства овруцького и внигами нинешними, вгродскими, овруцькими *comragens personaliter* urodzony jego mość pan Alexander Skarzyński, swoim i urodzonej jej mość paniej Heleny Bluszczanowiczowny, primo voto Bazyłowej Synhajewskiej, secundo ad praesens Alexandrowej Skarzyńskiej, małżaki swej, tudzież Stephana Synhajewskiego, pasierba swego imieniem, jak skoro tylko od niemilosierdnego pobicia y potłuczenia, y hałasowania, y rujnowania, y wydzierania substanciej, części dziedzicznych swoich, własną pracą nabytych, *acta praesentia adire* mógł, tak zaraz z wielkim żalem y płaczem protestował się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Janowi Kiryченкови Wyhowskiemu, który wprzod, najachawszy różnemi czasy na dobra protestantis, wieś Szatryszcze, nie mając żadnego interessu do dóbr pomienionych, różne krzywdy, ruiny, hałasy poczynił, tudzież Pawłowi y Helenie Chodakowskiego, małżonkom, Michałowi, Janowi Syngajewskim, synom, wolą y rozkaz pełniącym, w ten niżej opisany sposób y o to: iż pomienteni obwinieni, *primario* imć pan Jan Kiryченko Wyhowski, nazbierawszy sobie niemałą kupę kompryncypałów, pomocników y *adhaerentów*, nie oglądając się na rigor, w prawie pospolitym na takowych gwałtowników y najezdców na cudze dobra y substantią szlachecką, severe obostrzone y postanowione, nie mniej też y na miłość sąsiedzką, która zawsze *obserwantiam quamquae haberi consuetu est*, śmiał y ważył się, już prawie nie tylko *suis praenomina-tis omnibus facinoribus postpositis*, ale na ostatek na honor y substantią, do ostatniej zguby, ruiny przywieść usiłował, *conjuncto secum...*, *ad infra nominatum facinus*, roku tysiiąc sześć set ośmdziesiąt trzeciego, jako też y *anno milesimo sexcentesimo nonagesimo tertio* (różnych dui y miesięcy), nazbierawszy sobie pomocników y *adhaerentów*, jako to: Seńkowskiego, szwagra swego, y Benedykta Jaukowskiego y innych do kilku osób, których *nomina et cognomina* jemu samemu są wiadome y znajome, już przed kozaczyzną y po pierwszej kozaczyźnie, zajętrzony będąc, jako na ten czas podczas kozaczyzny będąc sędzią kozackim, tedy co chciał to robił, ludzi, co mu się podobało, to brał y rabował, denominując wszyst-

sądzie y urzędzie, tak o różne wyżej mianowane krzywdy, szkody, violentie, oppressye, grabieży, diffidatie, zabicie, niemniej o zabicie syna swego, prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy tey teraznieyszey protestathey salvam meliorationem, auctionem, diminutionem, immutationem vel per citationem correctionem. Et in verificationem præmissorum omnium tenże comparens stawił woźnego generała wojewodztwa kijowskiego y innych, szlachetnego Jana Hlebowskiego, który z przydania mego urzędowego, pro munere offitii sui ministerialis, przez kogo jest pomieniony zesły jego mość pan Wacław Paszyński zabity y tyrańsko z tego świata zgładzony, głosem wyniosłym na trzech mieyscach, publicationi zwyczajnych, in præsentia wielu ich mościów panów obywatelów wojewodztwa kijowskiego, do grodu zgromadzonych, urodzonych ich mość panach: Michale Synhajewskim, Alexandre y Janie Staszekiewiczach, Thomaszu y Samuelu Redczycach, Janie Milanowskim, także mieszczanach y boiarach miasta jego królewskiej mości owruckich, obwołał y publikował; a po obwołaniu y publikowaniu cadaveris, prosili mnie, urzędu, tak protestans protestathey, jako y woźny proclamathey, aby do xiąg ninieyszych przyjęte y zapisane były; co y utrzymali. Jakub Paszyński. Jan Hlebowski woźny.

Книга городская оvrуцкая, записовая и поточная, 1697—1699 года, № 3219; листъ 423.

СН.

Жалоба дворянина Александра Скаржинскаго на дворянина Ивана Кириченна-Выговскаго о томъ, что онъ, бывши козацкимъ судьей, похваляся рѣзать ляковъ, а потомъ вмѣстѣ съ дворянами Сынгаевскими и съ козаками Палѣя многократно нападалъ на домъ Скаржинскаго, грабилъ его имущество, билъ членовъ его семіи и наносилъ ему другія обиды. 1696. Іюля 6.

Року тисеча шестсотъ девятыдесять шостого, месѣпа іюля шостого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцькомъ, передомною, Михаиломъ Михалъевичемъ Коньчаковъскимъ, намѣстникомъ вгородскимъ подъятарства овруцького и кнѣгами нинешними, вгородскими, овруцькими *compagens personaliter* urodzony jego mość pan Alexander Skarzyński, swoim i urodzonej jej mość paniej Heleny Bluszczanowiczowny, primo voto Bazyłowej Synhajewskiej, secundo ad praesens Alexandrowej Skarzyńskiej, małżaki swej, tudzież Stephana Synhajewskiego, pasierba swego imieniem, jak skoro tylko od niemiłosierdnego pobicia y potłuczenia, y hałasowania, y rujnowania, y wydzierania substanciej, części dziedzicznych swoich, własną pracą nabytych, *acta praesentia adire* mógł, tak zaraz z wielkim żalem y płaczem protestował się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Janowi Kiryczenkowi Wyhowskiemu, który wprzod, najachawszy różnemi czasy na dobra protestantis, wieś Szatryszcze, nie mając żadnego interessu do dóbr pomienionych, różne krzywdy, ruiny, hałas y poczynił, tudzież Pawłowi y Helenie Chodakowskiego, małżonkom, Michałowi, Janowi Syngajewskim, synom, wolą y rozkaz pełniącym, w ten niżej opisany sposób y o to: iż pomienteni obwinieni, *primario* imię pan Jan Kiryczenko Wyhowski, nazbierawszy sobie niemałą kupę kompryncypałów, pomocników y adhaerentów, nie oglądając się na rigor, w prawie pospolitym na takowych gwałtowników y najezdców na cudze dobra y substantią szlachecką severe obostrzone y postanowione, nie mniej też y na miłość sąsiedzką, która zawsze obserwantiam *quamquae haberi consueta est*, śmiały y ważył się, już prawie nie tylko *suis praenominatis omnibus facinoribus postpositis*, ale na ostatek na honor y substantią do ostatniej zguby, ruiny przywieść usiłował, *conjuncto secum...*, *ad infra nominatum facinus*, roku tysiąc sześć set osmdziesiąt trzeciego, jako też y *anno milesimo sexcentesimo nonagesimo tertio* (różnych dui y miesięcy), nazbierawszy sobie pomocników y adhaerentów, jako to: Seńkowskiego, szwagra swego, y Benedykta Jaukowskiego y innych do kilku osób, których *nomina et cognomina* jemu samemu są wiadome y znajome, już przed kozaczyzną y po pierwszej kozaczyźnie, zajętym będąc, jako na ten czas podczas kozaczyzny będąc sędzią kozackim, tedy co chciał to robił, ludzi, co mu się podobało, to brał y rabował, denominując wszyst-

kich szlachty: «że wy lachy, a ja lachow ścinam;» y tak nieprze-
 pominiąc sobie tego zawziętego, złego umysłu kozackiego y rebel-
 liter najachawszy na dwór y residentią praesentis, bydła sztuk pię-
 dziesiąt z cielętami y innym drobiazkiem nie należycie zagrabił y
 na Wołyni z tym że uchodził, gdzie jedne bydło poprzedawał, a
 drugie w drodze pogubił, aktorów mało na śmierć nie pozabijał z
 komprincpałami swemi y adhaerentami, zboża rożnemi czasy na
 kop dwadzieścia: żyta ozimego każda kopa po ćwierci miary najo-
 dyckiej dawała, a na ten czas podczas drożyny była osmaka dobrą
 monetą po złotych siedm; chłopów rujnował, że radzi nie radzi
 puścić precz musieli; rozmiary ze młyna protestantów nieraz zabie-
 rał; pszczoły bez bytności protestantów, na Wołyniu mieszkają-
 cych, insciis protestantibus, rujnował y wydierał, którego pierwszą
 razą wziął: miodu bełcy piędziesiąt y klacz, kosztującą złotych mo-
 nety dobrej osimdziesiąt; potym drugiej jesieni wziął itidem bełcy
 siedm, fanty, rożne dobytki zabierał y na swój pożytek obracał,
 protestantów rujnował, tedy protestans, chcąc swojego zyskać byd-
 ła, omni conatu bieżał za obwinionym do Horodnicy y upraszał imię
 pana Wierzbickiego, aby wprzod, wejrzawszy na pana Boga, jako na
 swoje krew blizką, dali ratunku protestantowi, żeby mógł cokol-
 wiek ubogiej substantiej swej pozyskać, za którym w pogonie bie-
 gąc, ledwo nie ledwo y połowicy bydła y innych zabranych rzeczy
 odszukali, gdzie jedne obwiniony pan Jan Kiryzenko Wyłowski
 poprzedał, a drugie marnie porujnował, od którego turbowania pro-
 testans mało śmierci nie pożył, że tak prędko biegnąc za obwinio-
 nym pieszo, u nóg swoich wszystkie żyły popodrywał, że krwią
 obrożzone, sinie do tych czas zostają, na które już w poł kaliko-
 wać musi y zdrowia swego, tak ciężki uszczerbek odniósł, y nie-
 dziel kilkanście na Wołyniu chorował, y teraz tylko co żyw zostaje,
 y na tym jeszcze mało mając, naszedszy na dobra protestantium
 Synhaje, alias Szatryszcza, w roku tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt
 trzecim, w nocy, insciis protestantibus, wołow co najlepszych parę,
 kosztujących złotych sto, z obory wyprowadził y przez niedziel kil-
 ka w lesie przechował y tak ledwo nie ledwo woły wypiegowali y
 nazad, jako od jakowego złoczyńca, odebrali; za który popełniony
 excess y nieprzystojny postępek, jeszcze protestanta umyślnie nawa-

tywszy y całę usiłowawszy sposobem nieprzyjacielakim do ostateka zrujnować, znowiwszy się z ich mocę pany Synhajewskimi, jako to: Pawłem ojcem, Janem, Michałem Synhajewskimi, synami, y dawszy onym jakiś zapis na dworzyszce w Synhajach, alias Szatrzyszczach, na których dobrach summe złotych polskich siedmdziesiąt, jakoby mając, który rankorem zawziowszy się na protestantów, aby z ostateka substantiej y zdrowia wyzuli, częstokrotnie na dom y rezydentią nabiegszy, chmielem sobio głowę obłożywszy, urodzony imć pan Michał Synhajewski z dobytymi szablami, w roku terazniejszym, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt szostym, po wielkiej nocy, nabiegał, szablą po oknach y węglach rąbał, protestanta na pojedynek, prawem zakazany, wyzywał, drugim razem, najachawszy, z kozakami Paliowcami namówiwszy się, furibunde wprzód verbis dishonestissimis karmiąc, w gębę bić, tłuc protestantów pięścią począł, y kozaków przernajmował, aby koniecznie zabili; y jużby byli zabili, gdyby protestans, consulendo saluti suae, nie uszed, pewnieby o śmierć przyprawili; potym drugą razą, inszych dni mensis aprilis, napadszy córkę protestantium, in virginali statu będącą, szablą sztychem w okno małe nie przebił, gdyby troszeczki od okna nie umknęła, pewnieby szwank zadał, podczas tychże swiąt wielkanocnych, na nabożeństwie we wsi Paszynach będącą, miasto zażywania nabożeństwa, sam urodzony imć pan Paweł Synhajewski z synem swoim Michałem verbis contumeliosis, in gremio plurimae nobilitatis, samę protestantis małżonkę y syna ich mościów, już w leciech będącą, podeszła, tak lżyli y sromocili, że aż postronnym ludziom y słuchać nieprzystojno było, także syna protestantów jego mocę pan Michał Synhajewski zelżywszy y zesromociwszy, na pojedynek, na cwętarzu będącego, provocował y tamby był onego porąbał, gdyby postronni ludzie od tej zawziętości nie animowali; potym tegoż roku, zaskoczywszy same protestantkę w domu y rezydencyej urodzonego imć pana Kamińskiego w Synhajach, za piersi wzięwszy, o ścianę starszuskę bił, tłukł, krwawił y tak zmordował, że wszystka zbita, ztluczona, zekrwawiona została; na ostatek, zbiwszy, psami szczwał, od którego bicia, skaleczenia ledwo żywa zostaje y do tychczas, in letali cubilo leżąc, eclipsim patitur; nawet bartne drzewa z pszczołami, obwinionym nic a nic nie należące, in suam possessionem per

vím odbiera y onych in hucusque, czyniąc in ruinam substantiej ubogiej, używa y za synem protestantów po kilkanaście razy z dobytymi szablami, na zabicie goniąc, procedebat; a do tego, uwiodszy słowami, umyślnie na ruinę zdrowia przymusił, aby na drzewo, już ich własne, zatwarzać poszedł; y tak, odmóc się nie mogąc, z drzewa upad, że niedziel z osimnaście śmiertelnie chorował; pola sobie nienależyte, jakoto już gotową rolę, odjąwszy, swoim zbożem, pszenicą posiał y do tychczas nie należycie onych participuje, na zdrowie wszystkich protestantów diffiduje, z dóbr własnych protestantium wyciska, po kilka kroć razy pozabijałby był, gdyby za providentią boską, obronną ręką nie uchodzili y tak przez czasy nie małe y lata krzywdy, uciemżenia y zdesolowanie ubogiej substantiej, pozabierania gruntów, bydeł, fant, odjęcie drzew bartnych, miodów y innych tak wiele rzeczy, konia z wozem, z chomątem, rucznicę, pistoletów, pieniędzy złotych czterdzieście monety dobrej, które czasu prawa przez registr y pozwy producowane y dowiedzione będzie, y dawne poczynione protestacye fusius ac luculentius sonant, poczynienia y przyprawienia; jakoż tychże szkod sobie protestantes (nie includując w to kryminału y zniewagi swojej) na złotych półtora tysiąca y więcej oboja strona, tak pomieniony pan Jan Kiryzenko z ich mościami panami Synhajewskimi przywiedli y przyprawili, a na ostatek, nie mogąc przy samym skutku y kryminale tak ciężkim umysłu swego wykonać, po staremu różne przechwałki, przegroźki y przénagabania na różnych miejscach, usiłując koniecznie zabić y nieżywić, dla których protestans nigdy bezpiecznym zdrowia swego być nie może, czynią y czynić nie przestają, przez który takowy niezbożny y zapamiętały rankor y postempek, ciż pomienieni inculpati, prawo popolite, constitutie, artykuły w niej obstrzone y severe obwarowane, zgwałcili y do szkod nie małych, do ruiny substantiej y uszczerbku zdrowia przywiedli y przyprawili, które jako też y samą kryminalną rzecz, protestans modernus ofiarował się swoim et nomine aliorum, superius nominatorum, prawie czynić nie zaniechać cum salva ejusdem melioratione, tum faciendae alterius seu per citationes poprawienie, si et in quantum necessitas juris expostulaverit. Et in verificationem praenitissorum omnium idem protestans stawił woźnego generała wojewodstw kijow-

skiego, wołyńskiego, bractawskiego y czernigowskiego y innych, szlachetnego Jana Hlebowskiego, który in vim verae ac fidelis relationis suae, palam, publice, libere, benevole recognovit: iż on roku terażniejszego, tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt szóstego, miesiąca martii różnych dniów, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi dobrych, wiary godnych, urodzonych ich mość panów: Jakuba Paszyńskiego y pana Jana Jurzyńskiego, był we wsi Synhajach, alias Szatryszczach, tu, w wojewodstwie kijowskim a powiecie owruckim będącej, w domu y rezydentiej protestantis, gdzie u wyszpomienionych protestantów razy bite, tak szablą, jako y pięściami: naprzód u jej mość paniej Alexandrowej Skarzyńskiej, małżaki protestantis, wszystkie plecy y piersi zbite, stłuczone, krwią ociekłe, sinie, spuchłe; głowę potłuczoną, także u samego protestanta razy bite, spuchłe, krwią ociekłe, w głowę y w gębe. tudzież syna, wszystkiego zbitego, szablą stłuczonego od głowy aż do stóp y okna u izby, szablą porąbane, węgły powycinane razow z kilkadziesiąt, pole y grunt protestantow zasiane przez pana Synhajewskiego widział; drzewa hartne odjęte y swoje znamiona na barciach narąbane y urzędownie oglądał, iż te szkody, hałasy, ruiny, bicia, kaleczenia y inne disgusta słyshał być popełnione, tak przez Kirycczenka Wyhowskiego, jako y panów Synhajewskich y prawdziwie poczynione, o tym tę swoją prawdziwą przedemną, urzędem, uczynił y zeznał relacją y prosili mnie, urzędu, tak protestans swojej protestaciej, jako y woźny oglądania razów relacji o przyjęcie y do akt zapisanie, co y otrzymali. Na miejscu protestującego, pisać nie umiejącego, za oczewistą proźbą podpisuję się Antoni na Zabokrzykach Zabokrzycki. P. J. K. m. p. Jan Hlebowski woźny.

Книга родская овруцкая, записовая и поточная, № 3218, годъ 1694—1696; листъ 1110 на оборотъ.

CIV.

Протестъ многихъ дворянъ кievскаго воеводства противъ двухъ пунктовъ постановленія сеймика того-же воеводства: относительно отнятія у львовскаго епископа Шумлянскаго и гнѣній, принадлежавшихъ митрополіи кievской и относительно лишенія сана—овруцкаго архимандрита Домарацкаго, за неблагородное его происхожденіе. 1698' Іюля 18,

Року тисеча шестьсотъ девяностъ осьмого, месеца іюля петнадцатого дня.

На уряде вгродскомъ, въ замку его королевское милости овруцькомъ, передомною, Даннелемъ Левъзовскимъ, наместникомъ на тотъ часъ подетароства и ресентомъ вгродскимъ овруцькимъ и кнѣзямъ нынешними, вгродскими, овруцькими, *comparans personali- ter uredzony jego mość pan Remigian Suryn, stolnik żytomirski, obywatel wojewodstwa kiowskiego, swym y inszych urodzonych ich mość panów obywatelów tegoż wojewodstwa kijowskiego, niżej na podpisach mianowanych, tak tych, którzy na sejmiku, de actu niżej wyrażonym, praesentes będąc, na te, niżej mianowane, niesłuszne puncta nie pozwalali, jako y tych, którzy w dalekich odległych krajach w wojewódstwie tutejszym kijowskim o mil kilkadziesiąt mieszkając, o sejmiku nie wiedzieli, imieniem, jako прѣдко dowiedzieć się mogli o niektórych niesłusznych punktach, przeciwko праву popolitemu y wszelkiej słuszności, et quod majus, cum lesione et diminutione auctoritatis przywilejów przez najjaśniejszego monarchę, przeszłego króla jego mości polskiego, Jana trzeciego, nadanych, insciis aliis incolis palatinatus kiowiensis o tym sejmiku et extra communem et unifor-*

mem tych, którzy będąc praesentes, na to niepozwalali contentum, we Włodzimerzu na sejmiku electionis posłów na sejm w roku tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt siódmym, in aprili odprawiającym się, w laudum y instructio niesłusznie włożonym, tak zaraz świadczył, protestował się y manifestował de nulitate et invaliditate tych niesłusznych punctów: primario naprzeciwko temu punctowi, który jest w te słowa: «a ponieważ przez tyle lat te dobra metropoliej archymandryjej jego mość xiądz Szumlański trzymał y znaczne summy perceptit bez żadnego pro bono publico sumptu, instabunt ich mość panowie posłowie, aby pomieniony jego mość xiądz Szumlański, episkop lwowski, coram commissariis od stanów rzeczy pospolitej uczynił calculum y przychodzącą quotę oddał; jaśnie wielmożny jego mość xiądz nominat łucki, aby te dobra de consensu ordinum zaraz odebrał y z intraty tamecznej na zaszczyt krajow tamtych ludzi pięćdziesiąt stawiał ad ulteriorem futuri regnantis dispositionem». Drugiemu punktowi, qui sequitur talis: «ponieważ y dawne prawa zalecają, aby dwoje beneficia jednej osobie byli dane, reassumujemy constitutią y plebei am personam, które possident bona, jako in exemplo ociec Domaracki, aby nietrzymali et careant beneficiis, które przodkowie nasi dla chwały Bożej primum, a potym dla szlachty et terrigenas fundowali; y tak archymandryia owrucka, aby in administratione jego mości xiędza nominata łuckiego była, ad dispositionem futuri regnantis». O które to dwa puncta, jako niesłusznie y niepotrzebnie, y owszem przeciwko prawu pospolitemu y duchownemu, a co większa z naruszeniem praw y przywilejów krola jego mości przeszłego, niemniej na ujme honoru y dobrej reputatiej duchownej osoby, jego mość ojca Domarackiego, archymandryty monasteru owruckiego, ad instantiam et petitum nescitur cujus personae, tak na tym, de actu wyszpomienionym, sejmiku electionis posłów, sine scitu et consensu omnium uchwalone, y w instructiā włożone, jako y na inszych sejmikach potym w roku tymże, tysiąc sześćset dziewięćdziesiąt siódmym, in majo, a drugim in augusto odprawujących się, onych approbowanie, non derogando inszym punctom, ktore są in commodum wojewodstwa całego uchwalone, de nullitate tych tylko dwóch, aby przez ich mość panów posłów na sejmie nie byli promovovane, iterum iterumque tenże wyszpomieniony comparens, swym y inszych

ich mościow panów obywatelów wojewodstwa kijowskiego manifestatur et protestatur nomine, zostawiwszy jednak salyam meliorationem tej manifestaciej każdemu z ich mość panów obywatelów wojewodstwa kijowskiego, mnie, urzędu, o przyjęcie y do act zapisanie prosił, co y otrzymał Remigian Suryn, stolnik żytomirski. Stephan Alexander Dołżkiewicz, wojski owrucki, Alexander Trzeciak, cześnik kijowski, Jan Suryn, Theodor Pawsza, podstoli owrucki, Alexander Kozinski, Jakub Przeborowski, kapitan jego krolewskiej mości, Marcin Grywski, Maciej Ciechanowski, Stephan Chruszliński, Jan Penski, Alexander Staszkievicz, Jan Staszkievicz, Wojciech Karpanowski m. p.

Книга городская оvruckая, записовая и поточная, № 3219, годъ 1697—1699; листъ 433.

CV.

Протестъ православныхъ дворянъ воеводствъ кіевскаго и волынскаго противъ депутатовъ, отправленныхъ на сеймъ этими воеводствами о томъ, что депутаты, не смотря на данную имъ инструкцію, допустили узаконить на сеймъ два постановления, стремящіяся къ стѣсненію Православія. — Дворяне Жалуются также на уряды: луцкій, кременецкій и владимірскій о томъ, что они не приняли ихъ протеста въ актовыя книги своихъ городовъ. 1699. Декабря 22.

Року тисеча шестсотъ девяностъ девятого, месеца декабря двадцать второго дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку ево королевское милости овруцкомъ, передомною, Яномъ Ялубовсьскимъ, наместникомъ вгородскимъ староства овруцкаго и книгами нынешними, вгородскими, овруцкими stanowszy oczewisto urodzony jego mość pan Michał Fedkiewicz, kiowskiego y wołyńskiego wojewodstwa obywatel, swym i wielmożnych y urodzonych ich mość panów urzędników y obywatelów tychże ohydwoch wojewodstw, niżej na podpisachъ выраженныхъ, y иныхъ именемъ, ex speciali commissio onychże, prae via manifestacio-

nis, solenniter przeciwko urzędom grodzkim: łuckiemu, włodzimirskiemu y krzemienieckiemu, o nieprzyjęcie niżej inserowanej, od tychże ich mość panów obywatelów y urzędników kijowskich y wołyńskich, zaraz po skończonych relationis przeszłego sejmku sejmikach, personaliter podawanej ad acta, contra constitutiones binas ritui græco-disunitorum favorabiliter et extra consensum całej rzeczypospolitej ac intentionem wojewodstw rożnych, in volumen legum inserowanych y wpisanych, też gotową protestacją, z gotowemi podpisami, niżej wyrażonych ich mościów, podał do act niniejszych, której tenor sequitur de verbo ad verbum talis: Comparantes personaliter wielmożni y urodzeni ich mość panowie urzędnicy ziemscy y grodzcy, także obywatele wojewodstwa wołyńskiego, iak prędko z przeczytanej constitutiej sejmku przeszłego na sejmiku relationis, die decima quinta septembris w Łucku naznaczonym, przez jaśnie wielmożnych y urodzonych ich mość panów posłów, na tenże sejm obranych, uwiadomieni y informowani zostać mogli, tak zaraz, przeciwko tymże ich mość panom posłom wojewodstwa swego wołyńskiego solenniter świadczyli, manifestowali się y protestowali o to: iż ich mość panowie posłowie in contrarium praw, przywilejow, diplomatow et immunitatum najjaśniejszych królów polskich, ritui græco disunitorum ab antiquo nadanych, y tak wielą constitutij obwarowanych, nie według instructiej, sobie od wojewodstwa danej, (ktorej, aby wszelka integritas jurium antiquorum ejusdem ritus græci disunitorum przez ich mościow promowana aby była, zlecono ich mościom było), ich mość zaś in contrarium (uti præmissum est) czyniąc, nie tylko żeby mieli praw tych bronić y przy nich fortissime stawać, ale y owszem, na zatarcie y subwersiã onych, na punkta, w tejsze constitutiej opisane, samym tylko unitom służące, w jednej constitutiej sub titulo: «libertatia wojewodstwa y miasta Kamieńca podolskiego», aby ludzie religiej greckiej disunici w Kamieńcu nie mieszkali, per indirectum zaś, żeby cerkwie, tam znajdujące się y katedra græcoruska, z dawnych czasow zawsze do jednego pastorału y juryzdykciej z episkopiã lwowską należąca et per diplomata ex-dividowana, oderwana y nienależnie, sub aliam jurisdictionem podana bydź mogła; w drugiej znowu, sub titulo: «unia fidei græcæ», na approbatia praw solis unitis ritus græci, zapomniawszy y niby exclu-

dowawszy jura disunitorum, mimo wszelką słusność y zlecenie, sobie w instrukcjey dane, do constitutiej pomienionej ingrossować pozwolili; przeto iterum atque iterum, tak przeciwko ich mość panom posłom, jako też de nullitate et invaliditate tych constitutij dwoch, manifestantes manifestantur; każdy z ich zachowawszy sobie salvam do uczynienia inszej szyrszej protestatiej, jeśliby tego potrzeba było, a na ten czas tej o przyjęcie y do xiąg wpisanie urzędu niniejszego żądali, co y otrzymali: Hrehor Benedykt Zabokrzycki, łowczy bracki, Remigian Suryn, stolnik żytomirski, Paweł Trypolski, miecznik kijowski, Szymon Zabokrzycki, Daniel Bratkowski, podczaszy wendeński m. p., Samuel Szumlański, cześnik podolski, Jan Suryn, miecznik żytomirski, swym y iego mość pana Marcina Suryna, stryja mego, imieniem m. p. Theodor Uszak Kulikowski, Samuel Wyhowski, Jerzy z Kozelska Puzyna, Michał z Kozelska Puzyna, Eliasz Kostiuszkiewicz-Chobołtowski, Stephan Piotrowski, Paweł Synhajewski, Konstanty Chalepski, Jan Kostiuszkiewicz, Piotr Wizgierd Zabłocki, ziemski łucki regent m. p., Konstanty Czyż Taszebiński, Alexander na Hulanicach Hulaniczy-Bołochowicz m. p. Daniel Lewkowski na Lewkowiczach m. p., Jan Mokosiej-Bakowiecki, Andrzej z Korczmina Porwaniecki, miecznik wendyński, Jan z Korczmina Porwaniecki, Samuel Borejko, Maciej Stephan Skuratowski, horodniczy, kijowski, Piotr na H. Hulaniczy m. p., Marek Szumlański, stolnik srze: Alexander Jakimowicz Hulaniczy, Jan Hulaniczy Senkowicz, Jakób Senkowicz Hulaniczy m. p. Jan Juchnowicz Pruszyński, Benedykt Wyszpolski, Samuel Synhajewski m. p., Andrzej Zopatyński, Abram Chalepski, Michał Usklityński, Wacław Kulczycki, Bazyli z Wyhowa Wyhowski, imieniem wszystkiej braci Lewkowskich—Piotr Lewkowski, Mikołaj z Meleń Meleniewski, Alexander Niewmirzycki, Jan Niewmirzycki, Jan Kaleński, Michał na Szenderowie Fedkiewicz m. p., Mikołaj Stephan Michalewicz z Wyszpoła Wyszpolski, horodniczy owrucki m. p. Alexander Zbikowski, Jan Chodałowski, Stanisław Suryn, obywatel wojewodstwa wołyńskiego y kijowskiego, Stephan Baranowski m. p.

Книга городская оvrуцкая, записовая и поточная, № 3219, годъ 1697—1699; листъ 789 на оборотъ.

CVI.

Королевскій мандатъ, требующій въ королевскій ассессорскій судъ дворянъ: Мошковскихъ, Болсуновскихъ, Пашинскихъ, Васьковскихъ, Ущановскихъ и другихъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго о томъ, что они отказываются отъ новинности овруцкому старостѣ и отъ исполненія боярскихъ повинностей, подаютъ, исполненные клеветы, жалобы на старосту, присваиваютъ себѣ право судить и казнить смертію другъ друга, нападаютъ и разбиваютъ хоругви короннаго войска, прогоняютъ съ оружіемъ въ рукахъ королевскихъ комиссаровъ, истязаютъ старостинскихъ слугъ и осмѣливаются подымать руку на самого старосту. 1699. Декабря 30.

Рову тисеча семьсотного, месяца Мая двадцать девятого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку ево королевской милости овруцкомъ, передомною, Даниелемъ Левковскимъ, намѣстникомъ на тотъ часъ и реентомъ вгородскимъ овруцкимъ и внигами винешними, вгородскими, овруцкими *personaliter stanowszy wożny generał wojewodstwa kijowskiego i innych, szlachetny Jan Jakubowski, dla wpisania de xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, w moc wiernej, prawdziwej i skutecznej relatyw swojej, jawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał: iż on, roku terazniejszego, tysiącznego siedmsetnego, miesiąca Maia dwudzistego piątego dnia mandat najasniejszego króla jego mości, Augusta wtórego, pana naszego miłościwego, nam szczęśliwie panującego, z pieczęcią większej kancelariej koronnej, aauthentyce, ad instantiam wielmożnego jego mości pana Franciszka na Potoku Potockiego, starosty owruckiego, po swobodnych bo-*

jar: Moszkowskich, Bołsunowskich, Waškowskich wydany, tenoris sequentis: August wtóry, z Bożej łaski król polski, wielkie xiążę litewski, ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, inflanski, smoleński, siewierski i czernichowski, dziedziczny xiążę saski i elector. Wam, swobodnym bojarom wsiow: Moszków, Bołsunów, Paszyn, Waškowicz, Uszczapów i wszystkim pomienionych dóbr, wsiów do starostwa owruckiego należących, possessorom, z powinności swej, podług lustracij przed unią i po unij, wyłamującym się osobom, z dóbr i summ waszych, jakim kolwiek sposobem wam i successerom należących, nakazujemy, abyście przed nami i sądem naszym assessorskim, w Warszawie, albo tam, gdzie na ten czas ze dworem naszym szczęśliwie resydować będziemy, za niedziel cztery od położenia pozwu i mandatu naszego, albo na ten czas, gdy sprawa z rejestru sądów assessorskich do sądzienia przywołana będzie, oblicznie i zawicie stawili się, na instancją i prawne poparcie urodzonego Franciszka na Potoku Potockiego, starosty naszego owruckiego, powoda, który was pozywa o to, iż wy, sprzeciwiając się prawu pospolitemu, dekretem najjaśniejszych antecessorów naszych, tak za dworem, jako i na relacjach, sejmach, lectis inquisitionibus, ferowanym, conditią bojarską, służbą ordyńską, tak przed unią jako i po unij, podług rewizii osądzonych, nie tylko wyłamujecie się, ale też in vitam urodzonego starosty naszego następuiecie, a jeszcze śmieliście i ważyliście się crudelissimo calamo honor et intaminatam fidem w grodzie mozyrskim opisywać, sami będąc we złościach i różnych exorbitantiach unurzani, to iest: samych siebie bez wszelakiego sądu i prawa tracenie; jakoż żeście bracią waszą, a bojar owruckich, Moszkowskich, to iest naprzód obieszenie przez was niebożczyka Matwiia Kuzmenka Moszkowskiego, drugiego zaś zabicia i zamordowania Wasila Artychowicza Moszkowskiego; także, in obsequio rzeczy pospolitej chorągwi będących, znoszenia i kompanij zabijania; jakoż w roku tysięcznym sześć setnym dziewięćdziesiątym wtórym, dnia trzynastego Marca, urodzonego Gurskiego, podczaszego kijowskiego chorągiew pancyrną zmieśliście, i urodzonego Franciszka Czerniawskiego, z pod tejtę chorągwi, zabiliście; o czym obdukcie i proklamatię cadaveris w grodach obszyrniej oblegantur, nie dosyć na tym, ale kiedy urodzeni komisarze nasi: Michał

Stawecki, chorąży żytomirski, Theodor Pawsza, podstoli owrucki, podług dekretu, w roku tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt pierwszym, dnia dwudziestego wtórego Nowembra, ferowanego, i listu odroczonego swego, w roku tysiąc sześć set dziewięćdziesiąt szóstym, dnia dziewiątego Lutego, do wsi Moszków, plenariam potestatem mający, do odprawienia komissij jachali, o czym wy mając już wiadomość, ze wszystkich wsiow zebrawszy się, do dwuchset rucznic na komisarzow naszych, którzy do wsi Moszków dnia szóstego Lutego, roku zwysz mianowanego, na gościncu dobrowolnym zastąpiwszy i z różnej strzelby ognia dawszy, ledwie o śmierć nie przyprawiliście; w dalszych tedy trwając złościach, gdy starosta owrucki, będąc marszałkiem kapturów wojewódstwa kijowskiego, po odsądzeniu pierwszej kadencji sądów kapturowych, z miasta naszego Owruca, do majątności Wielelnik jachał, wyście na dobrowolnej drodze, ludzi jego pobrawszy, enormissimo mordowali, a gdy requirował wydania onych, wyście na niego podniesli rękę, co wszystko czasu prawa dowiedziono wam będzie, przez to was pozywa do przysłuchania się dekretowi naszemu i win, w prawie pospolitym opisanych, skazania, abyście tedy stawili się i terminu pilnowali. Dań w Warszawie, roku pańskiego MDCXCIX, Grudnia XXX, panowania naszego II roku. Locus sigilli S. M. D. S. C. S. R. M. S. Odwiozł do wsi Moszków i ten mandat, ob timorem, we drzwi cerkwi tamecznej wetknoł i o położeniu onego, ztamtąd powracając, kogo na ten czas widzieć mógł, od kogo, po kogo i w jakowej sprawie był pisany, opowiedział i prawnie do wiadomości przywiodł, za którym to mandatem on, mianowany woźny, rok i termin stronom obom, powodowej i pozwanej, stanowienia się przed pomienionem sądem assessorskim, według conserwatiej tegoż mandatu, złożył i naznaczył i o tym tę prawdziwą relatią czyni i zeznawa, prosząc, aby przyjęta i zapisana, była; co i otrzymał Jan Zubkowski woźny.

Книга городская оvruckая, записовая и поточная, № 3220, годъ 1700—1703; листъ 166.

CVII.

Позовъ, требующій въ судъ гродскій, овруцкій дворянъ: Ивана и Михаила Пашковскихъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ дворянина Александра-Збигнева Якубовскаго о томъ, что Пашковскіе захватили часть села Щенева, принадлежащую Якубовскому и, пользуясь дружбою и покровительствомъ козацкаго полковника, Палъя, отбирали въ свою пользу пошрины, слѣдовавшіе Якубовскому. 1700. Февраля 18.

Року тисеча самъсотъного, мѣсяца маръца третего дня.

На ураде вгродскомъ, въ замку его королевское милости овруцъкомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, намесникомъ вгродскимъ староства овруцкого и внигами винешъними, вгродскими, овруцъкими stanowszy oczewiście woźny generał woiewodstwa kiiowskiego i innych, szlachetny Trochim Duchowski, ku zapisaniu do act niniejszych, w moc prawdziwey, jawney i skuteczney relaciey swoiey, dobrowolnie zeznał, iż on, roku teraznieyszego, tysiącznego siedmsetnego, miesiąca february dnia ośmnastego, pozew grodzki, owrucki, autentyczny, sądowi temuż grodzkiemu owruckiemu sądzić należący, odniósł do wsi Zabrudzia, alias Szczeniowa małego, w woiewodstwie kiiowskim dobr leżących, i on we wrota dworu ich mościow panow: Jana i Anny Zamiszewskiego Paszkowskich, małżonkow, wetknowszy i zastawszy samych ich mościow panow Paszkowskich, małżonkow wyszmianowanych, w izbie tamtejszey, a z niemi urodzonego jego mości pana Michała, aut alias nominis, Paszkowskiego z jey mością panią małżanką jego mości, itidem cujusvis pominis, o położenin tego pozwu, od kogo, po kogo był by pisany opowiedział i правне publikował. Wydany ten pozew ad instantiam instygatora sądowego i jego delatora, urodzonego jego mości

ci pana Alexandra Zbigniewa Jakubowskiego, porucznika chorągwie pancerney wielmożnego jego mości pana starosty dimirskiego i urodzoney jey mości paniey Anastazyey Podleskiego Alexandrowey Zbigniewowey Jakubowskiej, małżonkow, po urodzonych ich mościow panow Paszkowskich, wyszmianowanych, bracią i po panie małżonki ich mościow, cum assistentia parti indigenti utriusque de jure debita, pozwanych, w sprawie i akcji do ustąpienia z dobr części wsi Zabrudzia, alias Szczeniowa małego, urodzonemu jego mości panu Jakubowi Podleskiemu, rodzicowi delatorki, post fata zeszyłej urodzoney jey mości paniej Maryny Szczeniowskiego Semenowey Wyszpolskiej, bahce rodzoney onegoż, na jego mości jure divino et naturali successionē z prawami i dispozycjami spadłey, a od jego mości pana Podleskiego, in rem et personas wyszmianowanych delatorow, jure dotis, ut debitor, cedowanej, cum omnibus do tey części pertinentiis et attinentiis, jako też do zapłacenia wszelkich mytnych pieniędzy, z tey części Zabrudzia, alias Szczeniowa małego, od tak wielu lat, za niedopuszczeniem wprzod wspomienionego rodzica delatorki, a potym i delatorow przez pozwanych, udanych się w protectiā Paleja, pułkownika woysk zaporozkich i za swawolnym spułkowaniem tychże pozwanych z kozakami tegoż Paleia, pułkownika, ad minimum na dwa tysiące złotych polskich, przez pozwanych zabranych, nec non ad reffundenda damna cum paenis judiciariis, exinde convenientiis, intentowanej. O czym mianowany pozew et originalia jura, na część tę mianowaną delatoribus servientia, do których się i ta relacya in toto referuie, fusius obloquuntur. Za którym to pozvem mianowany wozny rok i termin stronom obom: powodowey i pozwaney, przed sądem grodzkim owruckim, na roczkach grodzkich, owruckich, ktore dnia ośmnastego miesiąca marca, anno praesenti, millesimo septingesimo, intuitu constitutionum vetustarum et novellae przypadną i w zamku jego krolewskiej mości owruckim sązione będą, ku rozprawie prawney stanowiąc się złożył i naznaczył, i o tym tę swoię prawdziwę zeznawszy relacyę, prosił, aby do act przyięta i zapisana była, co i otrzymał.

Книга вродская оvruckая, записовая и поточная, № 3220, годъ 1700—1703; листъ 139 на оборотъ.

CVIII.

Жалоба дворянина Гавриила Ступницкаго на дворянъ: Якова Красовскаго, Григорія Васьковскаго, Самуила и Григорія Ходаковскихъ, о томъ, что они нанесли ему разныя оскорбленія въ то время, когда онъ прїѣхалъ въ село Чотыробоки для поимки бѣглаго своего крестіянина. 1706. Февраля 1.

Roku tysiąc siedmset szostego, miesiąca february pierszego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi, y przedemną, Bazylim Bieniaszewskim, namiesnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iego mość pan Gabryel Stupnicki, solenniter z wielkim żalem świadczył y protestował się, naprzeciwko urodzonym ich mościom panom: Jakobowi Krasowskiemu, Hryhoremu Waśkowskiemu, Samuelowi y Hrehoremu Chodakowskiemu, braciey, w ten sposob opisany y oto: iż ich mość obżałowani, nic nie dbając na prawo pospolite y wińy prawne, in constitutionibus regni opisane, y owszem, levipendendo one, gdy modernus protestans, roku terazniejszego, tysiąc siedmset szostego, miesiąca January dwudziestego czwartego dnia, dowiedziawszy się o zbiegu y winowaycy swoim, roboczym Macku Mazurze, do wsi Czotyrybokow zbiegłym, ktorego to z placu, z pod miecza katowskiego odprosiwszy, protestahtowi darowano, do pomienioney wsi Czotyrybokow z moskalem iednym, załogą swoim, na imię Iwanem Surykowem, dla bezpiecznieyszego w drodze przeiazda, samowtor tylko przyiechawszy, y tam bonis modis et modestissimis mediis, gdzie, a kogo y w iakiey by chałupie pomieniony zdrayca przebywał? ludzi

pytał się, obżałowani, mając dobrze chmielem obłożoną głowę, naprzód załogę, a potym samego protestanta słowami nieuczciwemi, zelżywemi zesromociwszy, zelżywszy y, iako się im podobało, zkonfundowawszy, bić, wiązać, zabić, topić chcieli y cale usiłowali; gdzie modernus protestans, patientissime to wszystko zniosszy, y od tey takowey ich zawziętości się wyprosiwszy, do swoiey gospody, do ktorey na noc zaiechał był, to iest do urodzonego pana Buczyńskiego, osadcy y podstarościę tamiecznę, quam modestissime zaszedszy y tam do wczasu nocnego rozebrawszy się, omni securitate publica, ile w domu szlacheckim y dworze pańskim, będąc munitus, ich mość obżałowani, tym się nie kontentuiąc, żadnego respektu y baczenia na prawo pospolite y winy prawne, na takowych eo nomine opisane, o samey pułnocy na dwor szlachecki y gospodę protestantis napadszy, hostilico modo z szablami, dragami, hołoblami; y tam powtornie lżąc, besztaiąc, sromocąc, już skutkiem samym swoy zły, a zawzięty uczynek wypełnić, to iest bić, zabić, wiązać chcieli y usiłowali y pewnieby byli protestanta nieżywili, gdyby byli pomienieni panowie Baczyńscy, małżonkowie, tego nie zbronili, a ich z domu swego nie wypędzili, przez ktory to takowy swoy postępek ich mość obżałowani prawo pospolite zgwałcili, winy prawne, na siebie y dobra swoje zawzieli, y zaciagneli, a protestanta do szkod niemałych przywiedli y przyprowadzili; o co wszystko iterum atque iterum świadczy się y protestuie, offiaruiąc się prawnie czynić nie zaniechać, zostawiwszy salvam, tam in toto quam in parte, etiam per citationes, si opus fuerit, meliorationem, hanc actis connotari prosił, co y otrzymał. Gabryel Saturnus Stupnicki.

Книга кременецкая городская, поточная и записовая, 1706—1707 года, № 1616; листъ 28.

СІХ.

Духовное завѣщаніе монаха Мануила Дидковскаго, по которому онъ отказываетъ въ пользу племянника своего, Ивана Гавриленка Дидковскаго, свой земли какъ наследственныя такъ и благопріобрѣтенныя. Къ завѣщанію присоединено свидѣтельство монаха Свиридѣона Меленевскаго о томъ, что онъ дѣйствительно продалъ свою землю Мануилу Дидковскому и всѣ деньги сполна получилъ. 1706. Февраля 4.

Рову тысяча семьсотъ двадцатого, месеца децемьбра тридцать перьшого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости овруцькомъ, передомною, Ремянномъ Чоповскимъ, намѣстникомъ на тотъ часъ вгородскимъ староства овруцького и книгами нынешними, гродзькими, овруцькими *comparens personaliter urodzony* jego mość pan Jan Dydkowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, testament wielebnego, zesłego ojca monacha Manuila Dydkowskiego, wuja swego rodzonego, z podpisami rąk, na rozporządzenie dóbr, *ratione introcontentorum*, по руску spisany, *per oblatam* подаѣ, *prosząc* urzędu ninieszego, aby do akt pozyjęty i wpisany był. A tak ja, urząd, *annuendo affectationi* jego mości подавајасего, *pomieniony* zapis *ad acticandum* przyjmując, czytałem i tak się w sobie ma по руску: Za modlitwami Przenajświętszej Bogarodzicy Czudotwornej Zawry kijowskiej-peczerskiej imiенno monach Manuіł Dydkowski monastyra pieczerskiego czynię wiadomym moim pisaniem, przy czesnym ojcu archymandrycie pieczarskim Karjonu, a przy czesnym ojcu namiesniku Fіłaretu, i przy ojcu

ustawniku Antonim, i przy wseczesnym ojcu jereju duchownym Aftanazym daje te pisanie moje Iwanku Dydkowskiemu Hawrylenku, siostrzencu swojemu, że czynię testament ten i zapisuję grunt w Dydkowcach ojczysty swój, tak też i w Zakusiłach macierzyste dobra, należące mnie, w gruntach i w sianożęciach i część Meleniow-szczyznę, którą kupiłem u brata swego, u Semena Meleniewskiego przy znacznej szlachcie, braci swojej z Zakusiłów: przy panu Hrehorym Zaruskim, i przy panu Jakimie Sawiczenku, i przy panu Antonim Zakusiłach, dałem złotych sto dobrej monety i trzydzieści. Tak też i bratu memu Ostrezie Serhyju nie należy jemu ony grunt, wiedzą wszystkie bracia moje, że on żył z łaski mojej do śmierci, a on po swojej śmierci nie powinien onego gruntu nikomu zapisywać, bo jemu nie należy, bo wiedzą wszyscy panowie bracia, że jego ociec swój grunt sprzedał panu Racimińskiemu, a ja pana Racimińskiego nie dopuściłem do onego gruntu, bom sumnę wróciłem; jeżeli będzie siostrzeniec Ostrożyn, Bohdan Dydkowski, upominać się, powinien wrócić trzysta złotych dobrej monety siostrzencu memu Iwanku. I zapisuję wiecznemi czasy, oddalając wnuków swoich, i siostrzeniec, i innych krewnych moich od tych gruntów; i ktoby miał turbować z moich krewnych i rodyczów Iwanka, siostrzeńca mego, Dydkowskiego, to ten będzie przeklenty anaftema wiecznemi czasy; i jeżelibym i ja sam miał kłamliwie opisać, bodajby ja i sam na straszny sąd nie wstawał. I to za jego miłosierdzie zapisuję one grunta, co on mnie przy mojej boleści doglądał, ostawiwszy swoją żonę i dzieci, w której to ja chorobie bliższy był do śmierci, niżeli do żywota; a wnuk mój Thomasz, ostawiwszy mnie w mojej boleści, i odszedł do matki, i nie chciał doglądać mnie; i za tę hardość oddalam ich wszystkich od tych części. Na to podpisuję się ręką swoją własną. У того тестаменту подпись рукъ тими словы: Монахъ Мануиалъ Дыдковскій. А потым przypisano tak: I brat moj Kupryn wie o tem, że moja siostra wiano odebrała, i rzeczenie w więgach zapisano w Owruczym w kancelarji kijowskiej. Roku tysiąc siedmset szóstego miesiąca februarji dnia czwartego. Drugie przypisanie takowe jest: jak też ja, przyszedłszy do zdrowia swego, i zezwał brata swego, Swirydona Mieleniowskiego, zakonnika monastera Sofijskiego, bom ja dowiedział się, że ony grunt zastanowił

Domarackiemu z Zakusik; a on mnie mówił, co ja o tem nie wiem. A Iwan Niewmirzycki przyznał na to, co syn jego zastanowił ony grunt Domarackiemu i chciał powtórnie przedać. A ja przyzwał brata swego przed preoświąszczonego Metropolita kijowskiego, Iosafata Krukowskoho, żeby on powtórnie ręką swą pisał i dołożył dzieciom swoim: «Żebyście nie interessowali się do onego gruntu, który sprzedał bratu swojemu, Manniłu Dydkowskiemu pod przekleśnieniem archypasterskiem i moim, i żeby po śmierci mojej nie naruszili kości moich, bom już odebrał pieniądze przy braci swojej szlachcie, i przy panu Janu Jakowczuku Dydkowskim, i przy panu Michajłu Dydkowskim, i przy panu Daniłu Dydkowskim, swatu naszym, odebrałem sto złotych dobrej monety, a ostatek u horodku trzydzieści złotych także dobrych przy panu Serhijenkju Wasylu mniejszym i przy panu Janu Bardzi Chodakowskim i na to podpisuję się ręką moją własną dla lepszej wiary i godności. Roku tysiąc siedmset szóstego, miesiąca marca dnia dwudziestego. Монахъ Свиридионъ Меленевскій». Который-же то тестаментъ, за поданьемъ и прозбоу вышъ менованого его милости подаваючого, а за моимъ урядовымъ принятиемъ, до книгъ внешнихъ есть вписанный.

Книга городская оvrуцкая, записовая и поточная, годъ 1720—1721; № 3226; листъ 152 на оборотъ.

С X.

Актъ избрания Кирила Шумлянскаго въ санъ епископа луцкаго и острожскаго православнымъ духовенствомъ и дворянами волинскаго воеводства. 1710. Юня 16.

Рoku tysiąc siedmset iedynastego, miesiąca Septembra piątego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, łuckie, od dnia trzeciego miesiąca y roku, teraz idących, wysz na akcie mianowanych, przypadłe i sądzić się zaczęte, przedemną, Wawrzyńcem Stanisławem z Peplowa Peplowskim, sędzią ziemskim podolskim, podstarościm grodzkim

łuckim y riegami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi personaliter comparens wielebny w Bogu jego mość xiądz Theodozy Padalski, ihumen Białostocki, dla zapisania do akt niniejszych, grodzkich, łuckich tę elekcyą obebrania episkopa łuckiego y ostrogskiego, z między siebie duchownymi obranego, wysoce przewielebnego w Bogu jego mości oycy Cyryllego z Szumlan Szumlańskiego, ihumena monasteru Uhernickiego, na tęż episkopią łucką y ostrogską, tak z podpisami stanow duchownego y szlacheckiego, także cum privilegio nayiaśnieyszego krola jego mości Augusta wtorego, jako y całego woiewodstwa wołyńskiego, niżej w teyże electiey podpisanych, per oblatam podał, o czym taż electia, niżej wpisana, in suis punctis, clausulis et ligamentis fusius in se enarrat, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie oney y do akt wpisanie, a tak ja, urząd, annuendo affectationi wysz pomienionego jego mości podawaiącego, ad actum przyimuiąc, czytałem, tenoris sequentis: My: rady duchowne y świeckie stanu szlacheckiego, urzędnicy ziemscy, obywatele woiewodztwa wołyńskiego, starożytnego ritus graeci nabożeństwa, do obierania episkopow, sede vacante, łuckich y ostrogskich, vigore iurium et diplomatum ab antiquo od najiaśnieyszich monarchow, krolow ich mościow polskich, panow naszych miłościwych, ritui nostro eidem servientium, należące osoby, in orphanitate zostający po wzięciu od nayiaśnieyszego Cara jego mości moskowskiego jaśnie przewielebnego w Bogu jego mości oycy Dionizego Żabokrzyckiego, episkopa łuckiego y ostrogskiego, pasterza naszego, już blisko puł roku, a nie mając żadney dotąd pewney wiadomości o powrocie jego mości z tamtąd, (ktorego życzymy), wiedząc zaś pewnie o postąpieniu jego mości na wyższą episkopią, ktorey bliższy bydź może za szczęśliwym przybyciem swoim, nos, ad praesens derelictae oves, mare et instituto veteri maiorum nostrorum in hoc deplorando manentes statu, y nie mogąc się frequenter ad locum solitum consultationum nostrorum, tu, do Łucka na dzień dzisieyszy, niżej na dacie wyrażony, ziehać, in tam pauco numero (jako się nas na podpisach wiele pokazać może) zebrawszy się dla elekcyey e gremio nostri episkopa łuckiego y ostrogskiego, nayiaśnieyszemu jego krolewskiej mości Augustowi wtoremu, panu naszemu miłościwemu, szczęśliwie nam teraz y tąd Boże szczęśliwiey w późne lata panuiącemu, praesen-

tandum et pro obtinendo privilegio remittendum, naznaczywszy dzień dzisiejszy, niżey wyrażony, roku terazniejszego, a widząc, jako ta osierociła eparchia bez własnego pasterza, injuria mercenariorum nie tylko in patrimonio Christi, to jest w dobrach swoich cathedralnych, wielką ponosi ruine, ale, quod maximum, in propagatione chwały Bożey et augmento jey znaczną cierpi deminucyą, ac sine omni, z pogorszeniem heretyków inszych, niewiernych, zostaje destituta bono ordine, tedy, wezwawszy Przenayświętazey Trojcy: Oyca, y Syna, y Ducha świętego, prawdy ożywiaiącego, pomocy ku oświeceniu serc y zmysłów naszych, także Przczystey Panny Bogorodzice Maryey ze wszystkiemi anielskiemi y świętymi Bożymi niebieskiemi chorami wielowładney przyczyny, zgodnie, jednostaynie, biorąc też na szale rozsądku naszego inter pusillum ritus nostri gregem qualificatos do tak wysokiego pasterskiey godności stopnia, a pamiętając y kontenci będąc z pomnożenia chwały Bożey za pastoratu w teyże owczarni rodzica terazniejszego naszego niżey wyrażonego electa, świętey pamięci jaśnie przewielebnego w Bogu jego mości oyca Athanazego z wielkich Szumlan Szumlańskiego, episkopa łuckiego y ostrońskiego, należycie duchowieństwem rządzącego, tegoż się spodziewaiąc y po synie y widząc w nim też godność z natchnienia daru Ducha świętego, nasze wszystkie desideria, suffragia et vota na wysoce przewielebnego w Bogu jego mości oyca Cyryllego z tychże Szumlan Szumlańskiego, ihumena monasteru Uhernickiego, y ad praesens też episkopią łucką y ostrońską ex providentia, supremi numinis et ordinatione jaśnie w Bogu przewielebnego jego mości oyca Jerzego Winnickiego, episkopa Przemyskiego, metropolity kijowskiego, generalnego na ten czas kilku osierociących episkopij administratora, w administracyey mającego, naszego wielce miłościwego pana y brata, in perfectiori spirituali statu episkopali innixi za episkopa y pasterza nam własnego, a nie kogo, ad vacantem luceoriensem et ostrogiensem protunc episkopalem sedem, obraliśmy et praesentibus zgodnie, jednostaynie et nemine contradicente, obieramy, synowską naszą jego mości naszemu wielmożnemu panu, jako własnemu swemu pasterzowi, zawsze po otrzymanym od najjaśniejszego majestatu jego krolewskiey mości pana naszego miłościwego przywileju, et susceptos sacros episkopales ordines, obie-

cując po sobie y po ludziach, zwierzchności naszej podległych, in
 spiritualibus posłuszeństwo, a teraz, dla otrzymania z łaski jego
 królewskiej mości pana naszego miłościwego jako najprędzey przy-
 wileju, z tą naszą zgodną electią jego mości odsyłając, rękoma się
 swemi własnymi podpisuiemy: Działo się w katedrze łuckiey ritus
 graeci, pod czas seymiku relationis, dnia szesnastego Iunii, anno mil-
 lesimo septingentesimo decimo. U tey elekcyey, per oblatam poda-
 ney, podpisy rąk temi słowy: Theodozy Padalski, ihumen monasteru
 Białostockiego (m. p.), Andrzej Swatopełk książę Czetwertenski m.
 p., Jan Kądzielewicz, ihumen monasteru bractwa łuckiego (m. p.).
 Kyrył Żukiewicz, namiesnik katedry łuckiey. Kyrył Żukowski, ihu-
 men monasteru Milczewskiego (m. p.), Joachim Krzyżkiewicz, proto-
 popa łucki (m. p.), Theodor Łobko, protopopa ołycki, Stefan Pod-
 rowski, protopopa rozyski. Theodor Czerkiewicz, protopopa ławrow-
 ski y berostecki. Theodor Sachnewicz, protopopa rowieński. Jan Za-
 łaski, protopopa horochowski. Samuel Wyhowski. B. S. B. Z. Mi-
 chał na Bytniu Bałaban, miecznik nowogrodzki. Jan Hulanicki.
 Piotr na Hulanikach Hulanicki. Jan Kisiel, łowczy nowogrodzki.
 Antoni Franciszek Siennicki, pisarz ziemski kijowski, sędzia grodzki
 łucki. Jakub Hulanicki, cześnik bractawski. Theodor Puzyrewicz.
 Jan Bogusław na Starey Czetwertni Horain, podczaszy wołyński,
 sędzia grodzki krzemieniecki y sądow skarbowych woiewodstwa wo-
 łyńskiego. Jan na Zdeniżu Zaiąc, woyski ziemski krzemieniecki m.
 p. Jerzy Hulanicki. Stefan Kisiel, starosta sienicki m. p. Kazimierz
 Hulanicki m. p. Jerzy Mikołaj na Kozarach Kozerski, łowczy sta-
 rodubowski m. p. Piotr Podhorodeński m. p. Stanisław Wężyk, stol-
 nik wieluński m. p. Piotr Wyzgierd-Zabłocki Z. Ł. R. m. p. Jan
 Elias z Korozmina Porwaniecki, cześnik parnawski m. p. Samuel z
 Brusikowa Kisiel. Jan Franciszek Charłęski C. L. m. p. Alexander
 Troian s Krzywokoł Piotrowski m. p. Adam Antoni Niemirowski,
 skarbnik sanocki, namiesnik grodzki łucki. Alexander z Korczmina
 Porwaniecki. Alexander Jozeph Juszkowski, skarbnik parnawski m.
 p. Theodor Kisiel, Michał Wereszczaka, komornik nowogrodzki m.
 p. Marcin Antoni na Krechowiczach Krehowiecki m. p. Piotr Żu-
 mer, Michał Łada. Antoni Łada. Kazimierz Jlinski, starosta niżyn-
 ski. Gabryel Stupnicki. Alexander Ziołkowski m. p. Jan Rzyaszczew-

ski. Michał Jan Bie niewski *stana propria*. Alexander ze Zbaraża Woroniecki *xiąże*. Piotr Łasko, *starosta dymirski m. p.* Szymon Zabokrzycki, Jan Boreyko Kneralski *m. p.* Antoni Piessobrowski *m. p.* Stefan Miłun Perlikowski. Michał na Szandarowos Fedkiewicz, *horodniczy owrucki, sędzia sąsadowy województwa kyowskiego m. p.* Stanisław na Żewalics Żywult, *czesnik połocki m. p.* Marcyan Stanisław Rapnowski, *skarbnik wołyński*. Stanisław Ledochowski, *podkomorzy krzemieniecki m. p.* Władysław Krzyszkowski, *starosta włodzimirski m. p.* Mikołaj Baltazar Olszański, *chorąży wołyński m. p.* Ludwik Maniecki, *chorąży czernichowski*. Jerzy Monwid Jrzykowski C. H. Konstanty na Iwaniczach Iwanicki, *wojski żytomirski P. G. W.* Kazimierz na Steczczanoe Stecki, *chorąży województwa kyowskiego, podstarości żytomirski, sędzia włodzimirski grodzki*. Wojciech Stanisław na Iwaniczach Iwanicki. Steczkiewicz S. N. Stefan Jaruszewski, *podstoli podlaski m. p.* Konstanty Młodetki, *podstoli ndwogrodzki m. p.* Michał Hulewicz *m. p.* C. H. Máciej Stefan Skuratowski, *horodniczy kijowski, pisarz grodzki żytomirski m. p.* Andrzej Węynarowski, *postoli brackawski*. Stefan Głębocki, *podkomorzy derbski*. Marcin Jan Rakwiecki, *podstoli latyczowski m. p.* Stefan Ledochowski. Alexander Tomaszewski, *podczasny brackawski wiel. xię. lit. m. p.* Eazarz z Bzeczye Rzeczycki P. O. Alexander Dołkiewicz, *wojski owrucki m. p.* Adam Alexander Janiszowski, *miecznik ziemie liwskiej*. Stanisław M. Piaskowski. Jerzy Kazimierz Czerwiński *m. p.* Adam Ledochowski *m. p.* Andrzej Pałucki. Zbigniew Lubieniecki. Adam Stanisław Peretiatkiewicz, *wojski newogrodzki m. p.* Jan Antoni Peretiatkiewicz, *czesnik latyczowski m. p.* Antoni Grob, *Benedykt Narbut m. p.* Piotr Skuratowski, *regent ziemski kijowski m. p.* Ktoraż to electia, per ublatam podana, za podaniem y prośbą wysz mianowanego jego mōsci podawającego, a za moim urzędowym przyjęciem, wszystko, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak jako się w sobie pisana ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich iest ingrossowana.

Книга мѹцкая гродская записована, 1711 года, № 2247; листъ 534.

C XI.

Духовное завѣщаніе дворянина Максимиліана Геевского—Ловдыковскаго. Завѣщатель объявляетъ, что онъ желаетъ умереть исповѣдывая православіе, дѣлаетъ распоряженіе о томъ, чтобы его останки были похоронены при церкви Успенія Пресвятой Богородицы въ селѣ Поддубцахъ. Далѣе онъ поручаетъ своимъ наследникамъ поминать его душу и отзывается имъ имѣніе. 1710. Августа 18.

Roku tysiąc siedmset dziesiątego, miesiąca oktobra szóstego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości łuckim, przedemną, Stefanem Franciszkiem Gołembickim, wice-regentem grodzkim łuckim, namiestnikiem burgrabstwa zamku łuckiego i księgami niniejszymi, grodzkimi, łuckimi comparens personaliter urodzony imię pan Stefan Heyewski Łowdykowski, dla zapisania do akt niniejszych, grodzkich, łuckich, testament ostatniej woli urodzonego niegdyś imię pana Maximiliana Heyewskiego Łowdykowskiego, rodzica swego, na rozporządzenie substancji, po nim pozostałej, per oblatam podał, z podpisem ręki jego własnej y ichmościow panow przyjacioł, niżej na podpisach wyrażonych, o czym ten testament niżej wpisany, szerzej a dostateczniej w sobie obmawia, prosząc mnie, urzęda, o przyjęcie onego y do akt wpisanie. A tak ja, urząd, annuendo affectationi jego mości podawającego, pomieniony testament ad acta przyjmując, czytałem, którego tenor sequitur ejusmodi. W imię Przenajświętszy Trojcy: Ojca i Syna y Ducha świętego amen. Przetżywszy lat kilkadziesiąt, a napatrzywszy się obładnego świata

niepewności, mając przed oczyma ustawiczny prawa tego przez tak wiele wieków od stworzenia świata zwyczaj, żyjąc między przykładami w codziennej odmianie śmiertelności ludzkiej, y owszem rękami swemi dotykając się, patrząc na groby dziadów, pradziadów, rodziców y innych krewnych, przyjaciół, którzy z teyże ziemi ciałem urodzili się y którzy wolą najwyższego stwórcy ulepieni byli, a iakoż y ja, nędzne, niegodne stworzenie, iego dzieło, nie mam pomyslić sobie, że y mnie w tenże proch rozsypać się przydzie, ponieważ żywot nasz—droga do śmierci iest, będąc ia podległy każdego momentu śmierci oczekiwać, która w jakimkolwiek mnie zastanie dziele, równym zaraz przed sąd straszny sądziego niebieskiego sprawiedliwego postanowi; tak każdy z nas, według spraw swoich, sprawiedliwy odniesie dekret, y ja codziennie wyglądając, poki mnie ieszcze pan Bog w trwałey śmiertelności moiey przy zdrowiu pozwała czasu, a chcąc, abym ostatnią dyspozycją woli moiey po śmierci moiey odniosł skuteczną exsekucją, dla tego ja, ręką moją napisaną, podpisaną, ich mościom panom exsekutorom, moim mościwym panom, zostawuie. A naypierwiy iako naygruntownieszy żywota mego zakładam fundament umrzeć w posłuszeństwie cerkwi świętey wschodniey apostolskiey, wszystkie artykuły wiary świętey, od apostołów świętych podane, statecznie wyznawam y z tym wszystkim przed sąd straszliwego sądziego sprawiedliwego po żywocie moim stanąć chcę, prosząc pokornie, lubo z niegodnych nayniegodniejszy osobliwie wszystkich grzeszników, proszę patronki moiey, Nayświętszey Panny Maryi, matki Bożey, aby iako wszystek wiek moj, tak i ostatni moment w opiece swojej miała y od zatracenia wiecznego duszy moiey broniła; przez ciebie przystęp mieliśmy do syna, o błogosławiona znaydzicielko łaski, rodzicielko życia, matko zbawienia! oby przez ciebie nas przyjął, który przez ciebie nam dany jest za protektora! a oraz proszę anioła stroża y wszystkich świętych patronow y patronek moich, aby mi w ostatni punkt na pomoc przyszli. Przybądźcie na pomoc naymożnieysi! mnie na obrone od nieprzyjaciół, zewszond naśmiewających się. Blizkich moich i krewnych, jakimkolwiek sposobem obraziłem, przepraszam, aby mnie swoje urazy przebaczyli, a ja wzajem wszystkim wszystkim moie, mnie nieprzyjazne, urazy z serca mego odpuszczam. Krewnych i

przyjaciół moich wszystkich przy ostatnim pożegnaniu moim upraszam, aby mnie z łaski swojej, osobliwie przy moszczach świętych ofiarami swemi przed panem Bogiem posiłkowali. Ciało moje grzeszne upraszam małżonki moiej miłey, aby w cerkwi świętey Poddubieckiey, założenia Wniebowzięcia panny Maryey, znać dawszy ich mościom panom exsekutorom niżej mianowanym, iako to: imć panu Samuelowi Wyhowskiemu—Podleskiemu, imć panu Michałowi Wereszczace, imć panu Theodorowi Gyrgelwiczewi, ktorych ich mościów za exsekutorow mieć chce y upraszam, aby chcieli małżonce moiej we wszystkim do rozrządzenia domowego dopomodz, wiążąc synow moich ojcowskim moim błogosławieństwem; żeby bez rady, tak matki swojej, iako y ich mościow panow opiekunow nie czynili y prosze miłością Bożą synow moich: Stephana y Alexandra, aby mimo to, co naznaczam, gdzie będę leżał, duszę moją ratowali przed panem Bogiem obadwa; wszak ubogą substancję moję małżonce moiej miłey, a im zostawuie. A iak imć panowie exsekutorowie, moi mości panowie, z łaski swojej na determinowany czas pogrzebu się ziada, aby ciało moje grzeszne iako najprędzey pochować kazała małżonka moja miła w wyż oznaczonym mieyscu, do ktorey cerkwie złotych polskich siedmdziesiąt leguie, a małżonki moiej miłey upraszam, aby dusze moje przez jałmużne i insze święte ratowała akcje; wszakże wszystko w rękach swych będzie mieć. Corkom moim kochanym zarowno wszystkim po dziewięćset złotych zapisuie w gotowiznie, a małżonkę moją kochaną na dobrach moich dziedzicznych panią dożywotnią y oprawną czynię, jako same zapisy świadczyć będą. Summa zaś sześć tysięcy złotych polskich, monety polskiey, która była w dyspozycyej moiej, według kontraktu ich mościow panow Wyhowskich, też summę ich mość panowie Wyhowscy zatrudnili byli sami, na co są literalne dokumenta; ja tedy, dzwigając one, do Warszawy na seym ze Zwiahła iezdziłem, do jaśnie wielmożnego jego mości pana hetmana koronnego y, otrzymawszy od niego deklaracyę do zniesienia się z ich mościami panami Wyhowskimi, kogo by z między siebie naznaczyli do odebrania tey summy, w tey tedy drodze efektywe spendowałem złotych polskich sześćset, na co są y registra: za wniesieniem zaś ich mościow panow Wyhowskich byliśmy ordynowani od nich: ja ieden, a drugi urodzony niegdyś imć

pan Theodor Wyhowski do Łabania, to jest do wielmożnego imię pana marszałka natenczas nadwornego, od którego otrzymaliśmy kontrakt do utrzymywania tej summy sześciu tysięcy na miasteczku Baraszy y z przysiółkami, z tej tedy intraty naprzód wydałem na restauracyę cerkwi świętej Wyhowskiej siedmset złotych polskich effektivie, a wyrażony imię pan Theodor Wyhowski wziął złotych polskich tysiąc, na co jest y kontrakt; pięćset zaś złotych temuz panu Wyhowskiemu, za konsensem ich mościow panow Wyhowskich wydałem, na co y zapis jest w grodzie Łuckim, restat ieszcze do tej summy ich mościom panom Wyhowskim trzy tysiące dwięście złotych, którą to summę małżenka moja z dziećkami moimi, za podniesieniem z Poddubiec, winna będzie oddać do rąk imię panow Wyhowskich. Długi zaś moje, tak mnie winne, iako y ja ludziom tak obiadniam: na kahale Łuckim na dwa membrany złotych polskich tysiąc czterysta, od ktorey summy od lat kilkanasta żadney nie płacono prowizyey, u ich mościow panow Stepkowskich Czarkowskich, synow jego mości pana Gabryela Stepkowskiego, kasztelanica brackławskiego, złotych polskich czterysta pięćdziesiąt. Długi zaś moje, komuta winien, wyrażonoc naprod panu Pawłowi Żumerowi złotych polskich czterysta pięćdziesiąt, paniey Hobozyńskiej złotych polskich czterysta; te obadwa długi na kahale Łuckim, to jest osmset pięćdziesiąt złotych polskich ich mościom przekazuję. Panu zaś zeszedłemu Theoderowi Żumerowi, dokładam, tem wszystko in toto wypłacił, na co i kwit mam, bez co by ich moście żadney do mnie nie mieli okazyey y interesu nie rościli. Pana Piotrowi Żumerowi także wszystko wypłaciłem, a ieszcze do tego y konia mi wziął, valoris takrow bitych pięćmaście. Dług zeszedłego jego mościa pana Stephana Ohija, siedmset złotych polskich, na kahale Łuckim dwiema dekretami ewiskowałem własnym swoim kosztem y iuż żadney do mnie niema pretensyey, tylko do kahala, y owszem ja, względem kosztu mego, najmniej złotych polskich trzechset spendowałem na dokonanie tego długu. Co zaś zostaje w ruchomych rzeczach, co na osobnym rejestrze przy testamencie zawarte jest, małżonce moiey y sierotom moim to wszystko zostawiałe, za wolną ich mościow panow opiekunow dyspozycyą, mościowych panow y pomiarkowaniem; co jest, wszystko to małżonce moiey miłey y dzieciom zostawuję. Pewien te-

dy będą po ich mościach panach opiekunach, że na małżonkę moję y pozostałe sieroty będą mieli wzgląd, a na miejscu moim ojcowską onym miłość wyświadczają, a tej substancyej, lubo dosyć szczerzej, nie dadzą upaść, y powtóruie, przy moiej niskiej suplice, wielce upraszam exekutorami. A teraz tedy wszystkich ich mościow krewnych y przyjaciół, ieslim kogo, jako człowieka, uraził, miłością Bożą przepraszam; a ia wzajem wszystkim wszystkie urazy moje z serca mego odpuszczam. Żegniam na ostatek miłą małżonkę moją z sierotami, przy którym pożegnaniu upraszam, aby dusze moją posiłkowali przed panem Bogiem. Wiążę na ostatek synow moich miłością Bożą y strasznym sądem jego, aby małżonkę moją a matkę własną we wszystkim słuchali iey y w niczem przeciwni nie byli; ichmościow panow opiekunow, mościowych panów o to proszę, których wyżej namieniłem, aby powodem byli do dosyć uczynienia wszystkiemu temu, naprzód oddając duszą moją panu Bogu, a potem ichmościom panom exekutorom sumnieniu ubogą substancją moie, prosząc przez niewinną okrutną mekę jego y powołując na straszny sąd pański, aby tej dyspozycyey dosyć uczynili. Kasując przytem wszystkie testamenta moie, aby żaden inszy wagi nie miał, iesliby się który znalazł dawniejszy, oprócz terazniejszego, prawdziwego; pod datą tysiąc siedemset dziesiątego, dnia osmnastego sierpnia; y drugi testament, iesliby był ukazany, po śmierci moiej, daie mu wiare, byle by pod tą datą był napisany; wolną sobie, ieszeli mnie pan Bóg wszechmogący z łaski swoiej szcudrobliwej życia przedłuży, tego testamentu melkoracyą zostawić, rusz tedy ochotnie pana Boga mego oczekiwam; tym koniecznie, żein gotów z ufnością nadzieją o miłosierdziu pańskim, że od ołtarza pańskiego nie będę odrązon. Ten testament moj, z podpisem ręki moiej własney, y imię panow przyjaciół, mościowych panow, do podpisu, ieszeli mnie pan Bóg tak wiele czasu użyczy, zaproszę, a teraz sam się podpisuję. W Poddabcah. Roku pańskiego tysiąc siedemset dziesiątego, miesiąca sierpnia dnia osmnastego. U tego testamentu ostatniey woli podpisy rąk w te słowa: Maximilian Hejewski Łowdykowski m. p. Jako natenczas oczewiście będący proszony, Theodor Giergielewicz. Jako proszony przyjaciel do testamentu, Andrzej Kowalski. Jako proszony przyjaciel do testamentu podpisuje się, Jozef Lasowiecki m. p. Jakób Podgorzki.

Ktory że to testament, za podaniem wyż mianowanego imści podawiającego, a za moim urzędowym przyjęciem, do xiąg niniejszych, grodzkich, łuckich jest ingrossowany.

Книга городская луцкая записовая, № 2246, годъ 1710; листъ 685.

СХІІ.

Жалоба дворянки Христины Шишнаревичевой на дворянъ: Стемпковскихъ, Мошковскихъ, Каленскаго и Духовскаго о томъ, что они овладѣли ея землями и угодіями, ночью напали на ея домъ и заграбили у ней вола. 1712. Генваря 22.

Року тисеча семьсотъ дванадцятаго, мѣсеца Іануарія двадцать второго дня.

На уряде вгородскомъ, въ месте его королевское милости Овручомъ, передомною, Михалемъ Сивгаевскимъ, коморникомъ вграницнымъ, намесвикомъ подвоеводства, реентомъ вгородскимъ егерю воеводства вневского и вигами ввнешними, вгородскими, вневскими comparens personaliter urodzona jej моść pani Krystyna Synhaiewskiego Szysznarewiczowa, wdowa, zeszedłogo przez zabicie kozackie pod Berdyczowem, w roku tysiąc siedmset wtorym, pod czas buntow na pospolitym ruszeniu woiewodstwa kiiowskiego, niebozczyka urodzonego imci pana Ułasa Szysznarewicza, małżonka, i urodzonego imci pana Hregorego Szysznarewicza, syna swego, imieniem, przeciwko urodzonym ich моściом паном: Stefanowi, Janowi i Theodorowi Stempkowskim, braci rodzoney, Bazylemu Duchowskiemu, Jakown Kalęńskiemu, Jozefowi Nikonucie, Theodorowi Prekopenkowi, Janowi Krawczenkowi, Moszkowskim solenniter świadczyła i protestowała się o to: iż ich моście obżałowани, nie katętuiać się tym, że grunta, nawozy, pola, siedliska, sianożęci, drzewa bartne ze pszczołami i bez pszczoł, we wsi Moszkach protestantom należące, pod niebytność ich моściов przez lat kilkanaście w Moszkach, niesłuszknie i nienależыcie między siebie rozebrawszy, sieli, zażywali i

teraz niektóre zażywają, z drzew bartnych miody podbierając, na swoy obracają pożytek; pol, gruntow pokazać i ustąpić protestantom, niechcą, sianożęci ich mość panowie Stempkowscy, kosząc, niedopuszczają, a gdy protestantka, po śmierci małżonka swego, ze wsi Chodaków do dobr swoich części tey, w Moszkach będącey, przebrawszy się na mieszkanie, zażywać poczęła, tedy ciż ich mość obżalowani, chcąc odbić i wycisnąć z dobr, części ich mościow protestantow, żeby tam nie mieszkali, różne krzywdy, szkody, oppressie i przykrości czynią, wyrządzają, woyskowych ludzi, żołnierzow i kozaków informują, naprawiają, zboża bydłem wypasują, na samych protestantow przechwalają się, jako roku teraznieyszego, tysiąc siedmset dwunastego, miesiąca january czternastego dnia, z czwartku na piątek w nocy, zebrawszy się i popodpiawszy z sobą, ich mość panowie Stempkowscy bracia, i Bazyli Duchowski, Nikoniuta i inni, na dom i mieszkanie protestantow violenter naszedszy, wołu z obory, valoris złotych polskich piędziesiąt, niesłusznie i nienależycie wzięli, zagrabili i kozakom w podwode oddali, przy którym nocnym sposobem nayściu, corek protestantis łaiali, przechwałki dalsze czynili, wołu zaś pomienionego wziowszy i zagrabiwszy, w podwodę nienależyto, w same bezdroże, pod Kijow sam i tam mil czterdzieście odprawując, wniwecz onego skaleczyli i zepsowali, potym już kalikę we dwor ledwo co żywego wprowadziwszy, porzucili, przez co wszystko, tak przez zażywanie czas niemały gruntow części swojej, zboż wypasywania, sianożęci koszenie, drzew bartnych ze pszczołami zażywanie, wołu wzięcie i skaleczenie i inych krzywd i szkod czynienie, ciż protestantes szkod sobie być mienią, na złotych polskich czterysta; o co wszystko taż jey mość protestująca, jako i o gwałtowne nocnym sposobem nayście iterum iterumque przeciwko ich mościom obwinionym świadczyła i protestowała się, salvam meliorationem tey protestatiewy zostawiła i prawnie o to czynić deklarawszy się, o przyjęcie jey do xiąg prosiła, co i otrzymała, Krystyna Szysznarewiczowa, pisać nieumiejąca.

Книга городская киевская, записовая и поточная, № 29, годъ 1712; листъ 83.

СХІІІ.

Мандатъ требуюцій въ королевскій ассессорскій судъ дворянъ: Мошковскихъ, Болсуновскихъ, Ущаповскихъ, Васьковскихъ, Гошовскихъ и другихъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ оvruckаго старосты Іосифа-Антонія Бржуховскаго о томъ, что они незаконно присвоили себѣ шляхетское званіе и отложились отъ повинненія оvruckимъ старостамъ. 1712. Нолября 6.

Року тисеча семь сотъ двапцатого, месяца декабра пер-
вого дня.

На уряде вгродсвомъ, въ замву его королевское милости оvruckомъ, передомною, Яномъ Якубовскимъ, наместникомъ кгродскимъ оvruckимъ и книгами внешними, кгродскимъ, оvruckамъ stanąwżyu oczewisto woźny generał woiewodstwa kłiowskiego, wo-
łyńskiego i innych, szlachetny Stephan Komar, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, ovruckich, w moc wiernej prawdziwej i skutecznej relaciej swojej. iawnie, ustnie i dobrowolnie zeznał, iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmset dwunastego. miesiąca nowembra dwudziestego dziewiątego dnia, mandat od najjaśniejszego króla iego mości, Augusta wtórego, pana naszego miłościwego, nam szczęśliwie panującego, z pieczęcią większej cancellariej koronnej authentyce ad instantiam wielmożnego iego mości pana Józepha Antoniego Brzuchowskiego, starostы ovruckiego, po swobodnych boiar: Moszkowskich, Bołsunowskich, Uszczapowskich, Waśkowskich, Hoszowskich i innych, do starostwa ovruckiego należących, wydany, tenoris sequentis: August wtóry, z Bożej łaski król polski, wielkie xiąże litewski,

ruski, pruski, mazowiecki, żmudzki, kijowski, wołyński, podolski, podlaski, inflański, smoleński, siewierski, bractawski i czernihowski, a dziedziczny książę saski i elektor. Wam, swobodnym boiarom wsiów: Moszków, Bołsunów, Zastawia, Kruków, Michajłówki, Hoszowa, Waśkowicz, Uszczapów i innych, do starostwa owruckiego należących, także szlacheckim possessorom i dzierżawcom gruntów boiarskich wsi pomienionych, których imiona i przezwiska za wyrażone mieć chcemy, z osób, z sprawy niżej opisanej, i dóbr waszych ogniem wszystkich rozkazujemy, abyście przed nami i sądem naszym assessorskim, od położenia niniejszego mandatu naszego za niedziel cztery, osobście i zawicie w Warszawie, albo gdzie na ten czas z dworem naszym szczęśliwie postanowieni będziemy, stawali, na instancją i prawne poparcie urodzonego instygatora koronnego i jego delatora, urodzonego Jozepha Antoniego Brzuchowskiego, starosty owruckiego, pułkownika wojsk naszych, powoda, który was przypozywa do gotowego processu i dekretu, przez urodzonego Franciszka Potockiego, starostę owruckiego, na was, w Warszawie, we środę, w sam dzień święta świętego Antoniego z Padwy, wyznawcy, roku pańskiego tysiącznego sześćsetnego dziewięćdziesiątego pierwszego otrzymanego, o to, iż wy, sprzeciwiając się pospolitemu prawu i lustracjom, z posłuszeństwa i z zwierzchności starościnej wybiacie się i wolności, pod praetextem przywilejów, na opaczność cancellariej naszej informacją, wyniesionych, uzurpuiecie i szkody przez to urodzonemu delatorowi, przez nieoddanie należytej powinności, czynicie, iako wam to szyrzej na przyszłym terminie proponowano i dowiedziono będzie. Przez co winy, w prawie opisane, popadliście, do których na was wskazania, tudzież do wyprowadzenia dekretu, wyżej wspomnianego, na was otrzymanego, do należytej executiej i do powinności urodzonemu starości i rzeczy pospolitej odprawowania, przypozywa was; stawcie się tedy na terminie, jako na roku zawitym i prawie usprawidliwicie. Dan w Warszawie, w poniedziałek po święcie świętego Stanisława biskupa i męczennika najbliższy, roku pańskiego tysiąc siedmset dwunastego G. R. C. P. S. L. S. R. M. S. odniósł do wsi Moszków i ten mandat w domu i mieszkaniu swobodnego Nikona Moszkowskiego, zastawszy i drugich tamże, wyżej mianowanych pozowanych, oddał, o oddaniu i położeniu tego mandatu, ztamtąd pow-

raciając, kogo tylko tam na ten czas widzieć mógł, od kogo, po kogo, w jakiej sprawie był pisany, opowiedział i prawie do wiadomości przywiódł. Za którym to mandatem on, mianowany woźny, rok i termin stronom obom: powodowej i pozwanej stanowienia się przed mianowanym sądem assessorskim, według conservatjej tegoż mandatu, złożył i naznaczył, i o tym tę prawdziwą relatią czyni i zeznawa, prosząc, aby do xiąg przyjęta i zapisana była; co i otrzymał. Stephan Komar woźny.

Книга городская оvrуцкая, записовая и поточная, № 3222, годъ 1710—1713; листъ 440.

CXIV.

Жалоба дворянки Елены Клитынской на священника Ивана Холаковского и на сына его, Василя, о томъ, что Холаковский написалъ свидѣтельство слугѣ, бѣжавшему отъ Клитынской и потѣмъ, когда дѣлю обнаружилось, отнялъ у ней это свидѣтельство насильно и уничтожилъ его. 1713. Мая 10.

Roku tysiąc siedmset trzynastego, miesiąca mai dziesiątego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkimi, krzemienieckimi i przedemną, Bazylem Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter urodzona jej mość pani Helena Odyńcowna Sokołowskiego Michałowa Klityńska, skarbnikowa podolska, w niebytności małżonka swego, swoim i imieniem tegoż urodzonego jego mości pana Michała Klityńskiego, skarbnika podolskiego, małżonka swego, possessora dóbr części pewnej wsi Onuszkowiec, na której to części i cerkiew stoi, świadczyła się, opowiadała i soleniter protestowała naprzeciwko wielbnemu ojcu Iwanowi Chodakowskiemu, pręzbiterowi onuszkowskiemu, także popadzi jego, jako też i synowi onych, Wasilowi dziakowi, w ten niżej mia-

nowany sposób i o to: iż gdy w roku terazniejszym, tysiąc siedmset trzynastym, w sam wtorek wielkanocny, czeladnik, przewiskiem Iwanicki, od małżonka protestującej nie opowiednie odszedł, a potem, roku terazniejszego, na jarmarku w Wiszniowcu klacz ukradłszy, do tego hospodyna onuszkowieckiego przyprowadził, któremu hospodyn w niewiadomości protestującej atestacją napisał, że jakoby protestująca w zasługach onemu w niebytności małżonka swego dała i attestacją napisała, z którą to attestacją, od popa napisaną, tenże Iwanicki, do miasteczka Ptyczy przyechawszy, tę klacz popowi ptyckiemu przedawał, udając: «że to ja mam tę klacz w zasługach daną od jej mość paniej Klityńskiej»; dla lepszej weryfikaciej podstarości ptycki, pan Lewandowski, tego to Iwaickiego, złodzieia, przymusił, żęły z nim koniecznie do protestującej jachał, i wywód z siebie dał, jakoż musiał to uczynić; i gdy do protestującej ten to pan Lewandowski z tym to złodzieiem przyjechał, protestująca zaraz poczęła mówić temu to winowajcy, że się niegodziło tak czynić i zdradzać małżonka protestującej, a po tym ten pan Lewandowski, podstarości, praesentnie atestacją, którą przeczytawszy, pyta się, kto mu atestacją tę napisał i rękę protestującej zmyślonem charakterem podpisał? który powiedział: «że mi pop tutejszy onuszkowski napisał;» po którego to popa protestująca posyłała podwakroć razy, upraszając do siebie, który, dowiedziawszy się o tym, przyśię do protestującej nie chciał, potym protestująca, wzięwszy tę atestacją, przez popa imieniem protestującej napisaną, z dziewczyną tylko do tegoż popa na cmentarz przyszedłszy, dziewczynę posłała do niego, prosząc do siebie, który gdy wyszedł z popadą swoią i z synem, poczęła mu mówić: «czy godzi się to hospodynie takie rzeczy czynić i attestacie takie złodzieiowi odemnie pisać»; którą onemu pokazała, który to pop z popadą i z synem, do protestującej rzuciwszy się, tę atestacją u protestującej wydzierając, onę poszarpali i protestującą potracali, pobili, że aż na ziemię upaść musiała, a potym i na gwałt w dzwon tenże pop dzwonił, i gdy na gwałt ludzie zbiegli się, widząc protestującą w niwczym bydź nie winną, precz się rozeszli, a protestująca tak ciężką ruinę w zdrowiu i confuzią nieznośną od obwinionych otrzymawszy, z wielką hańbą i wstydem do domu się powróciła; przez który to takowy postępек swój niesłusz-

ny, ciż obwinieni prawo pospolite zwiolowali i w winy, w niem eo nomine opisane, popadli; o co protestująca, iterum atque iterum protestowawszy się, salvam inszej protestaciej, jeśliby tego potrzeba ukazywała, lub przez pozwy poprawienia sobie zostawiwszy, prosika mnie, urzędu, o przyjęcie tej protestaciej, co otrzymała Helena Kłitynska.

Книга городская кременецкая, записовая, поточная и декретовая, № 1622, годъ 1713; листъ 479 на оборотъ.

С X V.

Рѣшеніе кievскаго земскаго суда по дѣлу о обвиненіи скарбникомъ житомирскимъ, Василиемъ Выговскимъ, дворянина Александра Ходаковского въ томъ, что онъ собиралъ, недозволенную закономъ, купу и по ея приговору отнялъ скоть у крестіанъ Выговскаго, которыхъ оговорилъ на купномъ судѣ въ похищеніи у него хлѣба. Земскій кievскій судъ постановилъ отетротчить разбирательство дѣла впредь до собранія показаній сѣдѣтелей. 1714. Января 20.

Рожу тысяча семьсотъ четырнадцатого, месяца Января двадцатого дня.

На рокахъ судовыхъ, земскихъ, вневскихъ, в першій понедѣлокъ по новымъ лѣти припалыхъ и судовне одираватися зачатыхъ, przed nami: Antonim Franciszkiem на Woitynie Siennickim, sędzią, Alexandrem на Olewsku Niemiryczem, podsędkiem, urzędnikami sądowemi, ziemskimi, kłiowskiemi przypadku sprawa z rejestru sądowego aresztowego spraw ziemskich wojewodztwa kłiowskiego, roku, miesiąca i dnia wysz na akcie mianowanych, za przywołaniem woźnego generała, szlachetnego Jana Olszewskiego, judiciirp aesen-tis apparytora, między instygatorem sądowym i jego delatorem, urodzonym jego mością panem Bazyliem z Wyhowa Wyhowskim, skar-

bnikiem ziemskim, pisarzem grodzkim żytomirskim, za relacją wydanego pozwu, od powoda po pozwanego, w sprawie niżej mianowanej zapisaną, która podniesieniem od strony powodowej u sądu niniejszego była produkowana de eo verborum, qui sequitur, tenore. Wypis z ksiąg grodzkich zamku żytomirskiego. Roku tysiąc siedmset trzynastego, miesiąca Decembra dwudziestego trzeciego dnia. Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości żytomirskim, przedemną, Kazimierzem Peretiatkiewiczem—Kopciem, od urodzonego jego mości pana Bazylego z Wyhowa Wyhowskiego, skarbnika ziemskiego, namiésnika starostwa, regenta grodzkiego żytomirskiego, do przyięcia tej relacji uproszonym subdelegatem, i księgami niniejszymi, grodzkimi, żytomierskimi, stanowszy oczewiście woźny generał województwa kiiowskiego i innych, szlachetny Daniel Karaczewski, dla zapisania do ksiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich w moc prawdziwej, wiernej i skutecznej relacji swojej, jawnie i dobrowolnie zeznał, iż on roku terayniejszego, tysiąc siedmset trzynastego, miesiąca Decembra piętnastego dnia, pozew ziemski, kiiowski, autentyczny, na membrane ziemskim pisany, odniósł do wsi Hejewicz i tam ten pozew we wrota niżej mianowanego pozwanego wetknowszy, o oddaniu i położeniu onego, od kogo, po kogo i w jakiej sprawie by był pisany, różnym ludziom opowiadał i prawnie do wiadomości przywiódł. Pisany ten pozew na instancją instygatora sądowego i jego delatora, urodzonego iego mości pana Bazylego z Wyhowa Wyhowskiego, skarbnika ziemskiego, namiésnika starostwa i regenta grodzkiego żytomirskiego, aktora, po urodzonego jego mości pana Alexandra Chodakowskiego, pozwanego, w sprawie i akcji o zbieranie sądu kupnego, prawem zakazanego, o gwałowne wzięcie parę wołów u poddanego delatoris, na imie Haraśka we wsi Połochaczowie i onego pobicie, wiązanie, o czym protestacja i oryginalny pozew; do których się i ta terazniejsza referuje relacja, fusius in se sonant, intentowanej; za którym to pozwem on, mianowany woźny, rok i termin stronom obom: powodowej i pozwanej, przed sądem ziemskim kiiowskim, na rokach ziemskich kiiowskich, w Owruczym, w poniedziałek pierwszy po trzech królach roku, da Bog, przyszłego, tysiąc siedmset czternastego, przypadających i sądzić się mających, vel, his deficientibus, in aliis proxime subsequentibus, do stanowienia

się ku rozprawie prawnej złożył i naznaczył i o tym tę swoją prawdziwą prae via manifestatione, przeciwko urzędom grodzkim, kiiowskiemu i owruckiemu, o nieprzyjęcie do akt swoich tej relacji, przedemną, subdelegatem, uczynił i zeznał relacją, prosząc eam actis connotari, co i otrzymał. Z których xiąg i ten wypis, pod pieczęcią grodzką żytomirską iest wydany. Pisany w zamku żytomirskim. Correxit Kopeć m. propria. Na tym ekstrakcie pieczęć grodu żytomirskiego iest przyciśniona. A po podniesieniu i przeczytaniu tej relacji, strona powodowa, u sądu niniejszego postanowiwszy się oczewisto, prosiła i domowiała się, aby sąd pozwanemu na wysz inserowaną relacją sprawić się nakazał, a potym strony obiedwie: powodowa, urodzony jego mość pan Bazyli z Wyhowa Wyhowski, skarbnik ziemski, pisarz grodzki żytomirski, powód, oczewisto; pozwana, urodzony jego mość pan Alexander Chodakowski, pozwany, także oczewisto, u sądu niniejszego stanowili się i w tej sprawie rozprawę prawną między sobą mając, kontrowertowali, których kontrowersij sąd niniejszy, ziemski, kiiowski wysłuchawszy, zawiesiwszy całej sprawy rozeznanie, potrzebną w tej sprawie, tak względem wykradzenia iamy ze zbożem urodzonego iego mości pana Alexandra Chodakowskiego, pozwanego, całej wsi Połochaczowa, a osobliwie pracowitym: Olexiowi, Haraśkowi i zięciom iego, poddanym strony powodowej, zadanego, iako też gwałtownego na dom tychże poddanych przez strohę pozwaną z kupą ludzi najścia i wołów zabrania, tudzież inszych wioleńcij, przez stronę powodową stronie pozwanej zadanych, na gruncie bydź uznaie, i wywiedzenia onej delacją przed urodzonym komornikiem ziemskim kiiowskim, od aktu niniejszego za niedziel sześć, albo czas sposobny upatrzywszy, za awizacją przez tegoż iego mości pana komornika poprzedzającą, daie i pozwala, po której wywiedzonej albo nie, sąd termin stronom do dalszej sprawy prosekuciej na najpierwszej sądów swoich cadenciej zawity zachowuie mocą dekretu niniejszego. *Што все для памяти до книгъ нынешнихъ есть записано.*

Книга земская киевская, записовая, поточная и декретовая, № 135, годъ 1712—1716; листъ 527.

CXVI.

Жалоба дворянъ: Антонія Езерскаго и Швана Рабштинскаго на крестіанъ Рабштинскаго: Петра, Марка и Павла Горбаченковъ—Якимовцевъ, живущихъ въ селѣ Швабахъ, о томъ, что они отказываютъ въ повиновеніи истцамъ, присоединившимъ къ боярмъ Швабамъ, присваиваютъ себѣ незаконно боярское званіе, отнимаютъ у истцевъ земли и наносятъ имъ побой и другія оскорбленія. 1714. Ноябра 7.

Року тисеча семьсотъ четырнадцатого, мѣсяца Ноябра сегого дня.

На уряде кгородскомъ, въ месте его королевской милости Овручомъ, передомною, Михаедемъ Снягаевскимъ, коморникомъ кградничнымъ, наместникомъ подвоеводства и реентомъ кгородскимъ кгенералу воеводства киевского и княгами нивешними, кгородскими, киевскими *comparens personaliter urodney* jego моści pan Antoni Jezierski, swym i urodzonej jej моści paniej Anastazii Rapsztyńskiego Jezierskiej, małżonki, tudzież urodzonego iego моści pana Jana Rapsztyńskiego, ojca małżonki swej, imieniem, znacznychъ krzywд, szkód i opræssü swoichъ windikuiąc, przeciwko urodzonemu jego моści panu Janowi Gorskiemu, administratorowi, sprawiedliwości nie czyniacemu, także roboczym: Pawłowi, Markowi i Petrovi Horbaczekomъ Jakimowcom, soleniter świadczył i protestowałъ się o to: iż pomienieni roboczе: Paweł, Marko i Petro Jakimowcy *ex antiquo* i teraz będącъ poddanemiъ dziedzicznemiъ jego моści pana Jana Rapsztyńskiego, ojca małżonki protestantis, jako dekretъ testatur, i на gruntachъ jego моściъ dziedzicznychъ wъ Szwabachъ mieszkaiąc, nienależycie protekcią sobie zamkową miasta jego królewskiej моści Овруча biorą i do ichъ моściówъ panówъ administratorówъ, namiesnikówъ

się ku rosprawie prawnej złożył i naznaczył i o tym tę swoją prawdziwą prae via manifestatione, przeciwko urzędom grodzkim, kiiowskiemu i owruckiemu, o nieprzyjęcie do akt swoich tej relacii, przedemną, subdelegatem, uczynił i zeznał relacją, prosząc eam actis connotari, co i otrzymał. Z których xiąg i ten wypis, pod pieczęcią grodzką żytomirską iest wydany. Pisany w zamku żytomirskim. Correxix Kopeć m. propria. Na tym ekstrakcie pieczęć grodu żytomirskiego iest przyciśniona. A po podniesieniu i przeczytaniu tej relacii, strona powodowa, u sądu niniejszego postanowiwszy się oczewisto, prosiła i domowiała się, aby sąd pozwanemu na wysz inserowaną relacją sprawić się nakazał, a potem strony obiedwie: powodowa, urodzony jego mość pan Bazyli z Wyhowa Wyhowski, skarbnik ziemski, pisarz grodzki żytomirski, powód, oczewisto; pozwana, urodzony jego mość pan Alexander Chodakowski, pozwany, także oczewisto, u sądu niniejszego stanowili się i w tej sprawie rosprawę prawną między sobą mając, kontrowertowali, których kontrowersij sąd niniejszy, ziemski, kiiowski wysłuchawszy, zawiesiwszy całej sprawy rozeznanie, potrzebną w tej sprawie, tak względem wykradzenia iamy ze zbożem urodzonego iego mości pana Alexandra Chodakowskiego, pozwanego, całej wsi Połochaczowa, a osobliwie pracowitym: Olexiowi, Haraśkowi i zięciom iego, poddanym strony powodowej, zadanego, iako też gwałtownego na dom tychże poddanych przez strohę pozwaną z kupą ludzi najścia i wołów zabrania, tudzież inszych wiolencij, przez stronę powodową stronie pozwanej zadauch, na gruncie bydz̄ znaie, i wywiedzenia onej delacją przed urodzonym komornikiem ziemskim kiiowskim, od aktu niniejszego za niedziel sześć, albo czas sposobny upatrzywszy, za awizacją przez tegoż iego mości pana komornika poprzedzającą, daie i pozwala, po której wywiedzonej albo nie, sąd termin stronom do dalszej sprawy prosekuciej na najpierwszej sądów swoich cadenciej zawity zachowuie mocą dekretu niniejszego. Што все для памяти до книгъ нынешнихъ есть записано.

Книга земская киевская, записовая, поточная и декретовая, № 135, годъ 1712—1716; листъ 527.

CXVI.

Жалоба дворянъ: Антонія Езерскаго и Швана Рабштинскаго на крестіанъ Рабштинскаго: Петра, Марка и Павла Горбиченковъ—Якимовцевъ, живущихъ въ селѣ Швабахъ, о томъ, что они отказываютъ въ повиновеніи истцамъ, присоединившись къ боярамъ Швабамъ, присваиваютъ себѣ незаконно боярское званіе, отнимаютъ у истцевъ земли и наносятъ имъ побой и другія оскорбленія. 1714. Ноябра 7.

Року тисеча семьсотъ четырнадцатого, мѣсяца Ноябра сего дня.

На уряде вгородскомъ, въ мѣсте ея королевской милости Овручомъ, передомною, Михаилю Самгаевскииъ, коморникомъ вгра-ничнымъ, намѣстникомъ подвоеводства и реентомъ вгородскимъ генералу воеводства киевского и внигами нинешними, вгородскими, киевскими *comparens personaliter urodzony jego mości pan Antoni Jezierski, swym i przedzonej jej mości paniej Anastazii Rapsztyńskiego Jezierskiej, małżonki, tudzież urodzonego iego mości pana Jana Rapsztyńskiego, ojca małżonki swej, imieniem, znacznych krzywd, szkód i opræssii swoich windykując, przeciwko urodzonemu jego mości panu Janowi Gorskiemu, administratorowi, sprawiedliwości nie czyniącemu, także roboczum: Pawłowi, Markowi i Petrowi Horbaczenkom: Jakimowcom, soleniter świadczył i protestował się o to: iż pomienieni robocze: Paweł, Marko i Petro Jakimowcy ex antiquo i teraz będąc poddłanemi dziedzicznymi jego mości pana Jana Rapsztyńskiego, ojca małżonki protestantis, jako dekret testatur, i na gruntach jego mości dziedzicznych w Szwabach mieszkając, nienależycie protekcią sobie zamkową miasta jego królewskiej mości Owrucza biorą i do ich mościów panów administratorów, namiesników*

starostwa owruckiego udają się nienależycie, boiarami się być mianują i tym niesłusznym sposobem vi et violenter z poddaństwa manifestantium wybić się i wyłamać usiłując, różne nieznosne krzywdy, szkody, opręssie i violencie czyniąc, posłuszeństwa robocizny pańskiej pełnić nie chcą i nie pełnią, a nad to grunta, pola, nawozy, ogrody i siedliska, nazywające się Makarowszczyzna, sianożęcie, drzewa bartne, per vim z boiarami Szwabowskiemi, do Owrucza należącemi, do nich się podszywając, i z nimi iedno rozumiejąc, odbierają i odejmują, sami na siebie orzą, zasiewają, od postronnych ludzi dziesięciny odbierają, protestantów hują, konfundują i różne dolegliwości i affronta wyrządzają, o czym dawniejsze protestacie latius in se sonant; iakoż i roku terazniejszego, tysiąc siedmset czternaściego, pareniny, na własnym gruncie jego mości pana Jana Rapsztyńskiego, ojca protestantium, po dziewiętnastu sochach gwałtownie odieli i sobie żytem zasieli; tamże na pomienionym gruncie, przy gwałtownem najściu, tak małżonkę protestantis, iako i iego mości pana Jana Rapsztyńskiego, pod niebytność protestanta na ten czas, pobili, pohałasowali, razów nie mało snych, spuchłych, krwią ociekłych siekierami, obuchami nazadawali, szyję siekierą iego mości pana Rapsztyńskiego uciąć chcieli, od którego pobicia pomienieni ich mość już niedziel trzy lethaliter chorują; a po tym ieszcze słowami nieprzystojnemi honorowi szlacheckiemu (czego tu ob reverentiam honestarum aurium exprimere nefas) lżyli, sromocili, ac tandem jego mość pan gubernator, na requizycją ich mościów protestujących się, sprawiedliwości uczynić nie chciał, przez co protestantom szkody na złotych polskich pięćset przywiedli i przyprawili, kiedy na zimie żyta cale nie zasiewali, ex quo, że nie było na czym, bo pareniny odebrawszy, gwałtownie sami pomienieni Jakimowcy zasieli. A za tym o to wszystko, ut praemissum est, idem comparens suo et nomine quorum supra iteratis vicibus protestowawszy się, salvam mellorationem, vel per citationes correctionem, zostawił i prawnie o to czynić niezaniechać deklarował, prosząc hanc brevem protestationem actis praesentibus connotari; co otrzymał Antoni Jezierski.

Книга городская киевская, записовая и поточная, № 31, годъ 1714 — 1715; листъ 620 на оборотъ.

CXVII.

Жалоба игумена Левковского монастыря, Паисія Тарнавскаго на дворянъ Левковскихъ, о томъ, что они наносили побои и другія обиды монахамъ Левковского монастыря и двухъ изъ нихъ: Макаріа Недзельскаго и Θεодосія, обвинивъ ложно въ покражѣ церковнаго имущества, не допустили присутствовать при католической процессіи въ саутскомъ костелѣ. 1715. Августа 12.

Roku tysiąc siedmset piętnastego, miesiąca Augusta dwunastego dnia.

Na lezeniu xiąg ziemskich, kiiowskich comparens personaliter przewielebny w Bogu jego mość ociec Paisyj Tarnawski, ihumen monastyrów lewkowskiego i krasnohurskiego, swym i wielebnych ojców: Makarego Niedzielskiego, namiesnika, i Theodozego, zakonników monastyru lewkowskiego, imieniem, solenniter magnoque cum dolore przed aktami niniejszemi, ziemskiemі, kiiowskimi świadczył i protestował się przeciwko urodzonym ich mościom panom: Romanowi i Helenie Wołkowskiego, rodzicom, Tomaszowi i Zofiej Kobylińskiego, synowi i synowej, Lewkowskim, małżonkom, w ten niżej wyrażony sposób i o to: iż ich mość obwinieni, nie obawiając się rygoru prawa pospolitego i nie respektując na miejsce święte, Bogu iedynemu dedykowane i consecrowane, wielkie i nieznośne a prawie codzienne krzywdy, oppraessie i violencie czynią i czynić hucusque nie przestają, zboże, około monasteru będące, bydłem i świniami wypasują, na monastyr częstokroć tumultuose nabiegając, tak samego protestanta dyffamują, lżą, sromocą, jako też zakonników, w monastyrze

lewkowskim rezydujących, in absentia protestantis białą i nieznosną oppraessie i wioleńcie czynią, jakoż primario, roku przeszłego, tysiąc siedmset czternastego, in Decembri, pod czas festu świętego Mikołaja ritus graeci, obwiniony jego mość pan Roman Lewkowski, nie mając żadnej praetenssii do protestanta, przyszedłszy do monastyra, protestanta, nic sobie niewinnego, in praesentia przewielebnego w Bogu jego mości xiedza Komarowskiego societatis Jesu, na ten czas przytomnego, i innych wielu zakonników, prezbiterów i szlachty, u protestanta będących, verbis laesivis et scommaticis lżył, sromocił. Secundario, roku terazniejszego, tysiąc siedmset piętnastego, in Maio, także pod czas festu świętego Mikołaja, tenże jego mość obwiniony, przyszedłszy do monastyra, in absentia protestantis, wielebnego ojca Makarego Niedzielskiego, namiesnika, lżył, sromocił, gości, na ten czas będących, czyniąc na dyshonor protestanta, konfundował i powyganiał z monastyru chciał. Tegoż roku, tysiąc siedmset piętnastego, dnia ośmnastego Iunii, obwinieni ich mość panowie Lewkowscy, małżonkowie, wszyscy, nie wiedząc quo praetextu, tumultuose przybiegłszy do monastyru, pomienionego wielebnego ojca Makarego Niedzielskiego, namiesnika, i wielebnego Theodozego bić poczeli, jakoż bili i dalsze odpowiedzi na zdrowie ouych czynili, którą zawziętości swojej wygadując, i onę ad effectum przywodząc, roku tegoż i miesiąca, to jest dnia dziewiętnastego Iunii, w wilią Buzego Ciała, gdy wyszrzczeni ich mość ojcowie: Makary Niedzielski i Theodozy, oddawszy klucz cerkiewny ich mościom panom Niawmirzyckim, i opowiedziawszy się: «że mamy pilną potrzebę odejść na dzień jutrzejszy na processją do ich mościów nigdy Jezuitów residenciej owruckiej,» poszli byli, ich mość obwinieni śmieli i wazyli się, nic nie respektując na srogość prawa pospolitego, de securitate dróg publicznych opisanego, przypadłszy do miasta Wielebnik, mieszczan tamejszych, mieszczan i białych głów, na gwałtowny uczynek podnieciwszy, udając, że jakoby wspomnieni zakonnicy, cerkiew skradłszy, pouciekać mieli, czego nigdy in rerum natura nie było, ani ich mość obwinieni dziewięć mogą, pomienionych zakonników, nic sobie niewinnych, wszelkim pokolem prawa pospolitego obwarowanych, drogą publiczną i zwykłą do Owrucza idących, z tumultem ludzi nagoniwszy, bić i

kaleczyć poczgli, jakoż obwiniony jego mość pan Roman Lewkowski
 wielebnego ojca Theodozego kijem okrutnie i niemilosierdnie zbił i
 zkaleczył, razów nie mało sinich, spuchłych, krwią ociekłych, któ-
 rych dla zsiniałości ciała i zliczyć niepodobna było, nazadawał, od
 którego zbitcia i skaleczenia, niedziel kilka laethaliter chorować mu-
 siał i za ledwie do zdrowia przyszedł, habity, kłobuki pozdzieraw-
 szy, xiążki nawet i patent wielebnego ojca Makarego Niedzielskiego,
 czyniąc na większy kontempt i obelgę, poodbierawszy, do tych czas
 u siebie trzymając, samego protestanta, na dziesiętuche, podczas
 jarmarku wielednickiego, na mieście, publice, przed różnej kondi-
 tiej ludźmi, obwiniony jego mość pan Roman Lewkowski, po dwa-
 kroć, *verbis scommaticis*, których ob *reverentiam aurium honestarum*
exprimere nefas, lżył i diffamował i inne różne affronty i dysgusta,
 ile mogą sposobów wynaleść, wyrządzaia. O co wszystko, ut *praemis-*
sum est modernus protestans suo et nomine quorum supra, iterum
iterumque protestowawszy się, deklarował z ich mościami obwinio-
nemi in omni iudicio et offitio regni jure agere, salvam tej prote-
staciej swojej, zostawiwszy meliorationem vel per citationem, si opus
fuerit, correctionem; et incontinenti in verificationem praemissarum
violentiarum tenze comparens stawił woźnego generała wojewódstwa
 kiiowskiego i innych, szlachetnego Jana Olszewskiego, który, mając
 przy sobie stronę szlachtę, urodzonych ich mościów panów, Dymit-
 ra i Jakuba Niewmirzyckich, roku terazniejszego, tysiąc siedmset
 piętnastego, dnia dziewiętnastego Iunii, był w monasterze Lewkow-
 skim, gdzie będąc, widział wielebnego ojca Theodozego, zakonnika
 monastyra lewkowskiego, laetaliter chortującego, wszystkiego zbitego
 i skalaczonego, plecy spuchłe i czerniałe, które zbitcie i skalecze-
 nie miał sobie przez urodzonych ich mościów panów: Romana i
 Helenę Wołkowskiego Lewkowskich, małżonków, przy nagnaniu na
 dobrowolnej drodze, bydzie stałe i zadane, i to też słyszał i widział,
 że ciż ich mość panowie Lewkowscy, małżonkowie, trzy razy na
 monaster nabiegając, hałas czynili i zakonników bili, potym same-
 go protestanta w Wielednikach, podczas jarmarku, na mieście po-
 dwakroć dyffamował, co widziawszy i słyszawszy, oczewisto przed
 aktami niniejszemi stanowszy, relatią swoją uczynił i zeznał i *pro-*
sili, tak *protestans* swojej protestaciej, jako i woźny obdukciej re-

latiej actis praesentibus connotari; co i otrzymał Jan Hlebowski wożay.

Книга земская кievская, записовая, поточная и декретовая, № 135, годъ 1712—1716; листъ 1028 на оборотъ.

СХVIII.

Объявленіе банниці на дворянъ: Петра, Ивана и Михаила Закусилловъ вслѣдствіе жалобы на нихъ дворянъ: Ивана, Прокопа и Николая Закусилловъ, о томъ, что они не исполнили приговора третейскаго суда, по которому должны были подвергнуться тюремному заключенію и уплотить въ Закусилловскую церковь штрафъ, за самовольное похищеніе изъ церкви воска и церковной утвари. 1715. Октября 9.

Рокъ тысяча семсотъ петнадцатого, месеца октоврiя девятото дня.

На уряде кродскомъ, въ месте его королевской милости овруцкомъ, передомною, Явубомъ Медведовскимъ, намесникомъ на тотъ часъ кродскимъ овруцкимъ и книгами нынешними, кродскими, овруцкими personaliter comparens urodzony jego mość pan Jan Zakusiło, nomine urodzonych ich mościów panów: Prokopa i Mikołaja Zakusiłów, rodzica i stryja swych, przeciwko urodzonym ich mościom panom: Piotrowi, ojcowi, Janowi, synowi, Zakusiłom, manifestował się o to: iż co dekretem sądu kompromissarskiego, de actu ejus et data, anno 1715, die decima septima julii, między wyszmianowanemi obwinionymui z jednej, a rodzicem i stryjem manifestantis we wsi Zakusiłach z drugiej strony, stałym i ferowanym, injunctum, aby wyszmianowani ich mość panowie: Piotr, ociec, Jan, syn, i Michał, synowie, Zakusiłowie, za najście na dom rodzica manifestantis i onych pobicie i porombanie, więzę zamku owruckiego, ab actu praefati decreti za niedziel dwanaście zasiadszy, przez ćwierć

roku sine intermissione wysiedzieli, a przy wyjściu z wieży puł zakładu starościńskiego rodzicowi comparentis pod winą banitiej wiecznej, przy manifestaciej, w grodzie tutejszym uczynionej, do publikowania należącej, zapłacili. A że tenże mianowany jego mość pan Piotr Zakusiło, nie obawiając się srogości boskiej i prawa, wosk kanunny, w cerkwi Zakusiłowskiej będący, bez wiadomości drugich ich mościów panów kollatorów, także i zawiasy z obrazów zabrawszy i pozdejnowawszy, poprzedał, a pieniądze na swój pożytek obrócił, aby in praesentia ich mościów panów kollatorów jurament in instanti w cerkwi Zakusiłowskiej, jak wiele wosku i zawias zabrał, i co za kwotę wziół? tenże obżałowany, pan Piotr Zakusiło, wykonał, i in duplo pod rygorem, wyżej opisanym, zapłacił; ktoremu to pomienionemu dekretowi sądu kompromissarskiego ich mość obżałowani we wszystkich punktach temere sprzeciwiwszy się, wieży zamku owruckiego na terminie dnia dzisiejszego, z dekretu przypadającego, nie zasiedli, ani jego mość pan Piotr Zakusiło juramentu nie wykonał, przez co ciż obżałowani w zakład, w tymże dekrete założony, i winę banitiej wiecznej, popadli; a zatem idem comparens, inhærendo temuż dekretowi sądu kompromissarskiego, prosił urzędu niniejszego o przydanie woźnego do publikowania banitiej wiecznej na ich mościach obżałowanych, ex illa contrawentione stałej. A tak, ex additione officiosa, woźny generał wojewodstwa kijowskiego i innych, szlachetny Stefan Stachowski, ex munere officii sui, tę winę banitiej wiecznej, w obecności ich mościów szlachty, obywatelów wojewodstwa kijowskiego, do kancelarji dla spraw swoich przybyłych, na miejscach publicatiom zwyczajnych, obwołał i publikował, o czem swoją rellatią publikacji wiecznej coram officio præsentis uczynił i zeznał, prosząc, tak manifestans manifestaciej, jako woźny rellatiej publikaciej, aby actis præsentibus connotowane byli. Co i otrzymali: Jan Zakusiło, Stephan Stachowski, woźny, pisać nie umiejący.

• *Книга городская оvrуцкая, записовая и поточная, годъ 1714—1716, № 3223; мистъ 478 на оборотъ.*

СІХ.

Явка въ актовыя оvrуцкія книги боярьномъ Гришкою Толчатомъ грамоты, данной предку его Лосивъ на земля Тевѣтеловщину кievскимъ воеводою, княземъ Михайломъ Ивановичемъ. *) 1717. Мая 28.

Року тысяча семьсотъ семнадцатого, месеца мая двадцать осьмого дня.

На уряде вгородскомъ, въ замку его королевское милости оvrуцъномъ, передомъною, Михайломъ Сынгаевскимъ, коморникомъ кграищнымъ кievскимъ, намесникомъ вгородскимъ староства оvrуцъного, и книгами вынешъними, вгородскими, оvrуцъкими *comparans personaliter swobodny Hryszko Tolkasz, bojar jego królewskiej mości miasta Owrucza, dla wpisania do diağ niñiejszych, grodzkich, owruckich, list—orygin.ł, niżej inserowany, z pieczęcią przyciśnioną, od zeszłego niegdy князя jegomości, Michajła Ивановича, wojewody*

*) Въ спискѣ кievскихъ воеводъ, составленномъ М. А. Максимовичемъ (Украинець 1864), равно какъ и въ другихъ спискахъ не упоминается князь Михайло Ивановичъ. Въ настоящемъ актѣ не обозначены ни годъ, ни число, когда состоялась грамота. Такъ какъ документъ этотъ внесенъ въ актовую книгу совместно съ нѣсколькими другими грамотами, данными В. К. Александромъ Казимировичемъ боярмъ Макаревичамъ—Заливакамъ, то и эту грамоту должно отнести ко времени того-же княженія. Князь Михайло Ивановичъ—не будетъ-ли князь Мстиславскій (Михайло Ивановичъ) жалованная грамота котораго (1508 г.) «священнику Василю на село Борздынинское» помещена въ I-мъ томѣ «актовъ, относящихся къ исторіи южной и западной Россіи» изданныхъ Санктпетербургскою Археографическою Коммисією (стр. 26)? Если догадка эта вѣрна, то время его воеводства должно помѣстять между воеводствомъ князя Дмитрія Путятича (+ 1508) и воеводствомъ князя Ивана Львовича Глинскаго, время поступления котораго на кievское воеводство неизвѣстно.

kijowskiego, zesłemu niegdy Łosinie, pozodkowi podawającego, na ziemię Tenetelowszczyzną dany, a po nim teraz temuż podawającemu i drugim Tołkaczom, uczestnikom jego, bojarom owruckim, słuzący, per oblatam podał, prosząc, aby przyjęty i w księgi wpisany był, a tak ja, urząd, list ten do ksiąg przyjmując, czytałem, który, ruskim pismem pisany, tak się w sobie ma: Bożą miłością, hospodała mojego, wielkiego kniazia za doznaniem, ja, kniaź Michajło Iwanowicz, wojewoda kijowski, daliśmo Łosinie ziemię Tenetyłow-szczyzną, pierwej była pod Alexandrom, pod Skibiczom, służebna ziemica; z tego jemu służyć wielkiemu kniaziu; a nie chodzi co roku ni dań, ni które popłatki, tylko służyć z niej. My zaś dajem wiedzieć wsiakomu namiesnikowi, kto od nas będzie, żeby się nie ustupował nikt w tę ziemię—a służyć z niej Łosina. Pisan Jula osmego dnia, Locus sigilli. Któryżeto list, za podaniem i proźbą wyszmiannowanej osoby podawającej, a za moim urzędowym przyjęciem, do ksiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, słowo w słowo, jak się w sobie ma, jest wpisany.

Книга вродская оверуцкая, записовая и поточная, № 3224, годъ 1717; мстъ 91.

CXX.

Жалоба оверуцкой езуитской коллегии на дворянъ Недашковскихъ о томъ, что они вытѣснили езуитовъ изъ принадлежавшей послѣднимъ части села Недашковъ, захватили другія езуитскія имѣнія и, не смотря на рѣшеніе люблинскаго трибунала, не возвращаютъ этихъ имѣній и стараются ихъ разорить. 1717. Юня 20.

Roku tysiąc siedmset siedmnastego, miesiąca Junij dwudziestego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Ow-

ruckim, przedemną, Michałem Syhańewskim, komornikiem granicznym kiiowskim, nansienikiem grodzkim starostwa owruckiego y zięgami mnieyszemi, gródzkimi, owruckimi comparens personaliter wielebny w Bogu, jego mość xiądz Stefan Gronowski, societatis Jesu, superior rezydencyi owruckiey ac collegii olim xaveroviensis, suo et totius comunitatis nomine, obviando caivis indemnitati praemissi collegii ac residentiae, świadczył, manifestował y protestował się przeciwko urodzonemu jego mości panu Konstantemu Didkowskiemu, namiennikowi grodzkiemu żytomirskiemu, także urodzonym ich mościom panom Niedaszkowskim, quorumvis nominum, wszystkim, o to, iż ich mość, przekazawszy od lat kilkadziesiąt, przez antecessorow swoich ieszcze, nayprzewielebnieyszemu w Bogu świętey pamięci jego mości niednu Ignacemu Jelcowi, officialowi kijowskiemu, fundatorowi praemissi collegii xaveroviensis societatis Jesu pewne części we wsi Niedaszkach z polami, gruntami, sianożęciami, ostrowami y wszelkimi pożytkami, po odebraney y zapisaney possessyi y intromissyi pomienionych dóbr Niedaszkow, ieszcze za żywota świętey pamięci pomienionego fundatora, po uczynionym rozgraniczeniu przez wysypanie kopców z ich mość antecessorami, po zażywaniu od lat wielu a praemissa residentia owrucensi societatis Jesu różnych pożytkow z barci, ostrowow temerario ausu per summam oppressionem, napaźdy, violencye z zebranyimi ludźmi y strzelbą, godząc wiele razy na zdrowie y życie braci zakonnych, prokuratorow teyże rezydencyi, y do nich strzelaiąc, niesłusznie y gwałtownie z pomienionych części w Niedaszkach, z gruntow, ostrowow, y wszelkich pożytkow wycisneli; a cō większa, z dwuch wsi Xawerowskich: Ignatowki y Jelcudynu poddanych teyże rezydencyi kilkunastu wygnawszy, gruntow y pożytkow wszelkich od lat wielu zażywali, o czym fusius dawnieysze świadczą protestacye; a lekce sobie waząc tak znaczne violencye y szkody poczynione rezydencyi Owruckiey societatis Jesu, żadnemu z kilku dawnych dekretow trybunalskich zadosyć nie czyniwszy, ostatni dekret lubelski, trybunalski, w roku tysiąc siedmset trzynastym, a comparente otrzymany, puszczaiąc in libitum, dotąd odłożyli, aby dłużej pożytkow z ostrowow praemissae residentiae zażywali, tffe dufaiąc zaś swojey złey y niesprawiedliwey akcyey, a wiedząc, że się ostać nie mogli przy pomienionych ostrowach, a na większą zgubę

godząc rezydencyi Qwruckiej, też ostrowy wszystkie funditus spustoszyli, ze pnia barci powycinawszy y do domów je swoich pozwoziwszy, co własnymi oczyma oglądał w Niedaszkach idem comparens roku tysiąc siedmset szesnastego, y praetendnie sobie szkody ze wsaystkich pomienionych akcyi na dwadzieścia tysięcy, a chąc za-
dosć uczynić zatrzymanemu od lat kilku ostatniemu dekretowi, y stosując się ad favorem jego captati oportuno tempore, na listowną requizycią, czasu od jego mości pana Konstantego Didkowskiego, namiesznika grodzkiego żytomirskiego, przy tey solenney manifestacyi terminum condescensionis grodu, lub ziemskiego kijowskiego, lub grodzkiego żytomirskiego, naznacza pomieniony comparens diem vigesimam septembris, post festum beatissimæ Nativitatis, według polskiego kalendarza, servando spatium temporis, w ktorymby ich mość od nas za przyziaciół uproszeni być mogli commode, seymika żytomirskiego, do Niedaszkow ad fundum przybydź; o to wszystko idem, qui supra, comparens, suo et totius præmissæ residentię nomine, iterum atqne iterum protestuie się y manifestuie, prosząc mnie, urzędu grodzkiego owruckiego, aby ta protestacyia præ via manifestatione była przyięta i zapisana, salvam meliorationem ejusdem; co y otrzymał. Stephan Gronowski, societatis Jesu superior Qwrucki, manu propria.

Книга городская овруцкая, записовая и поточная, 1717 года, № 3324; мистъ 249 на оборотъ.

CXXI.

Жалоба дворянъ: Дмитрія и Григорія Невмержицкихъ на дворянъ Верховскихъ и Яриловичскихъ о томъ, что обывиенные присвоили себѣ земли владѣль, наносить имъ побоев и оскорбленія и поркать ихъ златѣ царя, завинивъ его. 1718. Сентября 29.

Рокъ тысяц siedmset oámnastego, miesiáca septembra dnia dziesiątego czwartego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości owruckim, przedemną, Michałem Synhajewskim, komornikiem granicznym kijowskim, namieśnikiem grodzkim starostwa owruckiego i ziemiami niniejszemi, grodzkiemi, owruckiemi comparens personaliter urodzony imię pan Dymitr Niewmirzycki, swym i urodzonego imci pana Hregorego Niewmirzyckiego, brata swego rodzzonego, imieniem, przeciwko urodzonym ich mość panom: Stefanowi Werpowskiemu, samemu pryncypałowi, Piotrowi, Łukaszowi, Dawidowi i Gabrielowi Jarmolińskim, Jackowi Werpowskiemu i innym solenniter świadczył i manifestował i protestował się w ten niżej opisany sposób i o to: iż ich mość obżałowani, wiedząc dobrze o tym, że część we wsi Werpie, Tyszkowszczyzna nazwana, po urodzonej jej mości paniej Maruszy Bahrynowskiego Jerzynej Niewmirzyckiej, babce protestantium, należy, jako zapisy i protestacje świadczą. Tedy in contrarium prawa pospolitego postempując, pomienioną część dóbr niesłusznie i nienależycie, per vim wdarli się, zażywają; pola, naważy, ogrody—orzą, sięją, sianożęci koszą, drzewa bartne ze pszczołami i bez pszczoł, zażywają, pożytki biorą, sady trzęsą, protestantów wybijają i nie dopuszczają; jakoż, kiedy roku terazniejszego, tysiąc siedmset ósmnastego, in majo, do swojej części własnej, jarki się do wsi Werpę przyjechali. Tedy ichmość obżałowani, przysposobiwszy sobie kupę nie małą ludzi z siekierami, kijami, na drodze przejąwszy, protestantów, nic sobie nie winnych, bili, kaleczyli, razów sinych, spuchłych, krwią ociekłych niemało nazadawali, tak dalece pobili, że terazniejszy comparens, jegomość pan Dymitr Niewmirzycki, niemal z pół roku chorować lethaliter musiał, czuprynę wszystkę oberwali, jarkę, na tymże gruncie posianą, zawili, czarowali i przechwałki jeszcze i odpowiedzie na zdrowie i życie protestantium czynić nie przestają, przez co protestantes w życiu swoim perichitantur; a zatem do ustąpienia dóbr pomienionej części, niesłusznie apreheadowanej, uczynienia kalkulacji zabranych procentów, nagrodzenia szkód, ztąd pochodzących, ratione pobicia i pokaleczenia do przysłuchania się winom prawnym, idem comparens suo et nomine fratris sui, przeciwko wyszmianowanym ich mościom obżałowanym, iterum iterumque świadcząc i protestując się, salvam meliorationem vel per citationem correxionem zostawił i, prawnie o

to służyć nie zaniechać deklarowawszy się, o przyjęcie jej do ksiąg prosił; co i otrzymał. Dymitr Niewmirzycki, pisać nie umiejący.

Книга городская оvruckая, записовая и поточная, годъ 1718—1719, № 3225; листъ 315 на оборотъ.

CXXII.

Духовное завѣщаніе дворянки Татіаны Пригарницкой изъ рода Хо-даковскихъ. Завѣщательница отказываетъ сыновіамъ и внуку свое имѣніе и требуетъ, чтобы наследники похоронили ея тѣло «обычаемъ Греко-русскимъ» при церкви въ селѣ Ходакахъ, гдѣ покоятся всѣ ея предки. 1719, Февраля 25.

Рокъ тысяча семьсотъ девятнадцать, месеца фебруарія два-дцать пятого дня.

На ураде вгородскимъ, въ замьку его королевское милости овьруцкомъ, передомъвою, Михалемъ Сынгаевскимъ, коморникомъ вграницьнымъ киевскимъ, намесникомъ вгородскимъ староства овьруцкого и книгами винемъными, вгородскими, овьруцкими comparens personaliter urodzona jej mość pani Tatyiana Chodakowskiego, Janowa Przygarnicka, wdowa, dla wpisania do ksiąg grodzkich owruckich ten oryginał testamentu z podpisami rąk podawszy, przyznała, prosząc, aby przyjęty y w księgi wpisany był; a tak ja, urząd, ten testament do ksiąg przyjmując, czytałem; y tak się w sobie ma: w Imię Ojca y Syna y świętego Ducha stań się ku wieczney pamięci amen. Ja Tatijana Chodakowskiego Janowa Przygarnicka, wdowa, zeszyłych niegdy z tego świata, urodzonych ich mościow panow: Jana Ilnatowicza y Heleny Dydkowskiego Chodakowskich, małżonkow, córka, przeżywszy z łaski Pana Boga wszechmogącego od urodzenia mego na tym świecie, padole ziemnym, lat więcej niżeli siedmdziesiąt, y będąc już w starości lat y słabości zdrowia

melego, pamiętając też na wyrok dekretu Bożkiego, że kto się re-
dzi, umrzeć musi; a za tym ja, uważając to y pamiętając na to, że-
by mię śmierć przy starości lat moich niegotową nie zastała, przy
dobrym zdrowiu y pamięci jeszcze, z łaski Boga mego, jako y umyś-
le uważnym będąc, umyśliłam sobie porządek za żywota mego uczy-
nić takowy: naprzod dziękuje panu Bogu wszechmogącemu, że mnie
dotychczas, tak z niewolnikiem jego mością, panem małżonkiem
moim, ktorego we wsi Chodakach Tatarowie w niewolę wzięli, jako
y po nim w wdowim, osiročiałym stanie z dziećkami memi pozosta-
ła, konserwował y dotąd jeszcze, choć już w słabym zdrowiu mego
konserwuje (stanie); jednak gdy tenże Bog wszechmogący z dyspozy-
cyey swojej, śmierć na mnie przysze, tedy dusze moje grzeszną te-
muż panu Bogu wszechmogącemu, jako stworce mojemu, w ręce jego
święte polecam, upraszając, aby na grzechy moje nie pamiętał, a
przyiół ią do chwały swojej świętey, tam gdzie y drudzy jego wy-
brani zostawać będą, w czym o przyczynie prosze przenaświętszey
Maryey, panny, matki Christusa, pana Boga mego, y wszystkich
świętych jego, patronow moich y patronek, a po śmierci ciało moje
grzeszne, jako z ziemi stworzone, ziemi oddaie, ktore ma bydź po-
chowane we wsi Chodakach, oyczyźnie moiey, przy cerkwi Choda-
kowskiej, na cmentarzu, tam gdzie ojciec y matka moie y krewni
moie zmarłe y pochowane odpozywiają. O co prosze oycza przechi-
tera tamayszego, a synow moich obliquie, aby swyżaiem y porząd-
kiem Chrześcianskim, Grako-Ruskim, pochowali y o duszy moiey
pamiętali. Na carkiew y ubogim synowie moi według megoż
ażebny dają, y pamiętki sprawili, macierzyńskim słowem moim posze
y obliquie. Co się zaś dotycze fortunki moiey ubogiey szlacheckiey,
dobr części dziedzicznych y spadkowych we wsi Chodakach y gubie-
kolwtek po oycu y matce moich y innych krewnych moich będących,
leżących, ruchomych, te wszystkie nikomu inszemu, tylko, według
prawa naturalnego, urodzonym: Marcinowi, Adrzejowi y Bazylemu,
braci między sobą rodzonym, synom moim, Przygarneckim, także
wnukowi memu, Adrzejowi Przygarneckiemu, nieobczczyka syna me-
go, Jacka Przygarneckiego, synowi, leguie y terasnieyszym testa-
mentem moim, wiecznemi czasy zapiswie, im samym, potomkom y
sukcesorom fehr; którzy rownym działem na czworo teni wysz po-

mienionemi dobrami, częściami, gdziekolwiek we wsi Chodakach y
 gruncie całym Chodakowskim na część moją, od siostr moich rod-
 zonych: Maryanny Potopalskiej, Owdotyey Czopowskiej y Oxynicy
 Mieleniewskiej, należących, podzieliwszy się, wiecznemi czasy trzymał
 oni, potomkowie y successorowie ich mają, bez żadney ni od kogo
 przeszkody, gdyż te moje dobra, części nikomu nie zawiedzione y
 nie pienne zostają, także summę pięćset złotych polskich, które
 zeszyły z tego świata jego mość pan Jan Hinabowicz Chodakowski,
 ociec moi testamentem ostatney woli swoiey, mnie, Tatyani Jano-
 wey Przygarnickiey y niewolnikowi, jego mości panu Janowi Przy-
 garnickiemu, małżonkowi memu, na dobrach swoich, częściami wszy-
 stkich y ostrowach, gdziekolwiek w Chodakach będących, z miłości
 swoiey oycowskiey ku mnie y małżonkowi memu, a zięciowi swemu,
 patrząc na życzliwość naszą, tak za żywota oycy y matki naszej,
 od nas aż do śmierci ich mościom, przy nas będącym, świadczoną,
 y na wniesienie tey summy w dom oycy y matki moiey y około ca-
 łości dobr y gospodarstwa ich mościow spendowanie, osobliwie re-
 kapęsując za to wszystko, legował y zapisał; tedy y tę summę po-
 mienioną, pięćset złotych polskich, tymże: Marcinowi, Andrzejowi y
 Bazylemu Przygarnickim, synom moim, także y pomienionemu wnu-
 kowi memu, Andrzejowi Przygarnickiemu, potomkom y successorom
 ich leguie y zapisuie, a koby zaś ten testament moy naruszać miał
 w czymkolwiek, takowego na straszny sąd Bozhi pozywać będą.
 Ktory testament moy kącząc, przepraszam krewnych moich wszy-
 stkich y sąsiadów, jeżeli w czymkolwiek kogo rozgniewiła, upra-
 szając, aby mi to wszystko z łaski swey chcieli wybaczyć y odpus-
 cić, na co dla lepszey wiary, ponieważ sama pisać y czytać nie
 umiem, tedy krzyżyk ręką moją własną na tym testamencie kładne,
 a przytym y przyjaciela na miejscu moim y drugich ich mościow
 pater przyjaciół do podpisu ustnie uprosiłam. Działo się w Owru-
 cza, roku tysiąc siedmset dziewiętnastego, miesiąca february dwu-
 dziesiątego piątego dnia. У того testamentу виднеть рука тими слови:
 на сечевиста просьба жеу моści паніеу Татяны Чодаковскаго Яано-
 вой Пригарицкаеу, вдову, до того testamentу либерас dispositionis
 пану кржицку, рёкю власною жеу моści зазнавающеу, jako писать
 не умееющеу, написаным, подписуея ся Лукаш Антони Богданович,

miecznik lidski, manu propria. Ustnie proszony przyjaciel od jej mości paniey Tatyany Przygarnickiey zeznawniającej do tego testamentu podpisuie się Remian Czopowski manu propria. Daniel Synhaiewski, proszony przyjaciel od jej mości zeznawniającej, do tego testamentu podpisuie się manu propria. Proszony ustnie przyjaciel od jej mości paniey Tatyany Przygarnickiey, do tego testamentu podpisuie się Mikołay Chodakowski, manu propria. Котори же то testamentъ, за поданьемъ ѿ очевистимъ сознаниемъ ее милости вишьменованное, а за моимъ урадовимъ принятиемъ, до книги нынешнихъ слово въ слово, якъ се въ себе маеть, есть въписани.

Книга городская оvrучная, записовая и поточная, 1718—1719 года, № 3225; листъ 361 на оборотъ.

СХХІІІ.

Жалоба езуитовъ оvrучкой коллегіи на дворянина Михаила Сынгаевскаго о томъ, что онъ распространяеть дурную молву о езуитскомъ ордени, подстрекаетъ мѣщанъ оvrучкихъ наносить езуитамъ разные оскорбленія и обиды и похваляется сжечь монастырь и изгнать езуитовъ изъ Оvrуча. 1719. Августа 23.

Рoku тисячъ siedmset dziewiętnastego, miesiąca Augusta dwudziestego trzeciego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego krolewskiey mości Ovruczcu, przedemną, Łukaszem Bohdanowiczem, miecznikiem lidskim, namieśnikiem na ten czas podwoiewodztwa, wices regentem grodzkim generału woiewodztwa kijowskiego y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kijowskiemi comparens personaliter przewielebny w Bogu jego mość xiądz Stefan Gronowski, societatis Jesu, rector collegii ovrucensis, swym et totius communitatis ejusdem collegii nomine, przed aktami ninieyszemi, magno cum querella ac gemitu cordis, ad sumen-

cum vindictam iustitiamque confuzi, oppressi y obelgi całego zakonu
 swego, przez hiżey mianowanego jego mości obwinionego poniesio-
 nych, solenniter przeciwno urodzonemu, jego mości panu Michałowi
 Synhaliewskiemu, komornikowi granicznemu kijowskiemu, namieśni-
 kowi grodzkiemu starostwa owruckiego, sędzię Iwanowi Chorosze-
 mu, burmistrzowi, Hryczakowi, stróżowi zamkowemu, Chwedorowi
 Żeleńskiemu, Prokopowi Haponenkowi, Iwanowi Kowalowi, Iwanowi
 Kotlarzowi y innym cooperatorom y inwazorem, samemuż jego mości
 lepiej de nominibus et cognominibus wiadomym i znanym, quo-
 rum statutio futuro coram iudicio oratio urgetur, świadczył, ma-
 nifestował y protestował się w ten sposób y o to: iż jego mość ob-
 winiony, czyli ex instinctu wielmożnego jego mości pana Jozefa
 Brzuchowskiego, starosty owruckiego y litńskiego, principała swe-
 go, czyli też propria autoritate privata, temerario, illicite, nefando
 ausu, mając in levipendio immunitates ecclesiasticas, czyniąc in con-
 vulsionem foundationis, in postpositionem et contemptum personarum,
 omnipotenti domino in obsequium consecratarum, nie tylko sam,
 tam privatim, quam in congressu różnych ludzi, sławę y honor so-
 cietatis Jesu, per sanctos patres in astui (sic) wysłużony, multoties
 carpebat, laedebat, diffamabat, verum etiam y ludzi, w dyspozycyi
 swoiey mających, znać umyślnie inflat, edocet, instruit, aby prote-
 stantow honor w niwec obracali, odpowiedzi czynili, domos et prae-
 dia collegii nachodzili; jakoż anno nunc curresti, die prima Augusti,
 sam jego mość obwiniony cum supra specificatis complicibus, adhae-
 rentibus, non sactatus dawniejszym nachodzeniem na fólwarek, pod
 samym klasztorem będący, z ogniem po nocy naszedzsy, drzwi za-
 mac y odbiać kazał, protestantow verbis laesivis, inhonestis, scom-
 maticis comprincipałom swoim łaić dopuszczał, collegium igne con-
 flagrare przechwalał się, mówiąc: «że zapewnie zpale y wieży wy-
 pędze z zamku.» A pątym, dnia czternastego, mense quo supra, idem
 jego mość obwiniony, idąc z monastera owruckiego z pomienionym
 Iwanem, burmistrzem owruckim, dobrze sobie podweseliwszy, temuż
 burmistrzowi szablę swoie, dobywszy, dawał, mówiąc: «na weź szablę,
 a idź ludziom, w tym folwarku jezowickim mieszkaiącym, szyie
 do progu pouciñay.» Jakoż pomieniony burmistrz, nolens volens z
 szablą przyszedzsy, we drzwi się dobywał, tylko że się ludzie, tam

zatarasowawszy, onego nie wpuścili y tak, idąc pod zamkiem z jego mością namieśnikiem, societatem łaiiał, besztak y ludzi na to, aby protestantow disgustowali, namawiał y namawia, sprawiedliwości comparenti z ludzi mieskich winnych nie cayni, młyn na brzegu protestantow bezprawnie wystawie; a zatym, aby się takie nie działy impietates et execranda facinora, iterum atque iterum protestowawszy się, deklarował totum societatem prawnie czynić, salvam tey protestacyi zostawiwszy meliorationem, hanc actis connotari pra-sił. Co y otrzymał. Xiądz Stephani Gronowski, societatis Jesu, superior ówrucensis, manu propria.

Книга киевская городская, записовая и поточная, 1719 года, № 34; листа 237.

CXXIV.

Жалоба дворянъ Василя и Павла Волковскихъ на дворянина Юрія Ходаковского о томъ, что онъ вызывалъ истцевъ дважды на поединокъ во время «кануновъ», бывшихъ на праздникахъ: Воздвиженія въ селѣ Выговѣ и «Покровы» въ селѣ Ходакахъ. Когда-же Волковскіе отказались принять вызовъ, то Ходаковский нанесъ имъ побой. 1719. Нолбра 16.

Roku tysiąc siedmset dziewietnastego, miesiąca nowembra szesnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego krolewskiej mości Owruczu, przedemną, Zukaszem Bohdanowiczem, miecznikiem lidzkim, namieśnikiem na ten czas podwojewództwa, vices regentem grodzkim generału wojewodztwa kijowskiego y xięgami ninieyszemi, grodzkietmi, kijowskiemi, veniens personaliter urodzony jego mość pan Bazyli Wołkowsky, swym y urodzonego jego mości pana Pawła Wołkowskiego, brata swego rodzonego, imieniem, przeciwko urodzonym ich mościom panom: Jerzemu, także małżące jego mości y Andrzejewi Chodakowskim, tudzież y innym comprincipałom świadczył y protestował się takowym sposobem y o to: iż ich mość ob-

załowani, a mianowicie jego mość pan Jerzy Chodakowsky z mał-
 żką swą, nie uważając na prawo pospolite, o pojedynkach opisane,
 upatrzawszy jakowąś niesłuszną do protestanta praetensyą, roku te-
 razniejszego, na kanunie we wsi Wyhowie, na Wozdwienie, podług
 kalendarza ruskiego, odprawiając się, będącego, nie tylko przy-
 mowki y okazye do zwady dawał, ale też na pojedynku, prawem
 zakazany, prowokował, gdzie in experimento, że res non bene suc-
 cessit votis obwinionego jego mości, tedy on, praeconceptum ani-
 mum przywodząc ad effectum, chcąc całe protestanta o szwank
 przyprowadzić zdrowia, na drugim prazniku, anno praesenti, o Po-
 krowie ruskiej w Chodakach odprawiając się, przysposobił już sobie
 plures supra expressos complices, zktoremi od chałupy do chałupy po
 wsi chodząc, umyślnie szukając comparenta nic sobie niewinnego, w
 domu szlacheckim napadszy, bez żadney uwagi bić, policzkować po-
 czeli; jakoż samym wykonali efektem, biąc, kalecząc, za czaprynę
 po ziemi włocząc; po którym biciu brat comparentis, consulendo
 ulteriōri salutē, do wsi Zubowszczyzny z Chodakow odiechał, a ob-
 winieni ich mość, znać chcąc vita privare onego jego mości, pana
 Pawła Wołkowskiego, na wieś Zubowszczyzne naiechawszy, tam,
 gdzie się jego mość pan Wołkowski naydował, naszedszy, obses
 ruciwszy się, bić y kaleczyć cicieli, jakożby y dokazali; gdyby lu-
 dzie, temu przytomni, jego mość pana Pawła Wołkowskiego, z
 między obżałowanych ich mościow panow Chodakowskich wydarzy, w
 komorze nie zamknęli; czego jego mość unikając, przez swoją nie-
 słuszną protestacyą comparenta y brata jego niewinnie opisali, róż-
 nych zadając obiektow, z ktorych protestantes gotowi zawsze eman-
 dari, quapropter de praemissis omnibus iterum atque iterum świad-
 cząc y protestując się, deklarowali z ich mościami in foro compe-
 tenti usitata juris via progredi, salvam tey protestacyi do uczynie-
 nia inszey zostawiwszy meliorationem, eandem, breviter scriptam,
 actis notari prosil; co y otrzymał.

*Книга киевская городская, записовая и поточная, 1719 года,
 № 34; листъ 258 на оборотъ.*

CXXV.

Жалоба овруцкой езуитской коллегии на дворянина Михаила Сын-гаевского о томъ, что онъ, во главѣ овруцкихъ мещанъ, разорилъ дачу, принадлежащую езуитамъ и побилъ ихъ управляющаго, носилъ публично езуитскій орденъ, называя членовъ его «собаками» и нападалъ съ толпою вооруженныхъ людей на помѣщеніе, занимаемое езуитами въ овруцкомъ замкѣ. 1720. Іюня 20.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego, miesiąca Iunii dwudziestego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości, Owruczu, przedemną, Stefanem Baranowskim, namieśnikiem; natenczas podwieswodztwa y vicesgerentem grodzkim generała weiewodztwa kijowskiego i xiegami ninieyszemi, grodzkimi, kijowskimi comparsens personaliter przewielebny w Bogu jego mość xiadz Stefan Gronowski, societatis Jesu, superior residentiae owrucoensis, suo et totius communitatis nomine, przed aktami ninieyszemi, ingenti cum dolore ac gemitu cordis, nie mogąc znieść jawnych konfussii, oppresssii y obelgi całego zakonu swego, od niżej mianowanego jego mości ci obwionego poniesioney, solenniter przeciwko urpdonemu jego mości panu Michałowi Synhaiewskiemu, komornikowi granicanemu kijowskiemu, namieśnikowi starostwa owruckiego, tudzież przeciwko urodzonemu Jozefowi Piotrowskiemu, Iwanowi Choroszemu, burmistrzowi, Hryszkowi, strużowi zamkowemu, Chwedorowi Zołońskiemu, Prokopowi Haponenkowi, Iwanowi Kowalowi y innym complicibus, cooperatoribus et inuasoribus, samemuż jego mości lepiej de nomi-

nibus et cognominibus wiadomym y znanym, quarum statatio ce-
 ram iudicis omnino urgetur, świadczył, manifestował y protestował
 się w ten sposób y o to: iż jego mość obwiniony, czyli z instyktu
 wielmożnego jego mości pana Jozefa Brzuchowskiego, starosty ow-
 ruckiego y lityńskiego, przycepała swego, czyli też propria authori-
 tate, privato, temerario et illicito ausu, mając in vilipensione immu-
 nitates ecclesiasticas, czyniąc in convulsionem foundationis et con-
 temptum personarum religiosarum, o północy na gwałt w dzwoni-
 uderzyć kazawszy u świętego Mikoły, nie kontentując się przeszle-
 mi inwazjami (roku przeszłego, o czym restat protestacya uczyniona
 w tymże grodzie kijowskim), ieszcze anno currenti, tysiąc siedmset
 dwudziestego, dnia osiemnastego Junii, zebrawszy sobie gmin ludzi,
 sam in persona sua wodzem będąc inwazii, oppressii y wielkoy ru-
 iny, ze strzelbą y armata manu folwark pod zamkiem protestantów
 y domy, w nim będące, nachodził, drzwi wyłamywać y odbijać ka-
 zał, piece, y okna, y inne sprzęty domowe poruśnować, parkany y
 ogrodzenie obalić, ogrody zasiane zdeptać, ieszcze się tym niekon-
 tentując, szukać ludzi y bić казаł, osobliwie podstarościego prote-
 stantów, urodzonego Jakuba Olszewskiego, na którego życie y po-
 trzeźwu nazajutrz pochwałki czynił, rozkazując ludziom, aby go
 niezwyć, żone Olszewskiego y inne, tam będące, białogłowy prae-
 gnantes in periculum abortus podał, dzieci ich poprzestraszał. A
 wyszedłszy z folwarku protestantium z wielkim tumultem y strze-
 laniam, insuper specificatos complices et adherentes z Jozefem Pio-
 trowskim namawiał y przykazywał, aby zamek, alias residencją
 protestantium, uszli, zplądrowali y osoby wszystkie zamkowe z cze-
 ladzią pobili, kłąc y hańbiąc kapłańskie osoby nieuczciwymi, słowa-
 mi, nakoniec psami ich przy zgromadzeniu wielu ludzi na większą
 obelgę nazywając, co też i nie dawno wielekroć razy przy zacnych
 gości zgromadzeniu na traktamencie u wielmożnego jego mości pa-
 na Michała Pawszy, podczaszego żytomirskiego, pisarza grodzkiego,
 owruckiego czynił, kłąc societatom Jesu, w jej osobach, czego nie
 przestał, poki go z izby nie wyprowadzono. A gdy znaczne tumulty,
 strzelania y bucuki chłopskie patres societatis obudziły, znagła
 przestraszeni na oczywistą śmierć od pianych y szalejących ludzi
 gotować się musieli y do modlitwy udawać, aby od nich tak srogie

oddalił bunty; dla czego, aby się więcej takie nie działy impietas, iterum atque iterum protestowawszy się, deklarował z jego mocią obwinionym totum societatem agere. prawnie, salwam. tey protestacyey zostawiwszy mellorationem. Et incontinenti tenze comparens stawil woźnego generała wojewodztwa kijowskiego y innych, opatrnego Prokopa Maziukiewicza, który personaliter stanowszy, w moc wierney, prawdziwey, skuteczney relacyi swey, jawnie, ustnie y dobrowolnie, dla zapisania do xiąg ninieyszych, zeznał: iż on roku teraznieyszego, tysiąc siedmset dwadziestego, dnia dziewiętnastego Iunii, na affektacyą i prawną nequizycyą, przewielebnego w Bogu jego mość xiędza Stefana Gronowskiego, superiora collegium xawerowskiego, rezydencyi ovruckiey et totius communitatis ejusdem, mając przy sobie strone szlachtę, ludzi godnych wiary, urzędzonych ich mościow: pana Kazimierza Lichodziewskiego y pana Marcina Grywskiego, dla tym lepszey wiary y wagi użytych, był tu, w mieście jego królewskei mości Owruczu, na folwarku requirentów, pod samym zamkiem, nad ruczaiem będącym, gdzie będąc, widział parkan około folwarku wszystek pórórzrucany, ogrodzenie około ogrodu warzywnego popodcinane, połamane, popsowane, grzędy wszystkie z różnym warzywem funditus popsowane, w domach okna, garki, naczynia różne posieczone, piece, zruinowane, ktore to popsowanie, powyłamywanie parkanu y płotów około ogrodu, okien y pieców potłuczenie, tenze requirujący czasem y sposobem, wyżey w protestacyi mianowanym, mienił sobie, przy gwałtownym naysciu na folwark przez jego mość pana Synhalewskiego, komornika granicznego kijowskiego, a także mieszczan y boiar ovruckich bydź stałe. A tak mianowany woźny, widziawszy, oglądawszy, tąż stroną, przy sobie będącą, oświadczywszy, ztamtąd nazad powruciwszy, o tym swoją prawdziwą przy sobie uczynionę wyzicy przedemną, urzędem, uczynił y zeznał relacyą, prosząc tak protestans protestacyey, jako y woźny wyzicy relacyey, aby actis præsentibus connotowane były. Co y otrzymali: xiądz Stefan Gronowski, societatis Jesu, superior residentiae ovrucensis. Prokop Maziukiewicz, woźny, pisać nie umiejący.

Книга городская киевская, записовая и поточная, 1720 и 1745 года, № 35; листъ 296.

CXXVI.

Позовъ, требующій въ кievскій градскій судъ дворянъ: Мошкoвскихъ, Ходаковскихъ и Духовскаго, вслѣдствіе жалобы на нихъ оврацкой езуитской коллегіи о томъ, что они захватили поля и земли, принадлежащія оврацкой коллегіи, и оскорбили одного изъ ея членовъ. 1721. Января 4.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, miesiąca januarii siódmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego krolewskiej mości, Owruczu, przedemną, Stefanem Baranowskim, namiesnikiem na ten czas podwojewództwa grodzkim generału województwa kijowskiego y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kijowskiemi stanowszy oczewiście wozny generał województwa kijowskiego y innych, opatrzny Prdkop Maziukiewicz, w moc wierney, prawdziwey y skuteczney relacyi swojej, jawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, roku terazniejszego, tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, miesiąca januarii siódmego dnia, pozew grodzki, kijowski, na membrane grodzkim kiiowskim pisany, sądowi grodzkiemu generału województwa kijowskiego sądzić należący, odniósł do wsi Moszkow, ktorego pozwu iest tenor takowy: Jozef z Potoka na Stanisławowie, Zbarażu, Brodach y Niemirowie Potocki, wojewoda generał ziem kijowskich, Warszawski, Halicki, Sniatyński, Leżayski, Kołomycki, Czerwonogrodzki etc. starosta. Urodzonym ich mościom panom: Semenowi Worobienkowi, Sawaskowi, Jakubowi, Michałowi, Hryhorowi Nikonczykowi Moszkowskiemu, Chwedorowi Chodakowskiemu, Markowi Otroszczko-

wi Duchowskiemu y innym wszystkim generaliter, z dobr waszmośc-
 ciow leżących, ruchomych y summ pieniężnych zwierzchnością jego
 krolewskiej mości a władzą moją wojewodzińską przykazuie, abyście
 waszmość przedemną samym, albo sądem moim, grodzkim, kijow-
 skim, in loco solito judiciorum, w mieście jego krolewskiej mości,
 Owrczu, w roku terazniejszym, tysiąc siedmset dwudziestym pier-
 wszym, januarii dwudziestego trzeciego dnia przypadających y sędzić
 się mających, vel, his deficientibus, ię aliis tandem subsequentibus
 proximis sami oblicznie y zawzięcie staneli na instancją instygatora
 sądowego y jego delatora, przewielebnego w Bogu jego mości xiędza
 Stanisława Ignacego Lnińskiego, superyora collegium Xawerowskie-
 go rezydencyi owruckiej. et totius communitatis ejusdem residentie
 Owrucensis, cum assistentia saperiorum, de jure debita, aktorow,
 ktorzy, przychilając się we wszystkim do prawa pospolitego y pro-
 testacyi swoich, eo nomine poczynionych, waszmościciow pozywa o to:
 iż waszmość, nie uważając na prawo pospolite, y owszem one sobie
 lekce ważąc, grunta aktorow własne, we wsi Moszkach będące, sied-
 liska, pola, sianożęci, drzewo bartne ze pszczołami nieślusnie, nie-
 należycie a prawie gwałtownie zabieracie, jakoż y pozabieraliście y
 onych używacie, poddanego aktorow, bijecie, o co dawniejsze pro-
 testacye fusius obloquantur; insuper roku blisko przeszłego, tysiąc
 siedmset dwudziestego, sosne własną aktorow bez wiadomości pod-
 wiazaliście, pod którą gdy wielebny w Bogu jego mość xiędz Mi-
 chał Kijowski, minister residencyy Owruckiej societatis Jesu, z lu-
 dźmi z strony swey, według zwyczaju bartnickiego, przybył, chcąc
 rozeznac czyjaaby była, tamże na ten czas waszmość, do kilkudzie-
 siąt osob zebrawszy się, z rucznicami y siekierami pomienionego jego
 mości xiędza Kijowskiego, ministra, verbis inhonestis et contumelios-
 sis, osobie duchowney sakodzącemi, diffamowaliście, bić porywaliście
 się, na ostatek dalszą odpowiedź na aktorow uczyniliście, a zatym
 actores waszmościciow na termin wysz oznaczony pozywają, na kto-
 rym, jako na zawitym, abyście waszmość staneli, winom prawnym,
 ex arbitrio iudicii na siebie wskazanym, przysłuchaliście się, y na
 waszystko sądownie odpowiadając, skutecznie się usprawidliwili. Pi-
 san w Owrczu, roku tysiąc siedmset dwudziestego pierwszego, mie-
 siasza januarii czwartego dnia, za którym to położonym pozwem,

on, mianowany wozny, rok, y termin stronom obom: powodowej y pozwanej, przed wyszmianowanym sadem grodzkim, kijowskim, ut premissum est, stanowiąciu się zawity, ku rozprawie prawnej złożył y naznaczył; a czym swoją prawdziwą przedemną, przedem, uczynił y zeznał relacya, prosząc eam actis connotari, co y otrzymał. Prokor: Masinkiewicz, wozny, pisać nie umiejący.

Книга городская киевская, записовая, и поточная 1721—1722 года, № 36; листъ 329 на оборотъ.

CXXVII.

Позовъ, требующій въ кievскій городскій судъ князя Юсифа Чарторыйскаго, вслѣдствіе жалобы на него дворянъ: Павла Ходаковского и Ивана Прегарлинскаго о томъ, что князь Чарторыйскій, въ сопровожденіи вооруженныхъ людей, напалъ на село Ходаки, убилъ дворянина Степана Ходаковского и двое малолѣтнихъ дѣтей Прегарлинскаго, многихъ же другихъ Ходаковскихъ самовольно заключилъ въ тюрьму. 1745. Декабря 9.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego piątego, miesiąca decembris dwudziestego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości, Zytmirzu, przedemną, Antonim Tadeuszem Bohdanowiczem, namiesnikiem protunc grodzkim generału województwa kijowskiego y xiągami ninieyszemi, grodzkimi, kijowskimi, stanowiący oczewiście wozny generał województwa kijowskiego y innych, opatrzny Bazyl Lezczyccki, w moc prawdziwej, wierney y skuteczney relacyi swojej, iawnie, ustnie y dobrowolnie, dla zapisania do xiąg ninieyszich zeznał: iż on, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset czterdziestego piątego, die decima tertia decembris, był w miasteczku Horodnicy, dobrach jasnie oświęconego xięcia jegomości Czartoryskiego, łowcze-

go koronnego, w wojewodztwie kijowskim, a powiecie Żytomirskim leżących, y tam pozew ziemski, kijowski, autentyczny, na membranie ziemskim kijowskim pisany, we dworze tamejszym, w izbie na stole położył, o położeniu onego, od kogo, po kogo y w iakiey sprawie był pisany, prawnie opowiedział y do wiadomości doniośł, ktorego pozwu tenor sequitur ejusmodi. August trzeci, z Bożey łaski krol polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflanski, Smoleński, Siewerski, Kijowski, Wołyński, Podolski, Braclawski y Czernichowski, a dziedziczny xiąże saski y elektor, jasnie oświeconemu xięciu jego mości Jozefowi Czartoryskiemu, łowczemu koronnemu, tudzież dragunii y innym ludziom, arestem innodowanym, ktorzy et praesenti citatione arestantur, pozwanym, z osob y ze wszystkich generaliter dóbr waszmościow leżących, ruchomych y summ pieniężnych, powagą naszą krolewską przykazujemy, abyście waszmość przed sądem naszym ziemskim kijowskim, od daty y położenia tego pozwu, wtenczas gdy ta sprawa z rejestru, sobie należytego, w Owruczu lub Żytomierzu przypadnie, vel, his deficientibus, in aliis proxime subsequentibus, sami oblicznie y zawicie staneli, na instancją instigatora sądowego y jego delatorów: wielmożnego Pawła Chodakowskiego, podczaszego mozyrskiego, Iana Przegarlińskiego, aktorów, ktorzy, przychylaiąc się do prawa pospolitego y manifestów, tudzież y całego processu, ea in re zaszłego y agituiącego się, waszmościów, recedendo a foro tribunalitio, non tamen a negotio, o niesłuszne y nienależyte przeciw prawu y słuszności nasłanie dragunii y innych ludzi na dobra wieś Chodaki, dziedziczne aktorów, ktorzy cum vario armorum genere napadłszy na wyż. wspomnione dobra, y tam urodzonego jegomość pana Stefana Chodakowskiego, brata rodzzonego actoris, iako też y dzieci dwoie: Marcina y Jędzeja jegomość panów Przegarlińskich, in minorennitate będących, iako w sobie manifest cum obductione testatur, zabili, drugich inkarcerowali przez czas długi; tudzież do przysłuchania się win, o zabicie y inkarcerowanie szlachty y nasłanie na dobra dziedziczne, prawnych, nie mniey do nadgrodenia szkod, expens, ztąd pochodzących, na siedm tysięcy uczynionych, waszmościów na termin oznaczony pozywaią. Sitis parituri, terminum attentaturi et ad praemissa omnia judicialiter responsuri. Pisan w Żyto-

mierz, die nona decembris, millesimo septingentesimo quadragesimo quinto anno. De quo presens ejusdem ministerialis relatio. Wozny, ut supra, ignarus scribendi.

Книга городская кievская, записовая и поточная, 1720 и 1745 юда, № 35; мистъ 1178 на оборотъ.

СХХVIII.

Отвѣтъ дворянъ овруцкаго уѣзда на доказательства, привѣденныя, по тяжбному съ ними дѣлу, овруцкимъ старостою, Стецкимъ (1760).

Такъ какъ мы не владѣемъ землями, составляющими собственность овруцкаго староства, то не слѣдуетъ насъ обижать, причисляя къ боярскому сословію, насъ, потомственныхъ дворянъ, владѣющихъ землями, пожалованными намъ въ вѣчную собственность князьями удѣльными, литовскими и королями польскими, безъ обязанности какой-бы то ни было зависимости отъ овруцкихъ старостъ. Утверждать, что люстраціи обязали насъ къ исполненію различныхъ повинностей и службъ въ пользу овруцкаго замка, значило бы уничтожать привилегіи, данныя намъ на свободное владѣніе землею и затѣмнать истину словозвѣтіями, ибо ясно будетъ доказано, что сословіе наше пользовалось такими правами, въ силу которыхъ оно никогда старостамъ не подчинялось. Только вслѣдствие желанія захватить чужую собственность, пользуясь судомъ пристрастнымъ, расположеннымъ въ пользу овруцкаго старосты, (Стецкаго), можно было рѣшиться посягнуть не только на наше имущество но и на нашу честь, называя насъ боярами.

Мы-же докажемъ, что документы, приведенныя въ изложеніи дѣла овруцкимъ старостою, не могутъ служить доказательствами, и вложимъ слѣдующимъ образомъ содержаніе дѣла:

Староста начинаетъ съ дворянъ: Кобылинскихъ, Левковскихъ, Верповскихъ, Геевскихъ, Барановскихъ, Мошвовскихъ, Васьков-

скихъ, утверждая что они съ 1546 по 1577 годъ исполнили въ пользу оvrуцнаго замка и старосты всѣ обязанности, возложенныя на нихъ люстраціями и ревизіями. Далѣе онъ прибавляетъ, что Сигизмундъ Августъ, отдалъ въ потомственное владѣніе Филону Кмитѣ Чернобыльскому имѣнія, принадлежавшія оvrуцкому старосту: Левковичи, Невмирицкое, Кобылинъ и Верпу въ обмѣнъ за, взятія у него, подольскія имѣнія.

Въ отвѣтъ на эти поверхностные доводы мы представляемъ грамоту Сигизмунда перваго, отъ 24 октября 1529 года, подтверждающую болѣе древнія грамоты, данныя вообще всѣмъ дворянамъ кievскаго воеводства королями: Казимиромъ, Александромъ и другими. Грамота эта древнѣе документовъ, приводимыхъ старостою, она подтверждаетъ наши права на свободу и земли и исключаетъ возможность всякихъ повинностей въ пользу оvrуцнаго замка.

Кромѣ того еще слѣдующія грамоты подтверждаютъ наши права: 1) Подтвердительная грамота данная дворянамъ Кобылинскимъ 1650 г. на право владѣнія землею Кобылинскою и островомъ Круковскимъ. 2) Грамота короля Казимира дворянину Булгаку Белявскому на владѣніе землею Смольянскою, безъ всякихъ обязательствъ, пожалованная въ Трочахъ марта 7, индикта 4. 3) и 4) Двѣ грамоты: одна пожалованная кievскимъ княземъ Александромъ Владимировичемъ 19 февраля, индикта 13 дворянину Дериожу Валевскому, радоначальнику дворянъ: Левковскихъ, Верповскихъ и Геевскихъ, освобождающая его, въ качествѣ дворянина, отъ всякихъ податей; другая грамота—письмо короля Сигизмунда Августа въ кievскому воеводѣ, князю Константину Константиновичу Острожскому, 1569 г., предписывающей ему, чтобы онъ неотступно защищалъ дворянъ: Левковскихъ, Кобылинскихъ, Невмирицкихъ, Верповскихъ, Моштровскихъ, Геевскихъ, Барановскихъ и другихъ отъ притязаній Филона Кмиты, требовавшаго съ нихъ боярской службы. 5) Грамота пожалованная королемъ Генрихомъ въ Краковѣ, 1574 г. марта 18 дня, дворянамъ: Павлу и Семю Булгаковскимъ, Верповскимъ, Гришке Нелеповичу Левковскому, братьямъ—Радюну и Охриму Геевскимъ и помогавъ ихъ на земли: Смольянскую, Левковскую, Ловановскую и островъ Лытовскій съ обеспеченіемъ всѣхъ правъ ихъ и привилегій. 6) Грамота пожалованная королемъ

Сигизмундомъ въ Берестин 1544 г. августа 18 дня дворянамъ: Остугу и братіи его — Федору и Ондру Невмержицкииъ на землю Невмержицкую, съ подтвержденіемъ, пожалованныхъ имъ болѣе давнѣю грамотою 1539 г., правъ въ Ланшанѣ. Давѣ 7) двѣ грамоты короля Сигизмунда: 1544 г. января 2 и 1570, подтверждающія всѣ предшествовавшія грамоты, пожалованныя киевскимъ дворянамъ. 8) Грамота пожалованная королемъ Сигизмундомъ 1518 г. дворянамъ: Барановскимъ — на селѣще Гѣшотъ, Васильевскимъ — на Васильевцѣ, Ущатовскимъ — на Ущатовщину, Мошковскимъ — на землѣ Мешковскую, Волсуновскимъ — на землѣ Чорнотубовскую. 9) Грамота Сигизмунда первого, подтверждающая предыдущія грамоты, пожалованная дворянину Тимошу Барановскому на земли: Сидановскую, Барановскую и на островъ Залезницкій.

Какимъ-же образомъ подлинность вышеприведенныхъ грамотъ можетъ быть уничтожена одними словесными доводами старобытности и ссылакою на ностраціи и ревншіи, существующія лишь только въ его воображеніи? Какимъ образомъ можетъ быть доказана наша зависимость отъ замка и старости (овруцкаго въ промежутокъ времени съ 1546 по 1577 годъ, когда всѣ вышеприведенныя грамоты доказываютъ, что мы владѣли свободно этими землями? Какимъ документомъ можетъ староста доказать нашу зависимость отъ Кмиты Чорвобылскаго, когда мы представили очевидное доказательство, что король приказалъ защищать насъ отъ его притязаній? — Правда обманъ земель произошелъ вслѣдствіе обмана Кмиты, (ad male partem), но узнавъ о немъ дворяне не допустили Кмиту вступить во владѣніе землями, пожалованными имъ подъ условіемъ служить земскую службу и доказали свои права на нихъ, какъ о томъ свидѣлствуютъ многіе напоминальные листы 1566 г. и другихъ, а также королевскій декретъ 1533 года, подтверждающій земли и вольности дворянъ: Ущатовскихъ, Васильевскихъ и друг. и отлучающій ихъ отъ Кмиты. Потомъ, вслѣдствіе упрямства Кмиты, выданъ былъ декретъ 1577 года, по которому было предписано отправитъ ревизоровъ для того, чтобы они, удостовѣрившись на мѣстѣ, опредѣлили вѣлие пласженіе. Того-же года, ноября 27 дня, суди и урядники описали вѣдана свидѣтельство удостовѣряющее въ томъ, что мы, владѣемъ возмездною собственностию за службу,

на равнѣ со всѣми другими дворянами кievскаго воеводства. Подлинникъ этаго удостовѣренія попалъ въ руки старосты вмѣстѣ съ другими документами, захваченными имъ у дворянъ Волковскихъ и Пашинскихъ и староста, извращая смыслъ документа превратнымъ толкованіемъ, старается на немъ основать доказательства дѣла въ свою пользу.

Доказавши независимость нашу отъ старосты и неосновательность его довода относительно обмѣна земель съ Кмитою, обмѣна, состоявшагося незаконно и потому уничтоженнаго какъ королевскимъ декретомъ, такъ и удостовѣреніемъ судей и урядниковъ кievскаго воеводства, мы переходимъ къ исчисленію грамотъ, пожалованныхъ князьями и королями польскими другимъ дворянамъ, земли которыхъ не входили въ число земель, на которыя Кмита изъяснялъ притязанія вслѣдствіе обмѣна, но которыхъ, не смотря на это обстоятельство, староста желаетъ подчинить себѣ.

Такъ какъ мы всѣ—жители одного повѣта и воеводства, то и грамоты и документы наши однородны. Вотъ ихъ перечень:

1) Грамота короля Александра, пожалованная 7 индикта, сентября 10 дня, въ Вильнѣ, дворянамъ Маваревичамъ на вѣчное владѣніе землею Ремезовщиною; также задворный декретъ короля Сигизмунда первого, индикта 7, признающій эту землю потомственнымъ владѣніемъ Маваревичей; наконецъ грамоты 1585 и 1600 годовъ подтверждающія всѣ ихъ права и вольности.

2) Грамота пожалованная дворянамъ Швабамъ 1551, индикта 10, на вѣчное владѣніе землею пустовскою Борсовщиною, лежащею недалеко отъ Овруча и подтверждающія грамоты имъ-же на эту землю и на дворянскія права 1590 года, ноября 10 дня и 1595 года.

3) Грамота пожалованная королемъ Александромъ индикта 2 дворянамъ Пашинскимъ и Волковскимъ а также листъ того-же короля, писанный къ кievскому князю Александру Владиміровичу, предписывающій ему возвратить земли въ вѣчное и потомственное владѣніе Мартыну Пашиничу и Андрею Волковичу.

4) Листъ Сигизмунда первого къ князю Александру Владиміровичу 1508 года, индикта 2, предписывающій ему возвратить земли: Пашинскую, Цорецкую и Чигировскую Грыню Пашиничу и

Андрею Волковичу, какъ наследственное имѣніе, оставшееся имъ отъ отцевъ ихъ, взятыхъ въ плѣнъ татарами, подѣ условіемъ, что они изъ земель этихъ будутъ служить земскую службу наравнѣ съ другими земьями; о томъ же свидѣлствуютъ другіе листы, выданные позднѣе въ 1532, 1549 и 1577 годахъ.

5) Сигизмундъ III пожаловалъ грамоту предку дворянъ Костюшковскихъ 1601 г. февраля 12 дня, которою разрѣшилъ ему засѣлить мѣстечко на его собственной землѣ—Костюковщинѣ, подтверждая вмѣстѣ съ тѣмъ всѣ прежнія его дворянскія права.

6) Дворяне Думинскіе владѣютъ двумя подтвердительными грамотами на право владѣнія своею землею и на дворянскія вольности: отъ Сигизмунда перваго—на имя Пашеа Думинича и отъ Сигизмунда III 1623 года.

7) Право на владѣніе землями: Ерликовскою и Тенетыловскою обеспечено дворянамъ Редчицамъ листомъ князя Александра Владиміровича, пожалованнымъ Ларіону Владиміровичу Редчицу. Листъ этотъ былъ подтвержденъ въ послѣдствіи грамотами князя Свидригайла—индикта перваго, Сигизмунда перваго въ 1522 и 1537 годахъ и дальнѣйшими листами 1545 и 1605 годовъ.

8) Дворяне Закусицы владѣютъ грамотами и декретами, доказывающими ихъ право на свободное владѣніе землями отъ 1597 и 1560 года.

9) Дворяне Бѣхи, Коркушки и Бялоцкіе могутъ представить точно такія-же грамоты, а также многія вѣщія вѣрности и доказательства фактическаго, беспрепятственнаго и непрерывнаго владѣнія землями.

Далѣе староста приводитъ тяжбу, бывшую у насъ съ овруцкимъ старостою, Мышкою, и утверждаетъ, что коммиссія, назначенная 1583 г. декретомъ судовъ реляціонныхъ для опредѣленія нашего положенія, не состоялась, и что вслѣдствіе того, по вторичному декрету 1597 г., она вновь была назначена. Далѣе староста представляетъ, что, въ силу этихъ декретовъ, якобы состоялся въ Кіевѣ съѣздъ земскихъ судовъ и городскихъ урядниковъ, отъ имени котораго выдано было свидѣтельство о томъ, что Кобылинскіе, Левковскіе, Верповскіе и другіе—не дворяне и что предки ихъ никогда дворянами не были, вольностями дворянскими не поль-

звались в, въ качествѣ бояръ, причисленные въ оружейному старостству, подъявлялись суду оружейнаго вѣдѣ. Далѣе староста утверждаетъ, что на основаніи этого свидѣтельства, состояща въ Маріенбургѣ королевскій декретъ 1598 года, вѣтормый якобы призналъ насъ боярами и приказалъ намъ отбывать повинности въ пользу старосты.

Но въ этомъ отношеніи благородный староста тщетно желаетъ подтвердить правоту своего дѣла документами, которые въ упомянутыхъ имъ годахъ существуютъ только въ его воображеніи, но не обрѣтаются нигдѣ въ актовыхъ книгахъ. Онъ представилъ только копию декрета, якобы состоявшагося въ Маріенбургѣ въ 1598 году, но подлинника нѣтъ нигдѣ въ актахъ ни коронныхъ на литовскихъ, предъидущихъ-же декретовъ, о назначеніи ревизионныхъ комиссій, онъ даже копию не представилъ. Одинъ-же голословный расказъ старосты, основанный на сомнительной копіи, для насъ бездоказателенъ и на въ какомъ случаѣ не можетъ опровергнуть нашихъ правъ. Наши же документы мы представляемъ или въ подлинникахъ или въ засвидѣствованныхъ выписяхъ изъ книгъ коронной и литовской метрики.

Только вслѣдствіе явнаго пристрастія лица, составляюща въ Оружѣ комиссію, могли основываться на голословныхъ доказательствахъ оружейнаго старосты и не обратили вниманія на содержаніе и подлинность выше исчисленныхъ нами документовъ.

Въ нашу пользу говоритъ наконецъ конституція «unicia» въ которой сказано, что не слѣдуетъ даже требовать представленія грамотъ у тѣхъ, кто владѣлъ на дѣлѣ землю до уніи и послѣ нея. Тоже постановленіе заключается и въ статутѣ въ статьяхъ: 1 и 12.— Далѣе конституціи 1654, 1659 и 1661 постановили, что не обязаны представлять грамоты тѣ лица, которыя до войны и послѣ нея владѣли землями. А такъ какъ староста не въ состояніи указать промежутокъ времени, въ теченіе котораго мы были бы лишены принадлежащей намъ поземельной собственности, то мы имѣемъ право основываться на приведенныхъ конституціяхъ, наравнѣ со всѣми другими землевладѣльцами кievскаго воеводства.

Не понятно для насъ, подѣ какими предлогомъ староста успѣлъ всѣ вышеприведенные документы и конституціи истолковать

въ свою пользу и навязать намъ названіе бояръ, не смотря на столь ясныя доказательства дворянскихъ нашихъ правъ.

Впрочемъ самъ староста признаетъ эти доказательства поверхностными и приводитъ ихъ только для того, чтобы указать отдаленное время вчатія иска; сущность-же его дѣла основана на декретѣ, состоявшемся на судахъ реляціонныхъ 1613 года, апрѣля 19 дня, по которому земли наши приязано присоединить къ овруцкому староству, насъ-же самихъ оставить при шляхетскихъ правахъ. Декретъ этотъ подобно декрету, состоявшемуся недавно въ Овручѣ, былъ постановленъ заочно и впоследствии отмѣненъ. Дѣйствительно невозможно расторгнуть то, что связано общими узами: за однѣ и тѣже заслуги даны намъ были земли и шляхетскія права, сопряженные съ обязанностями, зависящими отъ количества земли, какъ въ томъ, выше нами приведенныя, грамоты ясно удостоверяютъ. Декретъ этотъ былъ отмѣненъ другимъ декретомъ 1631 года, по которому подтверждались какъ наши грамоты, такъ и прежнія рѣшенія трибунала по нашему дѣлу съ овруцкимъ старостою. Притомъ старостѣ запрещено было апеллировать въ ассесорскій судъ, по причинѣ неподсудности послѣднему нашего дѣла.

Далѣе въ пользу нашу свидѣтельствуетъ люстрація 1616 года, составленная по приязанію сейма, въ которой сказано: что дворяне: Васьковскіе, Ушаповскіе, Барановскіе, Мошковскіе, Болсуновскіе и другіе, владѣющіе шляхетскими землями, не принадлежащими овруцкому староству, должны вносить прямо въ казну речипосполитой подати установленныя сеймомъ.

Мы не упоминаемъ о декретѣ 1614 года, на который намѣкаетъ староста, ибо онъ, подобно первому декрету 1613 года, приведенному старостою, былъ уничтоженъ декретомъ 1631 года.—Такъ какъ конституція 1611 года относится въ намъ по всей справедливости, и мы на ней основываемъ по преимуществу наши права; декреты-же 1613 и 1614 годовъ не могли ее разрушить, то потому староста и не можетъ доказать, чтобы декреты эти когда-либо были приведены въ исполненіе. Декретъ-же 1631 года, уничтожаю-

пій претъдущіе, изданный самимъ королемъ во время сейма, всегда оставался въ полной силѣ и никогда не былъ опровергнутъ старостами.

Хотя не стоитъ отвѣчать на приведенныя старостою доказательства относительно того, чтобы мы отбывали брагскія повинности въ пользу оруцкаго замка до татарской и козацкой войны, однако мы каснемся этого предмета съ тою цѣлю, чтобы ясно доказать нашу независимость отъ старостъ, подлинности вѣчныхъ правъ, исключая ихъ изъ захвата чужой собственности, вѣрнее пристрастіе судей, составляющихъ оруцкую комиссію, и напряженныя ихъ усилія, влѣкаясь въ тому, чтобы причинить намъ вредъ.

Желая опредѣлить повинности потомственнаго землевладельца кievскаго воеводства, нужно прежде всего вникнуть въ сущность жалованныхъ грамотъ, данныхъ великими князьями литовскими и польскими королями. Въ каждой изъ нихъ сказано, что данному лицу, за вѣрныя оказанныя имъ отечеству, заслуги, жалуются известная земля, въ свободное, потомственное владѣніе, съ обязанностію нести земскую, военную, службу для защиты отечества. Всѣ грамоты содержатъ въ себѣ обязанность отправлять военную службу, потому что въ прежнее время не регулярное войско, но сами обыватели защищали край отъ враговъ и каждый землевладелецъ долженъ былъ оказывать въ этомъ отношеніи пользу отечеству, пропорційно величинѣ принадлежащаго ему участка земли. Потому и мы, какъ воевода оруцкаго повѣта, обязаны были исполнять земскую, военную, службу при оруцкомъ замкѣ, какъ это предписано было грамотами и внесено въ люстраціи. Въ то время оруцкій замокъ былъ какъ-бы передовымъ укрѣпленіемъ кievскаго замка, защита же послѣдняго была необходима для безопасности всего кievскаго княжества. Каждый землевладелецъ оруцкаго повѣта, исполнять въ военное время предписанныя повинности для защиты замка: онъ охранялъ вазы, участвовалъ въ стражѣ, оберегавшей ворота отъ внезапнаго нападенія неприятелей и т. д. Цѣль для насъ была въ томъ, что мы охраняли безопасность кievскаго княжества, и наравнѣ со войми, другими дворянами, оберегали оруцкій замокъ. Въ предки благороднаго оруцкаго старосты не были также изъята

еть этой повинности, и должны были из своих поместий доставлять известное количество вооруженных людей. Люстрація 1552 года, распределяя военную повинность, не дѣлаетъ исключеній даже въ пользу вельможъ самовидцевъ; болѣе богатымъ дворянамъ она предписываетъ исправлять балны, строить плотины, доставлять подводы во время прохода войскъ и давать ему содержаніе; намъ, какъ менѣе имущимъ, она предоставляетъ стражу оруцкаго замка. Поэтому-ли мы должны быть причислены въ боярствъ, что предки наши жертвовали жизнью; исполняли государственную повинность и охраняли безопасность оруцкаго замка, какъ пограничной крѣпости? Поэтому-ли мы должны подчиниться старостѣ, что мы въ военное время находились подъ его начальствомъ? Но въ то время мы подчинялись ему не какъ старостѣ, а только какъ военному начальнику. Если на этомъ основаніи старосты желаютъ подчинить насъ себѣ и въ мирное время, то почему-же они не распространяютъ своего владычества и на другихъ дворянъ, которые наравнѣ съ нами обязаны были вѣкогда защищать оруцкій замокъ, а въ настоящее время, за минованіемъ надобности, не исполняютъ этой повинности? Вѣдѣловіе какихъ обстоятельствъ требуютъ старосты съ насъ этой повинности, теперь, когда речипосполитой не угрожаетъ никакая война? Противъ какого врага должны мы поднять оружіе? Какія вѣлы должны мы охранять бдительною стражею, когда бывшія укрѣпленія сровнились съ теченіемъ времени съ землею и едва осталось только имя вѣкогда славнаго оруцкаго замка? Давно миновала нужда охранять этотъ замокъ и уже въ 1630 г. дворяне кievскаго воеводства освобождены особою привилегіею отъ этой повинности.

И такъ мы не освобождались, какъ утверждаетъ староста, отъ боярскихъ повинностей, пользуясь смутами во время козацкихъ войнъ. Мы вѣкогда не несли этихъ повинностей — что ясно доказываютъ приведенныя выше документы.

Что касается дѣтретовъ, послѣдовавшихъ въ трибуналы и въ ассессорскомъ судѣ по дѣлу нашему съ оруцкими старостами: Потоцкими, Ольжанецкими и Загурскими, мы можемъ отвѣчать слѣдующее:

Такъ какъ декретъ 1631 года, состоявшійся на основаніи точнаго разбирательства доказательствъ, приведенныхъ обѣими сторонами, обеспечилъ вполнѣ наши права и земли и уничтожилъ всѣ другіе декреты, то мы съ того времени безопасно предались домашнимъ занятіямъ, не предполагали возможности дальнѣйшихъ возней со стороны старостъ и не остерегались ихъ. Такъ староста Потоцкій выхлопоталъ два заочные противъ насъ декреты, но не осмѣлился, ни привести ихъ въ исполненіе, ни продолжать начатый искъ, уговаривая частнымъ путемъ о существованіи и сущности нашихъ грамотъ и документовъ; напротивъ того, въ продолженіи дальнѣйшаго исполненія своей должности, онъ сталъ въ совершенно мирныя къ намъ отношенія и заключалъ даже съ нами арендные контракты и другія сдѣлки.

Когда дворяне Толкачи вчали искъ противъ старосты Ольшанскаго за насильное отнятіе у нихъ земель, то хотя въ началѣ староста и выхлопоталъ въ люблинскомъ трибуналѣ заочное, въ свою пользу, рѣшеніе, но потомъ онъ проигралъ дѣло, трижды былъ приговоренъ къ уплатѣ штрафа и наконецъ отказался продолжать начатое имъ дѣло. Окончательный же декретъ подтвердилъ права и земли Толкачей и приговорилъ старосту къ уплатѣ имъ 40,000 золотыхъ за, понесенные ими, убытки. — Это было единственное дѣло, поднятое старостою Ольшанскимъ и, кромѣ Толкачей, онъ ничего изъ насъ не беспокоилъ.

Староста Загурскій предшественникъ нынѣшняго старосты, вчалъ искъ противъ дворянъ: Швабовъ, Толкачей и Макаровичей, всѣ же мы, живущіе нѣсколько дальше отъ Овруча, не были беспокоены. Впрочемъ и упомянутый искъ произошелъ единственно вслѣдствіе личнаго озлобленія и своекорыстія старосты: онъ беспрестанно дѣлалъ заѣзды на Швабовъ и Толкачей, грабилъ ихъ имущество, жегъ дома, ихъ самихъ заключалъ въ тюрьму, другихъ живьемъ бросалъ въ огонь, испытывая, какъ онъ объяснялъ, дѣйствительно ли они дворяне? Подробнѣе все это можетъ расказать, присущій здѣсь, дворянинъ Толкачъ, который испыталъ на себѣ всѣ упомянутые бесчинства. Вслѣдствіе жалобы обиженныхъ состоялся

два рѣшенія ассессорскаго суда въ 1753 и 1755 годахъ, въ силу которыхъ староста Загурскій приговоренъ былъ въ уплатѣ дворянамъ Швабамъ и Толкачамъ 14,000 злотыхъ за нарушеніе ихъ правъ, грабежъ имущества, нападеніе на дома и за другія насилія.

Только 1766 года дворяне: Толчавы, Швабы и Макаровичи стали требовать подтвержденія этихъ декретовъ и взысканія означеннаго штрафа. Вслѣдствіе этого назначена была коммиссія. Два комиссара явились въ срокъ, открыли присутствіе и намѣревались ожидать до слѣдующаго утра пріѣзда третего; но управляющіе староствомъ, не надѣясь благопріятнаго для себя рѣшенія и опасаясь ответственности за многочисленныя, совершенныя ими, бесчестія, собрали толпу канцеляристовъ, ворвались во главѣ ихъ въ присутствіе, стали бить окна, ломать двери и производить другія буйства. Испуганные комиссары разѣхались, выдавъ свидѣтельство Макаровичамъ о томъ, что они не могли исполнить своей обязанности по причинѣ вышеприведенныхъ насилій.

Насиліе это и составило важнѣйшее побужденіе къ продолженію иска противъ старосты. Но переуступка овруцкаго староста Загурскимъ нынѣшнему старостѣ, Стецкому, воспрепятствовала исполненію декретовъ, присуждавшихъ бывшаго старосту, Загурскаго, къ уплатѣ дворянамъ Макаровичамъ, Толкачамъ и Швабамъ штрафа въ 44,000.—На томъ и покончилось дѣло Макаровичей, Швабовъ и Толкачей, всѣ же другіе дворяне не имѣли никакого столкновенія съ бывшимъ старостою.

Притязанія на наши права со стороны овруцкаго старосты возобновились только послѣ полученія Стецкимъ привилегіи на эту должность. Входившій во владѣніе староствомъ, по его довѣренности, уполномоченный имъ дворянинъ Сливинскій, желая расширить по возможности предѣлы власти своего довѣрителя, не только принялъ во владѣніе всѣ села, принадлежащія овруцкому староству, но и насъ всѣхъ, дворянъ, приписалъ къ числу бояръ, подчиненныхъ овруцкому старостѣ.

Мы жаловались въ градъ на этотъ беззаконный поступокъ и

включотамъ въ задворномъ судѣ: накоминательный листъ, который однако былъ оставленъ безъ вниманія. Между тѣмъ оврацкій староста, Сидикій, одобряя дѣйствія своего повѣреннаго, пытался смиксать во время минувшаго сейма подтвержденіе, составленнаго имъ, вводящаго во владѣніе староствомъ, акта, причислявшаго насъ къ союзницю бояръ. Усматывая коварство намѣренія старосты, мы обратились къ речисловнику съ прозвбомъ гарантировать наши права. Волѣдствіе нашей просьбы назначено была комиссія, составленная изъ болѣе извѣстныхъ въ краѣ дворянъ кievскаго и волынскаго воеводства. Но староста, соображая, что комиссары не будутъ дѣйствовать исключительно по его усмотренію, включотамъ неслучайно, безъ нашего вѣдома, сеймовое постановленіе, увеличивающее количество назначенныхъ комиссаровъ.

Въ списокъ прибавочныхъ комиссаровъ внесены были однофамильцы и повѣренные старосты, а также люди причастившіе намъ насилія и потому причастные къ дѣлу. Они явились въ срокъ и немедленно издали постановленіе о томъ, что всѣ остальные комиссары, не явившіеся въ срокъ открытія присутствія, теряютъ право голоса. Такимъ образомъ они не допустили въ засѣданіе комиссіи кievскаго стольника Глембоцкаго; и тѣмъ доставили возможность родственнику оврацкаго старосты занять мѣсто председателя. Конечно при такомъ составѣ комиссіи легко было старостѣ получить декретъ вполне совпадающій съ его домогаательствами.

Пристрастіе и противузаконность декрета, нарушеніе имъ всѣхъ правъ кievскаго воеводства вообще и нашихъ въ особенности, признаны были всѣмъ воедствомъ, выразившемъ свое мнѣніе въ манифестѣ, составленномъ на сеймѣ.

Лучшее понятіе о составѣ комиссіи даетъ то обстоятельство, что членомъ ея былъ бывший оврацкій староста, судія гродскій оврацкій, Загурскій, причинившій намъ нѣкогда столько насилій. Могли онъ, какъ подсудимый по тому же дѣлу, дѣйствовать иначе, какъ съ цѣлю оправдать самого себя. Всѣ другіе, имѣя однородныя съ нами побужденія, охотно соглашались на предложенное имъ толкова-

не для Загуревъ-же свободно объяснилъ въ превратномъ смыслѣ грамоты, отнеслъ въ болѣе древнему времени подлиннѣе документы, представленныя старостою, и наконецъ составилъ декретъ, нарушающій всѣ права дворянъ кievскаго воеводства.

Староста представляетъ этотъ декретъ вполне законнымъ и утверждаетъ, что онъ изданъ на основаніи Мариенбургскаго декрета и декретовъ реляціонныхъ. Но вышеприведенныя грамоты, привилегіи и документы неоспоримо удостовѣряютъ въ подлинности нашихъ дворянскихъ правъ и въ собственности, принадлежащихъ намъ земель; конституція «uniois» запрещаетъ даже провѣрять эти права, а сеймовый декретъ 1634 года удлинтожаетъ всѣ другія ему предшествовавшія.

И такъ мы имѣли справедливое и законное основаніе обжаловать послѣдній овруцкій декретъ, составленный вопреки всѣмъ правамъ и грамотамъ, по которымъ пожалованы намъ были земли въ кievскомъ воеводствѣ. Вслѣдствіе нашей жалобы непрерывный совѣтъ (гада неustajaca) издалъ распоряженіе, чтобы приостановить исполненіе декрета. Между тѣмъ староста принялся было уже приводить его въ дѣйствіе: однихъ изъ насъ онъ изгналъ изъ домовъ, другихъ, когда конвоемъ козаковъ, плалъ на барщину, сопротивлявшихся заключилъ въ тюрьму, прабилъ наше имущество и домашнюю утварь, разрушалъ дома и постройки; и наконецъ принудилъ насъ покинуть собственныя земли и скитаться по чужимъ домамъ.

Только вслѣдствіе упомянутаго распоряженія непрерывнаго совѣта мы освободились отъ притѣсненій старосты (хотя онъ не возвратилъ намъ до сихъ поръ отобраннаго имущества и документовъ). Такъ какъ тотъ-же совѣтъ милостиво обѣщалъ намъ свое представительство на сеймѣ, то мы, обращаемся всепокорнѣйше къ Штатамъ речипосполитой съ прозьбою: взять этому представительству, наказать пристрастіе и беззаконіе судей, смирить насиліе, подтвердить наши привилегіи и приказать возвратить намъ наши документы и наше имущество.

Староста не былъ нами обвиненъ безотвѣтно, какъ онъ ут-

верждаетъ въ изложеніи своего дѣла; напротивъ того онъ многократно представлялъ черезъ своихъ повѣренныхъ объясненія на жалобы, приносимыя нами непрерывному совѣту, на что можно найти доказательства въ документахъ представленныхъ въ департаментъ юстиціи.—Въ объясненіяхъ этихъ онъ старается представить своекорыстное посягательство на нашу собственность, какъ слѣдствіе своего рвенія объ восстановленіи доходовъ староства; но побужденіе это ни въ какомъ случаѣ не относится къ нашему дѣлу, ибо мы потомственно владѣемъ землями и никогда не были обязаны вносить старостамъ какую бы то ни было плату.

Постоянный характеръ дѣйствій старосты явствуетъ притомъ изъ многихъ распоряженій непрерывнаго совѣта, изъ которыхъ видно, что староста привыкъ насильно расширять предѣлы своихъ владѣній и не подчиняться судебнымъ приговорамъ. Въ числѣ прочихъ и въ нашемъ дѣлѣ, послѣ предъявленія ему вышеупомянутаго распоряженія непрерывнаго совѣта, онъ недопустилъ многихъ изъ насъ возвратиться въ собственные дома, а у другихъ насильно заграбилъ хлѣбъ.

Подлинникъ напечатанъ на польскомъ языкѣ отдельною брошурою. Въ Варшавѣ, въ типографіи Дюбуръ.

СПИСОКЪ

Упоминаемыхъ въ актахъ этого тома русскихъ и православныхъ дворянскихъ родовъ югозападнаго края *).

А.

Авсаевъ 49, 70.

Б.

Бавинскій, землянинъ овруцкаго повѣта 48.

Багриновскіе 115, 133, 187.

Бавоцевій-Мукосей Иванъ 348.

Балабанъ Михаилъ, мечникъ новгородскій 361.

Барановскіе 17, 25—26, 27, 28, 69—75, 169—171, 180, 190, 193, 195—200, 216, 234—236, 248, 290, 298, 303—305, 335, 348, 396, 403, 404, 405, 409.

*) Въ списокъ этотъ внесены только тѣ роды, русское происхожденіе которыхъ не подлежитъ сомнѣнію. При составленіи списка обращено было вниманіе на слѣдующіе признаки: 1) Если изъ содержанія акта ясно опредѣляется русское происхожденіе или православное вѣроисповѣданіе упоминаемаго дворянскаго рода. 2) Если дворянскій родъ встрѣчается въ другихъ изданныхъ актахъ или въ актовыхъ книгахъ съ несомнѣнными признаками русскаго происхожденія и православіи вѣры. 3) Если родъ дворянскій упоминается въ числѣ земель югозападнаго края до Люблинской уніи 1569 года. и 4) Если дворянская фамилія постоянно сопровождается именами, носящими русскую форму напр.: Иванъ, Остафій, Григорій, Лаврентій и т. д. а не польскую: Янъ, Еустахи, Греггоръжъ, Вацжионецъ и т. п.

- Беличъ Васько, землянинъ овруцкаго повѣта, 42.
 Бельцевичъ Ланко, бояринъ овруцкій 41.
 Беневскій Иванъ 362.
 Беги 19 - 24, 44, 65—66, 249—250, 407.
 Блищановичи 106, 276, 315, 339.
 Блоцкій 315.
 Богдановичи 391, 401.
 Бойтовичъ Блажеко, бояринъ овруцкій 41.
 Болгаринъ, землянинъ овруцкаго повѣта, 36.
 Волковичи см. Гуляницкіе.
 Болсуновскіе 17, 27, 28, 42, 44, 69—74, 290, 299, 303—305,
 334, 350, 370, 405, 409.
 Борейки 348, 362.
 Браславскій, землянинъ овруцкаго повѣта, 48.
 Братковскій Данилъ, венденскій модчашій 348.
 Булавскій Григорій 144.
 Булгаковскіе см. Бѣлавскіе.
 Булыга 318.
 Быковскіе см. Тыши.
 Бѣлоцкіе 126—127, 194, 299, 407.
 Бѣлошицкіе 89, 92, 165—166.
 Бѣлавскіе-Булгаковскіе 2, 3, 96, 97, 474.

В.

- Валевскій Каріонъ 3, 404.
 Валевскіе-Левковскіе см. Левковскіе.
 Варковскій см. Мышка.
 Васковскіе 10, 11, 16, 17, 18, 27, 29, 44, 63—64, 69—75,
 104—105, 106—107, 172—174, 178—180, 216, 278,
 274, 290, 292, 293, 294, 299, 303—305, 332, 334,
 350, 354, 370, 403, 405, 409.
 Вишнѣвъ Станиславъ 361.
 Верещани 361, 365.
 Виршовскіе 97, 388, 403, 404, 407.
 Вєсьнякъ Федько, овруцкій бояринъ 22.

Вигура Семень, городничій кievскій 26, 336.

Визгерты см. Заблоцкіе.

Войнаровскіе 183, 266, 362.

Волковскіе 17, 29, 31, 41, 194, 201—204, 228—230, 244, 252—
257, 279, 290, 301—303, 322—323, 332, 334, 336—
337, 394—395, 406, 407.

Волчковичи см. Олизары.

Вороневскій Михайло, землянинъ овруцкаго повѣта 46.

Воронцовскій князь Александръ 302.

Выговскіе 62, 104—105, 106—107, 108, 115, 148, 216, 244,
331, 348, 361, 365, 366, 374—376.

Вытринскій Дмитрій 191.

Вышпольскіе 120, 348, 353.

Г.

Гдышинскій Еремія, игумень монастыря Левковскаго 62.

Гевевскіе 3, 97, 126—127, 190, 194, 260—261, 403, 404.

Гевевскіе-Ловднубовскіе 1, 138, 216, 382—387.

Гергелевичъ Федоръ 365.

Глебовичъ Иванъ Юріевичъ, воевода кievскій 28.

Глебовскій 330.

Глембоцкіе 362, 414.

Глинскій, князь Федоръ, 11.

Головинскій Дмитрій 215.

Горайнъ Иванъ Богуславъ, судія градскій кременецкій 361.

Горностай, землянинъ овруцкаго повѣта 37, 43.

Госскій Романъ, землянинъ овруцкаго повѣта 48.

Гошовскіе 70—74, 334, 370.

Григоревичъ Иванъ, землянинъ овруцкаго повѣта 41.

Гринковичи 46.

Гротъ Антоній 362.

Грыевскіе 170, 171, 308, 346.

Грычиничъ Михайло, землянинъ овруцкаго повѣта 41.

Гулевичъ Михайлъ 362.

Гуляницкій-Болоховскій Александръ 348.

Гуляницые 215, 251, 348, 361.
Гуменецкій Федоръ, судія гродскій кіевскій 88, 92.

Д.

Дедовичи 168, 170, 190.
Дедовичи-Трипольскіе см. Трипольскіе.
Дивинскіе 318.
Дидковскіе 75, 122—124, 137, 145—146, 152—157, 167—169,
172—174, 177, 178, 185, 189, 190, 193, 204, 216, 230,
233, 244, 249, 273—275, 277, 287, 299, 305, 334,
356—358, 386—387.
Должкѣвичи 346, 362.
Домарацкые 345, 358,
Домашевскіе 151, 193, 231—234, 271,
Дубецкій Михаилъ 244.
Дубисскіе 111, 122.
Думинскіе 88, 238—242, 269—270, 407.
Духовскіе 116, 138, 297, 309, 352, 368, 369, 400.

Е.

Ельцы 33, 36, 37, 41, 47, 89, 138, 183, 386.
Ершъ, земянинъ кіевскій 11.

Ж.

Жавокрицкые 215, 251, 343, 348, 359, 362.
Жудрина Анна 320.
Жукевичъ Кирилъ, намѣстникъ луцкаго собора 361.
Жуковский Кирилъ игумень монастыря Мильчевскаго 361.
Жумеры 361, 366.
Жывульть Станиславъ 362.

З.

Завелецкій Пафнутій, игумень монастыря Левковскаго 136.

- Заблоцкий-Визгерть Петръ, регентъ земскій лудвій 348, 361.
 Завяличъ Романъ, овруцкій бояринъ 41.
 Завяличъ-Мочульскій Федоръ 194.
 Закрыницеій Александръ 216.
 Закусилы 41, 109, 111, 140—141, 177, 231, 233, 271—272,
 357, 382—383, 407.
 Залускій Іоанъ, протоіерей 361.
 Зарускій Григорій 357.
 Заяць Іванъ 361.
 Звиговскій Александръ 348.
 Зюльковскій Александръ 361.
 Зміевскій Корней 77.
 Зувчевскіе 215, 251.

И.

- Иваницкіе 362.
 Илинскій Казимиръ, нѣжинскій староста 361.
 Иржиковскій-Монивидъ Юрій 362.
 Искоростенскіе 77, 89, 92, 106.
 Исерицкій Василій, полковникъ козацкій 309.

К.

- Каленскіе 76—87, 89, 92, 177, 210—214, 216, 297, 348, 368.
 Капуота, князь 37, 41, 48.
 Карачевскіе 129, 284.
 Кисели 36, 37, 41, 49, 361.
 Кмитичи 37, 41, 48, 404, 405, 406.
 Коженовичъ Степанъ, бояринъ овруцкій 41.
 Козерскій Юрій-Николай 361.
 Ковинскіе 29, 289, 346.
 Кондзелевичъ Іоанъ, игумень братскаго лудскаго монастыря 361.
 Кончаловскіе 63, 114, 115, 142, 317—321, 339.
 Коподовичъ Данило, землиннъ овруцкаго повѣта 44.
 Коркошени 8, 37, 41, 43, 47, 61, 180, 407.

- Корчевскіе 7, 8.
 Костюшкевичъ Иванъ 348.
 Костюшкевичъ-Ховолтовскій Ілія 348.
 Костюшковскіе 47, 216, 299, 322—323, 407.
 Котошевичъ Василь, земанинъ обрудчаго повѣта, 48.
 Красовскій Яковъ 354.
 Креховецкій Мартынъ-Антоній 361.
 Крижановскіе 41, 48.
 Крувовскій Захарія 89, 92.
 Крывицкій Федоръ 221.
 Крылевичъ Іоакимъ, протоіерей 361.
 Крыницкій Степанъ 215.
 Крышовскій Владиславъ, владимірскій староста 362, 312.
 Кубылинскіе 36, 41, 88, 89, 92, 99—101, 125, 147—149, 168,
 190, 191, 193, 217, 221, 242, 259—264, 329—331,
 403, 404, 407.
 Куликовскій Федоръ Ушаевъ 348.
 Кульчицкіе 211, 348.
- Л.**
- Лада Михайлъ и Антоній 361.
 Лапановскій Войтехъ 346.
 Ласки 36, 108, 362.
 Левковскіе 1, 2, 3, 37, 62, 88, 89, 92, 98—106, 107—108, 109, 113,
 125, 128—129, 130, 134—136, 161—164, 205—206,
 217—223, 224—227, 238, 246, 247, 283—284, 300,
 344, 348, 379—381, 403, 404, 407.
 Ледуховскіе 158, 362.
 Лемешъ Яковъ 216.
 Липлянскіе 76—87, 152—155, 169.
 Ловбо Федоръ, протоіерей 361.
 Ловыковский см. Гесевскій.
 Лозка Иванъ, писарь земскій вѣсковскій 24.
 Лончинскій (Криштофъ), полковникъ новарскій 318.
 Лопатынскій Андрей 348.

Лукьянський Іванъ, намѣстникъ оверцкаго подстароства 76.

Львівський Збигнєвъ 362.

Львданський Самуїль 190.

Лякота Юрій 77.

М.

Мабаревичи 13, 14, 37, 48, 406, 412, 413.

Малкевичи см. Ходаковскіе.

Малюшківъ Андрей 61—62.

Манецкій Людвигъ 362.

Меленевскіе 114—115, 130—133, 148, 149, 177, 183, 186—189,

216, 244, 260, 266—267, 285—288, 314—316, 348,
357—358, 391.

Мвулячъ Данило, земиникъ оверцкаго повѣта 42.

Милянський Іванъ 338.

Михалевичъ Мартынъ, писарь оверцкій 111, 113.

Млодецькій Константинъ 362.

Новосей см. Налонцкій.

Монивидъ см. Иржибовскій.

Мочульскій см. Завяличъ.

Морковскіе 16, 17, 27, 28, 31, 31—33, 44, 69—74, 109—110,

111—118, 116—119, 128, 150—151, 158—160, 170,
171, 189—192, 198, 212, 216, 244, 281, 290, 294,
299, 303—305, 306—308, 309—311, 312—313, 325—
327, 332, 334, 350, 368, 369, 370—371, 399, 403,
404, 405, 409.

Мышка—Варковскій Михайль, оверцкій староста 100, 407.

Н.

Нарбутъ Венедиктъ 362.

Невмерицкіе 57—60, 62, 89, 92, 93—96, 129, 135, 136, 162,

166, 170, 198, 200, 217—223, 224—227, 234—237,
237—242, 246, 328—331, 348, 358, 380—384, 388—
389, 404, 405.

- Недашевскіе 102—103, 286, 386.
 Недзельскій Маварій, намѣстникъ Левковскаго монастыря 379—381.
 Немирчи 37, 41, 43, 48, 77, 215, 374.
 Немировичъ Андрей Явовлевичъ, воевода кievскій 29.
 Немировскій Адамъ—Антоній, намѣстникъ городскій луцкій 361.

О.

- Огій Степанъ 366.
 Олизары—Волчевичи, земляне овруцкаго повѣта 41, 43, 48.
 Ольшанскіе 362, 411.
 Ольшевскіе 206—209, 397.
 Острожскій, князь Константинъ Константиновичъ, воевода кievскій 404.

П.

- Павши 37, 41, 47, 215, 322, 333, 346, 397.
 Падальскій Θεодосій, игумень Бѣлостоцкаго монастыря 359, 361.
 Палуцкій Андрей 362.
 Панковичи 41, 46.
 Пашинскіе 17, 29, 44, 86, 115, 177, 189, 193, 201—204, 228—
 230, 252—257, 281, 290, 301—303, 322—323, 332,
 334, 335—338, 343, 350, 406.
 Пашиковскіе 142—144, 352.
 Пацковичъ Василій, землянинъ овруцкаго повѣта 36.
 Пенскій Иванъ 346.
 Перетятковичи 362, 375.
 Перликовскій—Мигунъ Степанъ 362.
 Пещоровскій Антоній 362.
 Піотровскіе 348, 361, 396—397.
 Подгоровскій Николай 190.
 Подгаецкіе 268, 269.
 Подгороденскій Петръ 361.
 Подлевская Анастасія 353.
 Подровскій Степанъ, протоіерей 361.

ПОКОЛЕВСКІЙ Богданъ, землянинъ овруцкаго повѣта 41.

ПОЛОЗОВИЧЬ 48.

ПОПЛАВСКІЕ 152, 154, 167.

ПОРВАНЕЦКІЕ 348, 361.

ПОСЕГОВСКІЙ Томбо, землянинъ луцкаго повѣта 48.

ПОТОПАЛЬСКАЯ Маріяна 391.

ПРЕГАРЛИНСКІЕ 401—402.

ПРЖЕБОРОВСКІЙ Яковъ 346.

ПРИБУСКІЙ Василій 77.

ПРОНСКІЙ, князь Фридрихъ, 43.

ПРОСКУРЫ см. Сущавскіе.

ПРУШИНСКІЕ 198, 348.

ПРЫСАРИЦКІЕ 389—392.

ПУЗЫНЫ Юрій и Михаилъ изъ Козельска 348

ПУЗЫРЕВИЧЬ Федоръ 361.

ПЯСКОВСКІЙ Станиславъ 362.

Р.

РАВШТИНСКІЕ 44, 51, 55, 377.

РАГОЗА, землянинъ овруцкаго повѣта 41.

РАДЗИВИЛОВСКІЙ, игумень кievскаго, пустынно-николаевскаго монастыря 273.

РАКОВЕЦКІЙ Мартынъ—Иванъ 362.

РЕДЧИЦЫ 37, 41, 42, 93, 120, 121, 171, 268, 276, 338, 407.

РОДКЕВИЧЬ Ипполитъ, мечникъ кievской земли 62.

РЖЫЦЕВСКІЙ Иванъ 361.

РУПНОВСКІЙ Марціанъ—Станиславъ, скарбникъ волынской 362.

РУСАНОВСКІЙ Василій 320.

РУЦКІЙ Павелъ, овруцкій староста 67, 69—74.

РЪЧИЦКІЙ Лазарь 362.

С.

САХНОВИЧЬ Феодоръ, протiерей 361.

СВЯЦКІЕ 122, 177, 190.

- СЕМАШЕВИЧИ, земліе овруцкаго повѣта 36, 41, 48.
 СЕННИЦІЕ 216, 361, 374.
 СЕНСКІЙ, князь Дмитрій 37, 41, 44.
 СЕНЬКОВСКІЙ 339.
 СЕРНИЦЫЙ Алесько, бояринъ овруцкій 41.
 СИМЕО Иванъ, возный 156.
 СКАЛКОВСКІЕ 151, 193, 216, 237.
 СКАРЖИНСКІЕ 275—277, 339—343.
 СИБИЧЬ Александръ, землянинъ овруцкій 385.
 СИЩОРЪ Иванъ 129.
 СКОЧИНСКІЙ Николай 77, 87.
 СЛОВЕНСКІЕ 238—242.
 СЛУЖБА Иванъ, землянинъ овруцкаго повѣта 43.
 СНИТОВСКІЙ Ипполитъ—Александръ 215.
 СОБОЛОВСКІЕ 138, 309, 325, 327.
 СОЛТАНЫ 36, 37, 43, 45.
 СТАВЕЦКІЕ 36, 333.
 СТАРЧИЧИ см. Корчевскіе.
 СТАШЕВИЧИ 308, 338, 346.
 СТЕЖНЕВИЧЬ Богданъ, землянинъ овруцкаго повѣта 45.
 СТЕМЦЕВСКІЕ 368, 369.
 СТЕЦКІЕ 362, 403, 414.
 СТЕЧЕВИЧЬ 362.
 СТУПНИЦКІЕ 354—355, 361.
 СУРИНЫ 24, 25, 33, 37, 41, 45, 64, 77, 115, 120, 215, 344, 346,
 348.
 СУШКЕВИЧЬ Григорій 266.
 СУЩАНСКІЕ—ПРОСКУРЫ 72, 88, 92, 215.
 СЧЕРВИНА Вацлавъ, писарь гродскій овруцкій 88.
 СЫНГАЕВСКІЙ 69, 77, 115, 116, 177, 216, 276, 280—282, 338,
 339—343, 348, 368, 377, 384, 392, 393, 396—398.

Т.

- ТАРНАВСКІЙ Паисій, игумень Левковскаго монастыря 379.
 ТАШЕВИНСКІЕ см. Чижі.

Терилловскій Арсеній, игуменъ Левковскаго монастыря 283—284.

Толбачи 364—365, 412, 413.

Томашевскіе 190, 362.

Третьякъ, Александръ, кievскій чесникъ 346.

Трипольскіе 109, 317, 321, 348.

Турчанъ Федоръ, землянинъ кievскій 8.

Туръ Иванъ 105.

Тыша—Быковскій, землянинъ овруцкаго повѣта 48.

Тышевичъ Зосимъ, игуменъ Левковскаго монастыря 95.

Тышкевичи, 41, 49, 115.

У.

Угловскіе 260—261.

Угрюновскій Прокопъ, землянинъ овруцкаго повѣта 47.

Ускитынскій Михаилъ 348.

Ущановскіе 10, 11, 16, 18, 27, 29, 31, 32, 33, 37, 44, 63—64,
67—68, 69—74, 120, 172—174, 210—213, 290, 291—
295, 303—305, 350, 370, 405, 409.

Ф.

Федкевичъ Михаилъ 346, 348, 362.

Федоровичъ Фетистъ, бояринъ овруцкій, 41.

Филоновичъ Иванъ, землянинъ овруцкаго повѣта 41.

Х.

Халепскій Константинъ 348.

Халецкій Іосифъ Михайловичъ, овруцкій державца, 22, 36, 51 57,
97.

Халецкій Михайло Михайловичъ, овруцкій державца, 25.

Харьвнскій Степанъ 361.

Хиньвичи см. Васьковскіе.

Ховолтовскіе см. Костюшевичи.

ХОДАКОВСКІЕ 76, 78, 88—92, 122—124, 167, 177, 190, 193, 211,
216, 230, 231—233, 244, 278—279, 281, 295, 296,
298, 348, 354, 358, 372, 375—376, 389, 391, 392,
394—395, 399, 402.

ХРУШЛИНСКІЙ Иванъ—Францискъ 346.

Ц.

ЦѢХАНОВСКІЙ Матвѣй 346.

Ч.

ЧАПЛИЦЫ 215, 266.

ЧАРТОРЫЙСКІЙ, князь Юсифъ 402.

ЧЕРВИНСКІЙ Юрій-Казимиръ 362.

ЧЕРЕВЕВИЧЪ Теодоръ, протоіерей 361.

ЧЕТВЕРТИНСКІЙ, князь Андрей-Святопольскъ 361.

ЧОПОВСКІЕ 77, 79, 175, 176—177, 181—184, 211, 214—215,
244, 356, 391, 392.

ЧОРНОГУБОВСКІЙ Иванъ 70.

ЧУЛАЕВСКІЙ Грышко 122.

ЧЫЖЪ-ТАШЕВИНСКІЙ 348.

Ш.

ШВАБЫ 51—55, 179, 180, 378, 406, 412, 413.

ШИШНАРЕВИЧИ 280—282, 368—369.

ШИШЧИЦЪ Иванъ, землянинъ овруцкаго повѣта 41.

ШЕВРИПА Федоръ 150.

ШЕУРАТОВСКІЕ 146, 181, 183, 184, 215, 216, 295—298, 348, 362.

ШУМЛЯНСКІЕ 348, 359—360.

Щ.

ЩЕНЕВСКАЯ Марына 353.

Ю.

Юшковскій Александръ-Иосифъ 361.

Я.

Янишовскій Адамъ Александръ 362.

Янковскіе 279—282, 339.

Ярмолинскіе 388.

Ярушевскій Степанъ 362.

ОГЛАВЛЕНИЕ

ПЕРВАГО ТОМА ЧЕТВЕРТОЙ ЧАСТИ.

страниц.

- I. Грамота князя Александра Владимировича Лариону Валевскому, освобождающая его от служебных обязанностей и причисляющая его къ сословію бояръ. 1443. Февраля 19.
- Грамота короля Казимира, подтверждающая Булгакъу Белаискому право на владѣніе Смольчанскою землею. 1486. Марта 7.
- Грамота короля Генриха, выданная Булбковскимъ, Левковичамъ и Гевничамъ на основаніи предыдущихъ грамотъ, также на основаніи, предложенной ими грамоты короля Сигизмунда Августа и вслѣдствіе представительства за нихъ кievскаго воеводы, князя Константина Острожскаго, о томъ, что они подтверждаются въ шляхетскомъ званіи, на равнѣ съ другими шляхтичами, подчиняются кievскимъ: городскому и земскому судамъ и освобождаются отъ суда оруцкаго старосты. 1574. Марта 18. 1.
- II. Подтвердительная грамота Сигизмунда III, данная на права и земли дворянамъ Корчевскимъ 1600, марта 10. Въ грамотѣ этой приводятся двѣ слѣ-

дующія, болѣе древнія грамоты, выданныя предкамъ Корчевскихъ,

1. Дарственная грамота короля Казимира Грядку и Данилу Старчичамъ на землю Хомчинскую, съ обязанностию служить господарскую службу. 1478. Апрѣля 29.

2. Грамота Сигизмунда I, подтверждающая боарамъ овруцкимъ: Федору Коркушкѣ, Федору Турчину, Ивану Григоровичу и друг. освобождение ихъ отъ есачной повинности и отъ «недѣли Чернобыльской». 1521. Марта 12. 6.

III. Дѣльчій листъ, выданный великимъ княземъ литовскимъ Александромъ землянамъ кievскимъ: Сидору Юхновичу Васьковичу и Ивану Гапоновичу Ущипу, подтверждающій дѣлежъ между ними земель, какъ выслуженныхъ ихъ предками у В. К. Витольда, такъ и отчизныхъ, произведенный кievскимъ воеводою, Мартыномъ Гаштолдовичемъ. 1494. Апрѣля 24 10.

IV. Жалованная грамота короля Александра Магару Ивановичу Вручанину на пустую землю Ремезовщизну, съ обязанностию служить изъ нее земскую военную службу. 1506. Сентября 10. Подтвердительная грамота короля Стефана на ту же землю овруцкимъ землянамъ: Мартыну и Богдану Павловичамъ Макаревичамъ. 1585. Февраля 20. Подтвердительная грамота на ту же землю короля Сигизмунда III овруцкимъ землянамъ: Мартыну, Михайлу, Степану и Ивану Павловичамъ Макаревичамъ. 1600. Марта 8. 12.

V. Подтвердительная грамота Сигизмунда I выданная кievскимъ землянамъ: Василю Гапоновичу Ущипу, Конону Хивевичу-Васьковцу, Яцку Семеновичу Мошковцу, Федьку Ивановичу Волковичу, Герасиму Тереховичу Пашиничу, Прокопу Антоновичу Болсуновичу и Степану Андреевичу Бараповичу. Король Сигизмундъ, разсмотрѣвъ представленные ими грамоты: князя Александра (Омелька) Владимірови-

- ча, В. К. Витольда, короля Казимира, также раз-
дѣльный актъ, составленный воеводами: виленскимъ,
Юриемъ Николаевичемъ Радзивиловичемъ и кiev-
скимъ, Андреемъ Якубовичемъ Немировичемъ, под-
тверждаетъ имъ право на потомственное владѣніе
земли, съ обязанностию служить конемъ военноу
господарскую земскую службу, на равнѣ съ дру-
гими земянами кievской земли и съ освобожденіемъ
ихъ отъ всякихъ другихъ повинностей. 1518. Июля 6. 15,
- VI. Рѣшеніе королевскаго суда по дѣлу о грабежахъ
и насиліяхъ, причиненныхъ кievскому земянину, Ев-
химу Беху, овручскимъ старостою, Авраомъ Мыш-
кою зъ Варковичъ. Сигизмундъ III, рассмотрѣвъ
документы представленные Бехомъ, признаетъ за
нимъ дворянскія права и передаетъ дѣло въ кiev-
скій градскій судъ. 1599. Октября 2,—Изъ числа
документовъ, представленныхъ Бехомъ, внесена ко-
пія подтверждающей грамоты Сигизмунда I Васи-
лію Беху на право потомственнаго владѣнія землею
Беховщиною, съ освобожденіемъ его отъ всякихъ
повинностей, за исключеніемъ земской военной слу-
жбы конемъ Грамота эта выдана Василю Беху
на основаніи представленныхъ имъ Сигизмунду I
грамотъ: князя Владимира Ольгердовича, В. К. Ви-
тольда, короля Казимира и кievскаго воеводы Анд-
рея Немировича. 1521. Августа 8 19.
- VII. Жалованная грамота короля Сигизмунда I, под-
тверждающая на основаніи, заявленныхъ ему, бо-
лѣ древнихъ документовъ, овруцкому земянину,
Тимошу Барановскому, право на владѣніе землями;
Задановскою, Барановскою и островомъ Залезниц-
кимъ, подъ условіемъ служить съ этихъ земель
службу конную земскую на равнѣ съ другими зе-
млянами. 1531. Июня 17. 24.
- VIII. Рѣшеніе суда, наряженнаго Сигизмундомъ Авгу-
стомъ, для рассмотрѣнія дѣла объ обидахъ, причинен-
ныхъ земянамъ кievскимъ: Мошковичамъ, Болсунови-
чамъ и Барановичамъ овруцкимъ старостою, Криш-

- замком Кмитичемъ. Судъ, рассмотрѣвъ жалобу и, представленную истцомъ, грамоту Сигизмунда I, приказалъ Кмитичу не принуждать истцевъ къ боярской земской службѣ, считать ихъ землянами и уплатить имъ 20 рублей штрафу за то, что они самопронизительно ожаловались въ форму и причинили имъ потерю документовъ. 1546. Июня 26. Сигизмундъ подтвердилъ это рѣшеніе. 1547. Апрѣля 6. При цѣлтъ приложена копія грамоты Сигизмунда I, который освобождаетъ, на основаніи предъявленныхъ ему документовъ кіевскіе земляны: Унцановъ, Клевичей-Васюковскихъ, Пашиничей, Волковичей и братію ихъ отъ повинностей и унцанъ бояръ боярствующа замка и приказываетъ овуцкому старостѣ, Тыгуну Гришковичу Козвискіому, считать ихъ землянами. 1535. Марта 13. 27.
- IX. Рѣшеніе королевскаго суда по делу между кіевскими землянами: Хомого Машковичемъ и Василіемъ Унцаномъ и овуцкимъ старостою Крашкитомъ Кмитичемъ. Король рассмотрѣвъ предъявленные ему документы и собранъ доказанія свидѣтелей, приказалъ Машковичемъ и Унцановскимъ землянами не запрещать овуцкимъ старостамъ требовать съ нихъ боярской повинности и подчинять ихъ земскому оуду. 1544. Августа 30. 31.
- X. Опись овуцкаго замка, съ исчисленіемъ принадлежащихъ къ нему мѣщанъ, бояръ, крестьянъ и дѣрмелей, а также съ исчисленіемъ повинностей и даней приносимыхъ въ пользу замка. 1545. 35.
- XI. Выпись изъ книгъ метрики коронной, заключающая въ себѣ: 1) Двѣ подтвердительныя грамоты короля Сигизмунда Августа, пожалованныя Федору Швабовичу на землю Берцовщывну, данную Швабовичу овуцкимъ державцомъ, Іосифомъ Халедкимъ. 1551, Ноября 28 и 1570. Ноября 10. 2) Подтвердительную грамоту короля Сигизмунда III Федору Швабовичу (внуку перваго) на ту же землю. 1595. Марта 8. 3) Рѣшеніе королевскаго суда по

- дѣлу о захватѣ у Швабовичей земли Берповицкимъ
Адамомъ Рабштинскимъ. 1699. Августа 27. 50.
- XII. Рѣшеніе оворуцкаго старосты, Іосифа Михайловича
Халецкаго о раздѣлѣ земель и угодій между ге-
сподарскими землями: Болуномъ Сидоровичемъ,
Григоремъ и Фоміемъ Садковичами и Федоромъ и
Андреемъ Гришковичами Вешеряцкими. 1552. Ю-
ня 24. 56.
- XIII. Дарственная запись отъ дворянина Андрея Ма-
лювицкаго, Святопольскому: Лешковскому мона-
стырю на сумму 85 злотыхъ, обеспеченную на
Шепелевскомъ островѣ 16... 61.
- XIV. Извлечение изъ люстраціи кievскаго воеводства,
подтверждающее права на земли и на дворянское
званіе дворянъ Ущаповскихъ и Васьковскихъ и
свидѣтельствующее о томъ, что у нихъ люстрато-
ры видѣли грамоты, данныя ихъ предкамъ, всѣми
великими князьями литовскими и королями польски-
ми, начиная съ В. К. Витольда и до Сигизмунда
III. 1616. Февраля 20. 62.
- XV. Извлечение изъ люстраціи кievскаго воеводства,
подтверждающее право на дворянское званіе дво-
рянъ Бехамъ, выданное имъ люстраторами на
основаніи, представленныхъ Бехами, грамотъ: В. К.
Витольда и королей: Казимира, Сигизмунда I и Си-
гизмунда III. 1616. Февраля 29. 65.
- XVI. Упоминательный листъ короля Сигизмунда III къ
оворуцкому старостѣ Павлу Рудкому о томъ, что-
бы отецъ не принуждалъ дворянина Іосифа Ущапа
подчиняться старостинскому суду. 1616. Мая 17. 67.
- XVII. Рѣшеніе кievскаго земскаго суда по дѣлу между
оворуцкимъ старостою, Павломъ Рудкимъ и дворя-
нами: Васьковскими, Ущаповичами, Барановичами,
Гошовскими, Болсуновичами, Черногубовскими и
Мошковскими, о томъ, что оворуцкій староста, же-
лая принудить упомянутыхъ дворянъ къ отправле-
нію службы замковой и къ признанію надъ собою
власти и суда старосты, послалъ въ заселенныя

- ими села отрядъ слугъ своихъ, которымъ приказалъ разогнать ихъ и заграбить ихъ скотъ. Кіевскій земскій судъ, на основаніи, представленныхъ ему истцами, документовъ, признаетъ ихъ дворянами, свободными отъ зависимости отъ овруцкаго староства и обязанными только отправлять земскую военную службу на равнѣ съ другими дворянами кіевского воеводства. Староста-же по приговору суда долженъ уплатить истцамъ, подъ опасеніемъ баниціи, стоимость заграбленнаго скота и штрафу за насиліе. 1617. Генваря 19. 69.
- XVIII. Приговоръ купнаго суда, состоявшаго изъ дворянъ Ходаковскихъ и Каленскихъ, а также изъ крестьянъ сосѣднихъ селъ, по дѣлу о покражѣ меда изъ бортей, принадлежавшихъ крестьянамъ села Диплянскаго, а также дворянамъ Григорію: Ходаковскому, Кондрату и Силѣ Каленскимъ. Копа собиралась три раза; свидѣтели доказали, что покража учинена дворянами: Яцкомъ, Давидомъ, Мелешкомъ и Мишкомъ Каленскими, вслѣдствіе чего копа приговорила, чтобы виновные уплатили истцамъ по двѣ копы грошей литовскихъ за каждую выдранную борть и кромѣ того предоставила истцамъ право требовать уголовного наказанія виновныхъ. 1930 г. Ноября 2. 76.
- XIX. Приговоръ кіевского гродскаго суда по дѣлу о владѣніи Ходаковскою землею, оспариваемою кіевскимъ хорунжимъ Ремяномъ Ельцомъ у дворянъ Ходаковскихъ. Судъ, разсмотрѣвши документы, представленные Ходаковскими и возстановивъ ихъ генеалогію, призналъ Ельцу право только на пятую часть Ходаковской земли, четыре же части ея призналъ собственностію Ходаковскихъ. 1649. Мая 18. 88.
- XX. Духовное завѣщаніе дворянки Целагини Федоровны Невмирицкой; завѣщательница отказываетъ свое имѣніе зятю своему, дворянину Іліи Максимовичу Левковскому и требуетъ, чтобы онъ похоронилъ

- ея останни въ монастырь Святоникольскомъ Левковскомъ. 1647. Октября 7. 93.
- XXI.** Объявленіе дворянъ Левковскихъ о томъ, что, во время войны, козаки сожгли документы, хранившіеся у Степана Левковского, заключавшіе доказательства о дворянскомъ происхожденіи и о правахъ на земли дворянъ: Левковскихъ, Булгаковскихъ, Верповскихъ и Геевскихъ. Такъ какъ козаки сожгли и книги городскія овуцкія, въ которыя документы эти были внесены, то Левковскіе представляютъ изустный ихъ перечень. 1649. Декабря 18. 96.
- XXII.** Подтвердительная грамота короля Іоанна Казимира дворянамъ Кобылинскимъ на владѣніе землею Кобылинскою и островомъ Круковскимъ подъ условіемъ служить земскую господарскую службу. Грамота эта выдана на основаніи, представленной Кобылинскими грамоты Сигизмунда Августа. обеспечивавшей ихъ дворянскія права; въ замѣнъ потерянныхъ ими, во время козацкой войны, всѣхъ другихъ документовъ. 1650. Генваря 10. 99.
- XXIII.** Жалоба дворянина Ивана Свидерскаго, о томъ, что во время козацкаго возстанія погибли документы Свидерскаго, бывшіе на сохраненіи у дворянина Ивана Недашковскаго и что, пользуясь смутами, дворяне: Иванъ, Андрей и Мишко Недашковскіе захватили земли, принадлежавшія Свидерскому. 1651. Генваря 23. 102.
- XXIV.** Жалоба отъ имени королевскаго ротмистра, Богуслава Гораина на дворянъ Выговскихъ и Васковскихъ о томъ, что они составили вооруженный отрядъ подъ начальствомъ Самуила Лазаревича Выговскаго, напали на село Гораина—Карабачинъ и ограбили оное; когда-же слуги Гораина, дворяне: Самуилъ Лозинскій и Иванъ Туръ догнали ихъ, и стали требовать возврата добычи, то обвиненные, не только ея не возвратили, но убили Тура. 1651. Сентября 20. 104.
- XXV.** Жалоба дворянина Ивана Искоростынскаго на

- дворянъ Выговскихъ, Васильковскихъ, и другихъ, о томъ, что они напали вооруженные на Искоростенскаго и поранили его. 1651. Октября 10. . . . 106.
- XXVI. Жалоба дворянина Степана Ласка на дворянина Кривцова Выговскаго, о томъ, что онъ, поступивъ въ званіи сотника въ козацкое войско, захватилъ въ Овручъ сестру испца, Марыну Ласкову и заставилъ ее насильно повѣнчаться съ собою. 1651. Октября 16. 107.
- XXVII. Приговоръ кушнаго суда, собравшагося по требованію дворянъ Мошковскихъ, приговорившій дворянъ: Ивана и Матвѣя Кузьменковъ Мошковскихъ къ уплатѣ другимъ Мошковскимъ стоимости ичель, выдранныхъ подсудимыми. 1657. Февраля 1. . . 109.
- XXVIII. Духовное завѣщаніе дворянина Тимоша Лойковича Ермаковича—Мошковскаго; между прочимъ онъ предписываетъ наследникамъ похоронить его останки при церкви св. Николая въ селѣ Мошкахъ. 1660. Мая 6. 111.
- XXIX. Объявленіе дворянъ: Даміана и Григорія Меленевскихъ о томъ, что, проходящія черезъ Польсіе, русскія и козацкія войска, нашли, спрятанные въ бортномъ деревѣ, документы Меленевскихъ и увезли ихъ съ собою 1663. Декабря 12. 113.
- XXX. Подтвердительная грамота короля Михаила дворянамъ Мошковскимъ на участокъ поля въ селѣ Мошкахъ. Такъ какъ Мошковскіе потеряли во время козацкой войны документы на право владѣнія этимъ участкомъ, то король Михаилъ возстановляетъ какъ права ихъ, такъ и обязанность доставлять съ этой земли на войну въ королевское войско одного всадника въ полномъ вооруженіи. 1671. Марта 28.
- Грамоту эту подтвердили короли: Іоаннъ III. 1678. Февраля 20 и Августъ II. 1698, Іюня 10. 116.
- XXXI. Жалоба дворянъ: Степана Вышпольскаго и Андрея Редича на дворянъ Ущеповскихъ о томъ, что они, во время козацкой войны, находясь въ связяхъ съ

козаками, захватили земли, принадлежавшія истцамъ, пользуясь отсутствіемъ послѣднихъ, которые принуждены были ѣхать отъ козаковъ изъ своихъ вѣстей. 1679. Февраля 3. 120.

XXXII. Жалоба дворянина Луки Дубинскаго на дворянъ: Ходаковскихъ, Дидковского и другихъ, о томъ, что они напали на него на дорогѣ, сильно избили и угрожали приговорить его къ смерти купнымъ судомъ, утверждая, что онъ причастенъ къ воровству лошади, украденной Иваномъ—Осьмаченкомъ Ходаковскимъ у козака Ивана Сатановца. 1679. Апрелья 24. 121.

XXXIII. Жалоба отъ имени дворянина Франциска Потоцкаго на дворянъ: Ивана и Каленика Кубыдинскихъ о томъ, что они, принимая участіе въ козацкомъ возстаніи, не допускали Потоцкаго къ пользованію участкомъ земли, принадлежавшимъ ему въ селѣ Кубылинѣ; они сожгли его хозяйственныя постройки и убили крестьянина Потоцкаго, посланнаго имъ для вспаханія его поля. 1679. Августа 20. 124.

XXXIV. Жалоба отъ имени дворянина Франциска Потоцкаго на дворянъ: Александра, Андрея, и Тимоша Харченковъ—Белоцкихъ о томъ, что они болѣе 20 лѣтъ находились въ радахъ козацкихъ и что въ теченіи этого времени они истребили бобрровъ и лосей въ лѣсахъ Потоцкаго, присвоили себѣ его борти и захватили, принадлежавшія ему, земли въ селѣ Геевичахъ, разрушивъ, отдѣлившія ихъ, межевыя знаки. 1679. Августа. 28. 126.

XXXV. Жалоба отъ имени дворянина Франциска Потоцкаго на дворянъ: Михаила, Петра и Реміяна Давковскихъ о томъ, что они въ продолженіи долгаго времени принимали участіе въ козацкомъ возстаніи, грабили шляхецкія именія и умерщвляли шляхтичей; они нападали нѣсколько разъ съ вооруженнымъ отрядомъ на мѣстечко Потоцкаго—Веледничи, били и грабили шляхтичей, бывшихъ тамъ на яр-

- маркѣ, истребляли бобры въ лѣсахъ Потоцкаго и отнимали у него борти. 1679. Августа 28 . . . 128.
- XXXVI. Жалоба дворянина Ивана Блоцкаго и жены его, Анны, на ея братіевъ: Реміана и Ивана Меленевскихъ и на жены ихъ о томъ, что они, долго живя съ Блоцкими миролюбиво, и мирно раздѣлившись имуществомъ, разсорились съ ними во время крещенія ребенка Блоцкаго, нанесли Блоцкимъ побой, устрашали ихъ угрозами и хотѣли выбросить ребенка па съѣденіе собакамъ, чтобы предотвратить, какъ они выражались, размноженіе въ своей семьѣ «лядскаго народа.» 1680. Сентября 2 130.
- XXXVII. Духовное завѣщаніе дворянина Семена Мартыновича Левковскаго, по которому онъ распределяетъ имущество между родственниками, и изъявляетъ желаніе, чтобы останки его были похоронены въ Святионикольскомъ Левковскомъ монастырѣ. 1680. Октября 30. 134.
- XXXVIII. Жалоба езуитской ксаверовской коллегіи на дворянъ Дидковскихъ о томъ, что они, пользуясь бѣгствомъ езуитовъ во время козацкой войны, завладѣли участкомъ земли въ селѣ Дидковцахъ, принадлежащимъ коллегіи и переловили рыбу и бобровъ въ ксаверовскихъ озерахъ. 1681. Генваря 28. 137.
- XXXIX. Жалоба езуитской ксаверовской коллегіи на дворянъ Мошковскихъ о томъ, что они захватили земли, отказанныя Игнатіемъ-Александромъ Ельцемъ въ пользу коллегіи, пользовались ими въ продолженіи 12 лѣтъ и отказались возвратить ихъ езуитамъ. 1681. Генваря 28. 138.
- XL. Жалоба дворянина Ивана Александровича Закусила на дворянъ: Григорія и Антона Закусимовъ и на сыновей ихъ, о томъ, что обвиненные, находясь въ связяхъ съ козаками, выгнали изъ села Закусимъ отца истца, а когда, послѣ тридцатилѣтняго отсутствія, истецъ возвратился въ Закусимы, чтобы принять во владѣніе, принадлежавшую его отцу и дядѣ землю, то обвиненные стали наносить

побой ему и его женѣ и захватили въ свое пользование всѣ, принадлежавшія истцу угодія. 1681. Генваря 28. 139.

XLII. Духовное завѣщаніе дворянки Анны Садовской, урожденной Пашковской. Она благодаритъ Бога за то, что Господь дозволилъ ей возвратиться къ православію, послѣ того какъ она, при жизни своего мужа, перешла въ католичество; далѣе она распределяетъ имущество между дѣтьми своими и назначаетъ имъ опекуновъ. 1681. Мая 15. 142.

XLIII. Жалоба дворянина Михаила Кузьменка Дидковского на дворянъ: Фому, Луку, Василя и Федора Дидковскихъ о томъ, что они въ отсутствіи истца, служившаго во время козацкихъ войнъ въ конномъ войскѣ, захватили его имущество и выгнали изъ его дома его жену и дочь. 1681. Іюля 30. 144.

XLIV. Духовное завѣщаніе дворянина Иліи Кубылинскаго, по которому онъ передаетъ свое имущество женѣ и изъявляетъ желаніе, чтобы останки его были похоронены въ церкви, во имя св. Архистратига Михаила, въ селѣ Меленяхъ. Отказывая въ помъгу этой церкви часть имущества, завѣщатель желаетъ, чтобы по немъ отслуженъ былъ сорокоустъ. 1682. Марта 26. 147.

XLV. Разводный листъ, выданный Оришкою Федоровичовою, урожденною Мошковскою, ея мужу Федору Смирнову о томъ, что, вследствие невозможности ужиться, невросивъ разрѣшеніе родственности, они по обоюдному согласію рѣшились разойтись; жена разрѣшаетъ мужу вступить во второй бракъ. 1682. Февраля 19 150.

XLVI. Жалоба дворянъ: Якова, Василя и другаго Василя Сергѣевыхъ и Василя Лазаревка Дидковскихъ на дворянъ: Степанова Липинскаго, Луку, Василя и Федора Хоменковъ Дидковскихъ, о томъ, что они нанесли истцамъ разныя обиды и нажонецъ напали на нихъ на улицѣ, побили ихъ и поранили.

- Въ числѣ обидъ, истцы заявляютъ, что Лицьянскій напалъ на маляра, нанятаго ими для возобновленія живописи въ церкви села Дидковецъ, и отнял у него сорокъ злотыхъ, данныя ему истцами на покупку красокъ и на другія церковныя надобности. Апрѣля 29 152.
- XLVI. Жалоба дворянина Андрея Матіяшкевича на дворянъ Мошковскихъ о томъ, что они отняли у него деньги и коня, нанесли побой его женѣ и пачерицѣ и уговорили козаковъ, квартировавшихъ въ Овручѣ, взять его въ плѣнъ и разными лишеніями принудить къ уплатѣ выкупа; они подстрекали козаковъ, указывая на то обстоятельство, что, поселившійся среди нихъ, Матіяшкевичъ—«Ляхъ». 1682. Апрѣля 30 158.
- XLVII. Жалоба дворянъ: Романа, Михаила, Петра и Прокопа Левковскихъ на дворянина Франциска Потоцкаго о томъ, что онъ, пригласивши въ свой домъ Романа Левковскаго, приказалъ слугамъ своимъ изрубить его, при чемъ угрожалъ поступить со всѣми Левковскими такъ, какъ поступилъ его отецъ съ Антоніемъ Невмирицкимъ, котораго онъ убилъ, волочилъ трупъ, привязавъ ко хвосту лошади, домъ его сжегъ и имѣніе присвоилъ себѣ. Потомъ Потоцкій обвинилъ несправедливо Левковскихъ въ укрывательствѣ бѣглыхъ крестьянъ, и наконецъ дозволилъ своему управляющему, Хмельовскому, похитить жену Прокопа Левковскаго, отказался выдать ее мужу и когда Прокопъ Левковскій явился съ требованіемъ въ имѣніе Потоцкаго, Веледники, то по приказанію Хмельовскаго былъ посаженъ въ тюрьму, а потомъ избитъ до полусмерти. 1682. Юля 7, 161.
- XLVIII. Духовное завѣщаніе дворянина Дмитрія Степановича Бѣлошицкаго, которымъ онъ отказываетъ свое имѣніе, частію брату своему Степану, частію въ пользу церкви въ селѣ Бѣлошицкомъ, частію-же въ пользу священника села Скородваго, въ кото-

- ромъ завѣщатель умеръ на дорогѣ: священникъ села Скороднаго напутствовалъ больного и обѣщаль его похоронить при мѣстной церкви. 1682. Юля 9. 165.
- XLIX. Жалоба дворянина Луки Дидковского на дворянъ: Якова Дидковского, Кондрата и Тышка Ходаковскихъ и другихъ о томъ, что они напали на домъ истца съ вооруженною толпою, въ день Рождества Пресвятыя Богородицы, когда всѣ почти жители села Дидовець и другихъ околичныхъ селъ находились въ церкви, избили всѣхъ тѣхъ, кого застали въ домѣ и причинили опасную болѣзнь женѣ Луки Дидковского. 1682. Сентября 23. 167.
- L. Приговоръ купнаго суда, состоявшаго изъ дворянъ: Барановскихъ, Мошковскихъ и другихъ, также изъ крестьянъ сосѣднихъ селъ. Судъ уличилъ дворянъ: Игната Невмирицкаго и Юсифа Барановскаго въ томъ, что они выдрали пчелы у дворянъ: Богдана и Семева Барановскихъ и приговорилъ виновныхъ къ уплатѣ стоимости пчелъ и къ вознагражденію убытковъ, понесенныхъ истцами. 1682. Октября 4. 169.
- LI. Жалоба дворянина Григорія Ущাপовскаго на дворянъ: Степана и Евтуха Васьковскихъ и Василя и другаго Василя Дидковскихъ о томъ, что они, встрѣтившись съ истцемъ на поминальномъ обѣдѣ у вдовы, Авраамовой Ущаповской, и замѣтивъ, что Григорій Ущаповскій, какъ католикъ, отказывается ѣсть скоромное въ субботу, назвали его язычникомъ, а потомъ, послѣ ухода изъ обѣда, напали на его домъ, вырубали двери, нанесли ему сильные побои, и, защищавшихъ его, родственниковъ поранили. 1682. Ноября 18. 172.
- LII. Объявленіе дворянъ Чоповскихъ о томъ, что во время происходившихъ смуть истреблены были ихъ документы и грамоты, пожалованныя имъ отъ князей русскихъ, литовскихъ и отъ королей польскихъ. 1682. Декабря 22. 175.

- LIII. Свидѣтельство, выданное дворянамъ Чоповскимъ дворянами: Меленескими, Ходаковскими, Сингаревскими, Пацкискими, Каленскими и Дидковскими о томъ, что они дѣйствительно были издавна дворянами и имѣли грамоты на дворянское званіе отъ русскихъ князей и отъ королей польскихъ, но грамоты эти утеряны во время бывшихъ смуть, по чему Чоповскіе и принуждены отправиться для отысканія ихъ копій въ литовской метрицѣ. 1682, Декабря 22. 176.
- LIV. Удостовереніе, выданное дворянами Борановскими и Коркушками дворянину Остафію Васьковскому о томъ, что онъ трижды созывалъ купный судъ, по поводу похищенія у него трехъ котловъ, и что на собраніи купнаго суда было доказано, что похитили ихъ дворяне Несторъ и Луцко Кляменки Васьковские. 1683. Марта 13. 178.
- LV. Подтвердительная грамота короля, Іоанна III, выданная Чоповскимъ. Король подтверждаетъ всѣ грамоты, выданныя Чоповскимъ его предшественниками, начиная съ короля Александра, и возобновляетъ ихъ право на владѣніе, принадлежащими имъ землями, подъ условіемъ доставлять, въ случаѣ войны, въ королевское войско, двухъ вооруженныхъ всадниковъ. 1683. Марта 18. 181.
- LVI. Жалоба отъ имени Овруцкой езуитской коллегіи на дворянъ: Василя, Семена, Андрея, Марка и Іоакима Шкуратовскихъ о томъ, что они, во время войны, разорили, принадлежавшее езуитамъ, село Ягодное, завладѣли землями и угодіями и отказались уплатить езуитамъ долгъ въ 1377 злотыхъ. 1683. Апрѣля 2. 184.
- LVII. Жалоба отъ имени Овруцкой езуитской коллегіи на дворянина Стефана Дидковского о томъ, что онъ, посредствомъ разныхъ юридическихъ притворствъ, не допускаетъ езуитовъ къ пользованію, принадлежащими имъ участкомъ села Дидковецъ. 1683. Апрѣля 2. 185.

- LVIII. Жалоба дворянина Василия Меленевского на дворянъ: Григорія, Андрея, Теодора и Николая Меленевскихъ и на Павла Богриновскаго о томъ, что они захватили усадьбу и земли истца въ селѣ Меленкахъ, во время его отсутствия, когда онъ находился, во время козацкихъ войнъ, на службѣ въ конной войскѣ и потому долго жилъ на Воинѣ, не осмѣливаясь возвратиться на родину; когда же наконецъ Василій Меленевскій возвратился домой, то обвиненные нанесли ему сильные побои и угрожали ему смертію. 1683. Мая 6. 186.
- LIX. Приговоръ кушнаго суда, состоявшаго изъ дворянъ: Папинскихъ, Дидковскихъ, Кубылинскихъ, Кодаковскихъ, Закусяловъ, Барановскихъ и другихъ, также изъ мѣщанъ изъ городовъ Народицъ и Вязовки и изъ крестьянъ соседнихъ селъ. Кона уличила дворянина Матвѣя Артюховича Мошкова снана въ томъ, что онъ съ помощію жены, зятя и кузнеца, жившаго въ Вязовкѣ, укралъ котелъ въ вязовской церкви, также нѣсколько котловъ и другихъ вещи у евреевъ въ Народицкѣ и медь изъ бѣртеі. у дворянъ: Дмитрія и Никона Науменковъ Мошковскихъ и Семена Игнатовна Мошковского. Копный судъ приговорилъ виновнаго, Матвѣя Мошковского, къ смертной казни черезъ повѣшеніе, а его жену и зятя къ возвращенію украденныхъ вещей или къ уплатѣ ихъ стоимости. 1683. Юня 16. 189.
- LX. Объявленіе дворянина Александра Белоцкаго о томъ, что его документы, въ числѣ которыхъ были грамоты, пожалованныя его предкамъ русскими князьями и польскими королями, спрятаны были его отцемъ, Харитономъ Белоцкимъ во время козацкихъ смутъ и открыты только спустя тридцать лѣтъ; вслѣдствіе этого документы совершенно истлѣли. 1683. Юня 24. 193.
- LXI. Жалоба дворянина Юсифа Барановскаго на дворянъ: Богдана, Кирила и Семена Барановскихъ о томъ, что они преслѣдовали постоянно истца; прѣ-

- где они нанесли сильные побои какъ ему, такъ и его жевѣ; потомъ указали козакамъ, спрятанный имъ запасъ хлѣба, козаки разграбили этотъ хлѣбъ и тѣмъ довели истца до нищеты; наконецъ они составили несправедливый приговоръ купнаго суда, и вписали въ немъ имена людей не бывшихъ на купѣ, собирали потомъ прибавочныя подписи и, угостивъ купниковъ, помѣстили въ приговорѣ вымышленное обстоятельство: якобы Юсифъ Барановскій сознался въ покражѣ меду изъ одиннадцати бортей. Жалоба подтверждается свидѣтельствомъ вознаго, присутствовавшаго на купѣ. 1683. Июля 3. 195.
- LXII. Жалоба дворянина Ивана Волковского на дворянъ, Ивана и Якова Пашинскихъ о томъ, что еще отецъ ихъ Данилъ Пашинскій, сообща съ казаками участвовалъ въ убіеніи и разореніи Оомы Волковского, брата Ивана; что Иванъ и Яковъ Пашинскіе выгнали изъ церкви Ивана Волковского, похитили церковное имущество, присвоили себѣ сѣно, принадлежащее Волковскому и т. п. 1684. Генваря 27 . . . 201.
- LXIII. Жалоба дворянъ: Димитрія Ивановича Левковского и Николая Ольшовскаго на дворянина Романа Даченка Левковского о томъ, что онъ многократно наносилъ оскорбленія, обиды и побои какъ имъ, такъ и ихъ семействамъ; особенно-же онъ обесчестилъ истцевъ публично при собраніи многихъ шляхтичей изъ околичныхъ селъ, съѣхавшихся въ Левковичи на храмовой праздникъ «святаго Николая русскаго.» 1684. Мая 20 205.
- LXIV. Жалоба дворянина Павла Каленскаго на дворянина Савву Сергіенка Ущуповскаго о томъ, что онъ, встрѣтившись съ сыномъ истца, Михайломъ Каленскимъ въ церкви, въ селѣ Чоповичахъ, куда съѣхались многіе околичныя шляхтичи на праздникъ св. Троицы, сначала оскорбилъ его въ церкви, а потомъ, находясь вмѣстѣ въ гостяхъ у Самуила Чоповскаго, и стрѣляя будтобы въ цѣль, убилъ его выстрѣломъ изъ ружья. 1685. Июля 22. 209.

- LXV. Свидѣтельство, выданное дворянами кievскаго воеводства дворянамъ Чоповскимъ въ томъ, что они изъявили полную готовность представить на сеймикѣ кievскаго воеводства доказательства о дворянскомъ происхожденіи своего рода, но не могли исполнить своего намѣренія потому только, что сеймикъ не состоялся. 1685. Сентября 10 214.
- LXVI. Жалоба дворянъ Левковскихъ и Невмерицкихъ на польскую татарскую хоругвь стародубскаго маршала Литава о томъ, что явившись въ села: Левковичи и Невмерицкое, жолнеры, служившіе въ этой хоругви, начали грабить скотъ и истязать жителей; они нанесли сильныя побои Петру Левковскому, предъявившему начальнику хоругви охранныя гетманскіе универсалы, другихъ Левковскихъ и Невмерицкихъ, гоняли по улицамъ, рубили и стрѣляли въ нихъ, многимъ, мужчинамъ и женщинамъ, нанесли смертельныя раны, остальныхъ осадили въ монастырь, который пытались взять приступомъ, потомъ расположившись лагеремъ въ селѣ, ограбили всѣ дома, перебили скотъ и уничтожили найденный хлѣбъ. 1685. Декабря 3. 217.
- LXVII. Жалоба польской татарской хоругви стародубскаго маршалка, Криштофа Литава на дворянъ Левковскихъ и Невмерицкихъ о томъ, что они, загрождая улицы, не пропускали хоругвь пройти черезъ свои села, и начали въ нее стрѣлять, многимъ жолнерамъ нанесли смертельныя раны, остальныхъ продержали цѣлыя сутки въ осадѣ въ ихъ таборѣ, отняли у нихъ нѣсколько лошадей и наконецъ подали противъ хоругви ложную и исполненную клеветы жалобу. 1685. Декабря 7 224.
- LXVIII. Жалоба дворянина Ивана Волковскаго на дворянъ: Якова и Ивана Пашинскихъ о томъ, что они, пользуясь всеобщимъ бѣгствомъ отъ татарскаго набѣга, похитили колокола и кресты, пожертвованные предками Волковскаго въ церковь въ селѣ Пашинахъ; потомъ Пашинскіе присвоили себѣ наслед-

- ство, слѣдующее Волковскому послѣ смерти его рождественниковъ: Павла Волковскаго и Ивана Папшинскаго. 1686. Августа 12 228.
- LXIX. Жалоба дворянъ: Савуила Домашневскаго и жены его Овдоимы на дворянъ: Михаила и Николая Ходаковскихъ, о томъ, что они, выходясь въ связи съ козаками и, пользуясь бѣгствомъ Домашневской и перваго ея мужа, Семена Закусила, завладѣли ихъ домъ и землей въ селѣ Занусилатъ. Потомъ, когда Домашневскіе пріѣхали на родину, Ходаковскіе наносили имъ разные обиды и побой, между прочимъ, выучились, неприличному шляхетскому званію, медицинскому искусству, и, желая умертвить Домашневскаго; разлили на нутѣ его какой то ядъ; наконецъ, обвинить его ложно въ похищеніи носовъ, собирали купцу, для того, чтобы судить его, не обращая вниманія на то, что такіа оборота, даютъ поводъ къ крестьянскимъ волненіямъ. 1687. Апрельъ 26 231.
- LXX. Жалоба дворянина Игнатія Невмержицкаго на дворянъ: Богдана, Семена и Кирика Барановскихъ о томъ, что они убили тестя его, Ивана Барановскаго, подозрѣвая его въ томъ, что онъ указалъ козакамъ мѣсто, въ которомъ обвиненные спрятали свои пожитки. 1687. Юня 17. 234.
- LXXI. Жалоба дворянъ Невмержицкихъ на дворянъ: Николая Думинскаго и Данила Словенскаго, о томъ, что Думинскій наноситъ имъ разные обиды; въ послѣднее-же время, когда зять его Словенскій опредѣлился писаремъ въ козацкое войско; то они оба, съ помощію козаковъ, наносили побой Невмержицкимъ, грабили ихъ собственность, опустошали сады и стращали ихъ угрозами. Факты эти подтверждаются свидѣтельствомъ вознаго. 1687. Августа 14. 237.
- LXXII. Протестъ дворянъ: Меленевскихъ, Дидковскихъ; Выговскихъ, Ходаковскихъ, Мотковскихъ, Чоповскихъ и Волковскихъ противъ постановленія сеймика кievскаго воеводства, по которому предписано

было депутатамъ, отправленнымъ на сеймъ отъ дворянъ кievскаго воеводства, хлопотать о раздачѣ шляхтичамъ имѣній, принадлежавшихъ Кіево-Печерскому и другимъ кievскимъ монастырямъ. 1688.

Марта 2. 243.

LXXIII. Жалоба Якова Пржыборовскаго, капитана-лейтенанта грѣхотнаго полка литовскаго канцлера на дворянъ Левковскихъ и Невмержицкихъ о томъ, что они, ослобившись за постой въ ихъ селѣ одной роты полка его, обѣщали убивать каждого, попавшагося имъ, солдата этой роты, и что они действительно захватили въ своемъ селѣ, и убили одного изъ солдатъ — Якова Гудзевича. 1688.

Апрѣля 29. 244.

LXXIV. Жалоба дворянина Александра Бежа на дворянина Радіона Дидковскаго о томъ, что онъ захватилъ земли, принадлежавшія Беху, вырылъ изъ земли зарытыя Бехомъ вещи, напалъ на его домъ вмѣстѣ съ козаками и нанесъ побои ему и его семейству. 1688.

Іюня 26. 248.

LXXV. Рѣшеніе кievскаго гродскаго суда по дѣлу между дворянами: Антоніемъ и Павломъ Волковскими и Яковомъ и Иваномъ Пашинскими. Волковскіе жаловались, что отецъ Пашинскихъ, Давидъ, напалъ вмѣстѣ съ козаками еще въ 1648 году, на ихъ дядю, Федора Волковскаго и былъ причиною его убіенія и разоренія; что потомъ Пашинскіе причинили Волковскимъ разныя обиды, грабежи и побои, грабили купцовъ, проѣзжавшихъ черезъ село Пашины, выгоняли Волковскихъ изъ церкви и т. п. Судъ гродскій кievскій, вслѣдствіе неявки отвѣтчиковъ въ назначенный срокъ, лишилъ ихъ права представлять свидѣтелей и, напротивъ, принялъ показанія свидѣтелей, доставленныхъ истцами; кромѣ того приказалъ публиковать на Пашинскихъ «банныцію» за неявку въ судъ. 1688.

Августа 21. 251.

LXXVI. Рѣшеніе кievскаго гродскаго суда по иску Игната и Симеона Кубылинскихъ на Ивана Меленев

- сваго Кубылинскаго и на наследниковъ Степана и Каленика Кубылинскихъ, Мелешка и Яцка Гессскихъ, Романа Угловскаго и другихъ, о томъ, что поименованные обвиненные убили въ 1658 году отца истцевъ, Николая Кубылинскаго, находящагося въ службѣ у Северина Потоцкаго. Судъ градскій кievскій, за невякою отвѣтчиковъ, приговорилъ ихъ къ банщицѣ и лишилъ права представлять свидетелей на люблинскій трибуналъ; показанія же, представленные свидетелами со стороны истцевъ, призналъ дѣйствительными. 1688. Августа 27. 259.
- LXXVII. Жалоба дворянъ Блоцкихъ, на дворянъ Меленескихъ о томъ, что они нападали на домъ Блоцкихъ и, собравъ козаковъ, устрашали ихъ, угрожая лишить жизни. 1688. Августа 28. 265.
- LXXVIII. Жалоба дворянки Евросини Редичевой, урожденной Подгаецкой, на дворянъ: Федора и Ивана Думинскихъ о томъ, что они, во время козацкой войны, вмѣстѣ съ покойнымъ ихъ отчимомъ, Федоромъ Думинскимъ, нападали на дворы шляхетскіе, опустошали ихъ и шляхтичей убивали. Между прочими грабежами, они вырыли изъ земли и присвоили себѣ мѣдные котлы, зарытые родителями истицы, бѣжавшими въ Литву отъ козаковъ. Не смотря на многократныя требованія со стороны Редичевой, они не хотѣли ее удовлетворить, наносили ей побои и разныя другія обиды. 1688. Августа 30. 268.
- LXXIX. Жалоба дворянина Кирила Закусыла на дворянина Григорія Закусыла о томъ, что послѣдній, поступивъ въ кievскій козацкій полкъ въ 1651 году, и сдѣлавшись въ немъ сотникомъ, захватилъ земли истца и, пользуясь оплошностію его опекуна, удержалъ ихъ въ своемъ владѣніи. 1689. Мая 21. 271.
- LXXX. Жалоба регента городского кievскаго, Степана Ивановича Дидковскаго отъ имени многихъ другихъ Дидковскихъ на дворянъ: Юсифа, Данила и Степана Давыловича Дидковскихъ о томъ, что они,

- бывая въ Кіевѣ, получали книги и подарки для церкви, находящейся въ селѣ Дидковцахъ, отъ разныхъ духовныхъ лицъ и не доставляли ихъ по принадлежности; также о томъ, что Степанъ Даниловичъ Дидковскій ворвался въ домъ священника, завладѣлъ ключемъ отъ церкви и похитилъ изъ ней «Трѣдъ поствную» пожертвованную въ эту церковь Иннокентіемъ Гизелемъ. 1689. Мая 21. . . . 272.
- LXXXI. Объявленіе дворянина Александра Скаржинскаго о томъ, что, во время козацкой войны 1648 г., сожжены были всѣ его документы, хранившіеся въ подвалѣ церкви, въ селѣ Малыхъ Сынгаяхъ. 1689. Мая 27. 275.
- LXXXII. Объявленіе дворянина Фомы Федоровича Ходаковского о томъ, что, во время козацкой войны, сожжены были разные документы, спрятанные его отцемъ въ лѣсу, въ борти, и что подлинники ихъ также уничтожены, вслѣдствіе сожженія козаками городскихъ оvrуцкихъ книгъ. 1689. Юля 4. 277.
- LXXXIII. Жалоба дворянки Феодоры Янковской на дворянъ: Павла, Михаила и Ивана Сингаевскихъ, Власа и Сажа Шишнаревичевъ о томъ, что они, устроивъ на дорогѣ засаду, убили ея мужа Феодора Янковского, ее сильно избили и вещи ихъ пограбили. Августа 30. 279.
- LXXXIV. Жалоба игумена Левковскаго монастыря, Арсенія Терпиловскаго на дворянина Василя Супруненка Левковскаго о томъ, что послѣдній, явившись въ нетрезвомъ видѣ на поминальный обѣдъ, устроенный послѣ похоронъ Василя Левковскаго, оскорбилъ словами и побоями отца Іону, іеромонаха Левковскаго монастыря, приглашеннаго для освященія обѣда. 1689. Октября 29 282.
- LXXXV. Жалоба дворянъ: Василя Меленевскаго, сына его, Степана, и зятя, Ивана Блоцкаго, на многихъ дворянъ: Меленевскихъ и Недашковскихъ и на родственниковъ ихъ, людей нопсолитыхъ: Гринька Нестретенна, Юсима и Ивана Татуровичей о томъ,

- что обвиненные наносили истцамъ многократныя обиды: производили буйства въ домахъ ихъ, поносили ихъ словами публично на праздникахъ, крестбнахъ и т. п. и наконецъ нанесли имъ жестокіе побои. 1690. Генваря 9. 285.
- LXXXVI.** Королевскій мандатъ, требующій въ задворный, ассессорскій судъ дворянъ: Мошковскихъ, Болсуновскихъ; Пашинскихъ, Волковскихъ, Васьковскихъ, Барановскихъ, Ущаповскихъ и другихъ вслѣдствіе иска противъ нихъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго, который обвинилъ ихъ въ томъ, что они незаконно присвоили себѣ дворянское званіе и отказались отъ подсудности старостѣ и отъ боярскихъ повинностей въ пользу овруцкаго замка. 1690 Іюня 13. 289.
- LXXXVII.** Жалоба дворянина Георгія Ущаповскаго на дворянъ: Михаила, Артемія, Григорія и Евѣмія Ущаповскихъ и на Василю и Марину Васьковскихъ о томъ, что обвиненные отняли въ церкви у дочери истца, Анны, крашеное яйцо и ее побили, называя ея родителей «недовѣрами». Потомъ они безпрестанно преслѣдовали истца и его семью, наносили имъ побои, разоряли хозяйство и т. п. 1690. Сентября 2. 291.
- LXXXVIII.** Жалоба дворянина Радіона Шкуратовскаго на дворянъ: Евѣмія, Василя и Романа Шкуратовскихъ и Федора Барду-Ходаковскаго о томъ, что они во время «кануна» въ селѣ Шкуратахъ, будучи въ пьяномъ видѣ, поносили истца неблагопристойными словами среди многочисленнаго собранія околичныхъ шляхтичей, съѣхавшихся въ Шкураты на канунъ. Потомъ обвиненные ворвались въ домъ истца и нанесли сильныя побои ему и его женѣ. 1690. Сентября 22. 295.
- LXXXIX.** Объявленіе вознаго о томъ, что онъ вручилъ по принадлежности королевскіе мандаты, требующіе въ ассессорскій задворный судъ дворянъ: Мошковскихъ, Дидковскихъ, Болсуновскихъ, Васьковскихъ,

стран.

- Костюшковскихъ, Белоцкихъ и другихъ, вслѣд-
ствие жалобы на нихъ овруцкаго старосты, Фран-
циска Потоцкаго, о присвоеніи ими незаконно
шлехетскихъ правъ и земель овруцкаго староства.
1691. Марта 28. 298.
- ХС. Протестъ дворянъ Пашинскихъ и Волковскихъ
противъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго,
о томъ, что онъ, вопреки древнимъ грамотамъ и
привилегіямъ, оспариваетъ ихъ дворянское достоин-
ство и выхлопоталъ у короля мандатъ, оскорбляю-
щій честь истцевъ. 1691. Іюля 19. 301.
- ХСІ. Протестъ дворянъ: Ущатовскихъ, Васьковскихъ,
Барановскихъ, Мошковскихъ и Болсуновскихъ про-
тивъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго, о
томъ, что онъ, вопреки древнимъ грамотамъ и
привилегіямъ, оспариваетъ ихъ дворянское достоин-
ство и выхлопоталъ у короля, оскорбительный для
нихъ чести, мандатъ 1691. Іюля 27. 303.
- ХСІІ. Жалоба поручика Давида Тальковскаго на дво-
рянъ Мошковскихъ и на козаковъ полка Искриц-
каго, о томъ, что они прогнали изъ села Мошковъ
и ограбили, устроивъ пожаръ, хоругвь войска,
отправленную въ Мошки на квартиру. 1691. Де-
кабря 10. 305.
- ХСІІІ. Жалоба панцырной хоругви кievскаго подчашія,
Степана Гурскаго, на бояръ Мошковскихъ о томъ,
что послѣдніе, вмѣстѣ съ козаками изъ полка Ва-
силія Искрицкаго, напали на хоругвь, проходившую
черезъ село Мошки, стрѣляли въ солдатъ, мно-
гихъ опасно поранили и изъувѣчили нѣсколько ло-
шадей. 1692. Марта 13. 308.
- ХСІV. Жалоба Франциска Бильскаго, товарища панцыр-
ной хоругви кievскаго подчашія, Гурскаго, на бояръ
Мошковскихъ, о томъ, что они, во время нападенія
на панцырную хоругвь, сильно избили истца, а
товарища его, Михаила Невенгловскаго, убили.
1692. Апрѣля 2. 312.
- ХСV. Жалоба дворянина Ивана Блоцкаго на дворянъ:

- Василія, Григорія и Степана Меленевскихъ, также на родственника ихъ Ивана Бобра, о томъ, что они за грабежи и нападенія на шляхетскіе дворы, находились подъ военнымъ судомъ и были приговорены къ смертной казни, но потомъ, освободившись по прозбѣ сосѣдей, продолжаютъ пражнія безчинства; они, между прочимъ, нанесли жестоки побоев Блоцкому и продолжаютъ угрожать ему дальнѣйшими нападеніями, утверждая, что они «собакъ напоятъ ляцкою кровью». 1692. Мая 26. 314.
- ХСVI. Жалоба дворянина Остафія Дедевича-Трипольскаго на дворянъ: Михаила, отца, и Григорія, Василія и Юсіаа, сыновей, Кончаковскихъ, о томъ, что они завладѣли его имуществомъ и неоднократно покушались убить его; что кромѣ того Василій и Григорій Кончаковскіе, находясь постоянно на службѣ у разныхъ полковниковъ козацкихъ: Лончинскаго, Апостола и Палія, грабили вмѣстѣ съ ними шляхетскія имѣнія, въ томъ числѣ и имѣніе Трипольскаго. 1692. Августа 22. 317.
- ХСVII. Мандатъ королевскій, требующій въ сеймовый судъ дворянъ; Пашинскихъ, Волковскихъ и Костюшковскаго, вслѣдствіе жалобы на нихъ оверуцкаго старосты, Франциска Потоцкаго о томъ, что они отказываются подчиниться суду оверуцкаго старосты и исполнять, издавна на нихъ возложенныя, боярскія повинности. 1693. Октября 10. 322.
- ХСVIII. Жалоба товарища панцирной хоругви, Михаила-Франциска Костюшка на всѣхъ дворянъ Мошковскихъ, о томъ, что, во время пребыванія истца на квартирѣ въ селѣ Мошкахъ, Мошковскіе неоднократно нападали на его квартиру, били его слугъ, грабили вещи и угрожали истцу смертію. 1694. Июня 16. 324.
- ХСIX. Жалоба заместника панцирной хоругви, Петра Гориковскаго и его сослуживцевъ на дворянъ: Невмержицкихъ, Левковскихъ и Кубылицкихъ, о томъ, что они, во время ярмарки въ мѣстечкѣ Ве-

- ледникахъ, напали сначала на слугъ, а потомъ на самыхъ истцевъ, нанесли имъ тяжелые побои и раны, опрокинули съ коней и пограбили у нихъ разныя вещи. 1694. Июля 5 328.
- C. Рѣшеніе люблинскаго трибунала по дѣлу между оvrуцкимъ старостою, Францискомъ Потоцкимъ и дворянами: Мошковскимъ, Васыновскимъ, Пашипосими и Волковскимъ. Люблинскій трибуналъ, считая недействительнымъ сомнѣніе въ дворянскомъ званіи отвѣтчиковъ, предоставляетъ сеймовому суду рѣшить: кому должны принадлежать, заимковомъ имъ, земли—оvrуцкому староству или отвѣтникамъ? 1695. Октября 21 331.
- CI. Жалоба подстаросты городскаго оvrуцкаго, Михаила Ставецкаго и подстоля оvrуцкаго, Феодора Павши на дворянъ: Мошковскихъ, Васыновскихъ, Болсуновскихъ, Пашипосимскихъ, Волковскихъ, Гошевскихъ и другихъ, живущихъ въ окрестныхъ селахъ, о томъ, что они, по наущенію регента гроднаго кievскаго, Степана Дидковскаго, собрались вооруженные въ село Мошканы, недопустили истцевъ бранію и угрозами выехать въ это село; истцы же бѣжали въ Мошны въ качества королевскихъ комиссаровъ, съ цѣлю исполнить королевскій приговоръ, состоявшійся по дѣлу между отвѣтниками и оvrуцкимъ старостою. 1696. февраля 9 333.
- CI. Жалоба дворянина Якова Пашипосима на дворянъ: Павла, Антоія, Василія и Захарія Волковскихъ о томъ, что они многократно причиняли истцу разныя обиды, подговаривали къ тому же козаковъ и наконецъ убили выстрѣломъ изъ ружія его сына, Вячеслава Пашипосима. 1698. Июня 25. 335.
- СIII. Жалоба дворянина Александра Скаржинскаго на дворянина Ивана Кириченка-Виговскаго о томъ, что онъ, бывши козацкимъ судьей, похвалялся рѣзавъ ляковъ, а потомъ вмѣстѣ съ дворянами Сынговскими и съ козаками Палія многократно нападалъ на домъ Скаржинскаго, грабилъ его имущество

- ство, билъ членовъ его семіи и наносилъ ему другія обиды. 1696. Іюля 6. 338.
- CIV. Протестъ многихъ дворянъ кievскаго воеводства противъ двухъ пунктовъ постановленія сеймика того-же воеводства: относительно отнятія у львовскаго епископа Шумлянскаго имѣній, принадлежавшихъ митрополіи кievской и относительно лишенія сана—овруцкаго архимандрита Домарацкаго, за неблагородное его происхожденіе. 1698. Іюля 15. 344.
- CV. Протестъ православныхъ дворянъ воеводствъ кievскаго и волинскаго противъ депутатовъ, отправленныхъ на сеймъ этими воеводствами о томъ, что депутаты, не смотря на данную имъ инструкцію, допустили узаконить на сеймъ два постановленія, стремящіяся къ стѣсненію Православія.—Дворяне жалуются также на уряды: луцкій, кременецкій и владимірскій о томъ, что они не приняли ихъ протеста въ актовыя книги своихъ городовъ. 1699. Декабря 22. 346.
- CVI. Королевскій мондэтъ, требующій въ королевскій ассессорскій судъ дворянъ: Мошковскихъ, Болсуновскихъ, Папинскихъ, Васьковскихъ, Ущановскихъ и другихъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ овруцкаго старосты, Франциска Потоцкаго о томъ, что они отказываются отъ повинненія овруцкому старостѣ и отъ исполненія боярскихъ повинностей, подаютъ, исполненные клеветы, жалобы на старосту, приравниваютъ себя право судить и казнить смертію другъ друга, нападаютъ и разбиваютъ хоругви короннаго войска, прогоняютъ съ оружіемъ въ рукахъ королевскихъ комиссаровъ, истязаютъ старостинскихъ слугъ и осмѣливаются подымать руку на самаго старосту. 1699. Декабря 30. 349.
- CVII. Позовъ, требующій въ судъ гродскій, овруцкій дворянъ: Ивана и Михаила Пашковскихъ, вслѣдствіе жалобы на нихъ дворянина Александра-Збигнева Якубовскаго о томъ, что Пашковскіе захватили часть села Щенева, принадлежащую Якубов-

страниц.

- скому и, пользуясь дружбою и покровительством
козацкаго полковника, Палъя, отбирали въ свою
пользу пошлыны, слѣдовавшіе Якубовскому. 1700.
Февраля 18. 352.
- CVIII.** Жалоба дворянина Гавріила Ступницкаго на дво-
рянъ: Якова Красовскаго, Григорія Васьковскаго,
Самуила и Григорія Ходаковскихъ, о томъ, что
они навесли ему разныя оскорбленія въ то время,
когда онъ пріѣхалъ въ село Чотыробоки для поимки
бѣглаго своего крестьянина. 1706. Февраля 1. . . 354.
- CIX.** Духовное завѣщаніе монаха Мануила Дидковска-
го, по которому онъ отказываетъ въ пользу пле-
мянника своего, Ивана Гавриленка Дидковскаго, свои
земли какъ наследственныя такъ и благопріобрѣ-
тенныя. Къ завѣщанію присоединено свидѣтельство
монаха Свиридѣона Мелевскаго о томъ, что онъ
дѣйствительно продалъ свою землю Мануилу Дид-
ковскому и всѣ деньги сполна получилъ. 1706.
Февраля 4. 356.
- CX.** Актъ избранія Кирила Шумлянскаго въ санъ
епископа луцкаго и острожскаго православнымъ
духовенствомъ и дворянами волынскаго воеводства.
1710. Іюня 16. 358.
- CXI.** Духовное завѣщаніе дворянина Максимиліана Ге-
евского—Ловдыковскаго. Завѣщатель объявляетъ, что
онъ жаждетъ умереть исповѣдая православіе, дѣ-
лаетъ распоряженіе о томъ, чтобы его останки
были похоронены при церкви Успенія Пресвятой
Богородицы въ селѣ Поддубцахъ. Далѣе онъ по-
ручаетъ своимъ наследникамъ поминать его душу
и отказываетъ имъ имѣніе. 1710. Августа 18. . . 363.
- CXII.** Жалоба дворянки Христіны Шишнаревичевой на
дворянъ: Стешиковскихъ, Мошковскихъ, Каенскаго
и Духовскаго о томъ, что они овладѣли ея земля-
ми и угодіями, ночью напали на ея домъ и загра-
били у ней вола. 1712. Генваря 22. 368.
- CXIII.** Мандатъ требующій въ королевскій ассессорскій
судъ дворянъ: Мошковскихъ, Болсучновскихъ, Уща-

- повскихъ, Васьковскихъ, Гошовскихъ и другихъ, вследствие жалобы на нихъ овруцкаго старосты Иосифа-Антонія Бржуховскаго о томъ, что они незаконно присвоили себѣ шляхетское званіе и отложились отъ повиновенія овруцкимъ старостамъ. 1712. Ноября 6. 370.
- CXIV.** Жалоба дворянки Елены Клитинской на священника Ивана Ходаковскаго и на сына его, Василя, о томъ, что Ходаковский написалъ свидѣтельство слугѣ, бѣжавшему отъ Клитинской и потомъ, когда дѣло обнаружилось, отнялъ у ней это свидѣтельство насильно и уничтожилъ его. 1713. Мая 10. 372.
- CXV.** Рѣшеніе кievскаго земскаго суда по дѣлу о обвиненіи скарбникомъ житомирскимъ, Василемъ Выговскимъ, дворянина Александра Ходаковскаго въ томъ, что онъ собиралъ, недозволенную закономъ, купу и по ея приговору отнялъ скотъ у крестьянъ Выговскаго, которыхъ оговаривалъ на купномъ судѣ въ похищеніи у него хлѣба. Земскій кievскій судъ постановилъ отстрочить разбирательство дѣла впредъ до собранія показаній свидѣтелей. 1714. Генваря 20. 374.
- CXVI.** Жалоба дворянъ: Антонія Езерскаго и Ивана Рабштинскаго на крестьянъ Рабштинскаго: Петра, Марка и Павла Горбаченковъ-Якимовцевъ, живущихъ въ селѣ Швабахъ, о томъ, что они отказываютъ въ повиновеніи истцамъ, присоединившись къ боярамъ Швабамъ, присвоиваютъ себѣ незаконно боярское званіе, отнимаютъ у истцевъ земли и наносятъ имъ побои и другія оскорбленія. 1714. Ноября 7. 377.
- CXVII.** Жалоба игумена Левковскаго монастыря, Паисія Тарнавскаго на дворянъ Левковскихъ, о томъ, что они наносили побои и другія обиды монахамъ Левковскаго монастыря и двухъ изъ нихъ: Макарія Недельскаго и Феодосія, обвинивъ ложно въ покражѣ церковнаго имущества, не допустили присутствовать при католической процессіи въ езуитскомъ костелѣ. 1715. Августа 12. 379.

- СХVІІІ.** Объявленіе банниці на дворянъ: Петра, Ивана и Михаила Закусиловъ вслѣдствіе жалобы на нихъ дворянъ: Ивана, Прокопа и Николая Закусиловъ, о томъ, что они не исполнили приговора третейскаго суда, по которому должны были подвергнуться тюремному заключенію и улотить въ Закусиловскую церковь штрафъ, за самовольное похищеніе изъ церкви воска и церковной утвари. 1715. Октября 9. 382.
- СІХ.** Явка въ акты о ввручкѣ книги боярыномъ Гришкомъ Толкачомъ грамоты, данной предку его Лосинѣ на землю Тенетеловщину кievскимъ воеводою, княземъ Михаиломъ Ивановичемъ. 1717. Мая 28. 384.
- СХХ.** Жалоба о ввручкѣ езуитской коллегіи на дворянъ Недашковскихъ о томъ, что они вытѣснили езуитовъ изъ принадлежавшей послѣднимъ части села Недашковь, захватили другія езуитскія имѣнія и, не смотря на рѣшеніе люблинскаго трибунала, не возвращаютъ этихъ имѣній и стараются ихъ разорить. 1717. Іюня 20. 385.
- СХХІ.** Жалоба дворянъ: Дмитрія и Григорія Невмержицкихъ на дворянъ Верповскихъ и Ярголинскихъ о томъ, что обвиненные присвоили себѣ земли истцевъ, наносятъ имъ побои и оскорбленія и портятъ ихъ хлѣбъ чарами, завивая его. 1718. Сентября 20 387.
- СХХІІ.** Духовное завѣщаніе дворянки Татіаны Пригарницкой изъ рода Ходаковскихъ. Завѣщательница отказываетъ сыновіямъ и внуку свое имѣніе и требуетъ, чтобы наследники похоронили ея тѣло «обычаемъ греко-рускимъ» при церкви въ селѣ Ходакахъ, гдѣ покоятся всѣ ея предки. 1719. Февраля 25. 389.
- СХХІІІ.** Жалоба езуитовъ о ввручкѣ коллегіи на дворянина Михаила Сынгаевского о томъ, что онъ распространяетъ дурную молву о езуитскомъ орденѣ, подстрекаетъ мѣщанъ о ввручкѣхъ наносить езуитамъ разныя оскорбленія и обиды и похваляетъ

- стр.
- ся сжечь монастырь и изгнать езуитовъ изъ Овруча. 1719. Августа 23. 592.
- CXXIV.** Жалоба дворянъ Василя и Павла Волковскихъ на дворянина Юрія Ходаковского о томъ, что онъ вызывалъ истцевъ дважды на поединокъ во время «кануновъ», бывшихъ на праздникахъ: Воздвиженія въ селѣ Выговѣ и «Покровы» въ селѣ Ходакахъ. Когда-же Волковскіе отказались принять вызовъ, то Ходаковский нанесъ имъ побой. 1719. Ноября 16. 394.
- CXXV.** Жалоба овруцкой езуитской коллегіи на дворянина Михаила Сынгаевского о томъ, что онъ, во главѣ овруцкихъ мѣщанъ, разорилъ дачу, принадлежавшую езуитамъ и побилъ ихъ управляющаго, поносилъ публично езуитскій орденъ, называя членовъ его «собаками» и нападалъ съ толпою вооруженныхъ людей на помѣщеніе, занимаемое езуитами въ овруцкомъ замкѣ. 1720. Іюня 26 395.
- CXXVI.** Позовъ, требующій въ кievскій гродскій судъ дворянъ: Мошковскихъ, Ходаковскихъ и Духовскаго, вслѣдствіе жалобы на нихъ овруцкой езуитской коллегіи о томъ, что они закатали поля и земли, принадлежавшія овруцкой коллегіи, и оскорбили одного изъ ея членовъ. 1721. Генваря 4. 399.
- CXXVII.** Позовъ, требующій въ кievскій гродскій судъ князя Іосифа Чарторыйскаго, вслѣдствіе жалобы на него дворянъ: Павла Ходаковского и Ивана Прегарлинскаго о томъ, что князь Чарторыйскій, въ сопровожденіи вооруженныхъ людей, напалъ на село Ходаки, убилъ дворянина Степана Ходаковского и двое малолѣтнихъ дѣтей Прегарлинскаго, многихъ-же другихъ Ходаковскихъ самовольно заключилъ въ тюрьму. 1745. Декабря 9. 401.
- CXXVIII.** Отвѣтъ дворянъ овруцкаго уѣзда на доказательства приведенныя, по тяжбному съ ними дѣлу, овруцкимъ старостою, Степанимъ. (1780). 403.

О П Е Ч А Т К И.

Страница	строка	Напечатано	слѣдуетъ читать
XVI	25	Махайловичъ	Михайловичъ
7	18	prosząc	prosząc
8	26	derżyt	derżyt
9	5	ukazywali	ukazywali
77	7	Романъ	Романъ
—	18	святон	святон
79	14	казалк	казали
99	10	обеспечивавшей	обеспечиваетъ
105	4	osobliwie	osobliwie
110	1	опись	опытъ
118	23	унесли ихъ съ собор	уничтожили ихъ
201	10	Деміаномъ	Реміаномъ
244	25	апреля	апрѣля
324	20	оку	року
350	30	rozpolitej	rozpolitej
362	3	Knerulaki	Knerutski
384	16	число	индиктъ
401	13	Пригаринскаго	Прегаринскаго
403	7	(1760)	(1790)
456	20	мондаты	мандаты

1911

1912

1913

1914

1915

1916

1917

1918

1919

1920

1921

1922

1923

1924

1925

1926

1927

1928

1929

1930

1931

1932

1933

1934

1935

1936

1937

1938

1939

1940

1941

1942

1943

1944

1945

1946

1947

1948

1949

1950

1951

1952

1953

1954

1955

1956